

Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2009

Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2009

Το παρόν έγγραφο εκδίδεται από τον Εκτελεστικό Οργανισμό Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EACEA P9 Eurydice).

Διατίθεται στην αγγλική (*Key Data on Education in Europe 2009*), γαλλική (*Chiffres clés de l'éducation en Europe 2009*) και γερμανική γλώσσα (*Schlüsselzahlen zum Bildungswesen in Europa 2009*).

ISBN 978-92-9201-043-0

doi:10.2797/20299

Η έκδοση διατίθεται επίσης στο Διαδίκτυο (<http://www.eurydice.org>).

Το κείμενο ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2009.

© Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού, 2009.

Επιτρέπεται η μερική αναπαραγωγή του περιεχομένου της παρούσας έκδοσης, εκτός από εμπορικούς σκοπούς, με την προϋπόθεση ότι γίνεται πλήρης αναφορά στο Δίκτυο Ευρυδίκη και αναγράφεται η ημερομηνία έκδοσης του βιβλίου.

Αιτήσεις για άδεια αναπαραγωγής ολόκληρης της έκδοσης θα πρέπει να υποβάλλονται στον EACEA P9 Eurydice.

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
P9 Eurydice
Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
Tel. +32 2 299 50 58
Fax +32 2 292 19 71
E-mail: eacea-eurydice@ec.europa.eu
Website: <http://www.eurydice.org>

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* συνδυάζει στατιστικά και ποιοτικά δεδομένα με στόχο αφ' ενός μια εξαιρετικά ευρείας κλίμακας παρουσίαση της οργάνωσης και λειτουργίας των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη και αφ' ετέρου μια καλύτερη αντίληψη των τρόπων με τους οποίους οι χώρες ανταποκρίνονται σε κοινές προκλήσεις στον χώρο της εκπαίδευσης. Αυτή η έβδομη έκδοση παρουσιάζεται μεσούσης της σοβαρότατης οικονομικοκοινωνικής κρίσης που αποτελεί και μια από τις πιο σημαντικές προκλήσεις που η ΕΕ κλήθηκε να αντιμετωπίσει στην ιστορία της. Στα πλαίσια της προετοιμασίας του εδάφους για ανάκαμψη καθώς και της εξασφάλισης μακρόπνοης οικονομικής και κοινωνικής σταθερότητας, και σε ένα πλαίσιο στο οποίο η εκπαίδευση αντιπροσωπεύει σχεδόν το 11 % της δημόσιας δαπάνης στην ΕΕ, τώρα όσο ποτέ άλλοτε είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί ότι αυτή η δαπάνη κατανέμεται με τρόπο αποτελεσματικό και δίκαιο. Σε αυτό το πλαίσιο, η δημογραφική αλλαγή, για παράδειγμα, θα πρέπει να εκληφθεί ως μια ευκαιρία αξιολόγησης των αλλαγών που χρειάζονται για να διασφαλιστεί η ύπαρξη αποδοτικών, αποτελεσματικών και δίκαιων συστημάτων που προάγουν τη *Δια Βίου Μάθηση* στα πλαίσια αυτών των νέων συνθηκών.

Στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας, η Επιτροπή εγκαινίασε αρκετές σημαντικές πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Για παράδειγμα, η εισαγωγή ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων για τη Δια Βίου Μάθηση (ΕΠΕΠ), αποτελεί σημαντικό εργαλείο στα χέρια εργοδοτών και ιδιωτών προκειμένου να συγκρίνουν ακαδημαϊκά προσόντα από όλο το φάσμα των ετερόκλιτων εκπαιδευτικών συστημάτων και συστημάτων κατάρτισης στην ΕΕ. Το ΕΠΕΠ αποτελεί σημαντικό παράδειγμα αλλαγής στους κόλπους της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης. Βασίζεται σε μια προσέγγιση σύμφωνα με την οποία λαμβάνονται υπ' όψιν τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας και όχι οι πόροι που διατίθενται για τη μάθηση. Με άλλα λόγια, πρόκειται για ένα πλαίσιο προσόντων όπου δίνεται έμφαση στις ουσιαστικές ικανότητες που αποκτούν οι συμμετέχοντες με την ολοκλήρωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, και όχι στο μέρος όπου έλαβε χώρα η μάθηση ή στη διάρκειά της. Άλλο σημαντικό επίτευγμα υπήρξε η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT). Ο συνδυασμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της έρευνας και της βιομηχανίας με τη δημιουργία *Κοινοτήτων Γνώσης και Καινοτομίας*, θα αποτελέσει την αιχμή του δόρατος στην προσπάθεια της Ευρώπης να καινοτομεί. Τέλος, η Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη συμφώνησαν σε ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης μέχρι το 2020. Τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου για ένα στρατηγικό πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στην εκπαίδευση και κατάρτιση (ET2020), που υιοθετήθηκαν τον Μάιο του 2009, εδράστηκαν στην πρόοδο που σημειώθηκε στα πλαίσια του προηγούμενου προγράμματος εργασίας και έθεσαν τους στρατηγικούς στόχους για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και κατάρτιση για την επόμενη δεκαετία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	3
Εισαγωγή	7
Παρουσίαση Κύριων Θεμάτων	13
Κωδικοί, Συντομογραφίες και Ακρωνύμια	23

A – ΠΛΑΙΣΙΟ	27
--------------------	-----------

B – ΟΡΓΑΝΩΣΗ	41
---------------------	-----------

Μέρος I – Δομές	41
-----------------	----

Μέρος II – Στόχοι και Αξιολόγηση	65
----------------------------------	----

Μέρος III – Επίπεδα και Διαδικασίες Λήψης Αποφάσεων	77
---	----

Γ – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	91
--------------------------------------	-----------

Δ – ΠΟΡΟΙ	121
------------------	------------

Μέρος I – Επένδυση και Εξοπλισμός	121
-----------------------------------	-----

Μέρος II – Εκπαιδευτικοί	149
--------------------------	-----

Μέρος III – Διοικητικό Προσωπικό	189
----------------------------------	-----

Ε – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	199
--------------------------------------	------------

Μέρος I – Διδακτικός Χρόνος	199
-----------------------------	-----

Μέρος II – Ομαδοποίηση Μαθητών και Σχολικό Κλίμα	213
--	-----

Μέρος III – Αξιολόγηση Μαθητών	231
--------------------------------	-----

ΣΤ– ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ	241
---	------------

Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία	255
---	------------

Πίνακας Σχημάτων	265
-------------------------	------------

Ευχαριστίες	271
--------------------	------------

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτή η έβδομη έκδοση της μελέτης *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* διατηρεί το κύριο ειδοποιό χαρακτηριστικό της, δηλαδή τον συνδυασμό στατιστικών δεδομένων και ποιοτικών πληροφοριών προκειμένου να περιγράψει την οργάνωση και λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη.

Στην έκδοση για το 2009 διατηρείται η θεματική δομή που ακολουθήθηκε στην προηγούμενη έκδοση, ωστόσο χρησιμοποιούνται νέες πηγές πληροφόρησης και παρουσιάζονται νέες ευκαιρίες αναζήτησης στο Διαδίκτυο.

Όλες αυτές οι καινοτομίες αποβλέπουν στην καλύτερη αντίληψη της πολυμορφίας, αλλά και των κοινών πτυχών των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Έχουν ως στόχο να ανταποκριθούν αποτελεσματικότερα στις απαιτήσεις των αναγνωστών, τόσο εκείνων που επιζητούν πιο σαφή στοιχεία για συγκεκριμένες πτυχές των εκπαιδευτικών συστημάτων, όσο και εκείνων που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν ευρεία αντίληψη για το θέμα.

Δομή και Περιεχόμενο της Έκθεσης

Η δομή και η επιλογή των δεικτών για την έβδομη έκδοση συμφωνήθηκαν από το Δίκτυο Ευρυδίκη και τη Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat). Το περιεχόμενο της έκθεσης, το χρονοδιάγραμμα και η διαδικασία εκπόνησής της καθορίστηκαν σε κοινή συνάντηση που συγκάλεσε η Γενική Διεύθυνση για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Οκτώβριο του 2007.

Οι 121 δείκτες, που περιλαμβάνονται στην παρούσα μελέτη, αναλύονται σε έξι θεματικά κεφάλαια: Πλαίσιο, Οργάνωση, Συμμετοχή στην Εκπαίδευση, Πόροι, Εκπαιδευτικές Διαδικασίες και Πτυχιούχοι και Επίπεδα Προσόντων.

Σε κάθε κεφάλαιο, η παρουσίαση των πληροφοριών ακολουθεί την εξής διάρθρωση: από το κατώτερο στο ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο, από την πιο γενική στην πιο ειδική πληροφόρηση και από το επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης στο εθνικό επίπεδο.

Η συνοπτική παρουσίαση των θεμάτων στην αρχή της έκθεσης αποβλέπει στην εξοικείωση των αναγνωστών με τα μείζονος σημασίας ζητήματα που πραγματεύεται η παρούσα μελέτη. Παράλληλα, επιχειρείται σύντομη επισκόπηση των πιο εμφανών τάσεων που προκύπτουν μέσα από την έρευνα. Κατέστη, επίσης, δυνατός ο τυπικός συσχετισμός ορισμένων θεμάτων που θίγονται στη μελέτη, τα οποία επισημαίνονται σε μορφή πλαισίων.

Ο κύριος όγκος των στοιχείων της έκδοσης *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2009* ενισχύθηκε με την ενσωμάτωση ορισμένων χρονολογικών σειρών από τη Eurostat. Οι χρονολογικές σειρές είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για να παρατηρήσουμε τις εξελίξεις που επηρεάζουν τις διάφορες πτυχές των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων και για να αναλύσουμε την παρούσα κατάστασή τους σε συνάρτηση με το πρόσφατο παρελθόν. Αυτές οι χρονολογικές σειρές εστιάζουν κυρίως στα ποσοστά συμμετοχής στα διαφορετικά εκπαιδευτικά επίπεδα και στην κινητικότητα των φοιτητών που σπουδάζουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Κεφάλαιο Γ), στα διάφορα επίπεδα προσόντων στους κλάπους του γενικού πληθυσμού, στον αριθμό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και στον αριθμό των πτυχιούχων στους κλάδους της επιστήμης και της τεχνολογίας (Κεφάλαιο ΣΤ). Επιπλέον, όπου είναι εφικτό, όπως στην περίπτωση όλων των πληροφοριών που παρέχει το Δίκτυο Ευρυδίκη, σημειώνονται οι προγραμματισμένες ή υλοποιημένες μεταρρυθμίσεις σε εθνικό επίπεδο, οι οποίες αφορούν στα δύο χρόνια που έπονται του έτους αναφοράς.

Ο συμπληρωματικός χαρακτήρας των ποιοτικών και ποσοτικών πληροφοριών ενισχύεται με τα δεδομένα που φέρνουν στο φως δύο νέες πηγές πληροφόρησης, αφού πλέον η μελέτη παρουσιάζει ευρήματα που

προκύπτουν από τις εμπειρικές έρευνες PISA (2006) και PIRLS (2006), οι οποίες διεξήχθησαν υπό την αιγίδα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και της Διεθνούς Ένωσης για την Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Επιτεύγματος (IEA), αντίστοιχα. Αυτοί οι δείκτες παρέχουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα και συμπληρώνουν τα δεδομένα που προέρχονται από το Δίκτυο Ευρυδίκη, καθώς προσφέρουν πληρέστερη εικόνα της πραγματικότητας που επικρατεί στα σχολεία και τις σχολικές τάξεις. Κατέστη δυνατό να μελετηθούν αυτά τα δεδομένα σε συνάρτηση με πληροφορίες που αφορούν σε επίσημες συστάσεις και απαιτήσεις σε τομείς όπως η σχολική αυτονομία (Κεφάλαιο Β) και ο διδακτικός χρόνος και οι τρόποι ομαδοποίησης των μαθητών (Κεφάλαιο Ε). Οι ίδιοι δείκτες συμπληρώνουν τις στατιστικές πληροφορίες που συγκέντρωσε η Eurostat, είτε εστιάζοντας σε τομείς που δεν καλύπτονται από τις σχετικές στατιστικές πληροφορίες, είτε παρέχοντας στοιχεία όσον αφορά σε διαφορές που παρατηρούνται ανάμεσα στα σχολεία της ίδιας χώρας, εν αντιθέσει προς τα γενικότερα δεδομένα που συγκεντρώνει η Eurostat για το σύνολο των σχολείων.

Πηγές

Ως εκ τούτου, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από τρεις κύριες πηγές πληροφόρησης. Πρόκειται δηλαδή για πληροφορίες προερχόμενες από το Δίκτυο Ευρυδίκη, το ευρωπαϊκό στατιστικό σύστημα, το οποίο συντονίζει η Eurostat, και τέλος, ορισμένα δεδομένα που προκύπτουν από τις διεθνείς βάσεις δεδομένων PISA/PIRLS.

Συλλογή πληροφοριών από το Δίκτυο Ευρυδίκη

Οι δείκτες του Δικτύου Ευρυδίκη παρέχουν πληροφορίες που απορρέουν είτε από νομοθεσίες, εθνικούς κανονισμούς ή άλλα επίσημα έγγραφα με θέμα την εκπαίδευση, είτε αποκλειστικά από συστάσεις και αποφάσεις σε επίπεδο κεντρικής αρχής. Οι σχετικές πληροφορίες, αφού συγκεντρωθούν από τις Εθνικές Μονάδες του Δικτύου Ευρυδίκη (κατά γενικό κανόνα, εδρεύουν στα υπουργεία παιδείας) βάσει κοινών ορισμών, αναλύονται και συγκρίνονται από κοινού από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία του Δικτύου και τις Εθνικές Μονάδες. Σε περιπτώσεις όπου το εξεταζόμενο θέμα δεν υπόκειται σε κανονισμούς της κεντρικής αρχής, λόγω της αυτονομίας των τοπικών ή σχολικών αρχών, αυτό αναφέρεται ρητά στο σχετικό Σχήμα.

Συνολικά, αυτές οι πληροφορίες έχουν ποιοτικό χαρακτήρα και παρέχουν μια γενική εικόνα της εκπαίδευσης στην Ευρώπη ή διάφορα μοντέλα και τυπικά πρότυπα για τη δομή και τη λειτουργία της. Μερικοί δείκτες, ωστόσο, παρέχουν ποσοτικές πληροφορίες (όπως την ηλικία συνταξιοδότησης ή τις ώρες εργασίας των εκπαιδευτικών, τους μισθούς, τον διδακτικό χρόνο κλπ.).

Οι δείκτες καλύπτουν διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης, όπως αυτά ορίζονται από το εκάστοτε εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Σε μερικές χώρες, η προσχολική εκπαίδευση παρέχεται στα πλαίσια των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ σε άλλες χώρες η πρωτοβάθμια και η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενσωματώνονται σε μια ενιαία δομή. Η υποχρεωτική εκπαίδευση γενικά αντιστοιχεί στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, σε μερικές χώρες ξεκινά από την προσχολική εκπαίδευση, ενώ σε άλλες επεκτείνεται μέχρι την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι αναγνώστες που επιθυμούν να γνωρίζουν τα ακριβή έτη σπουδών σε συγκεκριμένη χώρα, στα οποία αναφέρεται κάποιος δείκτης, θα πρέπει να ανατρέξουν στο Σχήμα Β1, όπου απεικονίζεται η εκπαιδευτική δομή κάθε χώρας. Το ίδιο Σχήμα δείχνει επίσης την αντιστοιχία των ετών σπουδών με το Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης ISCED που χρησιμοποιήθηκε για τους δείκτες της Eurostat (οι ορισμοί του ISCED παρατίθενται πιο κάτω καθώς και στον τομέα των Στατιστικών Εργαλείων).

Σε γενικές γραμμές, οι πληροφορίες του Δικτύου Ευρυδίκη αφορούν αποκλειστικά σε σχολεία του δημόσιου τομέα. Τα περισσότερα Σχήματα καλύπτουν επίσης τα επιχορηγούμενα (ή «εξαρτώμενα από κρατικές επιχορηγήσεις») σχολεία ιδιωτικής εκπαίδευσης σε τρεις χώρες (Βέλγιο, Ιρλανδία και Κάτω Χώρες), όπου οι περισσότεροι μαθητές φοιτούν σε ιδιωτικά σχολεία. Σε περιπτώσεις που τα Σχήματα αναφέρονται σε επιχορηγούμενα σχολεία του ιδιωτικού τομέα σε όλες τις χώρες, αυτό αναφέρεται ρητά στον τίτλο.

Συλλογή στατιστικών δεδομένων από τη Eurostat και το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS)

Οι διάφορες μέθοδοι συγκέντρωσης δεδομένων της Eurostat, που εφαρμόζονται από το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS) και οι οποίες χρησιμοποιούνται στην παρούσα έκθεση, περιγράφονται συνοπτικά στον πιο κάτω πίνακα. Πληρέστερες επεξηγηματικές πληροφορίες περιλαμβάνονται στον τομέα «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία». Επειδή οι διαδικασίες συλλογής δεδομένων – περιλαμβανομένων της επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων και των διαδικασιών ελέγχου, έγκρισης και δημοσίευσης των εν λόγω πληροφοριών – στηρίζονται σε διαφορετικά χρονοδιαγράμματα, το έτος αναφοράς τους διαφέρει ανάλογα, γεγονός που θα πρέπει να ληφθεί υπ’ όψιν κατά την ανάγνωση και ανάλυση των δεδομένων. Όλες οι πληροφορίες που απορρέουν από αυτή τη συλλογή δεδομένων, προήλθαν από τη βάση δεδομένων New Cronos της Eurostat τον Ιούλιο του 2008 και τον Ιούνιο του 2009 όσον αφορά τους οικονομικούς δείκτες. Έτη αναφοράς είναι το 2006 και/ή το 2007.

ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ UOE

Τα κοινά ερωτηματολόγια UOE (Ινστιτούτο Στατιστικής των ΟΥΝΕΣΚΟ/ΟΟΣΑ/EUROSTAT) χρησιμοποιούνται από τους τρεις οργανισμούς προκειμένου να συλλέξουν, σε ετήσια βάση, διεθνώς συγκρίσιμα στοιχεία για βασικές πτυχές που αφορούν σε εκπαιδευτικά συστήματα, χρησιμοποιώντας διοικητικές πηγές.

ΒΑΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα εθνικά δημογραφικά δεδομένα συνάγονται από τα αποτελέσματα ενός ετήσιου ερωτηματολογίου το οποίο αποστέλλεται στις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες. Ο ετήσιος αριθμός του πληθυσμού της κάθε χώρας υπολογίζεται βάσει της πιο πρόσφατης απογραφής ή στοιχείων που προέρχονται από τα δημοτολόγια.

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ (ΕΕΔ)

Αυτή η έρευνα διεξάγεται κάθε χρόνο από το 1983. Πρόκειται για τη βασική πηγή στατιστικών πληροφοριών για θέματα απασχόλησης και ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και απευθύνεται σε άτομα και νοικοκυριά. Τα ερωτήματα που τίθενται στα πλαίσια αυτής της έρευνας καλύπτουν τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης και της αναζήτησης εργασίας.

ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών (συντομογραφία «ΕΣΟΛ 1995», «ΕΣΟΛ» και ενίοτε «το σύστημα») είναι ένα διεθνώς συγκρίσιμο λογιστικό πλαίσιο που σκοπό έχει να δώσει συστηματική και αναλυτική περιγραφή μιας «συνολικής οικονομίας» (δηλαδή μιας περιφέρειας, μιας χώρας ή μιας ομάδας χωρών), των συστατικών της στοιχείων και των σχέσεών της με άλλες «συνολικές οικονομίες».

Αυτά τα διαφορετικά συστήματα συλλογής πληροφοριών παρέχουν στατιστικά στοιχεία όσον αφορά στους ευρωπαϊκούς πληθυσμούς και τη σύνθεσή τους, την απασχόληση, την ανεργία και το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κεφάλαιο Α), τα ποσοστά συμμετοχής των μαθητών και όσων εγγράφονται πρώτη φορά στα εκπαιδευτικά συστήματα (Κεφάλαιο Γ), το διδακτικό προσωπικό και τις εκπαιδευτικές δαπάνες (Κεφάλαιο Δ) καθώς και στους πτυχιούχους (Κεφάλαιο ΣΤ).

Όλα τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat φιλοξενούνται στη διαδικτυακή βάση δεδομένων New Cronos:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

Διεθνείς βάσεις δεδομένων PISA/PIRLS

Οι διεθνείς έρευνες PIRLS 2006 και PISA 2006 δεν καταπιάνονται μόνο με την αξιολόγηση της επίδοσης. Περιλαμβάνουν ερωτηματολόγια που σκοπό έχουν να εντοπίσουν διάφορες μεταβλητές στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον, οι οποίες μπορούν να ρίξουν φως στα ευρήματά τους. Στα ερωτηματολόγια στα πλαίσια της έρευνας PISA κλήθηκαν να απαντήσουν διευθυντές σχολείων και μαθητές, ενώ στην έρευνα PIRLS συμμετείχαν εκπαιδευτικοί και γονείς. Οι 30 δείκτες που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση απορρέουν από τις απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτές τις έρευνες.

PISA

Η διεθνής έρευνα PISA (προέρχεται από τα αρχικά του αγγλικού όρου Programme for International Student Assessment) διεξάγεται υπό την αιγίδα του ΟΟΣΑ και αποβλέπει στην αξιολόγηση των ικανοτήτων των μαθητών ηλικίας 15 ετών στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις επιστήμες. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν για την εκπόνηση του παρόντος εγγράφου προέρχονται από την έρευνα PISA 2006. Περισσότερες ασκήσεις συλλογής στοιχείων έχουν προγραμματιστεί για το 2009 και το 2012. Η έρευνα βασίζεται σε αντιπροσωπευτικά δείγματα 15χρονων μαθητών που, ανάλογα με τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας τους, φοιτούν στην κατώτερη ή ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

PIRLS

Η έρευνα PIRLS (προέρχεται από τα αρχικά του αγγλικού όρου Progress in International Reading Literacy Study) διεξήχθη το 2006 από τη Διεθνή Ένωση για την Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Επιτεύγματος (IEA) με σκοπό την αξιολόγηση των ικανοτήτων των μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην κατανόηση κειμένων. Η έρευνα βασίζεται σε αντιπροσωπευτικά δείγματα μαθητών της τέταρτης τάξης του δημοτικού όπου φοιτούν παιδιά ηλικίας 9 ή 10 ετών, ανάλογα με τη χώρα.

Όλοι οι δείκτες που προκύπτουν από αυτές τις δύο βάσεις δεδομένων καλύπτουν δημόσια και ιδιωτικά σχολεία, είτε αυτά είναι επιχορηγούμενα είτε όχι. Περισσότερες πληροφορίες για στατιστικές πτυχές αναφέρονται στον τομέα «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Γεωγραφική Κάλυψη

Αυτή η μελέτη *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* καλύπτει τις 31 ευρωπαϊκές χώρες που λαμβάνουν μέρος στο Δίκτυο Ευρυδίκη βάσει του Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης (2007-2013).

Στα στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες της Eurostat, του ΟΟΣΑ και της IEA περιλαμβάνονται αποτελέσματα μόνο από χώρες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης (2007-2013). Στην περίπτωση χωρών που δεν λαμβάνουν μέρος σε ορισμένες ασκήσεις συλλογής δεδομένων της Eurostat, τα στοιχεία χαρακτηρίζονται ως «μη διαθέσιμα». Αντίθετα, οι χώρες που δεν λαμβάνουν μέρος στις έρευνες PISA και/ή PIRLS δηλώνονται με το σύμβολο + στα ιστογράμματα που ετοιμάστηκαν με βάση αυτές τις πηγές δεδομένων.

Δεδομένης της εκπαιδευτικής δομής που εντοπίζεται σε περιφερειακό επίπεδο σε ορισμένες χώρες, μερικοί δείκτες, που πηγάζουν από το Δίκτυο Ευρυδίκη, τον ΟΟΣΑ και την IEA, παρέχουν πληροφορίες ανά διοικητική περιφέρεια (ιδιαίτερα στην περίπτωση του Βελγίου και του Ηνωμένου Βασιλείου), όπου αυτό καθίσταται δυνατό.

Συνεργασίες και Μεθοδολογία

Η Eurostat (Μονάδα F4 «Εκπαίδευση, Επιστήμη και Πολιτισμός») ανέλαβε την προετοιμασία και δημιουργία στατιστικών δεικτών οι οποίοι έχουν εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS).

Η Μονάδα Ευρυδική, στα πλαίσια του Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού (EACEA), σε συνεργασία με τις Εθνικές Μονάδες του Δικτύου, κατήρτισε τα ερωτηματολόγια με σκοπό τη συλλογή των δεδομένων του Δικτύου. Τα ερωτηματολόγια δοκιμάστηκαν από τις Εθνικές Μονάδες προκειμένου να εξασφαλιστεί η δυνατότητα πραγματοποίησής τους και η συνοχή τους. Για σκοπούς στατιστικής ανάλυσης, η Μονάδα Ευρυδική στα πλαίσια του EACEA χρησιμοποίησε επίσης τα ευρήματα των ερωτηματολογίων των ερευνών PISA 2006 και PIRLS 2006.

Το αναλυτικό περιεχόμενο, που βασίζεται στα στατιστικά και περιγραφικά δεδομένα της μελέτης, συγκεντρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Μονάδα Ευρυδική στα πλαίσια του EACEA. Τέλος, το Δίκτυο Ευρυδική, σε συνεργασία με τη Eurostat και το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα, ανέλαβε την επιμέλεια ολόκληρης της έκθεσης.

Η Μονάδα Ευρυδική στα πλαίσια του EACEA ανέλαβε την τελική έκδοση και μορφή της μελέτης καθώς και την προετοιμασία των χαρτών, διαγραμμάτων και των άλλων γραφημάτων. Η Μονάδα 4 «Σύστημα Περιφερειακής Στατιστικής και Γεωγραφικής Πληροφόρησης» της Eurostat βοήθησε ώστε στους χάρτες να περιληφθεί η ονοματολογία των στατιστικών εδαφικών μονάδων NUTS. Τέλος, Η Μονάδα Ευρυδική στα πλαίσια του EACEA ανέλαβε εξ ολοκλήρου την «Παρουσίαση των Κύριων Θεμάτων» στην αρχή της έκθεσης.

Όλοι όσοι συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στη διεκπεραίωση αυτού του συλλογικού εγχειρήματος αναφέρονται στο τέλος της έκθεσης.

Μεθοδολογία και Παρουσίαση των Περιεχομένων

Η παρούσα έκθεση δεν είναι σημαντική μόνο για όσους ασκούν πολιτική· αποβλέπει επίσης στην πληροφόρηση ενός σημαντικού αριθμού αναγνωστών για τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη.

Προκειμένου να είναι εύχρηστη και προσβάσιμη για όλους, φιλοξενεί μεγάλο αριθμό Σχημάτων, περιλαμβανομένων ιστογραμμάτων, χαρτών και διαγραμμάτων με σχόλια επί των βασικών σημείων που προκύπτουν από την περιγραφή και τη σύγκριση των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Τιμές που σχετίζονται με κάθε ποσοτικό δείκτη παρουσιάζονται σε πίνακα στο κάτω μέρος των αντίστοιχων διαγραμμάτων. Όταν ένας πίνακας με στοιχεία δεν υπάρχει σε έντυπη μορφή λόγω μεγέθους, οι αναγνώστες παραπέμπονται σε παραρτήματα στην ιστοσελίδα του Δικτύου Ευρυδική (<http://www.eurydice.org>). Κάθε Σχήμα συνοδεύεται από επεξηγηματική σημείωση και συμπληρωματικές σημειώσεις ακριβώς από κάτω. Η επεξηγηματική σημείωση περιλαμβάνει όλες τις λεπτομέρειες που αφορούν στην ορολογία και σε έννοιες που χρειάζονται για τη σωστή κατανόηση του δείκτη και του Σχήματος. Οι συμπληρωματικές σημειώσεις παρέχουν πληροφορίες που θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν στην ανάλυση σημαντικών πτυχών της κατάστασης που επικρατεί σε συγκεκριμένες χώρες.

Στα Σχήματα και τους πίνακες, οι χώρες εμφανίζονται βάσει σειράς πρωτοκόλλου την οποία καθόρισε το Γραφείο Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αναγράφονται με αλφαβητική σειρά στη γλώσσα προέλευσης και όχι στη γλώσσα της κάθε έκδοσης της μελέτης *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη*.

Οι κωδικοί των χωρών, οι στατιστικοί κώδικες, οι συντομογραφίες και τα ακρωνύμια που χρησιμοποιούνται στη μελέτη καταγράφονται στην αρχή της έκθεσης, ενώ το γλωσσάρι καθώς και τα στατιστικά εργαλεία, στο τέλος.

Πίνακας με όλα τα Σχήματα υπάρχει στο τέλος της έκθεσης. Περιλαμβάνει τα Σχήματα του κάθε κεφαλαίου και, για κάθε Σχήμα, παραθέτει την πηγή και το εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 0, ISCED 1-3 και ISCED 5-6).

Ηλεκτρονική Έκδοση

Η ηλεκτρονική μορφή της έβδομης έκδοσης *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* διατίθεται δωρεάν στην ιστοσελίδα του Δικτύου Ευρυδίκη (<http://www.eurydice.org>).

Δημογραφία: Ευκαιρίες εκσυγχρονισμού των εκπαιδευτικών συστημάτων και ενίσχυση της ποιότητας ως απάντηση στην επικείμενη μείωση του πληθυσμού των μαθητών στην υποχρεωτική εκπαίδευση

Μακροπρόθεσμες δημογραφικές προβολές, που εστιάζονται στη βασική διαφορά των τάσεων στους κόλπους του πληθυσμού, καταγράφουν πτώση της τάξης του 11 % στην ηλικιακή ομάδα 5-9 στην ΕU-27 μέχρι το 2020. Όσον αφορά στις ηλικιακές ομάδες 10-14, οι προβλέψεις καταδεικνύουν μια ακόμη πιο ακραία κατάσταση. Μάλιστα, κάποιες χώρες πρόκειται να γνωρίσουν πτώση στους κόλπους του πληθυσμού η οποία θα ξεπερνά το 40 % (Σχήματα Α1-Α4). Ως εκ τούτου, αυτές οι προβολές καταγράφουν μια γενική τάση για σημαντική μείωση στον συνολικό αριθμό των μαθητών στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Εν τω μεταξύ, βάσει πληθυσμιακών προβλέψεων για την κατανομή των εκπαιδευτικών στην Ευρώπη, διαφαίνεται ότι καθώς οι ηλικιακές ομάδες των εκπαιδευτικών που βρίσκονται πιο κοντά στη συνταξιοδότηση υπεραντιπροσωπεύονται, πολλές χώρες θα γνωρίσουν ένα μεγάλο κύμα συνταξιοδοτήσεων των εκπαιδευτικών στο εγγύς μέλλον (Σχήμα Δ37). Ενώ αυτές οι προβλέψεις θα επηρεάσουν τη συμμετοχή των μαθητών και τη ζήτηση/έλλειψη εκπαιδευτικών στην υποχρεωτική και τη μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση, αποτελούν συνάμα και μια ευκαιρία για την υιοθέτηση και τον σχεδιασμό των ανθρωπίνων και υλικών πόρων που απαιτούνται για τη βελτίωση της ποιότητας και την αποτελεσματικότερη λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων (Σχήματα Α4α και Α4β).

- Η αναλογία των νέων στα πλαίσια του πληθυσμού στην ΕU-27 κατέγραψε συνεχή πτωτική τάση την περίοδο 1985-2005. Στη διάρκεια των επόμενων δύο ετών, η ηλικιακή ομάδα 0-9 διατήρησε τα επίπεδα που κατέγραψε το 2005 ενώ, μάλιστα, σημείωσε ελαφρά αύξηση. Η ηλικιακή ομάδα 10-19 συνεχίζει να ακολουθεί πτωτική τάση (Σχήματα Α1-Α3).
- Η αναλογία των μαθητών και φοιτητών στους κόλπους του συνολικού πληθυσμού κυμαίνεται μεταξύ 15 % και 25 % στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών. Η πτώση που έχει σημειώσει προσφάτως ο αριθμός των νέων εξηγεί τη μείωση της τάξης του 5 % περίπου του αριθμού των μαθητών και φοιτητών στα πλαίσια του πληθυσμού (Σχήματα Γ1 και Γ2).
- Συνολικά, η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού στα δημοτικά σχολεία μειώθηκε σε όλες τις χώρες μεταξύ των ετών 2001-2006. Πρόκειται για μια τάση που δύναται να εξηγηθεί εν μέρει από τη σχετική μείωση του νεαρού πληθυσμού (Σχήμα Α1) και τη σταθερή τάση που καταγράφει ο αριθμός των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα Ε13).
- Στην Ευρώπη, οι ηλικιακές ομάδες εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με την πιο ισχυρή παρουσία είναι εκείνες μεταξύ 30-39 και 40-49 ετών (Σχήμα Δ35). Στις πλείστες χώρες, οι εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτεροι από τους συναδέλφους τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα Δ36).
- Σε έξι χώρες, όπου το ποσοστό των εκπαιδευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτερο στις ομάδες άνω των 50 ετών, αναμένεται ότι στα επόμενα 10 χρόνια τα ποσοστά συνταξιοδότησης των εκπαιδευτικών θα αγγίξουν το 40 % και πλέον. Αντίθετα, σε άλλες χώρες όπου το ποσοστό τείνει να μειώνεται στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, οι συνταξιοδοτήσεις θα είναι πιο ισορροπημένες στη διάρκεια του χρόνου (Σχήμα Δ37).

Προσχολική εκπαίδευση: Βελτιώσεις στη διαθεσιμότητα, πρόσβαση και συμμετοχή μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση θεμάτων ισοτιμίας

Στην πλειονότητα των χωρών, τα ιδρύματα που παρέχουν προσχολική αγωγή στην Ευρώπη, τα οποία υπάγονται είτε στο υπουργείο παιδείας είτε σε άλλες αρχές, απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 3 ή 4 ετών και άνω (Σχήμα Β1). Μολονότι η εγγραφή στην προσχολική εκπαίδευση είναι σχεδόν πάντοτε προαιρετική και απαιτεί καταβολή διδάκτρων, πάνω από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες παρουσιάζουν πολύ υψηλά ποσοστά συμμετοχής παιδιών αυτής της ηλικίας σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα (Σχήματα Γ5 και Γ6). Η Ανακοίνωση για την αποδοτικότητα και ισότητα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006α) τονίζει ότι η προσχολική εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει «αποτελεσματικό μέσο για τη διαμόρφωση της βάσης για περαιτέρω μάθηση, αποτρέποντας την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και αυξάνοντας την ισότητα ως προς τα αποτελέσματα και τα γενικά επίπεδα δεξιοτήτων». Προκειμένου όλα τα παιδιά, ιδιαίτερα τα μη-προνομιούχα, να επωφελούνται από προγράμματα αποτελεσματικής παρέμβασης, οι χώρες αρχίζουν να επενδύουν στην αύξηση της παροχής, στη διευκόλυνση της πρόσβασης και στη βελτίωση της ποιότητας. Ένας τρόπος να διασφαλιστεί η εκπαιδευτική ποιότητα στην προσχολική αγωγή έγκειται στο να λαμβάνει όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και κατάρτιση (Ευρυδίκη, 2009α).

- Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, υπεύθυνο για τα ιδρύματα προσχολικής εκπαίδευσης είναι το υπουργείο παιδείας, αν και σε κάποιες χώρες άλλες αρχές είναι υπεύθυνες για τα προσχολικά ιδρύματα ή πλαίσια που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (Σχήμα Β2).
- Κυρίως τα προσχολικά ιδρύματα με προσανατολισμό στην εκπαίδευση τείνουν να λαμβάνουν δίδακτρα. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται η καταβολή διδάκτρων εγγραφής από τους γονείς ούτως ώστε τα παιδιά τους να λάβουν μέρος στο πρόγραμμα, ασχέτως εάν αυτά τα ιδρύματα διοικούνται από δημόσιες αρχές ή ιδιωτικούς φορείς (Σχήμα Δ7).
- Σε γενικές γραμμές, η προσχολική παροχή είναι διαθέσιμη για παιδιά ηλικίας τουλάχιστον 3 ή 4 ετών. Σε περισσότερες από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες τα ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση από αυτή την ηλικία, είναι υψηλά (πάνω από 80 %) (Σχήμα Γ6).
- Τα ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση εξαρτώνται από τη διαθέσιμη παροχή, αλλά η γενική τάση σχεδόν παντού στην Ευρώπη οδηγεί σε αύξηση στον αριθμό των 4χρονων που εγγράφονται στην προσχολική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα Γ5).
- Σε έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό χωρών, τουλάχιστον ένα έτος προσχολικής εκπαίδευσης καθίσταται υποχρεωτικό (Σχήμα Β1).
- Μολονότι στις περισσότερες χώρες η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών για την προσχολική παροχή λαμβάνει χώρα στο τρίτοβάθμιο επίπεδο ISCED 5A, σε άλλες χώρες παρέχεται ακόμη και σε επίπεδο ISCED 5B ή στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα Δ18).

Υποχρεωτική εκπαίδευση: Γενικότερη τάση για περισσότερα χρόνια φοίτησης ως εγγύηση για την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων

Στη συντριπτική πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, η πλήρης υποχρεωτική φοίτηση διαρκεί εννέα ή δέκα χρόνια, με τις σχολικές κατευθύνσεις να είναι, σε γενικές γραμμές, εν πολλοίς όμοιες για όλα τα παιδιά μέχρι το τέλος του κατώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου, δηλαδή μέχρι την ηλικία των 14 ή 15 ετών. Οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν σε αρκετές χώρες πρόσφατα περιλαμβάνουν την επέκταση της υποχρεωτικής φοίτησης και, σε μια προσπάθεια μείωσης των ποσοστών εγκατάλειψης του σχολείου, μερικές χώρες εφάρμοσαν μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι όλοι οι μαθητές θα λαμβάνουν πιστοποιητικό βασικής εκπαίδευσης, συνεχίζοντας, εάν κρίνεται αναγκαίο, να φοιτούν στο σχολικό σύστημα μέχρι και την ηλικία των 18 ετών (Σχήμα Β1). Όσον αφορά στα υποχρεωτικά μαθήματα και τον χρόνο που αφιερώνεται στη διδασκαλία τους, σε σχεδόν όλες τις χώρες ο διδακτικός χρόνος αυξάνεται για τις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες καθώς και για τις ξένες γλώσσες (Σχήματα Ε2 και Ε3). Όπως δηλώνεται στη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να εξασφαλιστεί ότι οι νέοι θα αναπτύξουν ευρεία γνώση, δεξιότητες και στάσεις σε βαθμό τέτοιο που θα τους εξοπλίζει για την ενήλικη ζωή τους, ιδιαίτερα την εργασιακή τους ζωή, ενώ παράλληλα να διαμορφώνεται μια βάση για περαιτέρω μάθηση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση μη-προνομοιούχων μαθητών των οποίων η εκπαιδευτική προοπτική απαιτεί στήριξη (Συμβούλιο, 2006).

- Ο αναμενόμενος αριθμός ετών της επίσημης εκπαίδευσης για ένα 5χρονο παιδί κυμαίνεται μεταξύ 14 και 19. Σε σύγκριση με το 2002, μια ομάδα χωρών αύξησαν τα χρόνια φοίτησης κατά ένα έτος και άνω (Σχήμα Γ11).
- Μολονότι σε γενικές γραμμές τα ποσοστά συμμετοχής σημειώνουν πτώση στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, εντούτοις σε 11 χώρες εξακολουθούν να ξεπερνούν το 85 % στο δεύτερο έτος μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Σχήμα Γ10).
- Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η γλώσσα διδασκαλίας είναι σαφέστατα το πιο σημαντικό μάθημα όσον αφορά στον χρόνο διδασκαλίας (Σχήματα Ε2 και Ε4). Στη διάρκεια της υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε σχεδόν όλες τις χώρες το μερίδιο του χρόνου που καθορίζεται για τη γλώσσα διδασκαλίας και τα μαθηματικά μειώνεται, ενώ ο χρόνος που αφιερώνεται στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες και τις ξένες γλώσσες αυξάνεται. Οι ΤΠΕ ως μάθημα μοιράζονται πολύ μικρό μέρος του διδακτικού χρόνου, ενώ συχνά περιλαμβάνονται σε άλλα μαθήματα ή διδάσκονται στα πλαίσια των τεχνολογικών σπουδών (Σχήμα Ε3).
- Τα διδακτικά βιβλία είναι η κύρια πηγή διδασκαλίας της ανάγνωσης για τους μαθητές στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε σύγκριση με την κατάσταση το 2001, φαίνεται μια αύξηση στη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της ανάγνωσης στο σχολείο (Σχήμα Ε5).
- Η διδασκαλία όλης της τάξης αποτελεί την πιο κοινή οργανωτική προσέγγιση. Σε πολλές χώρες, αυτή η μέθοδος συνοδεύεται επίσης από κάποιες άλλες μεθόδους όπως είναι η οργάνωση ομάδων ικανοτήτων ή εξατομικευμένη διδασκαλία (Σχήμα Ε15).
- Σε σχεδόν όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα, οι αλλοδαποί μαθητές που έχουν ξένη μητρική γλώσσα λαμβάνουν ειδική βοήθεια υπό μορφή μέτρων στήριξης της γλώσσας στα πλαίσια των κανονικών ωρών του σχολείου και/ή σε ξεχωριστές ομάδες/τάξεις (Σχήμα Ε16).

Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Σημαντική άνοδος του αριθμού των φοιτητών και περισσότερες απαιτήσεις για σταθερή χρηματοδότηση

Κατά την περίοδο 1998-2006, ο φοιτητικός πληθυσμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση γνώρισε συνεχή άνοδο. Συνολικά, ο αριθμός των φοιτητών στις ευρωπαϊκές χώρες αυξήθηκε αυτό το διάστημα κατά 25 % αριθμώντας 18,7 εκατομμύρια φοιτητές (Σχήμα Γ13). Στις πλείστες χώρες οι φοιτητές καλούνται να συμβάλουν οικονομικά στο κόστος των σπουδών τους (Ευρυδίκη, 2009β). Την ίδια ώρα, οι φοιτητές σε πολλές χώρες έχουν τη δυνατότητα να επωφελούνται από ένα φάσμα μέτρων οικονομικής ενίσχυσης που υιοθετούνται βάσει διαφόρων κριτηρίων ούτως ώστε να βοηθήσουν στην κάλυψη του κόστους διαβίωσης (Ευρυδίκη, 2007α). Η Ανακοίνωση της Επιτροπής για την επίτευξη της ατζέντας εκσυγχρονισμού για τα πανεπιστήμια καλεί τα κράτη μέλη να προχωρήσουν στον εκσυγχρονισμό των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων ούτως ώστε να πετύχουν αλλαγές στον τρόπο ρύθμισης, διοίκησης και χρηματοδότησης των συστημάτων και ως εκ τούτου, να ανταποκρίνονται στις ανάγκες απόκτησης δεξιοτήτων του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού. Σημαντικοί τομείς που πρέπει να απασχολήσουν μελλοντικές μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνουν την αυξανόμενη επένδυση από πιο ποικίλες πηγές καθώς και αποδοτικά προγράμματα στήριξης των φοιτητών για να διασφαλιστούν υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και έρευνα καθώς και μεγαλύτερη αποδοτικότητα και ισοτιμία στα αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006β).

- Από τις συνολικές εγγραφές στην εκπαίδευση (στα επίπεδα ISCED 0-6), η αναλογία όσων εγγράφονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε από 15,6 % το 2002 σε 17,4 % το 2006 (Σχήμα Γ12).
- Το 2006 κατά μέσο όρο στην EU-27, για κάθε 100 άντρες που εγγράφονταν αντιστοιχούσαν 123 γυναίκες (Σχήματα Γ15 και Γ16). Οι γυναίκες υπερτερούν σε τρεις κύριους τομείς σπουδών: «επιστήμες της αγωγής», «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας», «ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες». Στον αντίποδα, οι άντρες υπερτερούν κατά πολύ των γυναικών στους τομείς «μηχανολογία, μεταποίηση, κατασκευές» και «θετικές επιστήμες, μαθηματικά, πληροφορική». Η κατάσταση παραμένει περίπου ίδια από το 2002 (Σχήμα Γ18).
- Τα δίδακτρα εγγραφής είναι μια διαδεδομένη μορφή ιδιωτικής συνδρομής που υιοθετείται σε 16 χώρες (Σχήμα Δ15). Αποκλίσεις μεταξύ των χωρών όσον αφορά στα ποσά που απαιτούνται είναι σημαντικές και κυμαίνονται από λιγότερο από € 200 ΜΑΔ μέχρι πάνω από € 1 000 ΜΑΔ (Σχήμα Δ16).
- Οικονομική αρωγή για κάλυψη του κόστους διαβίωσης και/ή καταβολή διοικητικών δίδακτρων και συνδρομής στο κόστος σπουδών χορηγείται σε σχεδόν όλες τις χώρες (Σχήμα Δ14).
- Το 2006, οι απόφοιτοι στους τομείς «κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες» αναλογούσαν σε περισσότερο από το 35 % όλων των αποφοίτων στην Ευρώπη, ακολουθούμενοι από τους τομείς «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας» με 14,4 % και «μηχανολογία» και «ανθρωπιστικές σπουδές» με λίγο πάνω από 12 % (Σχήμα ΣΤ5).
- Ο αριθμός των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον κλάδο «επιστήμη και τεχνολογία» ανά 1 000 κατοίκους αυξήθηκε σε επίπεδο ΕΕ από 11 το 2002 σε 13 το 2006 (Σχήμα ΣΤ9).

Χρηματοδότηση: Η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ παραμένει σταθερή με υψηλότερο κόστος ανά φοιτητή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Κατά την περίοδο 2001-2006, η συνολική αναλογία του ΑΕΠ στην EU-27 που χορηγήθηκε για την εκπαίδευση παρέμεινε σταθερή γύρω στο 5,1 %. Ωστόσο, αυτός ο μέσος όρος κρύβει αποκλίσεις μεταξύ των χωρών, μερικές από τις οποίες γνώρισαν σημαντικές αλλαγές στη διάρκεια αυτής της περιόδου (Σχήμα Δ1). Ανάλυση της ετήσιας δαπάνης ανά μαθητή/φοιτητή σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο αποκαλύπτει δύο συμπληρωματικά στοιχεία: σχεδόν σε όλες τις χώρες, τόσο το κόστος ανά μονάδα όσο και οι αποκλίσεις μεταξύ των χωρών διευρύνονται καθώς ανεβαίνει το εκπαιδευτικό επίπεδο (Σχήμα Δ5). Στα Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Μάρτιο του 2009, το Συμβούλιο δίνει έμφαση στην άμεση ανάγκη επιτάχυνσης και λήψης συγκεκριμένων μέτρων στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, ειδικότερα υπό το φως της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, βελτιώνοντας την ποιότητα της επένδυσης στην έρευνα, τη γνώση και την εκπαίδευση (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2009). Η άμεση δημόσια στήριξη υπό μορφή οικογενειακών επιδομάτων, χορηγιών ή φορολογικών ελαφρύνσεων παρέχει οικονομική αρωγή στις οικογένειες των μαθητών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ενώ μπορεί επίσης να αποτελέσει κίνητρο για συνέχιση των σπουδών και πέρα από την υποχρεωτική φοίτηση. Επομένως, αποτελεί ένα στοιχείο της επένδυσης του δημόσιου τομέα στην εκπαίδευση που συντείνει προς την παροχή ίσων ευκαιριών (Σχήμα Δ13).

- Το 2006, το μερίδιο της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ήταν πάνω από το 5 % του ΑΕΠ στις περισσότερες από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες (Σχήματα Δ1 και Δ2). Σχεδόν σε όλες τις χώρες, η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση που διατέθηκε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί σε μεγαλύτερη αναλογία του ΑΕΠ σε σύγκριση με τη δαπάνη σε άλλα εκπαιδευτικά επίπεδα (Σχήμα Δ3).
- Το μέσο ετήσιο κόστος στην EU-27 ανέρχεται σε € 4 896 ΜΑΔ ανά μαθητή πρωτοβάθμιας και € 5 663 ΜΑΔ ανά μαθητή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πιο ακριβή με μέσο κόστος € 8 388 ΜΑΔ (Σχήματα Δ4 και Δ5).
- Σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι μαθητές στην πλειονότητά τους φοιτούν σε δημόσια ιδρύματα. Η ανεξάρτητη ιδιωτική εκπαίδευση αναλογεί κατά μέσο όρο μόλις στο 2,5 % των εγγραφών (Σχήμα Β3).
- Σε όλες τις χώρες, το κόστος για το προσωπικό απορροφά το μεγαλύτερο μερίδιο της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, έναν μέσο όρο 71 % της ετήσιας δαπάνης στην EU-27 (Σχήμα Δ10).
- Οι κεντρικές και/ή τοπικές κυβερνήσεις λαμβάνουν τις περισσότερες αποφάσεις για το συνολικό ύψος της δημόσιας δαπάνης που προορίζεται για τα σχολεία τα οποία παρέχουν υποχρεωτική εκπαίδευση, βάσει της κατηγορίας των σχετικών πόρων. Το περιφερειακό επίπεδο είναι ο κύριος χρηματοδότης και χρήστης κονδυλίων για την εκπαίδευση σε μόλις τέσσερις χώρες (Σχήματα Δ8 και Δ9).
- Σε πολλές χώρες, η συνολική δημόσια δαπάνη για το διδακτικό προσωπικό καθορίζεται από την κεντρική κυβέρνηση, ενώ τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με τη δαπάνη για το μη-διδακτικό προσωπικό, τους λειτουργικούς πόρους και την κινητή περιουσία επιμερίζονται το κεντρικό και τοπικό επίπεδο ή αναλαμβάνει μόνο σε τοπικό επίπεδο. Η γενική τάση είναι να υπάρξει αποκέντρωση των αποφάσεων για το συνολικό ποσό που θα χορηγείται για πόρους που δεν έχουν άμεση σχέση με τη διδασκαλία (Σχήμα Β19).

Εκπαιδευτικοί: Πιο ευρεία στήριξη σε νέους εκπαιδευτικούς και ευρύτερη αναγνώριση της συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης ως επαγγελματικό καθήκον

Ως βασικοί συντελεστές στην εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί επωμίζονται πολλές ευθύνες και καθήκοντα που συχνά δεν περιορίζονται στην καθημερινή τους επαφή με τους μαθητές, αλλά περιλαμβάνουν διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στα πλαίσια του σχολείου τους. Οι Υπουργοί Παιδείας συμφώνησαν το 2007 αφ' ενός να δώσουν μεγάλη προτεραιότητα στη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης των εκπαιδευτικών και αφ' ετέρου να φροντίσουν ώστε η ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση να ανταποκρίνεται στις διδακτικές ανάγκες τόσο από άποψη ποιότητας όσο και από άποψη ποσότητας (Συμβούλιο, 2007). Σε πολλές χώρες, η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη θεωρείται αναπόσπαστο μέρος των επαγγελματικών καθηκόντων των εκπαιδευτικών (Σχήμα Δ24). Ωστόσο, παραμένουν διαφορές μεταξύ των επίσημων απαιτήσεων, της πραγματικότητας της καθημερινής εμπειρίας και των μέσων που διατίθενται για τον σκοπό αυτό. Μια συνεκτική συνολική στρατηγική για τους εκπαιδευτικούς και την εκπαίδευσή τους, τοποθετώντας το εύρος των καθηκόντων και αυξανόμενων αρμοδιοτήτων των εκπαιδευτικών σε αυτά τα πλαίσια, μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της συνολικής ποιότητας της διδασκαλίας. Το καθεστώς, οι συνθήκες εργασίας και η στήριξη που παρέχονται στους εκπαιδευτικούς είναι ζωτικής σημασίας στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν στα πλαίσια μια τέτοιας συνολικής στρατηγικής (Ευρυδίκη, 2008).

- Οι πλείστοι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και όλοι οι εκπαιδευτικοί του ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου, λαμβάνουν την αρχική τους κατάρτιση σε τριτοβάθμιο επίπεδο με ακαδημαϊκά προσανατολισμένα προσόντα (ISCED 5A) (Σχήματα Δ19-Δ21).
- Στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών είναι γένους θηλυκού (πάνω από 60 %). Αντίθετα, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οι γυναίκες εκπαιδευτικοί αριθμούν λιγότερο από το 40 % στις μισές χώρες (Σχήμα Δ34).
- Καθίσταται ολοένα και πιο διαδεδομένη η ειδική στήριξη για τους νεοπροσληφθέντες εκπαιδευτικούς, η οποία, σε γενικές γραμμές, λαμβάνει τη μορφή βοήθειας στον σχεδιασμό και αξιολόγηση των μαθημάτων και/ή ειδικής κατάρτισης (Σχήματα Δ23 και Δ27). Όμως, επίσημη στήριξη υπό μορφή «εισαγωγικής φάσης» οργανώνεται μόνο σε έντεκα χώρες (Σχήμα Δ22).
- Μολονότι, στην πλειονότητα των χωρών, η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη θεωρείται επισήμως επαγγελματικό καθήκον, στην πράξη είναι συχνά προαιρετική (Σχήμα Δ24). Όσον αφορά στην ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση για τη διδασκαλία της ανάγνωσης, μεταξύ των ετών 2000/01 και 2005/06 σημειώθηκε αύξηση στο ποσοστό των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση σε αυτόν τον τομέα μεταξύ 6 και 35 ώρες τα τελευταία δύο χρόνια (Σχήμα Δ25).
- Σχεδόν όλες οι χώρες ορίζουν τον χρόνο εργασίας των εκπαιδευτικών όχι μόνο όσον αφορά στις διδακτικές ώρες, αλλά επίσης περιλαμβάνουν τον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο ή/και ορίζουν έναν συνολικό εργάσιμο χρόνο (Σχήματα Δ29 και Δ30).
- Σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, το επίσημο έτος συνταξιοδότησης είναι το 65ο (Σχήμα Δ31). Εντούτοις πολλοί εκπαιδευτικοί εγκαταλείπουν το επάγγελμα μόλις συμπληρώσουν τον απαιτούμενο αριθμό ετών υπηρεσίας και/ή την κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης με θεμελίωση πλήρους συνταξιοδοτικού δικαιώματος (Σχήμα Δ37).

Σχολική αυτονομία: Χάραξη πολιτικών που οδηγούν σε περισσότερες αρμοδιότητες για σχολεία, διευθυντές, εκπαιδευτικούς και γονείς

Η σχολική αυτονομία αναδεικνύεται σε διαδεδομένη πολιτική στους κόλπους της Ευρώπης. Αρχικά, επιδιώχθηκε ως βασική αρχή – υπό την έννοια ότι τα ιδρύματα θα πρέπει να είναι αυτόνομα προκειμένου να διασφαλιστεί η διδακτική ελευθερία, να ενισχυθεί η τοπική σχολική δημοκρατία και να ολοκληρωθεί η διαδικασία αποκέντρωσης. Σήμερα, στις περισσότερες χώρες, η σχολική αυτονομία αναδείχθηκε σε μέσο επίτευξης, πρωτίστως, εκπαιδευτικών στόχων. Εν ολίγοις, περισσότερη ελευθερία δίνεται στα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς για να βελτιώσουν την ποιότητα της εκπαίδευσης (Ευρυδίκη, 2007β, 2008). Μολονότι τώρα όλες οι χώρες προσεγγίζουν τον σκοπό της σχολικής αυτονομίας εν πολλοίς με εκπαιδευτικούς όρους, εξακολουθούν να παραμένουν σημαντικές διαφορές στους κόλπους της Ευρώπης στην εφαρμογή της διαδικασίας της σχολικής αυτονομίας καθώς και στον βαθμό και τη φύση αυτής της αυτονομίας. Διαφοροποίηση στην εφαρμογή των πολιτικών σχολικής αυτονομίας σημειώνεται ως προς τον φορέα ή τα άτομα στους οποίους ανατίθενται οι εξουσίες (Σχήματα B15-B18).

- Στις πλείστες ευρωπαϊκές χώρες, μεγάλος βαθμός αυτονομίας παρέχεται στα σχολεία για τη χρήση δημόσιων κονδυλίων για λειτουργικά έξοδα και τη διαχείριση του διδακτικού προσωπικού (Σχήμα B15).
- Όσον αφορά στην πρόσληψη εκπαιδευτικών, τα σχολεία και οι τοπικές αρχές σε πολλές χώρες απολαμβάνουν πλήρη αυτονομία και συχνά αποτελούν την αρχή που είναι αρμόδια για την εργοδότησή τους (Σχήμα B18).
- Οι διευθυντές δαπανούν κατά μέσο όρο πάνω από το 40 % του χρόνου τους σε δραστηριότητες διαχείρισης και διοίκησης, όπως είναι η πρόσληψη προσωπικού και η διαχείριση του προϋπολογισμού, και πολύ λιγότερο σε διδακτικές δραστηριότητες (Σχήμα Δ41).
- Μολονότι οι εκπαιδευτικοί έχουν σχετικά μικρή συμβολή στον καθορισμό του περιεχομένου της υποχρεωτικής διδακτικής ύλης, εντούτοις έχουν μεγάλη ελευθερία στις καθημερινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, π.χ. επιλογή διδακτικών μεθόδων και βιβλίων, ομαδοποίηση μαθητών για μαθησιακές δραστηριότητες και εσωτερική αξιολόγηση (Σχήμα B15).
- Στην πλειονότητα των χωρών, εκπρόσωποι γονέων, που συμμετέχουν σε σχολικά διοικητικά συμβούλια ή διαχειριστικούς φορείς, έχουν συμβουλευτικό ρόλο ή δικαίωμα λήψης αποφάσεων στην ανάπτυξη του σχολικού εκπαιδευτικού σχεδίου ή του σχολικού σχεδίου δράσης (Σχήμα B16).
- Σε εθνικό επίπεδο, υπάρχουν συγκεκριμένες διατάξεις που προβλέπουν τη σύσταση ενός κεντρικού συμβουλίου με γονική αντιπροσώπευση σε σχεδόν τις μισές ευρωπαϊκές χώρες (Σχήμα B17).

Πιστοποίηση ποιότητας: Αύξηση στην εφαρμογή διαφόρων τυποποιημένων μορφών εξωτερικής αξιολόγησης ως εργαλείο επόπτευσης και λογοδοσίας

Παράλληλα με την ανάπτυξη πολιτικών για τη σχολική αυτονομία στις ευρωπαϊκές χώρες, εγκαινιάστηκαν διάφορα μέτρα που επιτρέπουν την τακτική και συστηματική επόπτευση και αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων. Μεταξύ άλλων, σκοπός της επόπτευσης είναι η λεπτομερής εξέταση του συστήματος, η αναφορά για την ποιότητά του, η ενίσχυση των μέτρων λογοδοσίας και η αναδιάρθρωσή του προκειμένου να βελτιωθεί η αποδοτικότητά του. Η επόπτευση μπορεί να λάβει χώρα σε σχολικό, τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο (Σχήμα Β13). Σε όλη την Ευρώπη, χρησιμοποιούνται ολοένα και περισσότερο τυποποιημένα κριτήρια σχεδιασμένα σε κεντρικό επίπεδο για εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων ή τυποποιημένα τεστ που σχεδιάζονται ειδικά για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος, ως εργαλεία μέτρησης και παρακολούθησης της ποιότητας της εκπαίδευσης (Σχήματα Β11 και Β13). Συχνά χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με άλλες πηγές πληροφόρησης, όπως είναι εθνικές εξετάσεις μαθητών π.χ. υπό μορφή εξωτερικών εξετάσεων για πιστοποιημένη αξιολόγηση (Ευρυδίκη, 2009γ). Απώτερος στόχος είναι η απόκτηση γενικής εικόνας για την απόδοση των εκπαιδευτικών συστημάτων ως μέρος των προσπαθειών που καταβάλλονται για βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και της μάθησης.

- Σε πολύ μεγάλο αριθμό χωρών, τα σχολεία υπόκεινται σε εξωτερική αξιολόγηση, σε γενικές γραμμές από ένα σώμα επιθεωρητών, και σε εσωτερική αξιολόγηση από το σχολικό προσωπικό και ενίοτε άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας (Σχήμα Β10).
- Πολλές ευρωπαϊκές χώρες ανανεώνουν σε τακτά διαστήματα λίστες τυποποιημένων κριτηρίων που σχεδιάζονται σε κεντρικό επίπεδο για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων. Σε κάποιες χώρες, τα κριτήρια εσωτερικής αξιολόγησης επίσης υπόκεινται σε διαδικασία τυποποίησης (Σχήμα Β11).
- Ολοένα και πιο σημαντικά καθίστανται τα εξωτερικά τεστ που είναι σχεδιασμένα ειδικά για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος και βασισμένα στην καταγραφή των επιπέδων επάρκειας των μαθητών σε τομείς που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο (Σχήμα Β14).
- Προκειμένου να εποπτεύσουν τα εκπαιδευτικά συστήματα σε κεντρικό επίπεδο, οι ευρωπαϊκές χώρες καταφεύγουν σε διάφορες πηγές πληροφόρησης – τα αποτελέσματα εξωτερικών εξετάσεων για πιστοποιημένη αξιολόγηση (Σχήματα Ε22 και Ε23), αποτελέσματα σε τεστ που σχεδιάζονται για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος ή για τη στήριξη της εξατομικευμένης μάθησης καθώς και ευρήματα από την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων. Η πλειονότητα των χωρών χρησιμοποιεί τουλάχιστον δύο από αυτές τις πηγές (Σχήμα Β13).
- Ευρήματα από την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων που διενεργείται σε εθνικό και, μερικές φορές, τοπικό επίπεδο δημοσιεύονται τακτικά σε περισσότερο από το ένα τρίτο των ευρωπαϊκών χωρών (Σχήμα Β12).

Βιβλιογραφία

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007), *Βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών*, Συμπεράσματα Επιτροπής της 15^{ης} Νοεμβρίου 2007, Επίσημη Εφημερίδα C 300, 12.12.2007.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006), *Βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης*, Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006, 2006/962/ΕΚ.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006α), *Αποδοτικότητα και ισότητα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης*, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, COM (2006) 481.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006β), *Επίτευξη της ατζέντας εκσυγχρονισμού για πανεπιστήμια: Εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία*, COM (2006) 30 τελικό 25/01/06 και COM (2006) 208 τελικό 10/05/06.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2009), Συμπεράσματα προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες 19/20 Μαρτίου 2009, 7880/09.

Ευρυδίκη (2009α), Εκπαίδευση και μέριμνα για τα παιδιά μικρής ηλικίας: πώς αντιμετωπίζει η Ευρώπη τις σημερινές προκλήσεις, Συγκριτική μελέτη.

Ευρυδίκη (2009β), National testing of pupils in Europe: Objectives, organisation and use of results, Συγκριτική μελέτη.

Ευρυδίκη (2009γ), Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη 2009: Εξελίξεις στη διαδικασία της Μπολόνια, Συγκριτική μελέτη.

Ευρυδίκη (2008), Επίπεδα αυτονομίας και ευθύνες των εκπαιδευτικών στην Ευρώπη, Συγκριτική μελέτη.

Ευρυδίκη (2007α), Αριθμοί-Κλειδιά της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2007, Δείκτες και αριθμοί.

Ευρυδίκη (2007β), Σχολική αυτονομία στην Ευρώπη: Αρχές και μέτρα, Συγκριτική μελέτη.

ΚΩΔΙΚΟΙ, ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Κωδικοί χωρών

EU/EU-27	Ευρωπαϊκή Ένωση	PL	Πολωνία
BE	Βέλγιο	PT	Πορτογαλία
BE fr	Βέλγιο – γαλλόφωνη κοινότητα	RO	Ρουμανία
BE de	Βέλγιο – γερμανόφωνη κοινότητα	SI	Σλοβενία
BE nl	Βέλγιο – φλαμανδική κοινότητα	SK	Σλοβακία
BG	Βουλγαρία	FI	Φινλανδία
CZ	Δημοκρατία της Τσεχίας	SE	Σουηδία
DK	Δανία	UK	Ηνωμένο Βασίλειο
DE	Γερμανία	UK-ENG	Αγγλία
EE	Εσθονία	UK-WLS	Ουαλία
IE	Ιρλανδία	UK-NIR	Βόρειος Ιρλανδία
EL	Ελλάδα	UK-SCT	Σκωτία
ES	Ισπανία		
FR	Γαλλία	EZEΣ/ΕΟΧ	Οι τρεις χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών που είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου
IT	Ιταλία		
CY	Κύπρος		
LV	Λετονία	IS	Ισλανδία
LT	Λιθουανία	LI	Λιχτενστάιν
LU	Λουξεμβούργο	NO	Νορβηγία
HU	Ουγγαρία		
MT	Μάλτα	Υποψήφια χώρα	
NL	Κάτω Χώρες	TR	Τουρκία
AT	Αυστρία		

Στατιστικοί κώδικες

(:) Μη διαθέσιμα στοιχεία

(-) Δεν ισχύει

Συνομογραφίες και ακρωνύμια

Διεθνείς τύποι

ESS	Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα
EU-27	Τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την 1 ^η Ιανουαρίου 2007
Eurostat	Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
GDP	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
GNI	Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα
ICT	Τεχνολογίες των Πληροφοριών και Επικοινωνιών
ISCED	Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης στην Εκπαίδευση
PIRLS	Διεθνές Πρότυπο Προόδου στη Μελέτη της Ανάγνωσης (IEA)
PISA	Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Σπουδαστών (ΟΟΣΑ)
PPP	Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης
PPS	Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης

Εθνικές συνομογραφίες στη γλώσσα προέλευσης

AHS	<i>Allgemein bildende höhere Schule</i>	AT
ARGO	<i>Autonome Raad voor het gemeenschapsonderwijs</i>	BE nl
BTS	<i>Brevet de technicien supérieur</i>	FR LU
CPGE	<i>Classes préparatoires aux grandes écoles</i>	FR
CSA	<i>Centri Servizi Amministrativi</i>	IT
DUT	<i>Diplôme Universitaire de Technologie</i>	LU
EUD	<i>Erhvervsuddannelse</i>	DK
FHL	<i>Fachhochschule Liechtenstein</i>	LI
GNVQ	<i>General National Vocational Qualifications</i>	UK
HAVO	<i>Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs</i>	NL
HBO	<i>Hoger Beroepsonderwijs</i>	NL
HF	<i>Højere Forberedelseseksamen</i>	DK
HHX	<i>Højere Handelseksamen</i>	DK
HTX	<i>Højere Teknisk Eksamen</i>	DK

Εθνικές συντομογραφίες στη γλώσσα προέλευσης

IAP	<i>Internationale Akademie für Philosophie</i>	LI
IEES	<i>Institut d'études éducatives et sociales</i>	LU
IEK	<i>Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης</i>	EL
ISERP	<i>Institut supérieur d'études et de recherches pédagogiques</i>	LU
IST	<i>INSTITUT sUPÉRIEUR DE tECHNOLOGIE</i>	LU
ITS	<i>INSTITUTE OF TOURISM STUDIES</i>	MT
IUT	<i>Instituts universitaires technologiques</i>	FR
KN	<i>Kolegium nauczycielskie</i>	PL
KY	<i>Kvalificerad Yrkesutbildning</i>	SE
LEA	<i>Local Education Authority</i>	UK-ENG/WLS
MAVO	<i>Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs</i>	NL
MBO	<i>Middelbaar Beroepsonderwijs</i>	NL
MCAST	<i>Malta College of Arts, Science and Technology</i>	MT
NAE	<i>National agency for education (Skolverket)</i>	SE
NKJO	<i>Nauczycielskie kolegium języków obcych</i>	PL
NPQH	<i>National Professional Qualification for Headship</i>	UK-ENG
NVQ	<i>National Vocational Qualifications (NVQ)</i>	UK
PQH	<i>Professional Qualification for Headship</i>	UK-NIR
STS	<i>Sections de techniciens supérieurs</i>	FR
TEE	<i>Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια</i>	EL
TEI	<i>Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα</i>	EL
UCAS	<i>Universities and Colleges Admissions Services</i>	UK
VBO	<i>Vorbereidend Beroepsonderwijs</i>	NL
VMBO	<i>Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs</i>	NL
VWO	<i>Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs</i>	NL
WO	<i>Wetenschappelijk Onderwijs</i>	NL
WOT	<i>Wet op het Onderwijstoezicht</i>	NL

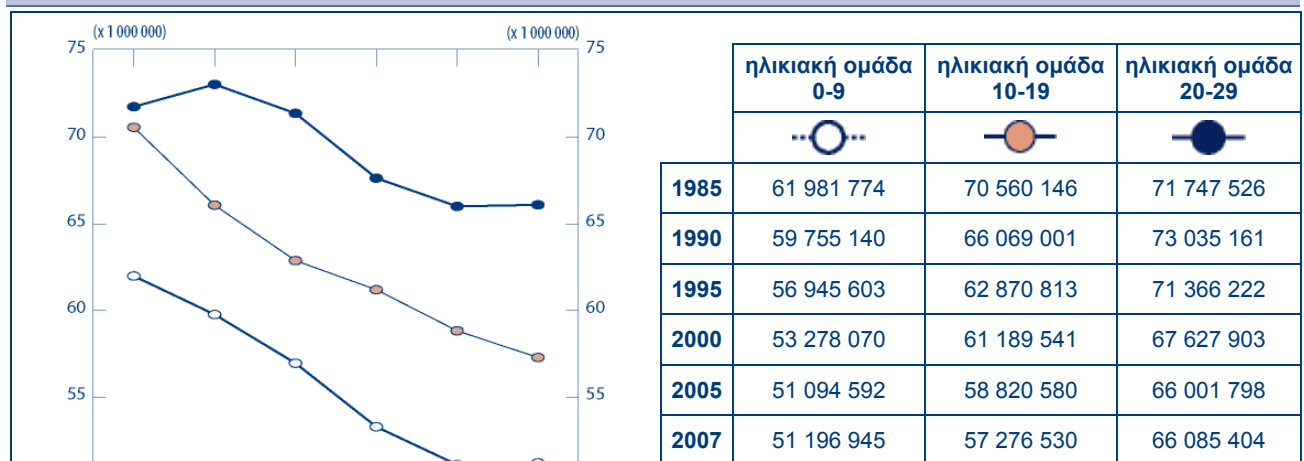
Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ

Το 2007, οι 27 χώρες, που σήμερα αποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση (EU-27), αριθμούσαν 174,6 εκατομμύρια νέους κάτω των 30 ετών. Αυτός ο αριθμός μειώνεται σταδιακά από το 1985.

Η συνολική μεταβολή στον αριθμό των νέων κάτω των 30 ετών αντιστοιχεί σε μείωση στα πλαίσια της κάθε ηλικιακής ομάδας. Οι δημογραφικές τάσεις που παρατηρούνται στις ηλικίες 0-29 αντικατοπτρίζουν τη μείωση του ρυθμού γεννήσεων που καταγράφεται στις περισσότερες χώρες της EU-27 από τη δεκαετία του 1960.

Το μέγεθος του πληθυσμού της EU-27 στις ηλικιακές ομάδες 0-9 και 10-19 σημείωσε συνεχή καθοδική τάση μεταξύ των ετών 1985 και 2005. Ωστόσο, μεταξύ 2005 και 2007, αυτές οι ηλικιακές ομάδες κατέγραψαν διαφορετικές τάσεις, καθώς η ηλικιακή ομάδα 0-9 διατήρησε τα επίπεδα του 2005 και, μάλιστα, παρουσιάζει ελαφρά αύξηση, ενώ η ηλικιακή ομάδα 10-19 εξακολουθεί να μειώνεται. Από τα μέσα τη δεκαετίας του 1980, τα άτομα ηλικίας 20-29 αποτελούν την πιο εύρωστη ηλικιακή ομάδα, ξεπερνώντας τις ομάδες 10-19 και 0-9. Η ηλικιακή ομάδα 20-29 κατέγραψε επίσης σταθερή πορεία κατά την περίοδο 2005/06 ενώ παρουσίασε ελαφρά αύξηση το 2007.

Σχήμα Α1: Μεταβολές στον πληθυσμό των ηλικιακών ομάδων 0-9, 10-19 και 20-29 στην ΕΕ-27 (1985-2007)

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Γαλλία: Τα στοιχεία αναφέρονται αποκλειστικά στα μητροπολιτικά εδάφη και δεν καλύπτουν τα υπερπόντια *départements*.

Κύπρος: Τα στοιχεία αναφέρονται στις περιοχές υπό τον έλεγχο της κυπριακής κυβέρνησης.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου του έτους αναφοράς. Τα σχετικά στοιχεία προέρχονται από την πιο πρόσφατη απογραφή και προσαρμόζονται από τα στοιχεία της αλλαγής του πληθυσμού που σημειώθηκαν από την τελευταία απογραφή ή στηρίζονται σε στοιχεία των δημοτολογίων.

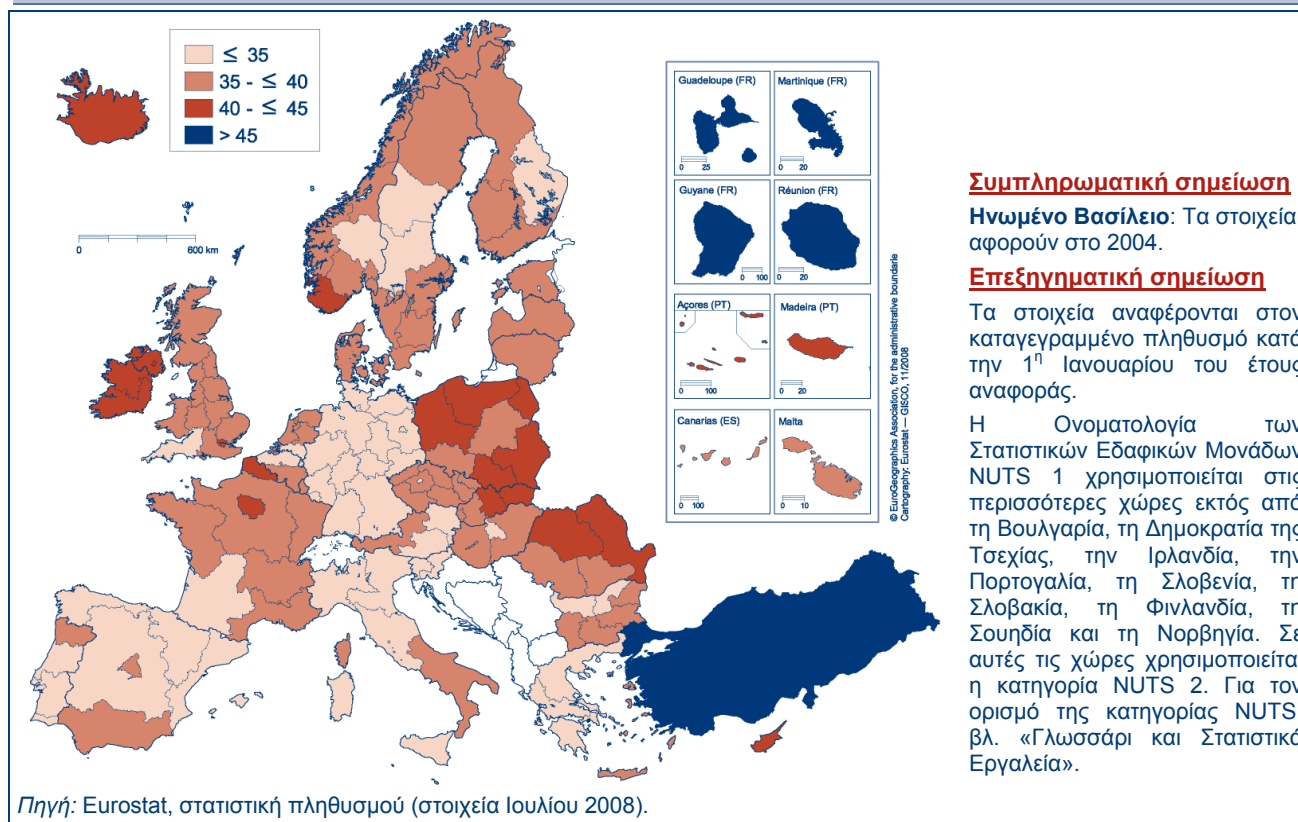
Αυτή η συνολική τάση κρύβει αντίρροπες καταστάσεις μεταξύ συγκεκριμένων χωρών. Παρά το γεγονός ότι τα κράτη μέλη της EU-27 ανέφεραν πως η κατάσταση παρέμεινε σταθερή την περίοδο 2005-2007 για την ηλικιακή ομάδα 0-9, εντούτοις χώρες όπως η Γερμανία, η Κύπρος, η Λιθουανία, η Μάλτα και η Πολωνία κατέγραψαν μείωση του πληθυσμού με ρυθμούς μεγαλύτερους του 1,5 % ετησίως. Ωστόσο, Ιρλανδία και Ισπανία παρουσίασαν σημαντική άνοδο πέραν του 2,5 % ετησίως για την ίδια ηλικιακή ομάδα και χρονική περίοδο. Όσον αφορά στην ηλικιακή ομάδα 10-19, κάποιες χώρες (Βουλγαρία, Εσθονία και Ρουμανία)

γνώρισαν μείωση του πληθυσμού με ποσοστό υπερτριπλάσιο του μέσου όρου της EU-27, ενώ η σχετική πτώση στη Λετονία έφτασε το τετραπλάσιο του μέσου ρυθμού της EU-27 και ήταν περίπου 6 % ετησίως μεταξύ των ετών 2005 και 2007.

ΑΝΙΣΗ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 30 ΕΤΩΝ

Από το 1985, ο αριθμός των Ευρωπαίων νέων κάτω των 30 ετών μειώνεται σταθερά (Σχήμα Α1), ενώ η αναλογία των νέων στον συνολικό πληθυσμό διαφέρει σημαντικά ανά περιοχή. Σε σχεδόν τις μισές περιοχές για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, τα άτομα κάτω των 30 ετών αντιπροσωπεύουν το 30 % με 40 % του συνολικού πληθυσμού. Σε κάποιες περιοχές αυτό το ποσοστό ξεπερνά το 45 % του συνολικού πληθυσμού: Ιρλανδία (περιφέρειες Southern και Eastern και Border, Midlands και Western), Ισπανία (Αυτόνομη Πόλη της Μελίγια), Γαλλία (τα υπερπόντια *départments*), Πορτογαλία (Αζόρες), Σλοβακία (Východné Slovensko) και μερικές περιοχές στην Τουρκία.

Σχήμα Α2: Ποσοστό νέων στην ηλικιακή ομάδα 0-29 ανά περιφέρειες NUTS, 2006

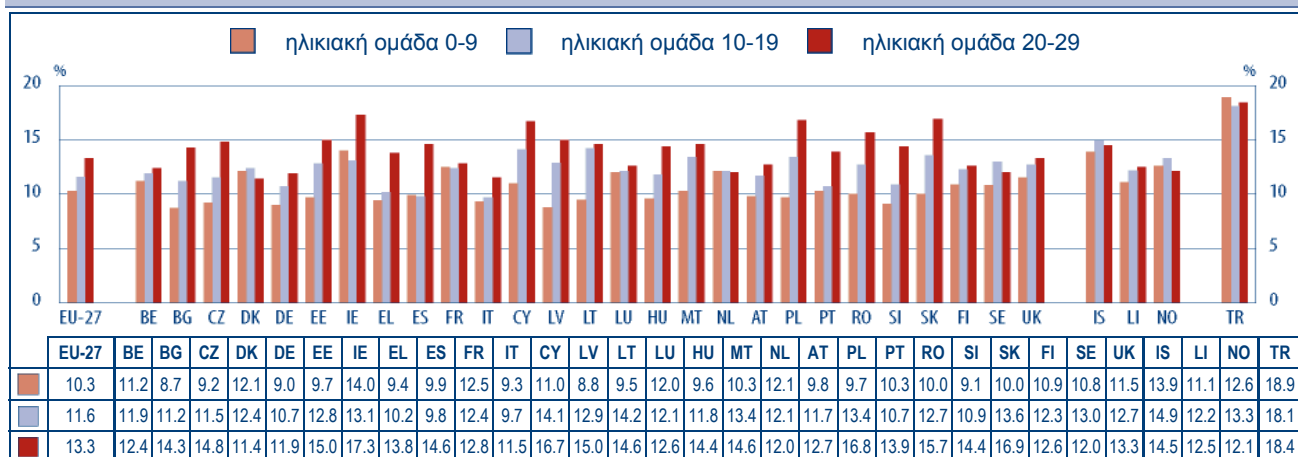
Αποκλίσεις ανά περιφέρεια είναι ιδιαίτερα έκδηλες στη νότια Ευρώπη (Ισπανία, Ιταλία και Πορτογαλία), στη Γαλλία και τη Σλοβακία. Το ποσοστό των νέων είναι σχετικά υψηλό στη νότια Ισπανία (και τις Καναρίους Νήσους), αναλογώντας λίγο πιο πάνω από το 39 % του συνολικού πληθυσμού σε αυτές τις περιοχές εν αντιθέσει προς 35 % ή λιγότερο στην υπόλοιπη επικράτεια. Στη Γαλλία, ο μέσος όρος των νέων ανέρχεται στο 38 %. Κυμαίνεται από 34 % στην περιφέρεια Sud-Ouest μέχρι σχεδόν 60 % στα υπερπόντια διαμερίσματα της Γαλλικής Γουιάνας. Στις νότιες περιοχές της Ιταλίας, το ποσοστό των νέων ανέρχεται ή και ξεπερνά το 35 % ενώ αριθμεί 29 % ή λιγότερο στην περιφέρεια Nord West, στη Λομβαρδία, στην περιφέρεια Nord East, στην Εμίλια-Ρομάνια και στις περιοχές του Κέντρου. Στη βόρεια Πορτογαλία (επίσης στις Αζόρες και τη Μαδέρα), τα άτομα κάτω των 30 ετών αντιπροσωπεύουν πάνω από το 37 % του πληθυσμού. Ωστόσο, το ποσοστό είναι γύρω στα 34 % στη Λισαβόνα καθώς και στις νότιες περιοχές (Αλεντέχιο και Αλγκάρβε).

Στη Σλοβακία, οι νέοι αναλογούν σε πάνω από το 45 % του συνολικού πληθυσμού στην περιοχή Východné Slovensko ενώ αντιπροσωπεύουν μόνο το 37 % στην περιοχή Bratislavský kraj.

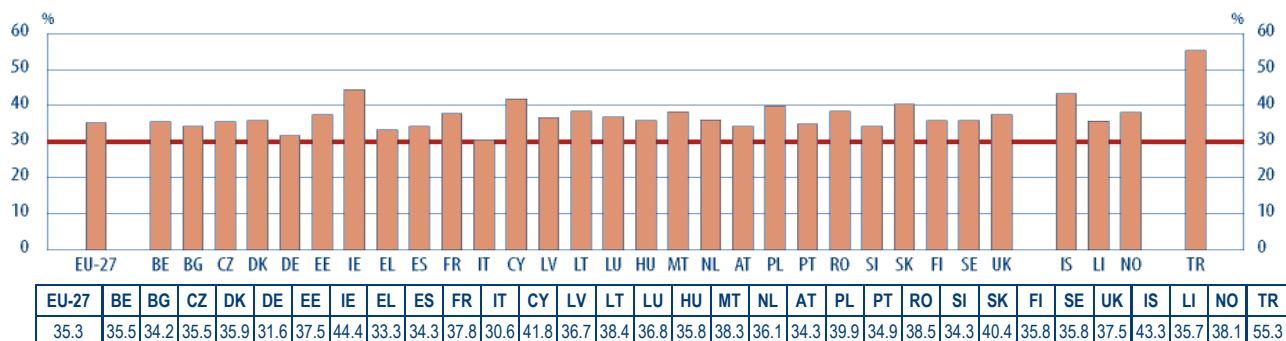
ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 30 ΕΤΩΝ

Το 2006, οι νέοι κάτω των 30 ετών αποτελούσαν πάνω από το 35 % του πληθυσμού στην ΕU-27. Η πιο πολυάριθμη ομάδα στα πλαίσια αυτής της πληθυσμιακής ομάδας ήταν οι νέοι μεταξύ 20 και 29 ετών. Ακολουθούσαν οι νέοι 10-19 ετών και τέλος, η ηλικιακή ομάδα 0-9. Το μέσο ποσοστό των νέων κάτω των 30 στις κεντροευρωπαϊκές και ανατολικοευρωπαϊκές χώρες ήταν ελαφρώς υψηλότερο φτάνοντας το 38 % το 2006. Στην Τουρκία η κατανομή του νεαρού πληθυσμού ήταν αξιοσημείωτη καθώς σημειώθηκαν υψηλότερα επίπεδα νέων σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Συνολικά, τα άτομα κάτω των 30 ετών αναλογούσαν σε πάνω από το 55 % του συνολικού πληθυσμού στην Τουρκία.

Σχήμα Α3: Αναλογία του πληθυσμού στις ηλικιακές ομάδες 0-9, 10-19 και 20-29, 2007

Σύνολο

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Α3)

Κύπρος: Τα στοιχεία αναφέρονται στις περιοχές υπό τον έλεγχο της κυπριακής κυβέρνησης.

Τουρκία: Τα στοιχεία αφορούν στο 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου του έτους αναφοράς.

Η ηλικιακή δομή του νεαρού πληθυσμού είναι περισσότερο ή λιγότερο έκδηλη ανάλογα με τη χώρα. Στην Ιρλανδία, την Κύπρο, την Πολωνία, τη Σλοβακία, την Ισλανδία και την Τουρκία, ο νεαρός πληθυσμός ξεπερνούσε το 40 % του συνολικού πληθυσμού. Σε δύο από αυτές τις χώρες, δηλαδή την Ιρλανδία και την Ισλανδία, η νεαρότερη ηλικιακή ομάδα (0-9 ετών) αποτελεί περίπου το 14 % του συνολικού πληθυσμού, το υψηλότερο επίπεδο για όλες τις χώρες με εξαίρεση την Τουρκία. Το υψηλότερο ποσοστό νέων στην ηλικιακή ομάδα 10-19 σημειώθηκε στην Κύπρο, τη Λιθουανία, την Ισλανδία και την Τουρκία όπου το ποσοστό ήταν μεγαλύτερο από το 14 % του συνολικού πληθυσμού. Η αναλογία νέων μεταξύ 20 και 29 ετών ήταν χαμηλότερη σε κάποιες από τις σκανδιναβικές χώρες όπως είναι η Δανία, η Σουηδία και η Νορβηγία αλλά επίσης και στη Γερμανία, την Ιταλία και την Αυστρία, όπου αυτή η ομάδα αντιστοιχεί σε μόλις 12 % του συνολικού πληθυσμού.

Γενικά, η αναλογία των νέων κάτω των 30 ετών το 2006 ήταν χαμηλότερη (περίπου 30 %) στην Ιταλία και την Αυστρία και ακολούθως στη Γερμανία με 31,6 %. Η Ιρλανδία και η Τουρκία κατέγραψαν την υψηλότερη αναλογία νέων με ποσοστά 44,4 % και 55,3 % αντίστοιχα.

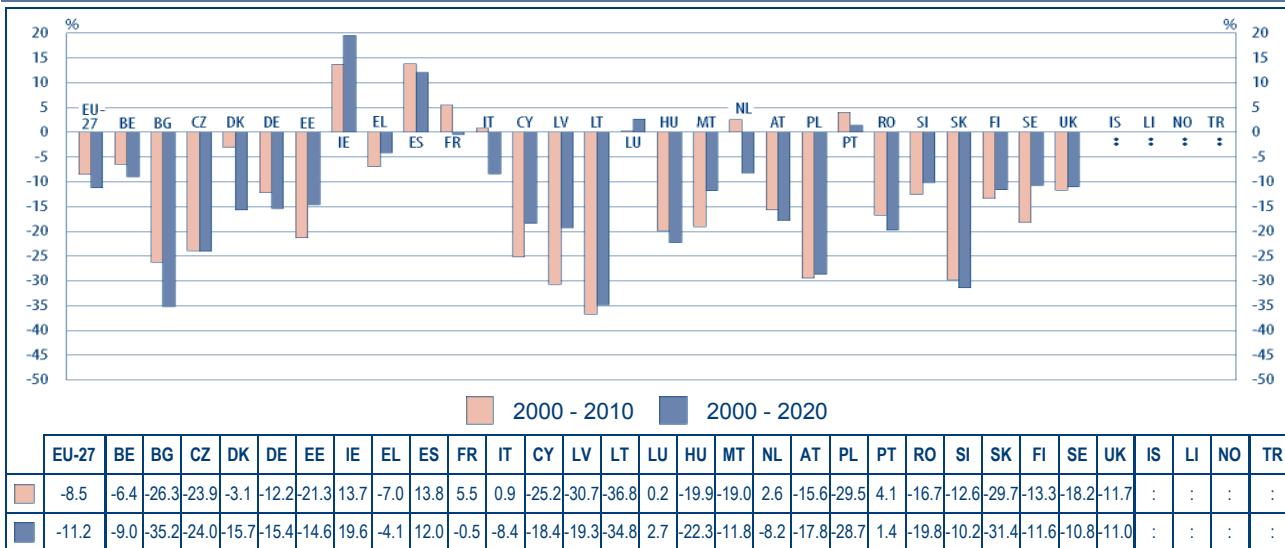
ΚΑΠΟΙΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΗ ΠΤΩΣΗ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΟΣΩΝ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι δημογραφικές προβλέψεις για την ηλικιακή ομάδα 5-14 παρέχουν αξιόπιστη βάση για να εκτιμήσουμε τη μελλοντική είσοδο μαθητών στην πρωτοβάθμια (ISCED 1) και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2). Αυτές οι προβλέψεις μπορούν να αποδειχτούν χρήσιμες στον σχεδιασμό των ανθρώπινων και υλικών πόρων που απαιτούνται για την εύρυθμη λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις που αφορούν στις ηλικιακές ομάδες 5-9 και 10-14 είναι ιδιαίτερα χρήσιμες δεδομένου του υποχρεωτικού χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας (ISCED 1) και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2) στις ευρωπαϊκές χώρες (Σχήμα B1). Μέχρι το 2010, στην EU-27 οι προβλέψεις για τη βασική τάση στη διακύμανση του πληθυσμού καταδεικνύουν μείωση της τάξης του 8,5 % περίπου των παιδιών ηλικίας 5-9 ετών και άνω του 12 % των παιδιών ηλικίας 10-14 ετών. Οι μακροπρόθεσμες προβλέψεις για το 2020 καταγράφουν μια πιο έντονη μείωση, 11 % περίπου, του αριθμού των παιδιών στην ηλικιακή ομάδα 5-9 σε όλη την EU-27. Οι ίδιες προβλέψεις μέχρι το 2020 για τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης καταδεικνύουν μια ακόμη μεγαλύτερη μείωση του αριθμού των νέων στην ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η εκτιμώμενη μείωση θα ανέλθει στο 25 % για την ηλικιακή ομάδα 5-9 και πάνω από 60 % για τους μαθητές στη κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

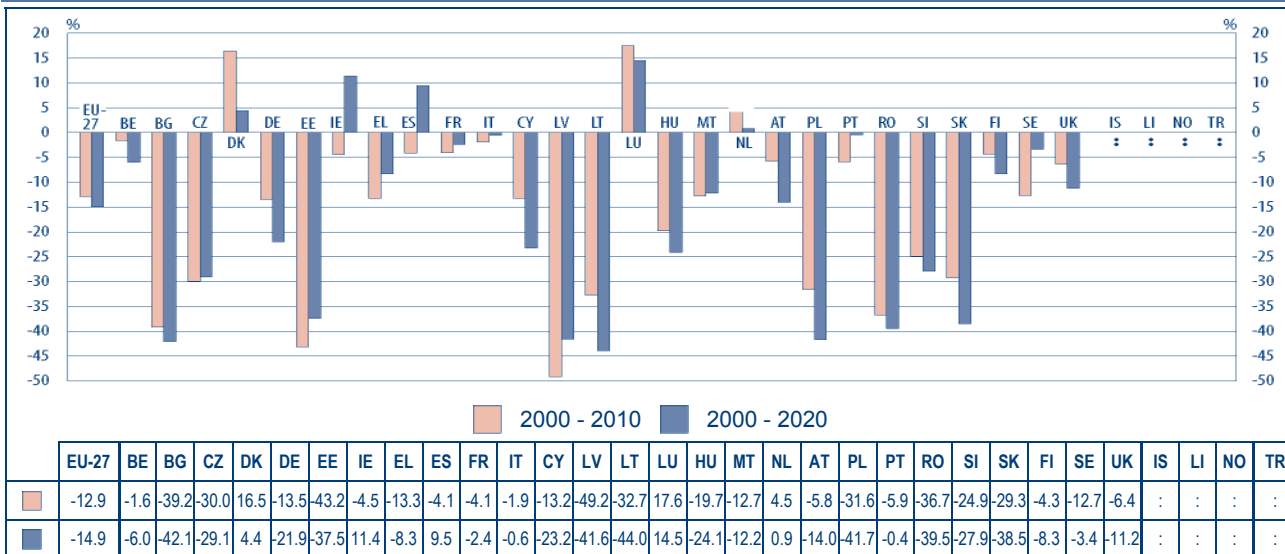
Όλες οι χώρες, με εξαίρεση την Ιρλανδία, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, αναμένουν μείωση του αριθμού των μαθητών στο επίπεδο ISCED 1 μέχρι το 2020. Η Ισπανία και η Ιρλανδία αναμένουν την πιο υψηλή αύξηση στους κόλπους της ηλικιακής ομάδας 5-9 με ρυθμούς άνω του 10 % μεταξύ των ετών 2000-2020. Οι χώρες με την πιο σημαντική μείωση του πληθυσμού σε αυτή την ηλικιακή ομάδα είναι η Βουλγαρία, η Λιθουανία και η Σλοβακία με ρυθμούς άνω του 30 % μέχρι το 2020. Στην Ιταλία, τη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες, η μείωση στο μέγεθος της ηλικιακής ομάδας 5-9 θα ξεκινήσει μετά το 2010. Κατά την περίοδο 2000-2010 και οι τρεις χώρες αναμένουν ελαφρά αύξηση, που στην περίπτωση της Γαλλίας θα ανέλθει στο 5,5 %, ακολουθούμενη από μια μείωση στο διάστημα 2010-2020 σε επίπεδα κατώτερα του 2000.

Σχήμα A4α: Προβλεπόμενες αλλαγές στον πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 5-9 μεταξύ των ετών 2000 και 2010 και μεταξύ των ετών 2000 και 2020

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Σχήμα A4β: Προβλεπόμενες αλλαγές στον πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 10-14 μεταξύ των ετών 2000 και 2010 και μεταξύ των ετών 2000 και 2020

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήματα A4α και A4β)

Οι προβλέψεις πληθυσμού συνίστανται στη δημιουργία πληθυσμιακών εκτιμήσεων και εξαγωγή αξιόπιστων στοιχείων για τα επόμενα χρόνια. Για τις εκτιμήσεις χρησιμοποιούνται τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για τον καταγεγραμμένο πληθυσμό την 1^η Ιανουαρίου. Σε γενικές γραμμές, οι βασικές υποθέσεις γίνονται σε σχέση με τη θνησιμότητα, γονιμότητα και μετανάστευση ανά φύλο και ηλικία. Συγκεκριμένες τεχνικές εντοπισμού ηλικίας εφαρμόζονται στην πληθυσμιακή πυραμίδα από χρόνο σε χρόνο.

Στην Εσθονία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Μάλτα και τη Σουηδία, η μείωση του αριθμού των νέων στην ηλικιακή ομάδα 5-9 θα σταματήσει μέχρι το 2010 και θα αυξηθεί μέχρι το 2020. Παρά ταύτα, αυτές οι χώρες δεν θα φτάσουν στα επίπεδα του 2000, επομένως, τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να σχεδιάσουν με ευέλικτο τρόπο τους πόρους που απαιτούνται για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1).

Οι προβλέψεις για την ηλικιακή ομάδα 10-14 παρουσιάζουν μια πιο ακραία κατάσταση καθώς, όπως προαναφέρθηκε, σε κάποιες χώρες η μείωση του πληθυσμού θα φτάσει σε ποσοστά πάνω από το 40 %, όπως είναι η περίπτωση της Βουλγαρίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας και της Πολωνίας για το 2020.

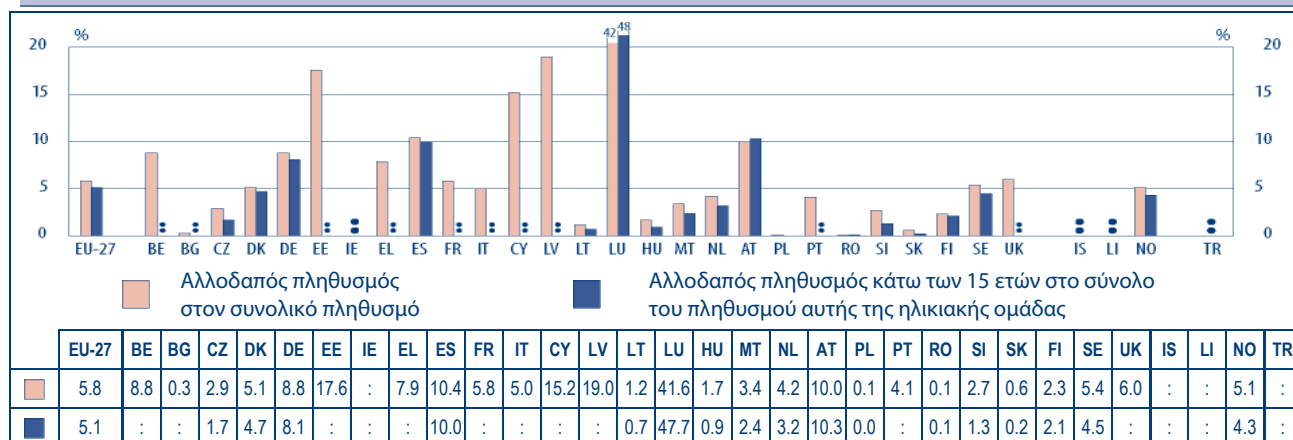
Στον αντίποδα των πιο πάνω, σε Δανία και Λουξεμβούργο και, σε μικρότερο βαθμό, στις Κάτω Χώρες, η ηλικιακή ομάδα 10-14 θα σημειώσει αύξηση μεταξύ των ετών 2000 και 2010 και κάμψη μεταξύ των ετών 2010 και 2020. Ωστόσο, ο αριθμός των νέων στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα είναι υψηλότερος σε αυτές τις χώρες το 2020 σε σχέση με το 2000.

Στην Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και τη Σουηδία, οι εγγραφές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα αυξηθούν μεταξύ των ετών 2010 και 2020, μετά τη μείωση που αναμένεται να σημειωθεί στο διάστημα 2000-2010. Ωστόσο, μόνο στην Ιρλανδία και την Ισπανία ο αριθμός των νέων στην ηλικιακή ομάδα 10-14 θα είναι μεγαλύτερος το 2020 από το αντίστοιχο μέγεθος του 2010.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 15 ΕΤΩΝ ΔΕΝ ΞΕΠΕΡΝΑ ΤΟ 10 %

Το 2007, ο αλλοδαπός πληθυσμός αντιπροσώπευε λιγότερο από το 10 % του συνόλου του πληθυσμού σε σχεδόν όλα τα κράτη μέλη. Εξάιρεση αποτελούσαν η Κύπρος, η Εσθονία και η Λετονία, όπου η αντίστοιχη αναλογία ανερχόταν στο 20 % περίπου, και το Λουξεμβούργο με αναλογία που ξεπερνούσε το 40 %.

Σχήμα Α5: Ποσοστό του αλλοδαπού πληθυσμού στον συνολικό πληθυσμό και στον πληθυσμό κάτω των 15 ετών, 2007

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Η εκτίμηση γίνεται βάσει των δεδομένων που δόθηκαν από χώρες με στοιχεία για τον αλλοδαπό πληθυσμό.

Βουλγαρία, Εσθονία, Ελλάδα, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο: Τα στοιχεία για τον αλλοδαπό πληθυσμό προέρχονται από εκτιμήσεις της Eurostat.

Κύπρος: Τα στοιχεία αναφέρονται στις περιοχές υπό τον έλεγχο της κυπριακής κυβέρνησης.

Λετονία: Στα στοιχεία περιλαμβάνονται κάτοχοι ξένων διαβατηρίων που είναι πολίτες της Δημοκρατίας της Λετονίας.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο λόγος του ποσοστού του αλλοδαπού πληθυσμού στον συνολικό πληθυσμό εξάγεται διαιρώντας τον συνολικό αλλοδαπό πληθυσμό δια του συνολικού πληθυσμού κατά την 1^η Ιανουαρίου και πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

Ο λόγος του ποσοστού του αλλοδαπού πληθυσμού κάτω των 15 ετών στον συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας εξάγεται διαιρώντας τον αλλοδαπό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 0-14 δια του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας και πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

Το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Αυστρία κατέγραψαν συνολικό αλλοδαπό πληθυσμό μεταξύ 8 % και 10 % διαγράφοντας ανοδική τάση τα τελευταία πέντε χρόνια (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*). Οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, με εξαίρεση την Εσθονία και τη Λιθουανία, συγκλίνουν στο γεγονός ότι έχουν μικρούς αλλοδαπούς πληθυσμούς που δεν ξεπερνούν το 2,5 % στις περισσότερες χώρες.

Σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, η αναλογία των αλλοδαπών κάτω των 15 ετών αντιστοιχεί περίπου στο 5 % του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Ο αριθμός διαφέρει κατά πολύ στην περίπτωση των πέντε χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης που έχουν διαθέσιμα στοιχεία για τον αλλοδαπό πληθυσμό κάτω των 15 ετών, όπου η αναλογία αυτών των νέων είναι χαμηλότερη του 1 %.

Οι αλλοδαποί κάτω των 15 ετών υπερτερούν αριθμητικά στη Γερμανία, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο και την Αυστρία, όπου αντιστοιχούν σε πάνω από το 8 % του συνολικού νεαρού πληθυσμού. Στην περίπτωση του Λουξεμβούργου οι τιμές είναι πολύ μεγαλύτερες, αφού η αναλογία των αλλοδαπών σε αυτή την ηλικιακή ομάδα ανέρχεται σχεδόν στο 48 %. Στα υπόλοιπα μέρη, η αναλογία των αλλοδαπών στην ηλικιακή ομάδα κάτω των 15 ετών ήταν μικρότερη του 4 %, με εξαίρεση τη Δανία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία όπου οι νεαροί αλλοδαποί αντιστοιχούσαν περίπου στο 4,5 %. Κατ' ακρίβεια, σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, η αναλογία των αλλοδαπών κάτω των 15 ετών είναι μικρότερη σε σύγκριση με τους αριθμούς για τους αλλοδαπούς στα πλαίσια του συνολικού πληθυσμού. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Αυστρία όπου η αναλογία των νεαρών αλλοδαπών ηλικίας κάτω των 15 ετών ήταν ελαφρώς μεγαλύτερη από την αντίστοιχη στον συνολικό πληθυσμό.

ΥΨΗΛΟΤΕΡΟ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΕΞΕΥΡΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

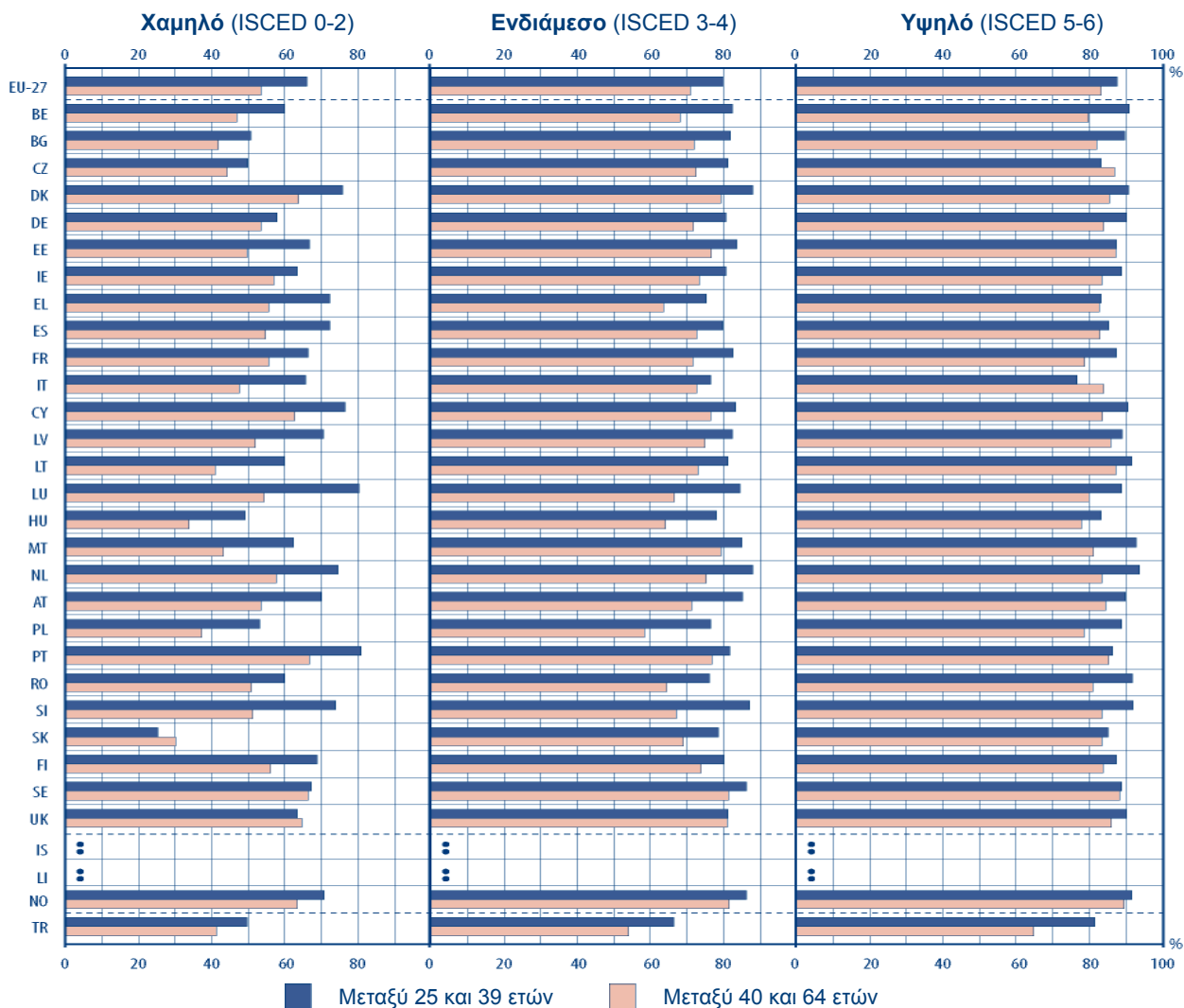
Όπως η ηλικία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην εξασφάλιση εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έτσι και το επίπεδο των προσόντων είναι άλλος ένας σημαντικός παράγοντας. Το ποσοστό απασχόλησης για τους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ήταν πολύ υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ατόμων που κατείχαν προσόντα χαμηλότερου επιπέδου (ISCED 0-2). Πράγματι, το ποσοστό απασχόλησης των κατόχων προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25 με 39 ετών ήταν περίπου 20 τοις εκατό υψηλότερο από εκείνο των συνομήλικών τους με λιγότερα προσόντα. Αυτός ο συσχετισμός ποσοστών απασχόλησης και επιπέδων προσόντων είναι τυπικός των χωρών της EU-27 και είναι ιδιαίτερα αισθητός στους κόλπους της ηλικιακής ομάδας 40-64 παρά στους νέους.

Αναλύοντας τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού που είχε προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, φαίνεται ότι σε όλες τις χώρες της EU-27 εργάζονταν πάνω από το 85 % των ατόμων ηλικίας κάτω των 40 ετών. Αυτό το ποσοστό ήταν ακόμη μεγαλύτερο από το 91 % στη Λιθουανία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Νορβηγία. Στις πλείστες χώρες, τα μέλη της ηλικιακής ομάδας μεταξύ 25 και 39 ετών που φοίτησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εργάζονταν πιο συχνά σε σύγκριση με τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα (40-64 ετών). Αυτή η διαφορά για το 2007 ξεπερνούσε τις 11 μονάδες στο Βέλγιο και τη Μάλτα και ανερχόταν στις 17 μονάδες στην Τουρκία. Ωστόσο, υπήρχαν δύο χώρες, η Δημοκρατία της Τσεχίας και η Ιταλία, όπου απασχολείτο υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης άνω των 40 ετών.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2007, οι κάτοχοι προσόντων ανώτερη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν μια ενδιάμεση ομάδα με ποσοστό απασχόλησης περίπου 80 % για την ηλικιακή ομάδα 25-39 και 10 % λιγότερο για την ηλικιακή ομάδα 40-64.

Στο Λουξεμβούργο, την Πολωνία και τη Σλοβενία, μεταξύ των κατόχων προσόντων ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, υπήρχαν περίπου 18 % περισσότεροι εργαζόμενοι ηλικίας 25-39 ετών σε σύγκριση με άτομα άνω των 40 ετών. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, ωστόσο, δεν σημειώθηκε διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ των δύο ηλικιακών ομάδων.

**Σχήμα Α6: Ποσοστό των απασχολουμένων
ανά ηλικιακή ομάδα και υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, 2007**

Χαμηλό (ISCED 0-2)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	66.1	60.0	50.7	49.8	75.7	57.9	66.8	63.5	72.3	72.3	66.4	65.7	76.5	70.5	59.9	80.3	49.1	62.3	74.5	69.9	53.1	80.8	59.8	73.9	25.3	68.8	67.2	63.5	:	:	70.8	49.7
■	53.4	46.8	41.9	44.3	63.8	53.4	49.7	56.9	55.5	54.7	55.5	47.5	62.8	51.9	40.9	54.3	33.8	43.2	57.6	53.4	37.2	66.8	50.8	51.2	30.2	56.1	66.4	64.6	:	:	63.4	41.3

Ενδιάμεσο (ISCED 3-4)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	80.0	82.4	81.8	81.1	87.9	80.7	83.7	80.7	75.2	79.8	82.6	76.5	83.3	82.4	81.2	84.5	78.1	85	87.9	85.2	76.5	81.7	76.1	87.1	78.6	80.2	86.3	81.1	:	:	86.2	66.3
■	70.9	68.2	71.9	72.5	79.3	71.7	76.7	73.3	63.6	72.7	71.6	72.6	76.4	74.9	73.0	66.5	64.1	79.2	75.2	71.2	58.3	76.8	64.5	67.1	68.9	73.8	81.3	81.0	:	:	81.5	54.0

Υψηλό (ISCED 5-6)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	87.6	90.9	89.7	83.2	90.8	90.2	87.5	88.8	83.2	85.4	87.5	76.7	90.6	89.1	91.7	88.9	83.2	92.9	93.8	89.9	88.8	86.4	91.8	91.9	85.2	87.4	88.8	90.3	:	:	91.6	81.6
■	83.2	79.7	82.0	86.9	85.5	83.9	87.3	83.5	82.8	83.0	78.8	83.9	83.7	85.9	87.3	79.9	77.9	81.2	83.4	84.5	78.5	85.3	81.0	83.4	83.4	83.8	88.3	86.0	:	:	89.5	64.8

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματική σημείωση (Σχήμα A6)

Ηνωμένο Βασίλειο: Το επίπεδο 1 του τίτλου *National Vocational Qualifications* (NVQ) και ο τίτλος *Foundation General National Vocational Qualifications* (GNVQ) κατατάσσονται στο επίπεδο προσόντων ISCED 0-2.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των απασχολούμενων της ηλικιακής ομάδας 25-64 ετών που απέκτησαν συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης δια του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας.

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΤΡΕΣ, ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΠΟΔΕΧΟΝΤΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΩΤΕΡΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΤΟΥΣ

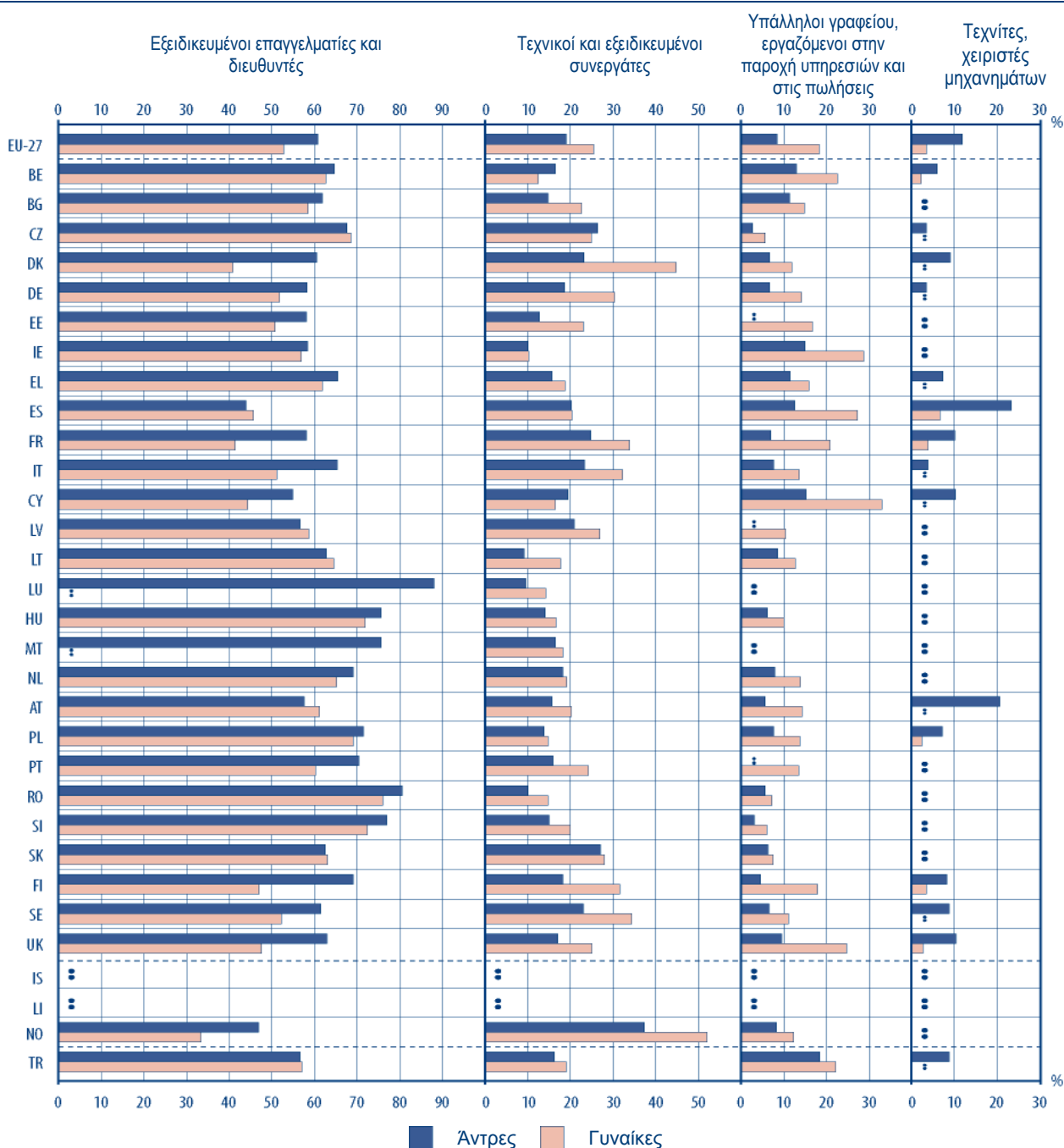
Στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάτοχοι προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποδέχονται θέσεις εργασίας κατώτερες των προσόντων τους για ποικίλους κοινωνικοοικονομικούς λόγους. Το 2007, μόνο το 55 % περίπου όλων των πτυχιούχων εργάζονταν ως «διευθυντές» ή «εξειδικευμένοι επαγγελματίες» και περισσότεροι από 20 % ως «τεχνικοί ή εξειδικευμένοι συνεργάτες».

Μερικές χώρες απέχουν πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ, ιδιαίτερα η Ισπανία, η Γαλλία, η Κύπρος και η Νορβηγία. Σε αυτές τις χώρες, το ποσοστό των πτυχιούχων που κατείχαν θέσεις «διευθυντών» ή «εξειδικευμένων επαγγελματιών» ήταν χαμηλότερο του 50 %. Στο άλλο άκρο βρίσκονται η Δημοκρατία της Τσεχίας, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Ρουμανία και η Σλοβενία, όπου το ποσοστό των πτυχιούχων που κατείχαν παρόμοιες θέσεις ήταν περίπου 70 % δίνοντας την εντύπωση ότι σε αυτές τις χώρες οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν καλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και πιο στενή ταύτιση μεταξύ των θέσεων τους και των επιπέδων προσόντων.

Η τάση αποδοχής θέσεων που δεν ανταποκρίνονται στα προσόντα των υποψηφίων ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση των γυναικών πτυχιούχων. Κατά το 2007, η αναλογία των γυναικών πτυχιούχων που εργάζονταν ως «τεχνικοί και εξειδικευμένοι συνεργάτες» ήταν υψηλότερη από το αντίστοιχο ποσοστό των αντρών σε όλες τις χώρες με εξαίρεση το Βέλγιο, τη Δημοκρατία της Τσεχίας και την Κύπρο. Επιπλέον, οι γυναίκες αναλάμβαναν, κατά μέσο όρο δύο φορές συχνότερα από τους άντρες, θέσεις εργασίας ως υπάλληλοι γραφείου και εργαζόμενες στην παροχή υπηρεσιών και στις πωλήσεις. Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες η αναλογία των γυναικών σε αυτή την ομάδα ήταν υψηλότερη από την αντίστοιχη αναλογία των αντρών. Επιπλέον, στην Ιρλανδία, την Ισπανία και την Κύπρο, η αναλογία των γυναικών που απασχολούνταν σε αυτή την επαγγελματική κατηγορία ήταν πάνω από 40 % υψηλότερη από τον μέσο όρο της EU-27.

Σχετικά ελάχιστοι πτυχιούχοι (περίπου 7 %) απασχολούνται στην κατηγορία «τεχνίτες και χειριστές μηχανημάτων». Ωστόσο, το ποσοστό των αντρών που ασκούν αυτό το επάγγελμα ξεπερνά το 10 % στη Γερμανία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτός ο αριθμός δεν μπορεί να συνδεθεί άμεσα με τα επίπεδα ανεργίας σε αυτές τις χώρες, αλλά μάλλον οφείλεται περισσότερο σε συγκεκριμένους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες.

Σχήμα A7: Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην απασχόληση ανά επαγγελματική κατηγορία και φύλο (ISCED 5 και 6), 2007

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Επεξηγηματική σημείωση

Τα επαγγέλματα στο παρόν Σχήμα ορίζονται σύμφωνα με τη Διεθνή Ταξινομημένη Ταξινόμηση Επαγγελματών (ISCO-88) που κατήρτισε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Γενεύη, 1990) και χρησιμοποιείται στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της Eurostat (βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»).

Τα ποσοστά αφορούν στον απασχολούμενο πληθυσμό και δεν περιλαμβάνουν στον παρονομαστή τις κατηγορίες «ερωτηθέντες που δεν απάντησαν» και «ένοπλες δυνάμεις» (ISCO 0). Η συνολική απασχόληση ανά κατηγορία υπολογίζεται αποκλειστικά βάσει των διαθέσιμων στοιχείων.

Στοιχεία (Σχήμα Α7)

Εξειδικευμένοι επαγγελματίες και διευθυντές

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	60.7	64.6	61.8	67.6	60.4	58.2	58.1	58.4	65.5	44.0	58.1	65.4	54.9	56.6	62.8	88.0	75.6	75.7	69.1	57.5	71.4	70.4	80.6	77.0	62.5	69.0	61.4	62.9	:	:	46.8	56.7
■	52.8	62.7	58.5	68.5	40.9	51.8	50.8	56.9	61.8	45.7	41.5	51.2	44.3	58.6	64.5	:	71.9	71.3	65.2	61.1	69.1	60.2	76.0	72.4	63.1	47.1	52.2	47.5	:	:	33.3	57.0
Σύνολο	56.8	63.6	59.9	68.0	50.4	55.6	53.6	57.6	63.8	44.8	49.4	58.2	49.5	57.9	63.8	84.6	73.8	73.4	67.3	59.0	70.1	64.4	78.4	74.4	62.9	56.7	56.2	55.4	:	:	40.0	56.8

Τεχνικοί και εξειδικευμένοι συνεργάτες

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	19.0	16.4	14.7	26.4	23.1	18.6	12.7	10.1	15.7	20.2	24.8	23.2	19.4	20.8	9.2	9.6	14.0	16.4	18.2	15.7	13.8	16.0	10.0	15.0	27.1	18.2	23.1	17.0	:	:	37.4	16.2
■	25.5	12.4	22.6	24.9	44.8	30.3	23.0	10.2	18.7	20.4	33.9	32.3	16.4	26.9	17.7	14.2	16.6	18.3	19.1	20.2	14.8	24.2	14.8	19.9	28.0	31.6	34.4	25.0	:	:	51.9	19.0
Σύνολο	22.2	14.4	19.4	25.8	34.2	23.4	19.0	10.1	17.1	20.3	29.5	27.8	17.9	24.5	14.1	11.7	15.5	17.3	18.6	17.5	14.3	20.8	12.4	17.7	27.5	25.7	29.5	21.0	:	:	45.3	17.1

Υπάλληλοι γραφείου, εργαζόμενοι στην παροχή υπηρεσιών και στις πωλήσεις

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	8.4	12.9	11.3	2.6	6.7	6.6	:	15.0	11.4	12.6	7.0	7.6	15.3	:	8.6	:	6.1	:	7.9	5.7	7.6	:	5.6	3.1	6.3	4.5	6.6	9.5	:	:	8.3	18.4
■	18.3	22.6	14.9	5.6	11.8	14.2	16.7	28.7	16.0	27.2	20.8	13.6	32.9	10.4	12.6	:	10.0	:	13.9	14.3	13.7	13.5	7.2	6.0	7.5	17.9	11.1	24.7	:	:	12.3	22.2
Σύνολο	13.3	17.9	13.5	3.9	9.3	9.7	11.9	22.1	13.5	19.6	14.2	10.6	24.6	9.0	10.9	:	8.2	:	10.6	9.1	11.0	11.0	6.4	4.8	6.9	12.0	9.1	17.0	:	:	10.5	19.7

Τεχνίτες, χειριστές μηχανημάτων

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	11.9	6.0	:	3.4	9.1	16.6	:	:	7.3	23.3	10.1	3.8	10.3	:	:	:	:	:	20.6	7.2	:	:	:	:	:	8.2	8.7	10.4	:	:	:	8.7
■	3.4	2.1	:	:	:	3.7	:	:	6.6	3.8	:	:	:	:	:	:	:	:	2.4	:	:	:	:	:	3.4	:	2.6	:	:	:	:	
Σύνολο	7.7	4.0	:	2.3	5.7	11.3	:	9.6	5.6	15.3	6.8	3.3	8.1	:	10.6	:	2.5	:	3.4	14.1	4.5	:	:	:	5.5	5.0	6.6	:	:	4.4	6.4	

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

**ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΜΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΕΦΑΜΙΛΛΟ ΤΩΝ ΑΝΤΡΩΝ, ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΟ
ΝΑ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΠΙΟ ΣΥΧΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ**

Η συμβολή των προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην καταπολέμηση της ανεργίας είναι ίδια τόσο στην περίπτωση των αντρών όσο και σε εκείνη των γυναικών. Ωστόσο, η ανεργία δεν επηρεάζει εξίσου άντρες και γυναίκες.

Κατά μέσο όρο, οι γυναίκες με επίπεδο προσόντων εφάμιλλο των αντρών εξακολουθούν να έχουν περισσότερες πιθανότητες να πληγούν από την ανεργία, αν και αυτή η ανισότητα μεταξύ των φύλων μειώνεται καθώς ανεβαίνει το επίπεδο προσόντων. Έτσι, στην EU-27, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των αντρών, ανεξάρτητα από το επίπεδο προσόντων. Οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης παρουσιάζουν ελαφρώς διαφοροποιημένο μοντέλο καθώς το μέσο ποσοστό ανεργίας τείνει να είναι σημαντικά υψηλότερο για τις γυναίκες στην ομάδα με τα λιγότερα προσόντα (ISCED 0-2) σε σύγκριση με τον μέσο όρο της EU-27.

Το 2007, το ποσοστό ανεργίας μεταξύ των κατόχων προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανερχόταν στο 3 % περίπου για τους άντρες και σχεδόν 4 % για τις γυναίκες. Σημαντικές διακυμάνσεις παρατηρούνται μεταξύ των διαφόρων χωρών. Στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία, το ποσοστό ανεργίας στις γυναίκες ήταν πολύ υψηλότερο σε σχέση με τους άντρες, ξεπερνώντας στην περίπτωση της Ελλάδας το 8 % του συνολικού πληθυσμού που είχε αυτό το επίπεδο προσόντων. Αυτό το ποσοστό ήταν συγκρίσιμο με το ποσοστό που κατέγραψε η Τουρκία για την ίδια χρονιά. Σε μια δεύτερη ομάδα χωρών που απαρτίζουν το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Δημοκρατία της Τσεχίας και η Ιρλανδία, τα ποσοστά ανεργίας για τους άντρες και τις γυναίκες με προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν παρόμοια ή ακόμη και ίσα. Τέλος, σε τέσσερις χώρες, Ρουμανία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο και Νορβηγία, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών το 2007 ήταν χαμηλότερο από το αντίστοιχο των αντρών.

**Σχήμα Α8: Ποσοστά ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 25-64
ανά επίπεδο εκπαίδευσης και φύλο, 2007**

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Στοιχεία (Σχήμα A8)

Χαμηλό (ISCED 0-2)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	8.2	9.8	14.1	19.3	3.4	19.2	:	6.4	4.5	6.5	9.8	5.0	3.9	8.4	:	3.8	16.9	5.3	3.3	7.6	15.2	6.5	9.0	6.5	43.1	8.3	6.0	6.7	:	:	3.2	7.7
■	10.6	13.7	20.3	18.9	5.1	16.3	:	5.5	11.9	13.3	10.7	9.1	5.1	:	:	4.6	15.1	10.1	4.9	7.2	16.0	9.8	4.3	6.4	40.2	9.7	8.6	5.2	:	:	3.3	4.0

Ενδιάμεσο (ISCED 3-4)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	5.4	4.9	4.7	3.1	2.0	8.2	4.7	3.5	4.6	5.0	5.0	3.0	2.5	5.5	4.6	2.3	5.4	:	2.3	2.9	7.8	5.9	5.8	3.0	7.3	5.5	3.9	3.5	:	:	1.3	6.4
■	6.8	7.9	5.4	5.9	3.2	8.2	:	3.6	12.9	9.2	7.1	5.6	4.2	5.3	5.1	3.6	6.4	:	3.2	3.7	9.9	7.8	5.1	6.2	10.3	6.9	4.7	3.8	:	:	1.3	13.9

Υψηλό (ISCED 5-6)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	3.2	3.3	2.2	1.5	2.9	3.3	:	2.3	4.1	3.8	4.8	3.1	2.3	:	:	:	2.2	:	1.7	1.9	3.3	5.1	2.3	2.6	2.5	3.3	3.8	2.3	:	:	1.6	4.8
■	4.0	3.3	2.2	1.5	3.0	4.3	:	2.3	8.2	5.9	4.9	5.2	3.3	3.7	1.8	:	2.9	:	1.8	3.1	4.3	7.6	2.1	3.7	4.3	3.8	3.1	2.0	:	:	1.5	8.3

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Η εκτίμηση γίνεται βάσει των δεδομένων που δόθηκαν από χώρες με στοιχεία για την ανεργία.

Ηνωμένο Βασίλειο: Το επίπεδο 1 του τίτλου National Vocational Qualifications (NVQ) και ο τίτλος Foundation General National Vocational Qualifications (GNVQ) κατατάσσονται στο επίπεδο προσόντων ISCED 0-2.

Επεξηγηματική σημείωση

Το ποσοστό ανεργίας υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των ανέργων δια του ενεργού πληθυσμού (απασχολούμενου και ανέργου).

Στην περίπτωση των κατόχων προσόντων ενδιάμεσου επιπέδου, η ανεργία στους κόλπους των γυναικών ήταν υψηλότερη σε όλες τις χώρες με εξαίρεση τη Γερμανία, που κατέγραψε ίσο ποσοστό ανέργων αντρών και γυναικών, και τη Λετονία και τη Ρουμανία όπου η αναλογία των ανέργων αντρών ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των γυναικών. Και πάλι, σημαντικές αποκλίσεις παρατηρούνται στην Ελλάδα και την Ισπανία με συνολικές διαφορές πάνω από 4 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ των δύο φύλων.

Σε γενικές γραμμές, το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με κατώτερα επίπεδα εκπαίδευσης είναι υψηλότερο στις χώρες τις κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης με ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα να καταγράφονται στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Η ίδια τάση παρατηρείται στη Γερμανία όπου το ποσοστό ανεργίας ήταν περίπου 19 % για τους άντρες και 16 % για τις γυναίκες. Αναλογικά, σε αυτή την ομάδα προσόντων μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων αντρών παρά γυναικών σημειώνεται σε αρκετές άλλες χώρες, όπως είναι η Ιρλανδία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στη Σλοβακία, το ποσοστό ανεργίας των αντρών ανήλθε μέχρι το 45 % περίπου.

ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 15-24 ΣΤΗΝ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 2002-2007

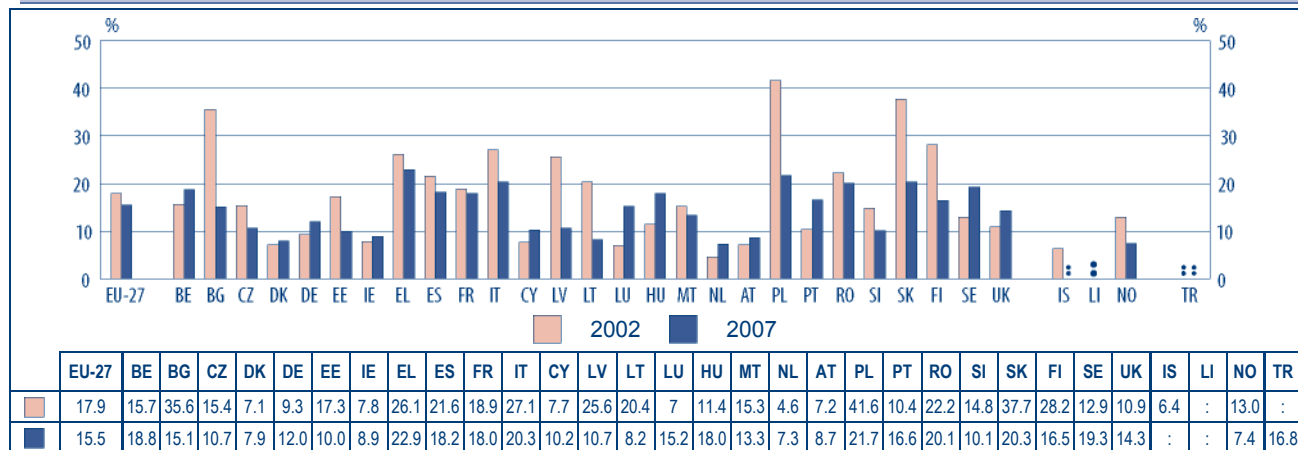
Το 2007, κατά μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 15,5 % των νέων μεταξύ 15 και 24 ετών ήταν άνεργοι. Το ποσοστό ανεργίας σε αυτή την ηλικιακή ομάδα σημείωσε πτώση περίπου δύο μονάδων σε πέντε χρόνια.

Το 2007, πιο έντονη ήταν η δυσκολία ένταξης στην αγορά εργασίας για τους νέους στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία όπου το ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών ξεπερνούσε το 20 %. Σε αντίθεση, η Δανία, η Λιθουανία, οι Κάτω Χώρες και η Νορβηγία είχαν το μικρότερο ποσοστό ανέργων νέων (κάτω από 8,5 %).

Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, το ποσοστό ανεργίας των νέων ηλικίας 15-24 ετών γνώρισε πτώση μεταξύ των ετών 2002 και 2007. Στη Βουλγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Φινλανδία, η μείωση του ποσοστού ανεργίας των νέων ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακή σημειώνοντας πάνω από 10 μονάδες. Τρεις χώρες (Βουλγαρία, Λετονία και Λιθουανία) κατέγραψαν ποσοστά ακόμα και χαμηλότερα του μέσου όρου της EU-27, στα 15,5 %.

Αντίθετα, κατά την ίδια περίοδο, δώδεκα χώρες γνώρισαν άνοδο στο ποσοστό ανεργίας στην ηλικιακή ομάδα 15-24, εντούτοις δύο εξ αυτών (Λουξεμβούργο και Ηνωμένο Βασίλειο) εξακολούθησαν να καταγράφουν ποσοστά κάτω από τον μέσο όρο της EU-27.

Σχήμα Α9: Ποσοστά ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 15-24, 2002-2007

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Επεξηγηματική σημείωση

Το ποσοστό ανεργίας υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των ανέργων δια του ενεργού πληθυσμού.

Χρησιμοποιείται ο τυπικός ορισμός του ενεργού πληθυσμού: τουλάχιστον μία ώρα εργασίας ή ενεργή αναζήτηση εργασίας στη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς της έρευνας (βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»).

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΜΕΡΟΣ Ι – ΔΟΜΕΣ

ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ, ΙΔΙΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ, ΑΛΛΑ ΜΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΤΕΡΟΚΛΙΤΕΣ ΔΟΜΕΣ

Το πιο κάτω Σχήμα προσφέρει μια γενική εικόνα των εκπαιδευτικών δομών του κανονικού εκπαιδευτικού συστήματος, αρχής γενομένης από το προσχολικό επίπεδο (είτε υπάγεται στην αρμοδιότητα του υπουργείου παιδείας είτε όχι) μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (με εξαίρεση την εκπαίδευση μεταπτυχιακού επιπέδου και τις διδακτορικές σπουδές). Σε μια προσπάθεια συνόψισης και διευκόλυνσης συγκρίσεων μεταξύ των διαφορετικών εθνικών εκπαιδευτικών δομών, λήφθηκαν υπ' όψιν μόνο οι κατευθύνσεις/προγράμματα σπουδών που θεωρούνται τα πλέον αντιπροσωπευτικά.

Στο **προσχολικό επίπεδο**, τα παιδιά σε περισσότερες από τις μισές χώρες, εντάσσονται στο σχολικό σύστημα (σε ιδρύματα που υπάγονται στο υπουργείο παιδείας) από την ηλικία των 3 ή 4 ετών.

Σε κάποιες χώρες (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειος Ιρλανδία)), η φοίτηση είναι δυνατή και για παιδιά ηλικίας 2 ή 2½ ετών. Στα τρία κράτη της Βαλτικής καθώς και στη Σλοβενία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, ενιαία εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που δέχονται παιδιά από ενός μέχρι 5-6 ετών υπάγονται στο υπουργείο παιδείας αλλά δεν περιλαμβάνονται στο σχολικό σύστημα.

Πριν την ηλικία των 5 ή 6 ετών, στη Δανία, τη Γερμανία (στα περισσότερα *Länder*), την Αυστρία και τη Φινλανδία, τα παιδιά εντάσσονται αποκλειστικά σε εκπαιδευτικές δομές που υπάγονται στην αρμοδιότητα άλλου υπουργείου και όχι του υπουργείου παιδείας.

Η φοίτηση σε ιδρύματα προσχολικής εκπαίδευσης είναι προαιρετική στις περισσότερες χώρες, όπου οι γονείς μπορούν να εγγράψουν τα παιδιά τους μόνο εφόσον το επιθυμούν. Συνήθως, η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά στην ηλικία των 5 ή 6 και γενικά αντιστοιχεί στην είσοδο των παιδιών στο δημοτικό σχολείο, με εξαίρεση την Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λετονία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία και την Πολωνία, όπου η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά στο προσχολικό επίπεδο. Στην Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες, όπου δεν υπάρχει εντελώς ξεχωριστό επίπεδο προσχολικής εκπαίδευσης, τα παιδιά από 4 ετών μπορούν να ενταχθούν στις *νηπιακές τάξεις* των δημοτικών σχολείων και στο προαιρετικό έτος *basisonderwijs*, αντίστοιχα. Στο Λουξεμβούργο, η φοίτηση στην προσχολική εκπαίδευση (*Spillschoul*) είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά που συμπλήρωσαν τα 4 έτη πριν από την 1^η Σεπτεμβρίου του έτους αναφοράς. Στην Ουγγαρία, τα παιδιά ηλικίας 5 ετών πρέπει να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που τα προετοιμάζουν για την είσοδό τους στο σχολικό περιβάλλον. Σε τρεις σκανδιναβικές χώρες (Δανία (μέχρι το 2008), Φινλανδία και Σουηδία), καθώς και στη Βουλγαρία, την Εσθονία και τη Λιθουανία, η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική από την ηλικία των 7 ετών.

Στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών, **η πλήρης υποχρεωτική εκπαίδευση διαρκεί εννέα ή δέκα χρόνια** και συνεχίζεται μέχρις ότου οι μαθητές συμπληρώσουν τουλάχιστον το 15ο ή 16ο έτος της ηλικίας τους. Ωστόσο, αυτό το εκπαιδευτικό επίπεδο διαρκεί έντεκα χρόνια στο Λουξεμβούργο, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Σκωτία), δώδεκα χρόνια στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειος Ιρλανδία) και δεκατρία χρόνια στην Ουγγαρία.

Η **σχολική πορεία** είναι γενικά η ίδια για όλα τα παιδιά μέχρι την ολοκλήρωση της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή, αλλιώς, μέχρι την ηλικία των 14 ή 15 ετών. Ο ενιαίος κορμός μαθημάτων συνεχίζει μέχρι την ηλικία των 16 ετών στη Μάλτα, την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Σε περίπου δέκα χώρες, η υποχρεωτική γενική εκπαίδευση παρέχεται σε σχολεία ενιαίας δομής χωρίς μετάβαση μεταξύ του πρωτοβάθμιου και του κατώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου, μέχρι την ηλικία των 14 στην Τουρκία, των 15

στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία και μέχρι την ηλικία των 16 σε όλες τις σκανδιναβικές χώρες και την Εσθονία.

Σε κάποιες χώρες, ωστόσο, οι γονείς καλούνται να επιλέξουν (ή τα σχολεία να ορίσουν) μια κατεύθυνση ή συγκεκριμένο τύπο εκπαίδευσης στην έναρξη της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό ισχύει από την ηλικία των 10 ετών στα περισσότερα *Länder* στη Γερμανία και την Αυστρία, την ηλικία των 11-12 ετών στις Κάτω Χώρες, την ηλικία των 11 ετών στο Λιχτενστάιν και την ηλικία των 12 ετών στο Λουξεμβούργο. Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Λετονία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία, η υποχρεωτική εκπαίδευση παρέχεται στα πλαίσια μιας ενιαίας δομής μέχρις ότου οι μαθητές συμπληρώσουν το 14ο ή 15ο έτος της ηλικίας τους. Ωστόσο, σε ορισμένα στάδια της σχολικής τους πορείας από την ηλικία των 10 ή 11 ετών, οι μαθητές σε αυτές τις χώρες δύνανται να εγγραφούν σε ξεχωριστά ιδρύματα κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

**Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων
από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07**

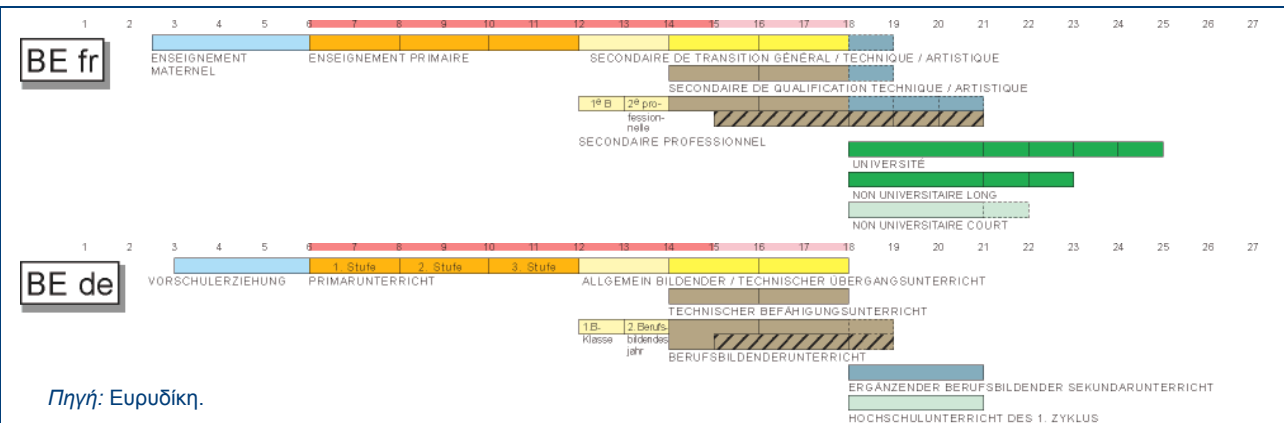
Επεξηγηματική σημείωση

Οι ηλικίες που αναγράφονται στο παρόν Σχήμα αντιστοιχούν στα «θεωρητικά» έτη εισαγωγής στο σχολείο και στη διάρκεια του. Η πρόωγη ή αργοπορημένη είσοδος, η παρατεταμένη φοίτηση που οφείλεται στο γεγονός ότι οι μαθητές επανέλαβαν κάποια έτη, καθώς και τα διαλείμματα στη φοίτηση δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα παραδείγματα και τις επεξηγηματικές σημειώσεις. Δεν παρατίθενται επίσης ανώτατες ηλικίες για τη μεταδευτεροβάθμια (ISCED 4) και τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5A και 5B).

Η διάρθρωση των στατιστικών στοιχείων γίνεται ανά εκπαιδευτικό επίπεδο σύμφωνα με το πιο πρόσφατο Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (ISCED – UOE, έκδοση του 1997). Αυτά τα επίπεδα ISCED δεν ανταποκρίνονται πάντοτε στα επίπεδα εκπαίδευσης όπως ορίζονται στις διάφορες χώρες (και περιγράφονται στο διάγραμμα). Σε αυτές τις περιπτώσεις, στο διάγραμμα περιλήφθηκαν τα επίπεδα ISCED 0, 1 και 2. Αυτές οι λεπτομέρειες είναι χρήσιμες πρωτίστως για τις χώρες που παρέχουν υποχρεωτική εκπαίδευση στα πλαίσια μιας ενιαίας δομής χωρίς επίσημη διάκριση μεταξύ πρωτοβάθμιας (ISCED 1) και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2). Οι μαύρες κάθετες γραμμές στα επίπεδα εκπαίδευσης δηλώνουν διαφορετικούς κύκλους ή βαθμίδες για τα επίπεδα ISCED 1 μέχρι 3 και την κυμαίνουσα διάρκεια προγραμμάτων για απόκτηση προσόντων στα επίπεδα ISCED 4 και 5.

Μόνο τα καλούμενα προσχολικά ιδρύματα που είναι «προσανατολισμένα στην εκπαίδευση» και πρέπει να απασχολούν προσωπικό (υπεύθυνο για μια ομάδα παιδιών) με προσόντα στην εκπαίδευση εμφανίζονται στο διάγραμμα, ασχέτως εάν υπάγονται στο υπουργείο παιδείας ή όχι. Δεν περιλαμβάνονται τα νηπιαγωγεία και τα κέντρα παιχνιδιού (των οποίων το προσωπικό δεν χρειάζεται να κατέχει ακαδημαϊκά προσόντα στην εκπαίδευση) καθώς και τα ιδρύματα ειδικής αγωγής τα οποία υπόκεινται σε ξεχωριστές οργανωτικές ρυθμίσεις.

Το παρόν Σχήμα δεν παρουσιάζει προηγμένα προγράμματα έρευνας σε διδακτορικό επίπεδο (ISCED 6). Πληρέστερη πληροφόρηση για τα εν λόγω προγράμματα και για τα προγράμματα στο επίπεδο ISCED 5, φιλοξενείται στην ακόλουθη έκδοση του Δικτύου Ευρωδίκη: Εστίαση στη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη: Εθνικές τάσεις στη Διαδικασία της Μπολόνια, έκδοση 2006/07, Βρυξέλλες: Ευρωδίκη, 2007.

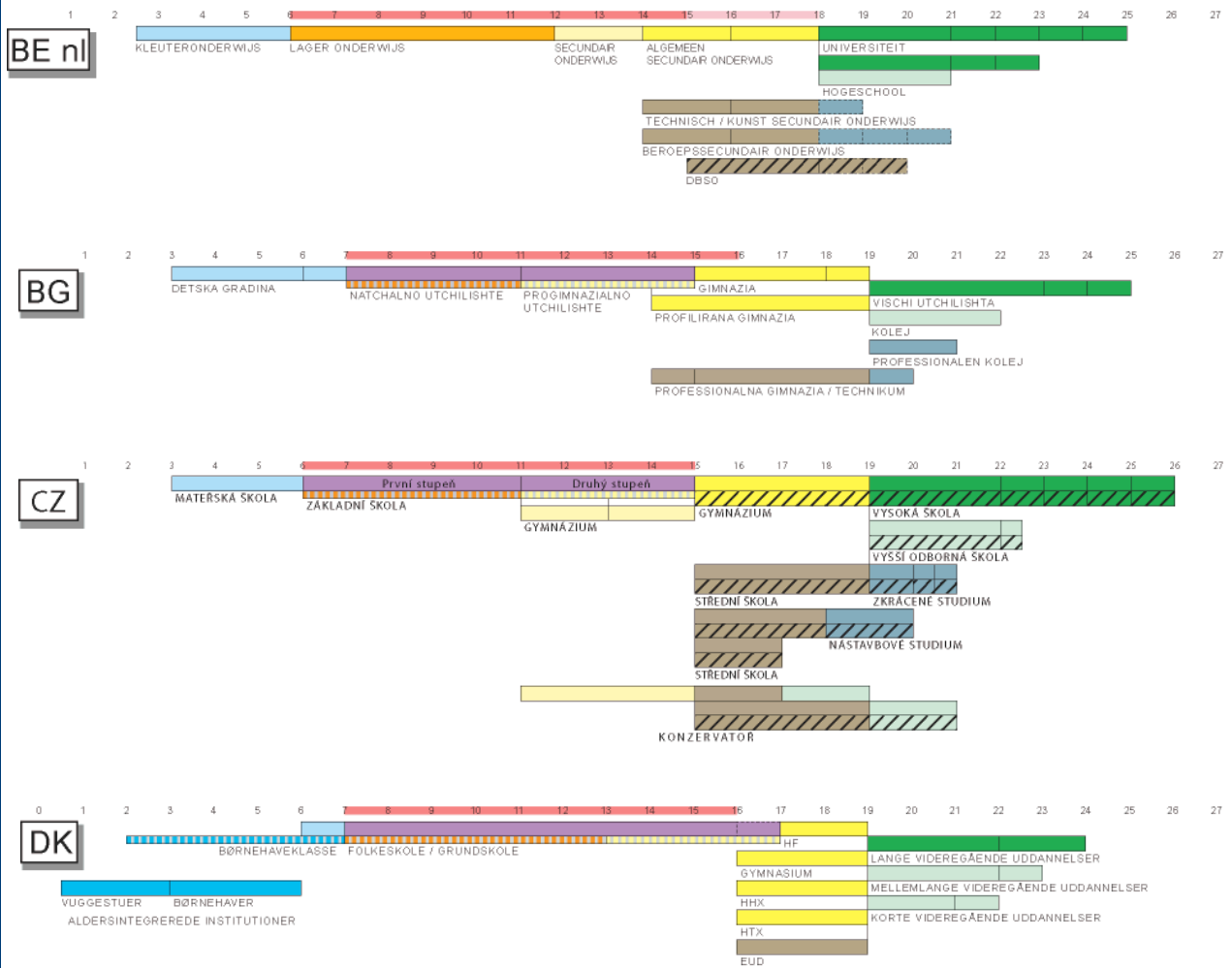

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Η πλήρης υποχρεωτική εκπαίδευση ολοκληρώνεται στην ηλικία των 16 ετών στην περίπτωση μαθητών που δεν ολοκλήρωσαν το πρώτο στάδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Βέλγιο (BE de): Στα σχολικά ιδρύματα εισέρχονται μόνο παιδιά που συμπλήρωσαν το 3ο έτος της ηλικίας τους κατά την 31^η Δεκεμβρίου της εκάστοτε σχολικής χρονιάς.

Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07

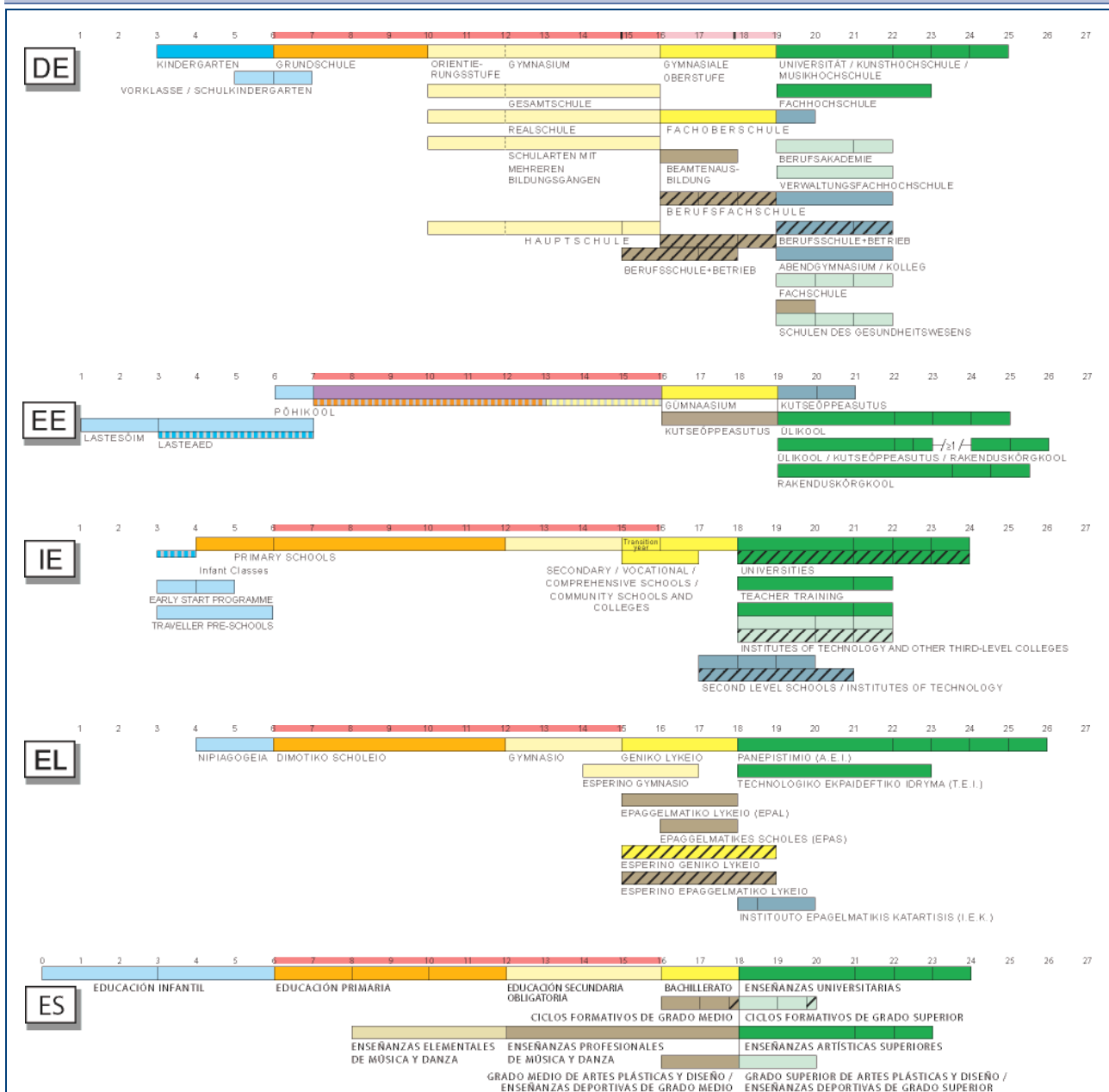
Προσχολική εκπαίδευση – ISCED 0 (για την οποία το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δεν είναι αρμόδιο)	Κατώτερη Γενική δευτεροβάθμια – ISCED 2 (συμπεριλαμβανομένης της προ-επαγγελματικής)	Τριτοβάθμια εκπαίδευση } ISCED 5A
ISCED 5B
Προσχολική εκπαίδευση – ISCED 0 (για την οποία το Υπουργείο είναι αρμόδιο)	Κατώτερη Επαγγελματική δευτεροβάθμια – ISCED 2	
Πρωτοβάθμια – ISCED 1	Ανώτερη Γενική δευτεροβάθμια – ISCED 3	} Πλήρους φοίτησης υποχρεωτική
Μερικής εκπαίδευσης
Ενιαία δομή (καμία θεσμική διάκριση μεταξύ ISCED 1 και 2)	Ανώτερη Επαγγελματική δευτεροβάθμια – ISCED 3	
Μετα-δευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια – ISCED 4	Προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης ή συνδυασμός σχολείου και εργασιακής εμπειρίας	Επιπλέον έτος
-/n/- υποχρεωτική εργασιακή εμπειρία + διάρκεια	Αντιστοιχία με τα επίπεδα ISCED: ISCED 0 ISCED 1 ISCED 2	Σπουδές στο εξωτερικό

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Δανία: Από το σχολικό έτος 2008/09 η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά στην ηλικία των 6 ετών.

**Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων
από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

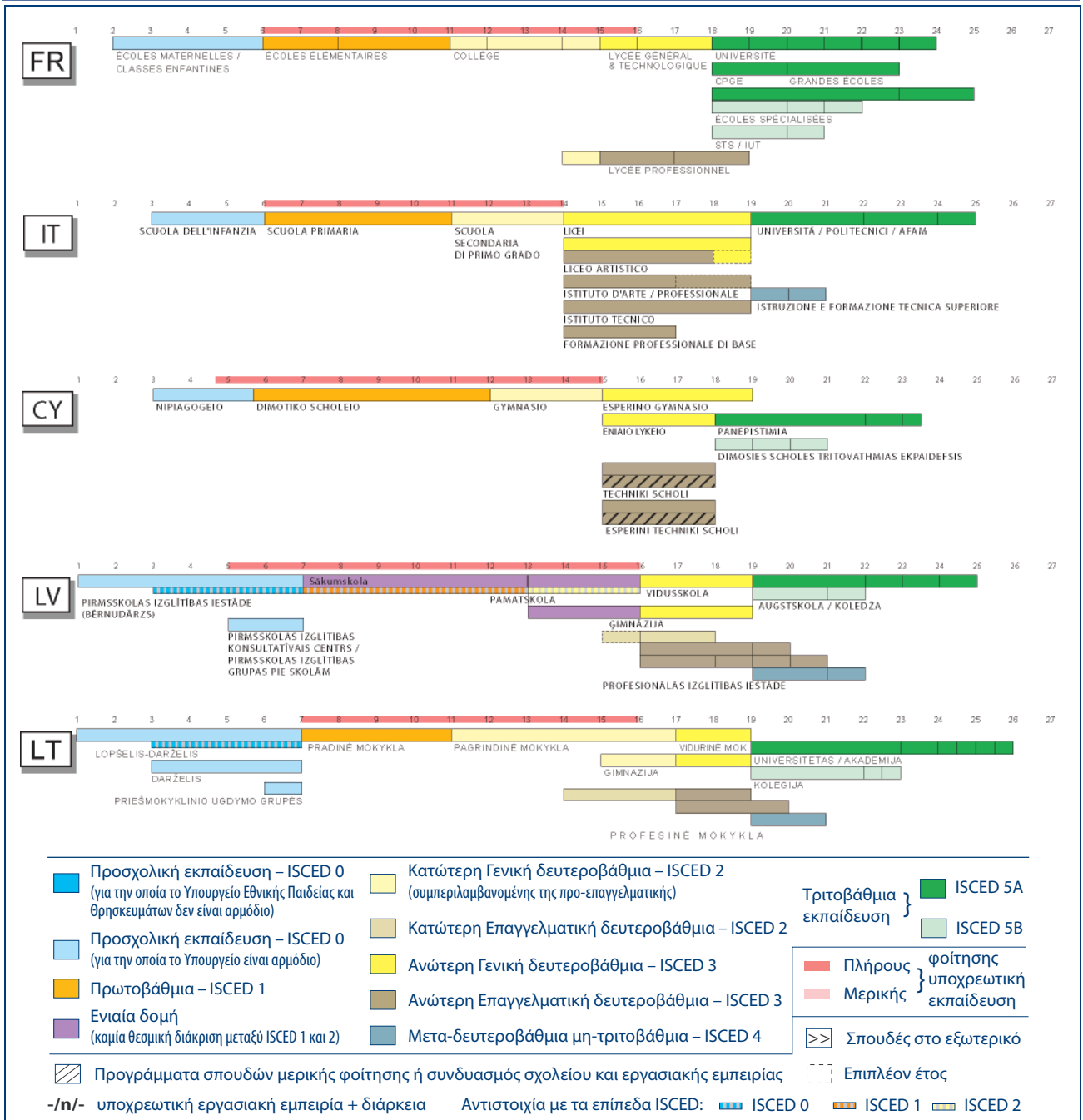
Γερμανία: Σε μερικά Länder, παρέχονται *Vorklassen* σε παιδιά ηλικίας 5 ετών. Στην πλειονότητα των υπόλοιπων Länder, παρέχονται *Vorklassen* ή *Schulkindergärten* σε παιδιά που βρίσκονται σε ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά δεν έχουν την ωριμότητα που απαιτείται για να ενταχθούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Εσθονία: Στην περίπτωση των μαθητών που δεν ολοκλήρωσαν τη βασική εκπαίδευση, η υποχρεωτική εκπαίδευση διαρκεί μέχρι την ηλικία των 17 ετών.

Ιρλανδία: Το ISCED 1997 ταξινομεί τα *Σχολεία Πρώιμης Έναρξης* στο επίπεδο ISCED 0 και τις *νηπιακές τάξεις* σε επίπεδο ISCED 1.

Ισπανία: Οι *Enseñanzas artísticas de grado superior* περιλαμβάνονται σε μια ευρύτερη γενική κατηγορία (*Enseñanzas de régimen especial de grado superior*).

Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

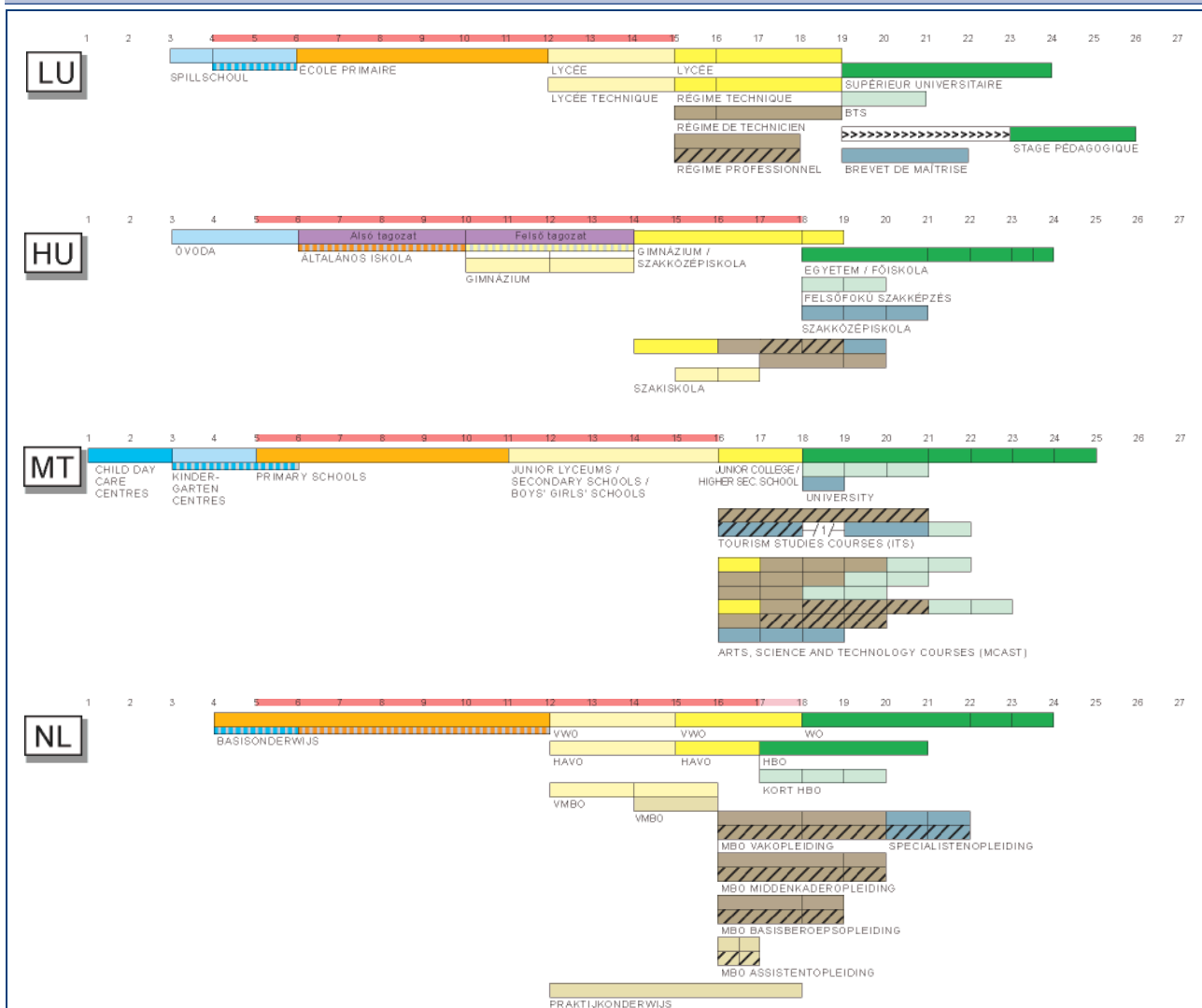
Ιταλία: Από το σχολικό έτος 2007/08, η υποχρεωτική εκπαίδευση ολοκληρώνεται στην ηλικία των 16 ετών.

Κύπρος: Από το σχολικό έτος 2004/05, κατέστη υποχρεωτική η φοίτηση ενός έτους στην προσχολική εκπαίδευση (προδημοτική).

Λετονία: Μαθητές που δεν έχουν λάβει πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της βασικής εκπαίδευσης μέχρι την ηλικία των 15 ετών, μπορούν να παρακολουθήσουν αυτόν τον τύπο εκπαίδευσης μέχρι την ηλικία των 18 ετών, ο οποίος εντάσσεται στη διδακτική ύλη της βασικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Λιθουανία: Η ισχύουσα νομοθεσία ορίζει την ηλικία των 7 ετών για την έναρξη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (ή την ηλικία των 6 ετών στην περίπτωση που το παιδί είναι αρκετά ώριμο για να ενταχθεί στο σχολικό περιβάλλον).

**Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων
από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07**

Πηγή: Ευρυδίκη.

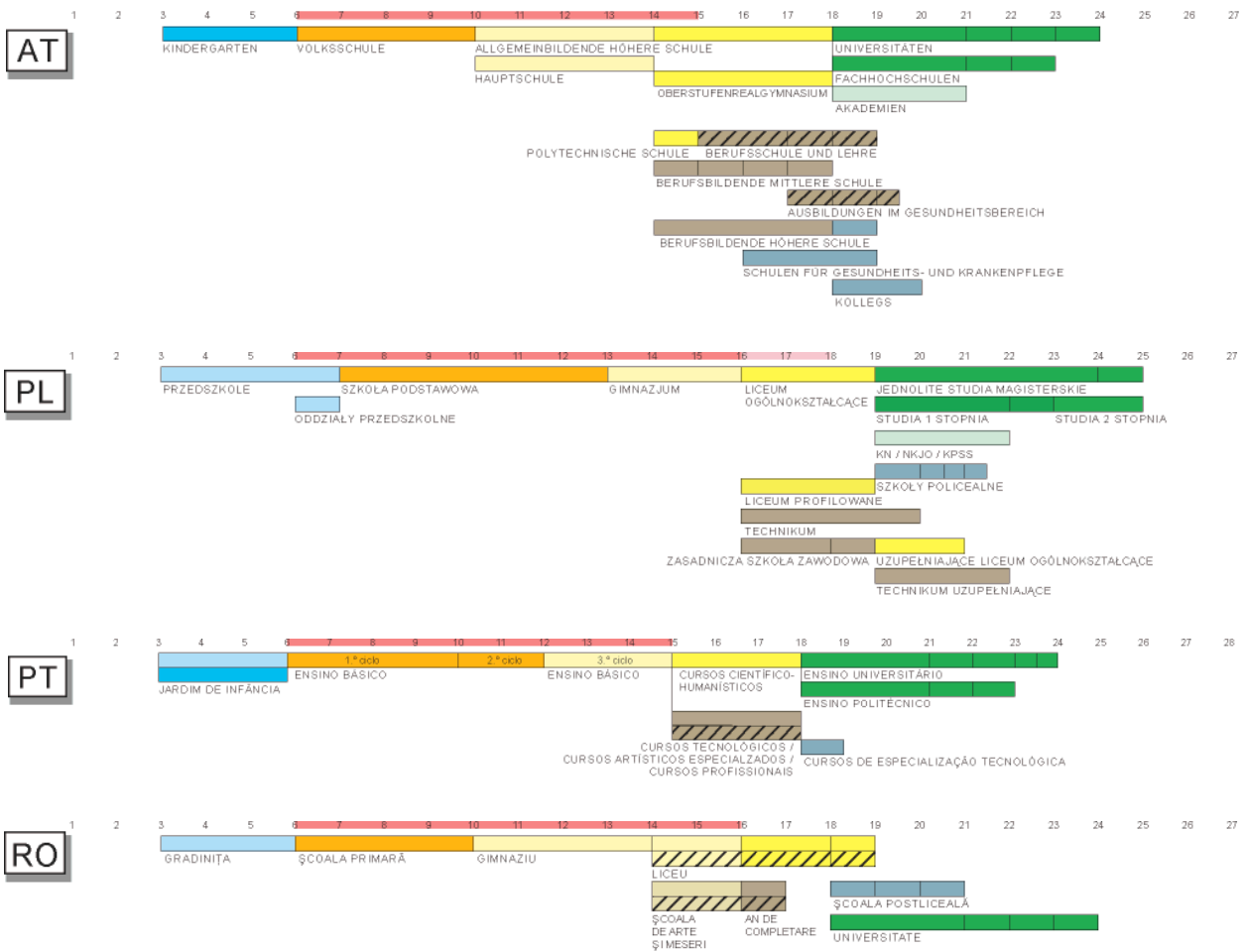
Συμπληρωματικές σημειώσεις

Λουξεμβούργο: Μερικές κοινότητες παρέχουν προσχολική εκπαίδευση από την ηλικία των 3 ετών. Από το σχολικό έτος 2009/10 οι δήμοι θα έχουν την υποχρέωση να παρέχουν νηπιακή εκπαίδευση.

Μάλτα: Σταδιακά, η επαγγελματική κατάρτιση ανατίθεται αποκλειστικά στο *Malta College of Arts, Science and Technology* (MCAST), στο οποίο οι πρώτοι σπουδαστές εγγράφησαν κατά το ακαδημαϊκό έτος 2001/02.

Κάτω Χώρες: Δεν υπάρχει προσχολική εκπαίδευση με την αυστηρή έννοια του όρου. Το Σχήμα αντιστοιχεί στα πρώτα έτη του *basisonderwijs* (δημοτικό σχολείο). Η υποχρεωτική εκπαίδευση ολοκληρώνεται με τη λήξη του σχολικού έτους κατά το οποίο οι μαθητές συμπληρώνουν το 16ο έτος της ηλικίας τους και 12ετή πλήρη υποχρεωτική εκπαίδευση. Από το σχολικό έτος 2007/08, όλοι οι μαθητές θα πρέπει να φοιτούν στο σχολείο μέχρις ότου αποκτήσουν το πιστοποιητικό βασικής εκπαίδευσης. Αυτό το νέο μέτρο αντικαθιστά τη μερική υποχρεωτική κατάρτιση μέχρι την ηλικία των 18 ετών.

Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07

- Προσχολική εκπαίδευση – ISCED 0 (για την οποία το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δεν είναι αρμόδιο)
- Προσχολική εκπαίδευση – ISCED 0 (για την οποία το Υπουργείο είναι αρμόδιο)
- Πρωτοβάθμια – ISCED 1
- Ενιαία δομή (καμία θεσμική διάκριση μεταξύ ISCED 1 και 2)
- Κατώτερη Γενική δευτεροβάθμια – ISCED 2 (συμπεριλαμβανομένης της προ-επαγγελματικής)
- Κατώτερη Επαγγελματική δευτεροβάθμια – ISCED 2
- Ανώτερη Γενική δευτεροβάθμια – ISCED 3
- Ανώτερη Επαγγελματική δευτεροβάθμια – ISCED 3
- Μετα-δευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια – ISCED 4
- Τριτοβάθμια } ISCED 5A
- Τριτοβάθμια } ISCED 5B
- Πλήρους } φοίτησης
- Μερικής } υποχρεωτική
- >> Σπουδές στο εξωτερικό
- Επιπλέον έτος
- /-/- υποχρεωτική εργασιακή εμπειρία + διάρκεια Αντιστοιχία με τα επίπεδα ISCED: ■ ISCED 0 ■ ISCED 1 ■ ISCED 2

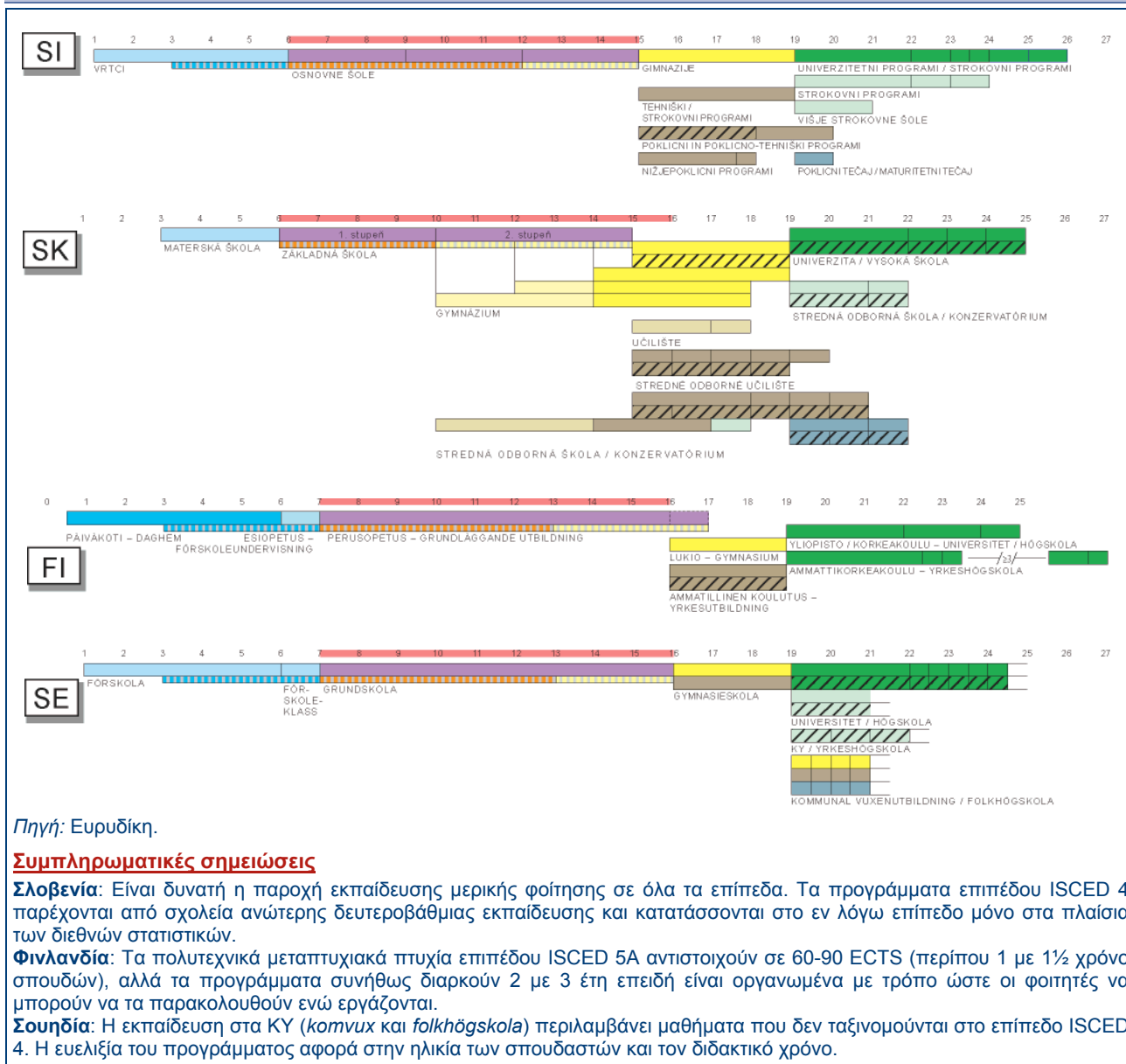
Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Πολωνία: Σύμφωνα με τη νομοθεσία που υιοθετήθηκε το 2009, η υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση θα ξεκινά στην ηλικία των 5 ετών από το 2011 και η υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση από την ηλικία των 6 ετών από το 2012. Σύμφωνα με τη νέα νομοθεσία, πριν το 2012 οι γονείς θα έχουν το δικαίωμα, εάν το επιθυμούν, να στείλουν τα δχχρονα παιδιά τους στο σχολείο και τα σχολεία θα είναι υποχρεωμένα να τα εγγράψουν.

Πορτογαλία: Οι έφηβοι ηλικίας 15 ετών, που συμπλήρωσαν ανεπιτυχώς τα εννέα χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης, έχουν τη δυνατότητα μιας δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας επιλέγοντας *cursos de educação e formação*.

**Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων
από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07**

Πηγή: Ευρωδίκη.

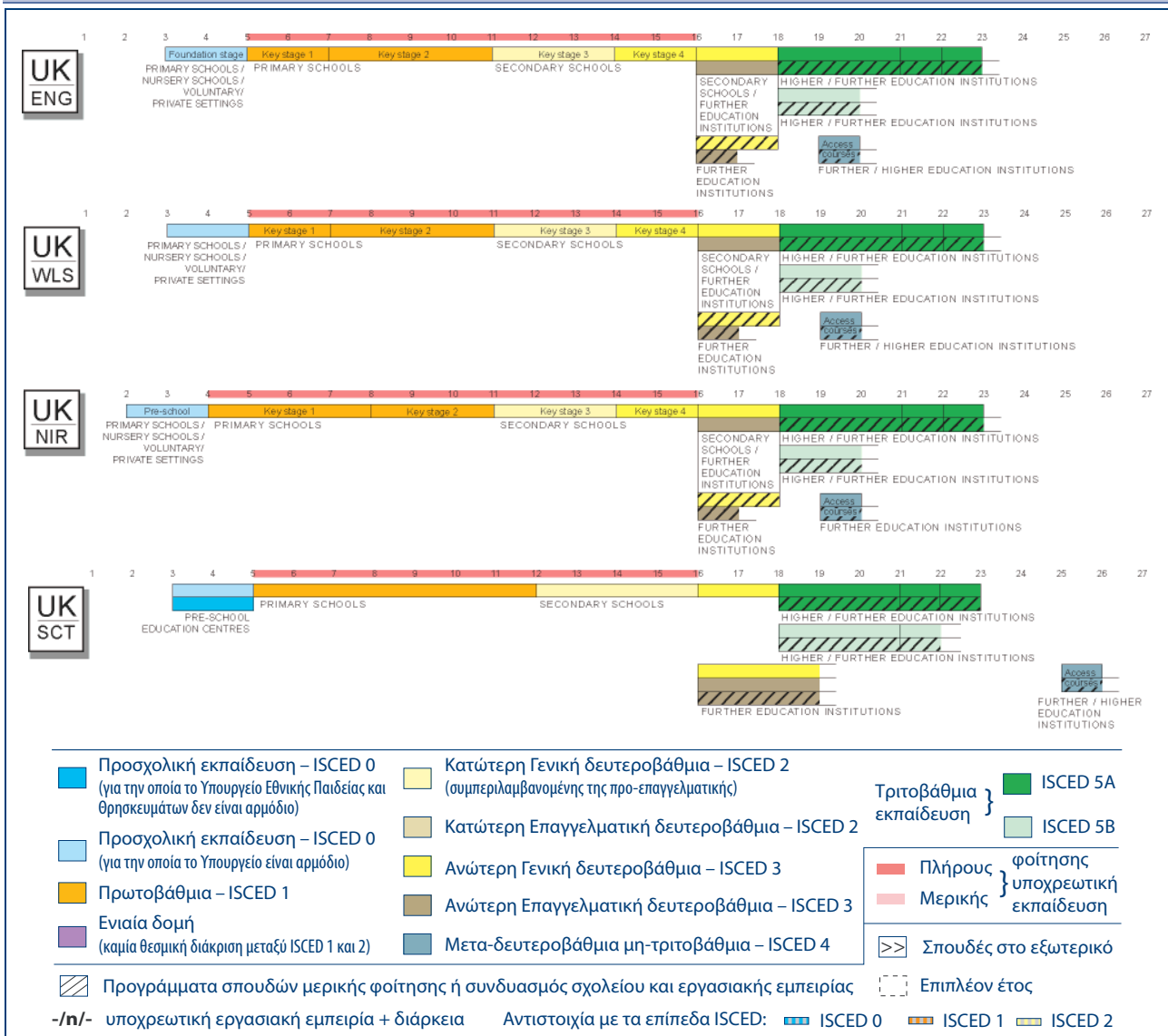
Συμπληρωματικές σημειώσεις

Σλοβενία: Είναι δυνατή η παροχή εκπαίδευσης μερικής φοίτησης σε όλα τα επίπεδα. Τα προγράμματα επιπέδου ISCED 4 παρέχονται από σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατατάσσονται στο εν λόγω επίπεδο μόνο στα πλαίσια των διεθνών στατιστικών.

Φινλανδία: Τα πολυτεχνικά μεταπτυχιακά πτυχία επιπέδου ISCED 5A αντιστοιχούν σε 60-90 ECTS (περίπου 1 με 1½ χρόνο σπουδών), αλλά τα προγράμματα συνήθως διαρκούν 2 με 3 έτη επειδή είναι οργανωμένα με τρόπο ώστε οι φοιτητές να μπορούν να τα παρακολουθούν ενώ εργάζονται.

Σουηδία: Η εκπαίδευση στα KY (*komvux* και *folkhögskola*) περιλαμβάνει μαθήματα που δεν ταξινομούνται στο επίπεδο ISCED 4. Η ευελιξία του προγράμματος αφορά στην ηλικία των σπουδαστών και τον διδακτικό χρόνο.

Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07

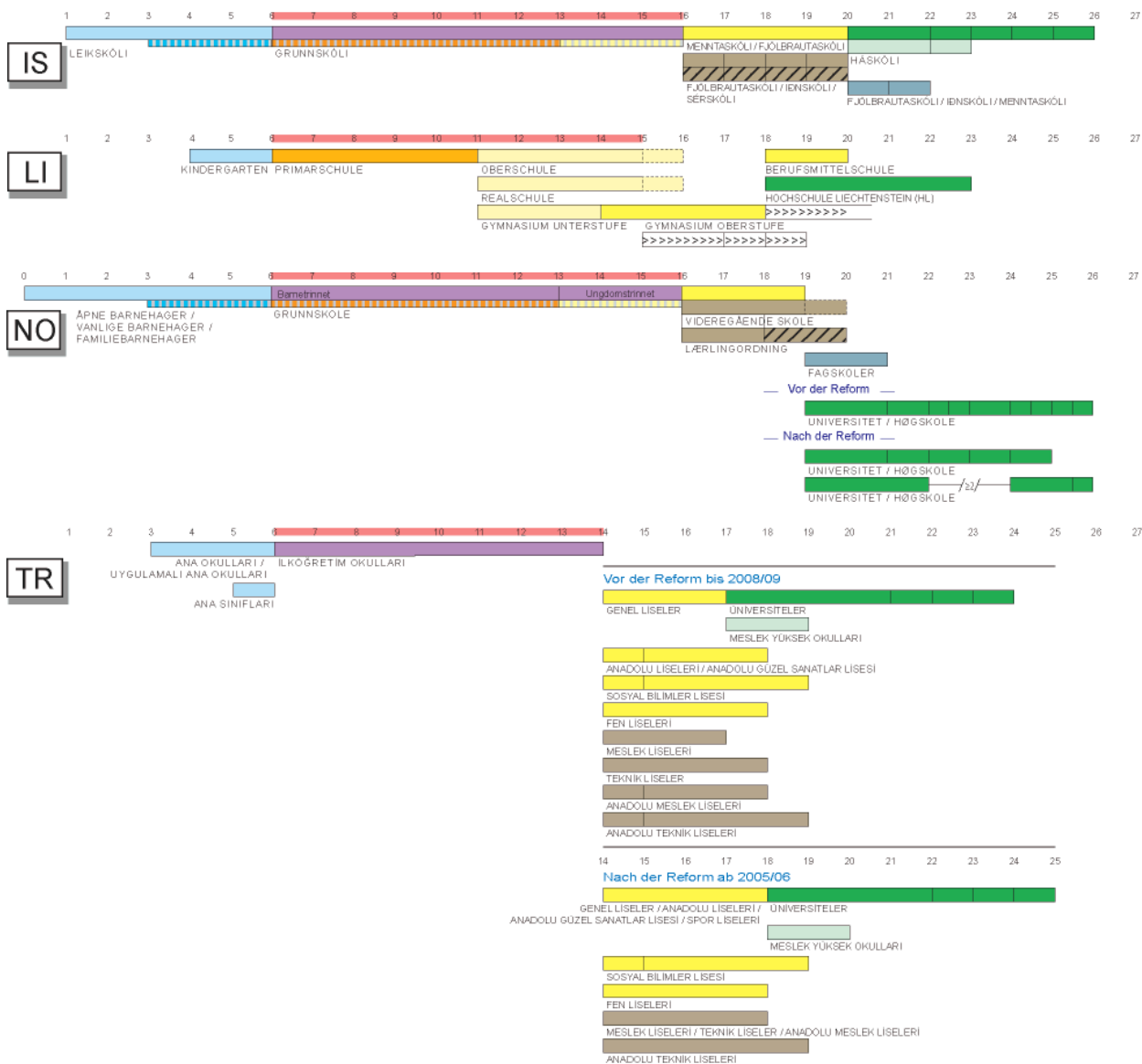

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Στο παρόν Σχήμα, τα εθελοντικά και ιδιωτικά προσχολικά ιδρύματα, π.χ. νηπιαγωγεία ημερήσιας φροντίδας, προσχολικές ομάδες και ομάδες παιχνιδιού, θεωρούνται ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, στην περίπτωση που παρέχουν εκπαιδευτικό πρόγραμμα που συνάδει με τις κυβερνητικές κατευθυντήριες γραμμές και λαμβάνουν χρηματοδότηση. Στην Αγγλία, το Προπαρασκευαστικό Στάδιο αντικαταστάθηκε το 2008 από το Προπαρασκευαστικό Στάδιο Πρώιμης Ηλικίας, το οποίο ξεκινά από τη γέννηση μέχρι το 5ο έτος, αν και περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 0 μόλις από την ηλικία των 3 ετών. Στην Ουαλία η εφαρμογή της προπαρασκευαστικής φάσης για παιδιά ηλικίας 3-7 ετών εγκαινιάστηκε το 2008. Η Βόρειος Ιρλανδία ξεκίνησε τη σταδιακή εισαγωγή ενός εκτεταμένου προπαρασκευαστικού σταδίου το 2007. Τα παιδιά στην Αγγλία και την Ουαλία συμπληρώνουν την ηλικία εισαγωγής στην υποχρεωτική εκπαίδευση σε διαφορετικά χρονικά σημεία του σχολικού έτους. Τα σχολεία παρέχουν τάξη υποδοχής (ISCED 0) σε παιδιά που συμπληρώνουν την ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης προτού ξεκινήσει το στάδιο 1 (ISCED 1). Αυτή η τάξη μπορεί επίσης να φιλοξενήσει παιδιά 4 ετών για ολόκληρο ή μέρος του έτους. Τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συχνά σε συνεργασία με κολέγια επιμόρφωσης και οργανισμούς κατάρτισης, προσφέρουν πλέον και κάποια επαγγελματικά προγράμματα σπουδών σε παιδιά ηλικίας 14-16 ετών. Τέθηκε σε ισχύ μια νομοθεσία βάσει της οποίας η ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Αγγλία αυξάνεται από το 16ο στο 18ο έτος. Τα μαθήματα πρόσβασης προετοιμάζουν ενήλικες σπουδαστές (19+ αλλά τυπικά μεγαλύτερης ηλικίας), που δεν κατέχουν επίσημα προσόντα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

**Σχήμα Β1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων
από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07**

Προσχολική εκπαίδευση – ISCED 0 (για την οποία το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δεν είναι αρμόδιο)	Κατώτερη Γενική δευτεροβάθμια – ISCED 2 (συμπεριλαμβανομένης της προ-επαγγελματικής)	Τριτοβάθμια }
εκπαίδευση } ISCED 5A
ISCED 5B
Προσχολική εκπαίδευση – ISCED 0 (για την οποία το Υπουργείο είναι αρμόδιο)	Κατώτερη Επαγγελματική δευτεροβάθμια – ISCED 2	
Πρωτοβάθμια – ISCED 1	Ανώτερη Γενική δευτεροβάθμια – ISCED 3	} Πλήρους } φοίτησης
} Μερικής } υποχρεωτική
} εκπαίδευση
Ενιαία δομή (καμία θεσμική διάκριση μεταξύ ISCED 1 και 2)	Ανώτερη Επαγγελματική δευτεροβάθμια – ISCED 3	
Μετα-δευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια – ISCED 4	Μετα-δευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια – ISCED 4	Επιπλέον έτος
Προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης ή συνδυασμός σχολείου και εργασιακής εμπειρίας	Επιπλέον έτος	Σπουδές στο εξωτερικό
- /n/-** υποχρεωτική εργασιακή εμπειρία + διάρκεια Αντιστοιχία με τα επίπεδα ISCED: ISCED 0 ISCED 1 ISCED 2

Πηγή: Ευρυδική.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (B1 – συνέχεια)

Νορβηγία: Το νέο σύστημα πτυχίων εγκαινιάστηκε κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2002/03. Προκειμένου να απλουστευτεί η μετάβαση από το παλιό στο νέο σύστημα, συμφωνήθηκε η ύπαρξη μιας μεταβατικής περιόδου κατά την οποία τα δύο συστήματα συνυπήρχαν. Κατά γενικό κανόνα, οι υποψήφιοι που πληρούν τα κριτήρια για απόκτηση πτυχίων στο νέο σύστημα, λαμβάνουν αυτά τα πτυχία. Ωστόσο, τα ανώτερα πανεπιστημιακά πτυχία του παλιού συστήματος μπορούσαν να απονεμηθούν μέχρι το ακαδημαϊκό έτος 2006/07, ενώ τα πτυχία του παλιού συστήματος σε διδακτορικό επίπεδο απονέμονταν μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 2007/08.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Γενικά, η ενιαία δομή (για μαθητές 6-14 ετών) ισοδυναμεί με το επίπεδο ISCED 1.

Συχνά το **τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης** συμπίπτει με τη μετάβαση από την κατώτερη στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης στην ενιαία εκπαιδευτική δομή. Ωστόσο σε κάποιες χώρες (Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία) και Λιχτενστάιν (*Gymnasium*)), η μετάβαση από την κατώτερη στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση λαμβάνει χώρα ένα ή δύο χρόνια πριν το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στην Ουγγαρία, η υποχρεωτική φοίτηση καλύπτει όλη την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αφού οι νέοι συμπληρώσουν την ηλικία των 15 ή 16 ετών, υποχρεούνται να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους έστω με μερική φοίτηση σε προγράμματα κατάρτισης για δύο ή τρία έτη στο Βέλγιο, τη Γερμανία και την Πολωνία. Στις Κάτω Χώρες η υποχρέωση μερικής φοίτησης σε πρόγραμμα κατάρτισης διάρκειας ενός έτους ίσχυε μέχρι το σχολικό έτος 2007/08. Σε αυτές τις χώρες, η υποχρεωτική φοίτηση επεκτείνεται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή ολοκληρώνεται στο τέλος αυτού του εκπαιδευτικού επιπέδου.

Σε όλες τις χώρες, στον τομέα της **ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**, δημιουργήθηκαν διαφορετικοί τύποι εκπαιδευτικής παροχής. Αυτοί οι τύποι μπορούν να χωριστούν σε δύο κύριες κατηγορίες: σε προγράμματα γενικής εκπαίδευσης που προετοιμάζουν τους μαθητές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης που προετοιμάζουν τους μαθητές για επαγγελματική αποκατάσταση ή περαιτέρω σπουδές.

Σε αρκετές χώρες, αυτοί οι διαφορετικοί τύποι προγραμμάτων οργανώνονται σε ξεχωριστές κατευθύνσεις και οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν ανάμεσά τους. Σε άλλες χώρες, τόσο τα γενικά όσο και τα επαγγελματικά προγράμματα παρέχονται από το ίδιο πλαίσιο και μερικές φορές και από το ίδιο ίδρυμα. Στην Ιρλανδία, τα προγράμματα σπουδών που καλύπτουν πτυχές της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης προσφέρονται παράλληλα με τα προγράμματα σπουδών γενικής εκπαίδευσης. Στη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (στα *ιδρύματα επιμόρφωσης*) και τη Νορβηγία, παρέχονται επαγγελματικά και γενικά εκπαιδευτικά προγράμματα στα πλαίσια των ίδιων ιδρυμάτων. Σε αυτή την περίπτωση, οι μαθητές δύνανται να επιλέξουν είτε γενικά είτε επαγγελματικά προγράμματα είτε συνδυασμό των δύο εκπαιδευτικών τύπων.

Αρκετές χώρες προσφέρουν **μη-τριτοβάθμια μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση**. Γενικά σε αυτή την περίπτωση, οι σπουδαστές που φοιτούν σε αυτό τον τύπο εκπαιδευτικής παροχής, ολοκληρώνουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρίς απαραίτητα να κατέχουν επίσημο πιστοποιητικό προσόντων ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να εγγραφούν. Σε γενικές γραμμές, η διάρκεια της κατάρτισης στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση κυμαίνεται από 1 μέχρι 2 χρόνια, ενώ συχνά αυτά τα προγράμματα προσφέρονται υπό μορφή μερικής φοίτησης. Κάποια εξ αυτών δίνουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ενώ άλλα αποτελούν προθάλαμο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το διάγραμμα δείχνει την ενδεδειγμένη ηλικία εισαγωγής στην **τριτοβάθμια εκπαίδευση** και την ελάχιστη κανονική διάρκεια των προσφερόμενων προγραμμάτων σπουδών. Αυτές οι πληροφορίες είναι ενδεικτικές. Κατ' ακρίβεια, μολονότι η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι θεωρητικά εφικτή από την ηλικία των 18 ή 19 ετών ανάλογα με τη χώρα, εντούτοις ενδέχεται να διαφέρει. Σε αυτό το εκπαιδευτικό επίπεδο, όλες οι χώρες προσφέρουν **προγράμματα ευρείας θεωρητικής ακαδημαϊκής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) παρέχοντας στους φοιτητές επαρκή προσόντα για να εξασφαλίσουν πρόσβαση σε επαγγέλματα που απαιτούν υψηλού επιπέδου εξειδίκευση ή προηγμένα ερευνητικά προγράμματα σε διδακτορικό επίπεδο (ISCED 6), τα οποία, όμως, δεν εμφανίζονται εδώ. Με εξαίρεση την Εσθονία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την

Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία και το Λιχτενστάιν, η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη καλύπτει επίσης και άλλα προγράμματα (ISCED 5B) **πιο πρακτικού, τεχνικού ή επαγγελματικού χαρακτήρα**, που διαρκούν λιγότερο από τα θεωρητικά ακαδημαϊκά προγράμματα.

Στις περισσότερες χώρες και σύμφωνα με τις μεταρρυθμίσεις που εντάσσονται στα πλαίσια της Διαδικασίας της Μπολόνια από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, τα προγράμματα σπουδών μετατράπηκαν σε ECTS (ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς διδακτικών μονάδων). Η ελάχιστη διάρκεια των προγραμμάτων θεωρητικής ακαδημαϊκής κατεύθυνσης, που οδηγούν στην απόκτηση του πρώτου τίτλου σπουδών (τύπου *Bachelor's*), είναι, σε γενικές γραμμές, τριετής (ή ισοδυναμεί με 180 ECTS). Τα προγράμματα που οδηγούν σε δεύτερο τίτλο σπουδών (τύπου *Master's*) κυμαίνονται κατά μέσο όρο μεταξύ 1 και 2 ετών (μεταξύ 60-120 ECTS).

Στα πλαίσια των πρόσφατων αλλαγών που σημειώθηκαν σε αυτό το εκπαιδευτικό επίπεδο, επισημαίνεται η περίπτωση του Λουξεμβούργου το οποίο ίδρυσε ένα πανεπιστήμιο όπου τα προσφερόμενα προγράμματα καταρτίζονται σύμφωνα με το μοντέλο που προτείνει η Διαδικασία της Μπολόνια, με ισχύ από το ακαδημαϊκό έτος 2005/06. Στη Ρουμανία, προγράμματα σπουδών επιπέδου ISCED 5B έπαψαν να ισχύουν από το ακαδημαϊκό έτος 2006/07. Στην Εσθονία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία, κάποιες κατευθύνσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διακρίνονται επίσης για την ιδιαιτερότητά τους να προσφέρουν πρόσβαση σε δεύτερο κύκλο σπουδών μόνο εφόσον οι φοιτητές, έχοντας ολοκληρώσει επιτυχώς τον πρώτο κύκλο σπουδών στο αντικείμενό τους, αποκτήσουν επαγγελματική εμπειρία συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας.

Πέρα από τις διάφορες μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με την προσαρμογή των δομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προς τις συστάσεις των υπουργών που υιοθετήθηκαν στη διάρκεια των εξαμηνιαίων συνεδρίων που οδήγησαν στη Διαδικασία της Μπολόνια, άλλοι τύποι μεταρρυθμίσεων εφαρμόζονται τα τελευταία χρόνια από αρκετές χώρες.

Σε γενικές γραμμές, αυτές οι μεταρρυθμίσεις αφορούν στην επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και/ή την αναδιάρθρωση των σχολικών φάσεων (περιλαμβανομένης της (προ)επαγγελματικής εκπαίδευσης).

Ως εκ τούτου, η πλήρης **υποχρεωτική εκπαίδευση** επεκτάθηκε κατά ένα έτος στην Κύπρο και την Πολωνία, αρχής γενομένης από το σχολικό έτος 2004/05 και στη Δανία από το 2008.

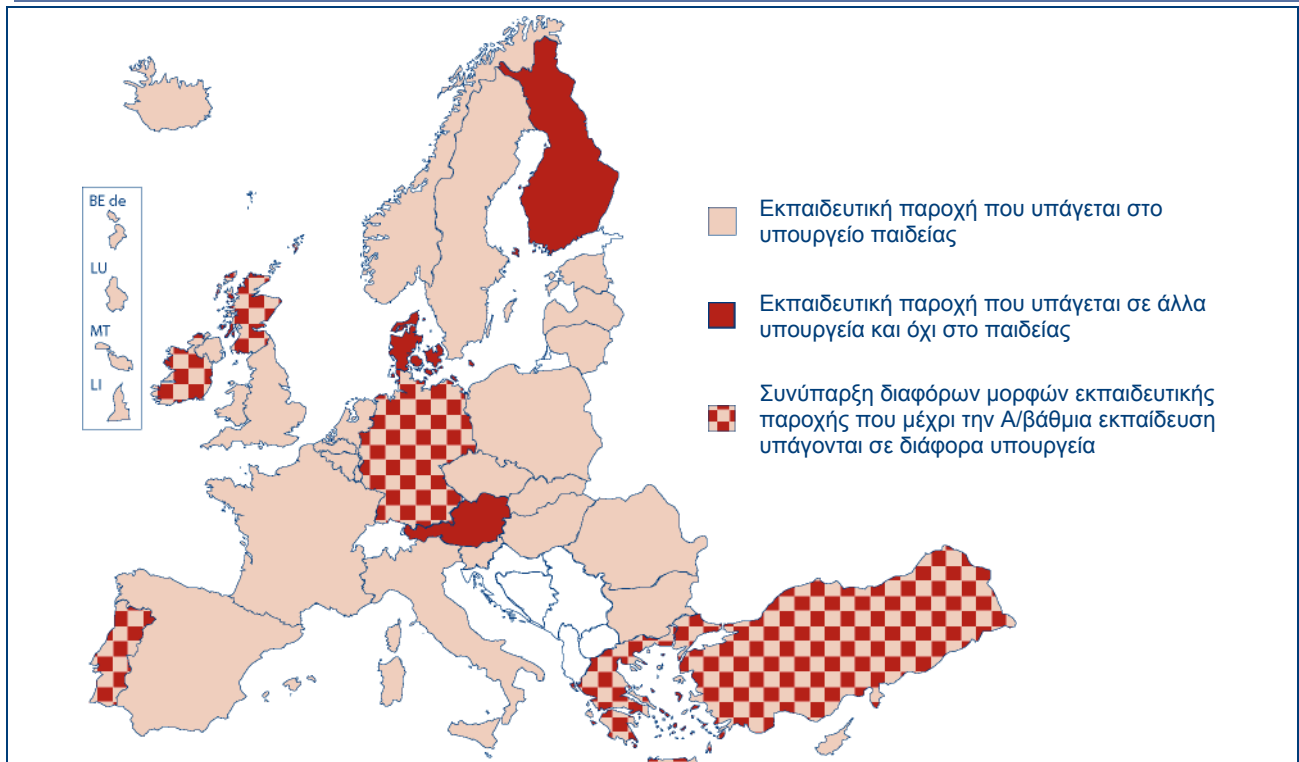
Η **αναδιάρθρωση των σχολικών φάσεων** έχει επηρεάσει διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης, ανάλογα με τη χώρα. Το 2006/07, στη Λιθουανία, το προσχολικό επίπεδο στα πλαίσια του *Lopšelis-Darželis* επεκτάθηκε κατά ένα έτος. Από το 2005/06 η Τουρκία προχώρησε σε σταδιακή υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που επηρεάζουν κυρίως τη φύση και τη διάρκεια της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το νέο και το παλιό εκπαιδευτικό σύστημα θα συνυπάρχουν μέχρι το σχολικό έτος 2008/09.

Σε κάποιες χώρες, η ανάγκη αντιμετώπισης υπαρχόντων προβλημάτων, όπως είναι η βελτίωση των ποσοστών παραμονής στην εκπαίδευση, οδήγησε στη λήψη μέτρων που μεταρρυθμίζουν κάποια τμήματα του εκπαιδευτικού συστήματος. Για παράδειγμα, στην Ιταλία και τις Κάτω Χώρες, όλοι οι μαθητές ηλικίας μέχρι 18 ετών θα πρέπει να συνεχίσουν να φοιτούν στο σχολικό σύστημα μέχρις ότου αποκτήσουν πιστοποιητικό βασικής εκπαίδευσης. Αυτό το μέτρο, που ισχύει από το σχολικό έτος 2007/08, αντικαθιστά επίσης τη μερική υποχρεωτική εκπαίδευση.

ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΟ ΛΟΓΟ, ΤΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΜΟΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Υπάρχει ευρεία ποικιλία παροχών στις οποίες τα νεαρότερα παιδιά στην Ευρώπη μπορούν να φοιτήσουν πριν την είσοδό τους στο δημοτικό σχολείο. Η ηλικία εισαγωγής ποικίλλει από χώρα σε χώρα, αλλά σε γενικές γραμμές, τα ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση εγγράφουν παιδιά από την ηλικία των 3 ετών και άνω (Σχήμα Β1).

Σχήμα Β2: Εκπαιδευτικές αρχές αρμόδιες για τα προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (ISCED 0), 2006/07

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Κάτω Χώρες: Δεν υφίσταται προσχολική εκπαίδευση με την αυστηρή έννοια του όρου. Το Σχήμα αντιστοιχεί στα πρώτα έτη του *basisonderwijs* (δημοτικό σχολείο).

Φινλανδία: Η προσχολική εκπαίδευση για τα παιδιά ηλικίας 6 ετών εμπίπτει στα πλαίσια της συναρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας και άλλων θεσμών.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο τα καλούμενα προσχολικά ιδρύματα ή πλαίσια που είναι «προσανατολισμένα στην εκπαίδευση» και στα οποία το προσωπικό (που είναι υπεύθυνο για μια ομάδα παιδιών) πρέπει να κατέχει προσόντα στην εκπαίδευση, εμφανίζονται στο παρόν Σχήμα, ανεξάρτητα εάν αυτά τα ιδρύματα ή πλαίσια υπάγονται στο υπουργείο παιδείας. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνονται τα κέντρα και νηπιαγωγεία ημερήσιας φροντίδας και οι ομάδες παιχνιδιού (των οποίων το προσωπικό δεν κατέχει απαραίτητα προσόντα στην εκπαίδευση).

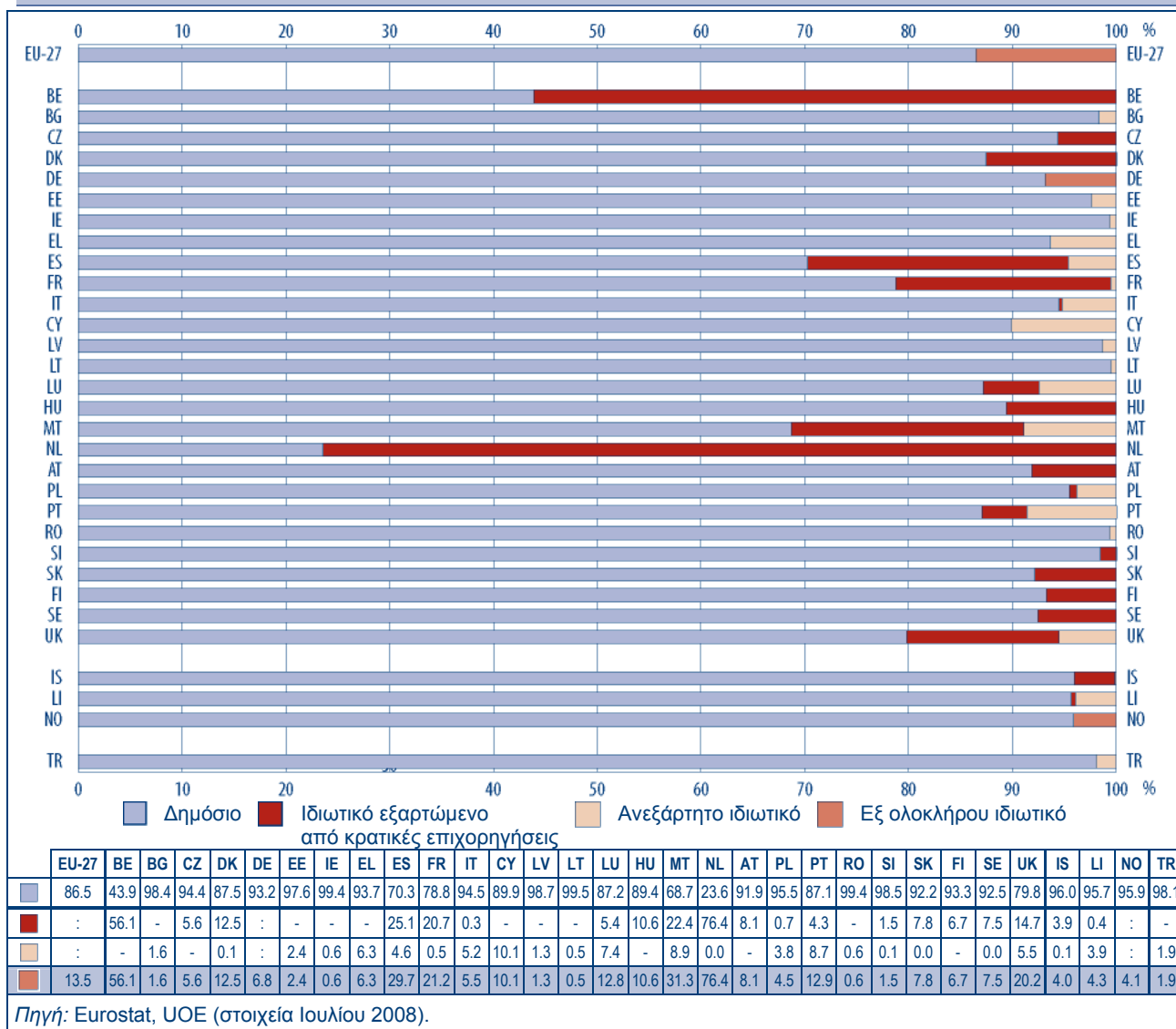
Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, το υπουργείο παιδείας είναι υπεύθυνο για τα προσχολικά πλαίσια που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (ISCED 0). Στη Δανία, τη Γερμανία (τα περισσότερα *Länder*), την Αυστρία και τη Φινλανδία, ωστόσο, η προσχολική εκπαίδευση υπάγεται σε άλλες αρχές και όχι στο υπουργείο παιδείας. Σε ελάχιστα γερμανικά *Länder*, την Ελλάδα, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και την Τουρκία, τόσο το υπουργείο παιδείας όσο και άλλα υπουργεία ενδέχεται να έχουν την ευθύνη για την προσχολική εκπαίδευση, ανάλογα με τον τύπο του ιδρύματος.

Στα ιδρύματα προσχολικής εκπαίδευσης που υπάγονται στο υπουργείο παιδείας, το προσωπικό που έχει την ευθύνη για μια ομάδα παιδιών απαιτείται να κατέχει εξειδικευμένα προσόντα στην εκπαίδευση τα οποία να έχει αποκτήσει στο τριτοβάθμιο επίπεδο. (Σχήμα Δ18). Στη Φινλανδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, όλοι οι τύποι προσχολικών παροχών που αναλαμβάνουν παιδιά από πολύ νεαρή ηλικία πρέπει να απασχολούν προσωπικό με πανεπιστημιακά προσόντα στην εκπαίδευση.

ΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΓΓΡΑΦΟΥΝ ΜΙΚΡΗ ΟΜΑΔΑ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ISCED 1, 2 ΚΑΙ 3

Σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η μεγάλη πλειονότητα των μαθητών φοιτούν σε δημόσια ιδρύματα, με εξαίρεση το Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες, όπου αναλογικά υπάρχουν περισσότεροι μαθητές σε ιδρύματα του ιδιωτικού τομέα τα οποία εξαρτώνται από κρατικές επιχορηγήσεις. Η φοίτηση σε επιχορηγούμενα ιδιωτικά ιδρύματα είναι επίσης αρκετά διαδεδομένη στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Μάλτα (μεταξύ 21 και 26 %) και το Ηνωμένο Βασίλειο (14,7 %).

Σχήμα Β3: Κατανομή μαθητών/σπουδαστών (ISCED 1, 2 και 3) ανάλογα με τον τύπο ιδρύματος όπου φοιτούν (δημόσιο ή ιδιωτικό), 2006

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Β3)

EU-27: Η εκτίμηση γίνεται βάσει των δεδομένων που δόθηκαν από χώρες με διαθέσιμα στοιχεία.

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Κάτω Χώρες: Τα στοιχεία αφορούν στο έτος 2004.

Ηνωμένο Βασίλειο: Μολονότι τα σχολεία του δημόσιου τομέα φιλοξενούν τη μεγάλη πλειονότητα των παιδιών ηλικίας μέχρι 16 ετών, τα στοιχεία που παρατίθενται αντικατοπτρίζουν επίσης την παροχή ISCED 3, που απευθύνεται σε ενήλικες, η οποία παρέχεται κυρίως σε κολέγια επιμόρφωσης, δηλαδή ιδιωτικά ιδρύματα που εξαρτώνται από κρατικές επιχορηγήσεις. Τα στοιχεία επηρεάζονται επίσης από αλλαγή που έγινε στη μεθοδολογία της διαδικασίας αναφοράς σε σύγκριση με την τελευταία έκδοση *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*, με σκοπό να ευθυγραμμιστεί περισσότερο με τις διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές που διέπουν τη διαδικασία αναφοράς.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι μαθητές ή σπουδαστές κάθε ηλικίας υπάγονται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τον τύπο ιδρύματος όπου φοιτούν, δημόσιο ή ιδιωτικό. Ένα ίδρυμα θεωρείται δημόσιο, εάν ελέγχεται απευθείας από τις δημόσιες αρχές. Σε αντίθετη περίπτωση, θεωρείται ιδιωτικό. Τα ιδιωτικά ιδρύματα είτε εξαρτώνται από το κράτος είτε είναι ανεξάρτητα, ανάλογα με την κύρια πηγή χρηματοδότησής τους. Εξαρτώμενα από το κράτος ονομάζονται τα ιδρύματα που λαμβάνουν πάνω από το 50 % της χρηματοδότησής τους από τις δημόσιες αρχές. Τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα λαμβάνουν λιγότερο από το 50 % της χρηματοδότησής τους από τον δημόσιο τομέα.

Οι χώρες όπου σχεδόν όλοι οι μαθητές (98 % και πλέον) φοιτούν σε δημόσια ιδρύματα είναι η Βουλγαρία, η Ιρλανδία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Τουρκία.

Στις χώρες της EU-27, η ανεξάρτητη ιδιωτική εκπαίδευση αντιστοιχεί κατά μέσο όρο μόλις στο 2,5 % των εγγραφών, σε σύγκριση με κάπου 86,5 % στην περίπτωση των δημόσιων ιδρυμάτων. Η Κύπρος έχει το υψηλότερο ποσοστό μαθητών στα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (10,1 %), ακολουθούμενη από τη Μάλτα (8,9 %), την Πορτογαλία (8,7 %) και το Λουξεμβούργο (7,4 %).

ΩΣ ΕΠΙ ΤΟ ΠΛΕΙΣΤΟΝ,**ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΟΠΟΘΕΤΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,
ΟΜΩΣ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΥΧΕΡΕΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ**

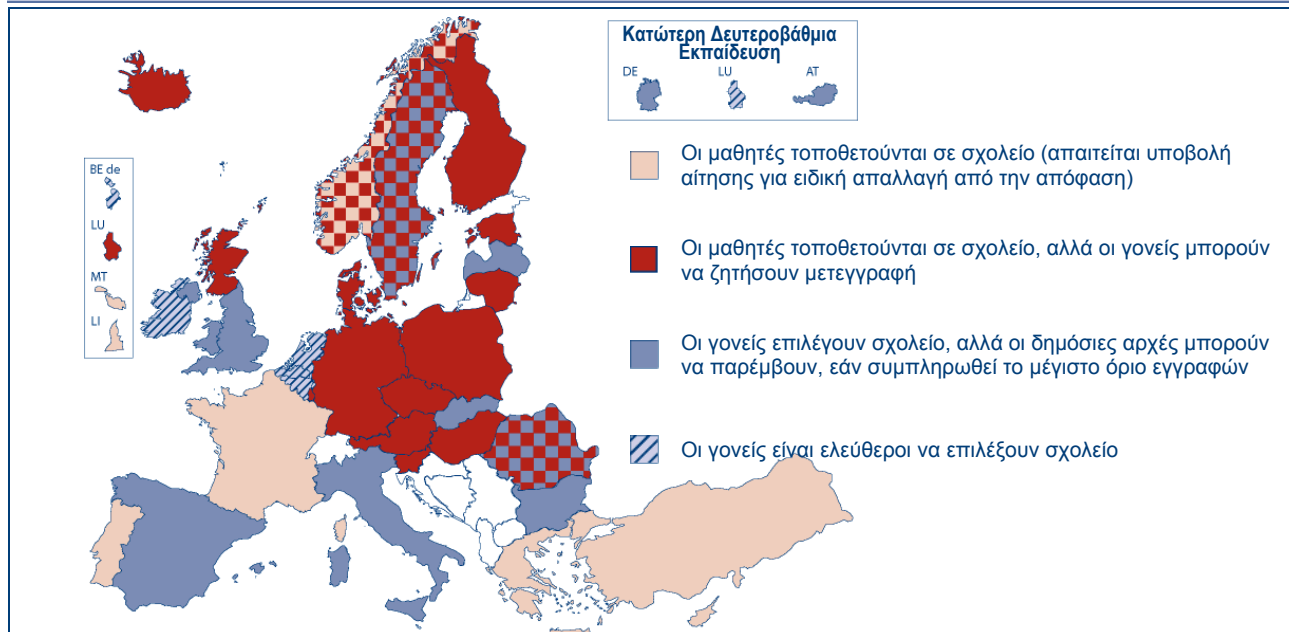
Οι γονείς μπορούν γενικά να επιλέξουν εάν θα στείλουν τα παιδιά τους σε δημόσια ή ιδιωτικά σχολεία. Εάν επιλέξουν τον δημόσιο τομέα, οι μαθητές ενδέχεται να τοποθετηθούν σε συγκεκριμένα σχολεία με διάφορους τρόπους. Παρά ταύτα, μερικές φορές οι γονείς έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν ελεύθερα το σχολείο που προτιμούν. Ωστόσο, όταν συμπληρωθεί το μέγιστο όριο εγγραφών συγκεκριμένου σχολείου, οι δημόσιες αρχές συχνά διοχετεύουν τους μαθητές σε άλλα σχολεία με βάση διάφορα κριτήρια.

Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, γονείς και αρχές ενδέχεται να είναι σε θέση να επηρεάσουν τις αποφάσεις που σχετίζονται με την τοποθέτηση των μαθητών σε δημόσια σχολεία, αν και ο βαθμός παρέμβασής τους ποικίλλει. Στο ένα τρίτο των χωρών, αν και οι μαθητές τοποθετούνται σε κάποιο σχολείο κυρίως στην περιοχή που κατοικούν, οι γονείς μπορούν να επιλέξουν εναλλακτικό σχολικό ίδρυμα. Όπου ισχύει αυτός ο κανόνας, τα σχολεία δεν πρέπει ούτε να αρνηθούν την εισαγωγή αλλά ούτε να δώσουν προτεραιότητα σε σχέση με τα παιδιά που κατοικούν στην περιοχή. Σε άλλο ένα τρίτο των χωρών, οι γονείς επιλέγουν σχολείο, αλλά οι δημόσιες αρχές μπορούν να παρέμβουν εάν έχει καλυφθεί το μέγιστο όριο εγγραφών στο εν λόγω ίδρυμα, εφαρμόζοντας διάφορα κριτήρια εισαγωγής προκειμένου να περιοριστεί ο αριθμός των μαθητών (με κλήρωση, τόπος εργασίας των γονέων, αδέρφια που ήδη φοιτούν στο σχολείο κλπ.).

Μόνο στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο (κατώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) και τις Κάτω Χώρες, οι γονείς έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν σχολείο για το παιδί τους χωρίς καμία παρέμβαση από τις δημόσιες αρχές. Σε αυτές τις περιπτώσεις, π.χ. στην Ιρλανδία, εάν ένα συγκεκριμένο σχολείο αρνηθεί την εγγραφή ενός παιδιού, οι γονείς του μπορούν να υποβάλουν ένσταση στο Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης, η οποία εξετάζεται από μια ανεξάρτητη επιτροπή οι συστάσεις της οποίας είναι δεσμευτικές για το σχολείο.

Αντίθετα, οι αρχές τοποθετούν τους μαθητές σε σχολεία χωρίς να παρέχεται στους γονείς δικαίωμα παρέμβασης (εκτός από περιπτώσεις ειδικών απαλλαγών), σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Γαλλία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο (πρωτοβάθμιο επίπεδο), η Μάλτα, η Πορτογαλία, το Λιχτενστάιν και η Τουρκία. Σε αυτή τη διαδικασία, οι δημόσιες αρχές ενδέχεται να λάβουν υπ' όψιν, για παράδειγμα, εάν οι μαθητές (ή τα αδέρφια τους) είχαν φοιτήσει προηγουμένως στο σχολείο, τον τόπο κατοικίας ή εργασίας των οικογενειών τους κλπ.

Σχήμα Β4: Ευχέρεια των γονέων να επιλέξουν σχολείο υποχρεωτικής εκπαίδευσης στον δημόσιο τομέα, 2006/07

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βουλγαρία: Σύμφωνα με τους κανονισμούς του Εθνικού Προγράμματος για Βελτιστοποίηση του Σχολικού Δικτύου, από το 2006, η παρέμβαση των δήμων καθίσταται υποχρεωτική, παρά την εκπεφρασμένη επιθυμία των γονέων, σε περίπτωση που τα σχολεία πρόκειται να κλείσουν (μικρές ή μεκτές τάξεις), προκειμένου να κατευθύνουν τους μαθητές σε άλλα σχολεία. Έτσι, η επιλογή των γονέων είναι περιορισμένη καθώς η εγγραφή στο σχολείο της επιλογής τους υπόκειται σε συγκεκριμένους όρους.

Γερμανία: Στην περίπτωση των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα *Hauptschulen* και *Berufsschulen* έχουν περιοχές κάλυψης.

Εσθονία: Κάθε παιδί έχει την ευκαιρία να φοιτήσει σε ένα τοπικό σχολείο, αλλά οι γονείς μπορούν να επιλέξουν ένα άλλο σχολείο με την προϋπόθεση ότι το εν λόγω εκπαιδευτικό ίδρυμα έχει κενές θέσεις.

Ιρλανδία: Οι δημόσιες αρχές δεν ρυθμίζουν τους αριθμούς των μαθητών στα σχολεία. Όμως οι επίσημες προϋποθέσεις που διέπουν την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού και το μέγιστο μέγεθος της τάξης μπορεί να έχουν αντίκτυπο στη δυνατότητα ενός σχολείου να δεχτεί μαθητές. Εναπόκειται στους γονείς να αναζητήσουν εναλλακτική λύση.

Γαλλία: Από το ακαδημαϊκό έτος 2007/08, οι γονείς μπορούν να κάνουν αίτηση για απαλλαγή η οποία γίνεται δεκτή εάν υπάρχουν κενές θέσεις στο επιλεγμένο ίδρυμα.

Λιθουανία: Οι γονείς μπορούν να επιλέξουν εναλλακτικό σχολείο, αλλά εάν δεν υπάρχουν κενές θέσεις, τα παιδιά τους πρέπει να φοιτήσουν στο σχολείο όπου αρχικά είχαν εγγραφεί ή το πλησιέστερο σχολείο στον δήμο τους.

Ουγγαρία: Στον δημόσιο τομέα οι μαθητές τοποθετούνται σε σχολεία συγκεκριμένης περιοχής κάλυψης, αλλά οι γονείς μπορούν να ζητήσουν εναλλακτικό σχολείο. Τα εναλλακτικά σχολεία μπορούν να αρνηθούν την εισαγωγή όταν αγγίζουν το μέγιστο όριο εγγραφών τους.

Κάτω Χώρες: Οι δημοτικές αρχές μπορούν να χωρίσουν σχολικές περιοχές και μπορούν έτσι να τοποθετούν τους μαθητές στα σχολεία, αλλά οι γονείς μπορούν ακόμη και τότε να επιλέξουν ένα άλλο σχολείο για το παιδί τους.

Πολωνία και Φινλανδία: Οι μαθητές μπορούν να εγγραφούν στο εναλλακτικό σχολείο υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις.

Σουηδία και Νορβηγία: Ο βαθμός γονικής επιλογής κυμαίνεται ανά δήμο.

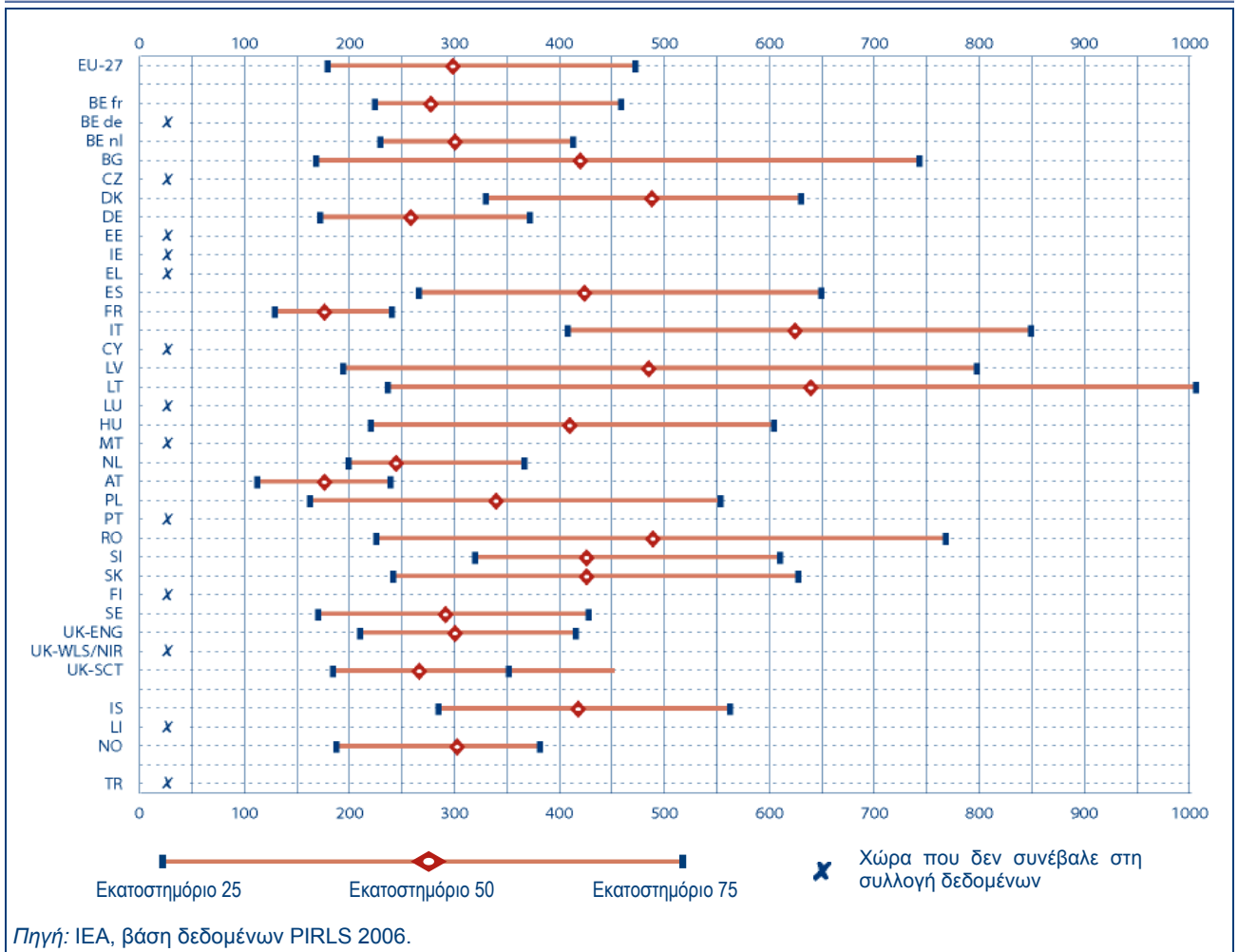
Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Εάν οι γονείς εκφράσουν προτίμηση για ένα άλλο σχολείο (γνωστό ως αίτημα τοποθέτησης) οι εκπαιδευτικές αρχές έχουν καθήκον να ικανοποιήσουν το αίτημα των γονέων, όπου καθίσταται εφικτό.

Τουρκία: Οι γονείς μπορούν να ζητήσουν εγγραφή σε σχολείο που βρίσκεται εκτός οριοθετημένης σχολικής περιοχής, εάν το εν λόγω σχολείο δεν είναι πλήρες. Σε περίπτωση που οι αιτήσεις ξεπερνούν το όριο εγγραφών, οι μαθητές επιλέγονται με κλήρωση.

**Η ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ
ΜΕ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 400 ΜΑΘΗΤΕΣ**

Όπως προκύπτει από την έρευνα PIRLS 2006, οι περισσότεροι μαθητές στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτούν σε σχολεία που φιλοξενούν 200 με 400 μαθητές. Σε εννέα χώρες, επικρατέστερη είναι η φοίτηση σε μεγάλα σχολεία, με την πλειονότητα των μαθητών να φοιτούν σε σχολικά ιδρύματα που φιλοξενούν 400-600 μαθητές. Αυτό συμβαίνει στη Βουλγαρία, τη Δανία, την Ισπανία, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και την Ισλανδία. Στην αντίπερα όχθη, στη Γαλλία και την Αυστρία, η πλειονότητα των μαθητών φοιτούν σε σχολεία που εγγράφουν κάτω από 250 μαθητές. Αυτές οι αποκλίσεις αποδίδονται εν μέρει στη δομή της παροχής (Σχήμα Β1) και στο κατά πόσο οι μαθητές σε διαφορετικά επίπεδα φοιτούν σε ξεχωριστά σχολεία. Μόνο στη Λιθουανία και την Ιταλία το μέσο μέγεθος των σχολείων είναι μεγαλύτερο από 600 μαθητές. Στη Γαλλία και την Αυστρία, τα δημοτικά σχολεία διαχωρίζονται πάντα από τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στη Βουλγαρία, τη Δανία, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και την Ισλανδία, τα περισσότερα σχολεία προσφέρουν τόσο πρωτοβάθμια όσο και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κάτι που δικαιολογεί το πολύ μεγάλο μέγεθός τους.

Σχήμα Β5: Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της Α/βάθμιας εκπαίδευσης (όσον αφορά στη μέση τιμή κατανομής και τα εκατοστημόρια) ανά μέγεθος του σχολείου φοίτησης, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Στοιχεία (Σχήμα Β5)

(P)	EU-27	BE fr	BE nl	BG	DK	DE	ES	FR	IT	LV	LT	HU	NL	AT	PL	RO	SI	SK	SE	UK-ENG	UK-SCT	IS	NO
10	120	154	156	95	169	112	183	85	169	103	131	142	127	51	102	138	201	103	105	160	114	159	86
25	180	225	230	169	330	173	267	130	408	195	237	221	200	113	163	226	320	242	171	211	185	285	188
50	299	278	301	420	488	259	424	177	624	485	639	410	245	177	340	489	426	426	292	301	267	418	303
75	472	459	413	742	630	372	649	241	848	797	1005	604	367	240	553	767	610	627	428	416	352	562	382
90	756	576	490	1016	753	465	1099	362	993	1002	1272	827	455	302	758	1085	766	794	622	464	395	609	525
Ø	375	382	349	479	478	284	525	198	622	535	745	447	283	178	385	559	467	441	325	316	266	414	297

(P) Εκατοστημόριο Ø Μέσο μέγεθος.

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Συμπληρωματική σημείωση

EU-27: Η εκτίμηση γίνεται βάσει των δεδομένων που δόθηκαν από χώρες με διαθέσιμα στοιχεία.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι διευθυντές των σχολείων κλήθηκαν να υποδείξουν τον αριθμό των μαθητών που φοιτούσαν στο σχολείο τους.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των σχολείων ανά μέγεθος, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών ανά μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Η δειγματοληπτική διαδικασία που υιοθετήθηκε στην έρευνα οδηγεί σε υπεραντιπροσώπηση των μεγάλων σχολείων. Οι τιμές που θα προέκυπταν από την απλή δειγματοληψία των ίδιων των σχολείων θα ήταν ελαφρώς χαμηλότερες.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS και τον ορισμό του εκατοστημορίου, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το Σχήμα περιλαμβάνει απλώς τις τιμές που αντιστοιχούν στα εκατοστημόρια 25, 50 και 75 της κατανομής. Οι τιμές για τα εκατοστημόρια 10 και 90 εμφανίζονται στον πίνακα κάτω από το Σχήμα.

Όσον αφορά στις χώρες που δεν συνέβαλαν στη συλλογή των δεδομένων, περισσότερες πληροφορίες σχετικές με το συγκεκριμένο θέμα φιλοξενούνται στη βάση δεδομένων Eurycbase.

Οι αποκλίσεις στο μέγεθος των σχολείων όπου φοιτούν μαθητές της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ουσιαστικές στην επικράτεια χωρών όπως η Βουλγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Ρουμανία. Κάποιοι μαθητές φοιτούν σε σχολεία όπου το σύνολο των εγγραφών είναι χαμηλότερο από 200 και άλλοι σε σχολεία που αριθμούν περισσότερους από 800 μαθητές. Ωστόσο, στη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και τη Νορβηγία, και σε μικρότερο βαθμό, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα) και τη Γερμανία, οι διακυμάνσεις στα μεγέθη των σχολείων είναι μικρότερες. Το μέσο μέγεθος είναι επίσης χαμηλό σε αυτές τις χώρες.

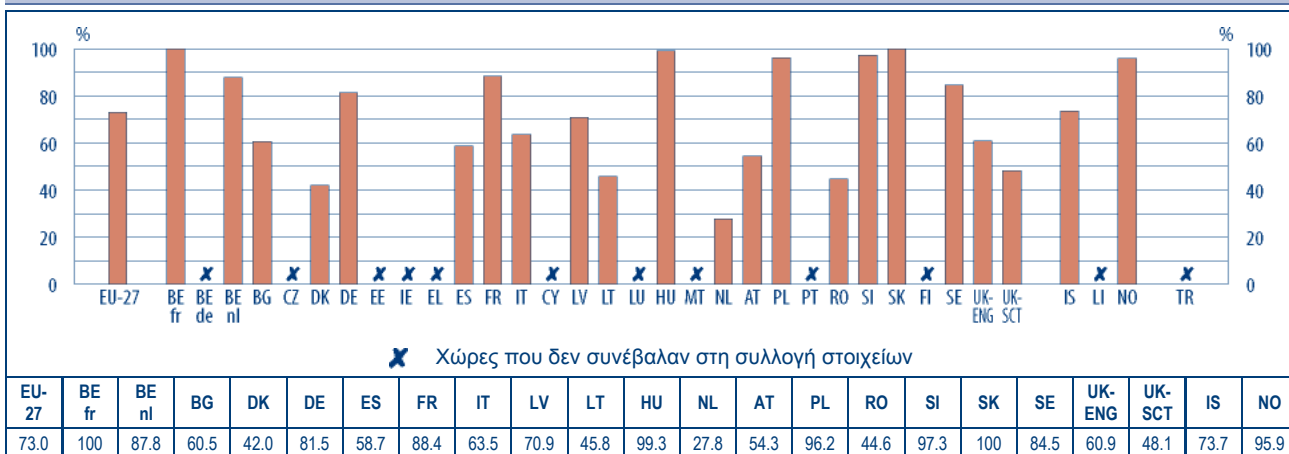
**Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΠΡΙΝ Ή ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ
ΣΤΗΝ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ**

Οι υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών στα σχολεία πριν και/ή μετά την ώρα των μαθημάτων είναι ευρέως διαδεδομένη στις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά η αναλογία των μαθητών (στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) που φοιτούν σε σχολείο που προσφέρει τέτοιου είδους υπηρεσίες, διαφέρει από χώρα σε χώρα. Σύμφωνα με την έρευνα PIRLS 2006, σε αρκετές χώρες περιλαμβανομένων της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Νορβηγίας, η μεγάλη πλειονότητα των μαθητών της τέταρτης τάξης (πάνω από το 90 %) φοιτούν σε σχολείο όπου τους παρέχεται φροντίδα πριν ή μετά τα μαθήματά τους. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), την Ουγγαρία και τη Σλοβακία, όλα τα δημοτικά σχολεία προσφέρουν πριν ή μετά το μάθημα υπηρεσίες φροντίδας στις εγκαταστάσεις του σχολείου.

Σε σύγκριση με το σχολικό έτος 2000/01 (βλ. *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*), η ύπαρξη υπηρεσιών φροντίδας αυξήθηκε σημαντικά σε κάποιες χώρες το 2005/06. Έτσι, καταγράφονται περίπου 30 % περισσότεροι μαθητές στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι φοιτούν σε σχολείο που παρέχει υπηρεσίες φροντίδας πριν ή μετά τα μαθήματα σε Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) και Νορβηγία.

Τα χαμηλότερα ποσοστά μαθητών που φοιτούν σε σχολεία όπου παρέχονται υπηρεσίες φροντίδας στις σχολικές εγκαταστάσεις πριν ή μετά την ώρα των μαθημάτων καταγράφονται στη Δανία, τη Λιθουανία, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία).

Σχήμα Β6: Ποσοστό μαθητών της τέταρτης τάξης της Α/βάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν σε σχολείο που προσφέρει υπηρεσίες φροντίδας στις σχολικές εγκαταστάσεις πριν ή μετά τις ώρες μαθήματος, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: IEA. Βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

EU-27: Η εκτίμηση γίνεται βάσει των δεδομένων που δόθηκαν από χώρες με διαθέσιμα στοιχεία.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι διευθυντές των σχολείων κλήθηκαν να υποδείξουν κατά πόσο υπηρεσία φροντίδας πριν ή μετά τα μαθήματα ήταν διαθέσιμη για τους μαθητές στον χώρο του σχολείου.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των σχολείων που σχετίζονται με τον ένα ή τον άλλο παράγοντα, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών που φοιτούν στο συγκεκριμένο είδος σχολείου.

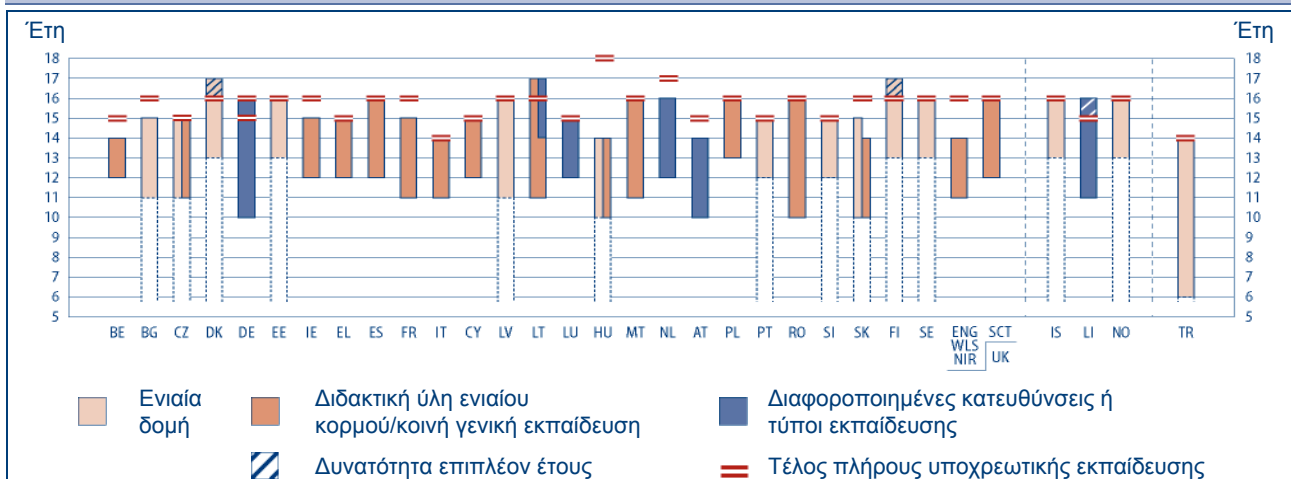
Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS και τον ορισμό του εκατοστημορίου, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Όσον αφορά στις χώρες που δεν συνέβαλαν στη συλλογή των δεδομένων, περισσότερες πληροφορίες σχετικές με το συγκεκριμένο θέμα φιλοξενούνται στη βάση δεδομένων Eurypbase.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΥΧΝΑ ΣΥΜΠΙΠΤΕΙ ΜΕ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούμε να διακρίνουμε τρία διαφορετικά οργανωτικά μοντέλα, ανάλογα εάν οι χώρες παρέχουν ενιαία εκπαιδευτική δομή, ενσωματωμένη υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση που να αντιστοιχεί στον «ενιαίο κορμό» ή διακριτούς τύπους εκπαίδευσης (Σχήμα Β1). Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία συνυπάρχουν αρκετοί συνδυασμοί των δύο από τα τρία μοντέλα.

Σχήμα Β7: Δομή και διάρκεια της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με την ηλικία των μαθητών στο τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης επεκτείνεται στην ηλικία των 16 ετών για μαθητές που δεν ολοκλήρωσαν το πρώτο στάδιο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στη γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα, η εισαγωγή σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης μπορεί να λάβει χώρα σε ξεχωριστό στάδιο (*1re B and 2e année professionnelle*).

Γερμανία: Η πλήρης υποχρεωτική εκπαίδευση διαρκεί 9-10 έτη, ανάλογα με τα *Länder*.

Εσθονία: Η υποχρεωτική εκπαίδευση συνεχίζει μέχρις ότου οι μαθητές ολοκληρώσουν τη βασική εκπαίδευση (στην ηλικία των 16 ετών) ή να συμπληρώσουν το 17ο έτος της ηλικίας τους.

Λετονία: Μαθητές χωρίς πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της βασικής εκπαίδευσης στην ηλικία των 15 ετών μπορούν να παρακολουθήσουν τα κατάλληλα προγράμματα σπουδών μέχρι την ηλικία των 18 ετών στα πλαίσια της διδακτικής ύλης για τη βασική επαγγελματική εκπαίδευση.

Λιθουανία: Οι μαθητές που επιθυμούν να αποκτήσουν επαγγελματικά προσόντα, μπορούν να φοιτήσουν σε σχολεία επαγγελματικής κατεύθυνσης από την ηλικία των 14 ετών.

Ουγγαρία: Το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επεκτείνεται μέχρι την ηλικία των 16 ετών για τους μαθητές που επανέλαβαν μια χρονιά.

Κάτω Χώρες: Ανάλογα με το σχολείο φοίτησης, η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ολοκληρώνεται στην ηλικία των 15 ετών (VWO, HAVO) ή 16 ετών (MAVO, VBO και VMBO). Η υποχρεωτική εκπαίδευση ολοκληρώνεται με τη λήξη του σχολικού έτους κατά το οποίο οι μαθητές συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους ή όταν αποκτήσουν πιστοποιητικό βασικών προσόντων (πιστοποιητικό VWO, HAVO ή MBO-2), που μπορεί να γίνει στην ηλικία των 17 ετών.

Σουηδία: Εάν ένας μαθητής στο Υποχρεωτικό Ενιαίο Σχολείο δεν ολοκλήρωσε επιτυχώς την τελευταία τάξη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά θεωρείται ότι έχει την ικανότητα να ολοκληρώσει αυτό το στάδιο, έχει την ευκαιρία να το πράξει το πολύ μέχρι δύο έτη μετά το τέλος της υποχρεωτικής φοίτησης.

Τουρκία: Η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν υφίσταται στο τουρκικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η Τουρκία έχει μια ενιαία δομή υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβανομένης της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς επίσημη διάκριση μεταξύ τους.

Επεξηγηματική σημείωση

Σε χώρες όπου η δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στα πλαίσια μιας ενιαίας και συνεχούς δομής, μόνο ο αριθμός των ετών που αντιστοιχούν στο επίπεδο ISCED 2 ντίζεται με διαφορετικό χρώμα στο Σχήμα. Τα προγράμματα επιπέδου ISCED 3 που αποτελούν τμήμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα.

Σε όλες τις χώρες όπου η **ενιαία δομή** αποτελεί τη μοναδική μορφή εκπαιδευτικής παροχής (Βουλγαρία, Δανία, Εσθονία, Λετονία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία, Ισλανδία, Νορβηγία και Τουρκία), το τέλος της (ενιαίας δομής) εκπαίδευσης συμπίπτει με το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Εξαιρέση αποτελεί η Βουλγαρία όπου η υποχρεωτική εκπαίδευση τελειώνει έναν χρόνο αργότερα.

Σχεδόν στις μισές ευρωπαϊκές χώρες, όλοι οι μαθητές ακολουθούν την ίδια γενική διδακτική ύλη (**ενιαίο κορμό**) στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε οκτώ από αυτές τις χώρες ή περιφέρειες, το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συμπίπτει με το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, τη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης δεν αντιστοιχεί στο τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αντίθετα, το ένα ή περισσότερα χρόνια προς το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης περιλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στη γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, τη Γερμανία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και το Λιχτενστάιν, οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν ή να τοποθετηθούν σε **διαφορετικούς τύπους εκπαιδευτικής παροχής ή σχολείου** από την έναρξη ή πριν το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μολονότι οι μαθητές στη Γερμανία φοιτούν σε διαφορετικά σχολεία, ακολουθούν άκρως συμβατό εκπαιδευτικό πρόγραμμα τα πρώτα δύο χρόνια προκειμένου να γίνει η επιλογή της κατάλληλης κατεύθυνσης σπουδών. Στις Κάτω Χώρες, οι μαθητές συνήθως ακολουθούν κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατά τα πρώτα δύο χρόνια στο VMBO και τρία χρόνια στο HAVO και το VWO. Μολονότι το επίπεδο της ύλης διαφέρει ανάλογα με τον τύπο του εκάστοτε σχολείου, εντούτοις καθορίζει τις ελάχιστες δεξιότητες που θα πρέπει να αποκτήσουν όλοι οι μαθητές. Οι τρεις τύποι κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Λιχτενστάιν προσφέρουν το ίδιο κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο συμπληρώνουν ορισμένα είδη εκπαιδευτικής παροχής στο *Realschule* ή το *Gymnasium*.

ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΕΣ ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΘΕΤΟΥΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Παντού στην Ευρώπη, η ελάχιστη προϋπόθεση για πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το απολυτήριο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή ισότιμό του. Στις πλείστες χώρες, άλλες διαδικασίες εισαγωγής ενδέχεται να έχουν επικουρικό χαρακτήρα, όπως είναι η επιτυχία σε εισαγωγικές εξετάσεις, η υποβολή προσωπικού φακέλου επιτεύγματος ή συνέντευξη.

Τέτοιες διαδικασίες επιλογής χρησιμεύουν είτε για να περιοριστεί ο αριθμός των εισακτέων – κυρίως γιατί ο αριθμός των υποψηφίων υπερβαίνει τον μέγιστο αριθμό εγγραφών των ιδρυμάτων – είτε για να διασφαλιστεί ότι οι υποψήφιοι έχουν τα εχέγγυα που απαιτούνται για την προσφερόμενη εκπαιδευτική παροχή (για παράδειγμα, στον καλλιτεχνικό, τεχνικό ή ιατρικό κλάδο σπουδών). Οι προσπάθειες ελέγχου του αριθμού των διαθέσιμων θέσεων ενδέχεται να εστιάζονται και στις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, στην περίπτωση που πάρα πολλοί ή πολύ λίγοι νέοι αποφοιτούν σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα που σχετίζονται με τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας στους αντίστοιχους επαγγελματικούς τομείς.

Υπάρχουν τρία κυριότερα επίπεδα ρύθμισης της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: *numerus clausus* (κλειστός αριθμός) που ορίζεται σε κεντρικό/περιφερειακό επίπεδο, ρύθμιση από τα ίδια τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ελεύθερη πρόσβαση. Επιπλέον, σε κάποιες χώρες εφαρμόζονται διάφοροι συνδυασμοί των τριών κατηγοριών. Τα κριτήρια εισαγωγής μπορούν να ισχύουν σε όλους ή απλώς σε μερικούς τομείς ή προγράμματα σπουδών.

Επιλογή ή διαδικασία περιορισμού πρόσβασης ενδέχεται να υπάρχει σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η κυβέρνηση περιορίζει τις διαθέσιμες θέσεις και ασκεί άμεσο έλεγχο στη διαδικασία επιλογής. Αυτός ο *numerus clausus* μπορεί να ισχύει σε κάποια ή όλα τα προγράμματα σπουδών των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε επτά χώρες (Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρο, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Λιχτενστάιν και Τουρκία), η διαδικασία επιλογής σε όλους τους τομείς πανεπιστημιακών

σπουδών ασκείται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Στην Ισπανία, οι εθνικές εξετάσεις για εισαγωγή στα πανεπιστημιακά ιδρύματα (*Prueba de Aptitud para el Acceso a la Universidad*), κατ' αρχήν, δεν είναι υποχρεωτικές για ορισμένα πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών. Ωστόσο, καθώς το όριο των ιδρυμάτων είναι συχνά χαμηλότερο από τη ζήτηση θέσεων, προτεραιότητα δίνεται στους υποψηφίους που πέρασαν τις εισαγωγικές εξετάσεις.

Στην Κύπρο, διαδικασία επιλογής ή περιορισμού υπάρχει σε εθνικό επίπεδο. Ο αριθμός των διαθέσιμων θέσεων για τους υποψήφιους φοιτητές είναι απόρροια διαπραγματεύσεων μεταξύ των δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (δηλαδή του Πανεπιστημίου Κύπρου) και των αρμόδιων κυβερνητικών αρχών (δηλαδή του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, του Υπουργείου Οικονομικών και του Γραφείου Προγραμματισμού). Η πρόσβαση σε κρατικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται μέσω των εισαγωγικών εξετάσεων, των Παγκυπρίων Εξετάσεων, που διοργανώνει το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Τα ιδρύματα μπορούν να αποφασίσουν να περιορίσουν τον αριθμό διαθέσιμων θέσεων ή να επιλέξουν τους φοιτητές σύμφωνα με ρητώς καθορισμένες προϋποθέσεις ή ικανότητες. Εν προκειμένω, τα ιδρύματα είναι ελεύθερα να εφαρμόσουν διαδικασίες επιλογής λαμβάνοντας υπ' όψιν τη χωρητικότητά τους ή κριτήρια καθορισμένα σε κεντρικό επίπεδο με στόχο τον περιορισμό των θέσεων. Περιορισμοί ενδέχεται να υπάρχουν για κάποια ή όλα τα προγράμματα σπουδών. Επιπλέον, τα ιδρύματα μπορούν να αποφασίσουν εάν θα επιλέξουν τους φοιτητές με βάση τις ικανότητές τους ασχέτως από τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων. Πράγματι, αυτή η προσέγγιση είναι η πιο διαδεδομένη και συναντάται περίπου στο ένα τρίτο των χωρών.

Ένας διαφορετικός συνδυασμός μεταξύ των δύο διαδικασιών υιοθετείται σε κάποιες χώρες. Η Σλοβενία και η Σουηδία υιοθετούν παράλληλες διαδικασίες σε εθνικό και πανεπιστημιακό επίπεδο για όλους τους τομείς σπουδών, ενώ η Φινλανδία ακολουθεί την ίδια πολιτική στους περισσότερους τομείς.

Στην Ιρλανδία, το εκπαιδευτικό ίδρυμα καθορίζει τον αριθμό των θέσεων και τις προϋποθέσεις εισαγωγής, οι δε αιτήσεις για σχεδόν όλα τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών πλήρους φοίτησης υποβάλλονται μέσω του Κεντρικού Γραφείου Υποβολής Αιτήσεων. Στην Ιταλία, ορίζεται *numerus clausus* σε εθνικό επίπεδο για σπουδές στον τομέα της υγείας. Διαδικασίες υπάρχουν επίσης σε κάθε πανεπιστημιακό επίπεδο, αλλά μόνο για περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων και κατόπιν εξουσιοδότησης από το Υπουργείο Πανεπιστημίων και Έρευνας.

Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία, κάθε ίδρυμα αποφασίζει για τις δικές του διαδικασίες επιλογής και τον αριθμό διαθέσιμων θέσεων. Ωστόσο, η κυβέρνηση καθορίζει τον αριθμό των θέσεων τις οποίες θα χρηματοδοτήσει. Στη Σλοβενία, τα ιδρύματα οργανώνουν τις δικές τους διαδικασίες εισαγωγής και κρίνουν τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων αλλά σε αυτή την περίπτωση υπόκεινται σε κυβερνητική έγκριση. Στη Βουλγαρία, κάθε ίδρυμα διοργανώνει τη διαδικασία επιλογής των φοιτητών, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εθνικές προδιαγραφές που περιορίζουν τον αριθμό των εγγραφών.

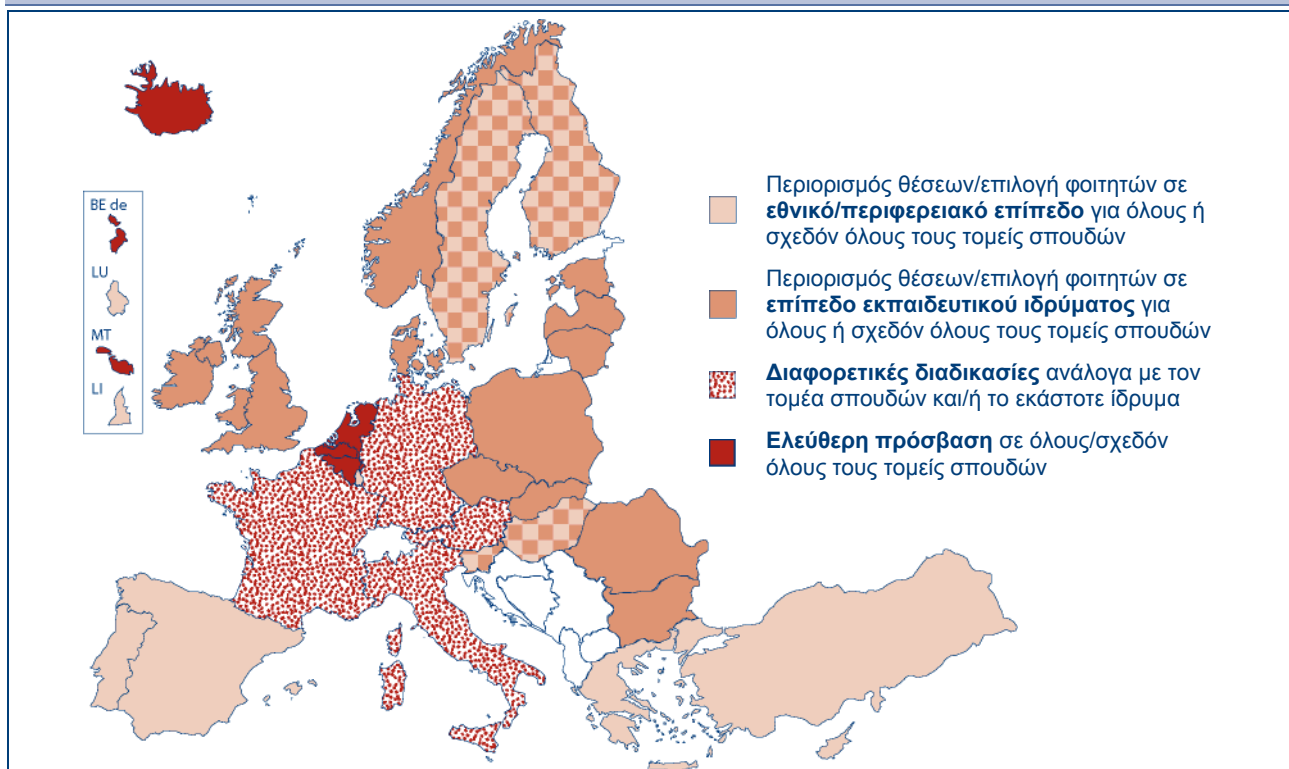
Στις Κάτω Χώρες, οι φοιτητές σε κάποια προγράμματα της ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης πρέπει να κατέχουν συγκεκριμένες δεξιότητες, γνώσεις ή προσόντα (*aanvullende eisen*, δηλαδή επιπλέον προϋποθέσεις), που καθορίζονται από τα ιδρύματα. Στην περίπτωση κάποιων πανεπιστημιακών προγραμμάτων οι εγγραφές είναι περισσότερες από τις διαθέσιμες θέσεις. Ως εκ τούτου, οι θέσεις διατίθενται κατόπιν κλήρωσης. Υιοθετείται ένα σύστημα *numerus clausus/numerus fixus*, εάν ο αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών είναι υψηλότερος από τον διαθέσιμο αριθμό θέσεων που καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο (*opleidingsfixus, clausus* στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών) ή τον διαθέσιμο αριθμό θέσεων σε επίπεδο εκπαιδευτικού ιδρύματος (*instellingsfixus, clausus* στα πλαίσια του εκπαιδευτικού ιδρύματος).

Στην Ουγγαρία η κυβέρνηση καθορίζει τον αριθμό των θέσεων τις οποίες χρηματοδοτεί. Επιπλέον, η Εκπαιδευτική Αρχή ασκεί ορισμένο έλεγχο στον αριθμό των θέσεων που δεν επιχορηγούνται από το κράτος. Προϋπόθεση για εισαγωγή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η επιτυχία στις εθνικές απολυτήριες εξετάσεις της ανώτατης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*érettségi vizsga*), που επέχουν επίσης θέση

εισαγωγικών εξετάσεων για τα προπτυχιακά προγράμματα (Bachelor's). Οι εξετάσεις μπορούν να γίνουν σε δύο επίπεδα (κανονικό και προχωρημένο).

Αν και στο Ηνωμένο Βασίλειο ο συνολικός αριθμός των φοιτητών καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο, τα πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν την απόλυτη ευχέρεια να κρίνουν ποιους φοιτητές να δεχτούν και βάσει ποιων κριτηρίων. Οι υποψήφιοι για εισαγωγή στα προπτυχιακά προγράμματα πλήρους φοίτησης (ISCED 5A πρώτος κύκλος και 5B) έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν αιτήσεις ηλεκτρονικά για μέχρι έξι ιδρύματα/προγράμματα σπουδών (ή από το 2008 και μετά, μέχρι πέντε) μέσω της υπηρεσίας UCAS (Υπηρεσία Εισαγωγής σε Πανεπιστήμια και Κολέγια), η οποία επιλαμβάνεται της διαδικασίας εκ μέρους των ιδρυμάτων. Καθώς οι αιτήσεις υποβάλλονται, σε γενικές γραμμές, προτού ανακοινωθούν τα αποτελέσματα των τελικών εξετάσεων, η απόφαση των ιδρυμάτων κατά πόσο θα προσφέρουν θέση σε συγκεκριμένο υποψήφιο βασίζεται ως επί το πλείστον στους βαθμούς που αναμένεται να λάβει ο υποψήφιος. Στην προσφορά θέσης καθορίζονται συγκεκριμένοι βαθμοί που πρέπει να λάβει ο υποψήφιος – οι οποίοι διαφέρουν ανάλογα με το εκάστοτε ίδρυμα και πρόγραμμα σπουδών.

Σχήμα Β8: Επίπεδα αρχής που σχετίζεται με τον περιορισμό θέσεων ή την επιλογή φοιτητών για τον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A και 5B), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE de): Τα μοναδικά προσφερόμενα προγράμματα αφορούν στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και τη νοσηλευτική (και οι δύο τομείς σε επίπεδο ISCED 5B).

Κύπρος: Πληροφορίες για το *πανεπιστήμιο*.

Λιχτενστάιν: Τα μοναδικά προσφερόμενα προγράμματα αφορούν στις οικονομικές σπουδές και την αρχιτεκτονική.

Επεξηγηματική σημείωση

Για πληρέστερες πληροφορίες για τη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά χώρα, βλ. την έκδοση του Δικτύου Ευρυδίκη *Εστίαση στη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη: Εθνικές τάσεις στη Διαδικασία της Μπολόνια, έκδοση 2006/07*.

Στη Νορβηγία, μετά την εγγραφή από το *Samordna opptak* (υπηρεσία εισαγωγής σε πανεπιστήμια και κολέγια), το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποτελεί την πρώτη επιλογή ενός υποψηφίου (σε σύνολο 15 επιλογών) επεξεργάζεται την αίτηση εκ μέρους όλων των ιδρυμάτων για τα οποία ο υποψήφιος εξέφρασε

προτίμηση. Στην περίπτωση που γίνουν δεκτοί, οι υποψήφιοι λαμβάνουν μόνο μία προσφορά – για το ίδρυμα και τις σπουδές που βρίσκονται υψηλότερα στη σειρά προτίμησής τους – αφού πρώτα εκτιμηθεί ο ανταγωνισμός και το μέγιστο όριο εγγραφών του σχετικού ιδρύματος. Και στη Σουηδία η επεξεργασία των αιτήσεων γίνεται με παρόμοιο τρόπο.

Στην πλειονότητά τους οι χώρες υιοθετούν ουσιαστικά τις ίδιες προσεγγίσεις για όλους τους τομείς σπουδών. Ωστόσο, κάποιες χώρες παρουσιάζουν μια περίπλοκη προσέγγιση στο θέμα της ρύθμισης της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ανάλογα με τον τομέα σπουδών και τον τύπο του ιδρύματος (για περισσότερες λεπτομέρειες όσον αφορά σε αυτές τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις που διέπουν τα κριτήρια εισαγωγής ανά τομέα σπουδών, βλ. την έκθεση *Αριθμοί Κλειδιά της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2007*).

Πρόσβαση χωρίς περιορισμούς ή ανοικτή πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ισχύει με την προϋπόθεση ότι το απολυτήριο ή το ισότιμο πιστοποιητικό, που απονέμεται με την ικανοποιητική ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποτελεί εισιτήριο για εισαγωγή σε κάποιο ίδρυμα. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι τα ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να δεχτούν όλους τους υποψηφίους. Αυτή η ελεύθερη πρόσβαση σε όλους ή τους περισσότερους τομείς σπουδών προσφέρεται σε μόλις ελάχιστες χώρες, δηλαδή το Βέλγιο, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες και την Ισλανδία. Το Βέλγιο έχει πολύ δυνατή παράδοση ελεύθερης πρόσβασης. Οι φοιτητές καλούνται να συμμετέχουν σε εισαγωγικές εξετάσεις μόνο για την είσοδό τους σε ορισμένα προγράμματα σπουδών σε καλλιτεχνικούς τομείς στη γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα και στην ιατρική και οδοντιατρική στη φλαμανδική κοινότητα. Στις Κάτω Χώρες, υπάρχει, κατ' αρχήν, ανοικτή πρόσβαση σε όλους τους κλάδους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, ο αριθμός των εισακτέων φοιτητών μπορεί να περιοριστεί σε εθνικό επίπεδο ανάλογα με την αγορά εργασίας. Ένα ίδρυμα μπορεί να λάβει παρόμοια απόφαση, όταν ο αριθμός των υποψηφίων υπερβαίνει τις διαθέσιμες θέσεις. Στην περίπτωση κάποιων προγραμμάτων σπουδών, ο υπουργός έχει τη δυνατότητα να επιβάλει την προϋπόθεση οι υποψήφιοι να έχουν οπωσδήποτε μελετήσει ένα ή δύο συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα κατά τη φοίτησή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

ΤΟΜΕΑΣ II – ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

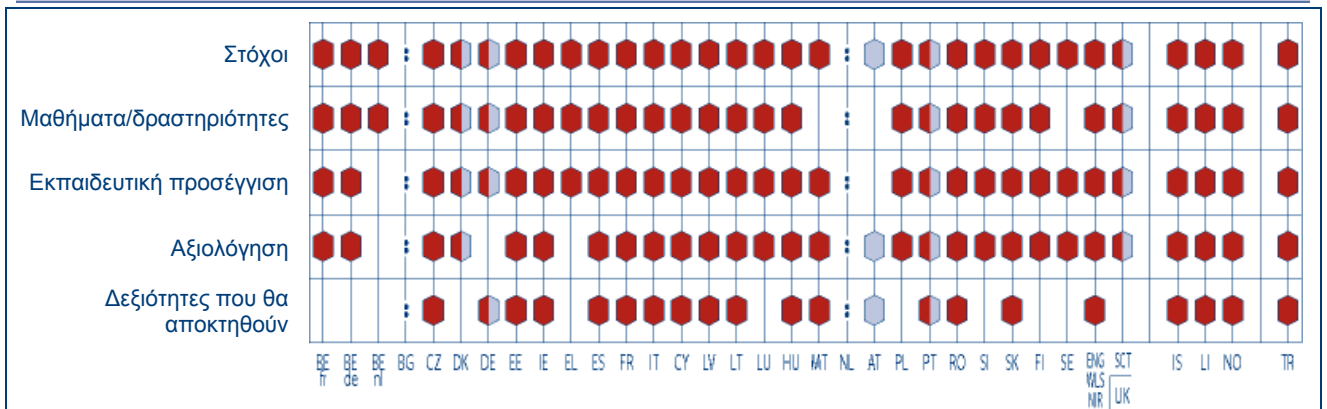
ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΙΣΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΟΡΙΖΟΥΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΕΧΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στις πλείστες χώρες της Ευρώπης, τα προσχολικά ιδρύματα, που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση και τα οποία υπάγονται είτε στο υπουργείο παιδείας είτε σε άλλες αρχές, φιλοξενούν παιδιά από 3 ή 4 ετών (Σχήμα Β1). Μολονότι γενικά η φοίτηση σε εκπαιδευτικά ιδρύματα αυτού του επιπέδου δεν είναι υποχρεωτική, εντούτοις τα σχετικά επίσημα έγγραφα σε όλες τις χώρες αναφέρονται σε γενικούς ή πιο λεπτομερείς στόχους της προσχολικής αγωγής, ακόμη και σε συνδυασμό τους. Στην πρώτη περίπτωση, οι όροι που ισχύουν είναι σχεδόν παρόμοιοι παντού και περιλαμβάνουν την «ανάπτυξη», την «αυτονομία», την «υπευθυνότητα», την «ευημερία», την «αυτοπεποίθηση», την «πολιτότητα», την «προετοιμασία για τη ζωή στο σχολείο», τη «μάθηση» κλπ.

Έμφαση δίνεται επίσης συχνά και στη σπουδαιότητα της συνεργασίας με τις οικογένειες. Και σε αυτή την περίπτωση, επαναλαμβάνονται συχνά οι ίδιοι όροι, όπως «επικοινωνία», «πληροφόρηση», «κατανόηση», «συνεργασία», «διάλογος», «στήριξη», «αμοιβαία βοήθεια», «συμμετοχή», «ανάμειξη των γονέων στην εκπαιδευτική στρατηγική και τις εκπαιδευτικές διαδικασίες», «διάρκεια», «συνέπεια» κλπ.

Ένας πολύ μεγάλος αριθμός προγραμμάτων δηλώνουν επακριβώς τα μαθήματα και τις δραστηριότητες, ενώ καθορίζουν επίσης τις επιθυμητές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και μεθόδους αξιολόγησης. Επιπλέον, οι δεξιότητες που θα πρέπει να αποκτηθούν μέχρι το τέλος της προσχολικής εκπαίδευσης ή πριν την ένταξη στην υποχρεωτική εκπαίδευση δηλώνονται ρητά στα δύο τρίτα όλων των ευρωπαϊκών χωρών, ασχέτως εάν τα εν λόγω ιδρύματα υπάγονται στο υπουργείο παιδείας ή σε άλλον φορέα.

Σχήμα Β9: Τομείς που καλύπτουν οι επίσημες κατευθυντήριες γραμμές για τα προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, 2006/07

Προσχολική εκπαίδευση που: ■ **υπάγεται** στο Υπουργείο Παιδείας ■ **δεν υπάγεται** στο Υπουργείο Παιδείας

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr): Δεν ορίζονται συγκεκριμένες δεξιότητες που θα πρέπει να κατέχουν τα παιδιά με την ολοκλήρωση της προσχολικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, ορίζονται δεξιότητες που θεμιτό είναι να αποκτηθούν κατά την προσχολική εκπαίδευση και τα δύο πρώτα χρόνια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Δανία: Από τον Αύγουστο του 2007, όλοι οι δήμοι προσφέρουν στα παιδιά ηλικίας 3 ετών γλωσσική αξιολόγηση, η οποία θεωρείται εργαλείο για τη στήριξη και ανάπτυξη του παιδαγωγικού έργου στα πλαίσια της γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Β9 – συνέχεια)

Ιρλανδία: Οι επίσημες κατευθυντήριες γραμμές που παρουσιάζονται στο Σχήμα αφορούν στις μονάδες Πρώιμης Έναρξης (παιδιά ηλικίας 3-4 ετών) και στις νηπιακές τάξεις (παιδιά ηλικίας 4-6 ετών) στο σύστημα του δημοτικού σχολείου.

Μάλτα: Το Εθνικό Ελάχιστο Πρόγραμμα Σπουδών είναι υπό αναθεώρηση η οποία ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2008.

Αυστρία: Το Υπουργείο Παιδείας ανέπτυξε ένα ομοσπονδιακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη γλωσσική ανάπτυξη καθώς και μια κλίμακα παρακολούθησης της γλωσσικής επάρκειας για τα παιδιά ηλικίας 5-6 ετών. Και τα δύο εργαλεία χρησιμοποιούνται στα νηπιαγωγεία από τον Σεπτέμβριο του 2008.

Φινλανδία: Οι εθνικές κατευθυντήριες γραμμές που εμφανίζονται στο Σχήμα αφορούν στην προσχολική εκπαίδευση των παιδιών ηλικίας 6 ετών.

Νορβηγία: Το 2006, ο τομέας της πρώιμης παιδικής ηλικίας μετατέθηκε στο Υπουργείο Παιδείας και ένα νέο «Σχέδιο-Πλαίσιο για το Περιεχόμενο και τις Λειτουργίες των Νηπιαγωγείων» τέθηκε σε ισχύ το ίδιο έτος. Δεν ορίζονται δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν τα παιδιά, αλλά απαιτήσεις για το προσωπικό.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο τα καλούμενα προσχολικά ιδρύματα που είναι «προσανατολισμένα στην εκπαίδευση» και τα οποία πρέπει να απασχολούν προσωπικό με προσόντα στην εκπαίδευση, εμφανίζονται στο παρόν Σχήμα. Δεν περιλαμβάνονται τα νηπιαγωγεία και κέντρα ημερήσιας φροντίδας και οι ομάδες παιχνιδιού (των οποίων το προσωπικό δεν κατέχει απαραίτητες προσόντα στην εκπαίδευση).

Η κατηγορία «αξιολόγηση» σχετίζεται με τη συνεχή αξιολόγηση της προόδου των παιδιών, πρωτίστως βάσει παρακολούθησης χωρίς κατ' ανάγκην να συνεπάγεται υποβολή γραπτού εγγράφου και/ή επίσημης αξιολόγησης των παιδιών.

Η κατηγορία «εκπαιδευτική προσέγγιση» δεν καλύπτει μόνο πτυχές της διδασκαλίας, αλλά και συστάσεις σχετικές με την οργάνωση και τους κατάλληλους τρόπους καθοδήγησης των δραστηριοτήτων των παιδιών.

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΗ

Η ποιοτική αξιολόγηση στην εκπαίδευση μπορεί να επικεντρωθεί σε διαφορετικά διοικητικά επίπεδα και πέρα από τη συνολική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος (Σχήμα Β13), ενδέχεται επίσης να καλύπτει εκπαιδευτικούς, σχολεία ή τοπικές αρχές, ανάλογα με την εκάστοτε χώρα.

Σε πολλές χώρες, η αξιολόγηση των σχολείων ενδέχεται να συνοδεύεται από ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Η αξιολόγηση των σχολείων πραγματοποιείται εξωτερικά, γενικά από ένα σώμα επιθεωρητών, και εσωτερικά, από το προσωπικό του σχολείου και ενίοτε από άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας. Παντού η εσωτερική αξιολόγηση είναι υποχρεωτική ή αποτελεί αντικείμενο έντονων συστάσεων. Περίπου οι μισές χώρες κατήρτισαν λίστες με εθνικά κριτήρια για την εξωτερική αξιολόγηση (Σχήμα Β11).

Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, τη Λιθουανία και την Πολωνία, τα σχολεία αξιολογούνται επίσης από τον αντίστοιχο εκπαιδευτικό φορέα, όπως και στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου (εκτός από τη Βόρειο Ιρλανδία), όπου οι τοπικές αρχές αναλαμβάνουν αυτό το έργο. Στη Λιθουανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι τοπικές αρχές υπόκεινται εξίσου σε αξιολόγηση από την κεντρική κυβέρνηση. Στην Ουγγαρία, η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων εμπίπτει κυρίως στις αρμοδιότητες των τοπικών εκπαιδευτικών φορέων στα πλαίσια ενός σχεδίου που κατήρτισαν οι εθνικές εκπαιδευτικές αρχές (Σχήμα Β11). Στην Ιταλία, τα σχολεία αποτελούν ουσιαστικά αντικείμενο εσωτερικής αξιολόγησης.

Σε χώρες όπου τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται ξεχωριστά, σχεδόν πάντα ο διευθυντής είναι υπεύθυνος για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Στη Γαλλία (ISCED 2) και την Κύπρο, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται τακτικά και από το σώμα επιθεωρητών. Στο Λιχτενστάιν, μόνο το σώμα των επιθεωρητών προβαίνει σε αξιολογήσεις.

Σε επτά χώρες όπου αξιολογούνται τα σχολεία, κατά κανόνα, οι εκπαιδευτικοί δεν υπόκεινται σε ατομική αξιολόγηση. Ωστόσο, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Εσθονία, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Λιθουανία και τη Σλοβενία, οι εκπαιδευτικοί ενδέχεται να αξιολογηθούν σε εξαιρετικές περιπτώσεις, π.χ. όταν υποβάλλουν αίτηση για προαγωγή ή στο τέλος του πρώτου έτους υπηρεσίας τους.

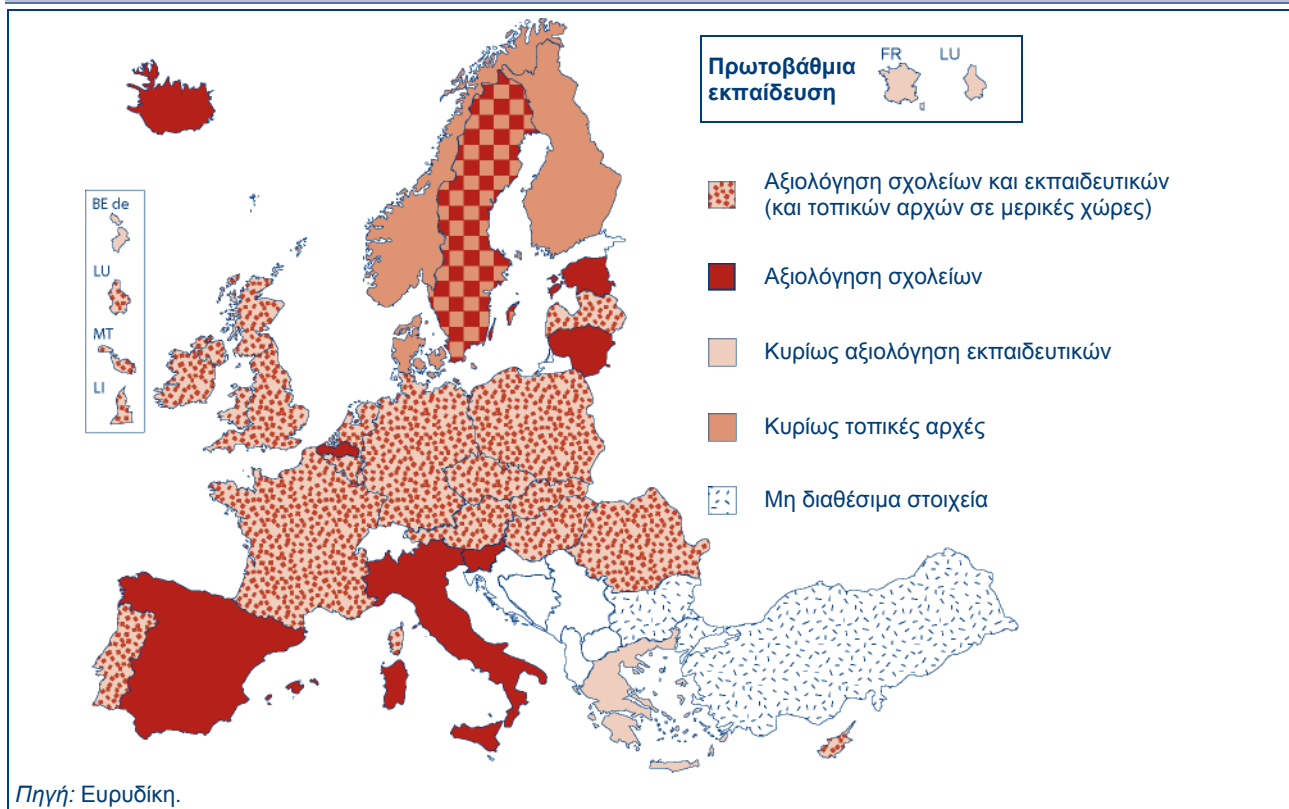
Σε δύο ομάδες χωρών, τα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης δεν βρίσκονται στο επίκεντρο του συστήματος αξιολόγησης.

Στην Ελλάδα, τη Γαλλία (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) και το Λουξεμβούργο (πρωτοβάθμια εκπαίδευση), η εξωτερική αξιολόγηση από σώμα επιθεωρητών ή τους σχολικούς συμβούλους εστιάζει κυρίως στους εκπαιδευτικούς. Ενώ η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων υπάρχει σε όλες αυτές τις χώρες, εντούτοις αυτή η διαδικασία επικεντρώνεται σε σχετικά περιορισμένο φάσμα θεμάτων. Η εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων δεν είναι διαδεδομένη ή είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη.

Στις σκανδιναβικές χώρες, με εξαίρεση την Ισλανδία, το σύστημα αξιολόγησης επικεντρώνεται στις τοπικές αρχές που είναι υπεύθυνες για την αξιολόγηση των δικών τους εκπαιδευτικών παροχών και αξιολογούνται με τη σειρά τους από τις κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές ή την εθνική εκπαιδευτική υπηρεσία. Σε αυτές τις χώρες, οι δήμοι είναι εξουσιοδοτημένοι να μεταβιβάσουν την ευθύνη τους στα σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί δεν αξιολογούνται σε ατομικό επίπεδο. Η εσωτερική αξιολόγηση (αυτο-αξιολόγηση) παρατηρείται παντού με διακυμάνσεις, αλλά δεν χαρακτηρίζεται πάντοτε ως υποχρεωτική. Ωστόσο, η Σουηδία ακολουθεί διαφορετική προσέγγιση από τις άλλες χώρες αυτής της ομάδας, καθώς τα σχολεία αξιολογούνται συστηματικά και από τις κεντρικές αρχές.

Η κατάσταση έχει διαφοροποιηθεί σε αρκετές χώρες όπου, το σχολικό έτος 2002/03, τα σχολεία δεν κατείχαν κεντρική θέση στο σύστημα αξιολόγησης. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα από το σχολικό έτος 2006/07 και γερμανόφωνη κοινότητα από το 2008/09), το Λουξεμβούργο (δευτεροβάθμια εκπαίδευση), τη Σουηδία και τη Νορβηγία, η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων (και η εσωτερική αξιολόγηση στην περίπτωση του Λουξεμβούργου) αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία (*Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005* και *Evaluation of Schools Providing Compulsory Education in Europe*, Ευρυδίκη, 2004).

Σχήμα Β10: Στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος που υπόκεινται σε αξιολόγηση, γενική υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα B10)

Βέλγιο (BE fr): Ένα διάταγμα του Μαρτίου 2007 διευρύνει το φάσμα των υπό αξιολόγηση σχολικών δραστηριοτήτων.

Βέλγιο (BE de): Η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων, που προβλέπεται στο διάταγμα της 31^{ης} Αυγούστου 1998, εγκαινιάστηκε σε πιλοτική φάση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κατά το σχολικό έτος 2007/08 και σε ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το 2008/09. Άλλα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα αξιολογηθούν το 2009/10. Το διάταγμα του 1998 προβλέπει επίσης υποχρεωτική εσωτερική αξιολόγηση.

Δανία: Από το σχολικό έτος 2000/01, η EVA είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση όλων των σχολείων που υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας. Γι' αυτό, αξιολογεί δείγματα σχολείων ενώ ξεχωριστή αξιολόγηση δύναται να γίνει για τα επιλεγμένα σχολεία.

Εσθονία: Από τον Σεπτέμβριο του 2006, η εξωτερική αξιολόγηση που οργανώνεται σε κεντρικό επίπεδο αφορά διαφορετικά δείγματα σχολείων κάθε χρόνο. Ο τομέας όπου επικεντρώνονται οι αξιολογήσεις εξαρτάται από τις ετήσιες προτεραιότητες. Η εσωτερική αξιολόγηση παραμένει υποχρεωτική.

Ιταλία: Ένας νόμος του 2007 προβλέπει την εισαγωγή της εξωτερικής αξιολόγησης στα σχολεία, η οποία θα διεξάγεται από το Εθνικό Ίδρυμα για την Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Συστήματος.

Μάλτα: Από το 2006/07, εγκαινιάστηκε η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων. Διεξάγεται από το Τμήμα Ποιοτικής Πιστοποίησης.

Σλοβενία: Η περιοδική επόπτευση των εκπαιδευτικών στις τάξεις αποτελεί ένα από τα νόμιμα καθήκοντα του διευθυντή, αν και κατά το σχολικό έτος 2006/07 δεν υπήρχε ακόμη επίσημο σύστημα για τακτική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, από το 2009, οι διευθυντές είναι υποχρεωμένοι να συντάσσουν ετήσια αναφορά αξιολόγησης για τον κάθε εκπαιδευτικό ξεχωριστά.

Φινλανδία: Οι φορείς που παρέχουν εκπαιδευτική υπηρεσία (κυρίως οι δήμοι), αφ' ενός είναι υπεύθυνοι για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και αφ' ετέρου πρέπει να συμμετέχουν σε εθνικές αξιολογήσεις.

Σουηδία: Η Εθνική Υπηρεσία για την Εκπαίδευση (NAE), που κατά τη δεκαετία του 1990 βασικά επόπτευε τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς, από το σχολικό έτος 2003/04 ενίσχυσε τις δραστηριότητές της στον τομέα της αξιολόγησης των σχολείων. Το 2008, η αρμοδιότητα για την αξιολόγηση των σχολείων μεταβιβάστηκε από τη NAE σε μια νέα αρχή, το Εθνικό Σώμα Επιθεωρητών Σχολείων.

Νορβηγία: Από το σχολικό έτος 2004/05, η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων από τους δήμους κατέστη υποχρεωτική.

Επεξηγηματική σημείωση

Η αξιολόγηση των σχολείων και των εκπαιδευτικών, η οποία παρουσιάζεται στο Σχήμα, γίνεται από εξωτερικούς και/ή εσωτερικούς εκτιμητές, ανάλογα με τη χώρα.

Η **αξιολόγηση των σχολείων** εστιάζει στις δραστηριότητες του προσωπικού χωρίς να επιζητείται η ανάθεση ατομικής ευθύνης σε ένα ή περισσότερα μέλη του εξεταζόμενου σχολείου. Αυτές οι αξιολογήσεις αποβλέπουν στην επόπτευση ή βελτίωση της απόδοσης και των αποτελεσμάτων του σχολείου και τα ευρήματα παρουσιάζονται σε μια συνολική έκθεση που δεν περιλαμβάνει ατομικές αξιολογήσεις. Όταν οι διευθυντές συγκαταλέγονται στα σημεία όπου εστιάζει μια αξιολόγηση που καλύπτει όλες τις σχολικές δραστηριότητες (περιλαμβανομένων και εκείνων για τις οποίες δεν είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι) και τα ευρήματα χρησιμοποιούνται με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των εν λόγω σχολείων, θεωρείται ότι αξιολογείται το σχολείο. Αντίθετα, σε περιπτώσεις όπου η σχολική επιτροπή ή το σχολικό συμβούλιο αξιολογούν τους διευθυντές των σχολείων αυστηρά για περιορισμένες και συγκεκριμένες πτυχές της δουλειάς τους, π.χ. στους τομείς της διοίκησης του ανθρώπινου δυναμικού ή της διαχείρισης των πόρων, η διαδικασία δεν θεωρείται αξιολόγηση των σχολείων.

Η **εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων** διεξάγεται από εκτιμητές που λογοδοτούν στις τοπικές, περιφερειακές ή κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές και που δεν συγκαταλέγονται στο προσωπικό των εξεταζόμενων σχολείων. Μια τέτοια αξιολόγηση καλύπτει ευρεία γκάμμα σχολικών δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένης της διδασκαλίας και μάθησης και/ή όλων των πτυχών της διαχείρισης του σχολείου. Η αξιολόγηση που διεξάγεται από ειδικούς εκτιμητές και αφορά σε συγκεκριμένα καθήκοντα (σχετικά με λογιστικά αρχεία, υγεία, ασφάλεια, αρχεία κλπ.) δεν εκλαμβάνεται ως εξωτερική αξιολόγηση του σχολείου.

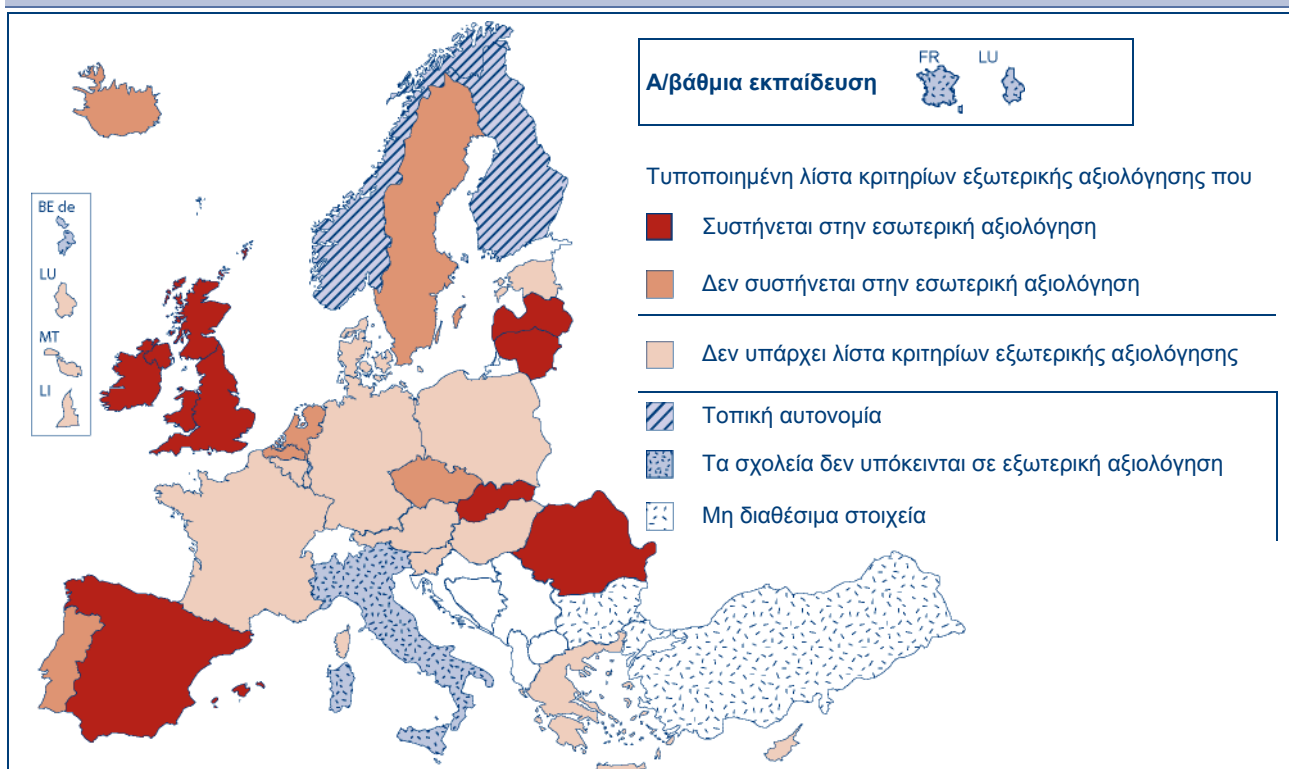
Η **εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων**, που είναι επίσης γνωστή ως σχολική αυτο-αξιολόγηση, διεξάγεται από μέλη της σχολικής κοινότητας, δηλαδή άτομα ή ομάδες ατόμων που έχουν άμεση ανάμιξη στις σχολικές δραστηριότητες (όπως ο διευθυντής, το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό και οι μαθητές) ή άμεσο ενδιαφέρον (όπως οι γονείς ή εκπρόσωποι της τοπικής κοινότητας).

Η **ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών** συνίσταται στη διαμόρφωση κρίσης για την εργασία τους η οποία θα συμβάλει στην καθοδήγηση και τη βοήθεια που παρέχεται στους εκπαιδευτικούς για να βελτιωθούν σε ατομικό επίπεδο. Ο εκπαιδευτικός που υπόκειται σε αξιολόγηση λαμβάνει ατομική προφορική ή γραπτή ενημέρωση. Αυτή η αξιολόγηση μπορεί να διεξαχθεί κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του σχολείου (οπότε σε γενικές γραμμές γίνεται προφορική ενημέρωση) ή ανεξάρτητα (πιθανότατα οδηγώντας σε επίσημη αξιολόγηση του εκπαιδευτικού).

ΣΧΕΔΟΝ ΟΙ ΜΙΣΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Κατά το σχολικό έτος 2006/07, 13 ευρωπαϊκές χώρες και αρκετές Αυτόνομες Κοινότητες στην Ισπανία, είχαν λίστες με πρότυπα κριτήρια για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων την οποία διεξήγαν εκτιμητές που υπέβαλλαν τις αναφορές τους απευθείας σε επίπεδο κεντρικής αρχής (ή ανωτάτου επιπέδου αρχής για την εκπαίδευση). Αυτή η διαδικασία τυποποίησης, που ως επί το πλείστον ξεκίνησε τη δεκαετία του 1990, σε κάποιες χώρες συνεχίστηκε και τη δεκαετία του 2000 (*Evaluation of Schools providing Compulsory Education in Europe*, Ευρυδίκη, 2004). Έτσι από το σχολικό έτος 2004/05, λίστες με πρότυπα κριτήρια χρησιμοποιούνται στην Ιρλανδία και τη Σουηδία. Το Λουξεμβούργο, η Μάλτα και η Σλοβενία βρίσκονται στη διαδικασία κατάρτισης τέτοιων λιστών.

Σχήμα Β11: Εφαρμογή πρότυπων κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση σχολείων που παρέχουν γενική υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE de) και Ιταλία: Βλ. σημείωση στο Σχήμα Β10.

Δημοκρατία της Τσεχίας, Λιθουανία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS, SCT): Οι αναφορές σε εξωτερική αξιολόγηση αφορούν σε αξιολογήσεις που διενεργούνται σε κεντρικό επίπεδο.

Δανία: Ισχύει μόνο στην περίπτωση αξιολόγησης από τους δήμους.

Εσθονία: Από τον Σεπτέμβριο του 2006, καταργήθηκε η λίστα τυποποιημένων κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων η οποία διεξάγεται σύμφωνα με τις προτεραιότητες και θέματα που εγκρίνει ο υπουργός για κάθε σχολικό έτος.

Ιρλανδία: Κατά το σχολικό έτος 2003/04, αναπτύχθηκε ένα σύνολο κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση το οποίο συστήνεται και για σκοπούς εσωτερικής αξιολόγησης.

Ισπανία: Η αξιολόγηση των σχολείων εμπίπτει στις αρμοδιότητες των Αυτόνομων Κοινοτήτων και δεν υπάρχει τυποποιημένη λίστα κριτηρίων σε εθνικό επίπεδο. Λίστες με πρότυπα κριτήρια για εξωτερική αξιολόγηση υπάρχουν σε κάποιες Αυτόνομες Κοινότητες και συχνά χρησιμοποιούνται και για σκοπούς εσωτερικής αξιολόγησης.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Β11 – συνέχεια)

Λετονία: Συστήνεται στα σχολεία να στηρίζουν την εσωτερική αξιολόγησή τους στα κριτήρια για τη νέα προσέγγιση της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων που εγκαινιάστηκε το σχολικό έτος 2005/06. Αυτή η αξιολόγηση διεξάγεται από την Κρατική Υπηρεσία για την Ποιοτική Αξιολόγηση της Γενικής Εκπαίδευσης.

Λιθουανία: Με ισχύ από το σχολικό έτος 2004/05, τα σχολεία έπρεπε να χρησιμοποιούν κοινά κριτήρια εσωτερικής αξιολόγησης. Τα ίδια κριτήρια εφαρμόζονται και στα πλαίσια της νέας προσέγγισης για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων που εγκαινιάστηκε τον Σεπτέμβριο του 2007 και διεξάγεται υπό την εποπτεία της εθνικής υπηρεσίας για τη σχολική αξιολόγηση.

Λουξεμβούργο: Μια τυποποιημένη λίστα κριτηρίων καταρτίζεται για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία θα ισχύσει το σχολικό έτος 2010/11.

Ουγγαρία: Δεν υπάρχει τυποποιημένη λίστα κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων. Ωστόσο, υπάρχει μια τυποποιημένη διαδικασία σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί καθορισμένο ελάχιστο όριο στην εθνική αξιολόγηση των μαθητών.

Μάλτα: Καταρτίζεται μια τυποποιημένη λίστα κριτηρίων για την εξωτερική και εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων.

Πολωνία: Από το 2007, κάθε περιφερειακή εκπαιδευτική αρχή πρέπει να προετοιμάσει μια τυποποιημένη λίστα κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων η οποία διεξάγεται από το περιφερειακό σώμα επιθεωρητών (*kuratorium*).

Ρουμανία: Το Σχήμα αναφέρεται σε κριτήρια αξιολόγησης που κατήρτισε το σώμα επιθεωρητών και τα κριτήρια αξιολόγησης της Ρουμανικής Υπηρεσίας Ποιοτικής Πιστοποίησης της Προ-πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης.

Σλοβενία: Οι αλλαγές στον Νόμο περί Οργάνωσης και Χρηματοδότησης της Εκπαίδευσης που υιοθετήθηκαν το 2008 προβλέπουν την ανάπτυξη μιας λίστας εθνικών κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων μέχρι το 2011.

Φινλανδία: Βλ. σημείωση στο Σχήμα Β10.

Ισλανδία: Λίστα πρότυπων κριτηρίων καταρτίστηκε για την εκτίμηση των μεθόδων εσωτερικής αξιολόγησης (μετα-αξιολόγηση), αλλά όχι για την αξιολόγηση των σχολείων.

Νορβηγία: Η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων από τους δήμους είναι υποχρεωτική από το σχολικό έτος 2004/05.

Επεξηγηματικές σημειώσεις

Για τον ορισμό της εξωτερικής και εσωτερικής αξιολόγησης των σχολείων, βλ. την επεξηγηματική σημείωση στο Σχήμα Β10.

Τα **κριτήρια αξιολόγησης** αποτελούνται από δύο στοιχεία, την παράμετρο (ή μετρήσιμη πτυχή ενός καθήκοντος που αξιολογείται) και τις απαιτούμενες προδιαγραφές (σημείο αναφοράς, νόρμα, κανονισμός ή πρότυπο επάρκειας) σε σχέση με τις οποίες αξιολογείται η παράμετρος. Παρέχουν την (ποσοτική και/ή ποιοτική) βάση στην οποία στηρίζεται η διαμόρφωση κρίσης.

Οι **τυποποιημένες λίστες κριτηρίων** διατυπώνουν το περιεχόμενο της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων και καταρτίζονται από την κεντρική (ή ανωτάτου επιπέδου) εκπαιδευτική αρχή, είτε από διοικητικό προσωπικό επιθεωρήσεων είτε από υπουργικά ή διοικητικά τμήματα υπεύθυνα για την εκπαίδευση.

Όπου οι λίστες κριτηρίων εξωτερικής αξιολόγησης χρησιμοποιούνται και για σκοπούς εσωτερικής αξιολόγησης, αυτό γίνεται, σε γενικές γραμμές, βάσει συστάσεων που εκδίδουν οι κεντρικές (ή ανωτάτου επιπέδου) αρχές για την εκπαίδευση.

Σε γενικές γραμμές, όπου οι εκτιμητές κεντρικού επιπέδου δεν κατέχουν προκαθορισμένες λίστες με κριτήρια, αυτό συμβαίνει γιατί αξιολογούν τις σχολικές δραστηριότητες στα πλαίσια ενός πολύ περιορισμένου αριθμού θεμάτων, όπως είναι η συμμόρφωση προς τους κανονισμούς ή το σχολικό σχέδιο ανάπτυξης. Αντίθετα, όταν μια χώρα διευρύνει τον αριθμό των εξωτερικά αξιολογούμενων σχολικών δραστηριοτήτων, είθισται να καταρτίζει λίστες με πρότυπα κριτήρια. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στην Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και τη Σουηδία (αξιολόγηση που διεξήγε η Εθνική Υπηρεσία Εκπαίδευσης και από το 2008 μεταβιβάστηκε στο Εθνικό Σώμα Επιθεωρητών Σχολείων).

Οι εκτιμητές που δεν λογοδοτούν απευθείας σε κεντρικό ή ανώτατο επίπεδο, δεν υποχρεούνται να χρησιμοποιούν λίστες με κριτήρια που προκαθορίζονται από την κεντρική αρχή. Σε γενικές γραμμές, ανατρέχουν στο περιεχόμενο της εθνικής νομοθεσίας ή τους εκπαιδευτικούς στόχους της εκάστοτε τοπικής αρχής ούτως ώστε να καθορίσουν τα κριτήριά τους.

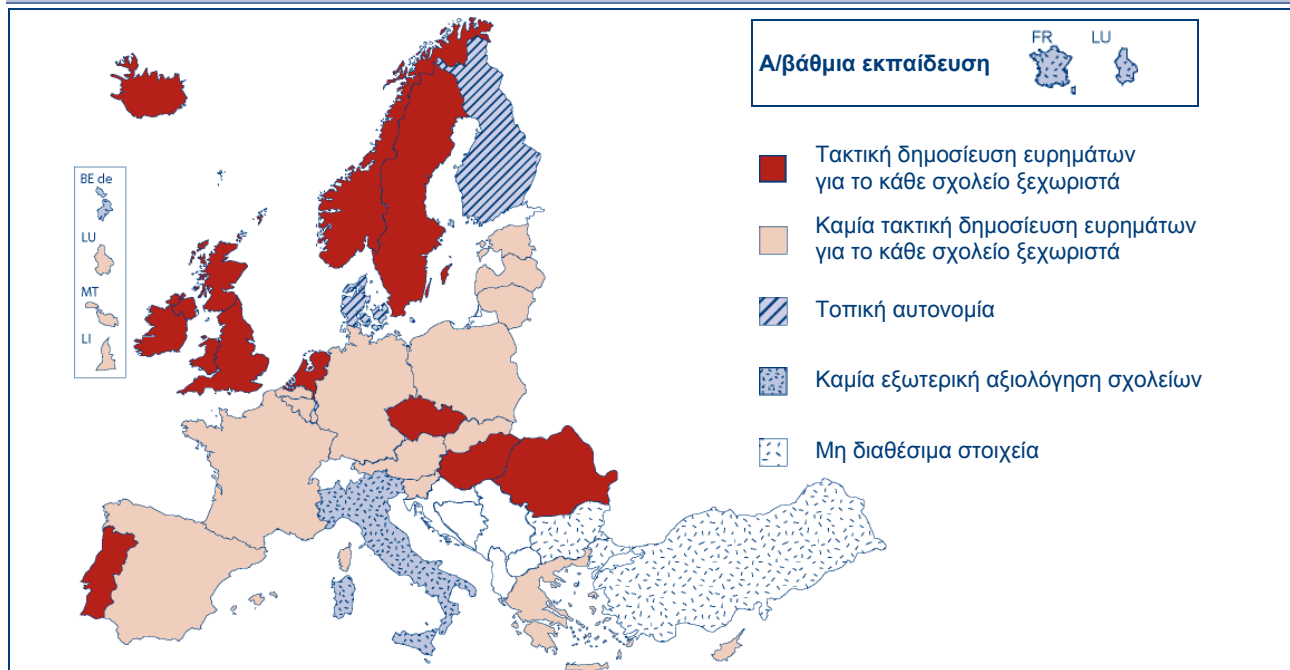
Σε κάποιες χώρες, οι λίστες κριτηρίων υπόκεινται σε συχνή αναθεώρηση. Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, αναθεωρούνται σε ετήσια βάση. Στη Λετονία, οι λίστες κριτηρίων επικεντρώνονταν σε διάφορα είδη κανονισμών και διέφεραν ανάλογα με το αντικείμενο της αξιολόγησης. Αντικαταστάθηκαν κατά το σχολικό έτος 2004/05 από μια ενιαία και λεπτομερέστερη λίστα κριτηρίων. Στην Πορτογαλία, η προσέγγιση που υιοθετούσε το σώμα επιθεωρητών στην αξιολόγηση σχολείων αναθεωρήθηκε το 2006 και συνεπώς συντάχθηκε μια νέα λίστα κριτηρίων. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), το 2007 δημοσιεύτηκε μια αναθεωρημένη έκδοση των κριτηρίων αξιολόγησης που κατήρτισε το σώμα επιθεωρητών στα πλαίσια της νέας προσέγγισης στη διαδικασία επιθεώρησης που εγκαινιάστηκε το 2008.

Πέρα από την τυποποίηση κριτηρίων εξωτερικής αξιολόγησης στη βάση των εθνικών λιστών, τα κριτήρια εσωτερικής αξιολόγησης επίσης τυποποιούνται σε κάποιο βαθμό. Η Ιρλανδία, η Λετονία, η Σλοβακία, η Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο συστήνουν όπως αυτές οι λίστες χρησιμοποιούνται για την εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων. Στη Λιθουανία, μια πρόσφατα εγκαινιασθείσα προσέγγιση στην εξωτερική αξιολόγηση χρησιμοποιεί κριτήρια που ήδη τυποποιήθηκαν για εσωτερική αξιολόγηση. Η χρήση κριτηρίων εξωτερικής αξιολόγησης στα πλαίσια της εσωτερικής αξιολόγησης βελτιώνει τη συνοχή ανάμεσα σε αυτές τις δύο μορφές αξιολόγησης.

ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΝ ΤΑΚΤΙΚΑ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Σχεδόν όλες οι χώρες διενεργούν κάποιας μορφής εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων (Σχήμα Β10). Η τακτική δημοσίευση των ευρημάτων της, όπως καταγράφεται σε εκθέσεις αξιολόγησης, είναι μια κάπως πρόσφατη πρακτική στην Ευρώπη. Γενικά, χρονολογείται από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, μολονότι είχε ήδη εισαχθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) τη δεκαετία του 1980.

Σχήμα Β12: Δημοσίευση ευρημάτων εξωτερικής αξιολόγησης σχολείων, γενική υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Β12)

Βέλγιο (BE fr): Δεν δημοσιεύονται τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων.

Βέλγιο (BE de): Δεν προβλέπεται η δημοσίευση των αποτελεσμάτων των εξωτερικών αξιολογήσεων των σχολείων που εγκαινιάστηκαν σε πιλοτική φάση από το σχολικό έτος 2007/08 (βλ. σημείωση στο Σχήμα Β10).

Βέλγιο (BE nl): Από το τέλος του 2007, τα αποτελέσματα των σχολικών αξιολογήσεων δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του σώματος επιθεωρητών.

Δημοκρατία της Τσεχίας, Εσθονία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS, SCT): Το Σχήμα αναφέρεται μόνο στην εξωτερική αξιολόγηση σε κεντρικό επίπεδο. Δεν υπάρχουν κεντρικά θεσπισμένοι κανονισμοί για δημοσίευση των ευρημάτων αξιολόγησης από τις τοπικές αρχές. Ενδέχεται να υπάρχουν διαφοροποιήσεις.

Ιρλανδία: Από το 2006, οι αναφορές αξιολόγησης των σχολείων που διενεργεί το σώμα επιθεωρητών δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εκπαίδευσης και Επιστήμης.

Ιταλία και Φινλανδία: Βλ. σημείωση στο Σχήμα Β10.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα B12)

Λετονία: Από το σχολικό έτος 2009/10, το ίδρυμα που είναι υπεύθυνο για την ποιοτική αξιολόγηση της γενικής εκπαίδευσης θα δημοσιεύει τακτικά τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης για το κάθε σχολείο.

Λιθουανία: Από το 2007/08, αναφορές εξωτερικής αξιολόγησης σχολείων που διενεργεί η Εθνική Υπηρεσία για τη Σχολική Αξιολόγηση δημοσιεύονται στο Σύστημα Πληροφοριών Εκπαιδευτικής Διαχείρισης.

Ουγγαρία: Από το 2006/07, τα ευρήματα της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων που διενεργεί ο τοπικός φορέας εκπαιδευτικής παροχής, πρέπει να δημοσιεύονται από το εκάστοτε σχολείο.

Μάλτα: Κάποια τμήματα της αναφοράς εξωτερικής αξιολόγησης πρέπει να παρουσιάζονται από τα σχολεία κατόπιν αιτήματος των γονέων.

Κάτω Χώρες: Από τον Ιανουάριο του 2008, οι επιθεωρήσεις επικεντρώνονται κυρίως σε σχολεία που έχουν χαμηλή απόδοση και αυτές οι επιθεωρήσεις προσαρμόζονται στις συνθήκες του εκάστοτε σχολείου. Επομένως, οι αναφορές αξιολόγησης που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Σώματος Επιθεωρητών δεν παρέχουν τυποποιημένες πληροφορίες για όλα τα σχολεία.

Ρουμανία: Η Ρουμανική Υπηρεσία Πιστοποίησης της Ποιότητας της Προ-πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης δημοσιεύει στην ιστοσελίδα της αναφορές για τα σχολεία ξεχωριστά, οι οποίες απορρέουν από τη νέα προσέγγιση στην εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων που εγκαινιάστηκε το 2006/07.

Σλοβακία: Τα αποτελέσματα δεν δημοσιεύονται αλλά είναι προσβάσιμα κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος.

Ισλανδία: Ο χάρτης αναφέρεται μόνο στην εξωτερική αξιολόγηση σχολείων. Τα ευρήματα από την εξωτερική αξιολόγηση των μεθόδων εσωτερικής αξιολόγησης δεν δημοσιεύονται.

Επεξηγηματική σημείωση

Για τον ορισμό της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων, βλ. την επεξηγηματική σημείωση στο Σχήμα B10.

Η **δημοσίευση των ευρημάτων της εξωτερικής αξιολόγησης του κάθε σχολείου** ορίζεται ως η δημοσίευση μέρους ή του συνόλου των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης. Ενδέχεται επίσης η σύγκριση με άλλα σχολεία. Μια αναφορά που συγκεντρώνει τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων του κάθε σχολείου και η οποία παρέχει σφαιρική πληροφόρηση δεν νοείται ότι εμπήκει στα πλαίσια αυτού του ορισμού. Τα αποτελέσματα μπορεί να δημοσιευτούν σε διάφορες μορφές (π.χ. γραπτές αναφορές που μοιράζονται στους γονείς των μαθητών του σχολείου καθώς και σε άλλα άτομα κατόπιν αίτησης και/ή αναφορές που φιλοξενούνται στο Διαδίκτυο).

Η **τακτική δημοσίευση των αποτελεσμάτων της εξωτερικής αξιολόγησης** των σχολείων σημαίνει ότι η δημοσίευση είθισται να γίνεται μετά από κάθε αξιολόγηση και προβλέπεται σε επίσημους κανονισμούς. Η δημοσίευση δεν είναι τακτική εάν γίνεται μόνο υπό ορισμένες συνθήκες ή σε ad hoc βάση ή ακόμη και εάν η πρόσβαση στα αποτελέσματα γίνεται μόνο κατόπιν αιτήματος.

Στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου (από το σχολικό έτος 2007/08), τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιρλανδία, τη Λιθουανία (από το σχολικό έτος 2007/08), τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία, τα ευρήματα εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων που διεξάγεται από εκτιμητές που υποβάλλουν τις αναφορές τους απευθείας στις κεντρικές αρχές (στις πλείστες περιπτώσεις από επιθεωρητές), είθισται να δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του σώματος επιθεωρητών ή του υπουργείου παιδείας. Στην Ουγγαρία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης που διενεργείται σε τοπικό επίπεδο (επίσης) δημοσιεύονται σε τακτική βάση. Στην Πολωνία, η απόφαση λαμβάνεται σε περιφερειακό επίπεδο και μερικές φορές γίνονται δημοσιεύσεις των αποτελεσμάτων.

Το Ηνωμένο Βασίλειο επίσης αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι οι γονείς θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες. Εκθέσεις επιθεώρησης αποστέλλονται σε όλους τους γονείς και σε όποιον τις ζητήσει κατόπιν επίσημης υποβολής σχετικού αιτήματος.

**ΠΛΗΘΩΡΑ ΠΗΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ**

Η επόπτευση των εκπαιδευτικών συστημάτων σε εθνικό επίπεδο υπαγορεύει διαδικασία συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών προκειμένου να ελεγχθεί η απόδοσή τους σε σχέση με καθορισμένους στόχους και προδιαγραφές, καθώς επίσης και για να επιτραπεί οποιαδήποτε αναγκαία αλλαγή στο σύστημα. Διαφορετικά κριτήρια αναφοράς μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικές χώρες που ενδέχεται να σχετίζονται π.χ. με τα αποτελέσματα της αυτο-αξιολόγησης του σχολείου, εξωτερικές εξετάσεις και άλλες εθνικές αξιολογήσεις (Σχήμα B14), ειδικά σχεδιασμένους δείκτες αποδοτικότητας, τον ορισμό ορίων αρμοδιότητας ή τελικών απαιτήσεων, διεθνείς αξιολογήσεις (περιλαμβανομένων των PIRLS, TIMSS, PISA κλπ.) ή ειδικούς/ειδικές αρχές (π.χ. ένα συμβούλιο που συγκροτήθηκε για να εποπτεύσει μια μεταρρύθμιση).

Οι περισσότερες χώρες επιχειρούν κάτι τέτοιο, ασχέτως της μορφής που παίρνει η προσπάθεια, και μάλιστα πολλές από αυτές έχουν συστήσει ειδικούς φορείς για την υλοποίησή τους. Αναλύονται δύο κύρια εργαλεία επόπτευσης της ανάπτυξης των εκπαιδευτικών συστημάτων: τα αποτελέσματα των μαθητών σε εξωτερικά τεστ και εξετάσεις και τα ευρήματα των σχολικών αξιολογήσεων.

Σε περισσότερες από τις μισές χώρες, τα αποτελέσματα **εξωτερικών εξετάσεων για πιστοποιημένη αξιολόγηση (τεστ μείζονος σημασίας** για τη σταδιοδρομία των μαθητών επειδή σημειώνουν την ικανοποιητική ολοκλήρωση ενός δεδομένου σταδίου της εκπαίδευσης) χρησιμοποιούνται στα πλαίσια μιας συνολικής διερεύνησης της κατάστασης του εκπαιδευτικού συστήματος σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή και μερικές φορές οδηγούν σε συγκρίσεις μεταξύ – και στην ταξινόμηση – των σχολείων. Σε γενικές γραμμές, τέτοιες εξετάσεις γίνονται στο τέλος είτε της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είτε της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι οργανωτικές μέθοδοι για πιστοποιημένη αξιολόγηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση καθώς και τα έτη και τα εκπαιδευτικά προγράμματα διαφέρουν από χώρα σε χώρα (Σχήματα E22 και E23).

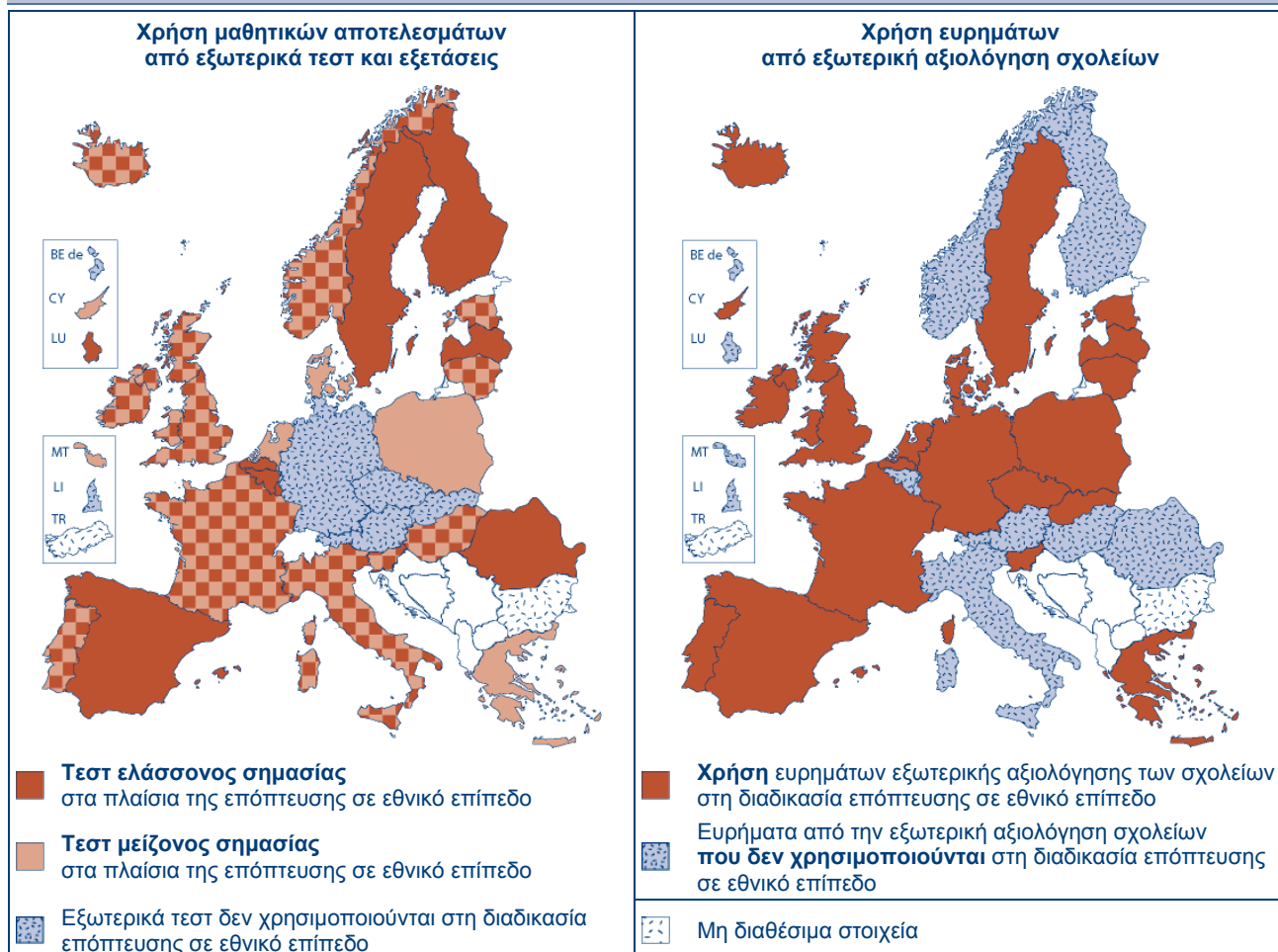
Η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Μάλτα, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία (μέχρι το 2006/07), το Ηνωμένο Βασίλειο και η Νορβηγία χρησιμοποιούν τόσο εξωτερικές εξετάσεις για πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της υποχρεωτικής ή κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όσο και εξετάσεις που διενεργούνται στο τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η Δανία και, μέχρι το σχολικό έτος 2008/09, η Ισλανδία χρησιμοποιούν μόνο τις εξωτερικές εξετάσεις στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ενώ η Ελλάδα, η Γαλλία, η Κύπρος, η Λιθουανία, η Ουγγαρία και η Σλοβενία (από το 2007/08) χρησιμοποιούν μόνο τα αποτελέσματα εξωτερικών εξετάσεων για πιστοποιημένη αξιολόγηση που γίνεται στο τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Πάνω από το ένα τρίτο των χωρών χρησιμοποιούν τόσο τα αποτελέσματα σε **τεστ ελάσσονος σημασίας** (των οποίων τα αποτελέσματα δεν έχουν σημαντικές άμεσες επιπτώσεις στη σταδιοδρομία των μαθητών, περιλαμβανομένων τεστ στήριξης της μάθησης για τον κάθε μαθητή και τεστ σχεδιασμένα με σκοπό την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος) – (Σχήμα B14) – όσο και σε **τεστ μείζονος σημασίας**. Ενώ έξι χώρες χρησιμοποιούν μόνο τα αποτελέσματα των τεστ που οδηγούν σε απόκτηση πιστοποιητικών, οκτώ χώρες χρησιμοποιούν μόνο τεστ ελάσσονος σημασίας. Το τελευταίο ισχύει και στην Ισλανδία από το 2008/09.

Ευρήματα από την εξωτερική αξιολόγηση σχολείων χρησιμοποιούνται πολύ συχνά για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του σε χώρες όπου τέτοια αξιολόγηση πραγματοποιείται σε τακτική βάση (Σχήμα B10). Μοναδικές εξαιρέσεις αποτελούν το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Αυστρία, η Ρουμανία και το Λιχτενστάιν. Στις λοιπές χώρες, τα ευρήματα της σχολικής αξιολόγησης χρησιμοποιούνται από τις κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές για την επόπτευση του συστήματος. Εκτιμητές που υποβάλλουν τις αναφορές τους σε κεντρικό επίπεδο γενικά ετοιμάζουν μια εφ' όλης της ύλης αναφορά που χρησιμοποιείται από τις εκπαιδευτικές αρχές. Στην Κύπρο και την Ισλανδία, δεν εκπονείται εθνική έκθεση και οι εκπαιδευτικές αρχές συνάγουν τα συμπεράσματά τους μελετώντας εκθέσεις αξιολόγησης για το κάθε σχολείο ξεχωριστά. Όπου οι εκτιμητές λογοδοτούν σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, οι ρυθμίσεις, που επιτρέπουν στις κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές να χρησιμοποιήσουν τα ευρήματα της αξιολόγησης, διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Στην Πολωνία, οι περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές ετοιμάζουν αναφορές σχετικά με την κατάσταση της εκπαίδευσης στις περιοχές τους. Στη Δανία και τη Σουηδία, τα ευρήματα της αξιολόγησης που διεξάγουν οι δήμοι υπόκεινται σε επεξεργασία από μια εξειδικευμένη εθνική υπηρεσία στον τομέα της εκπαίδευσης και κατόπιν χρησιμοποιούνται από τις κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές.

Προκειμένου να εποπτεύσουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα σε κεντρικό ή εθνικό επίπεδο, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Γαλλία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισλανδία βασίζονται στις τρεις πηγές πληροφόρησης που εξετάζονται εδώ. Οι πλείστες χώρες χρησιμοποιούν τουλάχιστον δύο από αυτές τις πηγές.

Σχήμα Β13: Εθνική επόπτευση εκπαιδευτικών συστημάτων –
χρήση ευρημάτων εξωτερικής αξιολόγησης μαθητών και σχολείων, ISCED 1-3, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Γερμανία: Από το 2005/06, η επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος βάσει αποτελεσμάτων τυποποιημένων τεστ υπάρχει σε επίπεδο Land, σε κάποια Länder όσον αφορά σε τεστ σχεδιασμένα ειδικά για αυτό τον σκοπό και σε όλα τα Länder όσον αφορά στα τεστ για πιστοποιημένη αξιολόγηση.

Μάλτα: Εξωτερικά τεστ που σχεδιάστηκαν για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος δεν χρησιμοποιούνται σε τακτική βάση. Ωστόσο, παρόμοια τεστ πραγματοποιήθηκαν τον Μάρτιο του 1999 και τον Μάρτιο του 2003 στην ίδια ομάδα μαθητών στο δεύτερο και πέμπτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αντίστοιχα, ως μέρος μιας εθνικής έρευνας για την ικανότητα γραφής και ανάγνωσης των παιδιών.

Αυστρία: Από το 2005, εξωτερικά τεστ που γίνονται δειγματοληπτικά σε μαθητές για επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος εγκαινιάστηκαν βαθμιαία στο τέταρτο και όγδοο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η πλήρης εφαρμογή σχεδιάζεται να ολοκληρωθεί το 2012. Τα αποτελέσματα αυτών των τεστ μετέπειτα θα χρησιμοποιηθούν για επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Ρουμανία: Το σχολικό έτος 2002/03, ετοιμάστηκε μια έκθεση με θέμα το καθεστώς της προ-πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, η οποία περιελάμβανε τα αποτελέσματα μαθητών στις εξετάσεις για πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Σλοβενία: Από το 2007/08, εθνικά τεστ που γίνονται στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης πλέον δεν θα χρησιμοποιούνται για πιστοποίηση των γνώσεων των μαθητών.

Ισλανδία: Από το 2008/09, δεν υπάρχει πλέον εξωτερική εξέταση στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Νορβηγία: Το 2004 εγκαινιάστηκαν τεστ ελάσσονος σημασίας – όσον αφορά τις συνέπειές τους στη σταδιοδρομία του κάθε μαθητή.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Β13)

«**Τεστ ελάσσονος σημασίας στα πλαίσια της επόπτευσης σε εθνικό επίπεδο**» αναφέρεται στη χρήση εθνικού επιπέδου στοιχείων για τα μέσα αποτελέσματα που έλαβαν οι μαθητές (ή ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών) από μια δεδομένη ηλικιακή ομάδα σε εθνική αξιολόγηση. Τα τεστ περιγράφονται ως «ελάσσονος σημασίας» επειδή τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης δεν χρησιμοποιούνται για την απονομή πιστοποιητικού στους μαθητές, για τον προβιβασμό τους στο επόμενο επίπεδο εκπαίδευσης ή την απονομή βαθμού στο τέλος του σχολικού έτους. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα αποτελέσματα που λαμβάνονται συγκρίνονται με τις δεξιότητες ή γνώσεις που θα έπρεπε να είχαν αποκτηθεί σε δεδομένο στάδιο εκπαίδευσης.

«**Τεστ μείζονος σημασίας στα πλαίσια της επόπτευσης σε εθνικό επίπεδο**» αναφέρεται στη χρήση εθνικού επιπέδου στοιχείων για τα μέσα αποτελέσματα που έλαβαν όλοι οι μαθητές όταν λαμβάνουν μέρος σε εξωτερικές εξετάσεις με τις οποίες σηματοδοτείται η ικανοποιητική ολοκλήρωση ενός δεδομένου σταδίου εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματα εξωτερικών εξετάσεων που χρησιμοποιούνται μόνο για αξιολόγηση των σχολείων και δημοσιεύονται μόνο από το σχολείο ή την τοπική αρχή δεν λαμβάνονται υπ' όψιν εδώ.

Για τους ορισμούς της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων, βλ. την επεξηγηματική σημείωση στο Σχήμα Β10.

«**Χρήση ευρημάτων εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων στη διαδικασία επόπτευσης σε εθνικό επίπεδο**» αναφέρεται στη χρήση εθνικού επιπέδου στοιχείων που συγκεντρώνουν τα αποτελέσματα που έλαβε το κάθε σχολείο ξεχωριστά.

Δεν λαμβάνονται υπ' όψιν τα τεστ που διεξάγονται για σκοπούς διεθνών αξιολογήσεων.

ΤΕΣΤ ΕΛΑΣΣΟΝΟΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΟΛΟΕΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑ ΕΠΟΠΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Τα αποτελέσματα εξωτερικών εξετάσεων που σχεδιάστηκαν για την πιστοποίηση των γνώσεων των μαθητών (τεστ μείζονος σημασίας) συχνά χρησιμοποιούνται για επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος (Σχήμα Β13). Επιπλέον, στο πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο της εκπαίδευσης, ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών χρησιμοποιούν τεστ που χαρακτηρίζονται ως ελάσσονος σημασίας όσον αφορά στις συνέπειές τους στη σταδιοδρομία του κάθε μαθητή, προκειμένου να αναφερθούν στη σφαιρική κατάσταση του εκπαιδευτικού συστήματος. Αυτά τα τεστ μπορεί πρωτίστως να αποσκοπούν στην επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος ή μπορεί να εξυπηρετούν κάποιον άλλο σκοπό, όπως είναι η στήριξη της μάθησης για τον κάθε μαθητή ή η σχολική υποχρέωση λογοδοσίας.

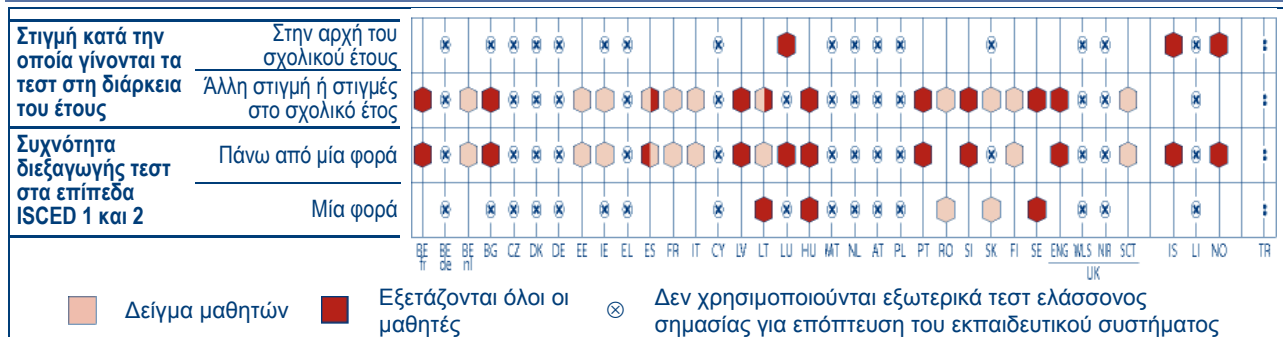
Εξωτερικά τεστ που σχεδιάζονται ειδικά για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος γίνονται σε περισσότερες από τις μισές χώρες. Η Βουλγαρία, η Ιταλία, η Αυστρία και η Νορβηγία τα έχουν εγκαινιάσει πολύ πρόσφατα. Αυτά τα τεστ καθιστούν δυνατή την αποτίμηση, σε διαφορετικούς χρόνους, του βαθμού επάρκειας των δεξιοτήτων και/ή γνώσεων των μαθητών έναντι εθνικά προκαθορισμένων κλιμάκων αξιολόγησης.

Οι χώρες είναι μοιρασμένες σε δύο κύριες ομάδες, σύμφωνα με το κατά πόσο οργανώνουν αυτά τα τεστ για όλους τους μαθητές ή μόνο για μια ομάδα-δείγμα. Η τελευταία περίπτωση, ωστόσο, είναι η πιο συχνή. Παρέχει καλή ένδειξη για τη σφαιρική ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος ενώ περιορίζει το βάρος σε μαθητές και εκπαιδευτικούς. Ωστόσο, η διεξαγωγή εθνικών τεστ σε όλη την ομάδα-δείγμα μπορεί να επιτρέπει την εκπλήρωση επιπλέον στόχων της εθνικής επόπτευσης, όπως είναι η ενημέρωση των στρατηγικών βελτίωσης στο σχολικό επίπεδο, η παροχή συγκριτικών πληροφοριών σε γονείς ή η σχολική υποχρέωση λογοδοσίας.

Τεστ σχεδιασμένα ειδικά για επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος γίνονται είτε στο μέσο είτε στο τέλος του σχολικού έτους, εκτός από τη Νορβηγία όπου γίνονται στην αρχή του σχολικού έτους. Ο αριθμός των ετών φοίτησης στα επίπεδα ISCED 1 και 2 στα οποία γίνονται τα τεστ διαφέρει από χώρα σε χώρα. Οι περισσότερες χώρες διεξάγουν τεστ σε δύο σχολικά έτη τόσο στο πρωτοβάθμιο όσο και στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (ISCED 1 και 2). Τα τεστ είναι πιο συχνά στη Βουλγαρία, την Ιταλία, τη Λιθουανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία). Στη Ρουμανία και τη Σλοβακία γίνεται μόνο μία σειρά τεστ στο τελευταίο έτος του επιπέδου ISCED 2 και στο δημοτικό σχολείο αντίστοιχα. Η Ιρλανδία και η Πορτογαλία επικεντρώνουν τα τεστ στο επίπεδο ISCED 1, ενώ άλλες χώρες τα μοιράζουν στα επίπεδα ISCED 1 και 2.

Στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τη Σλοβενία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) και την Ισλανδία, τα αποτελέσματα των εθνικών τεστ που στηρίζουν τη μαθησιακή προσπάθεια του κάθε μαθητή χρησιμοποιούνται επίσης για αξιολόγηση της κατάστασης του εκπαιδευτικού συστήματος. Η Νορβηγία επίσης χρησιμοποιεί τέτοια τεστ από το 2007/08. Τα τεστ για στήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης πραγματοποιούνται στην αρχή του σχολικού έτους στο Λουξεμβούργο και την Ισλανδία, και αργότερα στο έτος στις άλλες πέντε προαναφερθείσες χώρες. Πιο συχνά διενεργούνται στο επίπεδο ISCED 1 παρά στο ISCED 2 και είτε είναι υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, αλλά ποτέ βασισμένα σε δείγμα.

Σχήμα Β14: Συχνότητα και οργάνωση εξωτερικών τεστ ελάσσονος σημασίας, που χρησιμοποιούνται για επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος, ISCED 1 και 2, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βουλγαρία: Εθνικά τεστ εγκαινιάστηκαν το 2006 στο τέταρτο και πέμπτο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και επεκτάθηκαν στο έκτο έτος το 2008.

Ισπανία: Εθνικά τεστ πραγματοποιούνται δειγματοληπτικά σε μαθητές, ενώ τα τεστ των Αυτόνομων Κοινοτήτων καλύπτουν όλους τους μαθητές.

Ιταλία: Η εισαγωγή εθνικών πιλοτικών τεστ ξεκίνησε το 2001/02. Τα τεστ για το δεύτερο και πέμπτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης πήραν την τελική τους μορφή το σχολικό έτος 2008/09. Τα τεστ του πρώτου έτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πάρουν την τελική τους μορφή το 2009/10.

Λιθουανία: Τα τεστ πραγματοποιούνται δειγματοληπτικά σε μαθητές στο τέταρτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και δεύτερο, τέταρτο και έκτο έτος της κατώτερης δευτεροβάθμιας. Προαιρετικά τεστ γίνονται στο έκτο έτος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ουγγαρία: Εθνικά τεστ γίνονται για όλους τους μαθητές, μολοντί η εθνική ανάλυση δείχνει τα αποτελέσματα μόνο ενός δείγματος μαθητών ανά σχολείο.

Αυστρία: Από το 2005/06, εθνικά τεστ σχεδιασμένα να εποπτεύουν το εκπαιδευτικό σύστημα εγκαινιάστηκαν προοδευτικά στο τέταρτο και όγδοο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αυτά θα εφαρμοστούν πλήρως το 2012.

Πορτογαλία: Εθνικά τεστ πραγματοποιούνται για όλους τους μαθητές από το 2006/07.

Σλοβενία: Εθνικά τεστ στο έκτο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι προαιρετικά, ενώ εκείνα στο τελευταίο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης πρέπει να γίνονται από όλους τους μαθητές.

Σλοβακία: Η εισαγωγή εθνικών τεστ ξεκίνησε δοκιμαστικά το 2003 για τους μαθητές στο τέλος του επιπέδου ISCED 2. Πλήρης εφαρμογή θα γίνει το 2009.

Σουηδία: Τα τεστ στο πέμπτο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι προαιρετικά. Τα υποχρεωτικά τεστ θα εισαχθούν στο τρίτο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από το 2009/10.

Νορβηγία: Τα εξωτερικά τεστ που εγκαινιάστηκαν το 2004 γίνονται τον Σεπτέμβριο για τους μαθητές του πέμπτου και όγδοου έτους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Από το 2007/08, άλλα τεστ που εντοπίζουν μαθησιακές δυσκολίες στην ανάγνωση και τα μαθηματικά πρέπει να πραγματοποιούνται την άνοιξη από όλους τους μαθητές στο δεύτερο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά μόνο ένα δείγμα χρησιμοποιείται για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα εθνικά τεστ που καλύπτονται στον δείκτη Β14 ενδέχεται να είναι υποχρεωτικά για όλους τους μαθητές, προαιρετικά ή δειγματοληπτικά. Αυτά τα τεστ στοχεύουν στην επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος ή στην παροχή στήριξης της μαθησιακής προσπάθειας του κάθε μαθητή ξεχωριστά, εάν τα αποτελέσματά τους χρησιμοποιούνται επίσης για να εξαχθούν εθνικού επιπέδου στοιχεία για τον μέσο όρο των αποτελεσμάτων που έλαβαν όλοι οι μαθητές (ή ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών) από συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Στο παρόν Σχήμα δεν συγκαταλέγονται τα εθνικά τεστ που χρησιμοποιούνται για την απονομή πιστοποιητικών στους μαθητές, για να τους κατατάξουν στο επόμενο επίπεδο εκπαίδευσης ή να επιτραπεί ο προβιβασμός τους στο επόμενο σχολικό έτος.

Συχνότητα πάνω από μία φορά στα επίπεδα ISCED 1 και 2 αναφέρεται στις χώρες που εξέτασαν διαφορετικές τάξεις το 2006/07 καθώς και στις χώρες που εναλλακτικά εξετάζουν μία ή περισσότερες τάξεις κάθε χρόνο.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ – ΕΠΙΠΕΔΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΟΛΟΕΝΑ ΚΑΙ ΠΙΟ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μολονότι η πολιτική της σχολικής αυτονομίας φαίνεται πλέον διαδεδομένη στην Ευρώπη, ήταν απόρροια μιας βαθμιαίας διαδικασίας υλοποίησης. Η διαδικασία ξεκίνησε τη δεκαετία του 1980 σε μερικές πρωτοπόρες χώρες και μετά επεκτάθηκε μαζικά τη δεκαετία του 1990. Στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, αυτές οι μεταρρυθμίσεις επιβλήθηκαν ως μέρος μια διαδικασίας λήψης αποφάσεων εκ των άνω προς τα κάτω.

Η πληροφόρηση που παρέχεται σε αυτό το Σχήμα προέρχεται από δύο εμπειριστατωμένες μελέτες που διενεργήθηκαν τα δύο τελευταία χρόνια. Περισσότερες πληροφορίες παρέχονται στις εκδόσεις *Σχολική Αυτονομία στην Ευρώπη: Αρχές και Μέτρα* (Ευρυδίκη 2007) και *Επίπεδα Αυτονομίας και Ευθύνες των Εκπαιδευτικών στην Ευρώπη* (Ευρυδίκη 2008).

Τρεις ευρείς τομείς σχολικής δραστηριότητας μελετώνται στο παρόν κεφάλαιο, οι οποίοι κυμαίνονται μεταξύ εκείνων που αφορούν αποκλειστικά στη διαχείριση των σχολείων και εκείνων που άπτονται της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Ο καθένας από αυτούς τους τομείς υποδιαιρείται σε πολυάριθμες λεπτομερέστερες πτυχές.

Συνολικά, υπάρχουν έκδηλες διαφορές στην Ευρώπη όσον αφορά στη βαθύτερη φιλοσοφία και τη χρονική κλίμακα της υλοποίησης της διαδικασίας της σχολικής αυτονομίας. Επομένως, ουδόλως εκπλήσσει το γεγονός ότι το 2007 οι τομείς στους οποίους τα σχολεία έχαιραν αυτονομίας διαφέρουν επίσης σημαντικά.

Η λεπτομερής ανάλυση της αυτονομίας που δίνεται στα σχολεία όσον αφορά στη **διαχείριση των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων** αποκαλύπτει ότι κάποιες χώρες επιτρέπουν περισσότερη αυτονομία από άλλες και, ομοίως, η αυτονομία είναι πιθανό να δοθεί στα σχολεία σε κάποιους συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας και όχι σε άλλους.

Περίπου 10 χώρες δίνουν μεγάλο βαθμό αυτονομίας στους δύο εξεταζόμενους τομείς. Αυτό ισχύει στην περίπτωση των χωρών της Βαλτικής, του Βελγίου, της Ιρλανδίας (ISCED 2), της Ιταλίας, της Σλοβενίας, της Σλοβακίας, της Σουηδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία). Η κατάσταση είναι παρόμοια στην Ουγγαρία και την Πολωνία αλλά, στις εν λόγω χώρες, πολλές αποφάσεις υπόκεινται στην έγκριση της ανώτερης αρχής ή λαμβάνονται εντός καθορισμένων κατευθυντηρίων γραμμών.

Στις Κάτω Χώρες και τη Φινλανδία, η κατάσταση ποικίλλει περισσότερο καθώς επαφίεται στη βούληση και την ουσιαστική πρακτική των αρμόδιων αρχών. Ουσιαστικά, μπορούν να επιλέξουν εάν θα αναθέσουν επισήμως ή όχι τις εξουσίες τους στα σχολεία σε όλους (στις Κάτω Χώρες) ή σε κάποιους (Δανία και Φινλανδία) τομείς διαχείρισης.

Αντίθετα, σε μια μειονότητα χωρών, παραχωρείται λίγη αυτονομία. Αυτό ισχύει κυρίως στη Γερμανία, την Ελλάδα, τη Γαλλία (ISCED 1), την Ιρλανδία (ISCED 1), το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, την Αυστρία, την Πορτογαλία και το Λιχτενστάιν. Στην Κύπρο δεν δίνεται καμία αυτονομία σε αυτούς τους τομείς.

Ο τομέας της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων αποκαλύπτει αντίρροπα στοιχεία. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι διαφορετικά διοικητικά επίπεδα είναι υπεύθυνα για την εργοδότηση των εκπαιδευτικών (Σχήμα Β18). Το έργο του διευθυντή του σχολείου πολύ συχνά υπόκειται στον έλεγχο της ανώτερης αρχής ενώ περισσότερες αποφάσεις λαμβάνονται για τη διαχείριση του εκπαιδευτικού προσωπικού στο σχολικό επίπεδο (επιλογή προσωπικού για την αντικατάσταση απόντων εκπαιδευτικών, ορισμός των καθηκόντων και ευθυνών και πειθαρχικά μέτρα). Όσον αφορά στους διευθυντές, τα σχολεία απολαμβάνουν πλήρη αυτονομία στο Βέλγιο (επιχορηγούμενα σχολεία), την Ιρλανδία, τη Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία).

Όσον αφορά στους οικονομικούς πόρους, η αυτονομία είναι πιο διαδεδομένη στη διαχείριση λειτουργικών εξόδων, τη συλλογή ιδιωτικών κεφαλαίων μέσω δωρεών και χορηγιών, τη μίσθωση εγκαταστάσεων και τη χρήση ιδιωτικών κονδυλίων για την αγορά κινητής περιουσίας. Αντίθετα, οι αποφάσεις συνήθως αποτελούν προνόμιο της ανώτερης αρχής όσον αφορά σε κεφαλαιουχικές δαπάνες (χρήση δημόσιων κονδυλίων ή ιδιωτικών πηγών όπου είναι εφικτό), στη χρηματοδότηση από δάνεια και τη χρήση ιδιωτικών κονδυλίων για την εργοδότηση προσωπικού (όπου είναι εφικτό). Τα σχολεία χαίρουν πλήρους αυτονομίας για την εξασφάλιση δανείων στο Βέλγιο (επιχορηγούμενα σχολεία), την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες (όπου γίνεται ανάθεση).

Η ανάλυση της **διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης** αποκαλύπτει ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα φαίνεται να στηρίζονται σε μια σειρά αλληλοσχετιζόμενων στόχων κάμποιοι από τους οποίους επιτυγχάνονται με αρκετά ευέλικτα μέσα.

Ούτε τα σχολεία ούτε οι εκπαιδευτικοί μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις ή να έχουν ευρύτερο περιθώριο ελιγμών σε τομείς που επηρεάζουν τη δομή των εκπαιδευτικών συστημάτων και οι οποίοι εδώ αφορούν ουσιαστικά στο ελάχιστο υποχρεωτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα (που είτε είναι προσανατολισμένο στο περιεχόμενο είτε είναι στοχοκεντρικό) και (όπου ισχύει) σε εξετάσεις για πιστοποιημένα προσόντα. Αυτοί οι τομείς είναι σημαντικοί για να διασφαλιστεί κάποια μορφή εκπαιδευτικής ισότητας για τους μαθητές.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν σχετικά μικρό δικαίωμα έκφρασης στον καθορισμό του περιεχομένου του ελάχιστου υποχρεωτικού εκπαιδευτικού προγράμματος, είτε επειδή αυτό δεν ισχύει στα σχολεία (σε περίπου δύο τρίτα των συμβαλλομένων χωρών), είτε επειδή – όπου ισχύει – το καθήκον είναι κυρίως ευθύνη του διευθυντή. Ακόμη και στην περίπτωση που τα σχολεία χαίρουν πλήρους αυτονομίας, υφίστανται σημαντικές εθνικές κατευθυντήριες γραμμές που ορίζουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή τους στόχους που θα πρέπει να επιτευχθούν. Σε αντίθεση με διαδικασίες που διέπουν το υποχρεωτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τα σχολεία χαίρουν μεγαλύτερης ευχέρειας ελιγμών όταν πρόκειται για τον καθορισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τα μαθήματα επιλογής.

Σε τομείς που αφορούν στις καθημερινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, η σχολική αυτονομία και η αυτονομία των εκπαιδευτικών, που συχνά στηρίζονται από τον διευθυντή του σχολείου τους, είναι μεγαλύτερες. Όλες οι χώρες αφήνουν τα σχολεία ελεύθερα να αποφασίσουν ποιες διδακτικές μεθόδους θα χρησιμοποιήσουν ακόμη και αν συχνά υπάρχουν μηχανισμοί επόπτευσης, για παράδειγμα μέσω επιθεωρήσεων. Στη μεγάλη πλειονότητα των χωρών, τα σχολεία επίσης επιλέγουν τα δικά τους βιβλία, εκτός από την Ελλάδα, την Κύπρο (ISCED 1), το Λουξεμβούργο (ISCED 1), τη Μάλτα και το Λιχτενστάιν. Όλες οι χώρες δίνουν έστω κάποια ελευθερία στα σχολεία να ορίσουν τη βάση στην οποία οι μαθητές θα πρέπει να ομαδοποιούνται για σκοπούς διδασκαλίας και μάθησης. Οι εκπαιδευτικοί έχουν εκτενή αυτονομία λήψης αποφάσεων σε έναν άλλο σημαντικό τομέα της δραστηριότητάς τους, την αξιολόγηση των μαθητών.

Στην πλειονότητα των χωρών, η απόφαση εάν οι μαθητές θα πρέπει να επαναλάβουν ένα έτος εναπόκειται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια των σχολείων. Στην Κύπρο (ISCED 1), τη Λετονία, το Λουξεμβούργο (ISCED 2), το Λιχτενστάιν (ISCED 1) και τη Νορβηγία, τα σχολεία δεν είναι υπεύθυνα να αποφασίσουν εάν οι μαθητές θα πρέπει να επαναλάβουν το έτος. Στη Νορβηγία, οι μαθητές υπό κανονικές συνθήκες προβιβάζονται αυτόματα στην επόμενη τάξη καθόλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής τους εκπαίδευσης, ενώ στο Λιχτενστάιν το πράττουν στο επίπεδο ISCED 1. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα σχολεία αποφασίζουν πώς να οργανώσουν τους μαθητές σε διδακτικές ομάδες και υπάρχει η προσδοκία ότι η χαμηλή επίδοση του κάθε μαθητή θα πρέπει να αντιμετωπίζεται μέσω διαφοροποιημένης διδασκαλίας και με παροχή επιπλέον στήριξης παρά με την επανάληψη του έτους. Οι μαθητές, επομένως, πάντα προβιβάζονται αυτόματα στο επόμενο έτος.

Ελάχιστες ευρωπαϊκές χώρες δίνουν πιστοποιητικό στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1) – για περισσότερες πληροφορίες βλ. Σχήμα E21 (όροι εισαγωγής στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Ανάμεσά τους, ελάχιστες χώρες διενεργούν γραπτές εξετάσεις. Σε εκείνες τις χώρες που διενεργούν εξετάσεις στο επίπεδο ISCED 2, μόνο σπάνια καταρτίζονται στο σχολικό επίπεδο. Ωστόσο, τα σχολεία ασκούν αυτό το καθήκον αυτόνομα σε τέσσερις χώρες, το Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Ελλάδα, την Ιταλία και την Κύπρο.

Αλλα Σχήματα παρέχουν συμπληρωματικές πληροφορίες που αφορούν σε κάποια συγκεκριμένα ζητήματα, όπως είναι οι αποφάσεις για το εάν οι μαθητές θα πρέπει να μείνουν μετεξεταστέοι (Σχήμα E20), τη

μετάβαση από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα E21), το περιεχόμενο των εξετάσεων πιστοποίησης (Σχήμα E22), την απόκτηση διδακτικού εξοπλισμού, «κινητής περιουσίας», και πάγιων στοιχείων του ενεργητικού, «ακίνητης περιουσίας» (Σχήμα B19 α, β, γ) και τον αριθμό των ωρών κατά τις οποίες οι εκπαιδευτικοί πρέπει να βρίσκονται στο σχολείο (Σχήματα Δ29 και Δ30).

Σχήμα B15: Αυτονομία των σχολείων όσον αφορά στους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, το διδακτικό περιεχόμενο και τις διαδικασίες, δημόσιος τομέας, ISCED 1 και 2, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Σχήμα Β15 (συνέχεια): Αυτονομία των σχολείων όσον αφορά στους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, το διδακτικό περιεχόμενο και τις διαδικασίες, δημόσιος τομέας, ISCED 1 και 2, 2006/07

■ Πλήρης αυτονομία
 ■ Περιορισμένη αυτονομία
 ■ Καμία αυτονομία
 Μεταβίβαση δικαιώματος λήψης αποφάσεων από την τοπική αρχή
 ⊗ Δεν ισχύει

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr): Στο επίπεδο ISCED 1 οι διευθυντές των σχολείων που υπάγονται στη γαλλόφωνη κοινότητα ή τον φορέα εκπαιδευτικής παροχής στην περίπτωση της επιχορηγούμενης εκπαίδευσης, μπορούν να αυξήσουν το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα σε 29, 30 ή 31 περιόδους. Δεν χρειάζεται να επιλεγούν περαιτέρω μαθήματα επιλογής. Στο επίπεδο ISCED 2, το ωρολόγιο πρόγραμμα περιλαμβάνει τέσσερις υποχρεωτικές εβδομαδιαίες περιόδους επιπρόσθετων δραστηριοτήτων που το σχολείο πρέπει να επιλέξει από μια λίστα που καταρτίζουν οι αρχές της κοινότητας.

Βέλγιο (BE fr, BE de): Το Σχήμα αναφέρεται (α) σε σχολεία τα οποία υπάγονται απευθείας στην Κοινότητα και ένας υπουργός είναι η υπεύθυνη αρχή και (β) σε σχολεία στον δημόσιο και ιδιωτικό επιχορηγούμενο τομέα. Στον επιχορηγούμενο τομέα, υπεύθυνη αρχή θεωρείται ο διαχειριστικός φορέας που εδρεύει στο σχολείο.

Βέλγιο (BE de): Όσον αφορά στις κεφαλαιουχικές δαπάνες, τα σχολεία μπορούν να αποφασίσουν για ορισμένο επίπεδο δαπανών. Πέραν αυτού του επιπέδου, οι αποφάσεις λαμβάνονται από το υπουργείο. Στο επίπεδο ISCED 1, όλα τα γνωστικά αντικείμενα καθορίζονται στο διάταγμα και δεν μπορούν να επιλεγούν περαιτέρω μαθήματα επιλογής.

Βουλγαρία: Τα σχολεία έχουν αυτονομία για κάποιες λειτουργικές δαπάνες.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού προγράμματος ξεκίνησε το 2007/08. Το 2006/07, επιλεγμένα σχολεία δοκίμασαν τα νέα «Σχολικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα». Δεν διδάσκονται μαθήματα επιλογής στο επίπεδο ISCED 1.

Εσθονία: Η ηλικία των μαθητών είναι το κύριο κριτήριο που καθορίζει εάν θα τοποθετηθούν σε ξεχωριστές ομάδες. Συστήνεται τα αγόρια και τα κορίτσια να χωρίζονται για το μάθημα της Φυσικής Αγωγής από το πέμπτο έτος του σχολείου. Όπου τα σχολεία έχουν επαρκείς οικονομικούς πόρους, ενδέχεται να σχηματίζονται ομάδες μέσα στα πλαίσια των τάξεων για άλλα μαθήματα (όπως οι γλώσσες).

Ελλάδα: Τα σχολεία ενδέχεται να είναι πλήρως αυτόνομα για κάποιες λειτουργικές δαπάνες.

Ισπανία: Η επιλογή διευθυντών γίνεται από μια επιτροπή που απαρτίζεται από αντιπροσώπους του σχολείου και της εκπαιδευτικής αρχής. Όσον αφορά στις κεφαλαιουχικές δαπάνες, τα σχολεία προτείνουν τις δαπάνες αλλά η εκπαιδευτική αρχή εγκρίνει και παρέχει τους οικονομικούς πόρους.

Γαλλία: Επίπεδο ISCED 1: καθόλου αυτονομία όσον αφορά στη χρήση δημόσιων κονδυλίων και το διδακτικό προσωπικό. Επίπεδο ISCED 2: το σχολείο είναι αυτόνομο για την αντικατάσταση απόντων εκπαιδευτικών για απουσίες μέχρι 2 εβδομάδων. Μόνο τα σχολεία που έχουν τάξεις τεχνολογίας ή έναν τροποποιημένο γενικό/επαγγελματικό κλάδο (SEGPA) μπορούν να λαμβάνουν κεφάλαια από ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Κύπρος: Στο επίπεδο ISCED 1 είτε η ευθύνη επιλογής των σχολικών βιβλίων ανατίθεται στα σχολεία είτε δεν υπάρχει καθόλου αυτονομία σε αυτόν τον τομέα. Όσον αφορά σε αποφάσεις εάν οι μαθητές θα πρέπει να επαναλάβουν μια χρονιά, στο επίπεδο ISCED 1 δεν υπάρχει καθόλου αυτονομία καθώς οι μαθητές προβιβάζονται αυτόματα στην επόμενη τάξη σε όλες πλην εξαιρετικών περιπτώσεων. Σε αυτές τις περιπτώσεις απαιτείται η συμφωνία τόσο του διευθυντή όσο και του επιθεωρητή.

Λουξεμβούργο: Επίπεδο ISCED 1: Σε κάποιους δήμους η διοίκηση επιλέγει αντικαταστάτες απόντων εκπαιδευτικών. Δεν υπάρχει θέση διευθυντή και δεν διδάσκονται μαθήματα επιλογής. Καθόλου αυτονομία δεν παραχωρείται στα σχολεία σχετικά με τη διαχείριση δημόσιων κονδυλίων, το περιεχόμενο των υποχρεωτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των εγχειριδίων. Όσον αφορά στις αποφάσεις εάν οι μαθητές θα επαναλάβουν τη χρονιά, τα σχολεία είναι αυτόνομα στο επίπεδο ISCED 1.

Ουγγαρία: Η απόκτηση άλλων πόρων μπορεί να χρηματοδοτηθεί από τον ετήσιο προϋπολογισμό που παρέχει ο διαχειριστικός φορέας. Ο σκοπός θα πρέπει να δηλωθεί και το ποσό θα πρέπει να διαχωριστεί στα πλαίσια του προϋπολογισμού. Ο προγραμματισμός για την απόκτηση πόρων κάθε χρόνο είναι καθήκον του διευθυντή και εγκρίνεται από τον διαχειριστικό φορέα.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Β15 – συνέχεια)

Μάλτα: Οι διευθυντές πρέπει να συμβουλευούνται το Υπουργείο Παιδείας για να κρίνουν κατά πόσο μπορούν να προσφέρουν το ζητούμενο μάθημα επιλογής ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών σε κάθε ομάδα.

Κάτω Χώρες: Κάθε σχολείο έχει την αρμόδια αρχή του (*bevoegd gezag*) που μπορεί να είναι υπεύθυνη για ένα ή περισσότερα σχολεία. Αυτή η αρχή έχει την ευθύνη σε όλες τις περιπτώσεις, αλλά μπορεί να αναθέτει την εξουσία λήψης αποφάσεων στον σχολικό διαχειριστικό φορέα ή τον διευθυντή του σχολείου. Αυτή η ανάθεση θα πρέπει να περιλαμβάνεται στο καταστατικό της διαχείρισης. Επίσης, η αρμόδια αρχή έχει τη συνολική ευθύνη και δεν είναι δυνατό να υποδείξουμε ποια καθήκοντα εν τέλει ανατίθενται ή όχι στην πράξη.

Αυστρία: Το *Allgemein bildende höhere Schule* μπορεί να αποφασίσει εντός καθορισμένων εκπαιδευτικών κατευθυντηρίων γραμμών σχετικά με τη μίσθωση των εγκαταστάσεων για κοινοτική χρήση.

Πορτογαλία: Τα σχολεία μπορούν να επιλέγουν προσωπικό μόνο όταν οι θέσεις εξακολουθούν να είναι κενές μετά τους διορισμούς σε εθνικό επίπεδο. Όσον αφορά σε πειθαρχικά μέτρα και στις απολύσεις, τα σχολεία ξεκινούν και αναπτύσσουν τις διαδικασίες, αλλά η τελική απόφαση λαμβάνεται σε ανώτερο επίπεδο. Οι μαθητές υποβάλλονται σε εξετάσεις στα Πορτογαλικά και τα Μαθηματικά μόνο στο επίπεδο ISCED 2 και τα σχολεία δεν έχουν λόγο στην προετοιμασία του περιεχομένου αυτών των εξετάσεων.

Ρουμανία: Η επιλογή αντικαταστατών και τα πειθαρχικά μέτρα εξαρτώνται ανάλογα από την εκάστοτε κατάσταση, τα δε σχολεία δεν μπορούν να έχουν αυτονομία.

Σλοβενία: Όσον αφορά στη μίσθωση των εγκαταστάσεων για κοινοτική χρήση, τα τοπικά συμβούλια (ιδρυτικοί φορείς) έχουν το δικαίωμα να καταρτίζουν το δικό τους πλάνο. Όπου οι εγκαταστάσεις χρησιμοποιούνται για μαθήματα θρησκευτικών, απαιτείται η έγκριση του υπουργείου παιδείας. Η επένδυση εγκρίνεται από τον ιδρυτικό δήμο και/ή τον δημόσιο χρηματοδοτικό φορέα (υπουργείο παιδείας, υπουργείο οικονομικών). Η αυτονομία εξαρτάται από την πηγή της χρηματοδότησης (το κράτος, τον δήμο ή το σχολείο). Οι εκπαιδευτικοί είναι ελεύθεροι να επιλέξουν εγχειρίδια από μια λίστα που καταρτίζεται εκ των προτέρων.

Σλοβακία: Όσον αφορά στους ρόλους, τα καθήκοντα και τα πειθαρχικά μέτρα για το διδακτικό προσωπικό, κάποιες πτυχές είναι πιθανό να διέπονται από καθορισμένες κατευθυντήριες γραμμές. Τα σχολεία μπορούν να αποφασίσουν για κάποια κεφαλαιουχική δαπάνη με την έγκριση της ανώτερης αρχής.

Σουηδία: Σχετικά με τα πειθαρχικά μέτρα, κάποιες πτυχές μπορεί να διέπονται από καθορισμένες κατευθυντήριες γραμμές. Για τη χρήση δημόσιων κονδυλίων, οι τοπικές αρχές πρέπει να ακολουθούν εθνικές κατευθυντήριες γραμμές και επομένως πρέπει να αναθέτουν τουλάχιστον ορισμένες εξουσίες λήψης αποφάσεων στα σχολεία.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Σχετικά με την εκμίσθωση των εγκαταστάσεων για κοινοτική χρήση, τα σχολεία δεν έχουν αυτονομία στην περίπτωση που το κτίριο δόθηκε μέσω δημόσιας-ιδιωτικής κοινοπραξίας. Τα επίσημα εκπαιδευτικά προγράμματα περιλαμβάνουν την ελάχιστη απαιτούμενη ύλη για όλους τους μαθητές. Δεν επιζητούν να καθορίσουν το σύνολο του εκπαιδευτικού προγράμματος, για το οποίο το σχολείο είναι υπεύθυνο.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Η τοπική εκπαιδευτική αρχή είναι βασικά υπεύθυνη για τα πειθαρχικά μέτρα. Σε κάποιες περιπτώσεις, τα σχολεία μπορούν να διευρύνουν το πεδίο μιας θέσης που θα οδηγούσε σε επιπλέον μισθολογικές πληρωμές.

Ισλανδία: Οι ρόλοι και τα καθήκοντα των διευθυντών είναι δυνατό να ανατίθενται από τις τοπικές αρχές.

Λιχτενστάιν: Τα σχολεία σε επίπεδο ISCED 2 είναι αυτόνομα μόνο για τη συλλογή και χρήση ιδιωτικών κεφαλαίων για να χρηματοδοτήσουν μικρά έργα. Ωστόσο, αυτή η πρακτική δεν συνήθίζεται. Έχουν πλήρη αυτονομία για δαπάνες κάτω των 3 000 ελβετικών φράγκων. Πάνω από αυτό το επίπεδο, η αυτονομία τους περιορίζεται ή είναι ανύπαρκτη. Στο επίπεδο ISCED 1 είτε υπάρχει ανάθεση ή καθόλου αυτονομία στη χρήση δημόσιων κονδυλίων. Τα σχολεία δεν είναι αυτόνομα ούτε να καθορίσουν το περιεχόμενο των μαθημάτων επιλογής ούτε να επιλέξουν τα σχολικά βιβλία. Σε αυτό το επίπεδο, οι μαθητές προβιβάζονται αυτόματα στην επόμενη τάξη, άρα τα σχολεία δεν έχουν αυτονομία.

Νορβηγία: Τα σχολεία μπορούν μόνο να λαμβάνουν δωρεές.

Επεξηγηματική σημείωση

Αυτός ο δείκτης απεικονίζει τον βαθμό της σχολικής αυτονομίας σε σχέση με τις τοπικές, περιφερειακές και κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές. Ομοίως, δεν απεικονίζεται ο τρόπος οργάνωσης της εσωτερικής λήψης αποφάσεων στο σχολείο (στα πλαίσια του προσωπικού του σχολείου).

Ο όρος «**καθόλου αυτονομία**» σημαίνει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται μόνο από την εκπαιδευτική αρχή, μολονότι η άποψη του σχολείου μπορεί να ζητηθεί σε συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας. «**Πλήρης αυτονομία**» σημαίνει ότι το σχολείο είναι αποκλειστικά αρμόδιο να λαμβάνει αποφάσεις, εντός των ορίων που καθορίζει η εθνική/τοπική νομοθεσία ή κανονισμοί. Μη δεσμευτικές συστάσεις από την εκπαιδευτική αρχή δεν περιορίζουν τη σχολική αυτονομία.

Ο όρος «**περιορισμένη αυτονομία**» περιλαμβάνει τέσσερις ξεχωριστές καταστάσεις:

- Το σχολείο λαμβάνει μια απόφαση από κοινού με την εκπαιδευτική αρχή ή προωθεί την πρότασή του στην αρχή για έγκριση,
- Το σχολείο αποφασίζει βάσει ενός συνόλου επιλογών προκαθορισμένων από την εκπαιδευτική αρχή,
- Το σχολείο είναι αυτόνομο όσον αφορά μερικές αποφάσεις που σχετίζονται με την υπό μελέτη πτυχή, αλλά όσον αφορά στις υπόλοιπες αποφάσεις είτε θα πρέπει να απευθυνθεί στην τοπική αρχή είτε δεν δρα αυτόνομα,
- Το σχολείο είναι αυτόνομο κατ' αρχήν, αλλά παροτρύνεται να ακολουθήσει τις επίσημες συστάσεις.

Ο όρος «**μεταβίβαση δικαιώματος λήψης αποφάσεων από την τοπική αρχή**» σημαίνει ότι οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για τη λήψη αποφάσεων και έχουν δια νόμου την ευχέρεια να αναθέτουν το δικαίωμα λήψης αποφάσεων σε σχολικό επίπεδο.

ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΜΕ ΜΕΛΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΓΟΝΕΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΕ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Ο ρόλος των γονέων στη λήψη αποφάσεων σε σχολικό επίπεδο εξαρτάται από τη συμμετοχή ή μη των γονέων σε διοικούσες επιτροπές ή διαχειριστικά σώματα του σχολείου. Όπου συμβαίνει αυτό, η σφαίρα επιρροής τους σε ευρύ φάσμα τομέων είναι πιθανό να ποικίλλει σημαντικά. Ενδέχεται να έχουν δυνατότητα λήψης αποφάσεων, να ασκούν συμβουλευτική λειτουργία ή τίποτα από τα δύο. Στη Φινλανδία, τη Σουηδία και, σε μικρότερο βαθμό, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και τις Κάτω Χώρες, οι εξουσίες που ανατίθενται σε σχολικούς φορείς στους οποίους συμμετέχουν εκπρόσωποι γονέων, επαφίνονται στη διακριτική ευχέρεια του εκάστοτε σχολείου.

Οι εκπρόσωποι των γονέων συμβάλλουν στην κατάρτιση του σχολικού εκπαιδευτικού προγράμματος ή του σχολικού σχεδίου δράσης, είτε έχοντας συμβουλευτικό ρόλο (σε δεκαπέντε χώρες ή περιφέρειες) είτε έχοντας δικαίωμα λήψης αποφάσεων (σε έντεκα χώρες ή περιφέρειες). Μόνο στη Δανία, την Κύπρο, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, οι εκπρόσωποι των γονέων δεν έχουν δυνατότητα παρέμβασης αλλά ούτε και συμβουλευτικό ρόλο σε αυτό τον τομέα.

Όσον αφορά στους κανόνες που διέπουν την καθημερινή σχολική δραστηριότητα, η κατάσταση διαφέρει επίσης σημαντικά από χώρα σε χώρα. Οι γονείς που συμμετέχουν σε σχολικούς φορείς έχουν δυνατότητα λήψης αποφάσεων σε έντεκα εκπαιδευτικά συστήματα, ενώ σε άλλα δεκαπέντε έχουν συμβουλευτικό ρόλο. Στην Κύπρο, τη Σλοβακία, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, οι γονείς δεν έχουν ούτε δυνατότητα λήψης αποφάσεων ούτε συμβουλευτικό ρόλο στον εν λόγω τομέα.

Αντίθετα, οι γονείς δεν ασκούν οποιαδήποτε επίσημη επιρροή στις αποφάσεις που σχετίζονται με την οριστική ή προσωρινή αποβολή των μαθητών σε μόλις πάνω από τα μισά ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα. Συμβουλευτικό ρόλο έχουν μόνο στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία και την Αυστρία. Επτά χώρες παραχωρούν στους εκπροσώπους γονέων πλήρες δικαίωμα λήψης αποφάσεων στον εν λόγω τομέα, αλλά σε κάποιες χώρες αυτό το δικαίωμα περιορίζεται στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

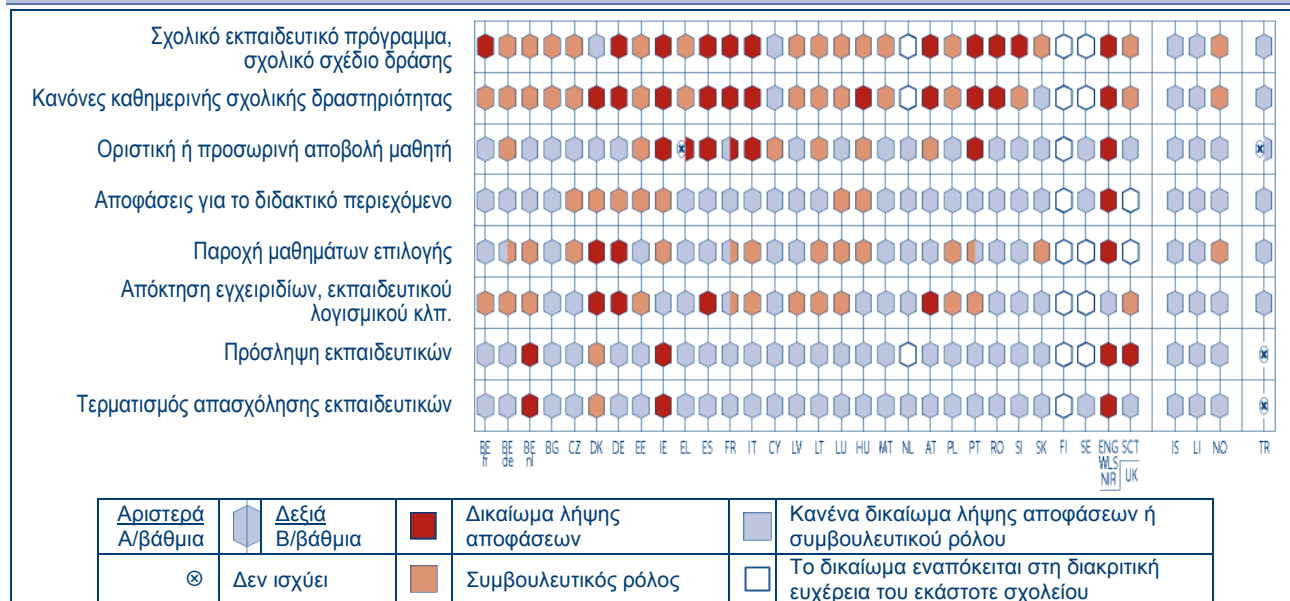
Η πρόσληψη εκπαιδευτικών και ο τερματισμός εκπαιδευτικών συμβάσεων συχνά δεν είναι ζήτημα που υπάγεται στη δικαιοδοσία σχολικών φορέων στους οποίους εκπροσωπούνται οι γονείς. Μόνο στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν το δικαίωμα λήψης αποφάσεων. Στη Δανία, αυτοί οι φορείς έχουν μόνο συμβουλευτικό ρόλο, ενώ στη Φινλανδία ο ρόλος που καλούνται να αναλάβουν ποικίλλει ανάλογα με το σχολείο. Σε όλες τις χώρες, αυτοί οι τύποι ρυθμίσεων που αφορούν στην πρόσληψη εκπαιδευτικών αντικατοπτρίζονται, με μόνο μερικές αποκλίσεις, στο δικαίωμα λήψης αποφάσεων για τον τερματισμό της εργοδότησης εκπαιδευτικών.

Παρομοίως, οι αποφάσεις για το διδακτικό περιεχόμενο πολύ σπάνια αποτελούν θέμα για σχολικούς φορείς με εκπροσώπους γονέων. Η Δημοκρατία της Τσεχίας, η Δανία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και η Ουγγαρία παραχωρούν συμβουλευτικό ρόλο και μόνο το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία) δίνουν το δικαίωμα λήψης αποφάσεων σε αυτό τον τομέα.

Η εικόνα είναι μάλλον πιο συγκεκριμένη όσον αφορά στη δυνατότητα των σχολικών φορέων με μέλη εκπροσώπους γονέων να συμβάλλουν στη λήψη αποφάσεων για τα μαθήματα επιλογής που θα παρέχει το σχολείο, με κάποιες διακυμάνσεις ανάμεσα στα εκπαιδευτικά επίπεδα: οι γονείς έχουν συμβουλευτικό ρόλο στο θέμα των μαθημάτων επιλογής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου και την Πορτογαλία, και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στη Γαλλία. Σε δεκαπέντε χώρες δεν προβλέπεται καμία δυνατότητα συμβουλευτικού ρόλου ή λήψης αποφάσεων. Δικαίωμα λήψης αποφάσεων παραχωρείται στη Δανία, τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), ενώ οι γονείς έχουν συμβουλευτικό ρόλο στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία (πρωτοβάθμιο επίπεδο), τη Σλοβακία και τη Νορβηγία.

Στη Δανία, τη Γερμανία, την Ισπανία και την Αυστρία, οι εκπρόσωποι των γονέων έχουν δικαίωμα λήψης αποφάσεων όσον αφορά στην επιλογή των εγχειριδίων, ενώ στο Βέλγιο, τα τρία κράτη της Βαλτικής, τη Γαλλία (κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση), την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) οι φορείς όπου συμμετέχουν γονείς ασκούν συμβουλευτικό ρόλο στο εν λόγω θέμα.

Σχήμα Β16: Δυνατότητα συμμετοχής σχολικού συμβουλίου/σχολικής επιτροπής, όπου εκπροσωπούνται γονείς, σε οκτώ τομείς, υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Γονείς που συμμετέχουν σε σχολικούς φορείς στον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα δεν έχουν δικαίωμα λήψης αποφάσεων ή συμβουλευτικό ρόλο όσον αφορά στην πρόσληψη και τερματισμό της απασχόλησης των εκπαιδευτικών.

Ελλάδα: Οριστική ή προσωρινή αποβολή των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ενδέχεται να μην ισχύει. Υπάρχουν δύο φορείς: η *Σχολική Επιτροπή*, με αρμοδιότητες για την υποδομή και τη χρηματοδότηση του σχολείου και το *Σχολικό Συμβούλιο*, με αρμοδιότητες για το σχολικό περιβάλλον και κλίμα.

Ισπανία: Ο Εκπαιδευτικός Νόμος του 2006 δίνει στους διευθυντές περισσότερες εξουσίες σε σχέση με την οριστική ή προσωρινή αποβολή των μαθητών, καθώς τους δίνει το δικαίωμα μεσολάβησης για επίλυση συγκρούσεων και την επιβολή των αντίστοιχων πειθαρχικών μέτρων στους μαθητές, μολοντί, όταν τα πειθαρχικά μέτρα που λαμβάνονται από τον διευθυντή είναι το αποτέλεσμα κακής συμπεριφοράς του μαθητή η οποία πλήττει σοβαρά τη σχολική κοινότητα, το Σχολικό Συμβούλιο, κατόπιν αίτησης των γονέων ή των διδασκόντων, μπορεί να επανεξετάσει την απόφαση και να προτείνει τα απαραίτητα μέτρα.

Ιταλία: Η οριστική και προσωρινή αποβολή μαθητών σε δευτεροβάθμιο επίπεδο υπόκειται στη δικαιοδοσία ενός σχολικού φορέα. Η συμμετοχή γονέων στον εν λόγω φορέα εξαρτάται από τους εσωτερικούς κανονισμούς του σχολείου. Σε πρωτοβάθμιο επίπεδο, η οριστική ή προσωρινή αποβολή δεν ρυθμίζεται και σπάνια υφίσταται στην πράξη.

Σλοβενία: Παράπονα για άτακτους μαθητές μπορούν να υποβληθούν στο σχολικό συμβούλιο, το οποίο έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει τη μετακίνηση αυτών των μαθητών.

Σλοβακία: Βάσει νόμου του 2003, που ίσχυσε την 1^η Ιανουαρίου 2004, οι εξουσίες των σχολικών συμβουλίων με τουλάχιστον τέσσερις εκπροσώπους γονέων στους κόλπους τους, επεκτάθηκαν στην κρατική διαχείριση και διοικητική αυτονομία της εκπαίδευσης.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Η διοικούσα επιτροπή του σχολείου καθορίζει το στρατηγικό πλαίσιο για τους σχολικούς κανόνες, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και το προσωπικό. Ο διευθυντής λαμβάνει αποφάσεις στα πλαίσια αυτού του πλαισίου. Συγκεκριμένοι κανονισμοί εφαρμόζονται στην απόφαση για οριστική ή προσωρινή αποβολή ενός μαθητή. Στην Αγγλία και την Ουαλία, αυτή η απόφαση λαμβάνεται μόνο από τον διευθυντή αλλά πρέπει να εξεταστεί από τη διοικούσα επιτροπή. Στη Βόρειο Ιρλανδία, η απόφαση για αποβολή λαμβάνεται από μια διοικούσα επιτροπή σε όλες τις κατηγορίες σχολείων εκτός από τα ελεγχόμενα σχολεία.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Η ευθύνη για τον διορισμό ανώτερων εκπαιδευτικών είναι κοινή με την τοπική αρχή.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα B16 – συνέχεια)

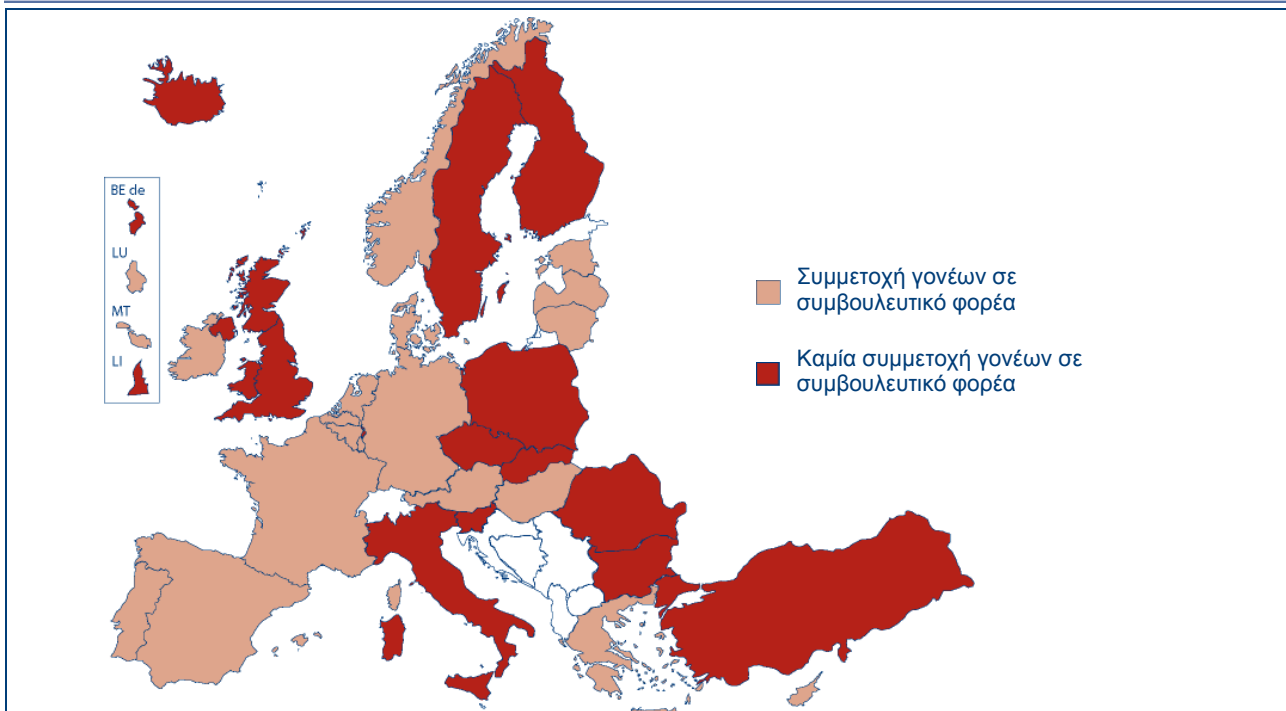
Τουρκία: Οι γονείς δεν συμμετέχουν σε σχολικούς φορείς που επιλαμβάνονται των προαναφερθέντων ζητημάτων. Οι κανονισμοί θεσπίζονται από τους κεντρικούς φορείς του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας. Οι σχολικοί φορείς δεν έχουν το δικαίωμα να προβαίνουν σε διευθετήσεις στα προαναφερθέντα θέματα εκτός από τη σύνταξη στρατηγικού σχεδίου. Κάθε σχολείο πρέπει να καταρτίζει ένα στρατηγικό σχέδιο περιλαμβανομένου ενός σχολικού σχεδίου δράσης. Η φύση του στρατηγικού σχεδιασμού απαιτεί τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων περιλαμβανομένων των γονέων, αλλά δεν αποτελεί κοινή πρακτική. Οι γονείς συμμετέχουν στις σχολικές δραστηριότητες μέσω της Ένωσης Σχολείου και Γονέων που μπορεί να διοργανώσει εργαστήρια με στόχο τη βελτίωση της εκπαίδευσης και της διδασκαλίας και συνάμα συνεργάζεται με τη σχολική διοίκηση για τις καθημερινές δραστηριότητες.

**ΠΕΡΙΠΟΥ ΣΤΙΣ ΜΙΣΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ, Ο ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ
ΜΕΣΩ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΣΚΕΙΤΑΙ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

Στις ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχει συχνά ένας εθνικός ή κεντρικός συμμετοχικός φορέας όπου λαμβάνουν μέρος γονείς και εκπρόσωποι άλλων συντελεστών του εκπαιδευτικού συστήματος. Όπου υπάρχουν τέτοιοι φορείς, δρουν συμβουλευτικά και δεν έχουν δικαίωμα λήψης αποφάσεων.

Αντίθετα, σε δεκαεπτά χώρες και στη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, δεν υπάρχει συγκεκριμένη πρόβλεψη για τη σύσταση ενός συμβουλίου εθνικού επιπέδου με γονική εκπροσώπηση. Στην Ιταλία, υπάρχει ένας συμβουλευτικός φορέας σε κεντρικό επίπεδο, αλλά δεν περιλαμβάνει γονείς.

**Σχήμα B17: Συμμετοχή γονέων σε εθνικού ή κεντρικού επιπέδου συμβουλευτικούς φορείς,
υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βουλγαρία: Μετά την υιοθέτηση του Εθνικού Προγράμματος για Σχολική και Προσχολική Εκπαίδευση 2006-2015, το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης εγκαινίασε τα καλούμενα εθνικά συμβούλια με συμμετοχή γονέων ως πιλοτικό έργο σε ορισμένους δήμους στην επικράτεια της χώρας. Εάν το σχέδιο Νόμου για τη Σχολική Εκπαίδευση εγκριθεί το 2009, θα προχωρήσει στη σύσταση τέτοιων εθνικών φορέων που θα συσταθούν και θα τους ανατεθούν συγκεκριμένες εξουσίες σε σχέση με τη συμμετοχή στη σχολική διαχείριση και την εσωτερική οργάνωση της σχολικής ζωής.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Β17 – συνέχεια)

Γερμανία: Η κατάσταση διαφέρει ανάλογα με τα *Länder*. Η σχολική νομοθεσία και η διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελούν ευθύνη των *Länder*.

Λιθουανία: Οι εκπρόσωποι γονέων που διορίζονται στο Λιθουανικό Εκπαιδευτικό Συμβούλιο πραγματοποιούν εξειδικευμένη αξιολόγηση και προσφέρουν συμβουλές σε στρατηγικά ζητήματα της λιθουανικής εκπαίδευσης. Οι κανονισμοί του Λιθουανικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου εγκρίνονται από την Κυβέρνηση.

Πολωνία: Ένα εθνικό συμβούλιο που περιλαμβάνει γονείς προβλέπεται από τη νομοθεσία (Νόμος περί του Εκπαιδευτικού Συστήματος του 1991 με περαιτέρω τροποποιήσεις) αλλά δεν έχει συσταθεί ακόμα.

Ρουμανία: Οι γονείς λαμβάνουν μέρος σε συμβουλευτικούς φορείς όπως είναι το Συμβούλιο των Διευθυντών των Σχολείων (*Consiliul de Administrație al Școlii*) και σε Αντιπροσωπευτικά Συμβούλια Γονέων Σχολικών Τάξεων (*Consiliile Reprezentative ale părinților pe clasă, școală*), αλλά η συμμετοχή είναι πιο περιορισμένη σε κεντρικό επίπεδο.

Επεξηγηματική σημείωση

Δεν απεικονίζονται σύνδεσμοι που αποτελούνται αποκλειστικά από γονείς.

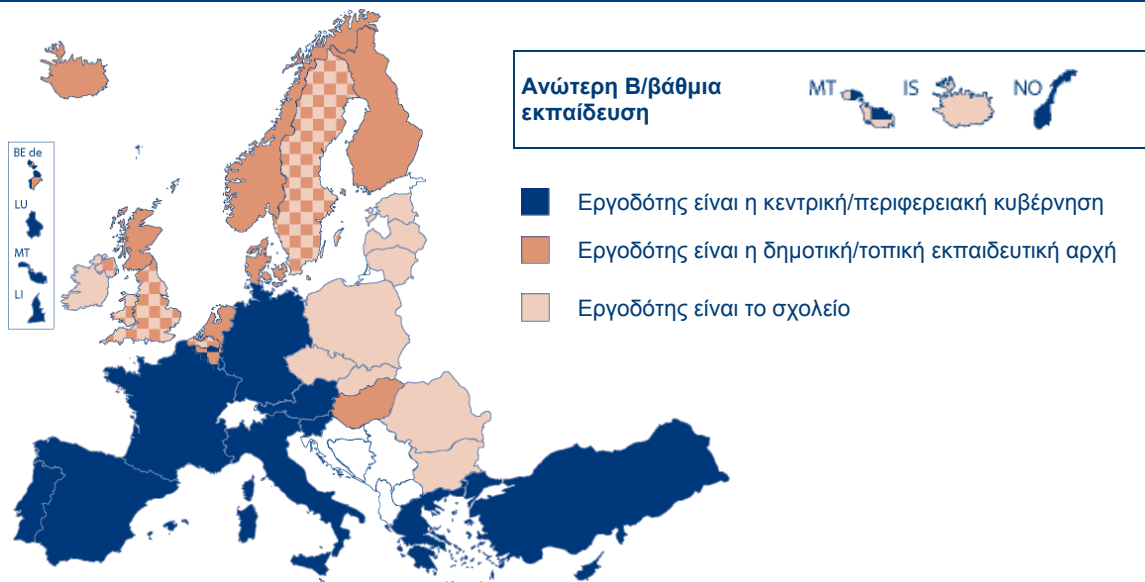
Η ΑΡΧΗ ΠΟΥ ΕΡΓΟΔΟΤΕΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΕΙΘΙΣΤΑΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΙΔΙΑ ΣΤΟ Α/ΒΑΘΜΙΟ ΚΑΙ Β/ΒΑΘΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το διοικητικό επίπεδο στο οποίο προσλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το καθεστώς απασχόλησής τους (Σχήμα Δ26). Οι εκπαιδευτικοί που σταδιοδρομούν ως δημόσιοι υπάλληλοι προσλαμβάνονται από τις κεντρικές ή περιφερειακές αρχές, όπου αυτές αντιστοιχούν στην ανώτερη εκπαιδευτική αρχή. Αυτό ισχύει σε δεκαπέντε ευρωπαϊκές χώρες ή περιφέρειες. Στις σκανδιναβικές χώρες καθώς και στην Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), εργοδότης των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε δημόσια ιδρύματα είναι η τοπική αρχή. Τα σχολεία έχουν την ευθύνη για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τις χώρες της Βαλτικής, την Ιρλανδία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία. Τέλος, η ευθύνη για την πρόσληψη εκπαιδευτικών διαφέρει ανάλογα με την κατηγορία του σχολείου στο Βέλγιο, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία).

Στις πλείστες περιπτώσεις, το εκπαιδευτικό επίπεδο στο οποίο απασχολείται ο εκπαιδευτικός δεν διαφοροποιεί τον φορέα που είναι υπεύθυνος για την πρόσληψή του. Μόνο σε περιορισμένο αριθμό χωρών, όπως είναι η Μάλτα, η Ισλανδία και η Νορβηγία, ο εργοδότης των εκπαιδευτικών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαφέρει από εκείνον στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στη Μάλτα (σε κάποιες περιπτώσεις) και στην Ισλανδία, εργοδότης είναι το ίδιο το σχολείο, ενώ στη Νορβηγία, η αρχή που έχει την ευθύνη για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η Εκπαιδευτική Επιτροπή της Κομητείας.

Ο βαθμός στον οποίο τα σχολεία εμπλέκονται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε σχέση με την πρόσληψη εκπαιδευτικών (Σχήμα Β15) λαμβάνεται επίσης υπ' όψιν στις πληροφορίες που παραθέτουμε, καθώς ως εργοδότης ερμηνεύεται η αρχή που έχει την ευθύνη για τον διορισμό του εκπαιδευτικού. Τα σχολεία μπορούν, πάντως, να έχουν πλήρη αυτονομία στην πρόσληψη των εκπαιδευτικών τους ακόμη και όταν ο εργοδότης δεν εντοπίζεται σε σχολικό επίπεδο (στις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Ουαλία) για κάποιες κατηγορίες σχολείων). Αυτό σημαίνει ότι τα σχολεία είναι ελεύθερα να επιλέξουν τους εκπαιδευτικούς τους μόνα τους, αν και μια ανώτερη αρχή έχει επίσημη ευθύνη για τον διορισμό των εκπαιδευτικών.

Σχήμα Β18: Διοικητικό επίπεδο υπεύθυνο για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στην Α/βάθμια, κατώτερη και ανώτερη Β/βάθμια εκπαίδευση, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε σχολεία του δημόσιου τομέα ενδέχεται να προσληφθούν είτε από τις αντίστοιχες κοινότητες τους (που είναι το ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης) είτε από τους δήμους ή τις επαρχίες. Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στον επιχειρηγούμενο ιδιωτικό τομέα προσλαμβάνονται από τις αρμόδιες αρχές τους. Αυτή η τελευταία περίπτωση δεν απεικονίζεται στο Σχήμα.

Γερμανία: Όσον αφορά στη μειονότητα των εκπαιδευτικών που δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας, το συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να είναι είτε το *Land* είτε ο δήμος.

Μάλτα: Στο γενικό ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο, η κεντρική αρχή είναι υπεύθυνη για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στα σχολεία που υπάγονται στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης. Τρία άλλα ιδρύματα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δεν υπάγονται απευθείας στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης προσλαμβάνουν το προσωπικό τους. Πρόκειται για το Junior College (γενική εκπαίδευση), το Κολέγιο Τεχνών, Επιστημών και Τεχνολογίας της Μάλτας και το Ινστιτούτο Τουριστικών Σπουδών (και τα δύο επαγγελματικής κατεύθυνσης).

Κάτω Χώρες: Οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται από την αρμόδια αρχή (*bevoegd gezag*), δηλαδή τη δημοτική ανώτατη αρχή για τη δημόσια εκπαίδευση και τον διοικητικό φορέα που διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο για την επιχειρηγούμενη ιδιωτική εκπαίδευση.

Αυστρία: Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στο πρωτοβάθμιο επίπεδο και στα *Hauptschulen* προσλαμβάνονται από τα *Länder*. Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα *allgemein bildende höhere Schulen* εργοδοτούνται από την *Bund* (κεντρική κυβέρνηση).

Σλοβενία: Οι εκπαιδευτικοί εργοδοτούνται από την Κυβέρνηση, αν και κάποια στοιχεία της διαδικασίας πρόσληψης εμπíπτουν στις ευθύνες του σχολείου.

Σουηδία: Εργοδότης είναι ο φορέας στον οποίο υπάγεται το σχολείο. Στα περισσότερα δημόσια σχολεία πρόκειται για τους δήμους. Για τα επιχειρηγούμενα ανεξάρτητα σχολεία, εργοδότης κανονικά είναι η σχολική επιτροπή.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Ο εργοδότης διαφέρει ανάλογα με τη νομική κατηγορία του σχολείου. Στην Αγγλία και την Ουαλία, πρόκειται για την τοπική αρχή ή το διοικητικό συμβούλιο του σχολείου. Στη Βόρειο Ιρλανδία, πρόκειται για την Επιτροπή Παιδείας και Βιβλιοθήκης, το Συμβούλιο για Καθολικά Επιχειρηγούμενα Σχολεία, ή τη διοικούσα επιτροπή του σχολείου.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Β18)

Ο όρος «αρχή πρόσληψης» αναφέρεται στην αρχή που έχει άμεση ευθύνη να διορίζει τους εκπαιδευτικούς, να καθορίζει τους όρους εργασίας τους (σε συνεργασία με άλλους εταίρους, όπου κρίνεται αναγκαίο) και να φροντίζει ώστε αυτοί οι όροι να πληρούνται. Σε αυτά τα πλαίσια, περιλαμβάνεται επίσης και η καταβολή των μισθών των εκπαιδευτικών, μολοντί τα κονδύλια γι' αυτό τον σκοπό ενδέχεται να μην πηγάζουν απαραίτητα απευθείας από τον προϋπολογισμό της αρχής. Θα πρέπει, ωστόσο, να διαχωρίσουμε τα προαναφερθέντα από την ευθύνη για τη διαχείριση των πόρων εντός του σχολικού πλαισίου, η οποία εναπόκειται (πότε περισσότερο και πότε λιγότερο) στον διευθυντή ή τη διαχειριστική επιτροπή του σχολείου.

Στις πλείστες χώρες, η κεντρική κυβέρνηση είναι η ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση. Σε τρεις περιπτώσεις, ωστόσο, η λήψη αποφάσεων λαμβάνει χώρα σε διαφορετικό επίπεδο. Πρόκειται για τις κυβερνήσεις των κοινοτήτων στο Βέλγιο, των *Länder* στη Γερμανία και των Αυτόνομων Κοινοτήτων στην Ισπανία.

Η ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΙΘΙΣΤΑΙ ΝΑ ΚΑΘΟΡΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΩΣΤΟΣΟ, ΑΛΛΟΙ ΤΥΠΟΙ ΔΑΠΑΝΗΣ ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Οι αποφάσεις που αφορούν στο συνολικό ύψος της δημόσιας δαπάνης, που προορίζεται για τα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, λαμβάνονται από τις κεντρικές και/ή τοπικές κυβερνήσεις, ανάλογα με την κατηγορία των σχετικών πόρων (Σχήμα Δ9). Σε κάποιες χώρες, ωστόσο, αυτοί οι φορείς αποφασίζουν μόνο για το συνολικό ποσό που θα διατεθεί για την εκπαιδευτική δαπάνη, ενώ αποφάσεις για συγκεκριμένες κατηγορίες πόρων λαμβάνονται σε σχολικό επίπεδο (Σχήμα Β15). Ανάλογα με την εκάστοτε επιλεγμένη μέθοδο διάθεσης των χρημάτων, το ύψος της χρηματοδότησης για συγκεκριμένο πόρο καθορίζεται είτε εφάπαξ, που κατανέμεται αναλογικά στα σχολεία, είτε ως μια φόρμουλα που, όταν αφορά στο κάθε σχολείο ξεχωριστά, χορηγεί το συνολικό ύψος της απαιτούμενης χρηματοδότησης.

Σε πολλές χώρες, η συνολική δημόσια δαπάνη για το διδακτικό προσωπικό (ή συνολική δημόσια δαπάνη για τα σχολεία, στην περίπτωση των χωρών όπου τα σχολεία καθορίζουν τη διάθεση στις κατηγορίες ή τη δαπάνη) αποφασίζεται στο επίπεδο της κεντρικής κυβέρνησης ή της ανώτατης αρχής για την εκπαίδευση. Στη Γαλλία, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Ουαλία), η λήψη αποφάσεων εντοπίζεται τόσο στην κεντρική/ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση όσο και στο τοπικό επίπεδο. Στη Ρουμανία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), την Ισλανδία και τη Νορβηγία, το τοπικό επίπεδο έχει την αποκλειστική ευθύνη.

Οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν στη δαπάνη που καθορίζεται για το μη-διδακτικό προσωπικό, τους λειτουργικούς πόρους και την απόκτηση κινητής περιουσίας μπορούν να εξεταστούν από κοινού καθώς, σχεδόν σε όλες τις χώρες, ακολουθούνται παρόμοιες διαδικασίες. Γενικά, αυτές οι αποφάσεις μοιράζονται μεταξύ κεντρικού και τοπικού επιπέδου ή λαμβάνονται αποκλειστικά σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, εξακολουθούν να λαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), την Ιρλανδία, την Κύπρο, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειος Ιρλανδία) και την Τουρκία.

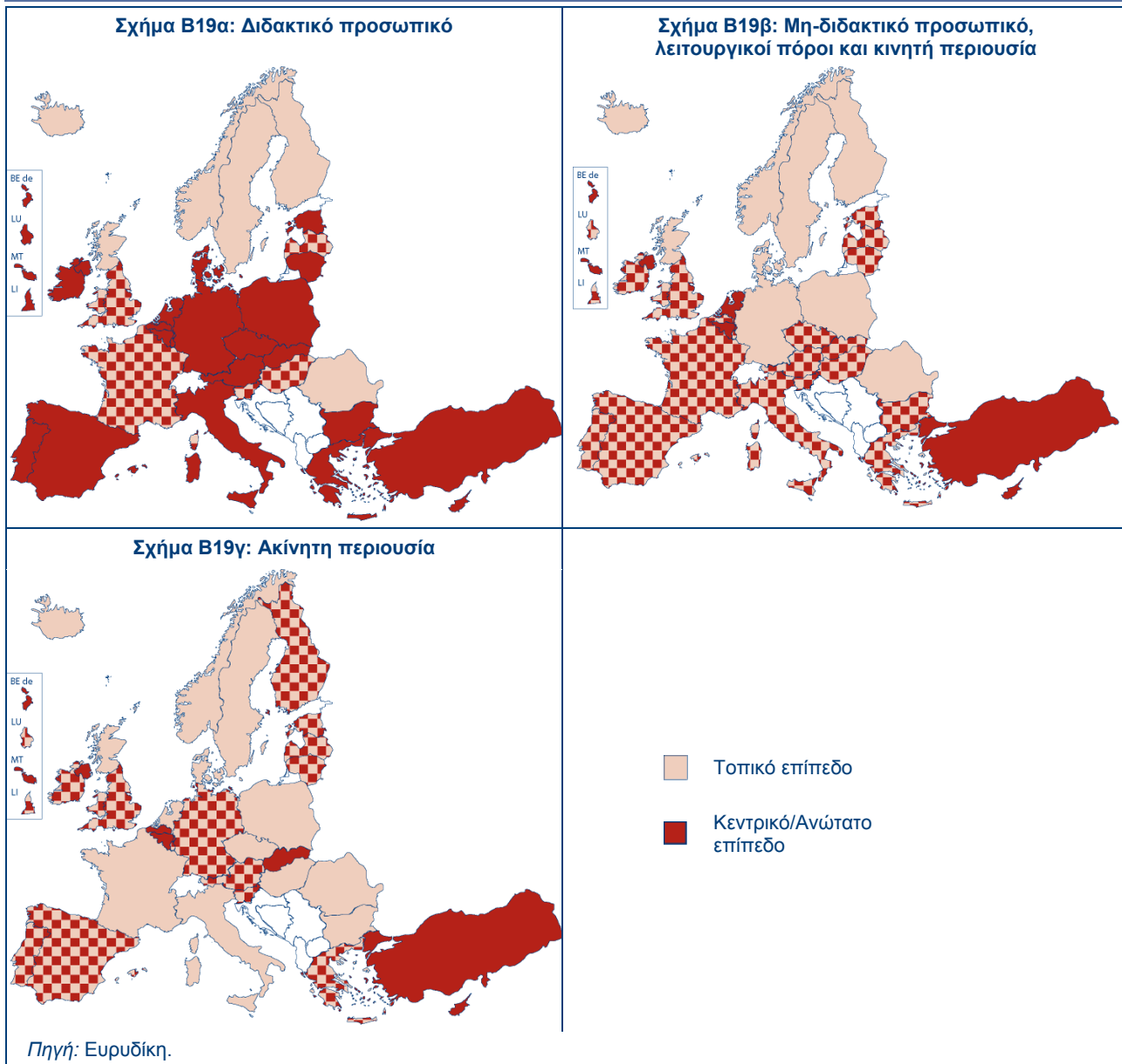
Ανάλογα με τη χώρα, ο καταμερισμός της ευθύνης για τη λήψη αποφάσεων όσον αφορά στη δαπάνη για πόρους που καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, διαφέρει ευρέως. Γενικά, οι αποφάσεις που σχετίζονται με τους πόρους οι οποίοι προορίζονται για απόκτηση μέρους ή του συνόλου του σχολικού εξοπλισμού και υλικών αγαθών (περιλαμβανομένων Η/Υ, που συγκαταλέγονται στην κατηγορία «κινητή περιουσία») λαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο. Αντίθετα, οι υπόλοιπες αποφάσεις λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο. Σε κάποιες από τις χώρες αυτής της ομάδας, τα σχολικά εγχειρίδια εκδίδονται και διανέμονται πάντοτε από την κεντρική αρχή.

Τέλος, όσον αφορά στο επίπεδο που είναι υπεύθυνο για τον καθορισμό του συνολικού ύψους της δημόσιας δαπάνης που προορίζεται για πάγια στοιχεία του ενεργητικού (ακίνητη περιουσία), πρέπει να σημειωθεί ότι, στις πλείστες χώρες, τις αρμοδιότητες επιμερίζονται το τοπικό και κεντρικό επίπεδο, αν και συχνότερα την ευθύνη επωμίζεται το τοπικό επίπεδο. Μόνο στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Κύπρο, τη Μάλτα, τη Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειο Ιρλανδία) και την Τουρκία, η κεντρική/ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση είναι η μοναδική υπεύθυνη αρχή για τη λήψη αποφάσεων για την επένδυση σε ακίνητη περιουσία. Συγκεκριμένες περιπτώσεις καταγράφονται σε κάποιες χώρες, όπως π.χ. στις Κάτω Χώρες, όπου το ύψος του ποσού που ένας δήμος λαμβάνει από την κεντρική κυβέρνηση για κτίρια καθορίζεται βάσει μιας σειράς κριτηρίων. Ωστόσο, οι δήμοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτό το ποσό όπως κρίνουν οι ίδιοι και να το συγχωνεύσουν με άλλους προϋπολογισμούς. Έτσι, καθορίζουν αποτελεσματικά το συνολικό ποσό που διανέμεται σε κεφαλαιουχική δαπάνη, ενώ η κυβέρνηση καθορίζει το συνολικό ποσό για απόκτηση άλλων πόρων.

Συγκρίνοντας τους χάρτες προκύπτει σαφώς ότι αφ' ενός διαγράφεται μια τάση βάσει της οποίας οι αποφάσεις για χρηματοδότηση του διδακτικού προσωπικού λαμβάνονται από την κεντρική κυβέρνηση ή την

περιφερειακή οντότητα που είναι πλήρως υπεύθυνη για την εκπαίδευση και αφ' ετέρου, η λήψη αποφάσεων για τη χρηματοδότηση των λειτουργικών πόρων (με την ευρεία έννοια) μοιράζεται με τις τοπικές αρχές. Από την ανάλυση του τρόπου καταμερισμού των αρμοδιοτήτων για τη λήψη αποφάσεων μεταξύ των διαφόρων διοικητικών επιπέδων προκύπτει εξίσου ξεκάθαρα ότι για κάθε κύρια κατηγορία πόρων (προσωπικό, λειτουργικοί και κεφαλαιουχικοί πόροι), παρατηρείται μια μεγαλύτερη γενικευμένη τάση αποκέντρωσης της λήψης αποφάσεων για τον καθορισμό του συνολικού ποσού που προορίζεται για πόρους που δεν έχουν άμεση σχέση με τη διδασκαλία.

Σχήμα Β19: Επίπεδο αρχής λήψης αποφάσεων για καθορισμό του συνολικού ποσού της δημόσιας δαπάνης που προορίζεται για τα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δημόσιος ή ισότιμος τομέας, 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήματα Β19α, Β19β και Β19γ)

Βέλγιο: Στην περίπτωση σχολείων που διοικούνται από τους δήμους και τις επαρχίες, οι τελευταίες μπορούν να αποφασίσουν κατά πόσο θα διαθέσουν κάποιο προϋπολογισμό ειδικά για λειτουργικούς πόρους και κινητή περιουσία, πέρα από τις χορηγίες που δίνουν οι Κοινότητες.

Βουλγαρία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Εσθονία, Ελλάδα, Λετονία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβενία και Ισλανδία: Τα ποσά που προορίζονται, αν όχι για το σύνολο του διδακτικού υλικού και του εξοπλισμού, τουλάχιστον για βιβλία και/ή οπτικοακουστικό εξοπλισμό ή Η/Υ καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Το κεντρικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τον καθορισμό του ποσού που θα διατεθεί για το μη-διδακτικό προσωπικό, ενώ το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για άλλους λειτουργικούς πόρους και κινητή περιουσία.

Γερμανία: Τα *Länder* (το ανώτατο επίπεδο λήψης αποφάσεων) εκπονούν τα σχέδια ανάπτυξης των σχολείων βάσει των οποίων οι τοπικές αρχές διαθέτουν κονδύλια για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας.

Εσθονία: Το κράτος διαθέτει πόρους σε συγκεκριμένα σχολεία μέσω του Εθνικού Προγράμματος Επένδυσης, ενώ το τοπικό επίπεδο προβαίνει σε χορηγίες παρόμοιας φύσης από τον δικό του προϋπολογισμό. Αυτές οι δύο διαδικασίες δεν είναι αλληλένδετες.

Ελλάδα: Την ευθύνη για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας επιμερίζεται το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Οικονομικών (κεντρικό επίπεδο) καθώς και οι Νομαρχίες (τοπικό επίπεδο).

Ισπανία: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η ευθύνη για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας μοιράζεται μεταξύ των Αυτόνομων Κοινοτήτων – που ανεγείρουν τα σχολικά κτίρια – και των δήμων που παρέχουν τη γη και είναι υπεύθυνοι για τη συντήρηση και επισκευή των σχολείων. Στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, κάθε ευθύνη για τη δαπάνη για τα σχολικά κτίρια ανατίθεται στις Αυτόνομες Κοινότητες.

Γαλλία: Ένας νέος οργανωτικός νόμος σχετικός με τη χρηματοδότηση δίνει στις ακαδημαϊκές αρχές (σχολικές περιφερειακές αρχές) την ευθύνη να καθορίζουν, σε συνεργασία με τις κεντρικές αρχές, το ύψος της δημόσιας δαπάνης που θα διανεμηθεί στα σχολεία, περιλαμβανομένης της καταβολής του μισθού του διδακτικού προσωπικού.

Ιταλία: Το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για την παροχή κάποιων λειτουργικών πόρων (π.χ. εγχειρίδια για τα δημοτικά σχολεία) από τον δικό τους προϋπολογισμό.

Λετονία: Το κεντρικό επίπεδο καθορίζει το ποσό και τις διαδικασίες καταβολής των μισθών, και το τοπικό επίπεδο διαθέτει τις επιχορηγήσεις που καθορίζονται από τον εθνικό προϋπολογισμό, συμπληρώνοντάς τις από τα τοπικά έσοδα. Ομοίως, τόσο το κεντρικό όσο και το τοπικό επίπεδο μοιράζονται το συνολικό ύψος των δαπανών για απόκτηση ακίνητης περιουσίας.

Λιθουανία: Ένα νέο σύστημα χρηματοδότησης που βασίζεται στο «κατά κεφαλήν» μοντέλο ισχύει από το 2002 για το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό, κοινωνικούς παιδαγωγούς και βιβλιοθηκάρους, εγχειρίδια και άλλα διδακτικά βοηθήματα. Τα κονδύλια διανέμονται από την κεντρική κυβέρνηση. Οι άλλες κατηγορίες πόρων (άλλο μη-διδακτικό προσωπικό, λειτουργικοί πόροι, κινητή και ακίνητη περιουσία) παραμένουν ευθύνη των δήμων.

Λουξεμβούργο: Το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για άλλους πόρους εκτός από το διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και το κεντρικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ουγγαρία: Οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν ευρέα δικαιώματα στη διάθεση πακέτων χορηγιών. Τα πακέτα χορηγιών καθορίζονται σύμφωνα με τους δείκτες απόδοσης που εγκαινιάστηκαν το 2007.

Αυστρία: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και στα *Hauptschulen* και *Polytechnische Schulen*, το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τους πόρους που προορίζονται για το μη-διδακτικό προσωπικό και τους λειτουργικούς και κεφαλαιουχικούς πόρους. Στην περίπτωση των *Allgemein bildende höhere Schulen*, την ευθύνη έχει η κεντρική αρχή.

Πολωνία: Στον καθορισμό του επιπέδου των πόρων που διατίθενται για το διδακτικό προσωπικό, οι τοπικές αρχές πρέπει να εφαρμόζουν τη νομοθεσία που σχετίζεται με τη μισθοδοσία, το μέγεθος των τάξεων και την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού, αλλά μπορούν να συμπληρώσουν το ποσό από τα δικά τους έσοδα.

Πορτογαλία: Το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τη χρηματοδότηση λειτουργικών πόρων, κινητής περιουσίας και κεφαλαιουχικών πόρων στην περίπτωση σχολείων που προσφέρουν το πρώτο στάδιο του επιπέδου ISCED 1.

Ρουμανία: Νέες ανεγέρσεις, αποκαταστάσεις, συγχωνεύσεις, χρήσεις και σημαντικές επισκευές χρηματοδοτούνται από τον κρατικό και τους τοπικούς προϋπολογισμούς.

Σλοβενία: Το τοπικό επίπεδο παρέχει χρηματοδότηση για ακίνητη περιουσία με κάποια συνδρομή από το κεντρικό επίπεδο. Το Υπουργείο Παιδείας προκηρύσσει διαγωνισμό για υποβολή προσφορών και εγκρίνει τοπικά προγράμματα επενδύσεων βάσει των εξαγγελθέντων κριτηρίων προτεραιότητας.

Φινλανδία: Προκειμένου να εξασφαλιστεί κυβερνητική χρηματοδότηση για επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία, το έργο πρέπει να εγκριθεί από το Υπουργείο Παιδείας ως μέρος του εθνικού σχεδίου χρηματοδότησης και σύμφωνα με τον προϋπολογισμό.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Τα σχολεία λαμβάνουν έναν γενικό προϋπολογισμό τον οποίον έχουν την ευθύνη να διαθέσουν για την κάλυψη των διαφορετικών κατηγοριών δαπανών.

Λιχτενστάιν: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για την απόκτηση λειτουργικών πόρων. Η ευθύνη μοιράζεται ανάμεσα σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο για τους κεφαλαιουχικούς πόρους, ενώ στην περίπτωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης την ευθύνη έχει η κεντρική αρχή.

Τουρκία: Οι τοπικές διοικήσεις οφείλουν επίσης να διαθέσουν πόρους για την κάλυψη δαπανών εκτός από το διδακτικό προσωπικό. Ωστόσο, η συνδρομή τους είναι ελάχιστη σε σύγκριση με τη συνδρομή σε κεντρικό επίπεδο.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήματα Β19α, Β19β και Β19γ – συνέχεια)

Οι κατηγορίες πόρων που εξετάζονται είναι οι εξής: διδακτικό προσωπικό, μη-διδακτικό προσωπικό, λειτουργικοί πόροι για τη διδασκαλία, άλλοι λειτουργικοί πόροι, κινητή και ακίνητη περιουσία. Η συλλογή οικονομικών δεδομένων ομαδοποιεί αυτές τις έξι κατηγορίες σε τρεις βασικές, δηλαδή τρέχουσες δαπάνες για το προσωπικό, άλλες τρέχουσες δαπάνες και κεφαλαιουχικές δαπάνες. Ωστόσο, στα πλαίσια της διοικητικής λήψης αποφάσεων, είναι πιο χρήσιμο να υιοθετήσουμε ένα διαφορετικό σύνολο κατηγοριών που διακρίνονται σε α) διδακτικό προσωπικό, β) μη-διδακτικό προσωπικό, λειτουργικούς πόρους και κινητή περιουσία και γ) ακίνητη περιουσία.

Οι τρέχουσες δαπάνες καλύπτουν αγαθά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια του έτους και πρέπει να ανανεώνονται κάθε χρόνο. Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες καλύπτουν περιουσιακά στοιχεία που διαρκούν περισσότερο από ένα έτος και αναφέρονται σε κατασκευές, ανακαινίσεις ή σημαντικές επισκευές στις κτιριακές εγκαταστάσεις (ακίνητη περιουσία) καθώς και σε εξοπλισμό, έπιπλα και Η/Υ (κινητή περιουσία). Ωστόσο, είναι δυνατό μικρές δαπάνες κάτω από συγκεκριμένο πάγιο ποσό να συγκαταλέγονται στις λειτουργικές δαπάνες.

Πόροι για σχολεία που στοχεύουν σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες και ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένα προγράμματα στήριξης (όπως ζώνες εκπαιδευτικής δράσης, προγράμματα για μαθητές εθνικών μειονοτήτων κλπ.) δεν περιλαμβάνονται στο παρόν Σχήμα.

Η κεντρική κυβέρνηση είναι η ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση στις πλείστες χώρες. Σε τρεις περιπτώσεις, ωστόσο, η λήψη αποφάσεων γίνεται σε διαφορετικό επίπεδο. Πρόκειται για τις κυβερνήσεις των κοινοτήτων στο Βέλγιο, των *Länder* στη Γερμανία και των Αυτόνομων Κοινοτήτων στην Ισπανία.

Μόνο σχολεία στον δημόσιο τομέα λαμβάνονται υπ' όψιν. Ωστόσο, στην περίπτωση τριών χωρών (Βέλγιο, Ιρλανδία και Κάτω Χώρες), στο Σχήμα περιλαμβάνονται τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία, καθώς εγγράφουν σημαντικό ποσοστό μαθητών και θεωρούνται ισότιμα των σχολείων του δημόσιου τομέα.

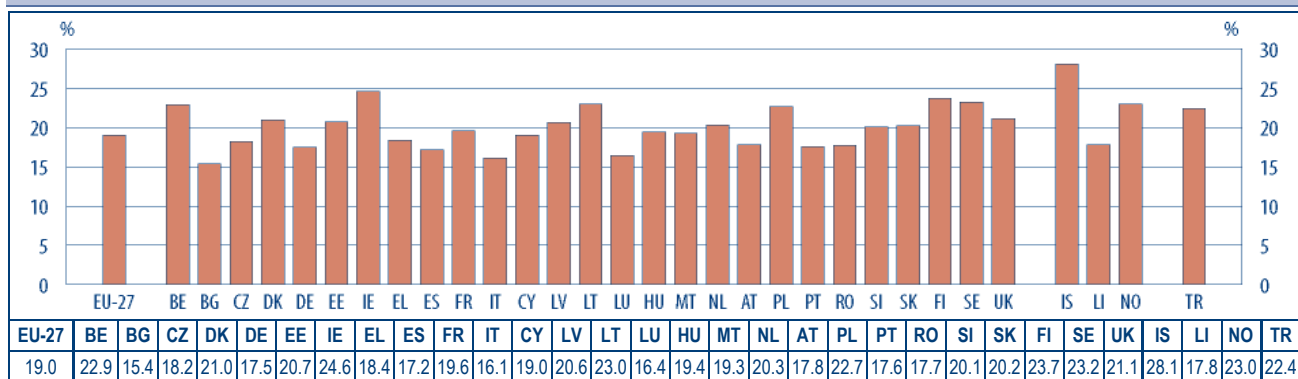
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

ΣΧΕΔΟΝ 20 % ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η αναλογία των μαθητών και φοιτητών στο σύνολο του πληθυσμού κυμαίνεται μεταξύ 15 % και 25 % στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών. Η Ισλανδία είναι η μοναδική χώρα με επίπεδα εγγραφής στην εκπαίδευση που ξεπερνούν το 25 %.

Οι εθνικές δημογραφικές δομές επηρεάζουν τα ποσοστά συμμετοχής, καθώς οι νεαρές πληθυσμιακές ομάδες είναι πιθανότερο να εγγραφούν στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με τη γενική κατάσταση που διαμορφώνεται στην Ευρώπη, τα λιγότερα μέλη αριθμεί η ηλικιακή ομάδα 0-9, ακολουθούμενη από την ηλικιακή ομάδα 10-19. Η πτώση που παρουσιάζει ο αριθμός των νέων την τελευταία 5ετία (Σχήμα Α1) μπορεί να εξηγήσει τη μείωση περίπου 5 % των μαθητών και φοιτητών στους κόλπους του πληθυσμού. Οι προβλεπόμενοι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού στην ηλικιακή ομάδα 0-5, που απεικονίζονται στο Σχήμα Α4α, είναι πιθανό να ενισχύσουν την πτωτική τάση που σημειώνει ο αριθμός των μαθητών σε ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Σχήμα Γ1: Ποσοστό μαθητών και φοιτητών από την Α/βάθμια μέχρι την Γ/βάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-6) στο σύνολο του πληθυσμού, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία που αναφέρονται στις εγγραφές. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, ο δείκτης είναι υποτιμημένος.

Λουξεμβούργο: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία. Παρομοίως, πολλοί μαθητές στα επίπεδα ISCED 1, 2 και 3 φοιτούν στο εξωτερικό και επομένως δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα.

Επεξηγηματική σημείωση

Η συλλογή στοιχείων για τις εγγραφές καλύπτει τα εκπαιδευτικά συστήματα στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από τον φορέα στον οποίον υπάγονται. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, στις οποίες το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι παρόμοιο με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή οδηγεί στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής, ανεξάρτητα από τις ανάγκες των μαθητών και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή. Στα στοιχεία περιλαμβάνονται οι φοιτητές πλήρους και μερικής φοίτησης.

Κάθε φοιτητής που έχει εγγραφεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους καταμετρήθηκε μία φορά, ακόμη και αν έχει εγγραφεί σε πολλά προγράμματα.

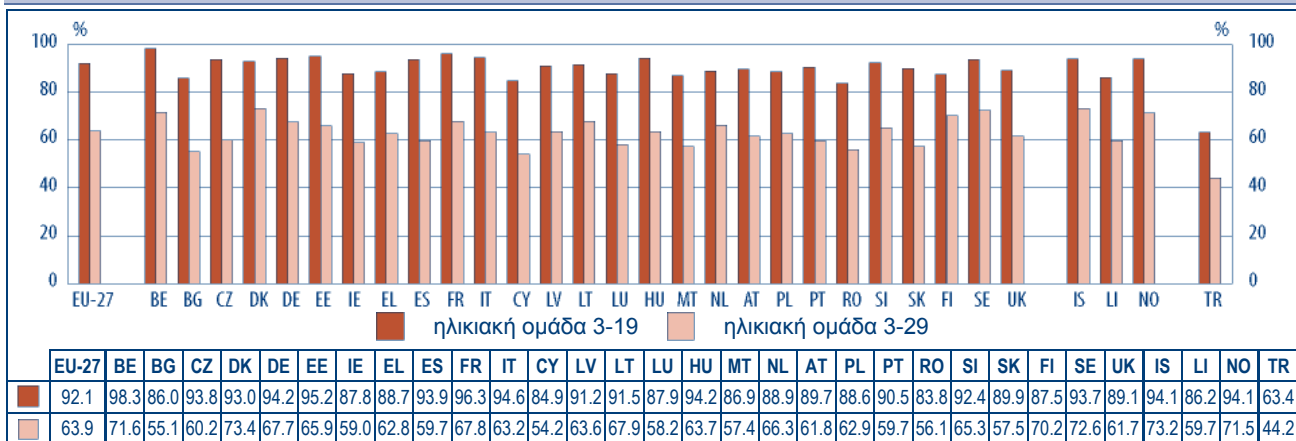
**ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ 90 % ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 3 ΕΩΣ 19 ΕΤΩΝ
ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η ηλικιακή ομάδα 3-19 ετών καταγράφει υψηλό επίπεδο συμμετοχής στην εκπαίδευση. Το ποσοστό των νέων που φοιτούν σε κάποιο επίπεδο εκπαίδευσης ξεπερνά το 90 % σε δεκαέξι χώρες ενώ ξεπερνά το 95 % στο Βέλγιο, την Εσθονία και τη Γαλλία.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, σύγκριση των ποσοστών συμμετοχής των νέων στις ηλικιακές ομάδες 3-19 και 3-29 παρουσιάζει αξιοσημείωτη πτώση στις εγγραφές της ηλικιακής ομάδας 3-29, κατά μέσο όρο περίπου 30 % στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών. Αντίθετα, η πτώση είναι πολύ λιγότερο έντονη στη Δανία, τη Φινλανδία και την Τουρκία με πτώση χαμηλότερη από 20 % μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής των δύο ηλικιακών ομάδων.

Αυτό σημαίνει ότι εξαιρετικά μειωμένος αριθμός νέων συμμετέχουν στην εκπαίδευση μετά την ηλικία των 19 ετών, ανεξάρτητα από τον τύπο του επιλεγμένου εκπαιδευτικού προγράμματος. Ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση εντοπίζεται περίπου στο 65 % για την ηλικιακή ομάδα 3-29 (και πάνω από 92 % για την ηλικιακή ομάδα 3-19). Αυτή η φθίνουσα τάση στα ποσοστά συμμετοχής σχετίζεται σαφώς με το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Σχήμα Γ10). Μόνο το Βέλγιο και οι σκανδιναβικές χώρες εμφανίζουν ποσοστά συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας 3-29 υψηλότερα από 70 %.

**Σχήμα Γ2: Αναλογία μαθητών και φοιτητών
στις ηλικιακές ομάδες 3-19 και 3-29, 2006**

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία που αναφέρονται στις εγγραφές. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, ο δείκτης είναι υποτιμημένος.

Λουξεμβούργο: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία. Παρομοίως, πολλοί μαθητές στα επίπεδα ISCED 1, 2 και 3 φοιτούν στο εξωτερικό και επομένως δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, όλα τα ποσοστά συμμετοχής ανά ηλικιακή ομάδα είναι υποτιμημένα. Στο επίπεδο ISCED 5 λείπουν τα στοιχεία ανά ηλικιακή ομάδα.

Επεξηγηματική σημείωση

Στον αριθμητή περιλαμβάνονται όλοι οι μαθητές και φοιτητές ηλικίας 3-19 και 3-29 ετών που φοιτούν σε όλα τα επίπεδα ISCED των δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων. Οι αριθμοί των μαθητών και φοιτητών διαιρούνται με τους αριθμούς των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού. Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου 2006.

Στον αριθμητή περιλαμβάνονται όλοι οι μαθητές και φοιτητές ηλικίας 3-19 και 3-29 ετών που φοιτούν σε όλα τα επίπεδα ISCED των δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων. Οι αριθμοί των μαθητών και φοιτητών διαιρούνται με τους αριθμούς των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού. Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου 2006.

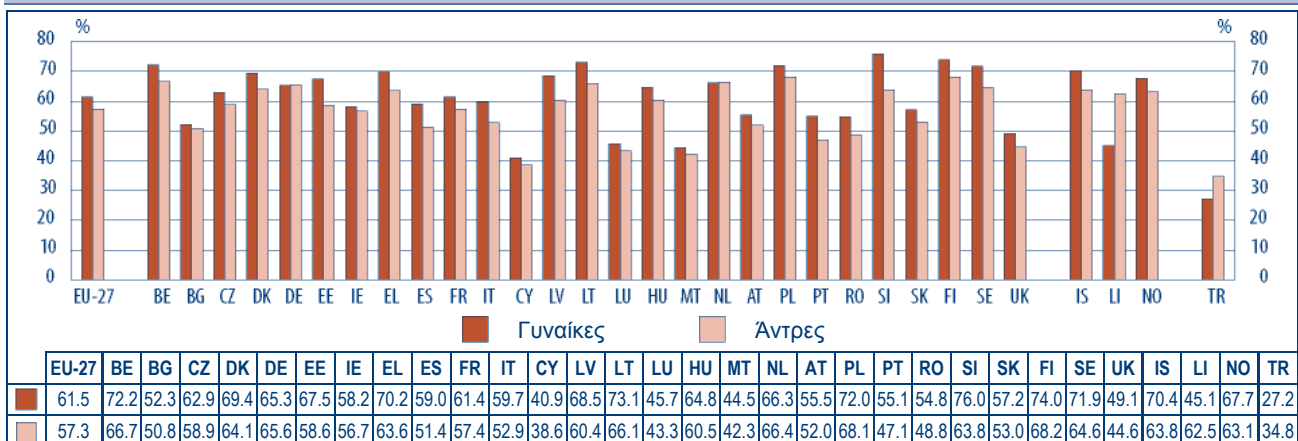
Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Γ2)

Η συλλογή στοιχείων για τις εγγραφές καλύπτει τα εκπαιδευτικά συστήματα στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από τον φορέα στον οποίον υπάγονται. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, στις οποίες το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι παρόμοιο με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή οδηγεί στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνεται η προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0). Πρόκειται για την προσχολική εκπαίδευση που απευθύνεται στις εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές ανάγκες παιδιών ηλικίας τουλάχιστον 3 ετών. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής, ανεξάρτητα από τις κανονικές ή ειδικές ανάγκες των μαθητών και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΑΡΑ ΑΝΤΡΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Ή ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Κατά μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το ποσοστό των γυναικών στην ηλικιακή ομάδα 15-24 που συμμετέχουν στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση ξεπερνά ελαφρώς το 60 % έναντι 57 % των αντρών. Η διαφορά στα ποσοστά εγγραφών ανά φύλο είναι σχετικά υψηλή στην Εσθονία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία, όπου ξεπερνά τις 7 ποσοστιαίες μονάδες. Μόνο στη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες σημειώθηκε σχετική ισορροπία μεταξύ των ποσοστών των αντρών και των γυναικών που ήταν εγγεγραμμένοι στην εκπαίδευση. Στο Λιχτενστάιν, η συμμετοχή των αντρών ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των γυναικών, αλλά εν προκειμένω, οι φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό δεν καλύπτονται από την έρευνα και ως εκ τούτου τα ποσοστά εγγραφών ανά φύλο μπορεί να είναι υποτιμημένα ή αναξιόπιστα.

Σχήμα Γ3: Ποσοστό νέων ηλικίας 15-24 στην εκπαίδευση και κατάρτιση ανά φύλο, 2006

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Γερμανία, Ιταλία και Πολωνία: Από τα στοιχεία εξαιρούνται οι φοιτητές στο επίπεδο ISCED 6.
Κύπρος και Λιχτενστάιν: Η μελέτη δεν καλύπτει τους φοιτητές που ενώ είναι μόνιμοι κάτοικοι, σπουδάζουν στο εξωτερικό.
Λουξεμβούργο: Μερική κάλυψη: λόγω της μερικής κάλυψης των προγραμμάτων σπουδών στα επίπεδα ISCED 5A και 5B, τα στοιχεία είναι υποτιμημένα. πολλοί μαθητές στα επίπεδα ISCED 1, 2 και 3 φοιτούν στο εξωτερικό και επομένως δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, όλα τα ποσοστά συμμετοχής ανά ηλικιακή ομάδα είναι υποτιμημένα.

Επεξηγηματική σημείωση

Άτομο στην εκπαίδευση ή κατάρτιση ορίζονται όσοι, στη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων που προηγήθηκαν της έρευνας, συμμετείχαν σε κάποιο είδους πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αναφέρονται σε όλη την εκπαίδευση ή επαγγελματική κατάρτιση, ανεξάρτητα εάν έχουν σχέση με τη σημερινή ή μελλοντική απασχόληση του ατόμου που απάντησε, καθώς και οποιοδήποτε είδος εκπαίδευσης και κατάρτισης.

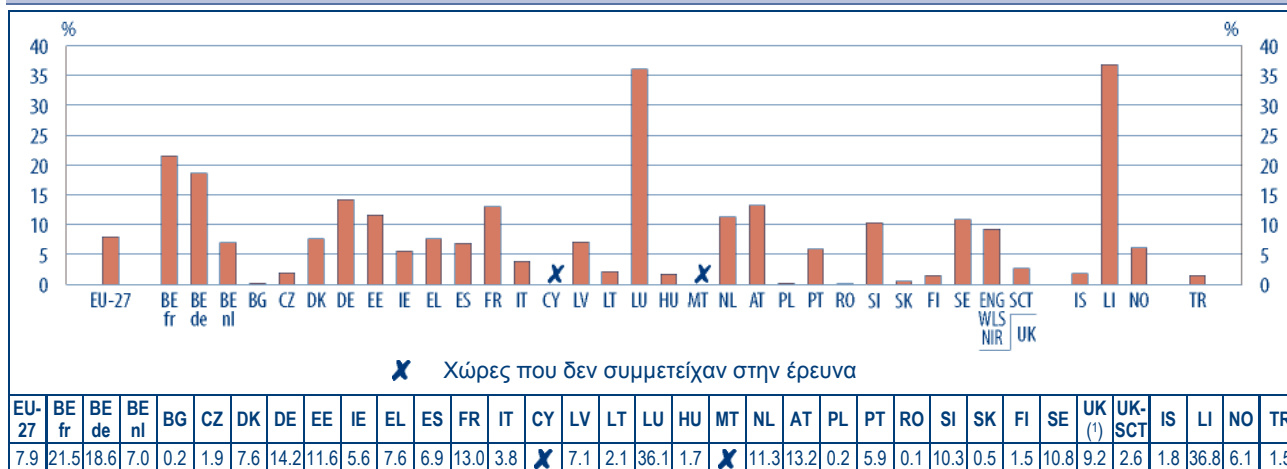
ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΛΙΓΟΤΕΡΟΙ ΑΠΟ ΤΟ 10 % ΤΩΝ 15ΧΡΟΝΩΝ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Βάσει της έρευνας PISA 2006, οι μαθητές ηλικίας 15 ετών, οι γονείς των οποίων γεννήθηκαν στο εξωτερικό, αποτελούν λιγότερο από το 10 % στην πλειονότητα των χωρών για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία.

Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), τη Γερμανία, την Εσθονία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών από οικογένειες μεταναστών αποτελούσε το 10 % με 20 % του σχετικού σχολικού πληθυσμού. Η αναλογία των μαθητών από οικογένειες μεταναστών ξεπερνά το ένα τρίτο του συνολικού σχολικού πληθυσμού ηλικίας 15 ετών στο Λουξεμβούργο και το Λιχτενστάιν.

Αυτά τα ποσοστά συμμετοχής συνάδουν με τα δημογραφικά στοιχεία, που απεικονίζουν την αναλογία των νεαρών αλλοδαπών στο σύνολο του πληθυσμού (Σχήμα Α5), και αντανακλούν ιστορικές τάσεις στον τομέα της μετανάστευσης.

**Σχήμα Γ4: Αναλογία των μαθητών από οικογένειες μεταναστών
στο σύνολο του πληθυσμού των μαθητών ηλικίας 15 ετών, 2006**

UK (!): UK-ENG/WLS/NIR.

Πηγή: ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του μαθητικού ερωτηματολογίου, οι μαθητές κλήθηκαν να δηλώσουν τον τόπο γέννησής τους καθώς και εκείνον των γονέων τους. Η κατηγορία των μαθητών από οικογένειες μεταναστών συγκροτήθηκε κατόπιν ομαδοποίησης όλων των μαθητών που ανέφεραν ότι οι γονείς τους γεννήθηκαν στο εξωτερικό, ασχέτως από τον τόπο γέννησης των ίδιων των μαθητών.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών (35 μαθητές ηλικίας 15 ετών). Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν.

Για περισσότερες πληροφορίες για την έρευνα PISA, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 4 ΕΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΣΕ ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

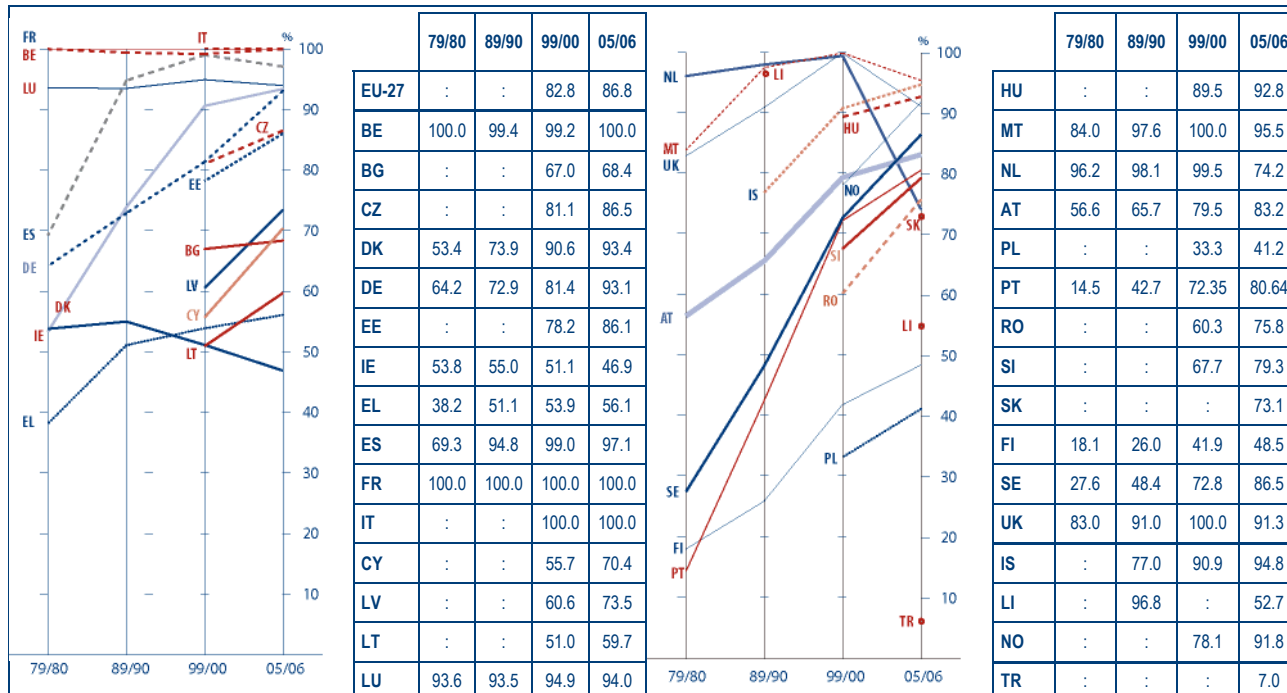
Η εγγραφή στην προσχολική εκπαίδευση είναι σχεδόν πάντοτε προαιρετική στις ευρωπαϊκές χώρες. Μόνο δύο χώρες, το Λουξεμβούργο και το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειος Ιρλανδία) κατέστησαν την εκπαίδευση για παιδιά ηλικίας 4 ετών υποχρεωτική. Η ενδεδειγμένη ηλικία εισόδου στην προσχολική εκπαιδευτική παροχή σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα ποικίλλει από χώρα σε χώρα (Σχήμα Β1).

Τα ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση εξαρτώνται από το παρεχόμενο πλαίσιο, αλλά η γενική τάση σχεδόν παντού στην Ευρώπη οδηγεί προς μία αύξηση του αριθμού των 4χρονων που εγγράφονται στην προσχολική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Το 2006, σχεδόν όλα τα 4χρονα παιδιά ήταν εγγεγραμμένα στην εκπαίδευση στο Βέλγιο, τη Γαλλία και την Ιταλία. Παραδοσιακά, σε όλες αυτές τις χώρες οι εγγραφές σε αυτή την ηλικία είναι καθολικές. Η Δανία, η Γερμανία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία, η Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ισλανδία και η Νορβηγία σημείωσαν ποσοστά συμμετοχής πάνω από το 90 %. Στα πλαίσια αυτής της ομάδας χωρών, ιδιαίτερα εντυπωσιακή αύξηση στα ποσοστά συμμετοχής παρουσιάζουν η Γερμανία και η Νορβηγία, με ποσοστό αύξησης πάνω από 10 % τα τελευταία πέντε χρόνια.

Στις λοιπές χώρες, με εξαίρεση την Ιρλανδία, την Πολωνία και τη Φινλανδία, πάνω από το 50 % των παιδιών 4 ετών ήταν εγγεγραμμένα στην προσχολική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση για το σχολικό έτος 2005/06. Επιπλέον, η Κύπρος, η Λετονία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σουηδία έχουν καταγράψει τη μεγαλύτερη ανοδική τάση στις εγγραφές, με τη σχετική αύξηση να ξεπερνά το 10 % τα τελευταία πέντε χρόνια. Μόνο σε μια πολύ μικρή ομάδα χωρών φαίνεται μείωση στα ποσοστά εγγραφών, η οποία εξηγείται κυρίως από τις ετήσιες αποκλίσεις στις στατιστικές χρονολογικές σειρές σε σχέση με τον πληθυσμό και την εκπαίδευση. Τέλος, το 2006, η Τουρκία σημείωσε πολύ χαμηλό επίπεδο εγγραφών 4χρονων παιδιών, με συμμετοχή που έφτανε μόλις στο 7 %.

Σχήμα Γ5: Αλλαγές στο ποσοστό συμμετοχής παιδιών ηλικίας 4 ετών στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-1), από το 1979/80 έως το 2005/06

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά σχολεία.

Γερμανία: Τα στοιχεία για τα σχολικά έτη 1979/80 και 1989/90 αναφέρονται στα πρώην εδάφη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Ιρλανδία: Ο δημόσιος τομέας δεν παρέχει εκπαίδευση στο επίπεδο ISCED 0. Πολλά παιδιά παρακολουθούν προσχολικό πρόγραμμα που παρέχουν ιδιωτικά ιδρύματα, ωστόσο τα στοιχεία είναι ως επί το πλείστον ελλιπή. Η διακοπή στη χρονολογική σειρά οφείλεται στην εισαγωγή των προγραμμάτων ISCED 97 που ταξινομήθηκαν ως προσχολικά προγράμματα στο ISCED 76. (Τυπική διάρκεια ενός έτους.)

Κάτω Χώρες: Τα στοιχεία είναι υποτιμημένα καθώς οι αριθμοί βασίζονται σε καταμέτρηση των μαθητών στην (προσχολική) πρωτοβάθμια εκπαίδευση την 1^η Οκτωβρίου. Από την 1^η Οκτωβρίου μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου, το ένα τέταρτο των παιδιών ηλικίας 3 ετών γίνονται 4 ετών αποκτώντας, επομένως, το δικαίωμα συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση. Σχεδόν όλα τα παιδιά αυτής της ηλικίας κάνουν χρήση αυτού του δικαιώματος.

Ηνωμένο Βασίλειο: Τα στοιχεία για το σχολικό έτος 2005/06 βασίζονται σε μια αναθεωρημένη μεθοδολογία. Οι εκτιμήσεις της Υπηρεσίας για Παιδιά, Σχολεία και Οικογένειες για τα προηγούμενα χρόνια, για τις οποίες χρησιμοποιήθηκε η αναθεωρημένη μεθοδολογία, είναι: 1979/80: 83,0 %, 1989/90: 85,0 %, 1999/2000: 87,1 %.

Επεξηγηματική σημείωση

Η προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0) απευθύνεται στις εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές ανάγκες παιδιών τουλάχιστον 3 ετών. Στην προσχολική εκπαίδευση απασχολείται διδακτικό προσωπικό με εξειδικευμένα προσόντα στον τομέα. Δεν περιλαμβάνονται νηπιαγωγεία ημερήσιας φροντίδας, ομάδες παιχνιδιού και κέντρα ημερήσιας φροντίδας, όπου το προσωπικό δεν χρειάζεται να κατέχει προσόντα στην εκπαίδευση.

Ο δείκτης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των παιδιών ηλικίας 4 ετών που φοιτούν στην προσχολική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευσης με τον αριθμό των παιδιών της ίδιας ηλικιακής ομάδας στο σύνολο του πληθυσμού.

Τα ποσοστά των εγγραφών σε κάποιες χώρες φαίνονται να υπερβαίνουν το 100 %. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπολογίζονται με βάση δύο κατηγορίες στοιχείων (πληθυσμός και εκπαίδευση) που προκύπτουν από διαφορετικές έρευνες οι οποίες διεξήχθησαν σε διαφορετικές ημερομηνίες μέσα στον χρόνο. Ο αριθμός στρογγυλοποιήθηκε ανάλογα ώστε να ισοδυναμεί με 100.

Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου του έτους αναφοράς.

ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Η ηλικία έναρξης της προσχολικής εκπαίδευσης ποικίλλει ανά χώρα. Σε γενικές γραμμές, αυτή η εκπαιδευτική παροχή ξεκινά από την ηλικία των 3 ή 4 ετών τουλάχιστον (Σχήμα Β1). Περισσότερες από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες παρουσιάζουν μαζική συμμετοχή (πάνω από το 80 %) στην προσχολική εκπαίδευση από αυτή την ηλικία και έπειτα.

Στην Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και το Λιχτενστάιν τα περισσότερα παιδιά εντάσσονται στην προσχολική εκπαίδευση στην ηλικία των 5 ετών, ενώ τα περισσότερα παιδιά στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Πολωνία και τη Φινλανδία εγγράφονται για έναν χρόνο στην προσχολική εκπαίδευση στην ηλικία των 6 ετών.

Η μετάβαση στο επίπεδο ISCED 1 λαμβάνει χώρα στην ηλικία των 6 ετών για πάνω από το 90 % των παιδιών στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία. Επομένως, σε αυτές τις χώρες τα ποσοστά συμμετοχής συμπίπτουν με τη θεωρητική ηλικία έναρξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Εξαιρεση αποτελούν το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία και η Σλοβενία, όπου ελάχιστα παιδιά ηλικίας 6 ετών (μεταξύ 3 και 7 %) παραμένουν στην προσχολική εκπαίδευση. Στη Γερμανία, την Αυστρία και τη Σλοβακία περίπου το 40 % των παιδιών ηλικίας 6 ετών εξακολουθούν να φοιτούν στην προσχολική εκπαίδευση. Ήδη στην ηλικία των 4 ετών, τα μισά παιδιά στην Ιρλανδία εγγράφονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ στην ηλικία των 5 ετών η εγγραφή είναι σχεδόν καθολική. Όλα τα παιδιά ηλικίας 5 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο και περίπου το 70 % στη Μάλτα είναι ήδη εγγεγραμμένα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Στη Βουλγαρία, τη Δανία, τα τρία κράτη της Βαλτικής, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία τα περισσότερα παιδιά εντάσσονται στο δημοτικό σχολείο σε ηλικία 7 ετών. Ωστόσο, πάνω από το 3 % των παιδιών ηλικίας 7 ετών παραμένουν στην προσχολική εκπαίδευση στη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Δανία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία. Στην περίπτωση της Δημοκρατίας της Τσεχίας και της Ουγγαρίας, αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στον κανονισμό που υπαγορεύει ότι τα παιδιά που γεννήθηκαν μετά από συγκεκριμένη ημερομηνία, πρέπει να περιμένουν έναν χρόνο προτού ενταχθούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, αυτό ενδέχεται επίσης να οφείλεται στο γεγονός ότι η υποχρεωτική φοίτηση αναβάλλεται (κατόπιν αιτήματος των γονέων και κατόπιν απόφασης του διευθυντή του σχολείου) για περίπου το 20 % των παιδιών. Στη Λετονία και τη Λιθουανία, αυτό μπορεί να αποδίδεται στην αργοπορημένη είσοδο λόγω έλλειψης ωριμότητας (Σχήμα Β4).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Γ6)

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά σχολεία.

Ιρλανδία: Ο δημόσιος τομέας δεν παρέχει εκπαίδευση στο επίπεδο ISCED 0. Πολλά παιδιά παρακολουθούν προσχολικό πρόγραμμα που παρέχουν ιδιωτικά ιδρύματα, ωστόσο τα στοιχεία είναι ως επί το πλείστον ελλιπή.

Κάτω Χώρες: Σύμφωνα με το εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα (βλ. Σχήμα Β1), η πρωτοβάθμια εκπαίδευση ξεκινά στην ηλικία των 4 ετών και είναι υποχρεωτική από την ηλικία των 5. Παρά ταύτα, τα πρώτα δύο χρόνια της εκπαίδευσης ταξινομούνται στο επίπεδο ISCED 0 ενώ το επίπεδο ISCED 1 ξεκινά στην ηλικία των 6 ετών.

Επεξηγηματική σημείωση

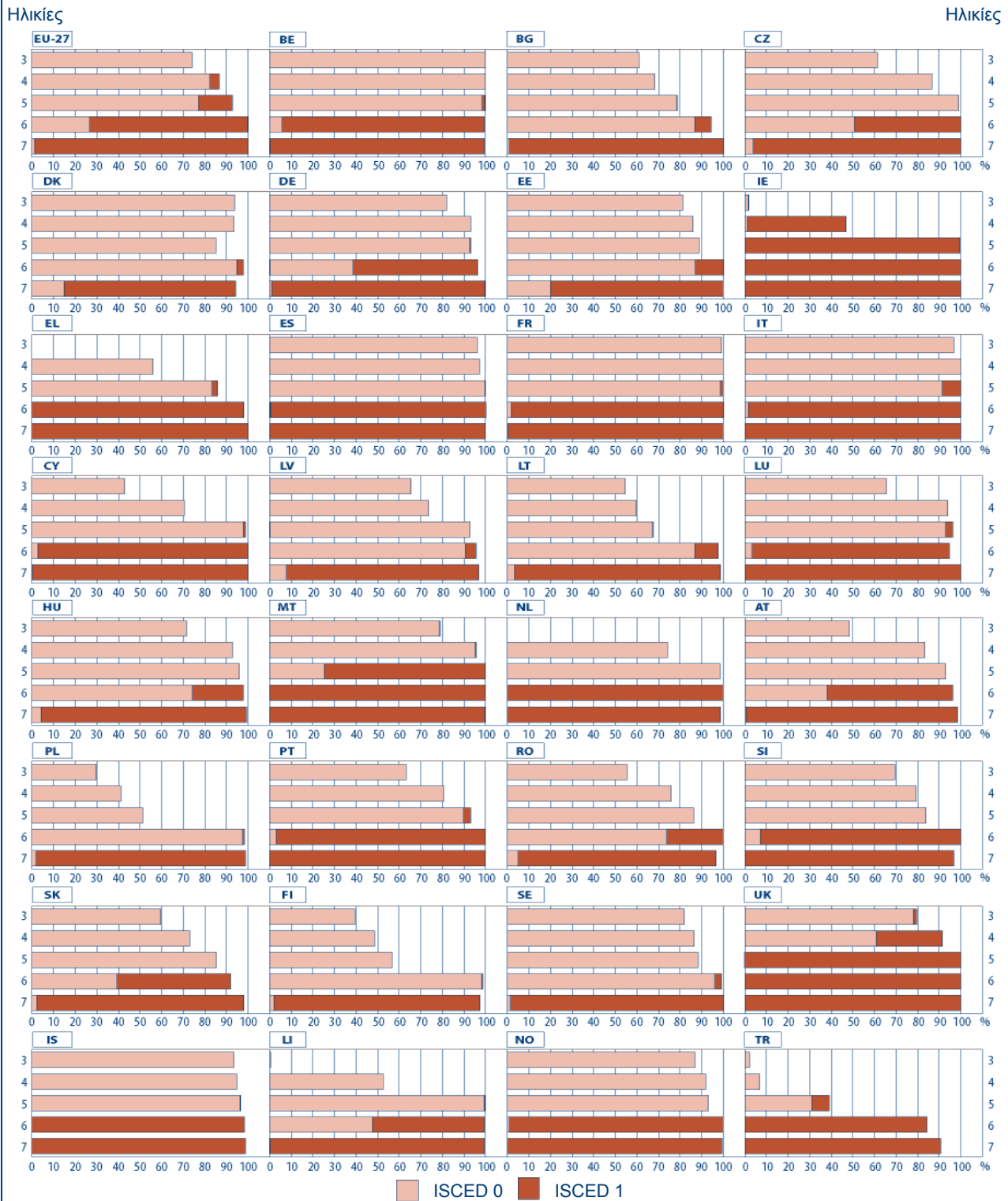
Η προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0) απευθύνεται στις εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές ανάγκες παιδιών τουλάχιστον 3 ετών. Στην προσχολική εκπαίδευση απασχολείται διδακτικό προσωπικό με εξειδικευμένα προσόντα στον τομέα. Δεν περιλαμβάνονται νηπιαγωγεία ημερήσιας φροντίδας, ομάδες παιχνιδιού και κέντρα ημερήσιας φροντίδας, όπου το προσωπικό δεν χρειάζεται να κατέχει προσόντα στην εκπαίδευση. Τα προγράμματα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1) έχουν στόχο να δώσουν βασική εκπαίδευση στην ανάγνωση, τη γραφή και τα μαθηματικά καθώς και στοιχειώδη κατανόηση άλλων γνωστικών αντικειμένων.

Ο παρών δείκτης απεικονίζει τα ποσοστά συμμετοχής στα επίπεδα ISCED 0 και 1 για κάθε έτος ξεχωριστά από την ηλικία των 3 έως την ηλικία των 7 ετών και παρουσιάζει το μοντέλο εγγραφών στην εκπαίδευση στις μικρές ηλικίες.

Τα ποσοστά των εγγραφών σε κάποιες χώρες φαίνονται να υπερβαίνουν το 100 %. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπολογίζονται με βάση δύο κατηγορίες στοιχείων (πληθυσμός και εκπαίδευση) που προκύπτουν από διαφορετικές έρευνες οι οποίες διεξήχθησαν σε διαφορετικές ημερομηνίες μέσα στον χρόνο. Ο αριθμός στρογγυλοποιήθηκε ανάλογα ώστε να ισοδυναμεί με 100.

Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου 2006.

Σχήμα Γ6: Ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0 και 1) ανά ηλικία, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ 16 ΕΤΩΝ, ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΝΕΟΙ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η σχολική πορεία και η μετάβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για νέους ηλικίας 15 έως 19 ετών αντανακλούν τις διαφορετικές οργανωτικές δομές των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων (Σχήμα Β1). Σε κάποιες χώρες, η διάρκεια του επιπέδου ISCED 2 είναι σημαντικά μακρύτερη και παρουσιάζει μια πιο σταδιακή μετάβαση στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά επίπεδα. Σε άλλες χώρες, σε γενικές γραμμές η είσοδος στο ISCED 3 και τα επόμενα επίπεδα λαμβάνει χώρα σε νεαρότερη ηλικία.

Κατά μέσο όρο, περίπου οι μισοί νέοι στην Ευρώπη εγγράφονται στο επίπεδο ISCED 3 στην ηλικία των 15 ετών, ενώ αυτή η συμμετοχή αυξάνεται σε σχεδόν το 80 % στην ηλικία των 17 ετών. Μέχρι την ηλικία των 19 ετών, οι νέοι που συμμετέχουν στην εκπαίδευση μοιράζονται μεταξύ των επιπέδων ISCED 3 και ISCED 5, ενώ παράλληλα ένα μικρό ποσοστό (περίπου 5 % του πληθυσμού ηλικίας 19 ετών) φοιτά στο επίπεδο ISCED 4, όπου υπάρχει. Στις πλείστες ευρωπαϊκές χώρες, η μετάβαση στο επίπεδο ISCED 3 για όλους ή σχεδόν όλους τους νέους λαμβάνει χώρα στην ηλικία των 16 ετών. Στο Βέλγιο, την Ιταλία, την Κύπρο, την Αυστρία και τη Σλοβενία, η μετάβαση σχεδόν ολοκληρώνεται πλήρως στην ηλικία των 15 ετών, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο, σχεδόν όλοι οι νέοι 15 ετών εγγράφονται στο επίπεδο ISCED 3.

Σε κάποιες χώρες, η μετάβαση από το επίπεδο ISCED 2 λαμβάνει χώρα σε μεγαλύτερη ηλικία. Τα ποσοστά συμμετοχής στο ISCED 2 στην ηλικία των 15 ετών ξεπερνούν το 90 % σε έντεκα ευρωπαϊκές χώρες. Μεταξύ 10 % και 20 % των μαθητών εξακολουθούν να φοιτούν στο επίπεδο ISCED 2 στην ηλικία των 17 ετών στη Δανία, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Λιθουανία, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία. Αυτό οφείλεται στη διάρκεια της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις εν λόγω χώρες (σε μερικές περιπτώσεις στη Δανία διαρκεί μέχρι την ηλικία των 16 ή 17 ετών ή στην περίπτωση των Κάτω Χωρών μέχρι το επίπεδο των VMBO που, συνολικά, κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 2) και/ή στο γεγονός ότι οι μαθητές ίσως αναγκαστούν να επαναλάβουν το έτος εάν η επίδοσή τους είναι κάτω από τη βάση.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, με εξαίρεση τη Γερμανία και την Αυστρία, οι περισσότεροι φοιτητές εγγράφονται στο επίπεδο ISCED 5 παρά στο ISCED 4 στην ηλικία των 19 ή 18 ετών. Ωστόσο, σε αρκετές χώρες (Δανία, Κύπρος, Κάτω Χώρες, Φινλανδία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν), δεν προσφέρεται συγκεκριμένη εκπαιδευτική παροχή επιπέδου ISCED 4 σε αυτή την ηλικία (Σχήμα Β1).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Γ7)

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα, αλλά περιλαμβάνεται ο τομέας της εκπαίδευσης για «κοινωνική πρόοδο».

Γερμανία και Πολωνία: Τα στοιχεία δεν περιλαμβάνουν το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία που αναφέρονται στις εγγραφές. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, ο δείκτης είναι υποτιμημένος.

Λουξεμβούργο: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία. Παρομοίως, πολλοί μαθητές στα επίπεδα ISCED 1, 2 και 3 φοιτούν στο εξωτερικό και επομένως δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, όλα τα ποσοστά συμμετοχής ανά ηλικιακή ομάδα είναι υποτιμημένα. Στο επίπεδο ISCED 5 λείπουν τα στοιχεία ανά ηλικιακή ομάδα.

Επεξηγηματική σημείωση

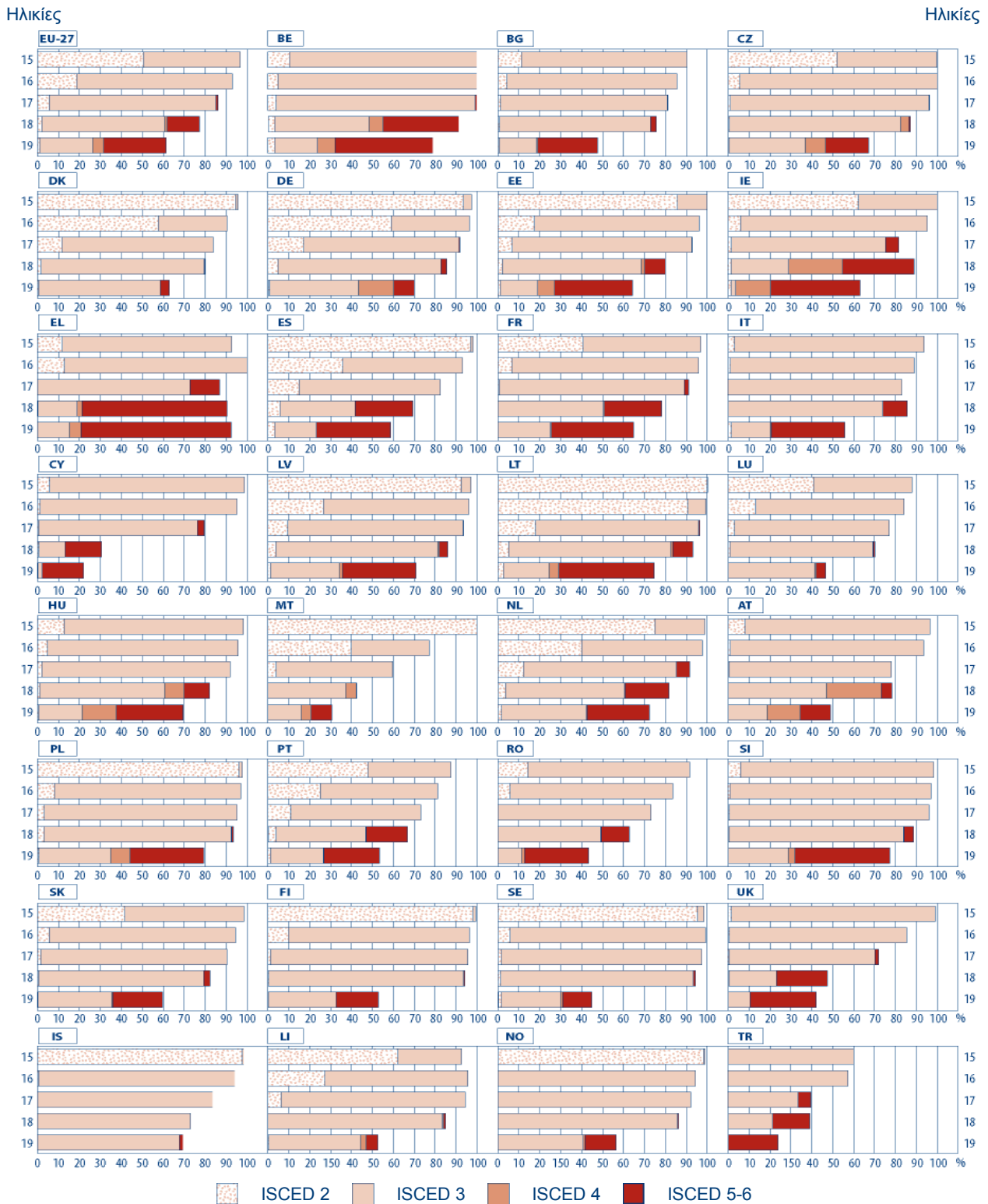
Η συλλογή στοιχείων για τις εγγραφές καλύπτει τα εκπαιδευτικά συστήματα στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από τον φορέα στον οποίον υπάγονται. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, στις οποίες το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι παρόμοιο με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή οδηγεί στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής, ανεξάρτητα από τις ανάγκες των μαθητών και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

Κάθε φοιτητής που έχει εγγραφεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους καταμετρήθηκε μία φορά, ακόμη και αν έχει εγγραφεί σε πολλά προγράμματα.

Τα ποσοστά των εγγραφών σε κάποιες χώρες φαίνονται να υπερβαίνουν το 100 %. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπολογίζονται με βάση δύο κατηγορίες στοιχείων (πληθυσμός και εκπαίδευση) που προκύπτουν από διαφορετικές έρευνες οι οποίες διεξήχθησαν σε διαφορετικές ημερομηνίες μέσα στον χρόνο. Ο αριθμός στρογγυλοποιήθηκε ανάλογα ώστε να ισοδυναμεί με 100.

Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου 2006.

Σχήμα Γ7: Ποσοστά συμμετοχής ανά ηλικία από την κατώτερη Β/βάθμια στην Γ/βάθμια εκπαίδευση (ISCED 2-6), 2006

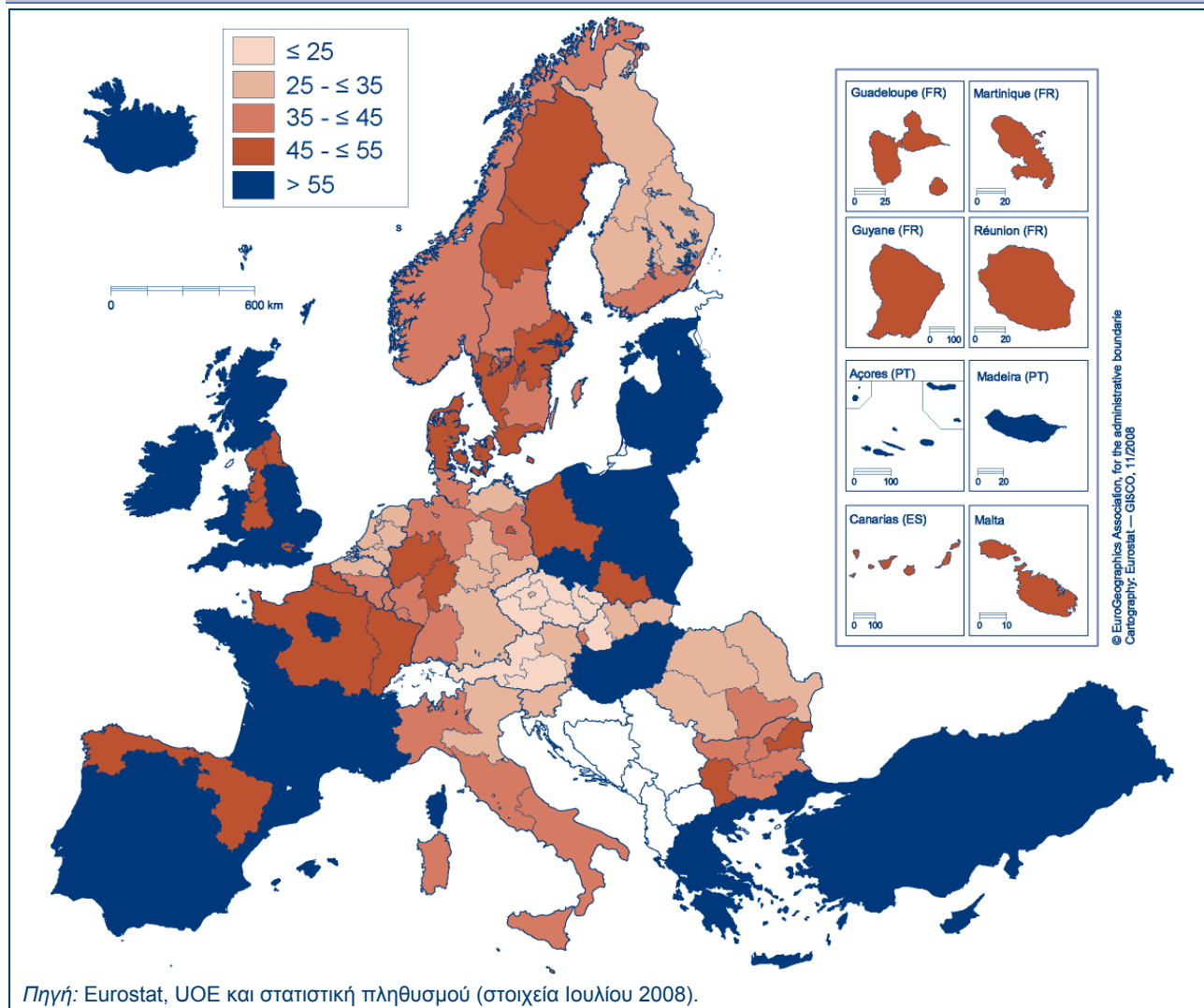

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, Η ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΙΜΗ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Μολονότι παρατηρούνται αξιοσημείωτες διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών όσον αφορά στο ποσοστό των μαθητών που είναι εγγεγραμμένοι στη γενική (περιλαμβανομένης της προ-επαγγελματικής) ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα Γ9), η κατανομή αυτών των μαθητών είναι αρκετά ομοιόμορφη στις περιφέρειες σε εθνικό επίπεδο. Εν ολίγοις, τα υψηλά ποσοστά συμμετοχής σε εθνικό επίπεδο γενικά μεταφράζονται σε υψηλά περιφερειακά ποσοστά και αντίστροφα. Οι περιοχές όπου βρίσκεται η πρωτεύουσα παρουσιάζουν υψηλότερη συμμετοχή στη γενική εκπαίδευση.

Σχήμα Γ8: Ποσοστό μαθητών ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου (ISCED 3) που παρακολουθούν γενικά εκπαιδευτικά προγράμματα ανά περιφέρειες NUTS, 2006

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Γ8)

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Ιρλανδία και Σουηδία: Τα στοιχεία συμμετοχής είναι από το 2005.

Ηνωμένο Βασίλειο: Το επίπεδο ISCED 4 περιλαμβάνεται στο ISCED 3 επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο παρών δείκτης παρουσιάζει τον αριθμό των μαθητών πλήρους και μερικής φοίτησης, που είναι εγγεγραμμένοι στη γενική και προ-επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ως ποσοστό του συνόλου των μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια.

Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, στις οποίες το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι παρόμοιο με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή οδηγεί στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής. Περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

Οι περιφέρειες ορίζονται σύμφωνα με την ταξινόμηση NUTS (βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»).

Το επίπεδο NUTS 1 χρησιμοποιείται σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, τη Σλοβακία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία όπου χρησιμοποιείται το επίπεδο NUTS 2.

Η μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ των περιφερειών εντοπίζεται στις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χώρες. Στη Γερμανία τα ποσοστά στις περιφέρειες κυμαίνονται από 29,5 % (Σαξονία) μέχρι 49,6 % (Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία). Στη Γαλλία κυμαίνονται μεταξύ 52,4% στα υπερπόντια *départements* και 64,1 % στην Ιλ-Ντε-Φρανς. Τέλος, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών είναι εγγεγραμμένο στη γενική παρά στην επαγγελματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση στη Βόρειο Ιρλανδία (65,3 %) σε σύγκριση με το Λονδίνο (52,6 %) ή τις περιφέρειες North East (52 %), παρά στο υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο.

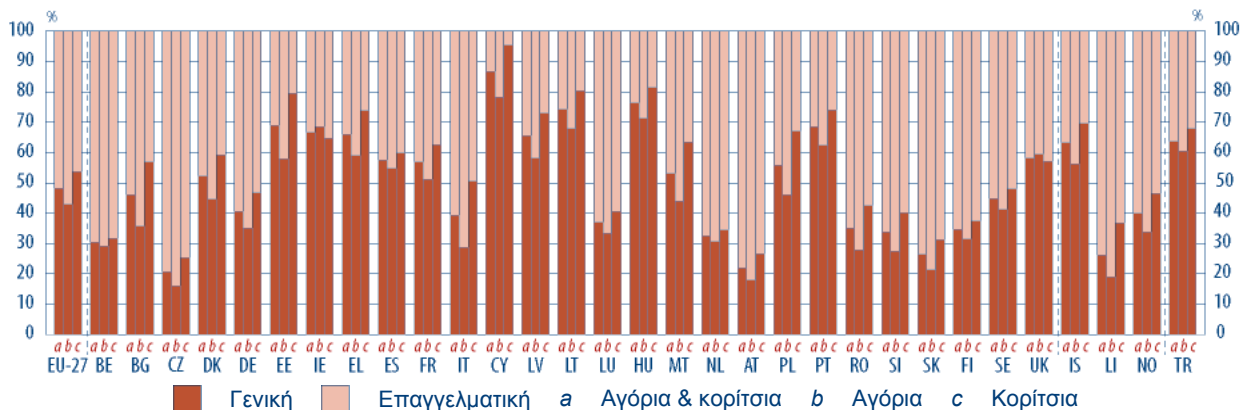
ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΑΝΤΡΕΣ ΠΑΡΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο καταγράφεται σχετική ισορροπία μεταξύ των μαθητών στην επαγγελματική και γενική εκπαίδευση, μολαταύτα μεγάλες διακυμάνσεις σημειώνονται μεταξύ των χωρών. Στο Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Φινλανδία, οι μαθητές επαγγελματικής εκπαίδευσης αναλογούν σε πάνω από το 60 % όλων των μαθητών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ασυνήθιστα υψηλά ποσοστά συμμετοχής στην επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (πάνω από το 70 % όλων των μαθητών) καταγράφονται στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Αυστρία, τη Σλοβακία και το Λιχτενστάιν.

Ωστόσο, στην Κύπρο, τη Λιθουανία και την Ουγγαρία, το ποσοστό των μαθητών στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ξεπερνά το 70 % και στην Εσθονία, την Ιρλανδία, την Ελλάδα, τη Λετονία και την Πορτογαλία κυμαίνεται μεταξύ 60 και 70 %.

Αναλύοντας τα ποσοστά συμμετοχής ανά φύλο, προκύπτει ότι αυτό το μοντέλο παροχής έχει ιδιαίτερη απήχηση στα αγόρια. Τα ποσοστά εγγεγραμμένων των αγοριών στις διάφορες επαγγελματικές κατευθύνσεις είναι παντού υψηλότερα. Σχεδόν όλες οι χώρες παρουσιάζουν διαφορά τουλάχιστον 10 ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ της συμμετοχής των αγοριών και των κοριτσιών στις επαγγελματικές κατευθύνσεις. Η κατάσταση στη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ιταλία, τη Μάλτα και την Πολωνία είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή, όπου η συμμετοχή των αγοριών είναι 20 μονάδες υψηλότερη του αντίστοιχου ποσοστού των κοριτσιών (αν και το συνολικό ποσοστό συμμετοχής στην επαγγελματική κατάρτιση είναι σχεδόν όμοιο με εκείνο της γενικής εκπαίδευσης). Ιδιαίτερα υψηλή (πάνω από 70 %) συμμετοχή αγοριών στην επαγγελματική εκπαίδευση καταγράφεται στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιταλία, την Αυστρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και το Λιχτενστάιν. Μόνο στο Βέλγιο, την Ισπανία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο εμφανίζουν σχετικά ισορροπημένη κατανομή ανά φύλο· η διαφορά είναι μικρότερη από 5 ποσοστιαίες μονάδες.

Σχήμα Γ9: Κατανομή μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) ανά τύπο προγράμματος (γενικό ή επαγγελματικό) συνολικά και ανά φύλο, 2006

α. Σύνολο

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	48.3	30.5	46.0	20.7	52.3	40.6	69.1	66.6	66.1	57.5	56.9	39.5	86.7	65.7	74.3	37.1	76.3	53.1	32.5	22.1	56.0	68.5	35.1	33.8	26.3	34.6	44.9	58.3	63.3	26.2	40.0	63.7
■	51.7	69.5	54.0	79.3	47.8	59.4	30.9	33.4	33.9	42.5	43.1	60.5	13.3	34.3	25.8	62.9	46.9	67.5	77.9	44.0	31.5	64.9	66.2	73.7	65.4	55.1	41.7	36.8	73.8	60.0	36.3	

β. Αγόρια

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	43.0	29.3	35.8	16.2	44.7	35.1	57.9	68.5	59.0	54.9	51.2	28.9	78.3	58.2	68.0	33.5	71.2	44.0	30.6	17.9	46.1	62.3	27.9	27.5	21.3	31.4	41.2	59.4	56.3	19.1	33.9	60.5
■	57.1	70.7	64.2	83.8	55.3	64.9	42.1	31.5	41.0	45.1	48.8	71.1	21.7	41.8	32.0	66.5	28.8	56.0	69.4	82.1	53.9	37.7	72.1	72.5	78.7	68.6	58.8	40.6	43.8	80.9	66.1	39.5

γ. Κορίτσια

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	53.7	31.7	57.0	25.3	59.3	46.8	79.6	64.8	73.9	59.8	62.7	50.6	95.5	73.0	80.5	40.6	81.5	63.4	34.4	26.8	67.0	74.0	42.4	40.3	31.4	37.5	48.0	57.2	69.7	36.8	46.6	67.9
■	46.3	68.3	43.0	74.7	40.7	53.2	20.4	35.2	26.1	40.2	37.3	49.4	4.5	27.0	19.5	59.4	18.5	36.6	65.6	73.3	33.0	26.0	57.6	59.7	68.6	62.5	52.0	42.8	30.3	63.3	53.4	32.1

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Ηνωμένο Βασίλειο: Η προ-επαγγελματική περιλαμβάνεται στην επαγγελματική εκπαίδευση. Το επίπεδο ISCED 4 περιλαμβάνεται στο ISCED 3 επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο παρών δείκτης παρουσιάζει τον αριθμό των αγοριών και κοριτσιών που εγγράφονται στη γενική και επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ως ποσοστό του συνόλου των μαθητών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3). Η προ-επαγγελματική συγκαταλέγεται στη γενική εκπαίδευση.

Η συλλογή στοιχείων για τις εγγραφές καλύπτει τα εκπαιδευτικά συστήματα στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από τον φορέα στον οποίο υπάγονται. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, στις οποίες το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι παρόμοιο με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή οδηγεί στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής. Περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

Η επαγγελματική εκπαίδευση προετοιμάζει τους συμμετέχοντες για απευθείας ένταξη, χωρίς περαιτέρω κατάρτιση, σε συγκεκριμένους επαγγελματικούς κλάδους. Τα προγράμματα γενικής εκπαίδευσης δεν απευθύνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες επαγγελματιών, ενώ κάτω του 25 % του περιεχομένου τους αφορά στον επαγγελματικό και τεχνικό τομέα. Τουλάχιστον το 25 % του περιεχομένου των προγραμμάτων προ-επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι επαγγελματικής ή τεχνικής κατεύθυνσης, αλλά είναι κυρίως σχεδιασμένα για να εισάγουν τους συμμετέχοντες στον κόσμο της εργασίας και δεν οδηγούν σε απόκτηση σχετικών επαγγελματικών ή τεχνικών πιστοποιητικών προσόντων.

Στο Σχήμα περιλαμβάνονται οι μαθητές πλήρους και μερικής φοίτησης. Ο πίνακας παρουσιάζει την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Σε γενικές γραμμές, το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης συμπίπτει με την ολοκλήρωση του κατώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου ή, σε κάποιες χώρες, λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της ανώτερης δευτεροβάθμιας φάσης. Το δε ανώτερο όριο ηλικίας για την υποχρεωτική εκπαίδευση ποικίλλει ανάλογα με τη χώρα (Σχήμα Β1), γεγονός που θα πρέπει να συνυπολογίσουμε κατά την ανάλυση των ποσοστών συμμετοχής που απεικονίζονται συνολικά και ανά φύλο σε τρία διαφορετικά σημεία στον χρόνο: στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και ένα και δύο χρόνια μετά το τέλος αυτής της περιόδου.

Στις ευρωπαϊκές χώρες, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, τα ποσοστά συμμετοχής μειώνονται με διαφορετικούς ρυθμούς στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Τα ποσοστά συμμετοχής μειώνονται με ιδιαίτερα αργούς ρυθμούς στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιρλανδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία, όπου τα ποσοστά συμμετοχής εξακολουθούν να ξεπερνούν το 85 % κατά το δεύτερο έτος μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αντίθετα, στη Γερμανία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο, λιγότερο από το 50 % των νέων εγγράφονται στην εκπαίδευση το αντίστοιχο χρονικό διάστημα.

Στις πλείστες χώρες, οι κοπέλες συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τους νεαρούς άντρες. Αυτή η τάση σημειώνεται ιδιαίτερα στο Βέλγιο, την Ισπανία, την Ιρλανδία, τη Ρουμανία και την Ισλανδία, όπου δύο χρόνια μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών υπερτερούν εκείνων των νεαρών αντρών κατά περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες ή και περισσότερο. Αντίθετα, στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Μάλτα και τη Σουηδία τα ποσοστά συμμετοχής των αντρών είναι ελαφρώς υψηλότερα από εκείνα των νεαρών γυναικών. Η διαφορά μεταξύ των φύλων είναι ακόμη πιο έντονη όταν συγκρίνονται τα στοιχεία του πρώτου και δεύτερου έτους μετά την υποχρεωτική συμμετοχή. Στο Βέλγιο, την Ελλάδα, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία το χάσμα συμμετοχής μεταξύ των φύλων αυξάνεται και ανέρχεται πάνω από 3,5 ποσοστιαίες μονάδες κατά τον δεύτερο χρόνο σε σύγκριση με τον πρώτο χρόνο μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Γ10)

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Ιρλανδία: Η ηλικία ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης επεκτάθηκε στην ηλικία των 16 ετών μετά τον Νόμο περί Εκπαιδευτικής Μέριμνας του 2000, που τέθηκε σε ισχύ την 5^η Ιουλίου 2002.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία που αναφέρονται στις εγγραφές. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, ο δείκτης είναι υποτιμημένος.

Λουξεμβούργο: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία. Παρομοίως, πολλοί μαθητές στα επίπεδα ISCED 1, 2 και 3 φοιτούν στο εξωτερικό και επομένως δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό, όλα τα ποσοστά συμμετοχής ανά ηλικιακή ομάδα είναι υποτιμημένα. Στο επίπεδο ISCED 5 λείπουν τα στοιχεία ανά ηλικιακή ομάδα.

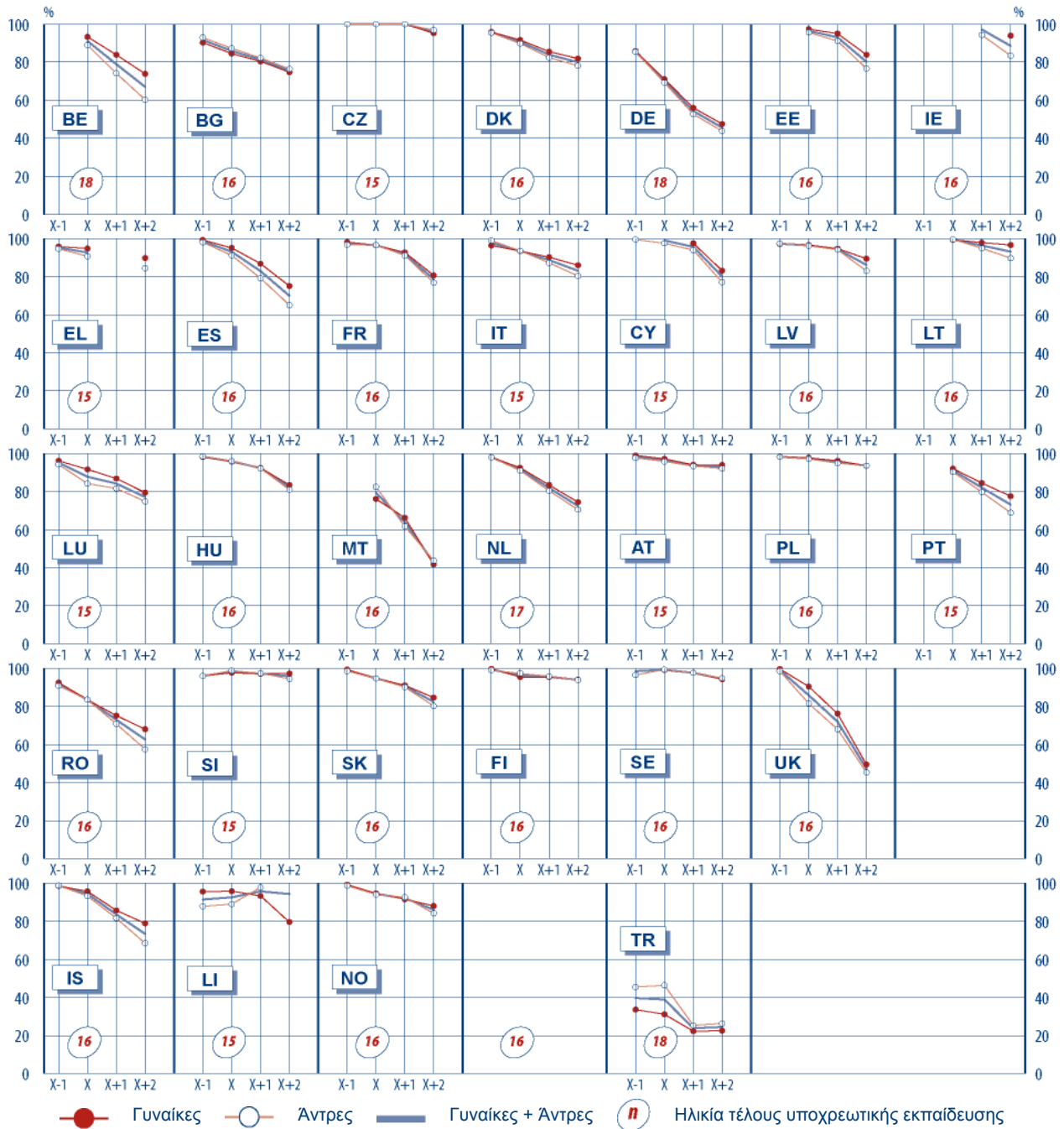
Ουγγαρία: Η υποχρεωτική εκπαίδευση για μαθητές που ξεκίνησαν τον πρώτο χρόνο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης την 1^η Σεπτεμβρίου 1998 ή αργότερα διαρκεί μέχρι το τέλος του σχολικού έτους που συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο παρών δείκτης απεικονίζει τα ποσοστά εγγραφής στην εκπαίδευση (όλα τα επίπεδα ISCED) για κάθε χώρα στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στο Σχήμα περιλαμβάνονται οι μαθητές πλήρους και μερικής φοίτησης. Ο πίνακας παρουσιάζει την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών.

Η συλλογή στοιχείων για τις εγγραφές καλύπτει τα εκπαιδευτικά συστήματα στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από τον φορέα στον οποίον υπάγονται. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, στις οποίες το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι παρόμοιο με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή οδηγεί στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής. Περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

Σχήμα Γ10: Ποσοστό συμμετοχής, συνολικά και ανά φύλο, μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΟΡΟ, Η ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΕΝΑ 5ΧΡΟΝΟ ΠΑΙΔΙ, ΕΙΝΑΙ 17 ΧΡΟΝΙΑ

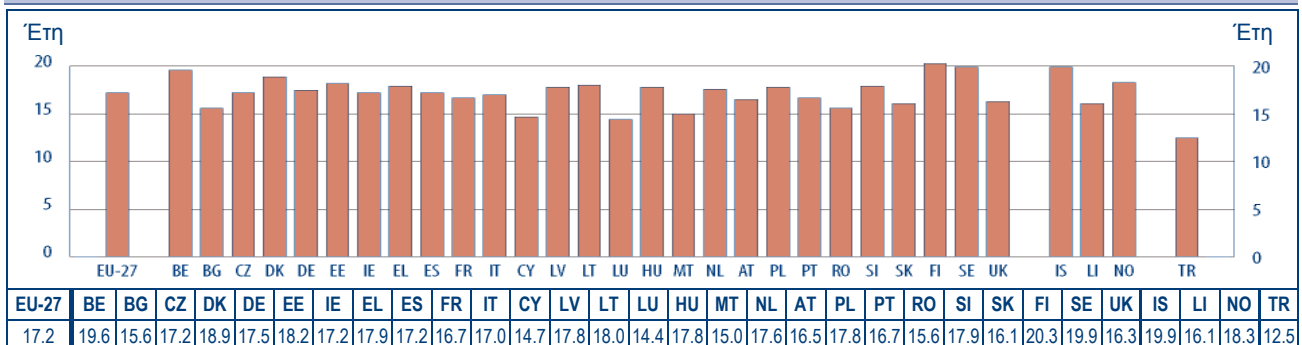
Η αναμενόμενη διάρκεια φοίτησης στο σχολείο εκτιμάται ως ο αριθμός ετών που ένα παιδί 5 ετών αναμένεται τυπικά να φοιτήσει στο εκπαιδευτικό σύστημα στη διάρκεια του βίου του, δεδομένου ότι τα σημερινά μοντέλα εγγραφών θα παραμείνουν αναλλοίωτα. Η αναμενόμενη διάρκεια φοίτησης στο σχολείο μπορεί να χρησιμεύσει ώστε να προβλέψουμε τα μελλοντικά μοντέλα εγγραφών βάσει εκείνων που αφορούν σε άτομα που βρίσκονται τώρα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπλέον, είναι ένας τρόπος εκτενούς σύγκρισης των ποσοστών συμμετοχής στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Ο αναμενόμενος αριθμός ετών εκπαίδευσης ενός παιδιού 5 ετών στη διάρκεια του βίου του κυμαίνεται από 14 στην Κύπρο, το Λουξεμβούργο και τη Μάλτα (μολονότι πολλοί νέοι από αυτές τις χώρες σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία), μέχρι 19 στο Βέλγιο, τη Σουηδία και την Ισλανδία. Η αναμενόμενη διάρκεια εκπαίδευσης είναι η υψηλότερη στη Φινλανδία με πάνω από 20 χρόνια στην εκπαίδευση. Τέλος, η Τουρκία είναι η μοναδική χώρα όπου η αναμενόμενη διάρκεια εκπαίδευσης είναι λιγότερη από 13 έτη.

Σε σύγκριση με το 2002 (βλ. *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*) υπάρχει μια ομάδα χωρών όπου η αναμενόμενη διάρκεια εκπαίδευσης αυξήθηκε περισσότερο από έναν χρόνο. Σε αυτές περιλαμβάνονται η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Σλοβακία, η Φινλανδία και η Ισλανδία.

Αυτά τα στοιχεία θα πρέπει να ερμηνευτούν σε συνάρτηση με τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Σχήματα Β1 και Β13), την τάση παραμονής στον χώρο της εκπαίδευσης (Σχήμα Γ2), τον βαθμό στον οποίο οι μαθητές ή φοιτητές επαναλαμβάνουν συγκεκριμένα έτη στο σχολείο ή τις σπουδές τους, το ποσοστό των εγγραφών μερικής φοίτησης και την παροχή κάποιων τύπων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες.

Σχήμα Γ11: Αναμενόμενη διάρκεια εκπαίδευσης για τα παιδιά ηλικίας 5 ετών (ISCED 0-6), 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία: Εξαιρούνται τα προηγμένα ερευνητικά προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 6).

Ιρλανδία: Ο δημόσιος τομέας δεν παρέχει εκπαίδευση στο επίπεδο ISCED 0. Πολλά παιδιά παρακολουθούν προσχολικό πρόγραμμα που παρέχουν ιδιωτικά ιδρύματα, ωστόσο τα στοιχεία είναι ως επί το πλείστον ελλιπή.

Κύπρος, Μάλτα και Λιχτενστάιν: Δεν περιλαμβάνονται οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Λουξεμβούργο:

Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία. Παρομοίως, πολλοί μαθητές σε άλλα επίπεδα ISCED φοιτούν στο εξωτερικό και επομένως δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία που αναφέρονται στις εγγραφές. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Στο επίπεδο ISCED 5 λείπουν τα στοιχεία ανά ηλικιακή ομάδα.

Ηνωμένο Βασίλειο: Στα επίπεδα ISCED 3 και 4 περιλαμβάνονται μόνο οι μαθητές και σπουδαστές που συμμετέχουν σε προγράμματα σπουδών ίσης ή μεγαλύτερης διάρκειας ενός εξαμήνου.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Γ11)

Η αναμενόμενη διάρκεια φοίτησης στο σχολείο εκτιμάται ως ο αριθμός ετών που ένα παιδί 5 ετών αναμένεται τυπικά να φοιτήσει στο εκπαιδευτικό σύστημα στη διάρκεια του βίου του, δεδομένου ότι τα σημερινά μοντέλα εγγραφών παραμένουν αναλλοίωτα.

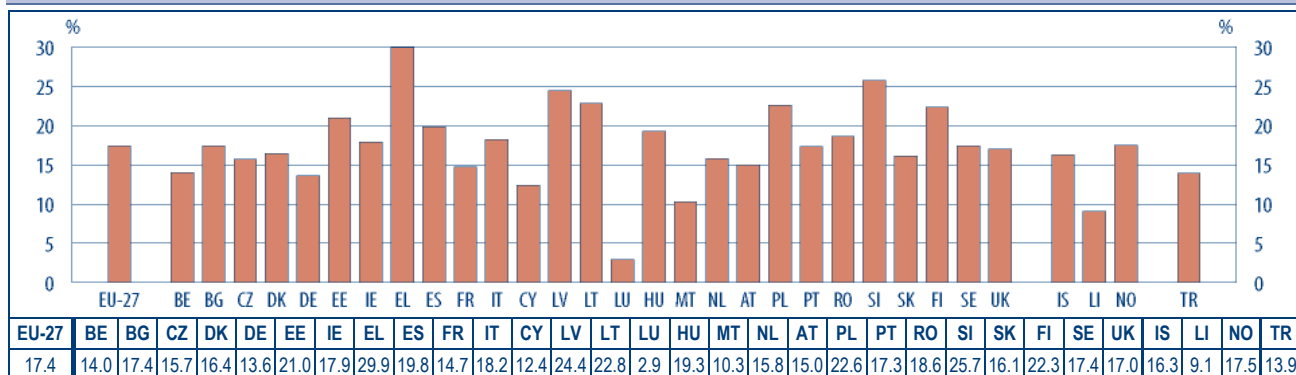
Το άθροισμα των καθαρών ποσοστών των εγγραφών κάθε έτος (εκφράζεται σε έτη) παρέχει μια κατά προσέγγιση εκτίμηση για τον αριθμό των ετών της αναμενόμενης διάρκειας φοίτησης στο σχολείο για την περίοδο που καλύπτει εκείνα τα έτη. Το άθροισμα των ποσοστών των εγγραφών κάθε έτους για όλες τις ηλικίες παρέχει μια κατά προσέγγιση εκτίμηση για τον αναμενόμενο αριθμό ετών εκπαίδευσης στη διάρκεια του βίου. Αυτός ο τύπος εκτίμησης θα είναι ακριβής, εάν τα σημερινά μοντέλα εγγραφών παραμένουν ως έχουν. Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε στοιχεία που προκύπτουν από την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι δεν γίνεται διάκριση ανάμεσα σε σπουδές μερικής και πλήρους φοίτησης.

Τα καθαρά ποσοστά εγγραφών υπολογίζονται διαιρώντας τον αριθμό των μαθητών, σπουδαστών ή φοιτητών μιας συγκεκριμένης ηλικίας ή ηλικιακής ομάδας (αντιστοιχούν στα επίπεδα ISCED 0 έως 6) με τον αριθμό των ατόμων της ίδιας ηλικίας ή ηλικιακής ομάδας στον πληθυσμό. Στην περίπτωση των μαθητών, σπουδαστών και φοιτητών των οποίων η ηλικία είναι «άγνωστη», το καθαρό ποσοστό εγγραφών εκτιμήθηκε διαιρώντας τον αριθμό αυτών των μαθητών, σπουδαστών και φοιτητών με το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 5-64 ετών και πολλαπλασιάζοντας επί 60 (έτη).

ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ 17 % ΤΩΝ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΟ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το 2006, ενεγράφησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχεδόν 19 εκατομμύρια φοιτητές ή, αλλιώς, λίγο περισσότερο από το 17 % των εγγεγραμμένων στην εκπαίδευση (επίπεδα ISCED 0-6). Τα τελευταία χρόνια, αυτό το ποσοστό αυξήθηκε από 15,6 % το 2002 σε 17,4 % το 2006.

**Σχήμα Γ12: Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6)
ως προς το σύνολο των μαθητών και φοιτητών, 2006**

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Γ12)

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος, Λουξεμβούργο και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα.

Λουξεμβούργο: Τα στοιχεία είναι υποτιμημένα καθώς δεν καλύπτουν όλα τα προγράμματα σπουδών στα επίπεδα ISCED 5A και 5B.

Ηνωμένο Βασίλειο: Στα επίπεδα ISCED 3 και 4 περιλαμβάνονται μόνο οι μαθητές και σπουδαστές που συμμετέχουν σε προγράμματα σπουδών ίσης ή μεγαλύτερης διάρκειας από ένα εξάμηνο.

Επεξηγηματική σημείωση

Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6. Ο παρονομαστής αποτελείται από το σύνολο των μαθητών, σπουδαστών και φοιτητών που έχουν εγγραφεί στο εκπαιδευτικό σύστημα κάθε χώρας (ISCED 0-6).

Αυτός ο δείκτης αποτυπώνει μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών που πρέπει να αναλυθούν σε συνάρτηση με το δημογραφικό προφίλ (Σχήματα A3 και Γ13), τη δομή της εκπαίδευσης (για παράδειγμα, την παροχή προσχολικής εκπαίδευσης, την κυμαινόμενη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και της

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, Σχήμα Β1), τον αριθμό διαθέσιμων θέσεων στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και πιθανούς περιορισμούς στην εισαγωγή στα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Σχήμα Β14). Συγκεκριμένα, ένας πληθυσμός που γνωρίζει έντονη αύξηση στον αριθμό των μαθητών της σχολικής ηλικίας μπορεί κανονικά να αναμένεται ότι θα έχει μικρότερο ποσοστό φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το υψηλότερο ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντοπίζεται στην Ελλάδα καθώς επίσης και στα κράτη της Βαλτικής, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Φινλανδία όπου αναλογούν σε πάνω από το ένα πέμπτο όσων είναι εγγεγραμμένοι στην εκπαίδευση. Αντίθετα, αντιστοιχούν σε κάτω από το 10 % στο Λιχτενστάιν και το Λουξεμβούργο και ελαφρώς πάνω από το 10 % στη Μάλτα. Αυτό το φαινόμενο σε αυτές τις χώρες καθώς και στην Κύπρο (12,4 %) αποδίδεται εν πολλοίς στο γεγονός ότι η πλειονότητα των φοιτητών που προέρχονται από αυτές τις χώρες σπουδάζουν στο εξωτερικό (Σχήμα Γ19). Στις λοιπές χώρες, το ποσοστό των φοιτητών κυμαίνεται γύρω από τον μέσο όρο της ΕΕ, μεταξύ 13,6 % (Γερμανία) και 19,8 % (Ισπανία).

Σε πολλές χώρες, οι περισσότεροι φοιτητές που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι μεταξύ 20 και 22 ετών (Σχήμα Γ15).

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΑΥΞΗΘΗΚΕ ΚΑΤΑ 25 % ΑΠΟ ΤΟ 1998 ΕΩΣ ΤΟ 2006

Στη διάρκεια της περιόδου 1998-2006, ο φοιτητικός πληθυσμός στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση γνώρισε σταθερή αύξηση. Συνολικά, ο αριθμός των φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυτό το διάστημα αυξήθηκε κατά 25 % (2,8 % ετήσιος ρυθμός αύξησης) και έκτοτε αριθμεί 18,7 εκατομμύρια άτομα.

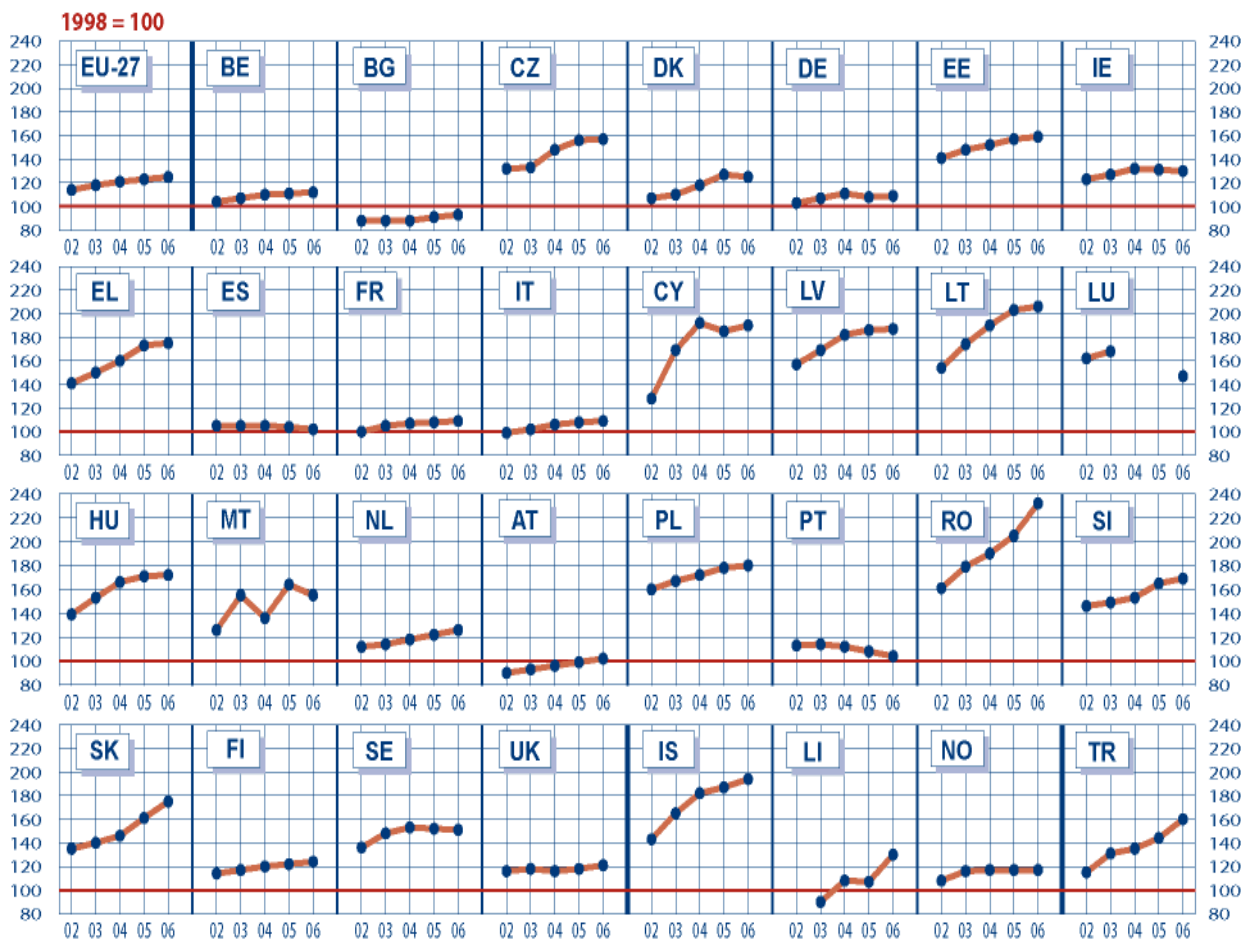
Όλο αυτό το διάστημα, σχεδόν όλες οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης (εκτός από τη Βουλγαρία), τα κράτη της Βαλτικής, η Ελλάδα, η Σουηδία, η Ισλανδία και η Τουρκία κατέγραψαν θεαματική άνοδο του αριθμού των φοιτητών. Σε όλες αυτές τις χώρες, οι αριθμοί τους αυξήθηκαν τουλάχιστον 50 % σε αυτή την περίοδο, γεγονός που ισοδυναμεί με πέρα από το διπλάσιο στην περίπτωση της Ρουμανίας και της Λιθουανίας. Ωστόσο, για τις περισσότερες, ο ρυθμός αύξησης ακολουθεί φθίνουσα πορεία τα τελευταία χρόνια. Όντως, στη Μάλτα και τη Σουηδία, ο αριθμός των φοιτητών, μάλιστα, σημείωσε ελαφρά πτώση αυτή την περίοδο. Ενώ μια μείωση στον αριθμό των φοιτητών μπορεί να παρατηρηθεί τα πρόσφατα χρόνια στο Λουξεμβούργο μετά από μια δυναμική περίοδο μέχρι το 2003, κατά τα τελευταία τρία χρόνια στο Λιχτενστάιν ο αριθμός των φοιτητών κατ' ακρίβεια αυξήθηκε κατά 40 % και άνω.

Στις περισσότερες δυτικοευρωπαϊκές και κάποιες σκανδιναβικές χώρες, η αύξηση στον αριθμό των φοιτητών περιορίστηκε και παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της EU-27 σε χώρες όπως το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Πορτογαλία και σε μικρότερο βαθμό η Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Νορβηγία. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο αριθμός των φοιτητών μπορεί να θεωρηθεί σχεδόν σταθερός στην Ισπανία, την Αυστρία και την Πορτογαλία που οφείλεται σε μια περίοδο πτώσης στη διάρκεια αρκετών ετών.

Στη Βουλγαρία ο αριθμός των φοιτητών μειώθηκε στη διάρκεια όλης της περιόδου ειδικότερα μέχρι το 2002. Έκτοτε, η τάση είναι εκ νέου θετική αλλά δεν έχει αναπληρώσει ακόμη την απώλεια που παρατηρήθηκε στην πρώτη φάση.

Στις υπόλοιπες χώρες (Δανία, Ιρλανδία και Κάτω Χώρες), ο αριθμός των φοιτητών αυξάνεται με ρυθμό όμοιο με τον μέσο όρο της EU-27, ακόμη και αν στη Δανία και την Ιρλανδία αυτή η τάση φαίνεται να σταμάτησε στο τέλος της περιόδου.

Σχήμα Γ13: Τάσεις του δείκτη όσον αφορά στους αριθμούς των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2002-2006 (σε σύγκριση με το 1998)

(1998 =100)	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
2002	114	104	88	132	107	103	141	123	141	105	100	99	128	157	154	162	139	126	112	90	160	113	161	146	135	114	136	116	143	:	108	115
2003	118	107	88	133	110	107	148	127	150	105	105	102	169	169	174	168	153	155	114	93	167	114	179	149	140	117	148	118	165	90	116	131
2004	121	110	88	148	118	111	152	132	160	105	107	106	192	182	190	:	166	136	118	96	172	112	190	153	146	120	153	116	182	108	117	135
2005	123	111	91	156	127	108	157	131	173	104	108	108	185	186	203	:	171	164	122	99	178	108	205	165	161	122	152	118	187	107	117	144
2006	125	112	93	157	125	109	159	130	175	102	109	109	190	187	206	147	172	155	126	102	180	104	232	169	175	124	151	121	194	130	117	160

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Το 1998 περιλαμβάνει στοιχεία του 1999 για το Βέλγιο, την Κύπρο και τη Μάλτα.

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος, Λουξεμβούργο και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα.

Λουξεμβούργο: Τα στοιχεία είναι υποτιμημένα καθώς δεν καλύπτουν όλα τα προγράμματα σπουδών στα επίπεδα ISCED 5A και 5B.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης ετήσιας αύξησης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των φοιτητών για το εξεταζόμενο έτος με τον αριθμό των φοιτητών το 1998 και κατόπιν πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

1998 = 100 με εξαίρεση την περίπτωση του Βελγίου, της Κύπρου, της Μάλτας και της Τουρκίας (1999) και του Λιχτενστάιν (2000).

Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6.

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΟ

Η υψηλή συγκέντρωση του φοιτητικού πληθυσμού σε κάποιες περιοχές καθίσταται πρόδηλη όταν η αναλογία των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε συγκεκριμένη περιοχή συγκρίνεται με την αναλογία του συνολικού πληθυσμού στην ίδια περιοχή. Από τη σύγκριση προκύπτει σαφώς ότι κάποιες περιοχές προσελκύουν ένα ποσοστό φοιτητών που είναι πολύ μεγαλύτερο από το μερίδιο του συνολικού πληθυσμού στην εν λόγω περιοχή. Αντίθετα αλλού, η αντίστοιχη αναλογία είναι πολύ μέτρια σε σύγκριση με τη δημογραφική δύναμη της εξεταζόμενης περιοχής. Ο δείκτης προκύπτει από στοιχεία σχετικά με τον τόπο φοίτησης και όχι τον τόπο καταγωγής ή διαμονής των φοιτητών. Συνεπώς, οι περιοχές που φιλοξενούν πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης – συχνά σε μεγάλες πόλεις – σημειώνουν μονίμως πάνω από 1 μονάδα. Αυτό αποτελεί αδιάφευκτη ένδειξη της άνισης περιφερειακής κατανομής της υποδομής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και της συνεπαγόμενης, δια-περιφερειακής κινητικότητας των φοιτητών.

Σε αρκετές χώρες, όντως, κάποιες περιφέρειες (σύμφωνα με το NUTS 2) έχουν σχετικά ελάχιστους φοιτητές σε σύγκριση με το μέγεθος του πληθυσμού τους. Στη Βουλγαρία (Severozapaden), τη Δημοκρατία της Τσεχίας (Střední Čechy που ανήκει στην περιοχή της Πράγας), την Ελλάδα (Νότιο Αιγαίο), τις Κάτω Χώρες (Ντρέντε), και την Αυστρία (Φόραρλμπεργκ) η περιφερειακή αναλογία των φοιτητών δεν ξεπερνά το ένα δέκατο του περιφερειακού ποσοστού του συνολικού πληθυσμού. Στο άλλο άκρο, κάποιες περιφέρειες που περιλαμβάνουν εκτεταμένες αστικές περιοχές ή – πολύ συχνά – πρωτεύουσες, προσελκύουν εξαιρετικά μεγάλους αριθμούς φοιτητών. Στο Βέλγιο (Βρυξέλλες), τη Δημοκρατία της Τσεχίας (Πράγα), τη Γερμανία (Βρέμη), τις Κάτω Χώρες (Χρόνινγκεν), την Αυστρία (Βιέννη), τη Ρουμανία (Βουκουρέστι) και τη Σλοβακία (Μπρατισλάβα), η αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού είναι υπερδιπλάσια από το μερίδιό του στον συνολικό πληθυσμό.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Γ14)

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία που αναφέρονται στις εγγραφές. Περιλαμβάνονται, ωστόσο, στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, ο δείκτης είναι υποτιμημένος.

Ιρλανδία: Διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν μόνο για τις εγγραφές πλήρους φοίτησης σε περιφερειακό επίπεδο.

Ιρλανδία, Ελλάδα και Σουηδία: Τα στοιχεία που αφορούν στη συμμετοχή είναι από το 2005.

Ηνωμένο Βασίλειο: Τα στοιχεία που αφορούν στη συμμετοχή είναι από το 2004.

Επεξηγηματική σημείωση

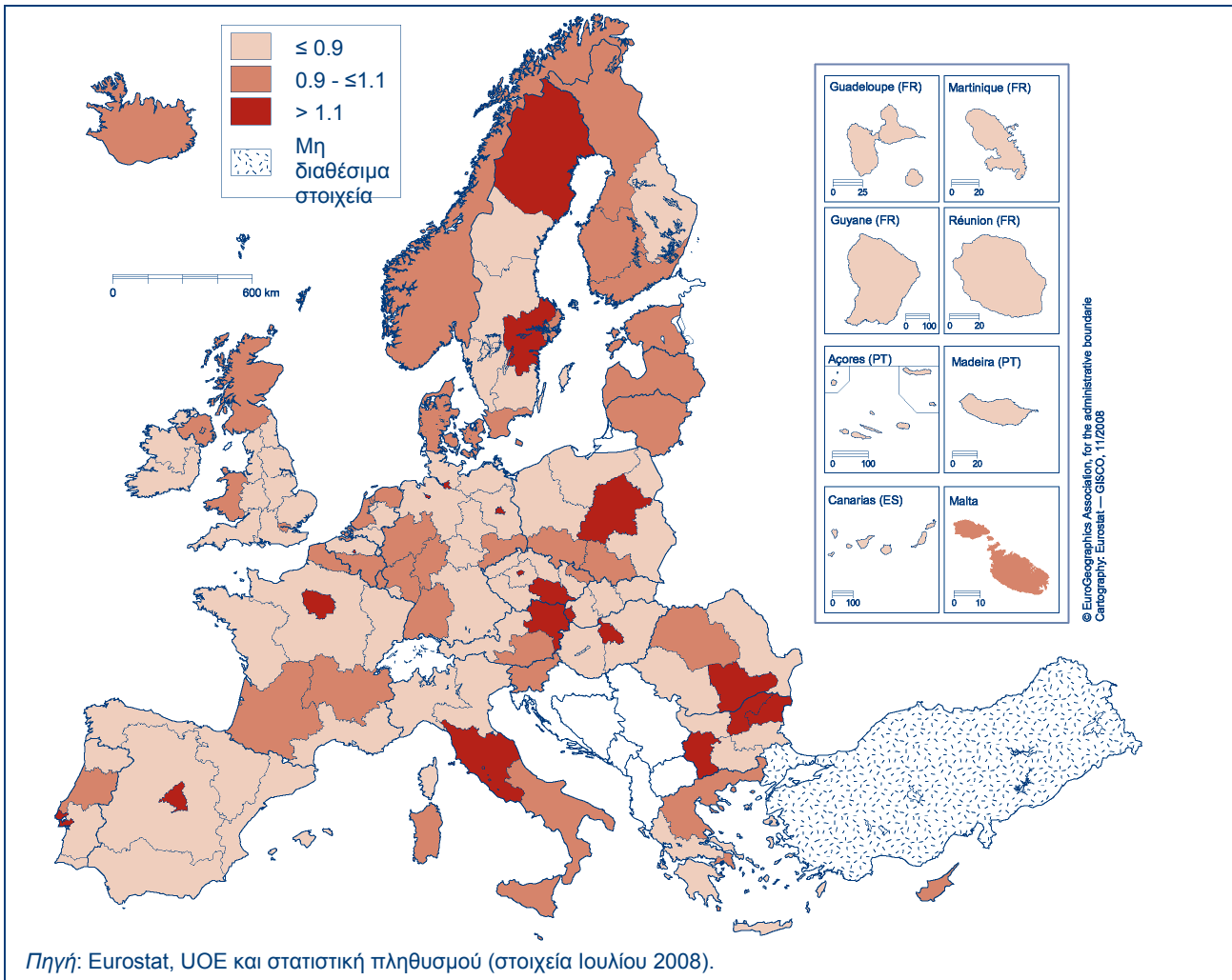
Στον παρόντα δείκτη, «η αναλογία των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας (ISCED 5 και 6) που είναι εγγεγραμμένοι στην περιφέρεια» διαιρείται με «την αναλογία του πληθυσμού της χώρας στην περιφέρεια». Επομένως, μια περιφέρεια θα σημειώσει πάνω από 1 μονάδα, εάν υπερ-αντιπροσωπεύεται όσον αφορά στον φοιτητικό της πληθυσμό, και κάτω από 1 μονάδα, εάν υπο-αντιπροσωπεύεται· και στις δύο περιπτώσεις σε σχέση με το περιφερειακό μερίδιο του συνολικού πληθυσμού.

Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6. Τα στοιχεία για τις εγγραφές αφορούν στο ακαδημαϊκό έτος 2005/06 και τα στοιχεία του πληθυσμού στην 1^η Ιανουαρίου 2006, εκτός από τις χώρες για τις οποίες υπάρχει διαφορετική επισήμανση. Ως αποτέλεσμα, ο δείκτης τείνει περισσότερο να αντανάκλα την άνιση κατανομή των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις περιφέρειες παρά τις περιφερειακές διαφορές στη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι περιφέρειες ορίζονται σύμφωνα με την ταξινόμηση NUTS (βλ. τον ορισμό των στατιστικών στοιχείων στο Γλωσσάρι).

Το επίπεδο NUTS 1 χρησιμοποιείται σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, τη Σλοβακία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Σε αυτές τις χώρες, χρησιμοποιείται το επίπεδο NUTS 2.

Σχήμα Γ14: Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά περιφέρεια (ISCED 5 και 6) ως αναλογία του ποσοστού του πληθυσμού ανά περιφέρεια, σε περιοχές NUTS, 2006

ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 20 ΕΩΣ 22 ΕΤΩΝ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξαρτάται πολύ από την ηλικιακή ομάδα του εξεταζόμενου πληθυσμού. Σε όλες τις χώρες, φτάνει στο απόγειό του για τον πληθυσμό ηλικίας 20-22 ετών και σε μικρότερο βαθμό στην ηλικία 24 ετών, όπως ισχύει στη Δανία. Στην ΕΕ-27, περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού ηλικίας 20-22 ετών είναι εγγεγραμμένο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντίθετα, το ποσοστό ανέρχεται στο 15 % για τους νέους ηλικίας 18 ετών και πέφτει γρήγορα μετά την ηλικία των 24 ετών.

Ωστόσο, υπάρχουν διαφορετικά μοντέλα στην ανά ηλικία κατανομή των φοιτητών σε διαφορετικές χώρες, τα οποία τονίζουν τις εθνικές διαφορές όσον αφορά στα εκπαιδευτικά συστήματα και, ιδιαίτερα, την ηλικία που οι νέοι μεταβαίνουν από το επίπεδο ISCED 3 στο ISCED 5, καθώς και στη διάρκεια των σπουδών στο επίπεδο ISCED 5. Επομένως, τα μέγιστα ποσοστά συμμετοχής προκύπτουν σε διαφορετικές ηλικίες και μετά οι τιμές τους γνωρίζουν ελάχιστη ή πολύ απότομη κάμψη, ανάλογα με συγκεκριμένες ηλικίες και χώρες.

Σχεδόν το ένα τρίτο του πληθυσμού ηλικίας 18 ετών συμμετέχει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στο Βέλγιο, την Ιρλανδία και σε μικρότερο βαθμό στην Ισπανία και τη Γαλλία. Στο άλλο άκρο του φάσματος, το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθεί να ξεπερνά το 10 % του πληθυσμού ηλικίας 28 ετών στις σκανδιναβικές χώρες και τη Γερμανία. Στη Λετονία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και την Ισλανδία, πάνω από το 5 % του πληθυσμού ηλικίας 35-39 εξακολουθεί να συμμετέχει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (μέσος όρος ΕΕ-27: 2,0).

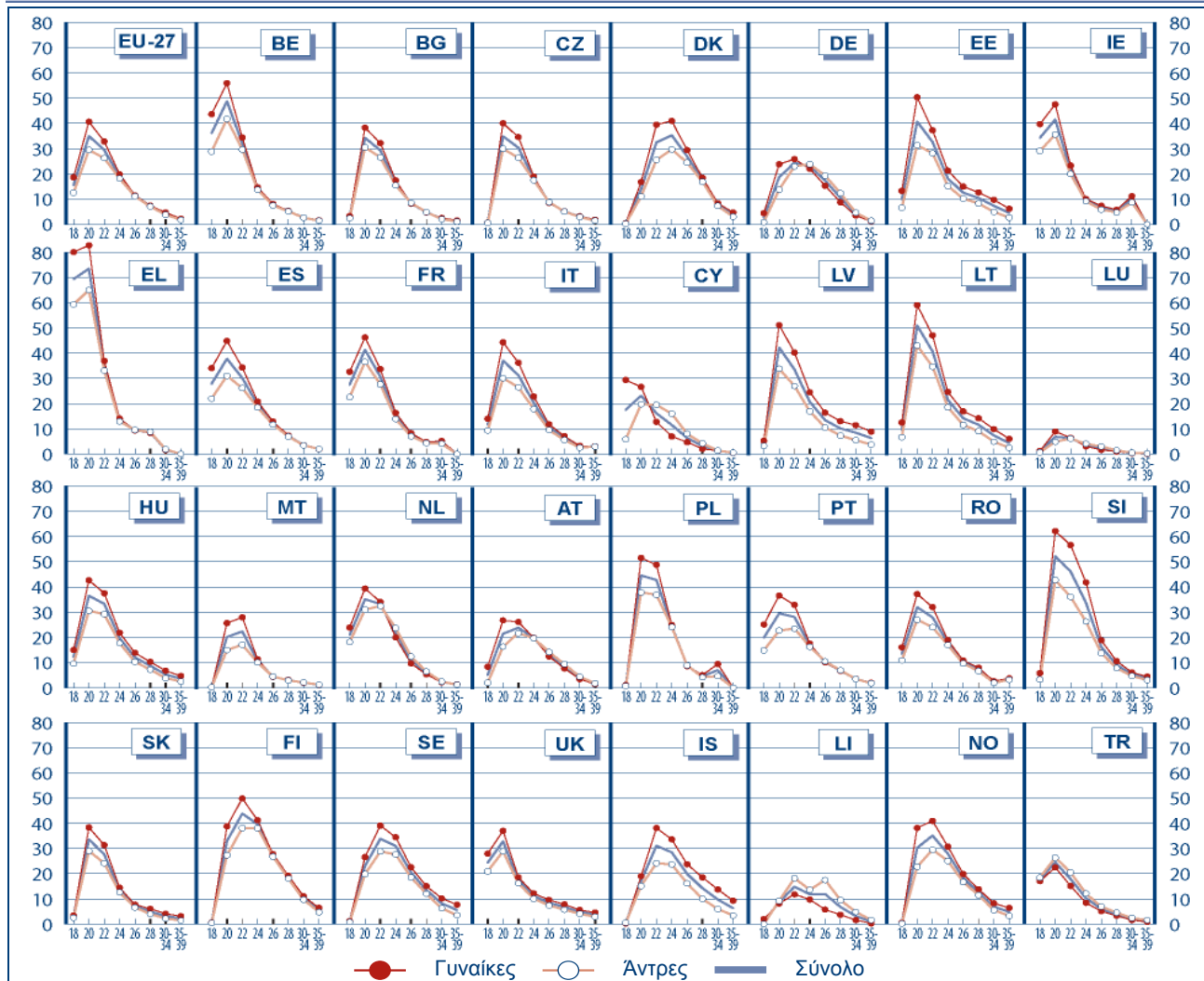
Σε χώρες όπως το Βέλγιο, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Γαλλία, η Κύπρος, η Μάλτα, η Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Λιχτενστάιν και η Τουρκία, το ποσοστό συμμετοχής πέφτει ραγδαία μετά την ηλικία των 22 ετών και δεν αντιστοιχεί σε περισσότερο από το 15 % του πληθυσμού ηλικίας 24 ετών. Στη Δανία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία και σε μικρότερο βαθμό στην Ισλανδία και τη Νορβηγία, πάνω από 30 % του πληθυσμού ηλικίας 24 ετών είναι ακόμη εγγεγραμμένος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σε σύγκριση με άλλες χώρες, στη σκανδιναβική χερσόνησο (Δανία, Φινλανδία, Σουηδία, Ισλανδία και Νορβηγία) αυτό το ποσοστό παραμένει σε σχετικά υψηλό επίπεδο για τον πληθυσμό ηλικίας 24 ετών και άνω. Η Γερμανία ακολουθεί το ίδιο μοντέλο, αν και σε χαμηλότερο επίπεδο, παρουσιάζοντας μια καμπανοειδή καμπύλη.

Όσον αφορά στον παράγοντα «ηλικία», οι αλλαγές στα ποσοστά συμμετοχής αντρών και γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ακολουθούν παρόμοιο μοντέλο στις περισσότερες χώρες. Σχεδόν παντού, με εξαίρεση τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και την Πορτογαλία, τα ποσοστά των νέων αντρών και γυναικών φτάνουν στα μέγιστα επίπεδά τους στην ίδια ηλικία. Σε αυτές τις πέντε χώρες, η συμμετοχή των αντρών κορυφώνεται δύο χρόνια μετά την αντίστοιχη περίοδο για τις γυναίκες. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι οι άντρες είναι υποχρεωμένοι να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία ή στην πολιτική άμυνα (εκτός από το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες όπου δεν ισχύει κανένας από τους δύο λόγους). Η Κύπρος είναι η μόνη περίπτωση όπου το ποσοστό των γυναικών φτάνει στο απόγειό του στην ηλικία των 18.

Μεταξύ 18 και 39 ετών, τα ποσοστά συμμετοχής για τις γυναίκες είναι συνήθως υψηλότερα από τα προσόντα των αντρών, μια διαφορά που είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή στα κράτη της Βαλτικής, τη Σλοβενία και την Ισλανδία, ενώ στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία, δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά. Το Λιχτενστάιν και η Τουρκία είναι οι μόνες εξαιρέσεις καθώς οι άντρες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες.

Οι διαφορές στα ποσοστά συμμετοχής μεταξύ αντρών και γυναικών μειώνονται ανάλογα με την ηλικία, σε σημείο που, ουσιαστικά, εξαλείφονται. Παρ' όλα αυτά, σε κάποιες χώρες, το ποσοστό συμμετοχής των αντρών είναι υψηλότερο από το ποσοστό των γυναικών μετά την ηλικία των 22 ετών, ιδιαίτερα στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία. Παρ' όλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι για τον πληθυσμό ηλικίας 18 ετών, το ποσοστό εγγεγραμμένων των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπερβαίνει το ποσοστό των αντρών κατά 4 ή 5 φορές στη Γερμανία, την Κύπρο και την Αυστρία.

Σχήμα Γ15: Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6) ανά ηλικία και φύλο, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία, Ιταλία και Πολωνία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Ιρλανδία: Η ηλικιακή ομάδα 30-34 περιλαμβάνει και άτομα ηλικίας 35 ετών και άνω.

Ελλάδα: Το υψηλό ποσοστό συμμετοχής οφείλεται μερικώς στον αριθμό/υψηλή αναλογία Κυπρίων φοιτητών στην Ελλάδα.

Κύπρος: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και επομένως, δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία.

Λουξεμβούργο: Μερική κάλυψη. Λόγω της μερικής κάλυψης των προγραμμάτων σπουδών στα επίπεδα ISCED 5A και 5B, τα στοιχεία είναι υποτιμημένα.

Πολωνία: Ηλικία 18 ετών – ISCED 5: τα στοιχεία για τις εγγραφές περιλαμβάνουν τα άτομα ηλικίας 17 ετών. Ηλικία 26 ετών και 28 ετών – ISCED 5B: λείπουν τα στοιχεία για τις εγγραφές. Ηλικία 30-34 ετών – ISCED 5: στα στοιχεία για τις εγγραφές περιλαμβάνονται και άτομα ηλικίας 35 ετών και άνω.

Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και επομένως, δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι αριθμοί αντρών και γυναικών φοιτητών σε συγκεκριμένες ηλικίες ή συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες διαιρούνται με τους αριθμούς αντρών και γυναικών στην αντίστοιχη ηλικία ή τις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες στον συνολικό πληθυσμό. Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6.

ΣΤΗΝ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ Γ/ΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΤΡΕΣ

Σε σχεδόν όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, περισσότερες γυναίκες παρά άντρες εγγράφονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για την ΕU-27 το 2006, κατά μέσο όρο για κάθε 100 άντρες εγγράφονταν 123 γυναίκες. Στη Γερμανία και σε μικρότερο βαθμό στην Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες, η κατανομή των γυναικών και των αντρών είναι μάλλον ισορροπημένη. Σε όλες τις άλλες χώρες, για κάθε 100 άντρες εγγράφονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πάνω από 115 γυναίκες. Αυτή η αριθμητική υπεροχή είναι υψηλότερη στις σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία, Ισλανδία και Νορβηγία) και τα κράτη της Βαλτικής όπου πάνω από 150 γυναίκες είναι εγγεγραμμένες για κάθε 100 άντρες. Στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία, το ποσοστό αντιστοιχεί στον μέσο όρο της ΕΕ. Παρ' όλα αυτά αξίζει να σημειωθεί ότι οι διαφορές στα ποσοστά συμμετοχής μεταξύ αντρών και γυναικών μειώνονται με την ηλικία σε σημείο που καθίστανται ουσιαστικά ανύπαρκτες (Σχήμα Γ15).

Εμφανής από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, αυτή η τάση εξελίχθηκε θετικά ιδιαίτερα από το 1998 (βλ. *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*) και την τελευταία περίοδο (2002-2006) η μέση αναλογία στην ΕU-27 εξακολούθησε να αυξάνεται από 119 σε 123.

Ενώ η πλειονότητα των χωρών δεν γνώρισε μεγάλη αλλαγή την τελευταία περίοδο (2002-2006), η Σλοβακία (από 109 σε 136) αλλά επίσης και η Δημοκρατία της Τσεχίας, η Ουγγαρία και το Λιχτενστάιν και σε μικρότερο βαθμό το Βέλγιο και η Λετονία παρουσίασαν σημαντική αύξηση στον αριθμό των γυναικών που εγγράφηκαν για κάθε 100 άντρες. Αντίθετα, ο αριθμός μειώθηκε στην Κύπρο, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία. Παρά την πολύ χαμηλή αναλογία, η Τουρκία γνώρισε μια πολύ περιορισμένη αλλαγή.

Το γεγονός ότι περισσότερες γυναίκες από άντρες ενεγράφησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να αποδίδεται στην αυξανόμενη δραστηριοποίηση των γυναικών στα πλαίσια του εργατικού δυναμικού και στις απαιτήσεις προσόντων για την αγορά εργασίας. Ωστόσο, μπορεί επίσης να σχετίζονται άλλοι παράγοντες εκπαιδευτικής φύσης. Το ποσοστό συμμετοχής των κοριτσιών ένα ή δύο χρόνια μετά την ενδεδειγμένη ηλικία για την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι υψηλότερο από των αγοριών σε πολλές χώρες (Σχήμα Γ10), ενώ το ποσοστό των αγοριών που λαμβάνουν επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία τους παρέχει τα προσόντα να μπουν κατευθείαν στην αγορά εργασίας (και επομένως είναι λιγότερο πιθανό να ενταχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση), είναι γενικά υψηλότερο από την περίπτωση των κοριτσιών (Σχήμα Γ9).

Η συντριπτική αριθμητική υπεροχή των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σαφώς έχει αντίκτυπο στον αριθμό των γυναικών αποφοίτων για κάθε 100 άντρες (Σχήμα ΣΤ5).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Γ16)

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία: Οι φοιτητές μερικής φοίτησης στο επίπεδο ISCED 5A περιλαμβάνονται για πρώτη φορά (3,8 % στο επίπεδο ISCED 5A).

Γερμανία και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Ελλάδα: Για πρώτη φορά καταγράφονται προγράμματα σπουδών που υπάγονται σε άλλα υπουργεία και όχι στο Υπουργείο Παιδείας.

Ισπανία: Τα στοιχεία περιλαμβάνουν για πρώτη φορά φοιτητές στο επίπεδο ISCED 5A-δευτέρα πτυχία διάρκειας μεγαλύτερης των 6 ετών.

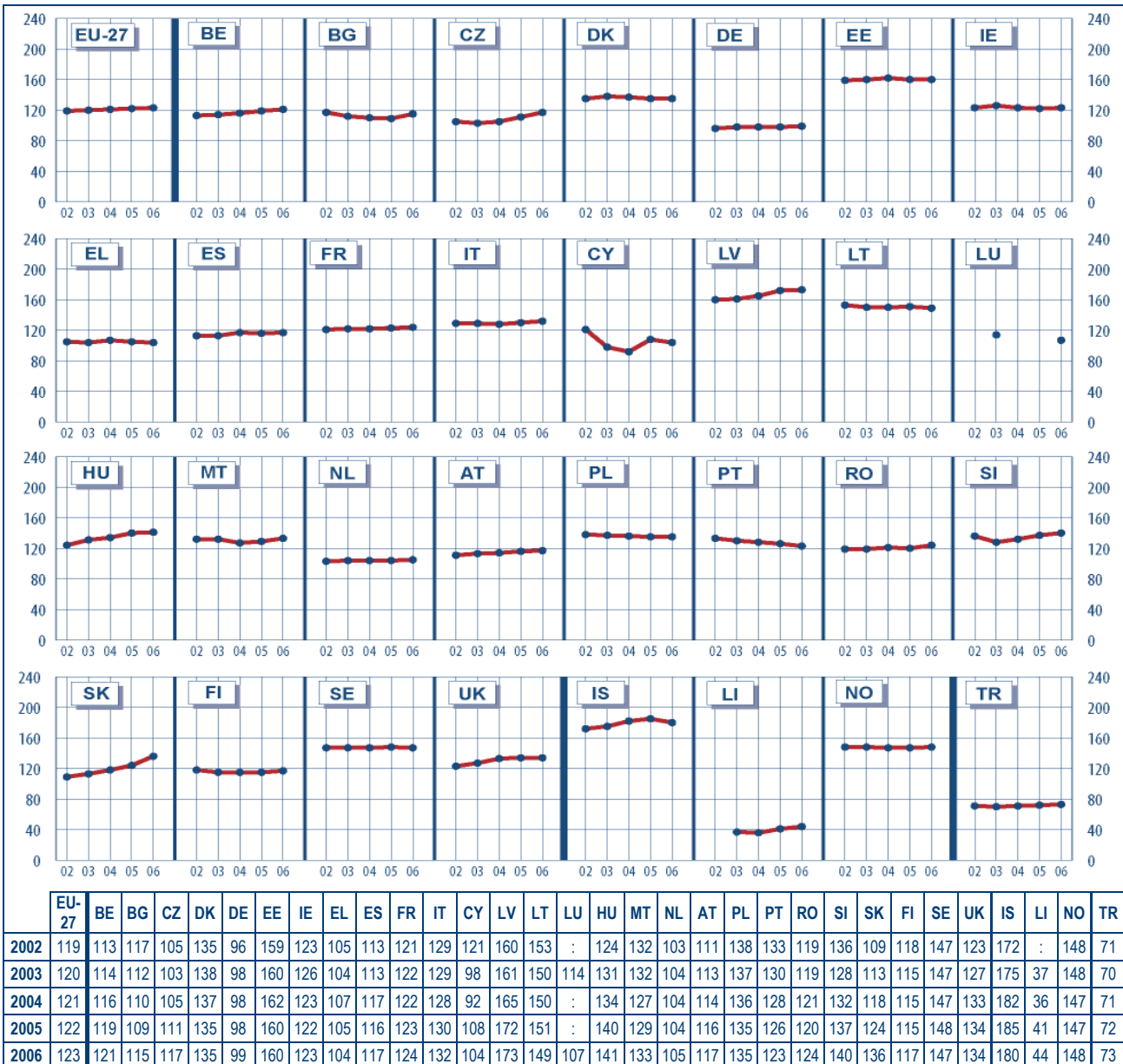
Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και επομένως, δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία.

Λουξεμβούργο: Λόγω της μερικής κάλυψης των προγραμμάτων σπουδών στα επίπεδα ISCED 5A και 5B, τα στοιχεία είναι υποτιμημένα.

Επεξηγηματική σημείωση

Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6. Η αναλογία του αριθμού των γυναικών για κάθε 100 άντρες που είναι εγγεγραμμένες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητριών με τον αντίστοιχο αριθμό των φοιτητών και κατόπιν πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

Σχήμα Γ16: Τάσεις στους αριθμούς γυναικών ανά 100 άντρες που ενεγράφησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2002-2006

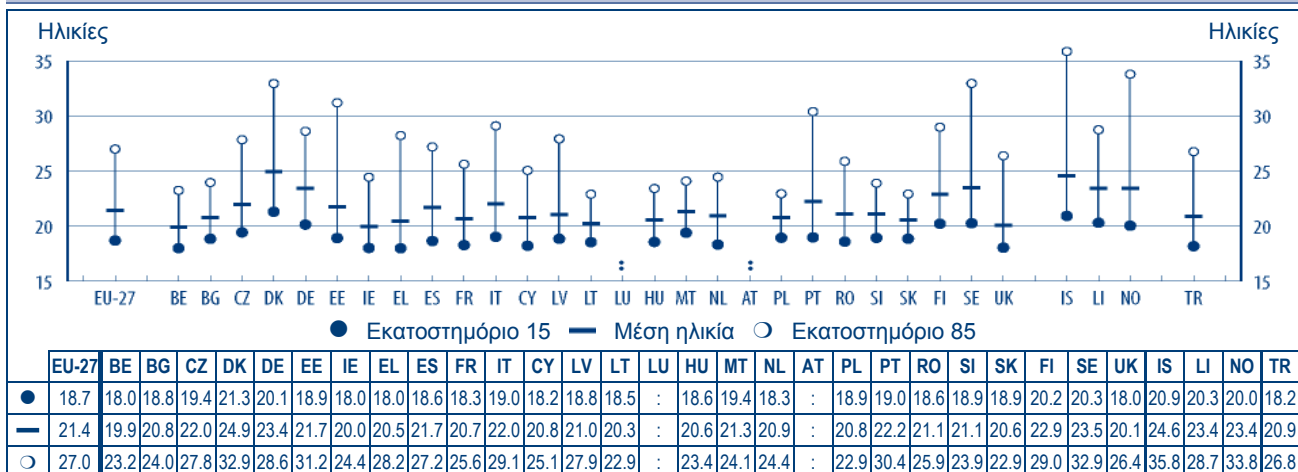
Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ

Το 2006, το 70 % των φοιτητών πλήρους φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν μεταξύ 18,7 και 27 ετών, ενώ οι μισοί ήταν άνω των 21,5 ετών. Η κατάσταση παραμένει σφαιρικά σταθερή σε σύγκριση με το 2002 (Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005). Παρ' όλα αυτά, η ανάλυση του φοιτητικού πληθυσμού ανά ηλικία ποικίλλει ευρέως σε όλη την Ευρώπη και η μέση ηλικία για τους φοιτητές κυμαίνεται από 19,9 στο Βέλγιο σε 24,9 στη Δανία. Σε κάποιες χώρες, το ηλικιακό πεδίο είναι αρκετά περιορισμένο και οι περισσότεροι φοιτητές είναι σχετικά νέοι (Βέλγιο, Βουλγαρία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Σλοβενία και Σλοβακία), ενώ σε άλλες χώρες, το

φάσμα είναι πολύ ευρύτερο και μπορεί να περιλαμβάνει πολύ μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες. Αυτό το μοντέλο είναι τυπικό στις περισσότερες σκανδιναβικές χώρες, την Πορτογαλία και, σε μικρότερο βαθμό, την Ιταλία και το Λιχτενστάιν. Τουλάχιστον 15 % των φοιτητών πλήρους φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτεροι από 30 ετών στη Δανία, την Εσθονία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία. Στην Ισλανδία, το 15 % των φοιτητών είναι μεγαλύτεροι από 35,8.

Σχήμα Γ17: Κατανομή ανά ηλικία των φοιτητών πλήρους φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά σχολεία.

Γερμανία και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και επομένως, δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία.

Επεξηγηματική σημείωση

Ως μέση ηλικία νοείται η ηλικία που χωρίζει τον φοιτητικό πληθυσμό ακριβώς σε δύο μέρη. Η ηλικία που αντιστοιχεί στο εκατοστημόριο 15 του πληθυσμού είναι η ηλικία που χωρίζει τους φοιτητές σε δύο ομάδες έτσι ώστε το 15 % να είναι νεαρότεροι από την ηλικία αναφοράς και το 85 % μεγαλύτεροι.

Στη Δανία και την Ισλανδία ο πληθυσμός κάτω των 21 ετών αντιστοιχεί περίπου στο 15 % του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού, ενώ στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Τουρκία, πάνω από το 50 % των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κάτω των 21 ετών. Η Λιθουανία, η Πολωνία και η Σλοβακία είναι οι χώρες όπου ο φοιτητικός πληθυσμός είναι ο πιο ομοιογενής, όπου πάνω από το 85 % είναι κάτω των 23 ετών.

Σε σύγκριση με το 2002, το μερίδιο των μεγαλύτερων φοιτητών τείνει να αυξάνεται στις περισσότερες χώρες, ιδιαίτερα σε εκείνες όπου οι αριθμοί τους ήταν περιορισμένοι. Αντίθετα, μειώθηκε στη Γερμανία, μια χώρα που το 2002 χαρακτηριζόταν από σημαντικό αριθμό μεγαλύτερων φοιτητών (το Εκατοστημόριο 85 μειώνεται από 31,6 σε 28,6 μεταξύ 2002 και 2006), και, σε περιορισμένο βαθμό, στη Φινλανδία και τη Σουηδία.

Όταν λαμβάνονται υπ' όψιν οι φοιτητές μερικής φοίτησης (Σχήμα Γ15), το ηλικιακό φάσμα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γίνεται ακόμη πιο εντυπωσιακό.

Υπάρχουν αρκετοί και σύνθετοι λόγοι για την ύπαρξη ηλικιακών διαφορών στους κόλπους των φοιτητών πλήρους φοίτησης στις διάφορες χώρες οι οποίοι είναι πιθανό να συνδέονται με διαρθρωτικούς παράγοντες. Σε αυτούς συγκαταλέγονται: α) το γεγονός ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση ολοκληρώνεται σε διαφορετικές ηλικίες, β) η διάρκεια των προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα Β1), γ) η συνήθης οικονομική ανεξαρτησία των φοιτητών, η οποία ενθαρρύνεται από δημόσιες πολιτικές οικονομικής αρωγής (Σχήμα Δ18), δ) η ύπαρξη πολιτικών που ενθαρρύνουν όσους έχουν αποκτήσει επαγγελματική εμπειρία (και οι οποίοι,

επομένως, τυπικά είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία από τους πλείστους φοιτητές) να εγγραφούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ε) ο χρόνος που παρέχεται για την απόκτηση εμπειρίας στο εξωτερικό και τέλος, στ) η υποχρέωση στρατιωτικής θητείας.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 2002

Συνολικά, οι γυναίκες έχουν συντριπτική υπεροχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όμως η ανά φύλο κατανομή στις εγγραφές ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με τον τομέα σπουδών.

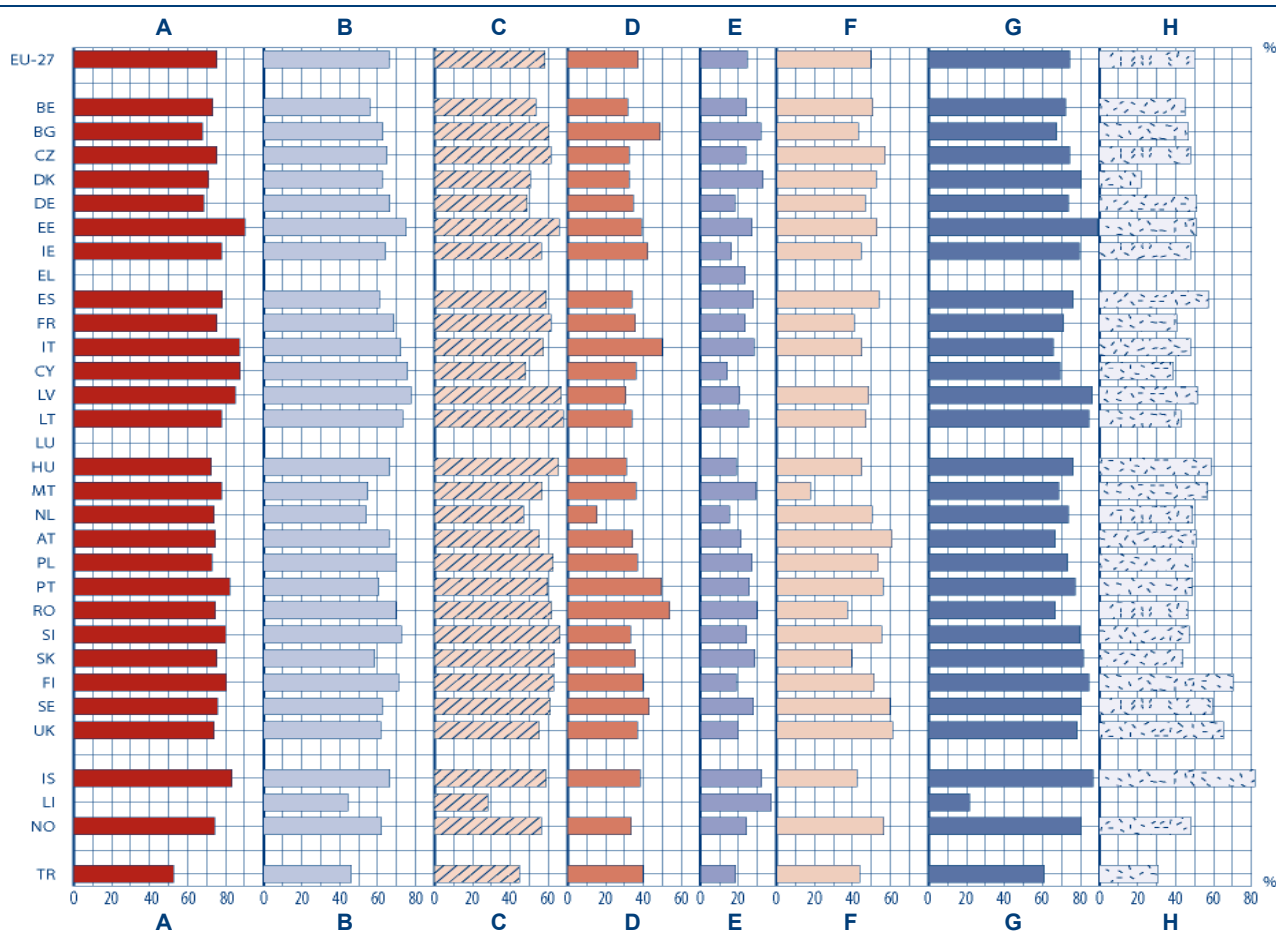
Οι γυναίκες υπερτερούν στις εγγραφές σε τρεις κύριους τομείς σπουδών: «επιστήμες της αγωγής», «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας», «ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες». Στους τομείς «επιστήμες της αγωγής» και «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας» αντιπροσωπεύουν περίπου το 75 % του συνολικού πληθυσμού των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕU-27. Αυτό το ποσοστό παρέμεινε σταθερό από το 2002. Σε όλες τις χώρες αντιστοιχούν σε πάνω από 66 % του φοιτητικού σώματος, εκτός από την Τουρκία («επιστήμες της αγωγής» - 53 %, «υγεία» - 61 %) και το Λιχτενστάιν («υγεία» - 21 %). Στην Εσθονία υπερτερούν κατά πολύ των αντρών και φτάνουν το 90 % του πληθυσμού σε αυτούς τους δύο τομείς. Στις σκανδιναβικές χώρες και τη Σλοβακία αντιπροσωπεύουν πάνω από το 80 % του πληθυσμού που σπουδάζει στον κλάδο της «υγείας». Στις «ανθρωπιστικές σπουδές», οι γυναίκες και πάλι αποτελούν την πλειονότητα (66 % κατά μέσο όρο στην ΕU-27), αλλά η κατάσταση διαφέρει πολύ μεταξύ των χωρών. Ενώ στο Λιχτενστάιν και την Τουρκία οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν περίπου το 45 % των φοιτητών σε αυτό τον τομέα, φτάνουν μεταξύ 70 και 80 % του πληθυσμού στα κράτη της Βαλτικής, την Ιταλία, την Κύπρο, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Φινλανδία.

Σε σύγκριση με τους προηγούμενους τομείς, οι «κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες» υστερούν κάπως, μολονότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί ελαφρώς από το 2002 (*Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*). Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 58 % του σχετικού πληθυσμού στο τριτοβάθμιο επίπεδο, αλλά εμφανίζουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των χωρών. Στο Λιχτενστάιν, οι άντρες υπερτερούν κατά πολύ των γυναικών με πάνω από 70 % του πληθυσμού σε αυτό τον τομέα, ενώ στη Γερμανία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες και την Τουρκία οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν ποσοστό λιγότερο από τους μισούς φοιτητές. Στα κράτη της Βαλτικής, την Ουγγαρία και τη Σλοβενία, οι γυναίκες αποτελούν περίπου τα δύο τρίτα των φοιτητών.

Στο άλλο άκρο, οι άντρες έχουν σαφή υπεροχή έναντι των γυναικών στους τομείς «μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές» και «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική». Η κατάσταση δεν έχει αλλάξει πολύ από το 2002. Στη «μηχανολογία» (μέσος όρος ΕU-27: 24 %) οι γυναίκες δεν ξεπερνούν το 40 % του φοιτητικού πληθυσμού σε καμία χώρα. Η Βουλγαρία, η Δανία, η Ισλανδία και το Λιχτενστάιν (με 37 %) είναι οι μοναδικές χώρες όπου οι γυναίκες ξεπερνούν το 30 %, ενώ στην Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και την Κύπρο, το ποσοστό των γυναικών ανέρχεται περίπου στο 15 %. Στον τομέα των «θετικών επιστημών, μαθηματικών και πληροφορικής» (μέσος όρος ΕU-27: 37 %), η αναλογία είναι ισορροπημένη στη Βουλγαρία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία, ενώ οι γυναίκες αντιστοιχούν μόλις στο 15 % αυτής της ηλικιακής ομάδας στις Κάτω Χώρες. Σε όλες τις άλλες χώρες, οι άντρες υπερτερούν των γυναικών και αντιστοιχούν περίπου στο 60 με 70 % των φοιτητών στον εν λόγω τομέα.

Κατά μέσο όρο, η κατανομή των φύλων είναι πιο ισορροπημένη στους τομείς των «υπηρεσιών» και «γεωπονικής και κτηνιατρικής», με λίγη κινητικότητα (ελαφρά αύξηση στη «γεωπονική») να καταγράφεται από το 2002. Στις «υπηρεσίες», υπάρχει ή πρόκειται να υπάρξει ισορροπία σε πολλές χώρες εκτός από τη Δανία (22 %) και την Τουρκία (31 %). Οι γυναίκες αντιστοιχούν σε πάνω από το 60 % των φοιτητών στον εν λόγω τομέα στη Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισλανδία (82 %), και σε μικρότερο βαθμό στην Ουγγαρία και τη Σουηδία. Στη «γεωπονική», πέρα από τη Μάλτα (18 %), σχεδόν όλες οι χώρες κατέγραψαν αριθμό φοιτητριών πάνω από 40 %. Ειδική περίπτωση αποτελούν η Αυστρία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου έφτασαν στο 60 %.

Σχήμα Γ18: Ποσοστό φοιτητριών εγγεγραμμένων σε διάφορους τομείς σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2006

A Επιστήμες της Αγωγής **B** Ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες **C** Κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες **D** Θετικές επιστήμες, μαθηματικά, πληροφορική
E Μηχανολογία, μεταποίηση, κατασκευές **F** Γεωπονική και κτηνιατρική **G** Υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας **H** Υπηρεσίες

EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
A	75.3	73.3	68.0	75.3	70.9	68.5	90.3	77.9	78.2	75.5	87.3	87.8	85.3	77.8	72.5	78.0	74.1	74.6	72.9	82.2	74.8	80.1	75.3	80.6	75.8	74.1	83.4	74.2	52.7		
B	66.1	56.1	62.7	64.9	62.4	66.3	75.2	64.2	60.8	68.6	72.3	75.7	77.5	73.3	66.4	54.8	54.1	66.2	70.1	60.6	69.5	72.5	58.6	71.3	62.3	61.6	66.3	44.4	62.2	46.2	
C	58.2	53.3	60.3	61.1	50.4	48.7	65.5	56.3	58.8	61.4	57.2	47.8	66.7	67.9	65.2	56.6	46.8	55.3	62.4	59.4	61.8	65.9	63.1	62.7	61.0	55.2	58.8	28.0	56.4	44.8	
D	37.2	31.9	48.9	32.5	32.6	34.8	39.1	42.3	34.1	35.7	49.7	35.9	30.5	33.8	31.1	36.2	15.6	34.3	36.7	49.5	53.9	33.0	35.8	39.8	42.9	36.9	38.2	33.4	39.5		
E	24.4	24.2	31.8	24.0	32.9	18.2	27.3	16.4	23.6	28.0	23.4	28.3	14.0	20.8	25.2	18.7	29.1	15.0	21.3	27.1	25.7	29.7	24.1	28.5	18.8	27.8	19.8	32.0	37.1	24.0	18.6
F	49.7	50.6	42.9	57.0	52.5	46.8	52.9	44.6	54.0	41.0	45.1	48.7	47.1	45.0	17.7	50.2	60.9	53.5	56.0	37.4	55.5	39.5	51.5	59.5	61.1	42.5	56.3	43.9			
G	74.2	72.1	67.4	74.5	80.4	73.6	89.1	79.3	76.0	71.2	65.6	69.1	86.1	84.5	76.3	68.5	73.5	66.8	73.2	77.1	66.8	79.7	81.4	84.4	80.6	78.2	86.8	21.4	80.6	60.8	
H	50.2	45.0	46.9	47.8	21.7	51.2	51.0	48.1	57.1	40.5	47.9	38.8	51.5	42.9	58.8	57.0	49.0	50.7	48.9	49.1	46.3	47.1	43.9	70.2	59.4	65.1	81.8	48.2	31.0		

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και επομένως, δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία.

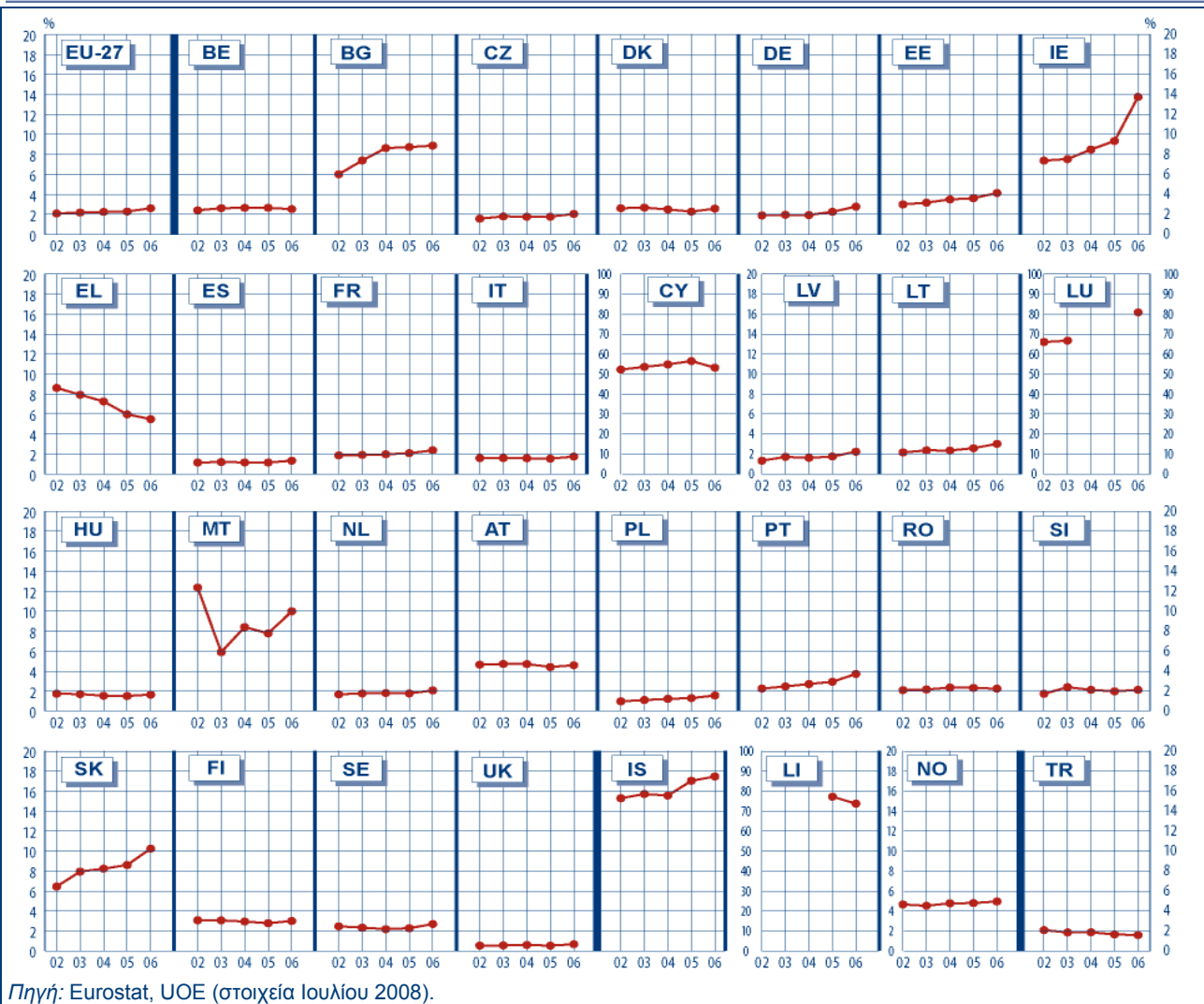
Επεξηγηματική σημείωση

Ο παρών δείκτης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των γυναικών που είναι εγγεγραμμένες σε συγκεκριμένο τομέα σπουδών με τον συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων στον ίδιο τομέα και κατόπιν πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΟΥ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΝ ΣΕ ΑΛΛΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΧΩΡΑ ΕΧΕΙ ΑΥΞΗΘΕΙ

Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2006, σχεδόν το 2,6 % των εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σπούδασαν για τουλάχιστον ένα έτος σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ, σε υποψήφια υπό ένταξη χώρα ή σε χώρα ΕΖΕΣ/ΕΟΧ. Αυτό το ποσοστό ακολούθησε ανοδική τάση, από 2,1 σε 2,6 %, μεταξύ των ετών 2002 και 2006. Οι στατιστικές περιλαμβάνουν μόνο όσους ενεγράφησαν για έστω ένα έτος σε πανεπιστήμιο της αλλοδαπής και βασίζονται εξ ολοκλήρου στην εθνικότητα των φοιτητών. Αυτό σημαίνει ότι οι ξένοι μαθητές που διαμένουν μόνιμα στη χώρα υποδοχής υπολογίζονται ως ξένοι φοιτητές, μολονότι δεν μετέβησαν στο εξωτερικό με στόχο να ακολουθήσουν σπουδές τριτοβάθμιου επιπέδου. Το Σχήμα Γ19, ως εκ τούτου, δεν παρέχει πληροφορίες για τη μετακίνηση των φοιτητών με την ευρεία έννοια του όρου και θα πρέπει να ερμηνευτεί με προσοχή. Πράγματι, στην περίπτωση των περισσότερων χωρών, τα στοιχεία που εμφανίζονται δεν συνυπολογίζουν τους φοιτητές που συμμετείχαν σε κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας φοιτητών.

Σχήμα Γ19: Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) που σπουδάζουν σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ, σε υποψήφια χώρα ή σε χώρα ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, 2002-2006

Στοιχεία (Σχήμα Γ19)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
2002	2.1	2.4	6.0	1.6	2.6	1.9	3.0	7.4	8.6	1.1	1.9	1.6	52.2	1.3	2.2	66.0	1.7	12.4	1.7	4.7	1.0	2.3	2.1	1.7	6.4	3.1	2.4	0.5	15.3	:	4.6	2.1
2003	2.2	2.6	7.4	1.8	2.7	2.0	3.2	7.5	7.9	1.2	1.9	1.6	53.6	1.7	2.4	66.7	1.7	5.9	1.8	4.7	1.1	2.5	2.2	2.4	7.9	3.0	2.3	0.5	15.7	:	4.5	1.8
2004	2.2	2.6	8.6	1.8	2.5	1.9	3.5	8.5	7.3	1.2	2.0	1.6	54.8	1.6	2.3	:	1.5	8.4	1.8	4.7	1.2	2.7	2.4	2.1	8.2	2.9	2.2	0.6	15.5	:	4.8	1.8
2005	2.3	2.7	8.7	1.8	2.3	2.3	3.6	9.3	6.0	1.1	2.1	1.5	56.5	1.7	2.6	:	1.5	7.8	1.8	4.4	1.3	2.9	2.3	2.0	8.6	2.8	2.3	0.5	17.0	77.1	4.8	1.6
2006	2.6	2.5	8.9	2.0	2.6	2.8	4.1	13.8	5.5	1.3	2.4	1.7	53.2	2.2	3.0	80.9	1.7	10.0	2.1	4.6	1.6	3.7	2.3	2.1	10.2	3.0	2.7	0.7	17.4	73.6	4.9	1.6

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος: Το ποσοστό των φοιτητών που σπουδάζουν σε άλλη χώρα EU-27/EOX είναι υποτιμημένο, καθώς δεν περιλαμβάνονται οι Κύπριοι φοιτητές που σπουδάζουν στην Ελλάδα (λείπουν τα στοιχεία για τους ξένους φοιτητές στην Ελλάδα).

Λουξεμβούργο: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και επομένως, δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία. Λόγω της μερικής κάλυψης των προγραμμάτων σπουδών στα επίπεδα ISCED 5A και 5B, τα στοιχεία είναι υποτιμημένα.

Σλοβενία: Δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 6 για τα ακαδημαϊκά έτη πριν το 2004/05.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι φοιτητές που παρακολουθούν σύντομες περιόδους σπουδών (μικρότερες ενός πλήρους ακαδημαϊκού έτους) σε ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε άλλες χώρες και οι οποίοι παραμένουν εγγεγραμμένοι στο ίδρυμα της χώρας τους και/ή συνεχίζουν να καταβάλλουν τα δίδακτρα τους στο εν λόγω ίδρυμα, δεν θεωρούνται ξένοι φοιτητές στη χώρα υποδοχής.

Για δεδομένη εθνικότητα, ο αριθμός των φοιτητών στο εξωτερικό υπολογίζεται προσθέτοντας τα στοιχεία που παρέχει η χώρα υποδοχής γι' αυτή την εθνικότητα. Αυτός ο αριθμός κατόπιν διαιρείται με τον συνολικό αριθμό των φοιτητών της συγκεκριμένης εθνικότητας (περιλαμβανομένων και εκείνων που σπουδάζουν στη χώρα τους). Η έλλειψη στοιχείων για την κατανομή των φοιτητών ανά εθνικότητα σε κάποια κράτη οδηγεί σε υποτίμηση των τιμών για ορισμένες χώρες.

Τα στοιχεία για τους ξένους φοιτητές σχετίζονται με την υπηκοότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι μόνιμοι κάτοικοι σε μια χώρα (υποδοχής) με υπηκοότητα άλλης χώρας υπολογίζονται και αναφέρονται ως ξένοι φοιτητές στα πλαίσια της συλλογής στοιχείων.

Πέρα από το Λιχτενστάιν, την Κύπρο και το Λουξεμβούργο, των οποίων η συντριπτική πλειονότητα των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό λόγω περιορισμένης παροχής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα τους, η Ιρλανδία, η Μάλτα, η Σλοβακία, η Ισλανδία και σε μικρότερο βαθμό η Βουλγαρία, είναι οι πέντε χώρες στις οποίες το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό (περίπου πάνω από 9 μέχρι 10 %). Αντίθετα, το Ηνωμένο Βασίλειο (0,65 % - προοδευτικά από το 2002) αλλά επίσης η Ισπανία, η Ιταλία, η Ουγγαρία, η Πολωνία και η Τουρκία είναι οι χώρες όπου οι φοιτητές μετακινούνται λιγότερο (κάτω από το 2 % των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό).

Την τελευταία περίοδο (2002-2006), η κατάσταση παρέμεινε ευρέως σταθερή σε δέκα χώρες (Βέλγιο, Δανία, Ιταλία, Κύπρο, Ουγγαρία, Αυστρία, Ρουμανία, Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία). Ωστόσο, σημειώθηκε πτώση στο ποσοστό των φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε μερικές χώρες, κυρίως στην Ελλάδα αλλά και στη Μάλτα και την Τουρκία. Στις άλλες χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, η κινητικότητα των φοιτητών βελτιώθηκε, ιδιαίτερα σε Ιρλανδία, Λετονία, Πολωνία, Πορτογαλία και Σλοβακία. Σε αυτές τις χώρες το ποσοστό φοιτητών που μετακινούνται αυξήθηκε πάνω από 60 %. Παρ' όλα αυτά, η Λετονία και η Πολωνία παραμένουν κάτω από τον μέσο όρο της EU-27, ενώ σε Ιρλανδία και Σλοβακία πάνω από 10 % των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Τέτοιες διακυμάνσεις αντανακλούν την τρέχουσα τάση στους φοιτητικούς αριθμούς, την αυξανόμενη παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε κάποιες χώρες αλλά επίσης την αποφασιστικότητα των φοιτητών να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που τους προσφέρονται προκειμένου να σπουδάσουν στο εξωτερικό, ιδιαίτερα την οικονομική αρωγή, όπως είναι η επιπλέον στήριξη που προορίζεται για σκοπούς κινητικότητας, τη μεταφορά εθνικής οικονομικής αρωγής κλπ.

ΠΟΡΟΙ

ΜΕΡΟΣ Ι – ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

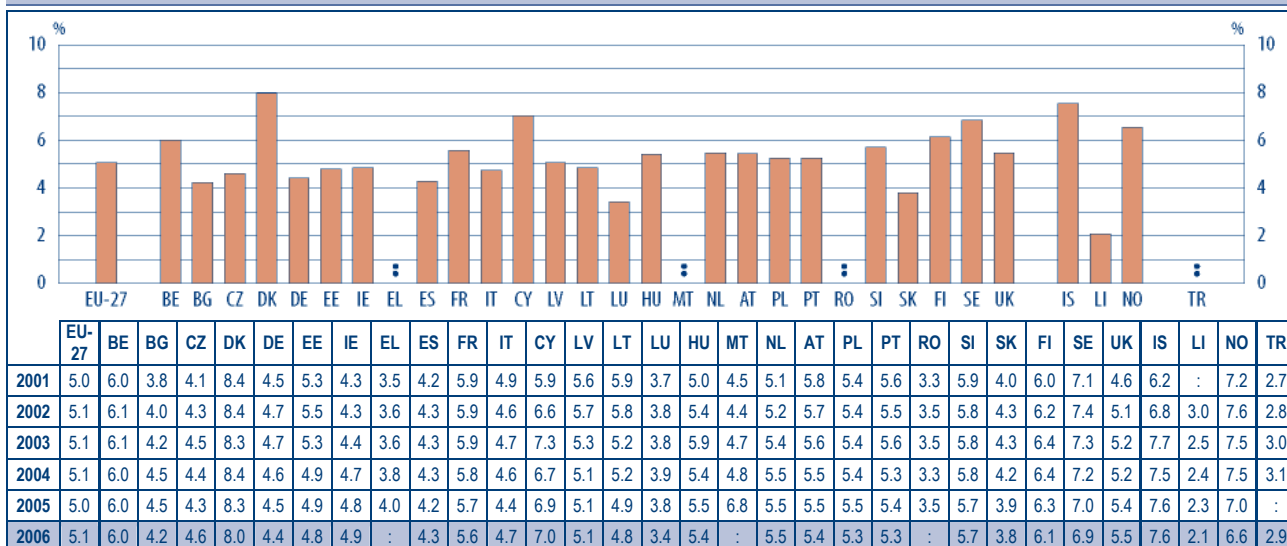
Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΣΤΑΘΕΡΗ ΑΠΟ ΤΟ 2001

Συνολικά, το μερίδιο του ΑΕΠ στην ΕU-27 που καθορίζεται για την εκπαίδευση παραμένει σταθερό κοντά στο 5,1 % καθόλη τη διάρκεια της περιόδου 2001-2006. Αυτό το μέσο ποσοστό, ωστόσο, κρύβει αποκλίσεις ανάμεσα στις διάφορες χώρες, κάποιες εκ των οποίων γνώρισαν σημαντικές αλλαγές κατά τη διάρκεια της προαναφερθείσας περιόδου.

Στην Κύπρο, την Ουγγαρία και την Ισλανδία, το ποσοστό του ΑΕΠ που καθορίζεται για την εκπαίδευση αυξήθηκε πάνω από 20 % μεταξύ των ετών 2001 και 2006. Η αύξηση ήταν μεγαλύτερη από 10 % στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Το 2006, το μερίδιο της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ξεπερνούσε το 5 % του ΑΕΠ σε μόλις πάνω από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες. Στις σκανδιναβικές χώρες και την Κύπρο, μάλιστα, ξεπερνούσε το 6 %. Αλλού, η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως προς το ΑΕΠ ήταν κάτω από 5 %.

Σχήμα Δ1: Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση (ISCED 0-6)
ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ1)

ΕΥ-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Στις δαπάνες δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: 2001-2002: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4. 2005 και 2006: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τον τομέα έρευνα/ανάπτυξη.

Ελλάδα: 2001-2002: Δεν περιλαμβάνεται η επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου. 2003-2006: δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια του δημόσιου τομέα.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική στήριξη φοιτητών στο εξωτερικό.

Λιθουανία: 2003-2006: Δεν περιλαμβάνονται μεταβιβάσεις του δημόσιου τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες».

Λουξεμβούργο: 2001 και 2002: δεν περιλαμβάνονται δαπάνες στα επίπεδα ISCED 5 και 6 και η επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου. 2003-2006: δεν περιλαμβάνονται μεταβιβάσεις του δημόσιου τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες», δαπάνες στα επίπεδα ISCED 4, 5 και 6 και έκτακτες παροχές.

Πολωνία και Σλοβακία: Περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική παροχή φροντίδας παιδιών.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται η δαπάνη τοπικού επιπέδου και η επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου. 2003-2006: δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια δημόσιου τομέα και η δαπάνη του επιπέδου ISCED 4.

Ηνωμένο Βασίλειο: Το ΑΕΠ προσαρμόστηκε σύμφωνα με το οικονομικό έτος που διαρκεί από την 1^η Απριλίου μέχρι την 31^η Μαρτίου.

Ισλανδία: 2001-2002: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 0. 2003-2006: δεν περιλαμβάνονται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B και έκτακτες παροχές.

Λιχτενστάιν: Το ΑΕΠ του Λιχτενστάιν προέρχεται σε σημαντικό βαθμό από την εργασία απασχολουμένων που κατοικούν στο εξωτερικό. Το 2005, 48,1 % των ατόμων που εργάζονταν στο Λιχτενστάιν ήταν διασυνοριακοί εργαζόμενοι από το εξωτερικό. Γι' αυτό, δεν είναι δυνατό να υπολογιστεί κατά κεφαλήν ΑΕΠ στη βάση του μόνιμου πληθυσμού στο Λιχτενστάιν. Το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αντιπροσωπεύουν υποτιμημένα ποσοστά και δεν μπορούν να συγκριθούν άμεσα με τις άλλες χώρες.

Νορβηγία: 2001-2002: περιλαμβάνεται η δαπάνη για προσχολική παροχή φροντίδας παιδιών.

Τουρκία: 2001-2003: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 0. 2000 και 2002: δεν περιλαμβάνεται η άμεση περιφερειακή και τοπική δαπάνη. 2003: Δεν περιλαμβάνονται μεταβιβάσεις του δημόσιου τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες». 2001 και 2003: δεν περιλαμβάνεται η περιφερειακή και τοπική επιπέδου δαπάνη.

Επεξηγηματική σημείωση

Σε γενικές γραμμές, η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών δαπανών από τον δημόσιο τομέα έγκειται στην ανάληψη άμεσης ευθύνης για την κάλυψη των τρεχουσών και κεφαλαιουχικών δαπανών των σχολείων (άμεση δημόσια χρηματοδότηση των σχολείων) ή στην προσφορά οικονομικής στήριξης σε μαθητές/φοιτητές και τις οικογένειές τους (δημόσιες χορηγίες και δάνεια) και την επιχορήγηση των δραστηριοτήτων στην κατάρτιση που προσφέρουν ο ιδιωτικός επιχειρηματικός τομέας ή οι μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί (μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και εταιρείες). Η άμεση δημόσια χρηματοδότηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και οι μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και εταιρείες συγκαταλέγονται στη συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη.

Η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση σχετίζεται με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ). Αυτός ο αριθμός πολλαπλασιάζεται επί του 100.

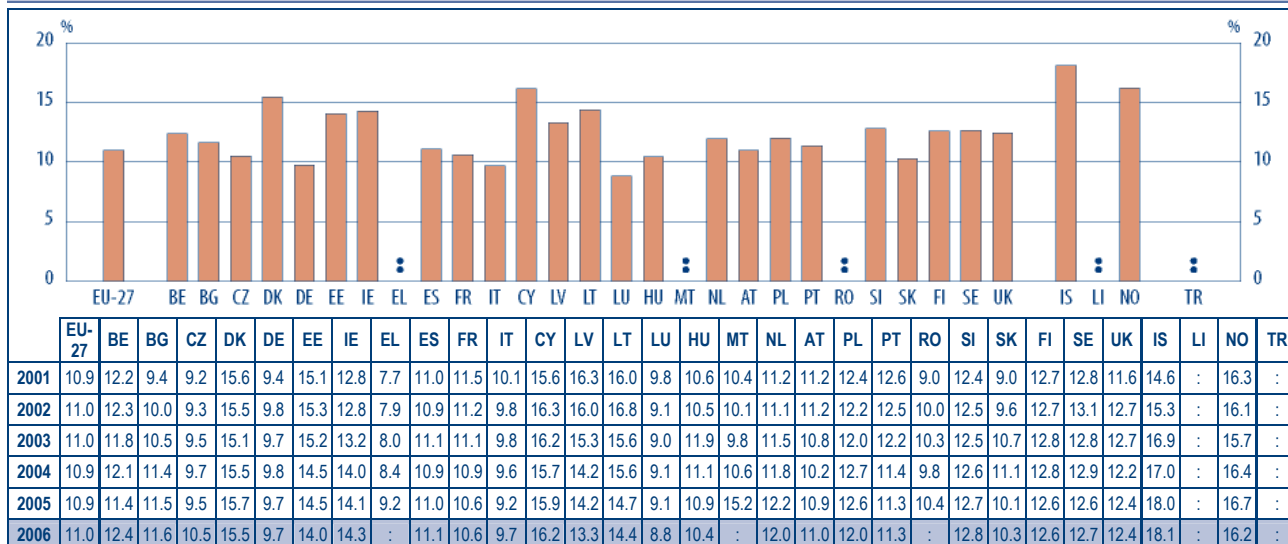
**ΣΧΕΔΟΝ 11 % ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ
ΧΟΡΗΓΕΙΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Όσον αφορά στην ΕΥ-27, η επένδυση του δημόσιου τομέα στην εκπαίδευση διέγραψε σταθερή συνολική πορεία στην περίοδο 2001-2006, με τη δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση να αντιστοιχεί γύρω στο 11 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης. Μολονότι το 2006, περίπου τρία τέταρτα των χωρών προόριζαν πάνω από το 10 % της δημόσιας δαπάνης τους για την εκπαίδευση, μόνο μερικές χώρες (Δανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Κύπρος, Λιθουανία, Ισλανδία και Νορβηγία) πλησιάζουν ή υπερβαίνουν το όριο του 14 %. Στη Γερμανία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο, το ποσοστό δεν φτάνει καν το 10 %. Ερμηνεύοντας αυτούς τους αριθμούς, ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο δείκτης δεν λαμβάνει υπ' όψιν τον αριθμό των μαθητών/φοιτητών και δεν δίνει πληροφορίες για το κόστος μονάδας ανά μαθητή/φοιτητή (Σχήμα Δ4).

Στην πλειονότητα των χωρών για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, το μερίδιο της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση επί της συνολικής δημόσιας δαπάνης έμεινε σχετικά σταθερό από το 2001, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιρλανδία, τη Σλοβακία και την Ισλανδία όπου αυξήθηκε σημαντικά. Μόνο οι χώρες της Βαλτικής, η Γαλλία, το Λουξεμβούργο και η Πορτογαλία κατέγραψαν πτώση στη δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό της δημόσιας δαπάνης.

**Σχήμα Δ2: Δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση (ISCED 0-6)
ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης, 2006**

Πηγή: Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Στη δαπάνη δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: 2006: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τον τομέα έρευνα/ανάπτυξη. 2000-2002: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4.

Εσθονία: 2001: Περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική παροχή φροντίδας παιδιών.

Ελλάδα: 2001-2002: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου. 2003, 2004: δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια του δημόσιου τομέα.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική στήριξη σε φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Λιθουανία και Λουξεμβούργο: 2003-2006: δεν περιλαμβάνονται οι μεταβιβάσεις του δημόσιου τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες».

Λουξεμβούργο: 2001, 2002: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 5 και 6 και την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου. 2003-2006: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 4, 5 και 6 και έκτακτες παροχές.

Πολωνία, Σλοβακία και Νορβηγία: Περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική παροχή φροντίδας παιδιών.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη σε τοπικό επίπεδο και η επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου. 2003-2006: δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια δημόσιου τομέα και η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4.

Ηνωμένο Βασίλειο: Η συνολική δημόσια δαπάνη προσαρμόστηκε σύμφωνα με το οικονομικό έτος που ξεκινά την 1^η Απριλίου και λήγει την 31^η Μαρτίου.

Ισλανδία: 2001, 2002: περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική φροντίδα. 2003-2006: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B και για έκτακτες παροχές.

Λιχτενστάιν: Βλ. σημείωση στο Σχήμα Δ1.

Επεξηγηματική σημείωση

Η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση, στο σύνολο των εκπαιδευτικών επιπέδων, περιλαμβάνει την άμεση δημόσια χρηματοδότηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και εταιρείες. Όταν, δε, δηλώνεται ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης, παρουσιάζει το μερίδιο της εκπαιδευτικής δαπάνης στον συνολικό προϋπολογισμό για όλα τα διοικητικά επίπεδα μαζί (δηλαδή κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης).

ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΧΟΡΗΓΕΙΤΑΙ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο διαφέρει από χώρα σε χώρα ανάλογα με διάφορους παράγοντες, περιλαμβανομένων της διάρκειας των εκπαιδευτικών επιπέδων (Σχήμα Β1) και των αναλογιών συμμετοχής για τα επίπεδα μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση (Σχήμα Γ15). Στα εκπαιδευτικά επίπεδα που καλύπτουν την υποχρεωτική εκπαίδευση (στις περισσότερες χώρες πρωτοβάθμιο και κατώτερο

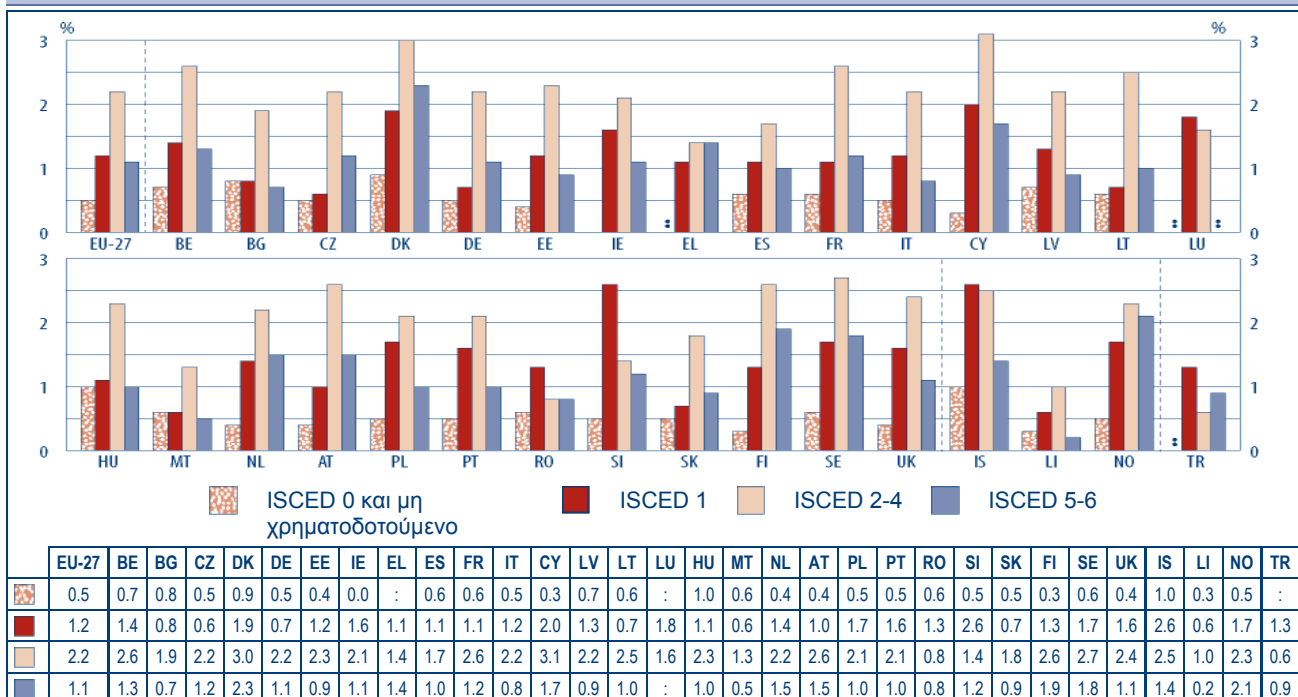

δευτεροβάθμιο επίπεδο) έχουν αντίκτυπο και οι δημογραφικές αλλαγές (Σχήματα Α1 και Α2) αλλά με καθυστέρηση. Επιπλέον, θα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί στην ερμηνεία της κατάστασης σε πολλές χώρες επειδή η δαπάνη δεν μπορεί πάντοτε να αναλυθεί πλήρως ανά εκπαιδευτικό επίπεδο. Τέλος, θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπ' όψιν ότι σε αυτόν τον δείκτη δεν συνυπολογίζεται ο αριθμός των μαθητών/φοιτητών και δεν δίνονται πληροφορίες για τη μονάδα κόστους ανά μαθητή/φοιτητή (Σχήματα Δ4-Δ5).

Σε σχεδόν όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση που χορηγείται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αντιστοιχεί σε μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ από ό,τι η δαπάνη για άλλα εκπαιδευτικά επίπεδα, αλλά ποτέ δεν υπερβαίνει το 3,1 % (Κύπρος). Στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία είναι κάτω από το 2 % του ΑΕΠ. Η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση που χορηγείται στο πρωτοβάθμιο επίπεδο είναι γενικά κάτω από το 2 % του ΑΕΠ με εξαίρεση τη Σλοβενία και την Ισλανδία όπου φτάνει στα 2,6 %.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ-27), το μερίδιο του ΑΕΠ που αντιστοιχεί στη δαπάνη για την εκπαίδευση το οποίο χορηγείται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχεδόν ίδιο (1,2 %). Αυτό ισχύει επίσης στην Ισπανία, τη Γαλλία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία. Το μερίδιο του ΑΕΠ που δαπανάται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κυμαίνεται εντυπωσιακά από χώρα σε χώρα. Μόνο η Δανία και η Νορβηγία φτάνουν ή ξεπερνούν το 2 %.

Σχήμα Δ3: Η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 1, 2-4 και 5-6), ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕΥ-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Η δαπάνη δεν περιλαμβάνει τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τον τομέα έρευνα/ανάπτυξη. Η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 περιλαμβάνεται εν μέρει στη δαπάνη των επιπέδων ISCED 5-6.

Ελλάδα: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη που προέρχεται από το τοπικό επίπεδο. Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 0 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

Ιρλανδία και Ισπανία: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική στήριξη σε φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Λιθουανία: Δεν περιλαμβάνονται οι μεταβιβάσεις του δημόσιου τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες».

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ3 – συνέχεια)

Λουξεμβούργο: Η δαπάνη για το ISCED 0 περιλαμβάνεται στο ISCED 1. ISCED 1 και ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι μεταβιβάσεις του δημόσιου τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες» και η δαπάνη για έκτακτες παροχές. Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4.

Πολωνία και Σλοβακία: ISCED 0: περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική παροχή φροντίδας παιδιών.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου και για το επίπεδο ISCED 4. ISCED 0, 1 και 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες τοπικού επιπέδου, τα φοιτητικά δάνεια δημόσιου τομέα και οι μεταβιβάσεις του δημόσιου τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες». ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. ISCED 0, 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Ρουμανία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο ISCED 1. ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη τοπικού επιπέδου.

Σλοβενία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 2 και μέρος της δαπάνης για το επίπεδο ISCED 0 περιλαμβάνονται στο ISCED 1.

Σλοβακία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B περιλαμβάνεται στο ISCED 3.

Ηνωμένο Βασίλειο: Η συνολική δημόσια δαπάνη προσαρμόστηκε σύμφωνα με το οικονομικό έτος που ξεκινά την 1^η Απριλίου και λήγει την 31^η Μαρτίου. ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B και έκτακτες παροχές.

Λιχτενστάιν: Βλ. σημείωση για το Σχήμα Δ1.

Νορβηγία: ISCED 0: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

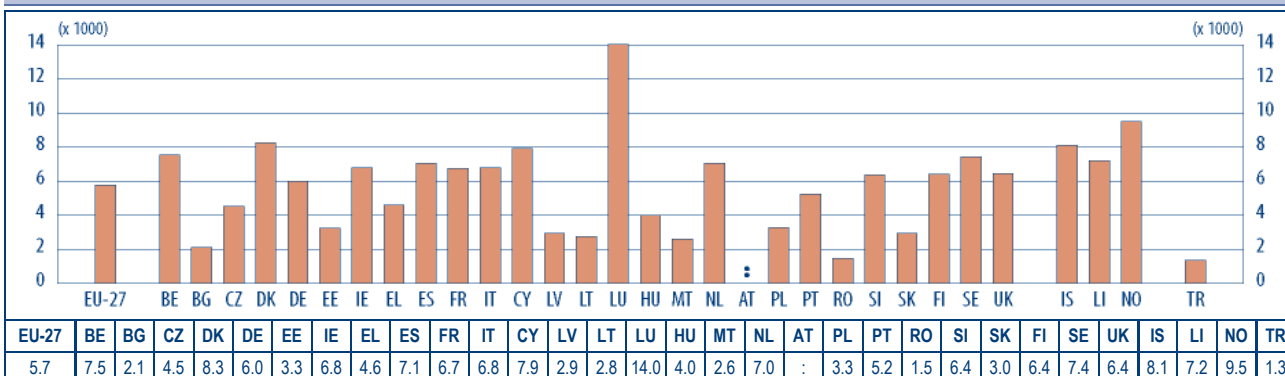
Επεξηγηματική σημείωση

Σε γενικές γραμμές, η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών δαπανών από τον δημόσιο τομέα έγκειται στην ανάληψη άμεσης ευθύνης για την κάλυψη των τρεχουσών και κεφαλαιουχικών δαπανών των σχολείων (άμεση δημόσια χρηματοδότηση των σχολείων) ή στην προσφορά οικονομικής στήριξης σε μαθητές/φοιτητές και τις οικογένειές τους (δημόσιες χορηγίες και δάνεια) και την επιχορήγηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και της κατάρτισης που προσφέρουν ο ιδιωτικός επιχειρηματικός τομέας ή οι μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί (μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και εταιρείες). Η άμεση δημόσια χρηματοδότηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και οι μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και εταιρείες συγκαταλέγονται στη συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη.

**ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑ ΜΟΝΑΔΑ ΑΝΑ ΜΑΘΗΤΗ/ΦΟΙΤΗΤΗ
ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΔΙΑΦΕΡΕΙ ΣΕ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΝΑ ΠΡΟΣ ΤΕΣΣΕΡΑ**

Το συνολικό ετήσιο κόστος ανά μονάδα ανά μαθητή/φοιτητή, το οποίο κατά μέσο όρο στην EU-27 ανέρχεται στα € 5 748 ΜΑΔ, διαφέρει ευρέως από χώρα σε χώρα.

Σχήμα Δ4: Ετήσια δαπάνη στα ιδρύματα δημόσιου τομέα (ISCED 0 έως 6) ανά μαθητή/φοιτητή, σε € ΜΑΔ (χιλιάδες), 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήματα Δ4 και Δ5)

EU-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Η δαπάνη δεν περιλαμβάνει τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα. ISCED 1, ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς τα δημόσια ιδρύματα.

Δανία: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνονται η δαπάνη για τον τομέα έρευνα/ανάπτυξη και οι πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς τα δημόσια ιδρύματα. Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4 εν μέρει περιλαμβάνεται στη δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5-6.

Εσθονία: Δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές και εκείνες από νοικοκυριά και «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήματα Δ4 και Δ5)

Ιρλανδία: ISCED 1, ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς τα δημόσια ιδρύματα.

Ελλάδα: ISCED 1, ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς τα δημόσια ιδρύματα. Η δαπάνη για το ISCED 0 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

Ελλάδα, Μάλτα και Ρουμανία: Τα στοιχεία αφορούν στο 2005.

Ισπανία: ISCED 1, ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» και νοικοκυριά στα δημόσια ιδρύματα.

Ισπανία και Ιρλανδία: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Ιταλία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4. ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς και άλλες ξένες πηγές.

Λουξεμβούργο: Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς και άλλες ξένες πηγές καθώς και από νοικοκυριά προς δημόσια ιδρύματα. Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 0 περιλαμβάνεται στο ISCED 1. Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 4, 5 και 6. ISCED 1, ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Πολωνία: Δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς, άλλες ξένες πηγές και «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς τα δημόσια ιδρύματα.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται δαπάνες για την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου και η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4. ISCED 0, 1 και 2-4: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη τοπικού επιπέδου. ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνονται η δαπάνη που προέρχεται από τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και η δαπάνη για επικουρικές παροχές. Δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς, άλλες ξένες πηγές και «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς δημόσια ιδρύματα.

Ρουμανία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο ISCED 1. ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από νοικοκυριά σε δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Σλοβενία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

Σλοβακία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 3.

Σουηδία: ISCED 1, ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς και άλλες ξένες πηγές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Ηνωμένο Βασίλειο: Η συνολική δημόσια δαπάνη προσαρμόστηκε σύμφωνα με το οικονομικό έτος που ξεκινά την 1^η Απριλίου και λήγει την 31^η Μαρτίου. Τα πανεπιστήμια στο Ηνωμένο Βασίλειο κατατάσσονται στα ιδιωτικά ιδρύματα που εξαρτώνται από την κυβέρνηση και γι' αυτό, δεν υπάρχει ένδειξη για τη δαπάνη για τα δημόσια ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 5-6.

Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές. Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς, άλλες ξένες πηγές και «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα. ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B.

Λιχτενστάιν: ISCED 1, ISCED 2-4: δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» και από νοικοκυριά προς δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα. ISCED 2-4, ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από νοικοκυριά προς δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήματα Δ4 και Δ5)

Η ετήσια δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή που σπουδάζει σε ιδρύματα του δημόσιου τομέα μετράει το ποσό που η κεντρική, περιφερειακή και τοπική διοίκηση, τα νοικοκυριά και άλλα ιδιωτικά σύνολα (ο επιχειρηματικός τομέας και οι μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί) δαπανούν ανά μαθητή ή φοιτητή. Στην ετήσια δαπάνη περιλαμβάνονται δαπάνες για το προσωπικό καθώς και τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες.

Ο δείκτης υπολογίστηκε διαιρώντας τη συνολική ετήσια δαπάνη με τον αριθμό των εγγραφών των μαθητών/φοιτητών πλήρους φοίτησης.

Η ετήσια δαπάνη εκφράζεται ως μονάδα αγοραστικής δύναμης ή ΜΑΔ (ΜΑΔ – βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»), προκειμένου να αποκλειστούν τυχόν διαφορές στις τιμές μεταξύ των χωρών. Η ΜΑΔ βασίζεται στο ευρώ.

Σε μια ομάδα χωρών (Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία και Σλοβακία) το κόστος ανά μονάδα ανά μαθητή/φοιτητή είναι σχετικά ήπιο σε σύγκριση με τον κοινοτικό μέσο όρο και δεν ξεπερνά τα € 4 000 ΜΑΔ (κυμαίνεται από 1 467 στη Ρουμανία μέχρι 3 278 την Πολωνία).

Σε μια δεύτερη ομάδα χωρών, το κόστος ανά μονάδα κυμαίνεται μεταξύ € 7 000 ΜΑΔ και € 8 000 ΜΑΔ. Αυτό ισχύει στο Βέλγιο, την Ισπανία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και το Λιχτενστάιν και, σε μικρότερο βαθμό, την Ιρλανδία, τη Γαλλία και την Ιταλία (ελαφρώς πιο χαμηλό).

Σε μια τρίτη ομάδα, το κόστος ανά μονάδα είναι πάνω από € 8 000 ΜΑΔ, όπως είναι η Δανία, η Ισλανδία, η Νορβηγία ή το Λουξεμβούργο, που είναι πολύ μπροστά με πάνω από € 14 000 ΜΑΔ ανά μαθητή/φοιτητή.

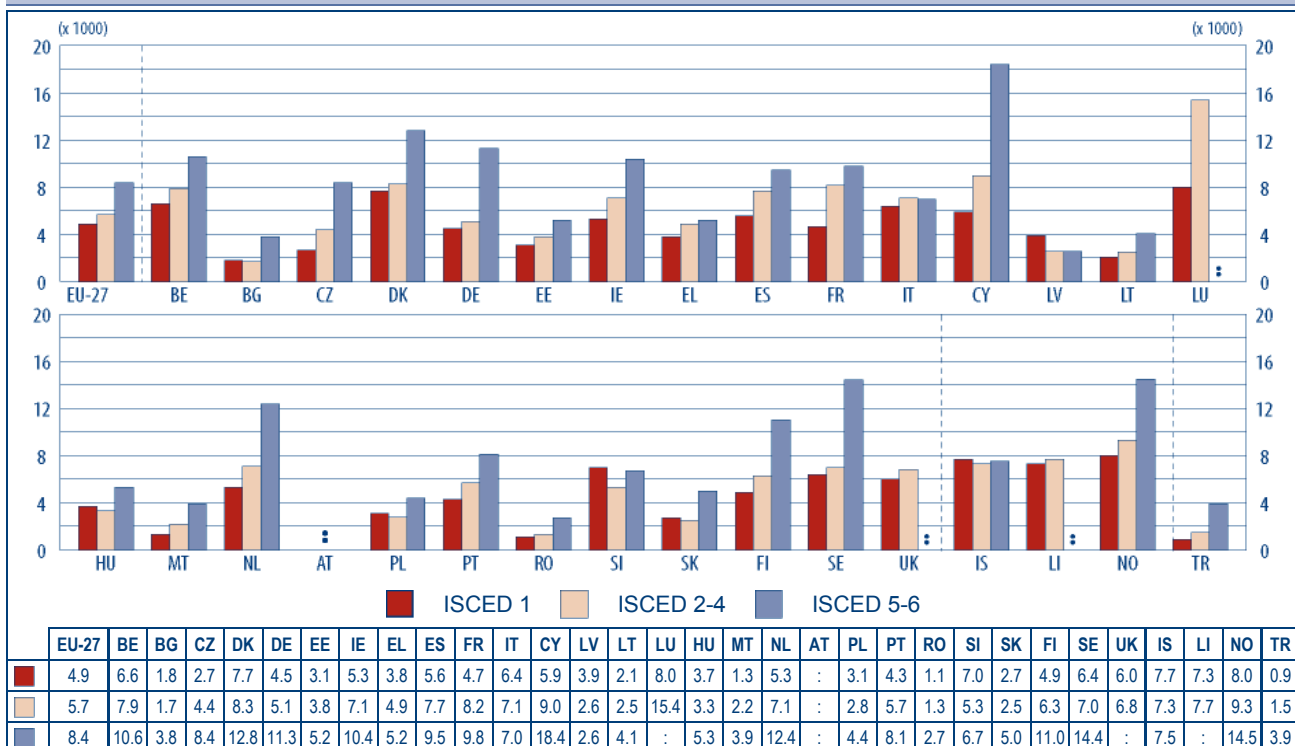

Η ΔΑΠΑΝΗ ΑΝΑ ΦΟΙΤΗΤΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

— ΕΙΝΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΔΙΠΛΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΑΠΑΝΗ ΑΝΑ ΜΑΘΗΤΗ ΣΤΟ Α/ΒΑΘΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ —

Αναλύοντας την ετήσια δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή στα ιδρύματα δημόσιου τομέα ανά εκπαιδευτικό επίπεδο, αποκαλύπτονται οι ίδιες διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά στα ποσά που δαπανούν σε σχέση με τη συνολική δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή (Σχήμα Δ4).

Σχήμα Δ5: Ετήσια δαπάνη για ιδρύματα δημόσιου τομέα ανά μαθητή/φοιτητή και εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 1, 2-4 και 5-6), σε € ΜΑΔ (χιλιάδες), 2006

Πηγή: Eurostat, ΥΟΕ και Εθνικοί Λογαριασμοί (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις και Επεξηγηματική σημείωση (βλ. Σχήμα Δ4)

Η κατανομή της ετήσιας δαπάνης ανά μαθητή/φοιτητή σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο αποκαλύπτει δύο φαινόμενα. Σε σχεδόν όλες τις χώρες, τόσο το κόστος ανά μονάδα όσο και οι διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών διευρύνονται ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο. Η προσπάθεια ερμηνείας των αριθμών στη Δανία, την Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία θα πρέπει να γίνει με προσοχή, επειδή η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση δεν κατανέμεται πάντοτε πλήρως ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.

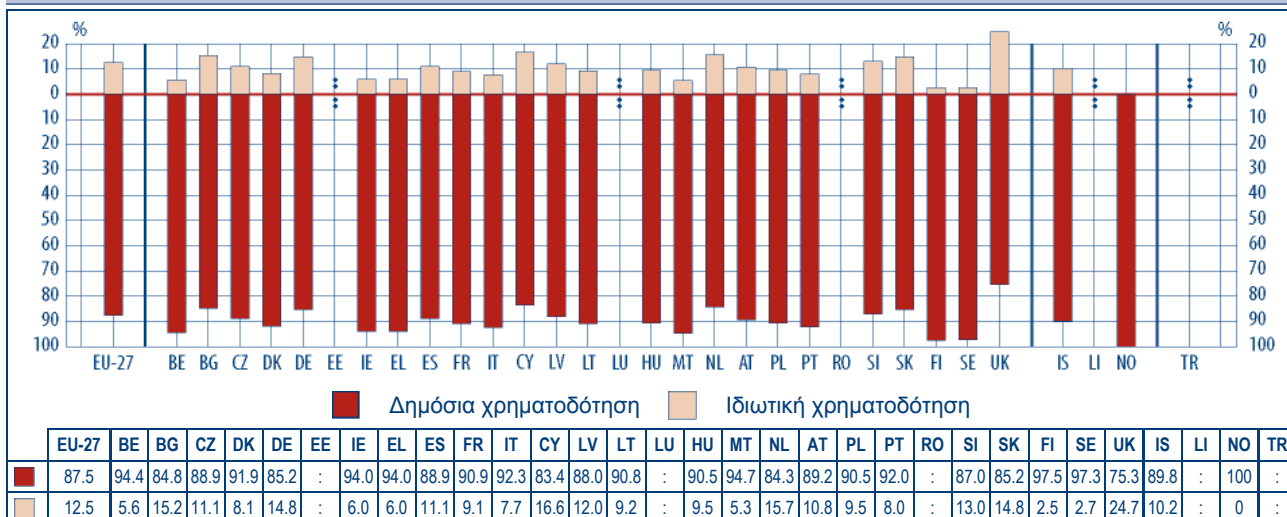
Στην ΕΕ-27, το μέσο ετήσιο κόστος ανά μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 έως 4) είναι υψηλότερο (€ 5 663 ΜΑΔ) από εκείνο ανά μαθητή του δημοτικού σχολείου (ISCED 1, € 4 896 ΜΑΔ). Με έναν μέσο όρο € 8 388 ΜΑΔ στην ΕΕ-27, η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πιο ακριβή. Ωστόσο, ορισμένες χώρες επιδεικνύουν σχετικά μηδαμινές διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών επιπέδων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην Ιταλία, τη Σλοβενία και την Ισλανδία όπου το κόστος ανά μονάδα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συγκρίνεται με εκείνη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι μεγαλύτερες διαφορές εντοπίζονται στη Γερμανία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία.

Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ

Η εκπαιδευτική δαπάνη χρηματοδοτείται από δύο διακριτές πηγές, τη δημόσια και την ιδιωτική. Η δημόσια δαπάνη περιλαμβάνει όλες τις άμεσες αγορές εκπαιδευτικών πόρων από τον δημόσιο τομέα (ανεξαρτήτως διοικητικού επιπέδου), ενώ η ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνει την καταβολή διδασκτρών σπουδών (και όλα τα άλλα έξοδα) πρωτίστως από νοικοκυριά, επιχειρήσεις και μη-κερδοσκοπικούς οργανισμούς.

**Σχήμα Δ6: Αναλογίες εκπαιδευτικής δαπάνης (ISCED 0-6)
από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές, 2006**

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Στη δαπάνη δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τον τομέα έρευνα/ανάπτυξη.

Ελλάδα και Μάλτα: Τα στοιχεία αφορούν στο 2005.

Πολωνία και Σλοβακία: Περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική παροχή φροντίδας παιδιών.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη που προέρχεται από το τοπικό επίπεδο. Δεν περιλαμβάνονται η δαπάνη για την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου και η δαπάνη για μη-τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B και έκτακτες παροχές.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης παρουσιάζει το μερίδιο της δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης που καθορίζεται για τα (δημόσια και ιδιωτικά) εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η αναλογία της τελικής δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης ανταποκρίνεται στο ποσοστό της άμεσης εκπαιδευτικής δαπάνης από τους ιδιωτικούς και δημόσιους «καταναλωτές» των εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Η τελική δημόσια δαπάνη περιλαμβάνει άμεσες αγορές εκπαιδευτικών πόρων από τον δημόσιο τομέα, καθώς και μεταβιβάσεις σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και άλλους ιδιωτικούς φορείς. Η τελική ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνει διδάκτρα και όλες τις άλλες πληρωμές που καταβάλλονται προς τα ιδρύματα. Οι πληρωμές σε εκπαιδευτικά ιδρύματα από την κατηγορία «άλλες ιδιωτικές οντότητες» δεν διατίθενται στην πλειονότητα των χωρών.

Η δαπάνη για την εκπαίδευση χρηματοδοτείται σε πολύ μεγάλο βαθμό από δημόσιες πηγές. Πράγματι, σε όλες τις χώρες, η δημόσια χρηματοδότηση καλύπτει τουλάχιστον το 75 % της εκπαιδευτικής δαπάνης, λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης μαζί. Όντας μικρό, το μερίδιο της ιδιωτικής χρηματοδότησης διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Παράλληλα, αναφορικά με τις τάσεις μεταξύ των ετών 2002-2006, το εν λόγω μερίδιο δεν φαίνεται να έχει αυξηθεί σημαντικά στις περισσότερες χώρες ενώ, μάλιστα, σε κάποιες άλλες έχει σημειώσει ακόμη και πτώση (βλ. *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*).

Το μερίδιο της δημόσιας χρηματοδότησης της δαπάνης για την εκπαίδευση είναι ελαφρώς χαμηλότερο από τον μέσο όρο της EU-27 (87,5 %) στη Βουλγαρία, τη Γερμανία, την Κύπρο, τη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η ιδιωτική χρηματοδότηση αντιστοιχεί σε πάνω από 15 % της δαπάνης για την εκπαίδευση στη Βουλγαρία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Η κατάσταση ενδέχεται να είναι παρόμοια σε άλλες χώρες, όπου δεν είναι διαθέσιμα όλα τα στοιχεία για την ιδιωτική χρηματοδότηση και όπου το μερίδιο της ιδιωτικής χρηματοδότησης είναι υποτιμημένο (βλ. συμπληρωματικές σημειώσεις στο Σχήμα Δ7).

Το μερίδιο της ιδιωτικής χρηματοδότησης εξαρτάται, μεταξύ άλλων, και από το κατά πόσο η πρόσβαση στην προσχολική παροχή με προσανατολισμό προς την εκπαίδευση είναι δωρεάν (Σχήμα Δ7) και εάν τα δίδακτρα εγγραφής και σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καταβάλλονται από τους φοιτητές (Σχήμα Δ15) και, όπου ισχύει, το ύψος των διδάκτρων (Σχήμα Δ16).

Το σχετικό μερίδιο της (δημόσιας και ιδιωτικής) χρηματοδότησης της εκπαίδευσης συνδέεται επίσης με την αυτονομία των σχολείων να συγκεντρώσουν ιδιωτικά κεφάλαια, τους τύπους των πόρων για τους οποίους τα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης μπορούν να διαθέσουν αυτά τα κονδύλια (Σχήμα Β19) και τις μεθόδους χρηματοδότησης των επιχορηγούμενων ιδιωτικών σχολείων (Σχήμα Δ8) σε κάθε χώρα.

ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΥΧΝΑ ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Στις περισσότερες χώρες, τα προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση τείνουν να εισπράττουν δίδακτρα, ασχέτως εάν υπάγονται στις δημόσιες αρχές ή σε ιδιωτικούς φορείς.

Το Βέλγιο είναι η μοναδική χώρα όπου η εισαγωγή στην προσχολική εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν σε όλους. Σε αρκετές χώρες (Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Μάλτα, Πορτογαλία, Ρουμανία και Λιχτενστάιν) η παροχή στον δημόσιο τομέα είναι δωρεάν, ενώ στον ιδιωτικό τομέα καταβάλλονται δίδακτρα εγγραφής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η παροχή στον δημόσιο τομέα είναι δωρεάν. Στον ιδιωτικό τομέα, η παροχή ενδέχεται επίσης να είναι δωρεάν όταν χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου από την κυβέρνηση. Σε αντίθετη περίπτωση, καταβάλλονται δίδακτρα.

Σε πέντε χώρες, η εισαγωγή στα δημόσια προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση ενίοτε παρέχεται δωρεάν. Άλλες φορές, πάλι, καταβάλλονται δίδακτρα (το ύψος τους ενδέχεται να καθορίζεται κατόπιν ελέγχου των πόρων των ενδιαφερομένων). Κατά κανόνα, ο ιδιωτικός τομέας είναι πιθανό να απαιτεί την οικονομική συμβολή των γονέων (π.χ. στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία) ή σε ορισμένες περιπτώσεις επαφίεται στην κρίση του εκάστοτε ιδρύματος (π.χ. στην Ισπανία).

Σχήμα Δ7: Προσχολική παροχή, δωρεάν και με καταβολή διδάκτρων, που προσφέρουν ιδρύματα προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, 2006/07

		BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
Δωρεάν	Δημόσιο	●	●					●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	⊗		●	●	●		●	●		●				
	Ιδιωτικό	●								●						⊗			⊗							●		●				
Δίδακτρα	Δημόσιο			●	●	●	●						●		●						●	●		●	●	●	●		●		●	●
	Ιδιωτικό	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	⊗	●	●	⊗	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

⊗ Δεν υπάρχουν αυτού του είδους ιδρύματα προσχολικής εκπαίδευσης

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ7)

Ιρλανδία: Δημόσια προσχολική παροχή θεωρείται ότι λαμβάνουν μόνο μαθητές που φοιτούν στις μονάδες Πρώιμης Έναρξης που χρηματοδοτούνται από τον δημόσιο τομέα (αναλαμβάνουν πολύ μικρούς αριθμούς παιδιών).

Ισπανία: Στην ιδιωτική προσχολική εκπαίδευση που δεν επιδοτείται από την κυβέρνηση, οι γονείς πρέπει να καταβάλλουν δίδακτρα, αλλά στην επιχορηγούμενη ιδιωτική εκπαίδευση δεν χρειάζεται η καταβολή διδάκτρων.

Γαλλία: Σχεδόν όλα τα ιδιωτικά σχολεία είναι επιχορηγούμενα και τα δίδακτρα είναι πολύ χαμηλά.

Ιρλανδία: Δημόσια προσχολική παροχή θεωρείται ότι λαμβάνουν μόνο μαθητές που φοιτούν στις μονάδες Πρώιμης Έναρξης που χρηματοδοτούνται από τον δημόσιο τομέα (αναλαμβάνουν πολύ μικρούς αριθμούς παιδιών).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ7)

Ισπανία: Στην ιδιωτική προσχολική εκπαίδευση που δεν επιδοτείται από την κυβέρνηση, οι γονείς πρέπει να καταβάλλουν διδάκτρα, αλλά στην επιχορηγούμενη ιδιωτική εκπαίδευση δεν χρειάζεται η καταβολή διδάκτρων.

Γαλλία: Σχεδόν όλα τα ιδιωτικά σχολεία είναι επιχορηγούμενα και τα διδάκτρα είναι πολύ χαμηλά.

Λουξεμβούργο: Κατά το σχολικό έτος 2006/07, περίπου 1 000 παιδιά φοιτούσαν σε ιδιωτικά προσχολικά πλαίσια, τα οποία δεν επιδοτούνταν από το κράτος.

Μάλτα: Στον ιδιωτικό τομέα, η εισαγωγή παρέχεται δωρεάν σε ιδρύματα που εξαρτώνται από την κυβέρνηση.

Κάτω Χώρες: Από την ηλικία των 4 ετών και έπειτα, οι μαθητές φοιτούν στα πρώτα χρόνια του *basisonderwijs* (δημοτικό σχολείο).

Αυστρία: Σε μια περιφέρεια (Κάτω Αυστρία), η προσχολική εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν τα πρωινά. Από το 2007, μια άλλη περιφέρεια (Καρίνθια) παρέχει δωρεάν νηπιαγωγείο μισής ημέρας για παιδιά που φοιτούν στο τελευταίο έτος και από τον Σεπτέμβριο του 2008, για όλα τα παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών. Σε άλλες περιφέρειες διεξάγονται διαπραγματεύσεις για δωρεάν (διάρκειας μισής ημέρας) νηπιαγωγεία.

Πορτογαλία: Σε δημόσια και μη-κερδοσκοπικά ιδιωτικά ιδρύματα η εκπαιδευτική παροχή είναι πάντοτε δωρεάν. Το κράτος επίσης στηρίζει οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα που επιλέγουν τα μη-κερδοσκοπικά ιδιωτικά ιδρύματα τα οποία συνήψαν ειδικές συμβάσεις συνεργασίας με το Υπουργείο Παιδείας. Οι γονείς ενδέχεται να πληρώνουν για γέυματα και εξωσχολικές δραστηριότητες, ανάλογα με το εισόδημά τους. Οι δήμοι μπορεί επίσης να στηρίζουν τέτοιου είδους δαπάνες.

Φινλανδία: Η παροχή για τα παιδιά 6 ετών είναι δωρεάν, είτε οργανώνεται από ιδιωτικά είτε από δημόσια ιδρύματα.

Σουηδία: Η προσχολική αγωγή για όλους, η οποία απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 4 και 5 ετών είναι δωρεάν μέχρι 525 ώρες τον χρόνο.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Τα εθελοντικά και ιδιωτικά προσχολικά ιδρύματα (νηπιαγωγεία ημερήσιας φροντίδας, προσχολικές ομάδες, ομάδες παιχνιδιού) στο παρόν Σχήμα θεωρούνται ως ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, καθώς, προκειμένου να λάβουν χρηματοδότηση, καλούνται να παρέχουν εκπαιδευτικό πρόγραμμα που να συνάδει με τις κυβερνητικές κατευθυντήριες γραμμές. Αυτά τα εκπαιδευτικά πλαίσια χρηματοδοτούνται για να παρέχουν πέντε εβδομαδιαίες δωρεάν συναντήσεις των 2½ ωρών. Μπορούν επίσης να παρέχουν συμπληρωματικές ώρες με καταβολή διδάκτρων.

Τουρκία: Στα δημόσια σχολεία, τα παιδιά μαρτύρων, αναπήρων, βετεράνων πολέμου και άπορων οικογενειών εισάγονται στα ιδρύματα δωρεάν σε αναλογία 1/10. Τα ιδρύματα που υπάγονται στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και τα Ιδρύματα Προστασίας Παιδιών είναι επίσης δωρεάν. Τα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να αφιερώνουν τουλάχιστον το 2 % των θέσεων τους δωρεάν σε άπορες οικογένειες.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο τα καλούμενα προσχολικά ιδρύματα που είναι «προσανατολισμένα στην εκπαίδευση» και πρέπει να απασχολούν προσωπικό με προσόντα στην εκπαίδευση εμφανίζονται στο παρόν Σχήμα. Δεν περιλαμβάνονται τα κέντρα και νηπιαγωγεία ημερήσιας φροντίδας και οι ομάδες παιχνιδιού (όπου το προσωπικό δεν χρειάζεται να κατέχει ακαδημαϊκά προσόντα στην εκπαίδευση).

Δεν περιλαμβάνονται τα δημοτικά σχολεία που αναλαμβάνουν πολύ μικρούς μαθητές, είτε από την ηλικία των 4 είτε από την ηλικία των 6 ετών, και κατατάσσονται στο επίπεδο ISCED 0. Η εισαγωγή σε προσχολικό ίδρυμα με καταβολή διδάκτρων αναφέρεται στα διδάκτρα εγγραφής που οι γονείς καλούνται να πληρώσουν ούτως ώστε τα παιδιά τους να συμμετέχουν στο πρόγραμμα του εν λόγω ιδρύματος και όχι στην πληρωμή γευμάτων ή κάποιας (προκαθορισμένης ή συμπληρωματικής) προαιρετικής εξωσχολικής παροχής.

Τα ιδρύματα του δημόσιου τομέα διοικούνται άμεσα ή έμμεσα από μια δημόσια εκπαιδευτική αρχή. Τα ιδιωτικά ιδρύματα (επιχορηγούμενα ή μη) διοικούνται άμεσα ή έμμεσα από μη-κυβερνητικούς οργανισμούς (εκκλησία, συνδικάτο, ιδιωτική επιχείρηση ή άλλον φορέα).

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΙΝΑΙ ΟΜΟΙΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε κάποιες χώρες, τα σχολεία στον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα λαμβάνουν την ίδια χρηματοδότηση σε όλες τις κατηγορίες πόρων, όσον αφορά στο ποσό, με τα σχολεία του δημόσιου τομέα. Έτσι, στο Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σουηδία, δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στην επιδότηση σχολείων που διοικούνται από τις δημόσιες αρχές και το ποσό που διατίθεται στα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία. Παρομοίως, στη Φινλανδία, οι ίδιες αρχές διέπουν τη χρηματοδότηση σχολείων του δημόσιου και του επιχορηγούμενου ιδιωτικού τομέα.

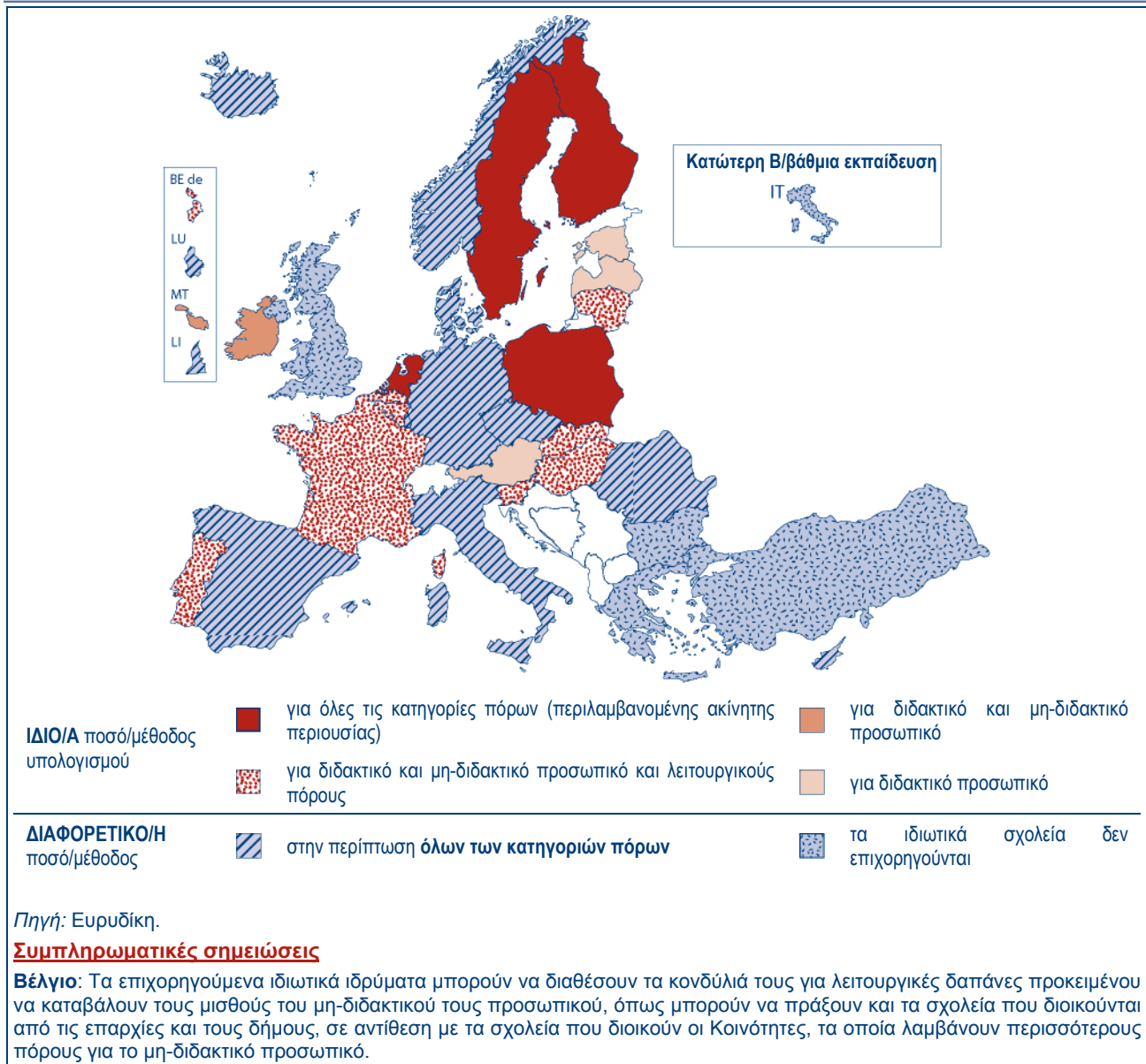
Η Δημοκρατία της Τσεχίας, η Δανία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία – στην περίπτωση δημοτικών σχολείων – η Κύπρος και το Λουξεμβούργο, οι τρεις χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ και η Ρουμανία, παρέχουν επιδοτήσεις στα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία. Άσχετα με την κατηγορία των πόρων, τα ποσά αυτών των επιδοτήσεων και οι μέθοδοι υπολογισμού τους διαφέρουν σε σύγκριση με τα σχολεία του δημόσιου τομέα. Σε ορισμένες, περιπτώσεις, η επιδότηση ισοδυναμεί με πάγιο ποσοστό της χορηγίας προς τα σχολεία του δημόσιου τομέα.

Σε 12 ευρωπαϊκές χώρες, τα ιδιωτικά σχολεία λαμβάνουν επιδότηση της οποίας το ποσό ή η μέθοδος υπολογισμού είναι όμοια με την περίπτωση ορισμένων πόρων για σχολεία του δημόσιου τομέα (διδασκτικό ή όλο το προσωπικό και/ή λειτουργικοί πόροι).

Σε γενικές γραμμές, τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία λαμβάνουν άμεση χρηματοδότηση από την κεντρική κυβέρνηση. Αυτό σημαίνει ότι η πηγή χρηματοδότησης διαφέρει σε όλες τις χώρες όπου οι τοπικές αυτοδιοικήσεις συνεισφέρουν στη χρηματοδότηση μίας ή και περισσότερων κατηγοριών πόρων των δημόσιων σχολείων (Σχήμα Β28). Ωστόσο, πρέπει να επισημάνουμε ορισμένες εξαιρέσεις. Στην Εσθονία και τη Σουηδία, οι τοπικές αυτοδιοικήσεις είναι υπεύθυνες για τη χρηματοδότηση τόσο των επιχορηγούμενων ιδιωτικών σχολείων όσο και των σχολείων του δημόσιου τομέα. Στις Κάτω Χώρες, τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία και τα σχολεία του δημόσιου τομέα χρηματοδοτούνται από τις ίδιες δημόσιες αρχές.

Σχήμα Δ8: Δημόσια χρηματοδότηση επιχορηγούμενων ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σύγκριση με σχολεία του δημόσιου τομέα (όσον αφορά στα ποσά ή τη μέθοδο που χρησιμοποιείται στον υπολογισμό τους), 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ8 – συνέχεια)

Γερμανία: Είτε τα *Länder* χορηγούν πάγια επιδότηση λαμβάνοντας υπ' όψιν ορισμένα στατιστικά στοιχεία και τον τύπο του σχολείου, είτε τα σχολεία μπορούν να εξατομικεύσουν τις οικονομικές τους απαιτήσεις και να λάβουν επιδότηση προκειμένου να καλύψουν μέρος των απαιτήσεών τους.

Ιταλία: Τα ιδιωτικά δευτεροβάθμια σχολεία λαμβάνουν χορηγίες για την πραγματοποίηση διαφόρων έργων ή σε περιπτώσεις που φοιτούν μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Λετονία: Τα ιδιωτικά σχολεία μπορούν να συνάψουν συμφωνία με τις τοπικές αρχές ώστε να λαμβάνουν χρηματοδότηση σύμφωνα με το καθορισμένο κόστος ανά μαθητή. Αυτό το κόστος ορίζεται από την κεντρική αρχή.

Λιθουανία: Ένα νέο σύστημα χρηματοδότησης βάσει του κατά κεφαλήν μοντέλου ισχύει από το 2002 όσον αφορά στο προσωπικό και κάποιους λειτουργικούς πόρους (Σχήμα B28). Μόνο πόροι που συγκαταλέγονται σε αυτό το μοντέλο λαμβάνουν επιδοτήσεις ίδιες με εκείνες του δημόσιου τομέα. **Πορτογαλία:** Το Σχήμα παρουσιάζει την κατάσταση που επικρατεί στα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία με συμβάσεις εταιρικής σχέσης. Τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία με συμβόλαια χρηματοδότησης λαμβάνουν επιδοτήσεις που μερικές φορές είναι μικρότερες από τις αντίστοιχες επιδοτήσεις των δημόσιων σχολείων, άσχετα με την κατηγορία των πόρων.

Ρουμανία: Συγκεκριμένα κονδύλια διατίθενται σε όλα τα σχολεία για να αγοράσουν διδακτικό υλικό για Η/Υ.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG): Στην πλειονότητά τους τα ιδιωτικά σχολεία δεν λαμβάνουν επιχορηγήσεις, εντούτοις κάποια γνωστά ως «Ακαδημίες» είναι επιχορηγούμενα. Αυτά τα σχολεία, που ιδρύθηκαν τις τελευταίες δύο δεκαετίες για να εξυπηρετούν κυρίως μη-προνομιούχες κοινότητες, λαμβάνουν αδρή επένδυση κατά την ίδρυσή τους. Η χρηματοδότηση των εσόδων τους είναι όμοια με εκείνη των δημόσιων σχολείων σε παρόμοιες καταστάσεις, αλλά η μεθοδολογία διαφέρει καθώς χρηματοδοτούνται από την κεντρική κυβέρνηση παρά από την τοπική αρχή.

Τουρκία: Μόνο τα ιδιωτικά σχολεία ειδικής αγωγής επιχορηγούνται. Το ύψος του ποσού καθορίζεται από την κυβέρνηση κάθε χρόνο με βάση το κόστος ανά μονάδα για τον κάθε μαθητή.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα ιδρύματα του δημόσιου τομέα διοικούνται άμεσα ή έμμεσα από μια δημόσια εκπαιδευτική αρχή. Τα ιδιωτικά ιδρύματα (επιχορηγούμενα ή μη) διοικούνται άμεσα ή έμμεσα από μη-κυβερνητικούς οργανισμούς (εκκλησία, συνδικάτο, ιδιωτική επιχείρηση ή άλλον φορέα).

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝΤΑΝΑΚΛΟΥΝ

ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΩΡΩΝ

Διάφορα διοικητικά επίπεδα εμπλέκονται στη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Οι κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές επαναδιοχετεύουν κάποια από τα κονδύλια που συγκέντρωσαν, διαθέτοντάς τα σε άλλα (συνήθως αποκεντρωμένα) διοικητικά επίπεδα τα οποία γίνονται οι τελικοί αποδέκτες και χρήστες αυτών των κονδυλίων. Συγκρίνοντας τα αρχικά διαθέσιμα κονδύλια ανά διοικητικό επίπεδο και τα διοικητικά επίπεδα που τελικά τα χρησιμοποιούν, είναι πιθανό να μπορέσουμε να εντοπίσουμε τις διοικητικές αρχές που συνδράμουν και εκείνες που λαμβάνουν τις μεταβιβάσεις οικονομικών πόρων.

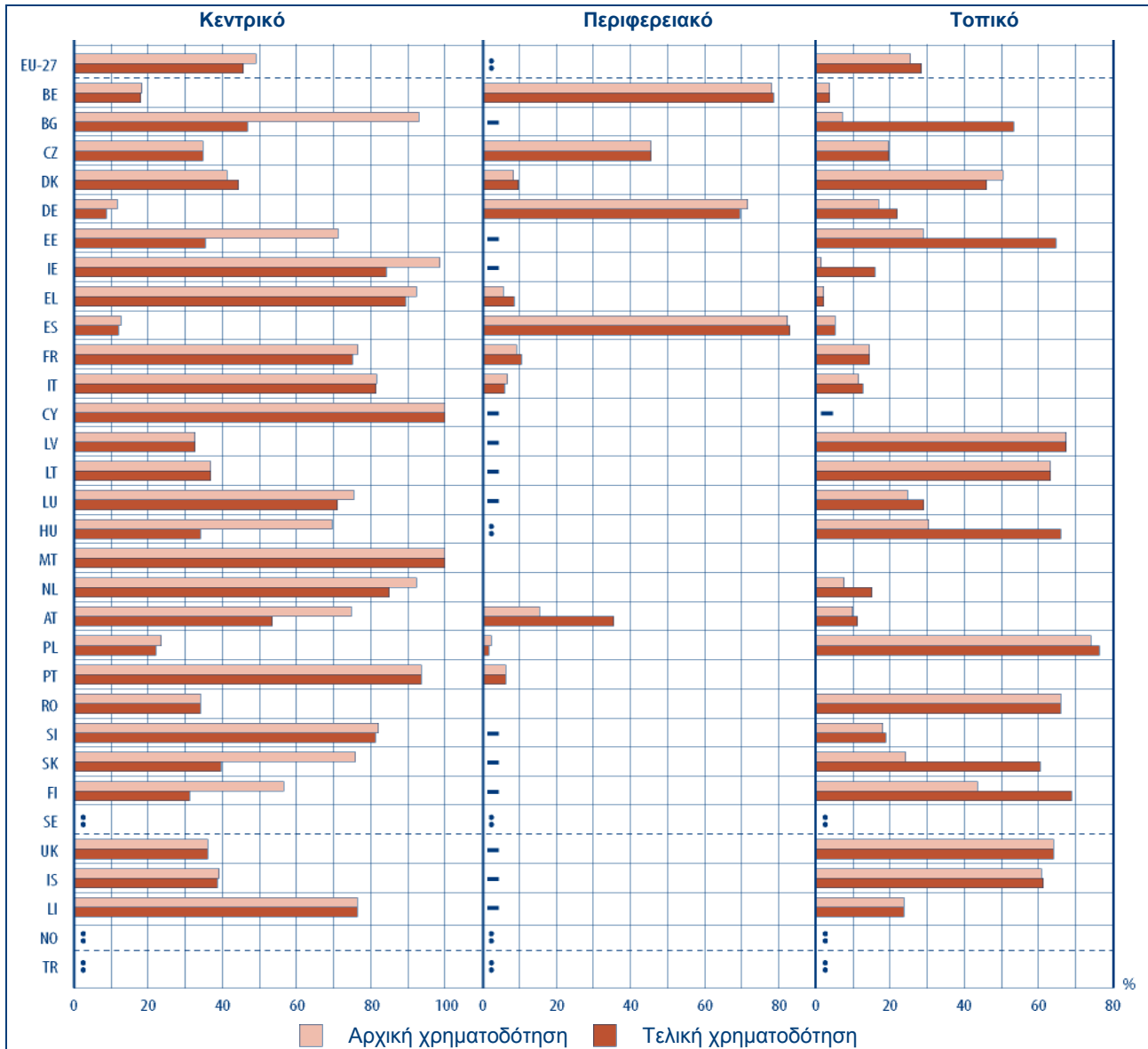
Σχεδόν σε όλες τις χώρες, η χρηματοδότηση που καθορίζεται για την εκπαίδευση χρησιμοποιείται απευθείας είτε από τις κεντρικές είτε από τις τοπικές αρχές. Η διαχείριση των οικονομικών πόρων γίνεται συνήθως σε κεντρικό επίπεδο στην Ιρλανδία, την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Κύπρο, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και το Λιχτενστάιν, όπου πάνω από το 70 % των πόρων διατίθεται προς και έπειτα χρησιμοποιείται από την κεντρική αρχή.

Οι περιφέρειες είναι ο κύριος χρηματοδότης και χρήστης του εκπαιδευτικού προϋπολογισμού μόλις σε τέσσερις χώρες (Βέλγιο, Γερμανία, Ισπανία και σε μικρότερο βαθμό Δημοκρατία της Τσεχίας) όπου πάνω από το 70 % των κονδυλίων που διατίθενται στην εκπαίδευση (45,5 % στη Δημοκρατία της Τσεχίας) συγκεντρώνονται και δαπανώνται σε περιφερειακό επίπεδο. Σε τρεις από αυτές τις χώρες ο περιφερειακός φορέας (οι κοινότητες στο Βέλγιο, οι αυτόνομες κοινότητες στην Ισπανία και τα *Länder* στη Γερμανία) αποτελεί την ανωτάτου επιπέδου εκπαιδευτική αρχή.

Στην Αυστρία η εικόνα είναι λίγο πιο περίπλοκη – σχεδόν 75 % των πόρων χορηγούνται από το κεντρικό επίπεδο το οποίο, ωστόσο, ξοδεύει μόνο 53 % των διαθέσιμων κονδυλίων. Στην Εσθονία, τη Σλοβακία και τη Φινλανδία, οι κεντρικές αρχές διαθέτουν τον μεγαλύτερο όγκο των πόρων αλλά χρησιμοποιούν κάτω από το 40 %.

Σχήμα Δ9: Πηγές δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης ανά διοικητικό επίπεδο πριν και μετά τις μεταβιβάσεις (ISCED 0-6), 2006

		ΚΕΝΤΡΙΚΟ																															
		EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	Αρχική	49.0	18.3	93.0	34.8	41.3	11.7	71.2	98.6	92.3	12.6	76.5	82	100	32.6	36.9	75.3	70	100	92.3	74.7	23.5	93.6	34.1	82.1	75.8	56.5	:	36.0	39.2	76.4	:	:
■	Τελική	45.7	18.0	46.8	34.8	44.4	8.7	35.4	84.1	89.3	11.9	75.1	81	100	32.6	36.8	71.0	34	100	85.0	53.4	22.0	93.6	34.1	81.2	39.6	31.2	:	36.0	38.7	76.4	:	:

		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ																															
		EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	Αρχική	:	78.1	-	45.5	8.4	71.5	-	-	5.6	82.3	9.2	6.8	-	-	-	-	:	0.0	0.0	15.5	2.4	6.3	0.0	-	-	-	:	-	-	-	:	:
■	Τελική	:	78.5	-	45.6	9.7	69.5	-	-	8.7	83.0	10.5	6.1	-	-	-	-	:	0.0	0.0	35.4	1.8	6.3	0.0	-	-	-	:	-	-	-	:	:

		ΤΟΠΙΚΟ																															
		EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
■	Αρχική	25.5	3.6	7.0	19.6	50.4	16.8	28.8	1.4	2.0	5.1	14.4	11.5	-	67.4	63.1	24.7	30.4	0.0	7.6	9.9	74.1	0.0	65.9	17.9	24.2	43.5	:	64.0	60.8	23.6	:	:
■	Τελική	28.4	3.6	53.2	19.6	45.9	21.8	64.6	15.9	2.0	5.1	14.4	12.6	-	67.4	63.2	29.0	65.9	0.0	15.0	11.1	76.3	0.0	65.9	18.8	60.4	68.8	:	64.0	61.3	23.6	:	:

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ9)

ΕΥ-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Η δαπάνη δεν περιλαμβάνει τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τον τομέα έρευνα/ανάπτυξη.

Ελλάδα, Μάλτα και Ρουμανία: Τα στοιχεία αφορούν στο 2005.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική στήριξη προς τους Κύπριους φοιτητές στο εξωτερικό.

Λιθουανία και Λουξεμβούργο: Δεν περιλαμβάνονται οι μεταβιβάσεις από τον δημόσιο τομέα σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες».

Λουξεμβούργο: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 4 και ISCED 5-6 και οι έκτακτες παροχές.

Ουγγαρία: Η δαπάνη στο περιφερειακό διοικητικό επίπεδο περιλαμβάνεται στη δαπάνη σε τοπικό επίπεδο.

Πολωνία και Σλοβακία: Περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική παροχή φροντίδας παιδιών.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται η δαπάνη που προέρχεται από το τοπικό επίπεδο, η δαπάνη για την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου, τα δημόσια φοιτητικά δάνεια και η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4.

Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές και για το επίπεδο ISCED 5B.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα κονδύλια που καθορίζονται για την εκπαίδευση μεταβιβάζονται μεταξύ κεντρικού, περιφερειακού και τοπικού διοικητικού επιπέδου. Στο παρόν Σχήμα εμφανίζονται οι καθαρές χρηματοδοτήσεις. Η αρχική χρηματοδότηση αντιπροσωπεύει το μερίδιο των συνολικών εκπαιδευτικών πόρων που διατίθενται από το κάθε διοικητικό επίπεδο. Η τελική χρηματοδότηση αντιπροσωπεύει το μερίδιο της συνολικής άμεσης δαπάνης του κάθε διοικητικού επιπέδου. Οι δύο τύποι χρηματοδότησης καλύπτουν την άμεση δημόσια δαπάνη και μεταβιβάσεις στον ιδιωτικό τομέα.

Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης είναι περισσότερο αποκεντρωμένη στη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία. Σε αυτές τις χώρες το τοπικό επίπεδο παρέχει και δαπανά τους περισσότερους οικονομικούς πόρους που διοχετεύονται στην εκπαίδευση. Αυτό οφείλεται στην οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος σε αυτές τις χώρες και στο γεγονός ότι το περιφερειακό επίπεδο δεν παίζει κανέναν ρόλο (εκτός από την Πολωνία).

Μεταβιβάσεις μεταξύ του κεντρικού επιπέδου και του περιφερειακού ή τοπικού επιπέδου είναι πολύ σημαντικές στη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία και τη Φινλανδία και, σε μικρότερο βαθμό, στην Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία. Πολύ λίγες μεταβιβάσεις καταγράφονται σε άλλες χώρες.

Η ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΠΟΡΡΟΦΑ ΤΗ ΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ

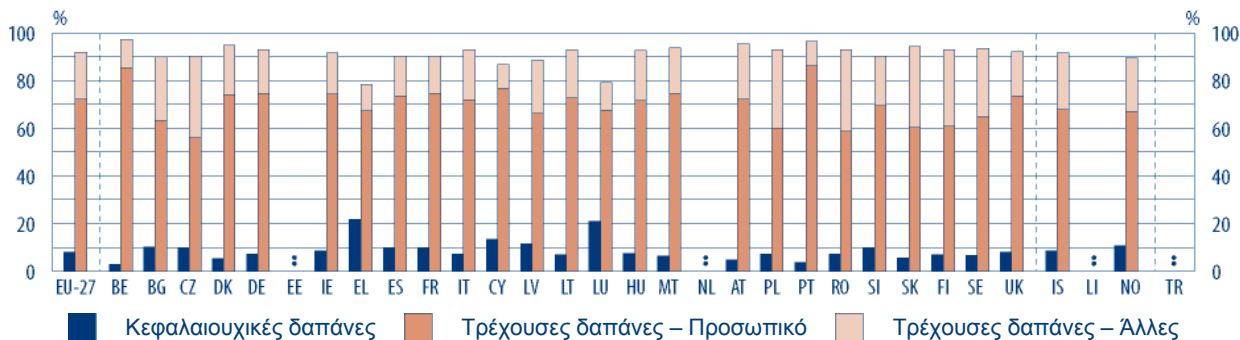
Η δαπάνη των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κατατάσσεται σε δύο κύριες κατηγορίες – τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες. Οι τρέχουσες δαπάνες περιλαμβάνουν τους μισθούς του προσωπικού και άλλα κόστη σχετικά με το προσωπικό καθώς και «άλλες τρέχουσες δαπάνες» όπως είναι η συντήρηση κτιρίων, η αγορά εκπαιδευτικού υλικού και οι λειτουργικοί πόροι. Αναλύοντας αυτές τις κατηγορίες, είναι σαφές ότι η δαπάνη για το προσωπικό επισκιάζει όλες τις άλλες κατηγορίες.

Οι τρέχουσες δαπάνες αντιπροσωπεύουν πάνω από το 85 % της συνολικής δαπάνης των δημόσιων ιδρυμάτων σε σχεδόν όλες τις χώρες. Εξάιρεση αποτελεί η Ελλάδα όπου το μερίδιο των τρεχουσών δαπανών είναι ελαφρώς κάτω από το 80 %. Σε όλες τις χώρες, το κόστος για το προσωπικό αναλογεί στο μεγαλύτερο μερίδιο της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση, αντιστοιχώντας, κατά μέσο όρο, στο 71 % της ετήσιας δαπάνης στην ΕΥ-27. Το ποσοστό ξεπερνά το 85 % στο Βέλγιο και την Πορτογαλία.

Ωστόσο, παραμένουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά στο μερίδιο των κεφαλαιουχικών δαπανών. Κάποιες χώρες, όπως είναι το Βέλγιο, η Αυστρία και η Πορτογαλία, διαθέτουν σχεδόν όλους τους πόρους τους σε τρέχουσες δαπάνες, και ως εκ τούτου οι κεφαλαιουχικές δαπάνες συρρικνώνονται κάτω από το 5 %. Στο άλλο άκρο, η αναλογία των κεφαλαιουχικών δαπανών πλησιάζει σχεδόν στο 21 % στην Ελλάδα, αντανakλώντας σημαντική επένδυση στην υποδομή.

Σχήμα Δ10: Διάθεση της συνολικής ετήσιας δαπάνης στα ιδρύματα του δημόσιου τομέα (ISCED 0-6) σε μείζονες κατηγορίες δαπάνης, 2006

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
Κεφαλαιουχικές δαπάνες	8.1	2.8	10.1	9.7	5.3	7.2	:	8.4	21.7	9.8	9.9	7.2	13.4	11.5	6.9	21.0	7.4	6.4	:	4.7	7.1	3.6	7.2	9.9	5.6	7.0	6.6	8.0	8.5	:	10.7	:
Τρέχουσες δαπάνες – Προσωπικό	72.0	85.5	63.2	56.0	74.1	74.6	:	74.2	67.3	73.5	74.5	71.9	76.9	66.2	72.7	67.7	71.6	74.5	:	72.1	60.1	86.2	58.7	69.5	60.2	60.9	65.0	73.5	67.9	:	66.9	:
Τρέχουσες δαπάνες – Άλλες	19.9	11.7	26.7	34.4	20.7	18.2	:	17.3	11.0	16.7	15.6	20.9	9.8	22.3	20.4	11.4	21.0	19.1	:	23.2	32.8	10.2	34.1	20.6	34.1	32.1	28.4	18.5	23.6	:	22.4	:

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουνίου 2009).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Η δαπάνη δεν περιλαμβάνει τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τον τομέα έρευνα/ανάπτυξη.

Ελλάδα, Μάλτα και Ρουμανία: Τα στοιχεία αφορούν στο 2005.

Λιθουανία: Κατανομή ανά τύπο δημόσιας δαπάνης για τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα.

Λουξεμβούργο: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 4, 5 και 6 και την έκτακτες παροχές. Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς και άλλες ξένες πηγές και νοικοκυριά προς τα δημόσια ιδρύματα.

Αυστρία και Πολωνία: Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από διεθνείς οργανισμούς, άλλες ξένες πηγές και «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς δημόσια ιδρύματα.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη που προέρχεται από το τοπικό επίπεδο. Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου και για το επίπεδο ISCED 4.

Πορτογαλία και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες», διεθνείς οργανισμούς και άλλες ξένες πηγές προς δημόσια ιδρύματα.

Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες» προς δημόσια ιδρύματα.

Επεξηγηματική σημείωση

Σε γενικές γραμμές, η συνολική δαπάνη των σχολείων και των άλλων ιδρυμάτων μπορεί να κατανεμηθεί σε τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες. Οι τρέχουσες δαπάνες μπορούν επίσης να υποδιαιρεθούν σε δύο άλλες κατηγορίες – δαπάνες για το προσωπικό και άλλες τρέχουσες δαπάνες. Η κατανομή των δαπανών ποικίλλει ανάλογα με το επίπεδο των μισθών των εκπαιδευτικών και την αναλογία μαθητή, σπουδαστή και φοιτητή/εκπαιδευτικού. Επίσης επηρεάζεται από το κατά πόσο τα ιδρύματα κατέχουν ή μισθώνουν τις εγκαταστάσεις τους ή παρέχουν στους μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές τους εκπαιδευτικά εγχειρίδια ή υπηρεσίες (π.χ. διατροφή, διαμονή) πέρα από τη διδασκαλία.

Τα ποσοστά για κάθε κατηγορία δαπάνης υπολογίζονται ως αναλογία της συνολικής ετήσιας δαπάνης.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ Ή ΣΤΙΣ ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ ΣΧΕΔΟΝ ΠΑΝΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εκμάθηση της ανάγνωσης είναι μία από τις σημαντικές πτυχές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και η πρόσβαση σε βιβλία είναι σπουδαίας σημασίας γι' αυτό τον σκοπό. Γι' αυτό η παρουσία βιβλιοθήκης στο σχολείο ή γωνιά ανάγνωσης στην αίθουσα διδασκαλίας είναι δείκτες των πόρων του σχολείου.

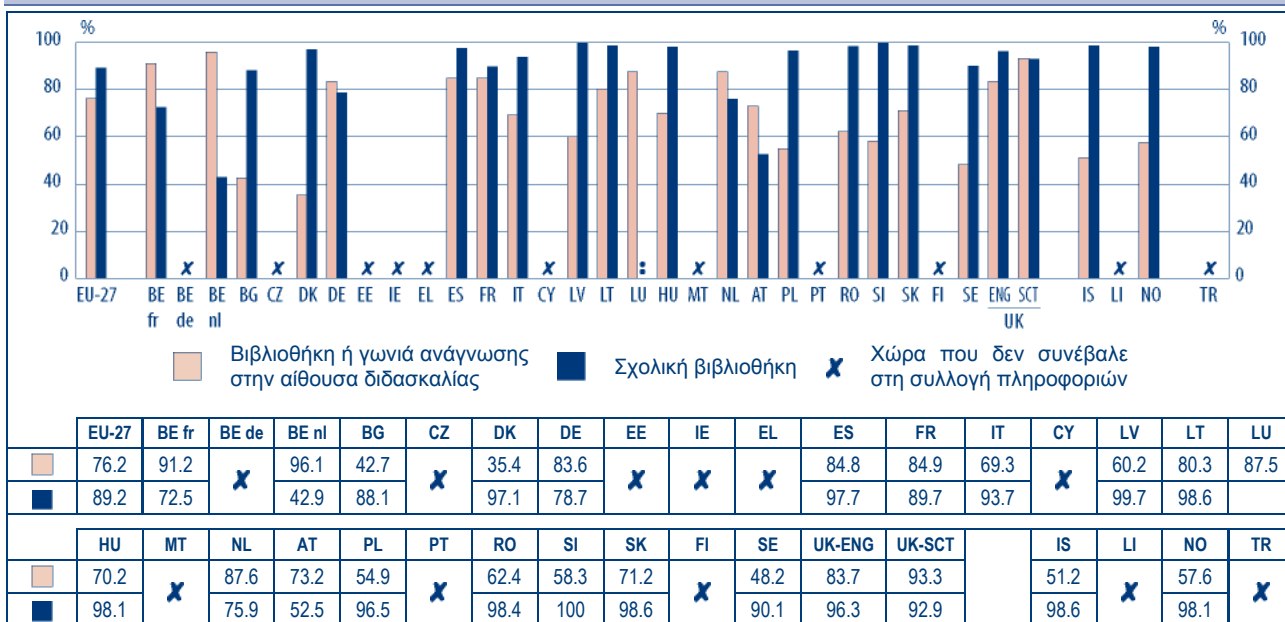
Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών και διευθυντών στην έρευνα PIRLS (2006), η αναλογία των μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν σε σχολείο με βιβλιοθήκη ή βιβλιοθήκη/γωνιά ανάγνωσης στην αίθουσα διδασκαλίας είναι περίπου 90 %. Στις περισσότερες χώρες, υπάρχει υψηλότερο ποσοστό σχολικών βιβλιοθηκών παρά γωνιές ανάγνωσης στην αίθουσα διδασκαλίας. Παρ' όλα αυτά, σε χώρες όπως το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες και η Αυστρία, οι μαθητές έχουν βιβλιοθήκες ή

γωνιές ανάγνωσης στην αίθουσα διδασκαλίας πιο συχνά σε σχέση με τις σχολικές βιβλιοθήκες. Επιπλέον, στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) το ποσοστό των βιβλιοθηκών σε σχολείο και αίθουσα διδασκαλίας είναι πολύ παρόμοιο.

Το ποσοστό των μαθητών που, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς ή τους διευθυντές, δεν έχουν βιβλιοθήκη ούτε στο σχολείο ούτε στην αίθουσα διδασκαλίας είναι αμελητέο στις περισσότερες χώρες. Ωστόσο, όπου το ποσοστό των μαθητών με πρόσβαση σε σχολική βιβλιοθήκη είναι σχετικά χαμηλό, υπάρχει πρόβλεψη για παρόμοια υπηρεσία αλλού. Για παράδειγμα, οι τοπικές αρχές στη Γερμανία ή την Αυστρία διευθύνουν πολλές βιβλιοθήκες που περιλαμβάνουν τμήματα για παιδιά.

Σχήμα Δ11: Αναλογίες μαθητών της τέταρτης τάξης του δημοτικού σχολείου οι οποίοι, σύμφωνα με τον εκπαιδευτικό ή διευθυντή, έχουν πρόσβαση σε βιβλιοθήκη σχολείου και σε βιβλιοθήκη ή γωνιά ανάγνωσης στην αίθουσα διδασκαλίας, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου οι διευθυντές κλήθηκαν να υποδείξουν εάν υπήρχε βιβλιοθήκη στο σχολείο. Οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν εάν στις τάξεις τους υπήρχε βιβλιοθήκη ή γωνιά ανάγνωσης. Στο Σχήμα συγκρίνονται οι απαντήσεις σε συνάρτηση με τον αριθμό των μαθητών που εκπροσωπούν οι διευθυντές και εκπαιδευτικοί.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των εκπαιδευτικών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΡΩΓΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΕΙΝΑΙ**ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Όλες οι χώρες έχουν καθιερώσει δημόσια συστήματα οικονομικής στήριξης, αλλά η φύση τους, οι όροι που διέπουν αυτή την αρωγή καθώς και τα εκπαιδευτικά επίπεδα στα οποία διατίθεται, διαφέρουν ανάλογα με το κάθε εθνικό σύστημα (Σχήματα Δ13 και Δ14). Η άμεση δημόσια στήριξη για μαθητές/φοιτητές (υπό μορφή υποτροφιών και/ή δανείων) αντιστοιχεί στην οικονομική στήριξη προς τις οικογένειες των μαθητών που είναι εγγεγραμμένοι στην υποχρεωτική εκπαίδευση, αλλά μπορεί επίσης να αποτελέσει κίνητρο ώστε οι νέοι να συνεχίσουν τις σπουδές τους πέρα από την υποχρεωτική φοίτηση. Η άμεση δημόσια αρωγή για μαθητές/φοιτητές, επομένως, αντιπροσωπεύει ένα στοιχείο της δημόσιας επένδυσης για την εκπαίδευση που συντείνει στην παροχή ίσων ευκαιριών.

Κατά μέσο όρο για όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζουν σχεδόν 6 % της δημόσιας δαπάνης τους για άμεση στήριξη για μαθητές και φοιτητές αν και ο αριθμός διαφέρει από χώρα σε χώρα. Ενώ η Βουλγαρία, η Δανία και η Νορβηγία διαθέτουν μεταξύ 14 % και 20 %, αντίστοιχα, από τη δημόσια δαπάνη τους για την εκπαίδευση για να στηρίξουν τους μαθητές/φοιτητές, σχεδόν οι μισές ευρωπαϊκές χώρες διαθέτουν κάτω από τον μέσο όρο της EU-27. Αυτές οι διαφορές χρειάζονται προσδιορισμό, καθώς οι διαφορές ανάμεσα στα εθνικά συστήματα υποδηλώνουν ότι τα εθνικά στοιχεία για τη δημόσια στήριξη δεν είναι εντελώς συμβατά. Οι αριθμοί που αναλύονται εδώ σχετίζονται μόνο με την άμεση δημόσια στήριξη για μαθητές/φοιτητές που, μόνη της, δεν αντικατοπτρίζει πλήρως το αληθινό επίπεδο της παρεχόμενης στήριξης. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν υποτροφίες σπουδών και άλλες μεταβιβάσεις που πληρώνονται σε μαθητές/φοιτητές και νοικοκυριά και, όπου υπάρχουν, δημόσια δάνεια για φοιτητές. Από την άλλη μεριά, η φορολογική ελάφρυνση και/ή οικογενειακά επιδόματα που διατίθενται στα επίπεδα ISCED 1 έως 3 (Σχήματα Δ13 και Δ14) δεν λαμβάνονται υπ' όψιν.

Την ίδια ώρα, αυτή η στήριξη δεν διατίθεται ισότιμα στα διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης. Συγκρίνοντας το συνδυασμένο μερίδιο της άμεσης στήριξης που δίνεται στους μαθητές του πρωτοβάθμιου, δευτεροβάθμιου και μεταδευτεροβάθμιου επιπέδου με τη στήριξη που προορίζεται για τους φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανακύπτουν εντυπωσιακές ανισότητες. Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος της αναλογίας της άμεσης στήριξης στο τριτοβάθμιο επίπεδο ως ποσοστό της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ξεπερνά το 16 %, ενώ η άμεση στήριξη των μαθητών ως ποσοστό της δημόσιας δαπάνης για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανέρχεται μόλις στο 3,2 %. Αυτό το ποσοστό αντανακλά ιδιαίτερα το γεγονός ότι η εκπαίδευση είναι δωρεάν για τα επίπεδα ISCED 1, 2 και 3.

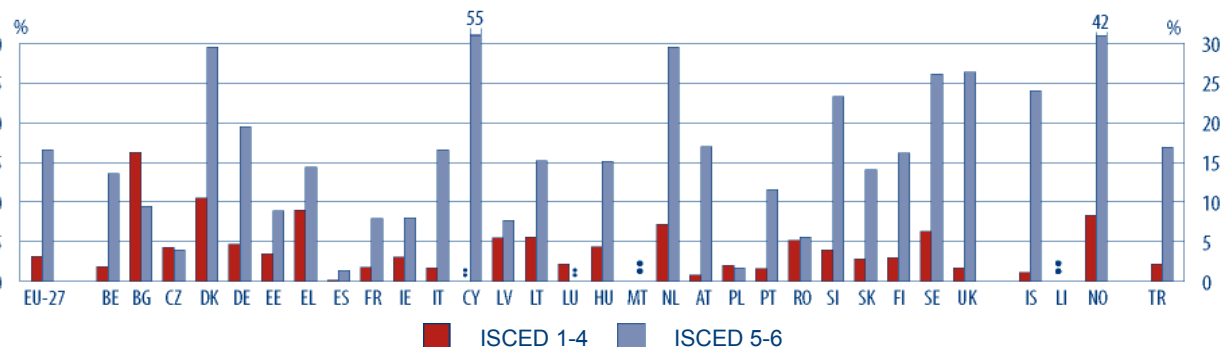
Εξαιρέση αποτελούν η Πολωνία, η Ρουμανία και σε μικρότερο βαθμό η Δημοκρατία της Τσεχίας όπου το επίπεδο της άμεσης στήριξης διαφέρει ελάχιστα μεταξύ των δύο εκπαιδευτικών επιπέδων (ISCED 1-4 και ISCED 5-6). Αυτή η κατάσταση θα έπρεπε, κατ' ακρίβεια, να ερμηνευτεί ως αδυναμία στήριξης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ομοίως, η Βουλγαρία είναι η μόνη χώρα όπου το σχολικό επίπεδο λαμβάνει ένα καθόλου ευκαταφρόνητο μεγαλύτερο ποσοστό στήριξης σε σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Συνυπολογίζοντας το πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο, η άμεση στήριξη για μαθητές αντιστοιχεί σε λιγότερο από 8 % της δαπάνης για την εκπαίδευση σε σχεδόν όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Η Βουλγαρία (16,3 %), η Δανία (10,5 %) και η Ιρλανδία (9 %) καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά. Από την άλλη μεριά, η Ελλάδα και η Αυστρία καταγράφουν επίπεδα κάτω από το 1 %.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η στήριξη για φοιτητές γενικά αντιστοιχεί σε περισσότερο από το 10 % της συνολικής δαπάνης και πρέπει να εκτιμηθεί σε συνάρτηση με την απαίτηση καταβολής διδάκτρων εγγραφής και σπουδών (Σχήματα Δ15 και Δ16). Η Ελλάδα και η Πολωνία έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά με 1,4 % και 1,7 % αντίστοιχα. Η Δανία, η Κύπρος, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, τα Ηνωμένο Βασίλειο και η Νορβηγία αφιερώνουν 25 % ή και περισσότερο της δημόσιας δαπάνης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για άμεση οικονομική στήριξη των φοιτητών. Η κατάσταση στην Κύπρο σχετίζεται ιδιαίτερα με τον μηχανισμό στήριξης που παρέχεται στον μεγάλο αριθμό φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Σχήμα Δ12: Άμεση δημόσια στήριξη (χορηγίες και δάνεια) σε μαθητές και φοιτητές ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο συνολικά (ISCED 0-6), σχολικό επίπεδο (ISCED 1, 2, 3 και 4) και τριτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 5 και 6), 2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουνίου 2009).

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
ISCED 1-4	3.2	1.9	16.3	4.3	10.5	4.7	3.5	9.0	0.2	1.8	3.1	1.7	:	5.5	5.6	2.2	4.4	:	7.2	0.8	2.0	1.6	5.2	4.0	2.8	3.0	6.3	1.7	1.1	:	8.3	2.2
ISCED 5-6	16.6	13.6	9.5	4.0	29.5	19.5	8.9	14.4	1.4	7.9	8.0	16.6	55.1	7.7	15.2	:	15.1	:	29.5	17.0	1.7	11.6	5.6	23.3	14.1	16.2	26.1	26.4	24.0	:	41.7	16.9
0	5.9	4.6	15.2	4.3	17.5	7.9	4.5	10.7	0.6	3.0	3.9	4.5	13.2	6.3	8.4	2.2	6.0	:	11.6	5.1	1.3	2.6	4.6	8.3	4.8	7.2	11.2	5.8	5.2	5.1	19.3	:

0 = ISCED 0 έως 6

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Εκτιμημένοι αριθμοί.

Βέλγιο: Στη δαπάνη δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Βουλγαρία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Εσθονία, Ισπανία, Γαλλία, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβενία και Φινλανδία: Δεν παρέχονται φοιτητικά δάνεια από δημόσιες πηγές.

Δανία: Δεν περιλαμβάνεται η οικονομική στήριξη σε μαθητές/φοιτητές από «άλλες ιδιωτικές οντότητες». Η δαπάνη για το ISCED 4 περιλαμβάνεται εν μέρει στα επίπεδα ISCED 5-6.

Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο και Σλοβακία: ISCED 1-4: δεν παρέχονται φοιτητικά δάνεια από δημόσιες πηγές για μαθητές/φοιτητές.

Ελλάδα: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη σε τοπικό επίπεδο.

Ελλάδα και Λουξεμβούργο: Η δαπάνη για το ISCED 0 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

Ελλάδα και Ρουμανία: Τα στοιχεία αντιστοιχούν στο 2005.

Ισπανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Κύπρος: ISCED 5-6: περιλαμβάνεται η οικονομική στήριξη προς τους φοιτητές στο εξωτερικό.

Λιθουανία και Λουξεμβούργο: δεν περιλαμβάνονται δημόσιες μεταβιβάσεις σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες».

Λουξεμβούργο: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 4, 5 και 6.

Πολωνία και Σλοβακία: Η δαπάνη για το ISCED 5B περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 3.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται η δαπάνη για την επιδότηση για παροχή σύνταξης λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου και τα δάνεια σε μαθητές/φοιτητές. ISCED 1-4: δεν περιλαμβάνονται η τοπικού επιπέδου δαπάνη και οι δημόσιες μεταβιβάσεις σε «άλλες ιδιωτικές οντότητες». ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4.

Ρουμανία: ISCED 5-6: δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη σε τοπικό επίπεδο.

Ισλανδία: Δεν υπάρχουν χορηγίες. Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 4 εν μέρει περιλαμβάνεται σε εκείνη των επιπέδων ISCED 5-6. Η δαπάνη για το ISCED 5B περιλαμβάνεται στα επίπεδα ISCED 5-6. Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για έκτακτες παροχές.

Επεξηγηματική σημείωση

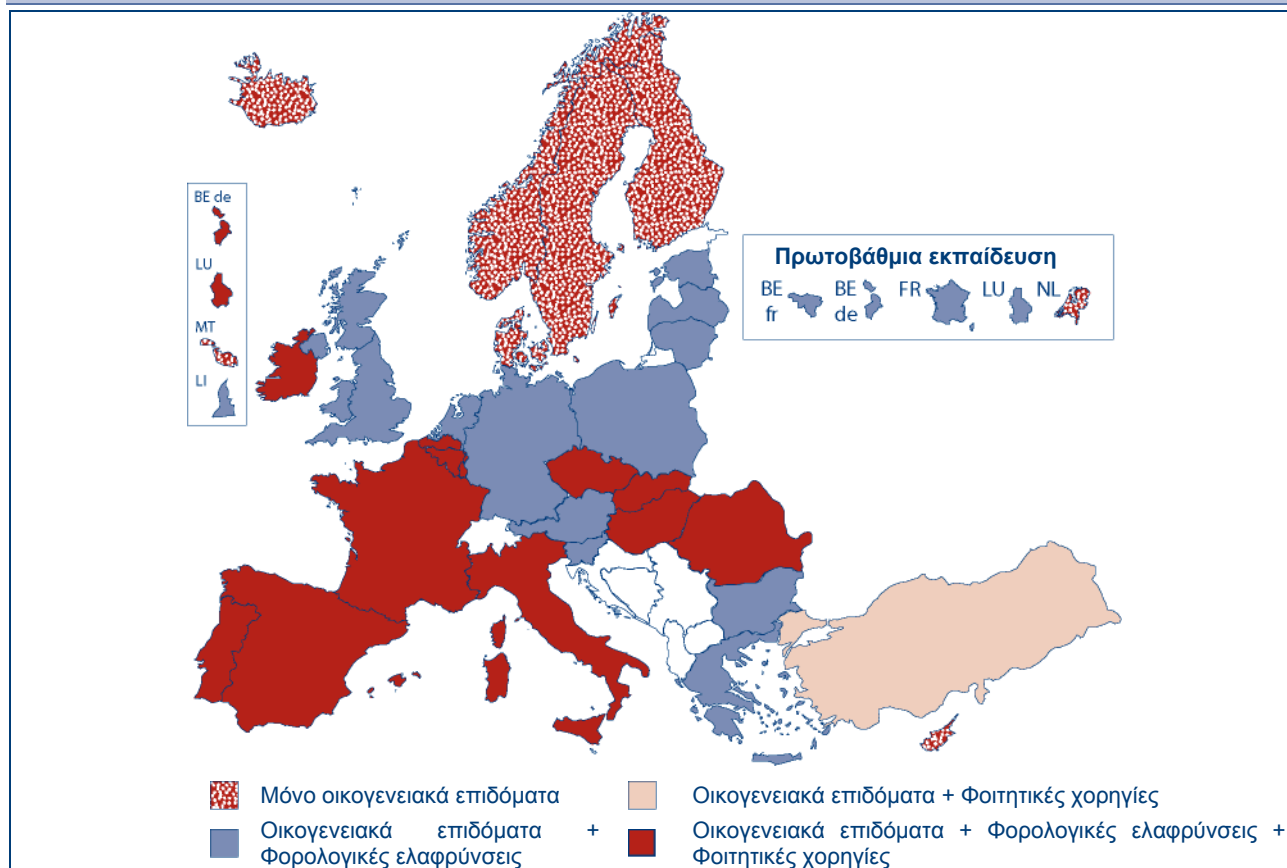
Η οικονομική στήριξη για φοιτητές αντιστοιχεί σε μεταβιβάσεις κονδυλίων που χορηγούνται από τον δημόσιο τομέα υπό μορφή φοιτητικών χορηγιών, δανείων και οικογενειακών επιδομάτων, ανάλογα με το καθεστώς του εκάστοτε μαθητή ή φοιτητή. Ο παρών δείκτης δεν μετρά απόλυτα την αρωγή που προσφέρεται στους μαθητές και φοιτητές, καθώς μπορεί να λαμβάνουν οικονομική στήριξη υπό μορφή δανείου από ιδιωτικές τράπεζες. Ενδέχεται επίσης να ωφελούνται από συγκεκριμένες κοινωνικές υπηρεσίες (όπως επιδοτούμενη σίπιση και διευκολύνσεις στη μετακίνηση, στον τομέα της υγείας και στη διαμονή) ή φορολογικές ελαφρύνσεις. Η οικονομική στήριξη μαθητών και φοιτητών ποικίλλει από χώρα σε χώρα λόγω διαφορών στα εκπαιδευτικά συστήματα.

ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οικογενειακά επιδόματα για σπουδές παρέχονται σε όλες ανεξαιρέτως τις ευρωπαϊκές χώρες. Σε γενικές γραμμές, η χορήγησή τους ξεκινά με τη γέννηση των παιδιών και διαρκεί μέχρι το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Δ14 για πληροφορίες για τη στήριξη προς φοιτητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Σχήμα Δ13: Τύποι οικονομικής στήριξης για γονείς με παιδιά στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2006/07

Πηγή: Ευρυδική.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βουλγαρία: Η συνδυασμένη προσέγγιση οικογενειακών επιδομάτων και φορολογικών ελαφρύνσεων εγκαινιάστηκε σε δοκιμαστική βάση για το σχολικό έτος 2006/07.

Εσθονία: Ένας μόνιμος κάτοικος γονέας ή κηδεμόνας ενός παιδιού ή άλλο άτομο που συντηρεί τρία ή περισσότερα ανήλικα παιδιά μπορεί να έχει βασική απαλλαγή φόρου από το εισόδημά του την περίοδο της φορολογίας για κάθε παιδί ηλικίας μέχρι 17 ετών, ξεκινώντας από το δεύτερο παιδί.

Μάλτα: Οι οικογένειες έχουν μείωση φόρου μόνο για την καταβολή διδάκτρων σπουδών σε ιδιωτικά σχολεία.

Πολωνία: Η φορολογική ελάφρυνση εγκαινιάστηκε το 2007 και το ύψος της εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών.

Λιχτενστάιν: Οι γονείς μπορούν να λάβουν χορηγίες για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μόνο για τα οικοτροφεία. Το ύψος της χορηγίας προσαρμόζεται ανάλογα με το οικογενειακό εισόδημα και τον αριθμό των παιδιών.

Τουρκία: Καταβάλλεται «μεταβίβαση κονδυλίων υπό προϋποθέσεις» σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα. Υπάρχει επιπλέον συγκεκριμένη καθημερινή στήριξη για φοιτητές που μένουν σε ξενώνες και για διατροφή και μεταφορά στα σχολεία με λεωφορείο. Από το σχολικό έτος 2003/04 τα σχολικά εγχειρίδια παρέχονται από την κυβέρνηση δωρεάν.

Επεξηγηματική σημείωση

Η **χορηγία σπουδών** ισοδυναμεί με εκπαιδευτική ή φοιτητική χορηγία και σημαίνει την καταβολή ενός ποσού για χρηματοδότηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος σπουδών. Ο παρών δείκτης δεν καλύπτει τη στήριξη που λαμβάνουν οι μαθητές που φοιτούν στο εξωτερικό.

Σε όλες τις περιπτώσεις, το ύψος του ποσού που καταβάλλεται διαφέρει ανάλογα με τον αριθμό και τις ηλικίες των παιδιών. Στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Σλοβακία και την Ισλανδία, τα ποσά είναι ανάλογα με το οικογενειακό εισόδημα. Επιπλέον, οικογένειες με εισόδημα πάνω από ορισμένο όριο, δεν λαμβάνουν στήριξη στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ισπανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία.

Φορολογικές ελαφρύνσεις προβλέπονται στις πλείστες χώρες με εξαίρεση την Κύπρο, τη Μάλτα και της σκανδιναβικές χώρες. Σε αντίθεση με τα οικογενειακά επιδόματα, αυτές οι ελαφρύνσεις παρέχονται σε γενικές γραμμές ανεξαρτήτως του αριθμού ή της ηλικίας των παιδιών. Μερικές χώρες αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα. Στο Βέλγιο, την Ελλάδα, το Λουξεμβούργο και τη Ρουμανία, λαμβάνεται υπ' όψιν ο αριθμός των παιδιών, ενώ στην Εσθονία αυτά τα ωφελήματα παρέχονται μόνο με τη γέννηση του τρίτου παιδιού. Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις, η φορολογική ελάφρυνση συνδέεται με το εισόδημα των γονέων, όπως συμβαίνει στη Γερμανία, την Ελλάδα, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Χορηγίες σπουδών για παιδιά σε ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης υπάρχουν μόνο σε μερικές χώρες. Σε τέσσερις από αυτές (Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες), η διάθεση αυτών των χορηγιών ξεκινά μόλις στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και πάντοτε υπόκειται σε έλεγχο των πόρων της οικογένειας.

Σε διάφορες χώρες άλλα συγκεκριμένα συμπληρωματικά μέτρα εφαρμόζονται για να στηρίξουν γονείς με παιδιά στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Κάποιες από αυτές τις προσεγγίσεις περιλαμβάνουν μειωμένες τιμές ή δωρεάν μεταφορά ή γεύματα στο σχολείο, συγκεκριμένη βοήθεια για διδακτικό υλικό, διανομή δωρεάν σχολικών εγχειριδίων κλπ.

ΣΧΕΔΟΝ ΠΑΝΤΟΥ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ISCED 5 ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΛΥΨΟΥΝ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Οι φοιτητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και/ή οι γονείς τους ενδέχεται να λαμβάνουν ευρεία γκάμμα οικονομικής στήριξης, η ύπαρξη και πιθανός συνδυασμός της οποίας βασίζεται σε δύο κοινωνικές αρχές, δηλαδή εκείνη της ευρείας (ή, εναλλακτικά, περιορισμένης) πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και της οικονομικής ανεξαρτησίας (ή αλλιώς) των φοιτητών ως προς την οικογένειά τους. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται τρεις μείζονες κατηγορίες οικονομικής στήριξης:

- Οικονομική στήριξη σε φοιτητές για να καλύψουν το κόστος διαβίωσης, υπό μορφή δανείων και/ή χορηγιών,
- Οικονομική αρωγή για την καταβολή των διδάκτρων εγγραφής και συνδρομές στο κόστος σπουδών, υπό μορφή δανείων και/ή χορηγιών, απαλλαγών και/ή εκπτώσεων,
- Οικονομική βοήθεια προς τους γονείς των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, υπό μορφή οικογενειακών επιδομάτων και/ή φορολογικών ελαφρύνσεων.

Παντού στην Ευρώπη, η οικονομική βοήθεια για φοιτητές που είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα στο επίπεδο ISCED 5 για απόκτηση πρώτου πτυχιακού τίτλου είναι σχεδόν η ίδια, είτε είναι εγγεγραμμένοι σε δημόσια είτε σε ιδιωτικά ιδρύματα που εξαρτώνται από την κυβέρνηση. Το πρώτο μοντέλο βασίζεται στην αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας των φοιτητών ⁽¹⁾ η οποία μερικές φορές δίνεται στους νέους από την ηλικία των 18 ετών και άνω. Εν προκειμένω η αρωγή στοχεύει αποκλειστικά στους φοιτητές και επομένως, οι γονείς τους δεν απολαμβάνουν ούτε οικογενειακά επιδόματα ούτε φορολογικές ελαφρύνσεις. Η κατάσταση των χωρών σε αυτή την ομάδα μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το κατά πόσο έχουν υιοθετήσει την αρχή της δωρεάν εκπαίδευσης (Σχήμα Δ15).

⁽¹⁾ Εδώ, οι φοιτητές θεωρούνται οικονομικά ανεξάρτητοι όταν οι γονείς τους δεν λαμβάνουν βοήθεια και μόνο το φοιτητικό εισόδημα λαμβάνεται υπ' όψιν για την παροχή στήριξης. Αυτή η ανεξαρτησία θεωρείται μερική όταν οι γονείς δεν λαμβάνουν στήριξη αλλά το εισόδημά τους ελέγχεται για σκοπούς παροχής στήριξης στους φοιτητές. Η έννοια της οικονομικής ανεξαρτησίας όπως χρησιμοποιείται εδώ δεν αντιστοιχεί κατ' ανάγκην στον ορισμό που δίνει η εθνική νομοθεσία.

Στις σκανδιναβικές χώρες (εκτός από την Ισλανδία), την Ουγγαρία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), οι φοιτητές που εξασφαλίζουν θέσεις επιδοτούμενες από το κράτος δεν συμβάλλουν οικονομικά στα διοικητικά ή σπουδαστικά κόστη. Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι επομένως δωρεάν ή σχεδόν δωρεάν (όπου οι φοιτητές πληρώνουν μόνο συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις). Κατά συνέπεια, σε αυτές τις χώρες δίνεται οικονομική στήριξη για το κόστος διαβίωσης των φοιτητών.

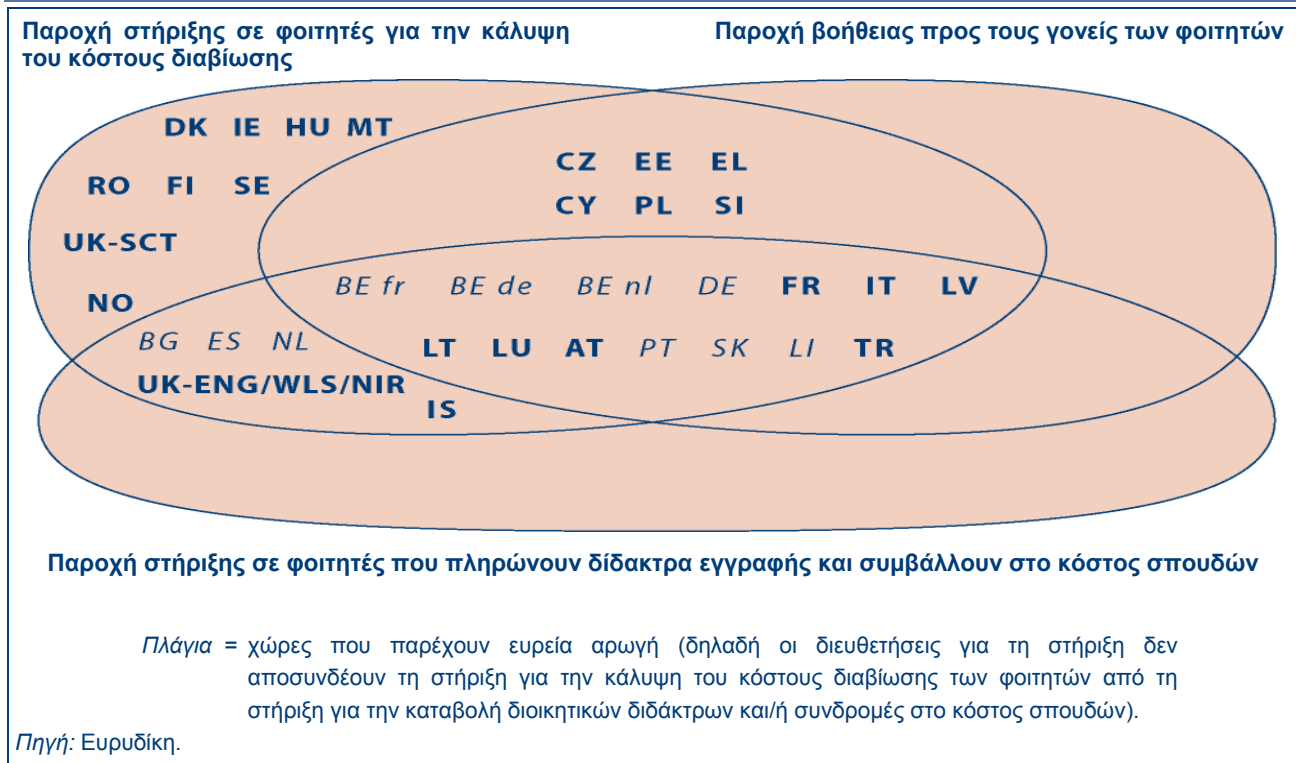
Στις υπόλοιπες χώρες αυτής της πρώτης ομάδας, οι φοιτητές πρέπει να πληρώνουν διοικητικά δίδακτρα και/ή συνδρομές στο σπουδαστικό κόστος, όπως στη Βουλγαρία, την Ισπανία, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία) και την Ισλανδία. Σε αυτές τις χώρες χορηγείται οικονομική στήριξη για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης και/ή την καταβολή διοικητικών διδάκτρων και συνδρομών στο κόστος σπουδών.

Σε ένα δεύτερο μοντέλο, στήριξη δίνεται στους γονείς των φοιτητών, όσο οι τελευταίοι εξαρτώνται οικονομικά από τους γονείς (γενικά μέχρι την ηλικία των 23 ή 26 ετών ανάλογα με την εκάστοτε χώρα). Σε αυτή την ομάδα επίσης, μπορούμε να διακρίνουμε ανάμεσα στις χώρες όπου η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δωρεάν και εκείνες όπου πρέπει να πληρώνονται συνδρομές.

Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Κύπρο, την Πολωνία και τη Σλοβενία, οι φοιτητές για πρώτο πτυχίο με θέσεις επιδοτούμενες από το κράτος πληρώνουν ελάχιστα ή καθόλου για διοικητικά δίδακτρα ή σπουδαστικά κόστη. Στήριξη που στοχεύει ειδικά στο να καλύψει το κόστος διαβίωσης απονέμεται σε φοιτητές πέρα από την οικονομική βοήθεια προς τους γονείς.

Οι λοιπές χώρες που ανήκουν σε αυτό το μοντέλο, απαιτούν όπως οι φοιτητές πληρώνουν συνδρομές. Σχεδόν όλες αυτές οι χώρες παρέχουν τις τρεις κατηγορίες οικονομικής αρωγής είτε συνδυάζοντας είτε όχι τη στήριξη για κάλυψη του κόστους διαβίωσης με τη στήριξη για καταβολή των διδάκτρων σπουδών. Μόνο η Πορτογαλία παρέχει στήριξη που αποσκοπεί μόνο στην κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών με θέσεις επιδοτούμενες από το κράτος.

Σχήμα Δ14: Δικαιούχοι και σκοπός δημόσιας οικονομικής στήριξης για πλήρεις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα, 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ14)

Δημοκρατία της Τσεχίας: Η στήριξη προς τους φοιτητές για να καλύψουν το κόστος διαβίωσης σχετίζεται μόνο με εκείνους που φοιτούν στα *vysoká škola* (ISCED 5A), ενώ η στήριξη για γονείς ισχύει στην περίπτωση φοιτητών στα επίπεδα ISCED 5A και 5B.

Γερμανία: Στο παρόν σχήμα λαμβάνεται υπ' όψιν μόνο η στήριξη που παρέχεται από τον φορέα BAföG.

Εσθονία: Δεν λαμβάνεται υπ' όψιν η οικονομική στήριξη για φοιτητές που θεωρούνται ότι βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας.

Ιρλανδία: Η φορολογική ελάφρυνση παρέχεται σε γονείς φοιτητών που πρέπει να πληρώνουν διδάκτρα σπουδών (δηλαδή σε περίπτωση που έχουν αποκτήσει προηγουμένως τίτλο σπουδών στο ίδιο επίπεδο ή επαναλαμβάνουν το έτος).

Ελλάδα: Στο παρόν Σχήμα λαμβάνεται υπ' όψιν η οικονομική στήριξη που παρέχεται από το ΙΚΥ (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών). Αφορά μόλις στο 1-2 % των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ισπανία: Ευρείς μορφές οικονομικής στήριξης συνυπάρχουν με συγκεκριμένες μορφές στήριξης (για να καλύψουν το κόστος διαβίωσης και να πληρώσουν φοιτητικές συνδρομές).

Γαλλία: Χορηγίες βασισμένες σε ακαδημαϊκά κριτήρια υπάρχουν επίσης (13 000 σε σύγκριση με 520 000 που παρέχονται με βάση κοινωνικά κριτήρια), καθώς και 10 000 επιδόματα σπουδών που χορηγούνται για στήριξη των φοιτητών που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δυσκολίες στη διάρκεια του έτους σπουδών τους (όπως διάλυση της οικογένειάς τους, αποδεδειγμένη ανεξαρτησία από τις οικογένειές τους ή επιστρέφουν στην σπουδές μετά το ηλικιακό όριο των 26 ετών).

Ιταλία: Λαμβάνεται υπ' όψιν η οικονομική στήριξη για φοιτητές σε όλα τα ιδιωτικά ιδρύματα (εξαρτώμενα από την κυβέρνηση ή μη).

Κύπρος: Στήριξη για συνδρομές σε διοικητικά διδάκτρα και στο κόστος σπουδών επίσης δίνεται σε φοιτητές πέρα από εκείνους για τους οποίους η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ουσιαστικά ήδη δωρεάν (δηλαδή, εκείνοι που πληρώνουν μόνο συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις).

Λετονία: Το Σχήμα απεικονίζει την κατάσταση των φοιτητών χωρίς επιδοτούμενες θέσεις (77 % επί του συνόλου). Η εκπαίδευση είναι δωρεάν για φοιτητές με επιδοτούμενες θέσεις.

Λουξεμβούργο: Στήριξη για την καταβολή διοικητικών διδάκτρων και συνδρομών στο κόστος σπουδών παρέχεται εάν το ποσό των ιδιωτικών συνδρομών ξεπερνά τα € 90,3 ΜΑΔ.

Ουγγαρία: Φορολογική ελάφρυνση απολαμβάνουν οι γονείς φοιτητών που δεν εξασφάλισαν επιδοτούμενες θέσεις.

Κάτω Χώρες: Φορολογική ελάφρυνση (υπό μορφή φορολογικών εκπτώσεων) δίνεται στους γονείς φοιτητών που δεν λαμβάνουν άμεση οικονομική στήριξη, εφόσον μπορούν να προσκομίσουν αποδείξεις των δαπανών που επωμίζονται.

Πολωνία: Ένας νέος νόμος υιοθετήθηκε το 2005 και επί του παρόντος βρίσκεται σε στάδιο εφαρμογής.

Σουηδία: Σκοπός της οικονομικής στήριξης είναι η κάλυψη του κόστους διαβίωσης και συνδρομών σε φοιτητικές οργανώσεις. Μόνο το «κόστος διαβίωσης» εμφανίζεται στο διάγραμμα.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Οι περισσότεροι φοιτητές, ωστόσο, πρέπει να καταβάλουν στο SAAS ένα ποσό της τάξης των € 2 977 ΜΑΔ πριν τον Απρίλιο του έτους μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους (Σχήμα Γ9). Τα δάνεια χορηγούνται σε όσους δεν μπορούν να πληρώσουν εφάπαξ.

Νορβηγία: Το Σχήμα περιλαμβάνει μόνο τους φοιτητές σε δημόσια ιδρύματα. Συνδρομές σε διδάκτρα σπουδών πρέπει να πληρώνονται σε ιδιωτικά ιδρύματα εξαρτώμενα από την κυβέρνηση και ειδικές μορφές στήριξης είναι διαθέσιμες για τους φοιτητές προκειμένου να τα πληρώσουν.

Επεξηγηματική σημείωση

Εκτός και αν υπάρχει αντίθετη ένδειξη στις συμπληρωματικές σημειώσεις, το Σχήμα αποτυπώνει την κατάσταση των φοιτητών πλήρους φοίτησης που είναι πολίτες της εξεταζόμενης χώρας και/ή μόνιμοι κάτοικοι στη χώρα, και έχουν εξασφαλίσει θέση επιδοτούμενη από το κράτος σε ημερήσια προγράμματα σπουδών για την απόκτηση πρώτου πτυχιακού τίτλου (ISCED 5).

Βλ. Γλωσσάρι για ορισμούς της παρεχόμενης στήριξης.

ΣΕ ΔΩΔΕΚΑ ΧΩΡΕΣ, ΔΩΡΕΑΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ISCED 5

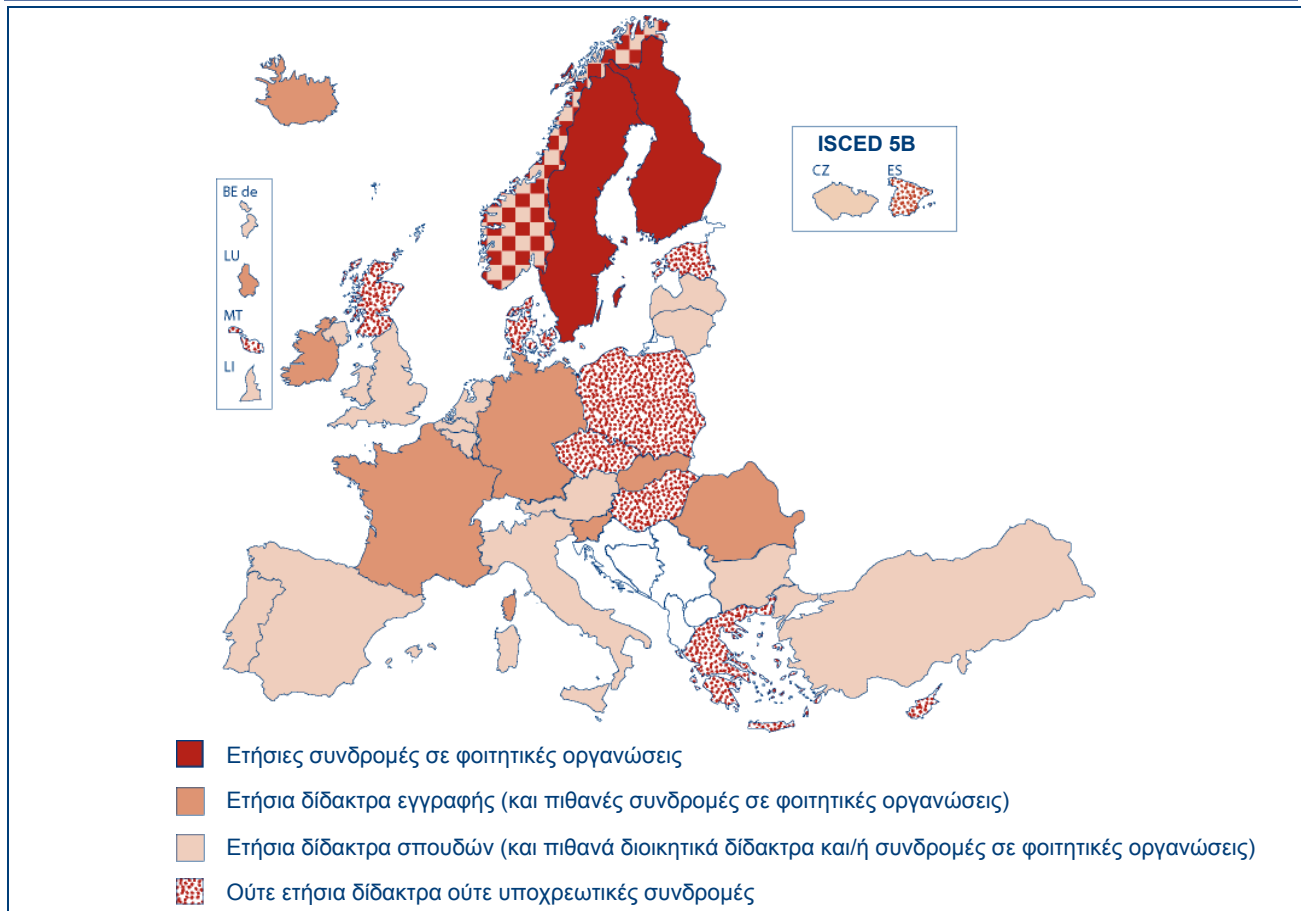
Παντού, οι δημόσιες αρχές συνεισφέρουν στη δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ύψος των χρημάτων που διατίθενται στα ιδρύματα συχνά μόνο εν μέρει καλύπτουν το κόστος σπουδών. Στις περισσότερες χώρες, ο προϋπολογισμός τους επίσης εξαρτάται εν μέρει από τις συνδρομές των ιδιωτικών νοικοκυριών που αντιπροσωπεύουν ένα αρκετά σημαντικό μερίδιο του εισοδήματός τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι φοιτητές που είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα πλήρους φοίτησης για τον πρώτο τίτλο σπουδών σε επίπεδο ISCED 5 είναι υποχρεωμένοι να συμβάλλουν οικονομικά στο κόστος των σπουδών τους. Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθεται μόνο η περίπτωση των φοιτητών που έχουν εξασφαλίσει θέσεις επιδοτούμενες από το κράτος.

Είναι δυνατή η διάκριση μεταξύ δύο μεγάλων κατηγοριών συνδρομών οι οποίες μερικές φορές συνδυάζονται. Πρόκειται για τα διοικητικά διδάκτρα και τα διδάκτρα σπουδών. Οι συνδρομές στο διοικητικό κόστος μπορεί να περιλαμβάνουν διδάκτρα που πρέπει να καταβληθούν εφάπαξ όταν οι φοιτητές εγγράφονται για πρώτη

φορά (τέλη εισαγωγής) ή ετήσια (δίδακτρα εγγραφής) και τέλη πιστοποίησης που αποσκοπούν στην κάλυψη της διοργάνωσης εξετάσεων και της παροχής διοικητικών εγγράφων σχετικών με την απόκτηση τελικών τίτλων σπουδών. Επιπλέον, οι φοιτητές μπορεί να είναι υποχρεωμένοι να πληρώσουν συνδρομές στο κόστος σπουδών που συχνά είναι υψηλότερο από τα διοικητικά δίδακτρα (Σχήμα Δ16).

Εδώ λαμβάνονται υπ' όψιν συνδρομές που πληρώνονται από τους φοιτητές ανεξάρτητα από οποιαδήποτε οικονομική στήριξη η οποία χορηγείται σε κάποιους φοιτητές βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

Σχήμα Δ15: Τύποι ετήσιας ιδιωτικής συμβολής που καταβάλλεται από φοιτητές πλήρους ημερήσιας φοίτησης για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στο δημόσιο και/ή επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr, BE nl): Το ετήσιο ποσό που απαιτείται από τους φοιτητές καλύπτει δίδακτρα εγγραφής και σπουδών.

Γερμανία: Από τον σχολικό έτος 2006/07, τα *Länder* είναι ελεύθερα να ζητήσουν συνδρομές μέχρι και € 944 ΜΑΔ για το κόστος σπουδών. Από τον Ιανουάριο του 2007, επτά *Länder* αποφάσισαν να ζητούν την καταβολή αυτών των συνδρομών.

Εσθονία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Σλοβενία: Οι φοιτητές χωρίς επιδοτούμενη θέση καταβάλλουν συνδρομές για το κόστος σπουδών.

Ελλάδα: Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο είναι το μοναδικό ίδρυμα που χρεώνει συνδρομές για το κόστος σπουδών.

Ιταλία: Οι φοιτητές πρέπει επίσης να καταβάλλουν έναν περιφερειακό φόρο για φοιτητική μέριμνα. Τέλη πιστοποίησης είναι πληρωτέα στα ιδρύματα τέχνης και μουσικής που προσφέρουν *alta formazione artistica e musicale* (καλλιτεχνική και μουσική κατάρτιση ανωτάτου επιπέδου).

Κύπρος: Οι συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις πληρώνονται εφάπαξ, όταν οι φοιτητές εγγράφονται για πρώτη φορά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Λετονία: Το Σχήμα σχετίζεται με φοιτητές που δεν έχουν εξασφαλίσει θέση επιδοτούμενη από το κράτος (περίπου τρία τέταρτα όλων των φοιτητών). Οι φοιτητές που λαμβάνουν επιδότηση ωφελούνται από τη δωρεάν πρόσβαση.

Λιθουανία: Συνδρομές στο κόστος σπουδών πληρώνονται από τους φοιτητές του πρώτου κύκλου για απόκτηση τίτλου Bachelor και τους φοιτητές Master του δεύτερου κύκλου ασχέτως εάν λαμβάνουν κρατική επιδότηση.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ15)

Αυστρία: Τα πανεπιστήμια μπορούν να άρουν την υποχρέωση καταβολής διδάκτρων σπουδών, αλλά δεν μπορούν να τα ζητήσουν από φοιτητές που απαλλάσσονται νόμιμα. Οι Αυστριακοί και οι φοιτητές από τις χώρες της ΕΕ πλέον δεν πληρώνουν διδάκτρα σπουδών στα πανεπιστήμια (από τον Σεπτέμβριο του 2008).

Σλοβενία: Τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να χρεώνουν τους φοιτητές για διδάκτρα εγγραφής, διοικητικό κόστος, και κόστος διαδικασίας επιλογής ή πρακτικής εξάσκησης «επί τόπου».

Φινλανδία: Οι φοιτητές του πανεπιστημίου πρέπει να πληρώνουν συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις. Αντίθετα, τέτοιες πληρωμές είναι προαιρετικές για φοιτητές στις πολυτεχνικές σχολές.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Η SAAS (Υπηρεσία Φοιτητικών Χορηγιών της Σκωτίας) καταβάλλει τις συνδρομές των φοιτητών που το επιθυμούν. Οι περισσότεροι φοιτητές που ολοκληρώνουν το πρόγραμμα σπουδών τους οφείλουν να καταβάλουν κάποια υποχρεωτική πληρωμή μετά την αποφοίτησή τους – γνωστή ως «Αρχικό Κεφάλαιο Αποφοίτων» («Graduate Endowment»). Μολαταύτα, η Κυβέρνηση της Σκωτίας θέσπισε νόμο για την κατάργηση των Τελών για το Αρχικό Κεφάλαιο Αποφοίτων από την 1^η Απριλίου 2008.

Νορβηγία: Σε κάποια ιδρύματα του επιχειρηγόμενου ιδιωτικού τομέα, οι φοιτητές πρέπει επίσης να καταβάλλουν διοικητικά τέλη εισαγωγής, ετήσια διδάκτρα εγγραφής και να συνδράμουν στο κόστος σπουδών.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Δ15)

Στο παρόν Σχήμα δεν απεικονίζονται τα διοικητικά τέλη εισαγωγής (καταβάλλονται εφάπαξ) και τα τέλη πιστοποίησης. Περιλαμβάνονται μόνο τα ετήσια διδάκτρα εγγραφής, συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις και συνδρομές στο κόστος σπουδών. Πλήρης ορισμός αυτών των όρων δίνεται στο Γλωσσάρι. Οι τύποι συνδρομών που αναφέρονται εδώ αφορούν στις συνδρομές που πληρώνουν οι φοιτητές πλήρους φοίτησης με επιδοτούμενη θέση (ή, στην περίπτωση της Λετονίας, χωρίς επιδοτούμενη θέση) και που παρακολουθούν κανονικά τις σπουδές τους. Οποιαδήποτε οικονομική στήριξη τους παρέχεται δεν λαμβάνεται υπ' όψιν.

Ανεξάρτητα ή πέρα από αυτές τις συνδρομές, είναι πιθανό να έχει δημιουργηθεί ένα σύστημα υποχρεωτικών συνδρομών σε φοιτητικές οργανώσεις. Πρόκειται για συνδρομές για έξοδα που σχετίζονται με τη φοιτητική ζωή ή υπηρεσίες, π.χ. εκείνες που προκύπτουν από πολιτιστικές δραστηριότητες ή για ορισμένα είδη ασφάλισης. Όπου απαιτούνται αυτά τα ποσά, είναι πολύ χαμηλότερα από τις συνδρομές για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης.

Σε κάποιες χώρες, ειδικά μέτρα είναι πιθανό να υφίστανται για φοιτητές που πρέπει να επαναλάβουν το έτος ή που χρειάζονται περισσότερο καιρό από ένα ορισμένο πάγιο χρονικό διάστημα για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.

Τα διδάκτρα σπουδών είναι μια διαδεδομένη μορφή συνδρομής, η οποία υιοθετείται σε 16 χώρες. Σε επτά από αυτές – Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), Βουλγαρία, Δημοκρατία της Τσεχίας (μόνο προγράμματα επιπέδου ISCED 5B), Λιθουανία, Κάτω Χώρες, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία) και Λιχτενστάιν – τέτοια διδάκτρα αποτελούν τη μοναδική οικονομική συνδρομή που απαιτείται από τους φοιτητές.

Τα ετήσια διδάκτρα εγγραφής είναι επίσης διαδεδομένα και καταβάλλονται σε 12 χώρες. Ενδέχεται να συνδυάζονται με διδάκτρα σπουδών όπως στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), την Ισπανία (για προγράμματα του επιπέδου ISCED 5A), την Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Νορβηγία (κάποια ιδρύματα στον ιδιωτικό τομέα που εξαρτάται από την κυβέρνηση) και την Τουρκία, ή μεμονωμένα (Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ρουμανία, Σλοβακία και Ισλανδία).

Στη Φινλανδία (δημόσια πανεπιστημιακά ιδρύματα), τη Σουηδία και τη Νορβηγία (στον δημόσιο τομέα), οι φοιτητές πληρώνουν μόνο μια ετήσια συνδρομή στις οργανώσεις τους. Στην Κύπρο, καλούνται να καταβάλουν εφάπαξ μια μικρή συνδρομή στη φοιτητική οργάνωση όταν εγγράφονται για πρώτη φορά. Στην Πολωνία, πρέπει να πληρώσουν πολύ χαμηλά διδάκτρα εγγραφής εφάπαξ όταν εισέρχονται πρώτη φορά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε επτά χώρες, δηλαδή τη Δημοκρατία της Τσεχίας (ISCED 5A), τη Δανία, την Ελλάδα (εξαιρουμένου του Ανοικτού Πανεπιστημίου), την Ισπανία (ISCED 5B), την Ουγγαρία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), οι φοιτητές που σπουδάζουν για απόκτηση του πρώτου πτυχιακού τους τίτλου και οι οποίοι μένουν μέσα στα κανονικά χρονικά όρια του προγράμματος σπουδών τους δικαιούνται δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ίδιο ισχύει για φοιτητές στις πολυτεχνικές σχολές στη Φινλανδία και για φοιτητές που έχουν εξασφαλίσει επιδοτούμενη θέση στην Εσθονία και τη Λετονία. Το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) θεωρείται ως η

χώρα όπου η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δωρεάν, καθώς μια κυβερνητική υπηρεσία πληρώνει τα επισήμως καθορισμένα δίδακτρα εγγραφής για όλους τους φοιτητές ασχέτως του κοινωνικού τους υπόβαθρου, δεδομένου ότι το ζητούν και δεν επαναλαμβάνουν το έτος σπουδών τους. Ωστόσο, μέχρι τον Απρίλιο του 2008, αμέσως μετά την αποφοίτησή τους πρέπει να καταβάλουν μια υποχρεωτική πληρωμή σε αναγνώριση της στήριξης που έλαβαν. Συνολικά, επομένως, δώδεκα χώρες παρέχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η οποία μπορεί να θεωρηθεί δωρεάν (χωρίς πληρωμή διδάκτρων σπουδών ή ετήσιων διδάκτρων εγγραφής).

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η τρέχουσα τάση που διέπει τις συνδρομές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη αφορά στα δίδακτρα σπουδών. Πέρα από το γεγονός ότι αυτό ισχύει σε πολλές χώρες, κάποιες από τις οποίες εισήγαγαν πρόσφατα τέτοια δίδακτρα, σε μερικές άλλες γίνονται διαβουλεύσεις για να αποφασιστεί εάν θα τα εγκαινιάσουν ή έχουν αποφασίσει να τα εγκαινιάσουν (Δημοκρατία της Τσεχίας, Γερμανία και Ουγγαρία) ή προχωρούν σε ρυθμίσεις που θα υπαγορεύουν την καταβολή των διδάκτρων από όλους τους φοιτητές (Λιθουανία). Αντίθετα, η Σλοβενία καταργεί την πληρωμή όλων των διδάκτρων σπουδών στα προγράμματα του επιπέδου ISCED 5 μέχρι το 2009.

ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ISCED 5 ΣΥΧΝΑ ΚΥΜΑΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ € 200 ΜΑΔ ΚΑΙ € 1 000 ΜΑΔ ΕΤΗΣΙΩΣ

Σε χώρες με διαθέσιμα στοιχεία για το μέγεθος των συνδρομών, τα δίδακτρα σπουδών είναι γενικά υψηλότερα από άλλες μορφές συνδρομής. Τα ετήσια διοικητικά δίδακτρα που αναφέρονται δεν ξεπερνούν ποτέ τα € 200 ΜΑΔ εκτός από δύο χώρες όπου είναι σχετικά υψηλά. Στη Γαλλία, τα διοικητικά δίδακτρα μπορεί να φτάνουν σχεδόν στα € 1 000 ΜΑΔ, αλλά αυτό συμβαίνει στην εξαιρετική περίπτωση φοιτητών που σπουδάζουν για απόκτηση του κρατικού τίτλου σπουδών στην ειδικότητα ψυχοκινητικής θεραπείας (για τους περισσότερους φοιτητές τα ετήσια διοικητικά δίδακτρα καθορίζονται στα € 149 ΜΑΔ). Στην Ισλανδία, τα δίδακτρα εγγραφής ανέρχονται στα € 361 ΜΑΔ. Ωστόσο, τόσο στη Γαλλία όσο και την Ισλανδία, τα δίδακτρα εγγραφής είναι η μόνη συνδρομή που ζητείται από τους φοιτητές.

Οι συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις είναι ακόμη χαμηλότερες, και δεν ξεπερνούν τα € 100 ΜΑΔ, ιδιαίτερα, στη Φινλανδία (πανεπιστήμια) και τη Νορβηγία, όπου αυτή η συνδρομή είναι η μοναδική που καλούνται να πληρώσουν οι φοιτητές. Το ύψος του ποσού κυμαίνεται μεταξύ € 51 ΜΑΔ και € 78 ΜΑΔ. Στη Σουηδία, αυτές οι συνδρομές καθορίζονται από διαφορετικές φοιτητικές οργανώσεις αλλά γενικώς ανέρχονται στα € 27 ΜΑΔ ετησίως.

Όταν φοιτητές που λαμβάνουν επιδότηση από το κράτος καλούνται να πληρώσουν δίδακτρα σπουδών, το ποσό των διδάκτρων – ή τουλάχιστον το μέγιστο ποσό τους – είναι στις περισσότερες περιπτώσεις καθορισμένο σε κεντρικό επίπεδο. Μόνο σε δύο χώρες από τις 16 ο καθορισμός του ποσού εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των ιδρυμάτων στον ιδιωτικό τομέα που εξαρτάται από την κυβέρνηση (Νορβηγία) και τον δημόσιο τομέα (Ιταλία). Οι διαφορές μεταξύ χωρών στο ποσό που απαιτείται είναι ουσιαστικές. Δεν ξεπερνούν τα € 200 ΜΑΔ σε κάποια προγράμματα στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα) και την Τουρκία, ενώ υπερβαίνουν τα € 1 000 ΜΑΔ σε όλα τα προγράμματα στο επίπεδο ISCED 5 (πρώτος τίτλος σπουδών) στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), όπως και σε κάποια προγράμματα στην Ισπανία και την Πορτογαλία. Αυτή η συνδρομή μπορεί να φτάνει μέχρι σχεδόν τα € 12 000 ΜΑΔ στον εξαρτώμενο ιδιωτικό τομέα στη Λετονία για φοιτητές που δεν εξασφάλισαν θέσεις επιδοτούμενες από το κράτος. Ωστόσο, στην πλειονότητα των χωρών, η οικονομική στήριξη για καταβολή αυτών των διδάκτρων παρέχεται στους φοιτητές που είναι σε κοινωνικοοικονομική δυσπραγία.

ΜΕΡΟΣ Ι – ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Σχήμα Δ16: Δίδακτρα και άλλες συνδρομές σε € ΜΑΔ που καταβάλλουν φοιτητές πλήρους ημερήσιας φοίτησης για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή ιδιωτικό τομέα που επιχορηγείται από την κυβέρνηση, 2006/07

Τύπος συνδρομής		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Ελάχιστο	Μέγιστο
BE fr	Δίδακτρα σπουδών (βραχυπρόθεσμα μη-πανεπιστημιακά, ISCED 5B)	[Bar chart: 155]																	155	201
	Δίδακτρα σπουδών (μακροπρόθεσμα μη-πανεπιστημιακά, ISCED 5A)	[Bar chart: 310]																	310	402
	Δίδακτρα σπουδών (πανεπιστημιακά, ISCED 5A)	[Bar chart: 742]																	742	
BE de	Δίδακτρα εγγραφής (ISCED 5B)	[Bar chart: 94]																	94	
	Δίδακτρα σπουδών (ISCED 5B)	[Bar chart: 347]																	347	
BE nl	Δίδακτρα σπουδών	[Bar chart: 433]																	433	492
BG	Δίδακτρα σπουδών: προγράμματα Bachelor ISCED 5A	[Bar chart: :]																	:	:
CZ	Δίδακτρα σπουδών (ISCED 5B)	[Bar chart: 147]																	147	294
	Προγράμματα ISCED 5A	[Bar chart: ⊗]																	⊗	⊗
DK		[Bar chart: ⊗]																	⊗	⊗
DE	Τέλη εισαγωγής	[Bar chart: :]																	:	:
	Δίδακτρα εγγραφής	[Bar chart: 76]																	76	96
	Φοιτητικές συνδρομές	[Bar chart: 15]																	15	25
EE		[Bar chart: ⊗]																	⊗	⊗
IE	Δίδακτρα εγγραφής	[Bar chart: 645]																	645	
EL		[Bar chart: ⊗]																	⊗	⊗
ES	Προγράμματα ISCED 5B	[Bar chart: ⊗]																	⊗	⊗
	Δίδακτρα σπουδών (ISCED 5A)	[Bar chart: 497]																	497	1060
	Δίδακτρα εγγραφής (ISCED 5A)	[Bar chart: :]																	:	:
	Τέλη πιστοποίησης (ISCED 5A)	[Bar chart: :]																	:	:
FR	RF: πανεπιστημιακό licence (ISCED 5A) και Instituts Universitaires de Technologie (ISCED 5B)	[Bar chart: 149]																	149	
	Δίδακτρα εγγραφής: υγεία – πανεπιστήμιο (ISCED 5A)	[Bar chart: 149]																	149	994
	RF: grande école προπαρασκευαστικές τάξεις (ISCED 5A) και Section de Techniciens Supérieurs (ISCED 5B)	[Bar chart: ⊗]																	⊗	⊗
IT	Δίδακτρα εγγραφής	[Bar chart: 167]																	167	
	Δίδακτρα σπουδών	[Bar chart: Δ]																		
CY	Συνδρομές εισαγωγής φοιτητή	[Bar chart: 19]																	19	
LV	Δίδακτρα εισαγωγής (φοιτητές χωρίς επιχορηγούμενες θέσεις)	[Bar chart: Δ]																		
	Τέλη πιστοποίησης	[Bar chart: Δ]																		
	Δίδακτρα σπουδών: δημόσιος τομέας (ISCED 5A)	[Bar chart: 841]																	841	8601
	Δίδακτρα σπουδών: δημόσιος τομέας (ISCED 5B)	[Bar chart: 1035]																	1035	1501
LT	Δίδακτρα σπουδών	[Bar chart: 594]																	594	
LU	Δίδακτρα εγγραφής	[Bar chart: 181]																	181	

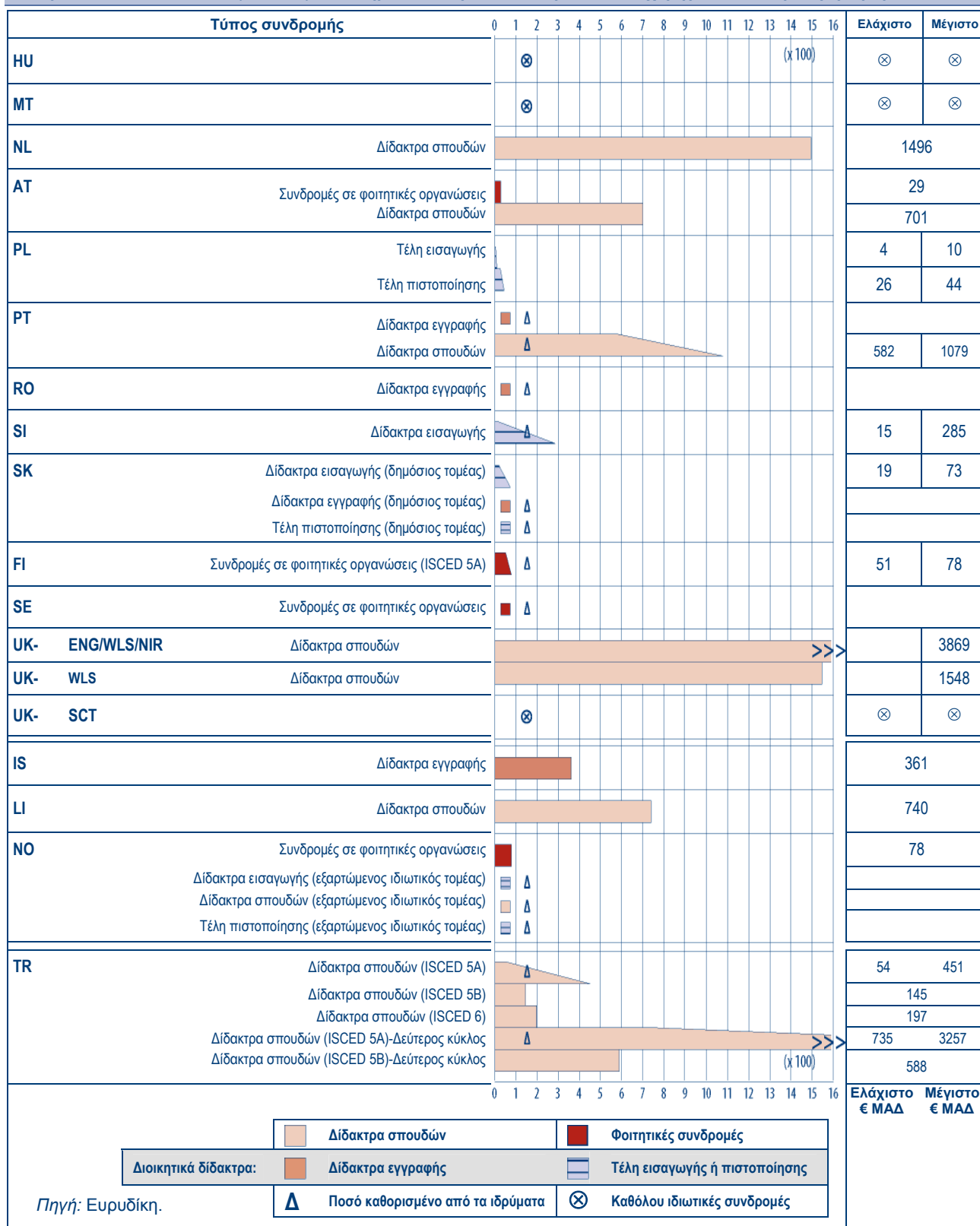
[Orange box]	Δίδακτρα σπουδών	[Red box]	Φοιτητικές συνδρομές
[Light orange box]	Δίδακτρα εγγραφής	[Blue box]	Τέλη εισαγωγής ή πιστοποίησης
[Triangle]	Ποσό καθορισμένο από ιδρύματα	[Cross]	Καθόλου ιδιωτικές συνδρομές

Πηγή: Ευρυδίκη.

ΜΕΡΟΣ Ι – ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Σχήμα Δ16: Δίδακτρα και άλλες συνδρομές σε € ΜΑΔ που καταβάλλουν φοιτητές πλήρους ημερήσιας φοίτησης για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή ιδιωτικό τομέα που επιχορηγείται από την κυβέρνηση, 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ16)

Βέλγιο (BE fr): Στα μη-πανεπιστημιακά προγράμματα, το μέγιστο ποσό αντιστοιχεί στο ποσό που οι τελειόφοιτοι φοιτητές πρέπει να πληρώσουν. Από το ακαδημαϊκό έτος 2006/07, τα συνολικά διδάκτρα που πληρώνουν οι πανεπιστημιακοί φοιτητές δεν μπορούν να ξεπερνούν τα € 762 ΜΑΔ, εκτός από τα *Écoles supérieures des Arts*, τα *Instituts Supérieurs d'Architecture* και κάποιους τομείς σε άλλα *Hautes écoles* (ιδρύματα ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης).

Βέλγιο (BE fr, BE nl): Το ποσό καλύπτει τα διδάκτρα εγγραφής καθώς και τη συνδρομή που πληρώνουν οι φοιτητές στο κόστος σπουδών.

Βέλγιο (BE de): Το μοναδικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το *Autonome Hochschule*, απαιτεί € 242 ΜΑΔ συνδρομή στο κόστος σπουδών, που επομένως είναι χαμηλότερο από το επίσημο μέγιστο των € 358 ΜΑΔ.

Δημοκρατία της Τσεχίας και Μάλτα: Τέλη υποβολής αίτησης (περίπου € 30 ΜΑΔ στη Δημοκρατία της Τσεχίας και € 34 ΜΑΔ στη Μάλτα) χρεώνονται από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A). Ωστόσο, η πληρωμή του τέλους δεν ακολουθείται απαραίτητα από πλήρη εγγραφή.

Εσθονία: Στην περίπτωση φοιτητών που δεν εξασφαλίζουν επιδότηση, κάθε ίδρυμα είναι ελεύθερο να καθορίζει το ποσό που πρέπει να καταβληθεί για διοικητικά διδάκτρα. Στην πράξη, ωστόσο, πολύ λίγα ιδρύματα το πράττουν και, όπου συμβαίνει αυτό, πολύ συχνά ο φοιτητής καλείται να πληρώσει ένα συμβολικό ποσό. Τοιουτοτρόπως, το επίπεδο συνδρομής για τα διδάκτρα σπουδών στην περίπτωση μη επιδοτούμενων θέσεων ρυθμίζεται με απόλυτες τιμές, αλλά υπό την έννοια θεσπισμένης αύξησης στο ποσοστό από το ένα ακαδημαϊκό έτος στο άλλο.

Ισπανία: Το ποσό των διδάκτρων διαφέρει σε κάθε αυτόνομη κοινότητα και, εντός κάθε κοινότητας, από το ένα πρόγραμμα σπουδών στο άλλο. Τα διδάκτρα σπουδών που αναφέρονται εδώ (για τα προγράμματα ISCED 5A) εκτιμώνται βάσει ενός προγράμματος σπουδών 60 διδακτικών μονάδων στις δύο αυτόνομες κοινότητες με τις υψηλότερες και τις χαμηλότερες τιμές, αντίστοιχα (Κανάριοι Νήσοι και Ναβάρρα).

Γαλλία: Μόνο προγράμματα υπό την αιγίδα του Υπουργείου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Έρευνας μελετώνται στο παρόν Σχήμα. Δεν συγκαταλέγονται τα ιδρύματα που υπάγονται σε άλλα υπουργεία. Πέραν των εθνικά καθορισμένων διδάκτρων, κάθε πανεπιστήμιο μπορεί να χρεώσει ειδικά διδάκτρα που εγκρίνει η διοικούσα επιτροπή του (μεταξύ € 9 ΜΑΔ και € 28 ΜΑΔ) για την κάλυψη αθλητικών δραστηριοτήτων, υπηρεσιών που παρέχει η *Service Universitaire de Médecine Préventive et de Promotion de la Santé* (SUMPPS ή πανεπιστημιακή υπηρεσία για την προώθηση της προληπτικής ιατρικής και της υγείας) ή η *Service Universitaire d'Information et d'Orientation* (SUIO ή πανεπιστημιακή υπηρεσία πληροφόρησης και προσανατολισμού).

Ιταλία: Οι φοιτητές πρέπει επίσης να πληρώνουν έναν περιφερειακό φόρο για τη φοιτητική μέριμνα, το οποίο καθορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο.

Λετονία: Οι συνδρομές στο κόστος σπουδών καταβάλλονται μόνο από φοιτητές χωρίς θέση επιδοτούμενη από το κράτος (περίπου τρία τέταρτα όλων των φοιτητών). Τα ποσά δεν καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο αλλά αφήνονται στη διακριτική ευχέρεια των ιδρυμάτων. Αυτά που αναφέρονται εδώ προκύπτουν από εκτιμήσεις που παρέχει το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης.

Λιθουανία: Συνδρομές στο κόστος σπουδών καταβάλλονται από τους φοιτητές του πρώτου κύκλου για απόκτηση πτυχιακού τίτλου σπουδών *Bachelor* ανεξάρτητα από το κατά πόσο λαμβάνουν κρατικό επίδομα, ενώ οι φοιτητές σε επίπεδο *Master* δεύτερου κύκλου με κρατικά επιδοτούμενη θέση (ένα τρίτο των μαθητών) δεν είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν αυτού του είδους τη συνδρομή.

Ουγγαρία: Φοιτητές χωρίς επιδοτούμενη θέση (δεν χρηματοδοτείται από το κράτος) πληρώνουν ετήσια διδάκτρα σπουδών. Τα ετήσια διδάκτρα σπουδών υπολογίζονται από το κάθε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ξεχωριστά με βάση κεντρικούς κανονισμούς. Οι φοιτητές χωρίς κρατική χρηματοδότηση οι οποίοι λαμβάνουν εξαιρετικά αποτελέσματα στις εξετάσεις τους, μπορούν να εξασφαλίσουν καθεστώς χρηματοδότησης από το κράτος. Οι φοιτητές που λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση αλλά αποτυγχάνουν να πετύχουν καθορισμένο αριθμό διδακτικών μονάδων αποβάλλονται από τον κύκλο των φοιτητών που λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση και εντάσσονται στο καθεστώς μη χρηματοδοτούμενων φοιτητών.

Αυστρία: Τα πανεπιστήμια μπορούν να άρουν την υποχρέωση καταβολής διδάκτρων σπουδών, αλλά δεν μπορούν να τα ζητήσουν από φοιτητές που απαλλάσσονται νόμιμα. Οι Αυστριακοί και οι φοιτητές από τις χώρες της ΕΕ πλέον δεν πληρώνουν διδάκτρα σπουδών στα πανεπιστήμια (από τον Σεπτέμβριο του 2008).

Πολωνία: Για το ακαδημαϊκό έτος 2007/08, διάφορα τέλη εισαγωγής πρέπει να πληρώνονται κατόπιν εθνικού υπουργικού κανονισμού. Για τα προγράμματα που απαιτούν εξέταση σε καλλιτεχνικές δεξιότητες καθώς και τα προγράμματα αρχιτεκτονικής, διακόσμησης εσωτερικών χώρων και πολεοδομίας, το μέγιστο ποσό ορίζεται στα € 67 ΜΑΔ. Για τα προγράμματα που απαιτούν εξέταση στον αθλητισμό, το μέγιστο ποσό ορίζεται στα € 44 ΜΑΔ. Για τα υπόλοιπα προγράμματα τα μέγιστα τέλη εισαγωγής ανέρχονται στα € 38 ΜΑΔ.

Ρουμανία: Στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου, τα διδάκτρα εγγραφής κυμαίνονται από € 32 ΜΑΔ σε € 127 ΜΑΔ, και τα διδάκτρα σπουδών (για μη-επιχορηγούμενες θέσεις) από € 1 109 ΜΑΔ σε € 1 273 ΜΑΔ.

Σουηδία: Το μέγεθος των συνδρομών καθορίζεται από τις φοιτητικές ενώσεις και ποικίλλει ανάλογα με το ίδρυμα. Το μέσο ποσό ανέρχεται γύρω στα € 27 ΜΑΔ.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Οι περισσότεροι φοιτητές είναι πιθανό να πληρώσουν το αρχικό κεφάλαιο αποφοίτου με την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών τους. Το ποσό (€ 2 977 ΜΑΔ ανά φοιτητή που ξεκινά κατά το έτος αναφοράς 2005/06) δεν χορηγείται με βάση τον πόρους διαβίωσης των φοιτητών και πληρώνεται τον Απρίλιο που ακολουθεί την αποφοίτηση. Μολαταύτα, η Κυβέρνηση της Σκωτίας νομοθέτησε την κατάργηση του Τέλους για το Αρχικό Κεφάλαιο Αποφοίτων από την 1^η Απριλίου 2008.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι συνδρομές στο διοικητικό κόστος (ετήσια διδάκτρα εγγραφής, τέλη εισαγωγής και πιστοποίησης), συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις και συνδρομές στο κόστος σπουδών (δίδακτρα σπουδών) ορίζονται στο Γλωσσάρι. Οι συνδρομές που αναφέρονται εδώ είναι εκείνες που πληρώνονται ετησίως (εκτός από την περίπτωση τελών εισαγωγής και πιστοποίησης) από φοιτητές πλήρους φοίτησης με επιδοτούμενη θέση (ή, στη Λετονία, χωρίς επιδοτούμενη θέση) και που προχωρούν κανονικά τις σπουδές τους. Οποιαδήποτε οικονομική στήριξη μπορεί να λαμβάνουν, δεν συνεκτιμάται.

Η κατηγορία «άλλα» καλύπτει τέλη εισαγωγής και πιστοποίησης. Το σύμβολο Δ δηλώνει ότι ο καθορισμός του ποσού αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια των ιδρυμάτων. Εάν ενδείκνυται ελάχιστο και/ή μέγιστο επίπεδο, τα ποσά μπορεί να καθορίζονται ελεύθερα στα πλαίσια του αντίστοιχου πεδίου.

Τα ποσά μετατράπηκαν σε «ισοτιμία αγοραστικής δύναμης» (βλ. Γλωσσάρι για τον ορισμό και τον πίνακα μετατροπής).

ΠΟΡΟΙ

ΜΕΡΟΣ II – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

ΤΟ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΥΠΕΡΤΕΡΕΙ

ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών μπορεί να οργανωθεί με διάφορους τρόπους, αλλά συνήθως περιλαμβάνει ένα γενικό και ένα επαγγελματικό σκέλος. Το γενικό σκέλος αφορά στα προγράμματα που καλύπτουν τη γενική εκπαίδευση και τη μελέτη του ενός ή περισσότερων ειδικών γνωστικών αντικειμένων που θα διδάξουν και μπορεί επίσης να αναφέρεται στο πτυχίο που αποκτήθηκε σε συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

Το επαγγελματικό σκέλος παρέχει στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς τόσο τις θεωρητικές όσο και τις πρακτικές δεξιότητες που χρειάζονται και περιλαμβάνει την πρακτική άσκηση σε σχολική τάξη.

Είναι δυνατό να διακρίνουμε δύο κύρια μοντέλα αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών βάσει του τρόπου με τον οποίο αυτά τα δύο σκέλη συνδυάζονται. Το επαγγελματικό σκέλος ενδέχεται να υλοποιείται παράλληλα με τα γενικά προγράμματα (**ταυτόχρονο μοντέλο**) ή να έπεται (**διαδοχικό μοντέλο**). Το απολυτήριο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι το εφόδιο που χρειάζεται για συμμετοχή στην κατάρτιση, σύμφωνα με το ταυτόχρονο μοντέλο όπως επίσης και, σε μερικές περιπτώσεις, ένα πιστοποιητικό που να αποδεικνύει την ικανότητα του υποψηφίου να φοιτήσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και/ή την κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Στο διαδοχικό μοντέλο, οι φοιτητές που έλαβαν πανεπιστημιακή τριτοβάθμια εκπαίδευση σε συγκεκριμένο τομέα, έπειτα προχωρούν σε επαγγελματική κατάρτιση σε ξεχωριστή φάση. Στα πλαίσια του ταυτόχρονου μοντέλου, οι φοιτητές λαμβάνουν συγκεκριμένη κατάρτιση για εκπαιδευτικούς από την αρχή των σπουδών τους, ενώ στο διαδοχικό μοντέλο αυτό συμβαίνει μετά την απόκτηση του πτυχίου τους.

Σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι εκπαιδευτικοί στο **προσχολικό** και **πρωτοβάθμιο** επίπεδο εκπαίδευσης, καταρτίζονται σύμφωνα με το ταυτόχρονο μοντέλο. Ωστόσο, στη Γαλλία, όλοι οι εκπαιδευτικοί αυτού του επιπέδου παρακολουθούν μια διαδοχική μορφή κατάρτισης. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), το ταυτόχρονο μοντέλο ήταν η κατεύθυνση που παραδοσιακά παρέχεται στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά τώρα πια και οι δύο κατευθύνσεις είναι διαθέσιμες και η διαδοχική κατεύθυνση είναι πλέον συνήθης.

Για τη γενική **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**, το ταυτόχρονο συνυπάρχει με το διαδοχικό μοντέλο ή αποτελεί την μοναδική δυνατή επιλογή. Στη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία και την Ισλανδία, το ταυτόχρονο μοντέλο είναι το πιο διαδεδομένο μοντέλο γι' αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης. Με εξαίρεση τη Λιθουανία και τη Μάλτα, σε αυτές τις χώρες η πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οργανώνονται στα πλαίσια μιας ενιαίας δομής (Σχήμα Β1). Ωστόσο, στην Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Κύπρο και την Ουγγαρία, το διαδοχικό μοντέλο είναι το μοναδικό μοντέλο κατάρτισης για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

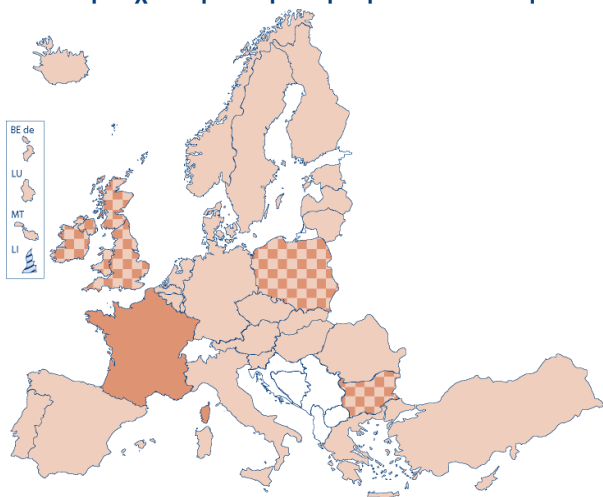
Το διαδοχικό μοντέλο υιοθετείται πιο συχνά για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών της γενικής **ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**. Ωστόσο, όλοι οι εκπαιδευτικοί που σπουδάζουν για να εργαστούν σε αυτό το επίπεδο στη Γερμανία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία λαμβάνουν εκπαίδευση που παρέχεται σύμφωνα με το ταυτόχρονο μοντέλο. Πολλές είναι οι χώρες που προσφέρουν και τις δύο κατευθύνσεις. Στη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το διαδοχικό είναι, ωστόσο, το πιο διαδεδομένο μοντέλο γι' αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης.

Στη Μάλτα, τη Φινλανδία και τη Λιθουανία, η πλειονότητα όλων των εκπαιδευτικών στην (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση λαμβάνουν κατάρτιση που παρέχεται σύμφωνα με το ταυτόχρονο μοντέλο. Στη Γερμανία, τη Σλοβακία, τη Σουηδία και την Τουρκία, το ταυτόχρονο μοντέλο είναι η μόνη δυνατή κατεύθυνση για διδασκαλία σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Στη Γαλλία, υπάρχει μόνο το διαδοχικό μοντέλο.

Σχήμα Δ17: Δομή της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών της προσχολικής, πρωτοβάθμιας και γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 0, 1, 2 και 3), 2006/07

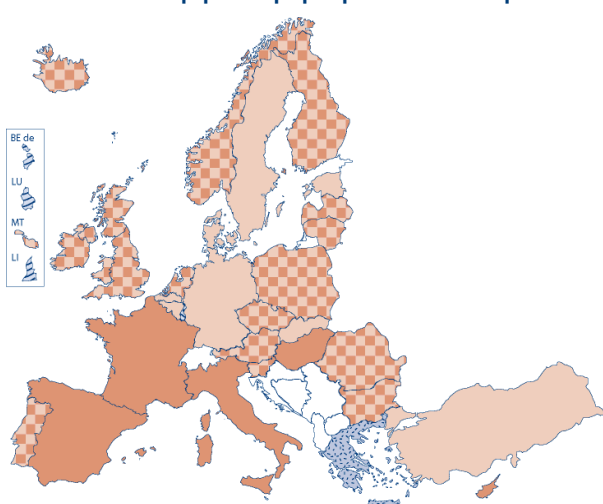
Προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση

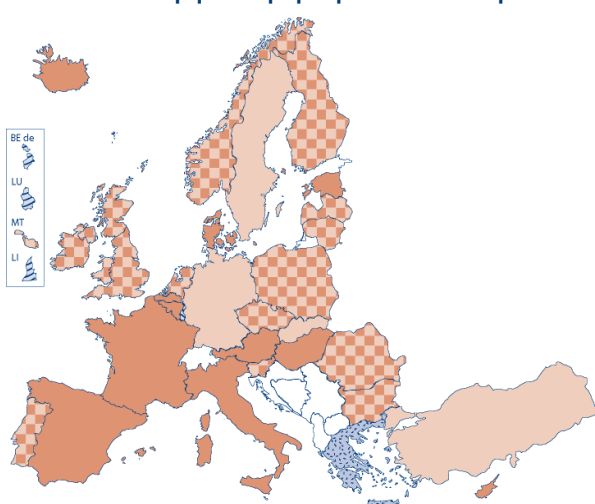
- Ταυτόχρονο μοντέλο
- Διαδοχικό μοντέλο
- Κατάρτιση των εκπαιδευτικών στο εξωτερικό
- Επαγγελματική φάση δεν είναι υποχρεωτική

Πηγή: Ευρυδίκη.

Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ17)

Βέλγιο (BE de): Η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών του δευτεροβάθμιου επιπέδου, παρέχεται εκτός των ορίων της γερμανόφωνης κοινότητας. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί κατάρτιζονται στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου.

Δανία: Για τους εκπαιδευτικούς στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο, η επαγγελματική κατάρτιση γίνεται υποχρεωτική μόνο στο πρώτο έτος της τακτικής απασχόλησης.

Ελλάδα: Η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εξαρτάται από το ίδρυμα και τα γνωστικά αντικείμενα στα οποία οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί προτίθενται να ειδικευτούν.

Λετονία: Οι εκπαιδευτικοί μουσικής, φυσικής αγωγής, ξένων γλωσσών, εικαστικών τεχνών και λετονικής γλώσσας και λογοτεχνίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να παρακολουθήσουν και να ολοκληρώσουν ένα πρόγραμμα σπουδών σύμφωνα με το διαδοχικό μοντέλο.

Λουξεμβούργο: Για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μόνο η επαγγελματική φάση της κατάρτισης παρέχεται στη χώρα.

Ουγγαρία: Για τη γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το ταυτόχρονο μοντέλο εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι την πλήρη εφαρμογή του νέου διαδοχικού μοντέλου (2009).

Ηνωμένο Βασίλειο: Η πιο συνήθης κατεύθυνση κατάρτισης είναι η διαδοχική, αν και η ταυτόχρονη κατεύθυνση είναι επίσης ευρέως διαθέσιμη, ειδικότερα για τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην Αγγλία και την Ουαλία, παρέχονται επίσης και άλλες κατευθύνσεις για την απόκτηση του *Qualified Teacher Status*, περιλαμβανομένης της μερικής, ευέλικτης και βασισμένης στην απασχόληση κατάρτισης.

Λιχτενστάιν: Οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί κατάρτιζονται ως επί το πλείστον στην Ελβετία και την Αυστρία.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Ο χάρτης για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτυπώνει την κατάσταση στα πλαίσια της ενιαίας δομής.

— ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ —

Η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών της **προσχολικής παροχής** (ISCED 0) στις περισσότερες περιπτώσεις υπάγεται στο τριτοβάθμιο επίπεδο. Στην Αυστρία, παρέχεται είτε στο ανώτερο δευτεροβάθμιο είτε στο μη-τριτοβάθμιο μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο. Στη Μάλτα, οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης καταρτίζονται αποκλειστικά στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Στη Δημοκρατία της Τσεχίας και τη Σλοβακία, αυτή η κατάρτιση λαμβάνει δύο μορφές: η μία παρέχεται στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο και η άλλη σε τριτοβάθμιο επίπεδο.

Σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες (Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία και Ηνωμένο Βασίλειο), η κατάρτιση για τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς της προσχολικής εκπαίδευσης είναι παρόμοια ή ίδια με την αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες, όπου δεν υφίσταται διακριτό προσχολικό επίπεδο βασισμένο στο σχολείο (Σχήμα Β1), τα παιδιά ηλικίας 4 ετών φοιτούν στο δημοτικό σχολείο και διδάσκονται από εκπαιδευτικούς τους δημοτικού σχολείου.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η διάρκεια της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών της προσχολικής εκπαίδευσης είναι τριετής ή τετραετής. Ωστόσο, η αντίστοιχη παροχή είναι πενταετής στη Γαλλία και την Πολωνία (μία από τρεις πιθανές κατευθύνσεις), ενώ στη Μάλτα είναι διετής. Στην Αυστρία, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών για την προσχολική εκπαίδευση διαρκεί πέντε έτη στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (η πιο διαδεδομένη κατεύθυνση) και δύο έτη στο μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο.

Μια υποχρεωτική ελάχιστη περίοδος επαγγελματικής κατάρτισης προβλέπεται σε όλες σχεδόν τις χώρες, ωστόσο, με έντονες αποκλίσεις μεταξύ των χωρών.

Ο χρόνος διάρκειας της επαγγελματικής κατάρτισης φαίνεται να συνδέεται με το επίπεδο το οποίο την παρέχει καθώς και το ακολουθούμενο μοντέλο (Σχήμα Δ17). Για παράδειγμα, αντιστοιχεί με 60 % ή περισσότερο του συνολικού χρόνου που διατίθεται στη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, τη Λετονία, το Λουξεμβούργο, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία, όπου παρέχεται στο τριτοβάθμιο προσανατολισμένο στην απασχόληση επίπεδο (ISCED 5B) ή στο ανώτατο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Ασχέτως επιπέδου, η αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης δεν είναι ποτέ χαμηλότερη από το 30 % και συχνά φτάνει τουλάχιστον το 50 %. Αντίθετα, στο τριτοβάθμιο επίπεδο ISCED 5A, η αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης συχνά είναι χαμηλότερη από το 50 % εκτός από τη Δανία, την Ουγγαρία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία. Σε όλες τις χώρες όπου η παρεχόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτικών οργανώνεται σύμφωνα με το ταυτόχρονο μοντέλο, η αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης πάντοτε ανέρχεται τουλάχιστον στο 30 %. Εξαιρέση αποτελούν η Πολωνία και η Πορτογαλία.

Σε πολλές χώρες, οι φορείς που παρέχουν προγράμματα κατάρτισης μπορούν να ορίσουν την επαγγελματική κατάρτιση πέρα από τον ενδεδειγμένο ελάχιστο χρόνο. Οι φορείς που παρέχουν προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών είναι ελεύθεροι να αποφασίσουν τον χρόνο που θα δαπανηθεί σε αυτή την παροχή μόνο στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας (στο επίπεδο ISCED 5A), την Ελλάδα, τη Σλοβακία και την Ισλανδία.

Επεξηγηματική σημείωση για τα Σχήματα Δ18, Δ19, Δ20, Δ21

Για τον προσδιορισμό της αναλογίας της επαγγελματικής κατάρτισης κατά την πλήρη περίοδο της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, υπολογίζουμε μόνο το ελάχιστο υποχρεωτικό πρόγραμμα για το σύνολο των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Στα πλαίσια αυτού του ελάχιστου υποχρεωτικού προγράμματος, γίνεται διάκριση μεταξύ της γενικής και επαγγελματικής κατάρτισης.

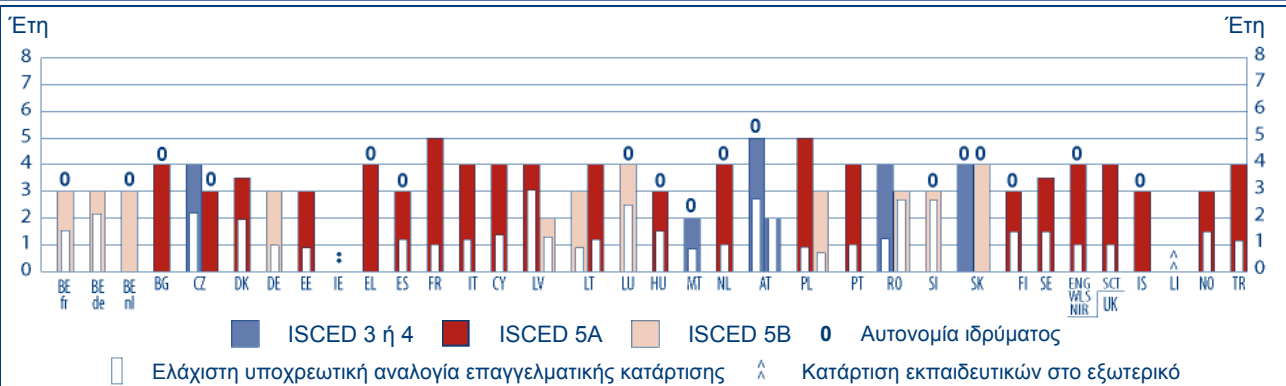
Γενική κατάρτιση: Στα πλαίσια του ταυτόχρονου μοντέλου, πρόκειται για γενικά προγράμματα σπουδών και προγράμματα εξειδίκευσης στο/α γνωστικό/ά αντικείμενο/α που οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί θα διδάξουν στο μέλλον. Σκοπός αυτών των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι, επομένως, να παρέχουν στους υπό κατάρτιση εκπαιδευτικούς ενδεδειγμένη γνώση ενός ή περισσοτέρων γνωστικών αντικείμενων και ευρείες γενικές γνώσεις. Στην περίπτωση του διαδοχικού μοντέλου, η γενική εκπαίδευση αναφέρεται στο πτυχίο που απέκτησε ο υποψήφιος σε συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

Επεξηγηματική σημείωση για τα Σχήματα Δ18, Δ19, Δ20, Δ21

Επαγγελματική κατάρτιση: Παρέχει στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς, θεωρητική και πρακτική γνώση για το μελλοντικό τους επάγγελμα. Πέραν των μαθημάτων στην ψυχολογία και τις διδακτικές μεθόδους και μεθοδολογία, περιλαμβάνει τοποθέτηση των υποψηφίων εκπαιδευτικών σε τάξη διδασκαλίας. Σε μερικές χώρες, η επαγγελματική κατάρτιση λαμβάνει τη μορφή τελικής φάσης αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» (Σχήμα Δ22). Τα Σχήματα εμφανίζουν μόνο την ελάχιστη υποχρεωτική διάρκεια της αρχικής κατάρτισης και περιλαμβάνουν την τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» μόνο στις χώρες όπου αυτή η διαδικασία θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών.

Η διάρκεια της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών εκφράζεται σε έτη. Στην περίπτωση των χωρών που παρέχουν κατάρτιση εκπαιδευτικών η οποία ακολουθεί διαφορετικές κατευθύνσεις, εμφανίζεται μόνο η πιο διαδεδομένη κατεύθυνση.

Σε μερικές χώρες, το εκάστοτε ίδρυμα ενδέχεται να αποφασίζει τον χρόνο της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών ο οποίος αφιερώνεται ειδικά στην επαγγελματική κατάρτιση. Η **αυτονομία των ιδρυμάτων** ενδέχεται να είναι πλήρης (που σημαίνει ότι δεν απαιτείται ελάχιστος χρόνος). Σε αυτές τις περιπτώσεις, προστέθηκε απλώς το σύμβολο 0. Ωστόσο, η αυτονομία μπορεί επίσης να είναι περιορισμένη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα ιδρύματα πρέπει να καθορίσουν ελάχιστο χρόνο για την επαγγελματική κατάρτιση όπως ορίζουν οι κεντρικές/ανωτάτου επιπέδου αρχές, αλλά έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τον χρόνο, εάν το επιθυμούν. Στα Σχήματα εμφανίζεται η ελάχιστη αναλογία, ενώ η δυνατότητα των ιδρυμάτων να την αυξήσουν δηλώνεται επίσης με το σύμβολο 0.

Σχήμα Δ18: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών προσχολικού επιπέδου (ISCED 0) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07

Ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία επαγγελματικής κατάρτισης, σε ποσοστιαίες μονάδες

BE fr	BE de	CZ	DK	DE	EE	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	FI	SE	UK (*)	UK-SCT	NO	TR					
51.4	72.2	54.8	55.7	33.3	30.0	40.0	20.0	30.0	34.5	76.3	65.0	30.0	30.0	62.5	50.6	42.6	25.0	54.4	100	18.2	23.5	25.0	30.6	90.0	89.0	50.0	42.9	25.0	25.0	50.0	28.6

UK (*) = UK-ENG/WLS/NIR

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Σταδιακή εφαρμογή τουλάχιστον 45 ECTS για τοποθέτηση σε τάξη διδασκαλίας ξεκίνησε το 2007.

Βουλγαρία: Συνυπάρχουν και οι δύο μορφές τριτοβάθμιας παροχής (ISCED 5B και ISCED 5A), με κυρίαρχο το επίπεδο ISCED 5A.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών μπορεί επίσης να διαρκεί τρία έτη στο επίπεδο ISCED 5B.

Γερμανία: Οι πληροφορίες αναφέρονται σε πτυχιούχους νέους ή κοινοτικούς εργαζομένους (*Erzieher*), που δεν έχουν καθεστώς εκπαιδευτικού.

Ιρλανδία και Κάτω Χώρες: Η αναλογία του αριθμού της επαγγελματικής κατάρτισης παρουσιάζει έναν μέσο όρο, καθώς τα ιδρύματα αποφασίζουν για τον χρόνο που θα αφιερωθεί στην επαγγελματική κατάρτιση. Τα παιδιά ηλικίας μεταξύ 4 και 6 ετών φοιτούν σε δημοτικά σχολεία. Το διάγραμμα αφορά στην αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών για το πρωτοβάθμιο επίπεδο.

Γαλλία: Η επαγγελματική κατάρτιση λαμβάνει χώρα στα πλαίσια της τελικής φάσης αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» που διαρκεί ένα έτος.

Αυστρία: Στα πρώτα 4 χρόνια της πενταετούς περιόδου κατάρτισης των εκπαιδευτικών η φοίτηση οργανώνεται στο επίπεδο 3, ενώ στον πέμπτο χρόνο οργανώνεται στο επίπεδο ISCED 4. Η διετής κατάρτιση ανήκει στο επίπεδο ISCED 4.

Πολωνία: Τριετής κατεύθυνση στο επίπεδο ISCED 5A, που τελειώνει με πτυχίο Bachelor, είναι επίσης δυνατή γι' αυτό το επίπεδο.

Πορτογαλία: Συνυπάρχουν και οι δύο μορφές τριτοβάθμιας παροχής (ISCED 5B και ISCED 5A).

Σλοβακία: Τα ιδρύματα μπορούν να αποφασίσουν για τη διάρκεια της επαγγελματικής κατάρτισης, αλλά ο ελάχιστος αριθμός τοποθετήσεων στην τάξη διδασκαλίας ορίζεται.

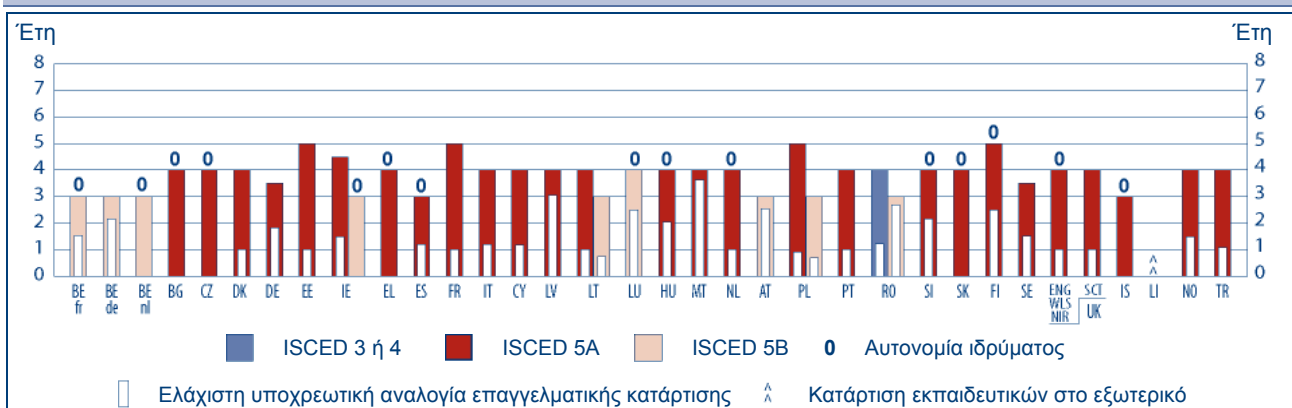
Φινλανδία: Στα πλαίσια των εθνικών κανονισμών, τα πανεπιστήμια αποφασίζουν για το περιεχόμενο και τη δομή των πτυχίων τους, ως εκ τούτου υπάρχουν διακυμάνσεις στα ποσοστά.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Το επαγγελματικό σκέλος ορίζεται σε σχέση με τις προδιαγραφές και τις ικανότητες παρά με τη διάρκεια, αν και όλοι οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί απαιτείται να περάσουν μια ελάχιστη περίοδο στο σχολείο. Τα στοιχεία που εμφανίζονται, αναφέρονται στη διαδοχική κατεύθυνση. Η ταυτόχρονη κατεύθυνση είναι επίσης συνηθής. Στην Αγγλία και την Ουαλία, υπάρχουν και κάποιες ευέλικτες κατευθύνσεις κατάρτισης βασισμένες στην απασχόληση οι οποίες οργανώνονται σε μορφή μερικής φοίτησης.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, με μία εξαίρεση, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών για το **πρωτοβάθμιο επίπεδο** (ISCED 1) λαμβάνει χώρα στο τριτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 5A ή ISCED 5B). Στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Πολωνία και την Πορτογαλία, συνυπάρχουν και οι δύο μορφές τριτοβάθμιας παροχής. Στο Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, την Αυστρία και τη Ρουμανία, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών γι' αυτό το επίπεδο λαμβάνει χώρα μόνο στο τριτοβάθμιο επίπεδο που είναι προσανατολισμένο στην απασχόληση (ISCED 5B). Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Ρουμανία, όπου οι ελλείψεις σε εκπαιδευτικούς ώθησαν στην επανεισαγωγή του προγράμματος κατάρτισης των εκπαιδευτικών στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο παράλληλα με ένα πρόγραμμα τριτοβάθμιου επιπέδου.

Σχήμα Δ19: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης εκπαιδευτικών για το πρωτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 1) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07

Ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία επαγγελματικής κατάρτισης σε ποσοστιαίες μονάδες

BE fr	BE de	DK	DE	EE	IE	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	FI	SE	UK (1)	UK-SCT	NO	TR			
51.4	72.2	25.0	52.0	20.0	33.3	40.0	20.0	30.0	29.6	76.3	25.0	25.0	62.5	51.1	90.8	25.0	85.0	18.2	23.5	25.0	30.6	90.0	54.2	50.0	43.0	25.0	25.0	37.5	27.3

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Σταδιακή εφαρμογή τουλάχιστον 45 ECTS για τοποθέτηση σε τάξη διδασκαλίας ξεκίνησε το 2007.

Βουλγαρία: Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών μπορεί να διαρκέσει πέντε χρόνια ανάλογα με το ίδρυμα. Επίσης διαρκεί τρία χρόνια σε πολύ περιορισμένη μορφή παροχής στο επίπεδο ISCED 5.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών οργανώνεται μόνο σε προγράμματα Master's, που μπορεί να διαρκούν 4 με 6 χρόνια. Το 2006/07 τα νέα προγράμματα συνήθως διαρκούσαν 5 χρόνια.

Γαλλία: Η επαγγελματική κατάρτιση λαμβάνει χώρα στα πλαίσια της τελικής φάσης αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» διάρκειας ενός έτους.

Πολωνία: Μια τριετής κατεύθυνση στο επίπεδο ISCED 5A, που τελειώνει με πτυχίο Bachelor, ισχύει επίσης σε αυτό το επίπεδο.

Πορτογαλία: Συνυπάρχουν και οι δύο μορφές τριτοβάθμιας παροχής (ISCED 5B και ISCED 5A).

Ρουμανία: Από το 2005/06, τα προγράμματα σπουδών στο επίπεδο ISCED 5B αναδιοργανώνονται με στόχο τη μετατροπή τους σε προγράμματα επιπέδου ISCED 5A.

Σλοβενία: Ένα νέο πρόγραμμα σπουδών που επεκτείνει την κατάρτιση σε 5 έτη εγκαινιάζεται το 2009.

Φινλανδία: Στα πλαίσια των εθνικών κανονισμών, τα πανεπιστήμια αποφασίζουν για το περιεχόμενο και τη δομή των πτυχίων τους, ως εκ τούτου υπάρχουν διακυμάνσεις στα ποσοστά. Τα στοιχεία αφορούν κυρίως στους εκπαιδευτικούς στα πρώτα έξι χρόνια του *perusopetus/grundläggande utbildning*.

Σουηδία: Αυτή η πληροφορία αφορά σε εκπαιδευτικούς στα πρώτα έξι χρόνια του *grundskola*.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ19 – συνέχεια)

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Το επαγγελματικό σκέλος ορίζεται σε σχέση με τις προδιαγραφές και τις ικανότητες παρά με τη διάρκεια, αν και όλοι οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί απαιτείται να περάσουν μια ελάχιστη περίοδο στο σχολείο. Τα στοιχεία που εμφανίζονται, αναφέρονται στη διαδοχική κατεύθυνση. Η ταυτόχρονη κατεύθυνση είναι επίσης συνήθης. Στην Αγγλία και την Ουαλία, υπάρχουν και κάποιες ευέλικτες κατευθύνσεις κατάρτισης βασισμένες στην απασχόληση οι οποίες οργανώνονται σε μορφή μερικής φοίτησης.

Τουρκία: Οι σχολές ενδέχεται να έχουν την ευχέρεια να καταρτίζουν μέχρι και το 25 % του προγράμματος.

Επεξηγηματική σημείωση: βλ. «Επεξηγηματική σημείωση για τα Σχήματα Δ18, Δ19, Δ20, Δ21».

Η διάρκεια της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών του δημοτικού σχολείου και η αναλογία του χρόνου που αφιερώνεται ειδικότερα στην επαγγελματική κατάρτιση εξαρτώνται από το επίπεδο της παροχής. Τα τριετή προγράμματα αποτελούν τη νόρμα σε χώρες όπου η κατάρτιση των εκπαιδευτικών παρέχεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που είναι προσανατολισμένη στην απασχόληση (ISCED 5B), και κανονικά πάνω από 50 % αυτής της περιόδου αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά στην Αυστρία και τη Ρουμανία. Η κατάρτιση σε επίπεδο ISCED 5A για εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συνήθως διαρκεί τέσσερα έτη (πέντε στην Εσθονία, τη Γαλλία, την Πολωνία και τη Φινλανδία). Το ποσοστό που προορίζεται για επαγγελματική κατάρτιση κυμαίνεται μεταξύ 13-90 %, επομένως διαφέρει ευρέως από χώρα σε χώρα. Υψηλά ποσοστά καταγράφονται στη Σλοβενία, τη Μάλτα και τη Φινλανδία. Τα ιδρύματα είναι ελεύθερα να αποφασίσουν πόσος χρόνος θα αφιερωθεί στην επαγγελματική κατάρτιση στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ελλάδα, τη Σλοβακία και την Ισλανδία. Σε αρκετές άλλες χώρες, μόνο μια ελάχιστη περίοδος επαγγελματικής κατάρτισης προβλέπεται και επιπλέον η παροχή μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το ίδρυμα.

Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΤΩΤΕΡΟ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΕΧΕΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

Σε όλες τις χώρες, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών για το **κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο** (ISCED 2) παρέχεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στις περισσότερες περιπτώσεις οδηγεί σε ακαδημαϊκούς τίτλους σπουδών (ISCED 5A). Ωστόσο, στο Βέλγιο και την Αυστρία (στην περίπτωση των *Hauptschulen*), οι εκπαιδευτικοί εντάσσονται στο εκπαιδευτικό επάγγελμα κατόπιν ολοκλήρωσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσανατολισμένης στην απασχόληση (ISCED 5B).

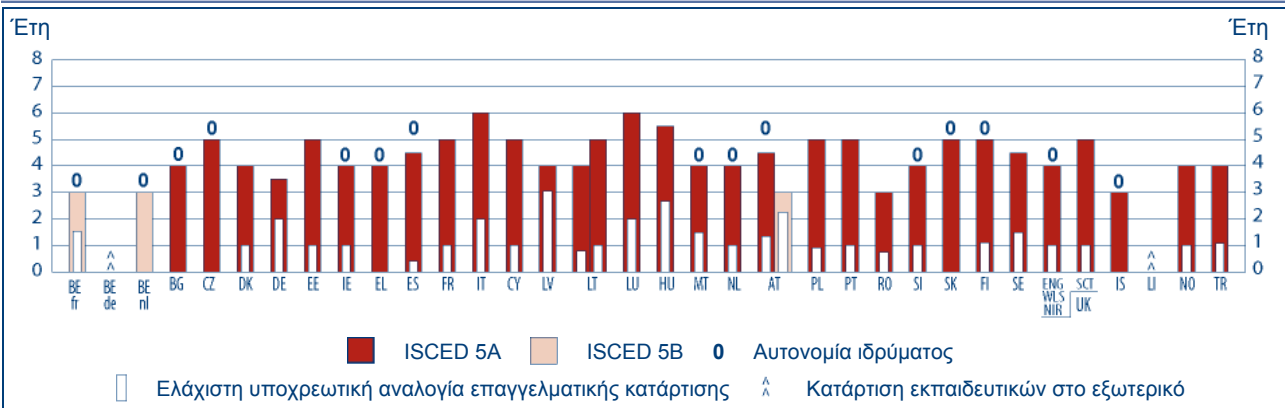
Η αρχική κατάρτιση για το κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο γενικά κυμαίνεται μεταξύ τεσσάρων και πέντε ετών, εκτός από το Βέλγιο και την Αυστρία (στην περίπτωση των εκπαιδευτικών του *Hauptschule*), όπου διαρκεί τρία χρόνια. Στην Ισλανδία, η εκπαίδευση σύμφωνα με το ταυτόχρονο μοντέλο διαρκεί τρία έτη και στο διαδοχικό μοντέλο τέσσερα. Οι κατευθύνσεις που ακολουθούν το διαδοχικό μοντέλο τείνουν γενικά να είναι μακρύτερης διάρκειας, όπως στην Ιταλία και το Λουξεμβούργο.

Όπου η κατάρτιση των εκπαιδευτικών συνάδει με το ταυτόχρονο μοντέλο (Σχήμα Δ17), η αναλογία του χρόνου που προορίζεται για την επαγγελματική κατάρτιση είναι γενικά μεγαλύτερη, συχνά υψηλότερη από 30 %, όπως στη Μάλτα και τη Σουηδία και ακόμη περισσότερο από 50 % στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, τη Λετονία και την Αυστρία. Αντίθετα, στο διαδοχικό μοντέλο ποτέ δεν υπερβαίνει το 40 %, εκτός από την Ουγγαρία.

Σε κάποιες χώρες, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών για το κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο παρέχεται σύμφωνα με τα δύο μοντέλα. Στην Αυστρία (εκπαιδευτικοί στα *allgemein bildenden höheren Schulen*), τη Λετονία και τη Λιθουανία, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών που βασίζεται στο διαδοχικό μοντέλο διαρκεί περισσότερο, αλλά η αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης είναι μεγαλύτερη στο ταυτόχρονο μοντέλο. Αντίθετα, στη Λιθουανία, η σχετική αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης στα πλαίσια της αρχικής κατάρτισης δεν εξαρτάται από το ιδιαίτερο μοντέλο παροχής.

Σε αρκετές χώρες, τα ιδρύματα είναι εντελώς ελεύθερα να οργανώσουν κατά βούληση τον χρόνο που προορίζουν για διαφορετικά σκέλη της κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, πολλές εθνικές πολιτικές θεσπίζουν συγκεκριμένες ελάχιστες περιόδους για τοποθέτηση σε τάξεις διδασκαλίας στα σχολεία.

Σχήμα Δ20: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών γενικού κατώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου (ISCED 2) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07

Ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία επαγγελματικής κατάρτισης σε ποσοστιαίες μονάδες

BE fr	DK	DE	EE	IE	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	FI	SE	UK (*)	UK-SCT	NO	TR		
51.4	25.0	57.0	20.0	25.0	9.1	20.0	33.3	20.0	76.3	20.0	20.0	33.3	48.5	37.5	25.0	30.0	75.0	18.2	20.0	25.0	25.0	21.9	33.3	25.0	20.0	25.0	27.3

UK (*) = UK-ENG/WLS/NIR

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Οι εκπαιδευτικοί της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δύνανται να διδάσκουν στα πρώτα τρία χρόνια της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Βέλγιο (BE nl): Σταδιακή εφαρμογή τουλάχιστον 45 ECTS για τοποθέτηση σε τάξη διδασκαλίας ξεκίνησε το 2007.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Σύμφωνα με τον Νόμο περί Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, προγράμματα δύο κύκλων μπορεί να διαρκούν 4-7 έτη. Το 2006/07, τα περισσότερα πανεπιστήμια εγκαινίασαν τέτοια προγράμματα σπουδών. Τα προγράμματα για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών συνήθως διαρκούν 5 χρόνια. Ωστόσο, τα παλιά προγράμματα διάρκειας τεσσάρων ετών παρέχονται ακόμα.

Ελλάδα: Η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης εξαρτάται από το ίδρυμα και το γνωστικό αντικείμενο στο οποίο οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί προτίθενται να ειδικευτούν.

Ισπανία: Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών μπορεί επίσης να διαρκεί πέντε ή έξι χρόνια. Μετά την εφαρμογή του νέου Νόμου περί Εκπαίδευσης (2006), αναμένεται η αναδιοργάνωση της επαγγελματικής κατάρτισης.

Γαλλία: Η επαγγελματική κατάρτιση λαμβάνει χώρα στην τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» διάρκειας ενός έτους.

Λουξεμβούργο: Το γενικό σκέλος της κατάρτισης των εκπαιδευτικών πρέπει να πραγματοποιείται στο εξωτερικό. Η επαγγελματική κατάρτιση γίνεται κατά την τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» και διαρκεί ένα έτος.

Ουγγαρία: Βάσει της νέας νομοθεσίας, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών γι' αυτό το επίπεδο μπορεί να οργανωθεί μόνο σε επίπεδο Master's. Αυτό σημαίνει ότι τα προηγούμενα προσόντα επιπέδου Bachelor's δεν θα γίνονται πλέον δεκτά για τη διδασκαλία στο γενικό κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο μετά την πλήρη εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας το 2009.

Μάλτα: Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών σύμφωνα με το διαδοχικό μοντέλο ενδέχεται να διαρκέσει τέσσερα ή πέντε χρόνια. Η αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης που παρουσιάζεται στο Σχήμα εφαρμόζεται αποκλειστικά στο ταυτόχρονο μοντέλο.

Κάτω Χώρες: Είναι πολύ πιθανό να μειωθεί ο χρόνος της κατάρτισης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης σε σχετικό επίπεδο επιτρέπει μείωση από μισό μέχρι ένα έτος. Άτομα που κατέχουν προσόντα τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού επιπέδου, μπορούν να ακολουθήσουν ένα μονοετές μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

Αυστρία: Αυτό το διάγραμμα απεικονίζει την κατάρτιση των εκπαιδευτικών για (α) το *Hauptschule* και (β) το *allgemein bildende höhere Schule*. Στην περίπτωση του τελευταίου, η κατάρτιση διαρκεί 4½ χρόνια και ακολουθείται από μια τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» (Σχήμα Δ22) διάρκειας ενός έτους, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της αρχικής κατάρτισης.

Πολωνία: Είναι επίσης δυνατή σε αυτό το επίπεδο, μια τριετής κατεύθυνση στο ISCED 5A που τελειώνει με πτυχίο Bachelor.

Ρουμανία: Ως αποτέλεσμα της εισαγωγής της δομής των τριών κύκλων, η διάρκεια της αρχικής κατάρτισης που αντιστοιχεί στον πρώτο κύκλο ενδέχεται να κυμαίνεται μεταξύ 3 και 4 ετών, ανάλογα με τον τομέα σπουδών. Το μεταβλητό μέρος αφορά στη γενική εκπαίδευση.

Σλοβενία: Νέα προγράμματα σπουδών για εκπαιδευτικούς θα εγκαινιαστούν το 2009, επεκτείνοντας την κατάρτιση των εκπαιδευτικών από 4 σε 5 έτη. Υπάρχει επίσης μια κατεύθυνση που ακολουθεί το διαδοχικό μοντέλο διάρκειας 4½ έτη.

Φινλανδία: Τα στοιχεία αφορούν κυρίως στους εκπαιδευτικούς που ειδικεύονται σε συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο και διδάσκουν στα τελευταία τρία χρόνια του *perusopetus/grundläggande utbildning*. Το διαδοχικό μοντέλο διαρκεί περισσότερο, αλλά η σχετική αναλογία της επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν αλλάζει ουσιαστικά.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ20 – συνέχεια)

Σουηδία: Αυτή η πληροφορία αφορά σε εκπαιδευτικούς στα τελευταία χρόνια του *grundskola*.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Το επαγγελματικό σκέλος ορίζεται σε σχέση με τις προδιαγραφές και τις ικανότητες παρά με τη διάρκεια, αν και όλοι οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί απαιτείται να περάσουν μια ελάχιστη περίοδο στο σχολείο. Τα στοιχεία που εμφανίζονται, αναφέρονται στη διαδοχική κατεύθυνση. Η ταυτόχρονη κατεύθυνση είναι επίσης συνήθης. Στην Αγγλία και την Ουαλία, υπάρχουν και κάποιες ευέλικτες κατευθύνσεις κατάρτισης βασισμένες στην απασχόληση οι οποίες οργανώνονται σε μορφή μερικής φοίτησης.

Ισλανδία: Το διάγραμμα απεικονίζει το ταυτόχρονο μοντέλο. Το διαδοχικό μοντέλο διαρκεί τέσσερα έτη.

Νορβηγία: Στο *Universitet*, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών ενδέχεται να διαρκέσει από τέσσερα μέχρι επτά χρόνια, ανάλογα με το επιλεγμένο γνωστικό αντικείμενο.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Ο χάρτης για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτυπώνει την κατάσταση στα πλαίσια της ενιαίας δομής.

Επεξηγηματική σημείωση: βλ. «Επεξηγηματική σημείωση για τα Σχήματα Δ18, Δ19, Δ20, Δ21».

Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΑΛΛΟΝ ΧΑΜΗΛΗ

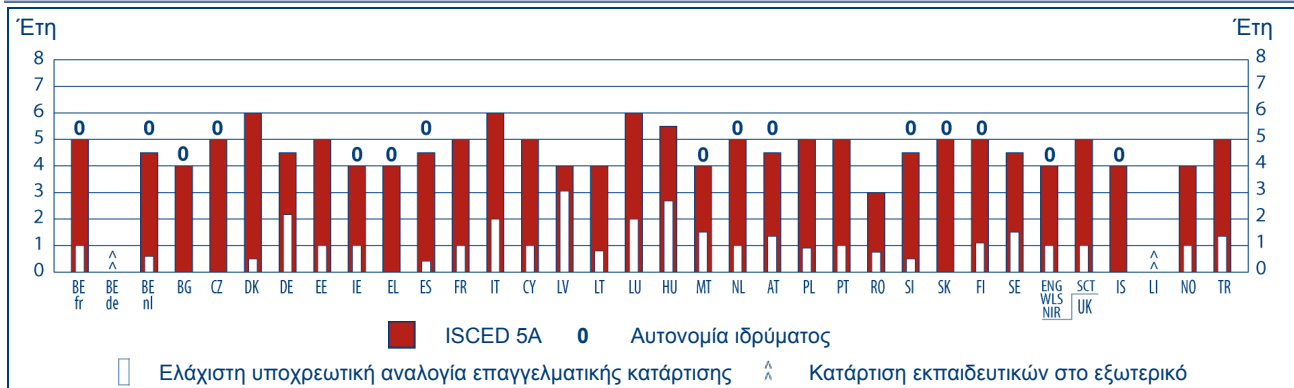
Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η αρχική κατάρτιση για όσους σκοπεύουν να εργαστούν στο **ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο** (ISCED 3) παρέχεται σε ακαδημαϊκά προγράμματα (ISCED 5A). Στις περισσότερες χώρες, η διάρκειά της κυμαίνεται μεταξύ τεσσάρων και πέντε ετών. Μακρύτερες περίοδοι σπουδών (έξι έτη), οργανωμένες σύμφωνα με το διαδοχικό μοντέλο (Σχήμα Δ17), υπάρχουν, ωστόσο, στη Δανία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο.

Ασχέτως από το ακολουθούμενο μοντέλο (διαδοχικό ή ταυτόχρονο), η αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης ξεπερνά το 30 % μόνο στην Ιταλία, τη Λετονία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τη Μάλτα και τη Σουηδία. Στις περισσότερες χώρες, το ποσοστό του χρόνου που απαιτείται για απόκτηση διδακτικών δεξιοτήτων κυμαίνεται μεταξύ 11 % και 30 %.

Ορισμένες χώρες (Δανία και Ισπανία) αφιερώνουν ακόμη μικρότερη αναλογία χρόνου (κάτω από 10 %) ειδικά στην επαγγελματική κατάρτιση.

Όπως και στα άλλα επίπεδα εκπαίδευσης (Σχήματα Δ18, Δ19, Δ20), τα ιδρύματα σε αρκετές χώρες είναι εντελώς ελεύθερα να οργανώσουν κατά βούληση τον χρόνο για τα διάφορα σκέλη της κατάρτισης των εκπαιδευτικών.

Σχήμα Δ21: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών γενικού ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου (ISCED 3) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07

Ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία επαγγελματικής κατάρτισης σε ποσοστιαίες μονάδες

BE fr	BE nl	DK	DE	EE	IE	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	FI	SE	UK (1)	UK-SCT	NO	TR
20.0	13.0	8.3	48.0	20.0	25.0	9.1	20.0	33.3	20.0	76.3	20.0	33.3	48.8	37.5	20.0	30.0	18.2	20.0	25.0	11.0	21.9	33.3	25.0	20.0	25.0	27.0

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ21)

Βέλγιο: Κατόπιν ειδικής άδειας, οι εκπαιδευτικοί που καταρτίζονται για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα Δ20) μπορούν επίσης να διδάσκουν στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά αυτό περιορίζεται σε πρακτικά/τεχνικά μαθήματα.

Βέλγιο (BE nl): Σταδιακή εφαρμογή τουλάχιστον 30 ECTS τοποθέτησης σε τάξη διδασκαλίας ξεκίνησε το 2007.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Σύμφωνα με τον Νόμο περί Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τα προγράμματα δευτέρου κύκλου μπορούν να διαρκέσουν μεταξύ 4 και 7 ετών. Κατά το σχολικό έτος 2006/07, τα περισσότερα πανεπιστήμια ξεκίνησαν τέτοια προγράμματα. Εκείνα που αφορούν στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών διαρκούν 5 χρόνια. Ωστόσο, τα παλιά προγράμματα διάρκειας τεσσάρων ετών παρέχονται ακόμη.

Δανία: Η φάση γενικής εκπαίδευσης διαρκεί 5 χρόνια και ακολουθείται από επαγγελματική κατάρτιση διάρκειας μέχρι δύο ετών που γίνεται υποχρεωτική μόνο στο πρώτο έτος της τακτικής απασχόλησης.

Ελλάδα: Η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης εξαρτάται από το ίδρυμα και το γνωστικό αντικείμενο στο οποίο οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί προτίθενται να ειδικευτούν.

Ισπανία: Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών μπορεί επίσης να διαρκεί πέντε ή 6½ χρόνια. Μετά τον νέο Νόμο περί Εκπαίδευσης (2006), αναμένεται αναδιοργάνωση της επαγγελματικής κατάρτισης.

Γαλλία: Η επαγγελματική κατάρτιση λαμβάνει χώρα στην τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» διάρκειας ενός έτους.

Λουξεμβούργο: Το γενικό σκέλος της κατάρτισης των εκπαιδευτικών πρέπει να πραγματοποιείται στο εξωτερικό. Η επαγγελματική κατάρτιση λαμβάνει χώρα στην τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» διάρκειας ενός έτους.

Μάλτα: Η αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης ισχύει αποκλειστικά στο ταυτόχρονο μοντέλο.

Κάτω Χώρες: Είναι πολύ πιθανό να μειωθεί η κατάρτιση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης σε σχετικό επίπεδο επιτρέπει μείωση που εξαρτάται από το ίδρυμα. Άτομα με προσόντα τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού επιπέδου, μπορούν να ακολουθήσουν ένα μονοετές μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

Αυστρία: Η τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» διαρκεί ένα έτος και είναι αναπόσπαστο κομμάτι της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών.

Πολωνία: Για τους εκπαιδευτικούς ξένων γλωσσών, παρέχεται επίσης ένα τριετές πρόγραμμα κατάρτισης.

Ρουμανία: Ως αποτέλεσμα της εισαγωγής της δομής των τριών κύκλων, η διάρκεια της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών που αντιστοιχεί στον πρώτο κύκλο μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 3 και 4 ετών, ανάλογα με τον τομέα σπουδών. Το μεταβλητό κομμάτι αφορά στη γενική εκπαίδευση.

Σλοβενία: Νέα προγράμματα σπουδών για εκπαιδευτικούς θα εγκαινiasτούν το 2009, επεκτείνοντας την κατάρτιση των εκπαιδευτικών από 4 σε 5 χρόνια. Ισχύει επίσης μια κατεύθυνση που ακολουθεί το ταυτόχρονο μοντέλο διάρκειας 4 ετών.

Φινλανδία: Το διαδοχικό μοντέλο διαρκεί περισσότερο αλλά η σχετική αναλογία της επαγγελματικής κατάρτισης δεν αλλάζει αισθητά.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Το επαγγελματικό σκέλος ορίζεται σε σχέση με τις προδιαγραφές και τις ικανότητες παρά με τη διάρκεια, αν και όλοι οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί απαιτείται να περάσουν μια ελάχιστη περίοδο στο σχολείο. Τα στοιχεία που εμφανίζονται, αναφέρονται στη διαδοχική κατεύθυνση. Η ταυτόχρονη κατεύθυνση είναι επίσης συνήθης. Στην Αγγλία και την Ουαλία, υπάρχουν και κάποιες ευέλικτες κατευθύνσεις κατάρτισης βασισμένες στην απασχόληση οι οποίες οργανώνονται σε μορφή μερικής φοίτησης.

Νορβηγία: Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών ενδέχεται να διαρκέσει από τέσσερα μέχρι επτά χρόνια, ανάλογα με το επιλεγμένο γνωστικό αντικείμενο. Η σχετική αναλογία επαγγελματικής κατάρτισης κυμαίνεται από 25 % στην περίπτωση του τετραετούς προγράμματος σπουδών έως 14,3 % για το επταετές πρόγραμμα.

Τουρκία: Οι σχολές ενδέχεται να έχουν την ευχέρεια να καταρτίζουν μέχρι και το 25 % του προγράμματος.

Επεξηγηματική σημείωση: βλ. «Επεξηγηματική σημείωση για τα Σχήματα Δ18, Δ19, Δ20, Δ21».

Η ΤΕΛΙΚΗ ΦΑΣΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ «ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ» ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΣΕ ΕΛΑΦΡΩΣ ΛΙΓΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΙΣΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Αυτή η φάση προβλέπεται σε αρκετές χώρες για να διευκολύνει τη στήριξη στους υπό κατάρτιση εκπαιδευτικούς και για να τους εισάγει στο νέο τους επαγγελματικό περιβάλλον. Αυτή η υποχρεωτική περίοδος (συχνά καλείται «εισαγωγική») αποτελεί μετάβαση από την αρχική κατάρτιση στην πλήρη επαγγελματική ζωή. Θα πρέπει να βοηθήσει τους υπό κατάρτιση εκπαιδευτικούς να γίνουν επιτυχημένοι εκπαιδευτικοί και επομένως να αποτρέψει τους νέους εκπαιδευτικούς από το να εγκαταλείψουν τις δουλειές τους. Στη διάρκεια αυτής της φάσης, οι εκπαιδευτικοί ακόμη δεν θεωρούνται πλήρως κατηρητισμένοι και συνήθως θεωρούνται «υποψήφιοι εκπαιδευτικοί» ή «υπό κατάρτιση». Διεκπεραιώνουν πλήρως ή μερικώς τα καθήκοντα που αναλαμβάνουν οι πλήρως κατηρητισμένοι εκπαιδευτικοί και αμοιβονται για τη δραστηριότητά τους. Αυτή η φάση περιλαμβάνει μια σημαντική υποστηρικτική και εποπτική διάσταση που παρέχει ένας «εκπαιδευτής» και, κανονικά, επίσημη αξιολόγηση διδακτικών δεξιοτήτων. Επίσης περιλαμβάνει επίσημη θεωρητική κατάρτιση. Στις πλείστες περιπτώσεις, οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί γίνονται πλήρως κατηρητισμένοι εκπαιδευτικοί στο τέλος αυτού του σταδίου αφού εκπληρώσουν μια σειρά από επίσημα κριτήρια αξιολόγησης.

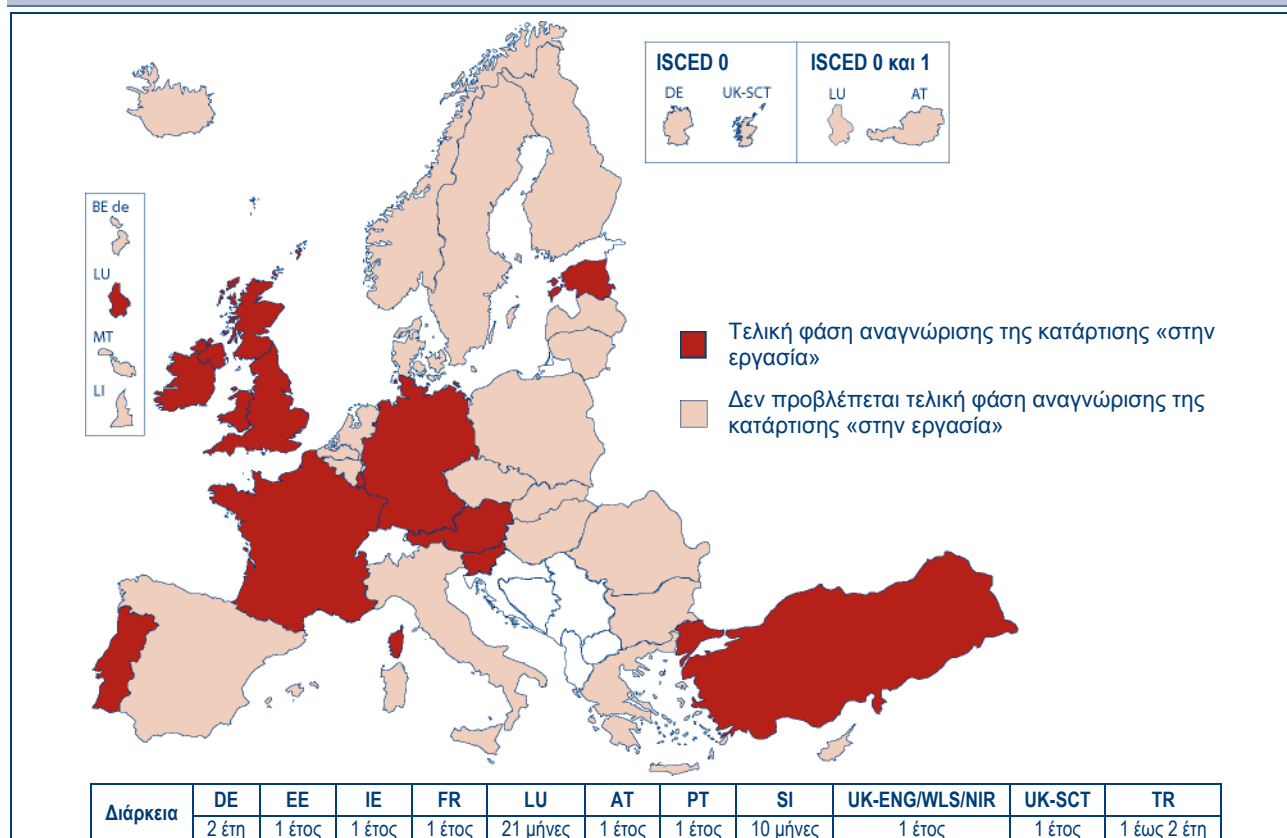

Έντεκα χώρες οργανώνουν τέτοιες φάσεις αναγνώρισης, σε επτά από αυτές για εργασία και στα τέσσερα επίπεδα της εκπαίδευσης που εξετάζουμε εδώ (προσχολική, πρωτοβάθμια, γενική κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια). Στο Λουξεμβούργο και την Αυστρία, τέτοια φάση αναγνώρισης οργανώνεται μόνο για τα δευτεροβάθμια επίπεδα, ενώ στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), τέτοιες περίοδοι προβλέπονται επίσης για εργασία στο πρωτοβάθμιο αλλά όχι στο προσχολικό επίπεδο.

Συνήθως αυτή η φάση διαρκεί ένα έτος, ωστόσο η διάρκειά της είναι δέκα μήνες στη Σλοβενία, δύο έτη στη Γερμανία, και μέχρι δύο χρόνια στο Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και την Τουρκία. Λόγω διαφορετικών μορφών οργάνωσης, το χρονικό διάστημα που οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί πρέπει να περάσουν στα σχολεία και σε θεωρητική κατάρτιση διαφέρει.

Σε κάποιες χώρες, αυτή η περίοδος είναι αναπόσπαστο κομμάτι της αρχικής κατάρτισης (Σχήματα Δ18, Δ19, Δ20 και Δ21) και αποτελεί την τελική της φάση. Αυτό ισχύει στην Αυστρία, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο. Οι περισσότερες χώρες παρέχουν αυτή την «εισαγωγική φάση» πέρα από την υποχρεωτική επαγγελματική κατάρτιση που λαμβάνουν πριν την απόκτηση του διδακτικού διπλώματος. Η κατάσταση διαφέρει κάπως στη Γαλλία και το Λουξεμβούργο. Σε αυτές τις δύο χώρες, οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί πρέπει να περάσουν διαγωνισμό πριν μπουν σε αυτή τη φάση που αποτελεί παράλληλα την επαγγελματική τους κατάρτιση.

Σχήμα Δ22: Τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» για την προσχολική, πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0, 1, 2 και 3), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Κύπρος: Από τον Οκτώβριο του 2008, εγκαινιάστηκε ένα εισαγωγικό πρόγραμμα ειδικά κατρητισμένο τόσο για τους νέους εκπαιδευτικούς όσο και τους εκπαιδευτές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Μάλτα: Οι τροποποιήσεις που έγιναν στον Νόμο περί Εκπαίδευσης το 2006 προβλέπουν ότι, προτού ένας εκπαιδευτικός διοριστεί και μονιμοποιηθεί, θα πρέπει να αποκτήσει επαρκή εμπειρία στην πρακτική του εκπαιδευτικού επαγγέλματος υπό την επιτήρηση ενός «εκπαιδευτή» για μια συνολική περίοδο τουλάχιστον δύο σχολικών ετών πλήρους ή μερικής απασχόλησης, μετά την ολοκλήρωση του πτυχίου. Αυτό το άρθρο του Νόμου περί Εκπαίδευσης δεν τέθηκε ακόμη σε ισχύ.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ22 – συνέχεια)

Κάτω Χώρες: Οι φοιτητές στο τελευταίο έτος της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών μπορούν να εργοδοτηθούν σε καθεστώς μερικής απασχόλησης βάσει συμβολαίου κατάρτισης και απασχόλησης για περιορισμένη περίοδο (ίση με διάστημα που να μην ξεπερνά τους πέντε μήνες πλήρους εργασίας), με την προϋπόθεση ότι το σχολείο έχει κενές θέσεις. Ο υπό κατάρτιση εκπαιδευτικός επιτηρείται από κατηρητισμένο εκπαιδευτικό και εκτελεί τα καθήκοντα που θα αναλάμβανε ένα οποιοδήποτε τακτικό μέλος του προσωπικού. **Αυστρία:** Η τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» αφορά μόνο εκπαιδευτικούς που σκοπεύουν να εργαστούν στο *allgemeinbildende höhere Schule*.

Σλοβενία: Ο Νόμος περί Οργάνωσης και Χρηματοδότησης προβλέπει ότι μια τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» διαρκεί κατ' αρχήν από έξι έως δέκα μήνες, αλλά οι διευθυντές των σχολείων μπορούν να αποφασίσουν να την τερματίσουν πρόωρα και να προσλάβουν έναν υποψήφιο εκπαιδευτικό σε μόνιμη βάση πριν το τέλος της περιόδου άσκησης.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Ο χάρτης αποτυπώνει την κατάσταση στα πλαίσια της ενιαίας δομής.

Επεξηγηματική σημείωση

Τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία»: Πρόκειται για υποχρεωτική μεταβατική περίοδο μεταξύ της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών και της ένταξής τους στον επαγγελματικό στίβο ως πλήρως κατηρητισμένοι εκπαιδευτικοί και συνήθως διαρκεί τουλάχιστον μερικούς μήνες. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι εκπαιδευτικοί δεν θεωρούνται ακόμη πλήρως κατηρητισμένοι και συνήθως θεωρούνται «υποψήφιοι» ή «υπό κατάρτιση». Διεκπεραιώνουν πλήρως ή μερικώς και επ' αμοιβή τα καθήκοντα που, υπό κανονικές συνθήκες, ανατίθενται σε πλήρως κατηρητισμένους εκπαιδευτικούς. Αυτή η φάση έχει σημαντική στηρικτική και εποπτική διάσταση (επιτηρείται από έναν «εκπαιδευτή») και περιλαμβάνει επίσημη αξιολόγηση των διδακτικών δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών. Οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί γίνονται πλήρως κατηρητισμένοι εκπαιδευτικοί στο τέλος αυτού του σταδίου αφού εκπληρώσουν μια σειρά επίσημων κριτηρίων αξιολόγησης. Πρόκειται, επομένως, για μια φάση που πρέπει να ολοκληρωθεί επιτυχώς προκειμένου να αποκτήσουν το πλήρες καθεστώς κατάρτισης που είναι ουσιώδες για την αναγνώρισή τους ως πλήρη μέλη του διδακτικού επαγγέλματος. Σε κάποιες χώρες, αυτή η περίοδος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών και αποτελεί την τελική της φάση.

ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ**ΟΛΟΕΝΑ ΚΑΙ ΠΙΟ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΑ**

Οι εκπαιδευτικοί ενδέχεται να αντιμετωπίσουν πολλές προκλήσεις στα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας τους. Ειδικά μέτρα στήριξης μπορούν αφ' ενός να τους βοηθήσουν να αντεπεξέλθουν στις πιθανές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ως νέοι στο επάγγελμα και αφ' ετέρου να μειώσουν τις πιθανότητες αυτοί οι εκπαιδευτικοί να εγκαταλείψουν τον χώρο νωρίς. Το 2006, περίπου 20 χώρες πρόσφεραν στους νέους εκπαιδευτικούς επίσημη βοήθεια στη διάρκεια του χρόνου.

Στην Εσθονία και την Αυστρία, όλα τα μέτρα στήριξης για νεοεισερχόμενους παρέχονται στο πλαίσιο της τελικής φάσης αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» (Σχήμα Δ22).

Όπου ισχύουν τα μέτρα στήριξης για τους νέους εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση, γενικά λαμβάνουν τη μορφή βοήθειας για τον σχεδιασμό των μαθημάτων και τη βαθμολόγησή τους, συναντήσεων με τους επιτηρητές τους για συζήτηση προβλημάτων, παρακολούθησης στην τάξη ή ειδικά σχεδιασμένης κατάρτισης. Ένας εκπαιδευτής συνήθως ορίζεται για να βοηθήσει τους νέους εκπαιδευτικούς – σε γενικές γραμμές πρόκειται για έναν έμπειρο εκπαιδευτικό με σεβαστό αριθμό ετών υπηρεσίας και/ή τον διευθυντή.

Όπου υπάρχουν τέτοιες διευθετήσεις, αυτή η στήριξη προσφέρεται σε όλους άνευ όρων.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), υπάρχει μια επίσημη πρώιμη φάση επαγγελματικής ανάπτυξης, διαρκεί δύο χρόνια και θεωρείται ουσιαστικό στάδιο στην επαγγελματική ανάπτυξη όλων των εκπαιδευτικών.

Στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και την Κύπρο, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ακολουθούν υποχρεωτική κατάρτιση κατά τη δοκιμαστική τους περίοδο, η διάρκεια της οποίας διαφέρει ευρέως. Η υποχρεωτική κατάρτιση για νεοεισερχόμενους ισχύει επίσης στη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία.

Προβλέπονται επίσης μέτρα στήριξης για εκπαιδευτικούς σε μεταγενέστερο στάδιο στη διάρκεια της καριέρας τους (Σχήμα Δ27).

Σχήμα Δ23: Κανονισμοί και/ή συστάσεις όσον αφορά σε τύπους στήριξης για τους νεοεισαχθέντες στο εκπαιδευτικό επάγγελμα στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

	DE	EE	IE	ES	EL	FR	IT	CY	LU	MT	AT	PL	PT	RO	SI	SK	UK	IS	LI	TR
Τακτικές συναντήσεις για τη συζήτηση της προόδου και των προβλημάτων που ανακύπτουν	●			●	●	●			●	●		●	●	●		●	●	●	●	
Βοήθεια για τον προγραμματισμό των μαθημάτων	●		●	●	●	●	●		●	●		●		●		●	●	●	●	●
Βοήθεια στην αξιολόγηση των μαθημάτων	●		●	●	●	●			●	●		●		●		●	●	●	●	●
Συμμετοχή στις δραστηριότητες της τάξης και/ή επίπτωση της τάξης	●			●	●	●			●	●		●		●		●	●		●	●
Οργάνωση προαιρετικής κατάρτισης				●		●			●			●	●		●		●		●	
Ειδική υποχρεωτική κατάρτιση				●	●	●	●	●									●		●	●
Επισκέψεις σε άλλα σχολεία/κέντρα πηγών πληροφόρησης				●		●			●	●		●				●	●		●	
Ύπαρξη τελικής φάσης αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία»		●	●			●			●		●		●	●	●		●			●

Επί του παρόντος δεν προβλέπονται μέτρα BE, BG, CZ, DK, LV, LT, HU, NL, FI, SE, NO

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Τον Σεπτέμβριο του 2007, εγκαινιάστηκε η μέθοδος της καθοδήγησης από έναν εκπαιδευτή για τους νέους εκπαιδευτικούς.

Ισπανία: Η οργάνωση του πρώτου έτους τακτικής διδασκαλίας είναι ευθύνη των Αυτόνομων Κοινοτήτων και ενδέχεται να ποικίλλει ελαφρώς ανά Κοινότητα.

Λουξεμβούργο: Η συμμετοχή στις δραστηριότητες της τάξης και/ή επίπτωση της τάξης και μια τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» αποτελούν μέτρα στήριξης που ισχύουν μόνο για τους εκπαιδευτικούς στο δευτεροβάθμιο επίπεδο.

Αυστρία: Η τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» αφορά μόνο σε εκπαιδευτικούς που σκοπεύουν να εργαστούν στο *allgemeinbildende höhere Schule*.

Πολωνία: Σύμφωνα με τους κανονισμούς, οι διευθυντές οφείλουν να διορίζουν εκπαιδευτή (έναν πεπειραμένο εκπαιδευτικό) για κάθε νεοπροσληφθέντα εκπαιδευτικό.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Ο χάρτης αποτυπώνει την κατάσταση στα πλαίσια της ενιαίας δομής.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα μέτρα στήριξης που παρατίθενται είναι παραδείγματα του τύπου των δραστηριοτήτων που ένα σχολείο αναμένεται να προσφέρει ανάλογα με τις συγκεκριμένες ανάγκες του κάθε εκπαιδευτικού.

ΣΕ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΙΣΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ, Η ΣΥΝΕΧΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΑΤΑΛΕΓΕΤΑΙ ΣΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

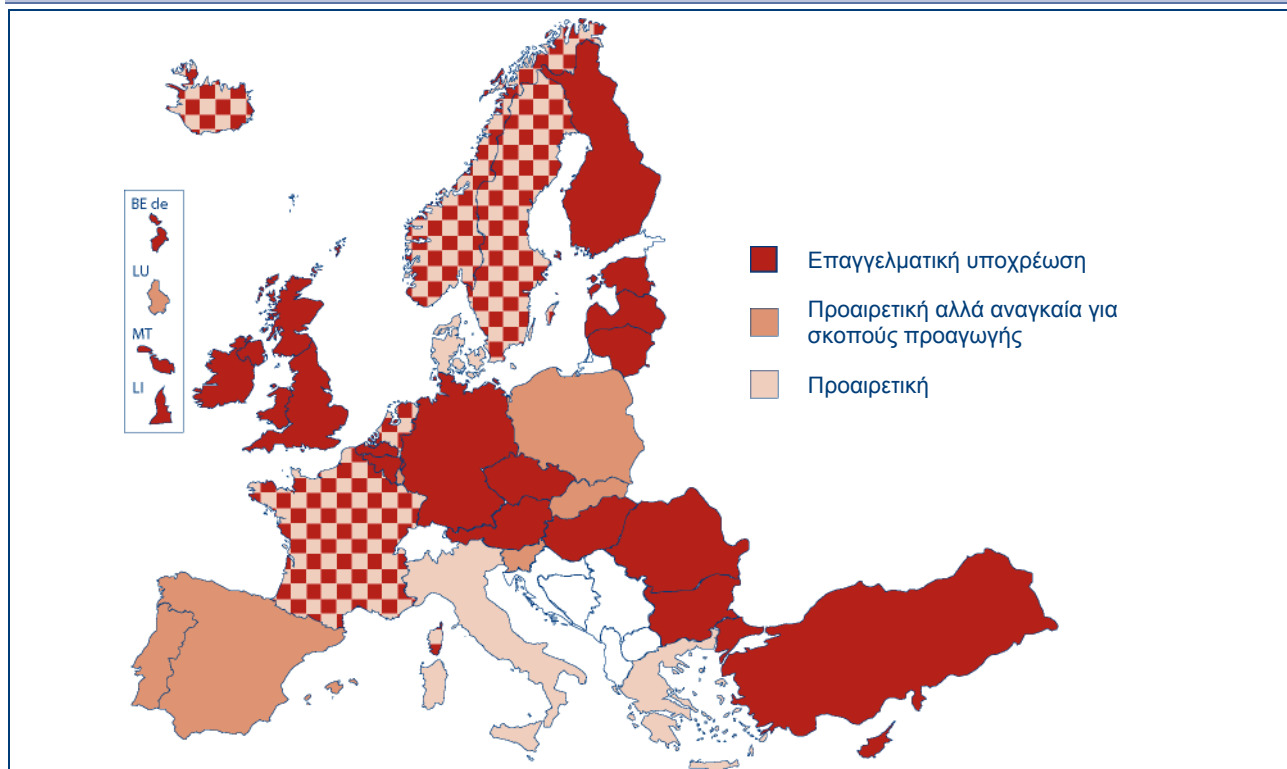
Η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη (ΣΕΑ) θεωρείται επαγγελματικό καθήκον των εκπαιδευτικών σε πάνω από 20 ευρωπαϊκές χώρες και περιφέρειες. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί δεν υποχρεούνται άμεσα να ασχοληθούν με τη ΣΕΑ σε όλες τις χώρες.

Για παράδειγμα, ενώ η ΣΕΑ είναι επαγγελματική υποχρέωση στη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, στην πράξη η συμμετοχή γίνεται σε εθελοντική βάση.

Στην Ισπανία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία, η ΣΕΑ είναι προαιρετική, αλλά είναι σαφώς συνυφασμένη με την ανέλιξη της σταδιοδρομίας και την αύξηση του μισθού. Στην Ισπανία και το Λουξεμβούργο, οι εκπαιδευτικοί που εγγράφονται για κατάρτιση συγκεκριμένης διάρκειας δικαιούνται πριμ στον μισθό τους. Στις άλλες τέσσερις χώρες, η συμμετοχή σε προγράμματα συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης μοριοδοτούνται, κάτι που προσμετράται για σκοπούς προαγωγής.

Συγκεκριμένη ΣΕΑ που συνδέεται με την εισαγωγή νέων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και οργανώνεται από τις σχετικές αρχές είναι, σε γενικές γραμμές, επαγγελματικό καθήκον για τους εκπαιδευτικούς σε όλες τις χώρες.

Σχήμα Δ24: Καθεστώς συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματική σημείωση

Λουξεμβούργο: Από το 2007, η ΣΕΑ είναι υποχρεωτική για τους εκπαιδευτικούς στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Επεξηγηματική σημείωση

Επαγγελματικό καθήκον: Πρόκειται για καθήκον που ορίζεται έτσι σε κανονισμούς/συμβάσεις/νομοθεσίες απασχόλησης είτε σε άλλους κανονισμούς για το εκπαιδευτικό επάγγελμα.

**ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΑΦΙΕΡΩΝΟΥΝ ΛΙΓΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟ 35 ΩΡΕΣ
ΣΕ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΥΟ ΕΤΗ**

Η συμμετοχή στη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη (ΣΕΑ) θεωρείται μέρος των επαγγελματικών καθηκόντων των εκπαιδευτικών σε πολλές χώρες (Σχήμα Δ24). Παράλληλα, η σημασία της διδασκαλίας της ανάγνωσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όσον αφορά στον διδακτικό χρόνο που διατίθεται στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, είναι αναγνωρισμένη ευρέως (Σχήμα Ε2). Η έρευνα PIRLS (2006) παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για την πραγματική συμμετοχή σε δραστηριότητες ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης στον τομέα της διδασκαλίας της ανάγνωσης στις συμβαλλόμενες χώρες.

Σε οκτώ χώρες, Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), Βουλγαρία, Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Σκωτία), πάνω από το 60 % των μαθητών της τέταρτης τάξης είχαν εκπαιδευτικούς που δήλωσαν ότι τα προηγούμενα δύο χρόνια είχαν λάβει μέρος σε δραστηριότητες ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης στον εν λόγω τομέα ή το έπραξαν για λιγότερες από έξι ώρες.

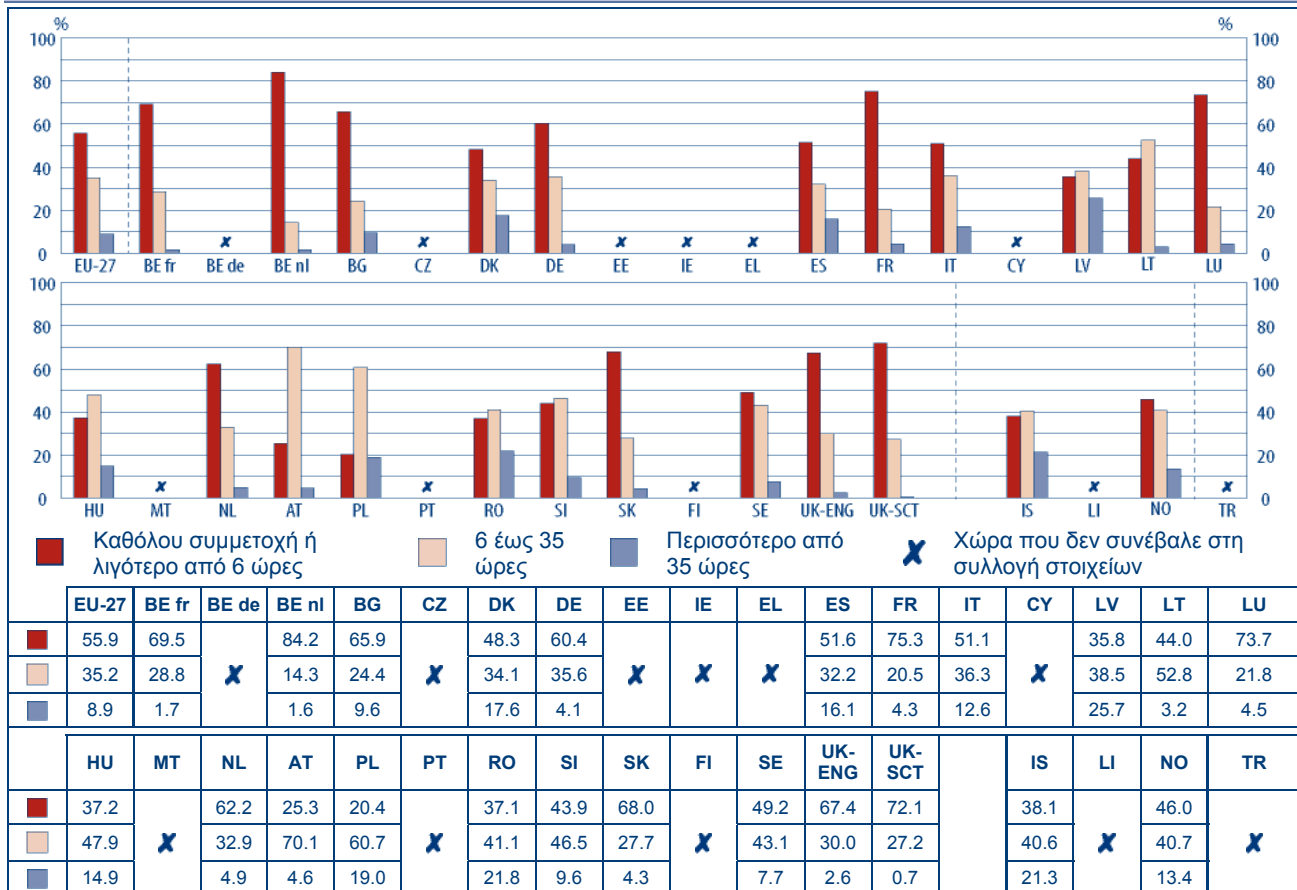
Περίπου 40 % των μαθητών στη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, είχαν εκπαιδευτικούς που δήλωσαν ότι δαπάνησαν 6 με 35 ώρες σε ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση στη διδασκαλία της ανάγνωσης. Στην Αυστρία και την Πολωνία το ποσοστό ήταν υψηλότερο, με πάνω από 70 % και 60 % των μαθητών, αντίστοιχα, των οποίων οι εκπαιδευτικοί αφιέρωσαν

6 με 35 ώρες σε κατάρτιση για τη διδασκαλία της ανάγνωσης. Σε σύγκριση με το σχολικό έτος 2000/01, αυτό το ποσοστό αυξήθηκε ουσιαστικά κατά το σχολικό έτος 2005/06 σε αρκετές χώρες, όπως είναι η Γερμανία, η Γαλλία, η Ουγγαρία, η Σουηδία και η Νορβηγία, με πάνω από 10 % περισσότερους μαθητές των οποίων οι εκπαιδευτικοί είχαν λάβει μέρος σε δραστηριότητες κατάρτισης για τη διδασκαλία της ανάγνωσης για 6 με 35 ώρες ανά εβδομάδα τα τελευταία δύο χρόνια.

Στην πλειονότητα των χωρών, το ποσοστό των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι έλαβαν μέρος σε πάνω από 35 ώρες ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης για τη διδασκαλία της ανάγνωσης τα τελευταία δύο έτη, είναι κάτω από το 10 %. Εξαιρέση αποτελούν η Λετονία, η Ρουμανία και η Ισλανδία όπου η αναλογία είναι πάνω από το 20 %.

Σχήμα Δ25: Αναλογίες μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, των οποίων οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι έλαβαν μέρος σε ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση για το μάθημα της διδασκαλίας της ανάγνωσης κατά τα τελευταία δύο χρόνια, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν πόσες ώρες αφιέρωσαν τα τελευταία δύο χρόνια σε εργαστήρια ή σεμινάρια ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης ή επαγγελματικής ανάπτυξης που ασχολούνται άμεσα με την ανάγνωση ή τη διδασκαλία της ανάγνωσης.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των εκπαιδευτικών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση για τη μία ή την άλλη επιλογή, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την απάντηση.

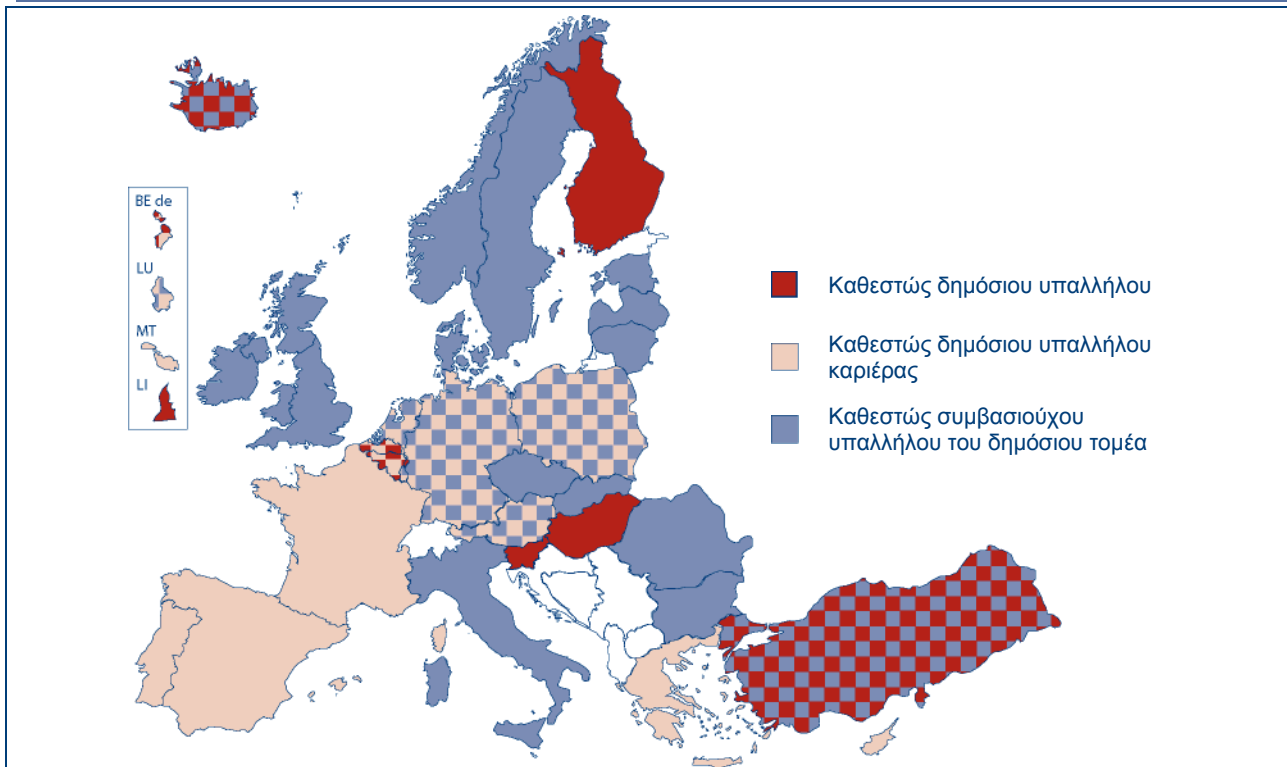
Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΟΥΝ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΚΑΡΙΕΡΑΣ ΣΕ ΜΟΝΟ ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΟΜΑΔΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Στις ευρωπαϊκές χώρες, το καθεστώς απασχόλησης των πλήρως κατηρτισμένων εκπαιδευτικών (είτε απασχολούνται στην πρωτοβάθμια είτε στην κατώτερη ή ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) ταξινομείται σε δύο βασικές κατηγορίες. Σε πάνω από τις μισές χώρες, οι εκπαιδευτικοί υπάγονται σε καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου, μολονότι μόνο σε λίγες χώρες διορίζονται εφ' όρου ζωής (ως δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας). Στις υπόλοιπες χώρες, οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται βάσει συμβάσεων και υπάγονται στη γενική εργασιακή νομοθεσία. Σε μερικές χώρες, αυτές οι δύο κατηγορίες καθεστώτος απασχόλησης συνυπάρχουν.

Στην πρώτη κατηγορία, οι εκπαιδευτικοί είναι **δημόσιοι υπάλληλοι** που εργοδοτούνται από τις δημόσιες αρχές, σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Οι εκπαιδευτικοί σε αυτό το καθεστώς απασχολούνται σύμφωνα με ένα ρυθμιστικό πλαίσιο κανονισμών που διαφέρει από τη νομοθεσία η οποία διέπει τις συμβατικές σχέσεις στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

Σχήμα Δ26: Τύποι καθεστώτος απασχόλησης για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Οι εκπαιδευτικοί που απασχολούνται σε σχολεία που υπάγονται διοικητικά σε κάθε μία από τις τρεις κοινότητες διορίζονται ως δημόσιοι υπάλληλοι. Οι εκπαιδευτικοί που απασχολούνται στον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα θεωρούνται «αφομοιωμένοι» στο καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου, αν και η απασχόλησή τους υπόκειται στη γενική νομοθεσία για την απασχόληση.

Γερμανία: Οι εκπαιδευτικοί σε κάποια από τα νέα *Länder* εργοδοτούνται βάσει μόνιμων κυβερνητικών συμβάσεων. Γενικά, το καθεστώς τους συγκρίνεται με εκείνο των δημόσιων υπαλλήλων.

Λουξεμβούργο: Ορισμένοι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*chargés d'éducation*) προσλαμβάνονται με προσωρινές συμβάσεις από τη δημόσια αρχή.

Ουγγαρία: Μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών που εργάζονται σε βάση μερικής απασχόλησης, δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ26 – συνέχεια)

Κάτω Χώρες: Οι εκπαιδευτικοί σε δημόσια σχολεία είναι δημόσιοι υπάλληλοι βάσει του Νόμου περί Προσωπικού της Κεντρικής και Τοπικής Κυβέρνησης. Οι εκπαιδευτικοί στα ιδιωτικά σχολεία συνάπτουν σύμβαση (ιδιωτικού δικαίου) με την επιτροπή της νομικής οντότητας στην οποία θα απασχοληθούν. Ωστόσο, ενδέχεται να θεωρηθεί ότι αυτοί οι εκπαιδευτικοί υπάγονται στο καθεστώς του προσωπικού του δημόσιου τομέα όσον αφορά στους εργασιακούς όρους που καθορίζονται από την κυβέρνηση. Οι συλλογικές συμφωνίες καλύπτουν ολόκληρο τον εκπαιδευτικό τομέα (τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά σχολεία).

Αυστρία: Οι εκπαιδευτικοί εργοδοτούνται με σύμβαση υπηρεσίας (συμβασιούχοι εκπαιδευτικοί) ή βάσει του δημόσιου δικαίου (δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας).

Πολωνία: Το Σχήμα αναφέρεται σε εκπαιδευτικούς στην πρώτη και δεύτερη κατηγορία της κλίμακας προαγωγής των εκπαιδευτικών (καθεστώς σύμβασης) και σε εκείνους στην τρίτη και τέταρτη κατηγορία («αφομοιωμένοι» στο καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου καριέρας).

Ισλανδία: Οι εκπαιδευτικοί στο πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο διορίζονται ως υπάλληλοι στον δημόσιο τομέα, ενώ εκείνοι που εργάζονται στο ανώτατο δευτεροβάθμιο επίπεδο είναι δημόσιοι υπάλληλοι.

Νορβηγία: Μερικά στοιχεία της νομοθεσίας για τη δημόσια υπηρεσία εφαρμόζονται και στην περίπτωση των εκπαιδευτικών.

Επεξηγηματική σημείωση

Στο παρόν Σχήμα περιλαμβάνονται μόνο οι **πλήρως καθηρισμένοι εκπαιδευτικοί** στον **δημόσιο τομέα** (δηλαδή εκείνοι που εργάζονται σε σχολεία τα οποία χρηματοδοτούν, διευθύνουν και στα οποία ασκούν άμεσο έλεγχο οι δημόσιες αρχές). Εξαίρεση αποτελούν το Βέλγιο, η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες, όπου η πλειονότητα των μαθητών φοιτούν σε επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία (δηλαδή σχολεία των οποίων πέραν του ήμισυ της βασικής χρηματοδότησης προέρχεται από τον δημόσιο κορβανά).

Δεν λαμβάνεται υπ' όψιν το **προσωρινό καθεστώς** πριν την εξασφάλιση μονιμότητας, που ισχύει σε κάποιες χώρες.

Καθεστώς **δημόσιου υπαλλήλου** είναι το καθεστώς των εκπαιδευτικών που εργοδοτούνται από τις δημόσιες αρχές (σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο), βάσει νομοθετικού πλαισίου που διαφέρει από εκείνο που διέπει τις συμβατικές σχέσεις στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Σε διαρθρωμένα συστήματα καριέρας, οι εκπαιδευτικοί διορίζονται εφ' όρου ζωής ως **δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας** από τις αρμόδιες κεντρικές ή περιφερειακές αρχές, όπου αυτές αντιστοιχούν στην ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση.

Υπάλληλος στον δημόσιο τομέα με καθεστώς συμβασιούχου: πρόκειται για τους εκπαιδευτικούς που, σε γενικές γραμμές, προσλαμβάνονται από τις τοπικές ή σχολικές αρχές σε συμβατική βάση σύμφωνα με τη γενική νομοθεσία απασχόλησης και με ή χωρίς συμφωνίες σε κεντρικό επίπεδο για μισθό και όρους εργασίας.

Παρ' όλα αυτά, μια πιο ενδελεχής εξέταση αποκαλύπτει ότι η απασχόληση των εκπαιδευτικών σε αυτή τη βάση ποικίλλει από χώρα σε χώρα και γι' αυτό, πρέπει να δοθεί ένας πιο ακριβής ορισμός. Είναι σαφές ότι οι **δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας** αντιπροσωπεύουν μια υπο-κατηγορία. Στα συστήματα που βασίζονται στο καθεστώς καριέρας, οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται και εργοδοτούνται από τις κεντρικές ή περιφερειακές αρχές, όπου αυτές αντιστοιχούν στην ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση (στα *Länder* στη Γερμανία, τις Αυτόνομες Κοινότητες στην Ισπανία και τις Κοινότητες στο Βέλγιο, καθώς και τα *Bundesländer* στην Αυστρία στην περίπτωση των εκπαιδευτικών σε σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης). Η έννοια του μόνιμου διορισμού εφ' όρου ζωής είναι πολύ σημαντική και οι εκπαιδευτικοί χάνουν τη δουλειά τους μόνο υπό πολύ εξαιρετικές περιστάσεις. Οι εκπαιδευτικοί στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία και την Πορτογαλία μπορούν να θεωρηθούν δημόσιοι υπάλληλοι που αποτελούν τμήμα ενός διαρθρωμένου συστήματος καριέρας.

Οι εκπαιδευτικοί που υπάγονται στον τρίτο τύπο καθεστώτος αναγνωρίζονται ως **«υπάλληλοι»**. Προσλαμβάνονται σε **συμβατική βάση** σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις της νομοθεσίας για την απασχόληση. Ως υπάλληλοι του δημόσιου τομέα, οι εκπαιδευτικοί ενδέχεται να διοριστούν από τις δημόσιες αρχές (σε γενικές γραμμές σε τοπικό ή σχολικό επίπεδο), αν και είθισται να εργοδοτούνται άμεσα από το εκάστοτε σχολείο.

Όσον αφορά στην εξασφάλιση εργασίας, έντονη διάκριση ουσιαστικά δεν υφίσταται ανάμεσα στο καθεστώς των δημόσιων υπαλλήλων και των συμβασιούχων, αλλά ανάμεσα στους δημόσιους υπαλλήλους καριέρας και τις άλλες δύο κατηγορίες.

ΟΛΟΕΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Πέρα από συγκεκριμένα προβλήματα που συναντούν στην αρχή της σταδιοδρομίας τους και πέρα από τα μέτρα στήριξης για αντιμετώπισή τους (Σχήμα Δ23), οι εκπαιδευτικοί μπορεί να αντιμετωπίσουν σε συγκεκριμένη στιγμή της σταδιοδρομίας τους καταστάσεις που τους εμποδίζουν να εκτελέσουν πλήρως τις υποχρεώσεις τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, μπορεί να αισθάνονται την ανάγκη για βοήθεια, και η παροχή ενός ή περισσότερων τύπων στήριξης είναι, κανονικά, πολύ χρήσιμη. Οι εκπαιδευτικοί συχνά έρχονται αντιμέτωποι με τέσσερις καταστάσεις οι οποίες προσδιορίζονται στο παρόν κεφάλαιο. Πρόκειται για προβλήματα προσωπικής φύσης, διαπροσωπικές συγκρούσεις όπου εμπλέκονται μαθητές, γονείς και/ή συνάδελφοι, δυσκολίες στη διδακτική δραστηριότητα αυτή καθαυτήν (για παράδειγμα, η εισαγωγή νέου μαθήματος στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή η χρήση νέου διδακτικού εξοπλισμού ή υλικού κλπ.) και εργασία με μαθητές που έχουν περαιτέρω ανάγκες.

Στα τρία εξεταζόμενα επίπεδα εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια), οι πλείστες χώρες προσφέρουν κυρίως ειδική στήριξη (επίσημη ή μη) στους εκπαιδευτικούς που αντιμετωπίζουν προβλήματα ειδικότερα εκπαιδευτικής φύσης ή γενικότερα στην εργασία τους με μικτές ομάδες μαθητών. Ενώ η στήριξη για τους εκπαιδευτικούς που αντιμετωπίζουν συγκρούσεις είναι επίσης διαδεδομένη, ωστόσο, αυτό το είδος στήριξης δεν υπάρχει σε τρεις χώρες (Ιταλία, Ουγγαρία και Ρουμανία). Αντίθετα, λιγότερο συχνή είναι η παροχή ψυχολογικής στήριξης σε περίπτωση προβλημάτων προσωπικού χαρακτήρα. Σε ορισμένες χώρες, μάλιστα, επικρατεί η αίσθηση ότι η παροχή στήριξης τέτοιου είδους ενδεχομένως να προϋποθέτει άμεση αναγνώριση ύπαρξης ψυχολογικού προβλήματος των εκπαιδευτικών.

Το 2006/07, οι διάφορες διευθετήσεις για στήριξη των εκπαιδευτικών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τους τύπους καταστάσεων που απαριθμούνται πιο κάτω, φαίνεται να ρυθμίζονται επίσημα σε πιο ευρύ αριθμό χωρών σε σχέση με το 2002/03 (Σχήμα Δ31 της έκδοσης *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*). Πάνω από τις μισές χώρες έχουν θεσπίσει κανονισμούς ή επίσημες συστάσεις για προβληματικές καταστάσεις στις οποίες μπορεί να απαιτείται ειδική στήριξη. Στις υπόλοιπες χώρες, ένα ρυθμιστικό πλαίσιο που καθορίζει διαδικασίες στήριξης των εκπαιδευτικών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες εφαρμόζεται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιστάσεις ή δεν παρέχεται καθόλου. Μολαταύτα, όπου προκύπτει ανάγκη, γενικά οι εκπαιδευτικοί που ζητούν βοήθεια, την έχουν σε ανεπίσημη βάση.

Πέντε χώρες ή περιφέρειες (φλαμανδική κοινότητα Βελγίου, Βουλγαρία, Ιρλανδία, Κύπρος και Τουρκία) επιπλέον υπέδειξαν ότι είναι καθ' οδόν μεταρρυθμίσεις που εστιάζουν στη στήριξη των εκπαιδευτικών.

Σχήμα Δ27: Κανονισμοί και/ή συστάσεις όσον αφορά σε τύπους στήριξης για τους εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (¹)	UK- SCT	IS	LI	NO	TR			
A	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
B	●	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
C	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
D	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
●	Υπαρξη κανονισμών, συστάσεων και/ή κατευθυντηρίων γραμμών (σε κεντρικό/περιφερειακό/τοπικό επίπεδο)																			A	Προσωπικά προβλήματα																
																				B	Συγκρούσεις																
○	Υπαρξη ανεπίσημης στήριξης (δεν οργανώνεται συστηματικά)																			C	Προβλήματα διδακτικής διαδικασίας																
○	Δεν παρέχεται κανένα είδος στήριξης																			D	Εργασία με μαθητές με επιπλέον ανάγκες																
UK (¹): UK-ENG/WLS/NIR																																					
Πηγή: Ευρυδίκη.																																					

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ27)

Δανία: Πέρα από τις υπάρχουσες μόνιμες ρυθμίσεις για την παροχή καθοδήγησης για τα μέλη που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα στο εργασιακό περιβάλλον, η Ένωση Εκπαιδευτικών της Δανίας τώρα προσφέρει καθοδήγηση σε σχέση με ψυχολογικά προβλήματα αυτά καθαυτά.

Γαλλία: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, υπάρχει επίσημη στήριξη για τα προβλήματα στη διδακτική διαδικασία.

Μάλτα: Κατά το σχολικό έτος 2002/03 εγκαινιάστηκε η στήριξη από ψυχολόγους για προσωπικά προβλήματα που προκύπτουν στα σχολικά πλαίσια.

Κάτω Χώρες: Η οργάνωση των μορφών στήριξης που απεικονίζονται στο Σχήμα εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των ιδρυμάτων.

Ισλανδία: Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανεπίσημη στήριξη διευθετείται για τις κατηγορίες Γ και Δ.

Επεξηγηματική σημείωση

Για τους σκοπούς αυτού του Σχήματος, ούτε η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη ούτε τα πριμ στο μισθό θεωρούνται ως ειδικά μέτρα βοήθειας για τους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς.

Προβλήματα προσωπικής φύσης σχετίζονται συγκεκριμένα με την υπερκόπωση, μια μορφή άγχους που χαρακτηρίζεται από φυσική και νευρική εξάντληση που δυσκολεύει τους εκπαιδευτικούς να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους αποτελεσματικά.

Διαπροσωπικές συγκρούσεις με μαθητές, γονείς και/ή συναδέλφους αφορούν πρωτίστως σε συγκρούσεις πειθαρχικής φύσης με τους μαθητές (άτακτη συμπεριφορά στην τάξη, προφορικές και/ή φυσικές επιθέσεις σε εκπαιδευτικούς κλπ.).

Προβλήματα διδακτικής διαδικασίας σχετίζονται με προβλήματα που οι εκπαιδευτικοί μπορεί να αντιμετωπίζουν στην προσαρμογή σε νέες διδακτικές μεθόδους κλπ. **Εργασία με μαθητές με επιπλέον ανάγκες** περιλαμβάνει την απασχόληση με μαθητές σε μία ή αρκετές ειδικές κατηγορίες, δηλαδή μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μαθητές από οικογένειες μεταναστών, μαθητές με κοινωνικά προβλήματα (μειονεκτικό υπόβαθρο, κοινωνικές δυσκολίες) και μαθητές με διαφορετικές μαθησιακές ικανότητες (δηλαδή είτε έχουν σημαντικά μαθησιακά προβλήματα είτε η επίδοσή τους είναι εξαιρετικά υψηλή).

Στο παρόν Σχήμα δεν λαμβάνεται υπ' όψιν η στήριξη που παρέχεται σε κανονικές ιατρικές εγκαταστάσεις στα πλαίσια της εθνικής υπηρεσίας δημόσιας υγείας (ιδιαίτερα στην περίπτωση προσωπικών προβλημάτων).

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΕΚΤΟΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η γλώσσα διδασκαλίας είναι το πιο σημαντικό μάθημα ως προς τον χρόνο που αφιερώνεται στη διδασκαλία της. Σε γενικές γραμμές μεταξύ του ενός τετάρτου και του ενός τρίτου του διδακτικού χρόνου αφιερώνεται στη γλώσσα (Σχήμα E2). Όταν αναφύονται προβλήματα στη διδασκαλία της ανάγνωσης για τους μαθητές, η στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό μπορεί να αποδειχτεί χρήσιμη.

Στις χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία από τη βάση δεδομένων PIRLS 2006, κάποια στήριξη για μαθητές με δυσκολίες ανάγνωσης υπάρχει σε επίπεδο αίθουσας διδασκαλίας. Στις περισσότερες τάξεις, κάτω από το 5 % των μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν εκπαιδευτικούς που αναφέρουν ότι ειδικοί στην ανάγνωση είναι διαθέσιμοι στις αίθουσες διδασκαλίας τους για να φροντίζουν τους μαθητές με δυσκολίες ανάγνωσης. Στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), το ποσοστό είναι ελαφρώς υψηλότερο, με πάνω από 10 % των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν τη διαθεσιμότητα ειδικών στην ανάγνωση στις αίθουσες διδασκαλίας τους.

Άλλοι ειδικοί εκτός αίθουσας διδασκαλίας, όπως είναι ειδικοί μάθησης ή λογοθεραπευτές είναι πιο συχνά διαθέσιμοι για στήριξη των μαθητών με δυσκολίες ανάγνωσης. Στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Δανία, την Ισπανία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και την Ισλανδία, οι εκπαιδευτικοί πάνω από 20 % των μαθητών αναφέρουν ότι είναι διαθέσιμο τέτοιο προσωπικό στήριξης. Σε Λετονία και Λιθουανία, το ποσοστό ανέρχεται σε πάνω από 40 %.

Οι εκπαιδευτικοί περίπου του 5 % των μαθητών κατά μέσο όρο αναφέρουν τη διαθεσιμότητα άλλων ενηλίκων για βοήθεια μαθητών με δυσκολίες ανάγνωσης. Αυτό το ποσοστό κυμαίνεται κάτω από το 1 % στη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Ρουμανία και πάνω από το 10 % σε Ουγγαρία και Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Σκωτία).

Σε κάποιες χώρες όπως η Ιταλία, η Αυστρία, η Σουηδία και η Νορβηγία, η στήριξη που προσφέρεται εντός και εκτός της αίθουσας διδασκαλίας για μαθητές με δυσκολίες ανάγνωσης είναι ελάχιστη.

Σχήμα Δ28: Αναλογίες μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των οποίων οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι ειδικοί ή άλλοι ενήλικες είναι διαθέσιμοι για να φροντίσουν μαθητές με δυσκολίες στην ανάγνωση, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν εάν έλαβαν βοήθεια στην περίπτωση μαθητών με δυσκολίες στην ανάγνωση.

Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών ταξινομήθηκαν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία, «ειδικός στην ανάγνωση στην τάξη», απαρτιζόταν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών που ανέφεραν ότι ένας ειδικός στην ανάγνωση ήταν διαθέσιμος να βοηθήσει μαθητές με δυσκολίες στην τάξη. Η δεύτερη κατηγορία, «ειδικός στην ανάγνωση ή σε άλλον τομέα εκτός τάξης», αντιπροσωπεύει τη διαθεσιμότητα ειδικών ανάγνωσης ή μάθησης, λογοθεραπευτές κλπ., σε ειδικές τάξεις ανάγνωσης ή σε ειδικές ομάδες. Τέλος, η τρίτη κατηγορία, «άλλος ενήλικας», απαρτιζόταν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών που ανέφεραν ότι ένας βοηθός ή άλλος ενήλικας ήταν διαθέσιμος να βοηθήσει μαθητές με δυσκολίες στην τάξη.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των εκπαιδευτικών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση για τη μία ή την άλλη επιλογή, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

**ΣΤΗΝ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ,
Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ
ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΠΟΥ ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ**

Στις περισσότερες χώρες, ο **εργάσιμος χρόνος** ορίζεται ως ο χρόνος που διατίθεται σε δύο κύριες δραστηριότητες, δηλαδή τη διδασκαλία αφ' ενός και αφ' ετέρου την προετοιμασία των μαθημάτων και τη βαθμολόγηση. Σε πολλές χώρες, περιλαμβάνονται επιπλέον δραστηριότητες.

Ο **συνολικός εργάσιμος χρόνος** αντιστοιχεί στον αριθμό ωρών εβδομαδιαίως που είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης σύμφωνα με τις συλλογικές συμβάσεις ή καθορίζεται αλλιώς. Αυτή η έννοια χρησιμοποιείται σε πάνω από τις μισές εξεταζόμενες χώρες.

Ακριβής αριθμός **ωρών παρουσίας στο σχολείο** για άλλες δραστηριότητες, όπως είναι οι συναντήσεις ή διοικητικές δραστηριότητες, μπορούν επίσης να καθοριστούν όπως συμβαίνει σε 14 χώρες. Οι περισσότερες επίσης καθορίζουν τις διδακτικές ώρες και/ή τον συνολικό εργάσιμο χρόνο. Σε κάθε περίπτωση, η κατάσταση είναι ίδια στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ο χρόνος εργασίας των εκπαιδευτικών καθορίζεται σε συμβάσεις όσον αφορά στον αριθμό των διδακτικών ωρών μόνο, σε μόλις τρεις ευρωπαϊκές χώρες (Βέλγιο, Ιρλανδία και Λιχτενστάιν), ενώ περιλαμβάνει τόσο διδακτικές ώρες όσο και ώρες διαθεσιμότητας στα σχολεία στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα και τη Φινλανδία. Πάρα πολλές χώρες εφαρμόζουν έναν συνολικό αριθμό ωρών εργασίας, οι οποίες κατ' αρχήν καλύπτουν όλες τις υπηρεσίες που εκτελούν οι εκπαιδευτικοί, πάνω και πέρα από τον καθορισμένο αριθμό διδακτικών ωρών.

Σχήμα Δ29: Επίσημοι ορισμοί του χρόνου εργασίας των εκπαιδευτικών, πρωτοβάθμιο και γενικό (κατώτερο και ανώτερο) δευτεροβάθμιο επίπεδο (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr, BE de): Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθορίζεται επίσης και ένας μέγιστος αριθμός ωρών απαιτούμενης παρουσίας στο σχολείο (περιλαμβανομένου του χρόνου διδασκαλίας).

Δανία: Ο χρόνος κατά τον οποίο οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο δεν εμφανίζεται, επειδή εκφράζεται αποκλειστικά σε ημέρες (στη διάρκεια του σχολικού έτους).

Εσθονία: Ο χρόνος που οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο δεν εμφανίζεται στο Σχήμα, επειδή ο καθορισμός του εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του εκάστοτε σχολείου.

Ιταλία: Ο συνολικός αριθμός ωρών εργασίας δεν εμφανίζεται στο Σχήμα, επειδή αυτός ο χρόνος ορίζεται μόνο σε ημέρες (στη διάρκεια του σχολικού έτους) και σε (μη-προσδιορισμένες) δραστηριότητες που οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διεκπεραιώσουν.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ29 – συνέχεια)

Λουξεμβούργο: Εμφανίζονται μόνο οι εκπαιδευτικοί που είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών με προσωρινές συμβάσεις (*chargés d'éducation*), καθορίζεται ένας αριθμός διαθέσιμων ωρών, εκτός από τις διδακτικές ώρες.

Ουγγαρία: Από τις τροποποιήσεις στη νομοθεσία τον Σεπτέμβριο του 2006, οι ώρες παρουσίας στο σχολείο καθορίζονται από τον εργοδότη αλλά όχι ως ξεχωριστές εργάσιμες ώρες. Αυτές οι τροποποιήσεις θεσπίζουν τα καθήκοντα που θα πρέπει να συμπληρωθούν από τον εκπαιδευτικό στο σχολείο και εκείνα που μπορεί να ασκήσει εκτός.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1.

Επεξηγηματική σημείωση

Όλες οι πληροφορίες απεικονίζουν τις περιπτώσεις εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης. Οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν ακόμη τα προσόντα ή που ξεκινούν τη σταδιοδρομία τους δεν λαμβάνονται υπ' όψιν εάν υπόκεινται σε ειδικές απαιτήσεις του ωρολογίου προγράμματος.

Επίσημοι ορισμοί: σχετίζονται με τον εργάσιμο χρόνο όπως ορίζεται στις συμβάσεις απασχόλησης των εκπαιδευτικών, στην περιγραφή της εργασίας τους ή σε άλλα επίσημα έγγραφα. Ο ορισμός δημοσιεύονται από τις κεντρικές αρχές ή από τις περιφερειακές αρχές σε χώρες όπου οι τελευταίες θεωρούνται η ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση.

Ο **αριθμός ωρών διδασκαλίας** αφορά στον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί αφιερώνουν σε ομάδες μαθητών. Σε κάποιες χώρες, αυτός είναι ο μοναδικός συμβατικά καθορισμένος χρόνος εργασίας. Μπορεί να ορίζεται σε εβδομαδιαία ή ετήσια βάση.

Ο **αριθμός ωρών παρουσίας στο σχολείο** αφορά στον διαθέσιμο χρόνο που αφιερώνεται στην εκτέλεση καθηκόντων στο σχολείο ή σε άλλη τοποθεσία που καθορίζεται από τον διευθυντή του σχολείου. Σε κάποιες περιπτώσεις, αφορά σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα πέρα από τον καθορισμένο αριθμό ωρών διδασκαλίας και, σε άλλες περιπτώσεις, αφορά σε έναν γενικό αριθμό ωρών διαθεσιμότητας που περιλαμβάνει τον χρόνο διδασκαλίας. Μπορεί να ορίζεται σε εβδομαδιαία ή ετήσια βάση.

Συνολικός αριθμός εργάσιμων ωρών είναι ο αριθμός των διδακτικών ωρών, ο αριθμός των διαθέσιμων ωρών στο σχολείο και ο εργάσιμος χρόνος που αφιερώνεται στην προετοιμασία και βαθμολόγηση των δραστηριοτήτων, ο οποίος μπορεί να αφορά σε ώρες εκτός σχολείου. Ο αριθμός ωρών μπορεί να καθορίζεται συγκεκριμένα για διαφορετικές δραστηριότητες ή να ορίζεται γενικά. Μπορεί να ορίζεται σε εβδομαδιαία ή ετήσια βάση.

Τέλος, σε τρεις χώρες, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), ο αριθμός των διδακτικών ωρών που ενδέχεται να απαιτείται από τους εκπαιδευτικούς, δεν καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο. Στις Κάτω Χώρες, μόνο ο συνολικός ετήσιος εργάσιμος χρόνος καθορίζεται στη νομοθεσία. Στη Σουηδία, καθορίζεται συνολικός ετήσιος εργάσιμος χρόνος σε ώρες, καθώς και ο χρόνος κατά τον οποίο οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι παρόντες στο σχολείο. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι, σε κάποια σουηδικά σχολεία, προηγούμενοι τρόποι υπολογισμού του αριθμού των διδακτικών ωρών των μαθημάτων εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται στα πλαίσια του νέου πλαισίου εργάσιμου χρόνου. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), οι κανονισμοί καθορίζουν μόνο τον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι να εκτελέσουν καθήκοντα στο σχολείο ή σε άλλο μέρος, ανάλογα με την απόφαση του διευθυντή. Αυτά τα καθήκοντα περιλαμβάνουν διδασκαλία, προγραμματισμό, προετοιμασία και αξιολόγηση, άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με την ευημερία και πρόοδο των μαθητών, συναντήσεις προσωπικού, συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη (ΣΕΑ), συναντήσεις με γονείς και διοικητικά καθήκοντα. Ο μέγιστος διδακτικός χρόνος δεν καθορίζεται αυτός καθαυτός, αλλά στην Αγγλία και την Ουαλία, υπάρχουν τώρα κανονισμοί για την ισορροπία μεταξύ διδασκαλίας και προγραμματισμού, προετοιμασίας και αξιολόγησης.

Όπου ξεχωριστές δραστηριότητες καθορίζονται στις ώρες του εβδομαδιαίου όγκου εργασίας των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης, μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα (Σχήμα Δ30).

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΩΡΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΔΙΑΦΕΡΕΙ ΕΥΡΕΩΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Στις περισσότερες χώρες, ο **αριθμός των διδακτικών ωρών** καθορίζεται στις συμβάσεις απασχόλησης των εκπαιδευτικών (Σχήμα Δ29). Σε γενικές γραμμές, οι χώρες καθορίζουν είτε τον αριθμό των διδακτικών περιόδων εβδομαδιαίως και τη διάρκειά τους, είτε έναν αριθμό ωρών διδασκαλίας ανά εβδομάδα. Το 2006/07, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών στην Ευρώπη έπρεπε να απασχοληθεί ενεργά με τη διδασκαλία μαθητών από 18 έως 20 ώρες την εβδομάδα, εξαιρώντας προκαθορισμένα διαλείμματα και άλλους χρόνους επαφής με μαθητές που δεν περιλαμβάνουν τη διδασκαλία. Ωστόσο, σημειώνονται σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών.

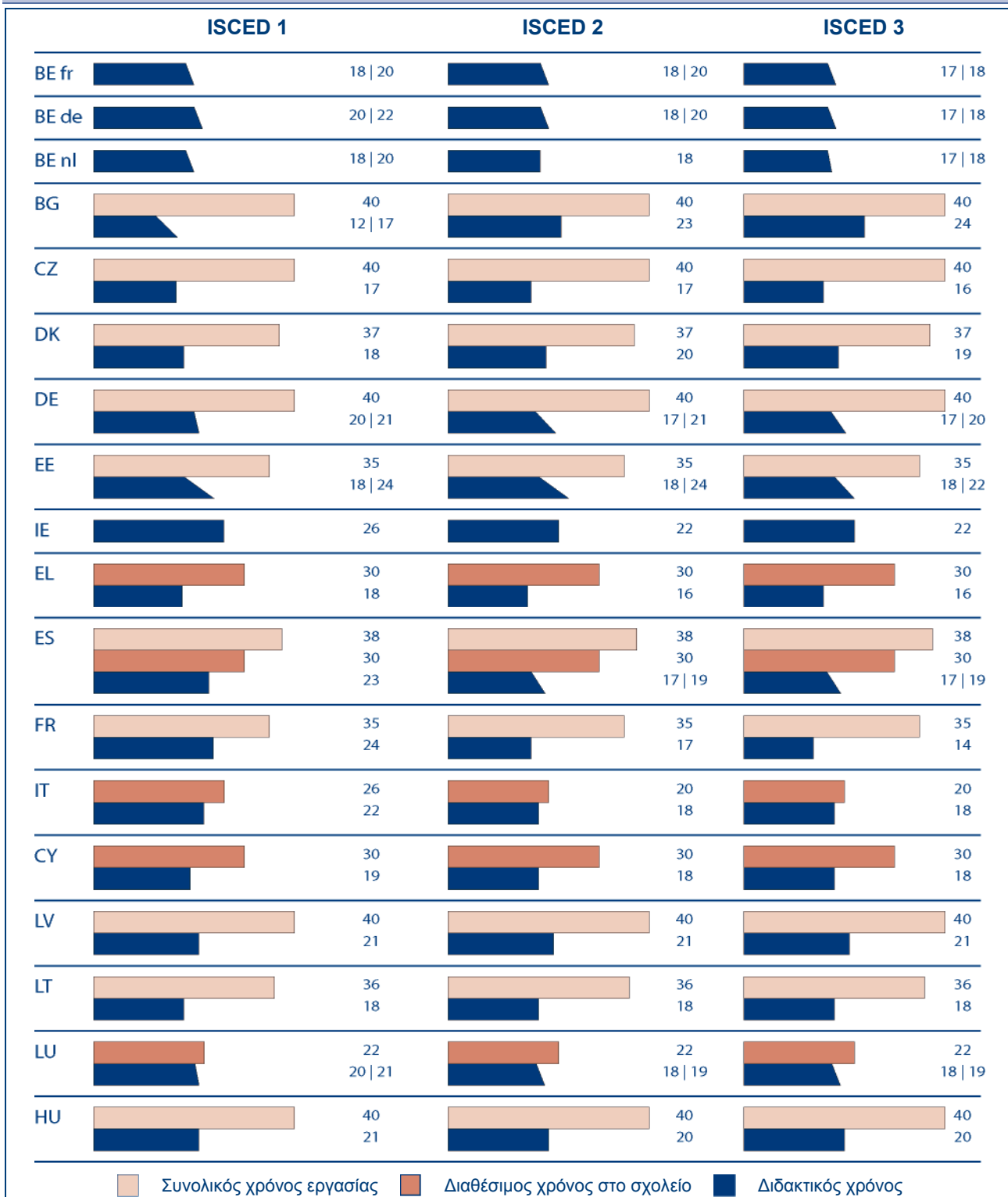
Σε γενικές γραμμές, οι χώρες τείνουν να μειώνουν τον εβδομαδιαίο διδακτικό χρόνο των εκπαιδευτικών στην κατώτερη και/ή ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μόνο η Βουλγαρία και η Ρουμανία ουσιαστικά αυξάνουν τον αριθμό των ωρών για τους εκπαιδευτικούς στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε δώδεκα χώρες, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διδάσκουν τον ίδιο αριθμό ωρών τόσο στην κατώτερη όσο και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τέσσερις χώρες, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), καθορίζουν ακριβώς τον ίδιο αριθμό διδακτικών ωρών εβδομαδιαίως τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Δεκατρείς χώρες καθορίζουν ακριβή **χρόνο που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο κάθε εβδομάδα**. Συχνά αυτές οι προϋποθέσεις καθορίζονται σε ετήσια βάση ή ως ένας αριθμός ημερών και όχι ωρών. Ωστόσο, όπου κατέστη δυνατό, υπολογίστηκε ο ενδεικτικός εβδομαδιαίος μέσος όρος. Σε γενικές γραμμές, ο χρόνος που οι εκπαιδευτικοί καλούνται να είναι παρόντες στο σχολείο κάθε βδομάδα δεν ξεπερνά τις 30 ώρες, εκτός από την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία) και την Ισλανδία.

Πάνω από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες επίσης καθορίζουν έναν συνολικό **αριθμό εργασιμων ωρών** κάθε βδομάδα, γενικά βασισμένο στον εργασιμο χρόνο που αναλογεί σε άλλους εργαζομένους και καθορισμένο σε συλλογικές συμβάσεις ή αλλού. Στη μεγάλη πλειονότητα αυτών των χωρών, κυμαίνεται μεταξύ 35-40 ώρες.

Όσον αφορά στο ποσό του διαθέσιμου χρόνου στο σχολείο και τον συνολικό αριθμό ωρών εργασίας, η κατάσταση είναι πολύ παρόμοια μεταξύ διαφορετικών επιπέδων εκπαίδευσης σε πολλές χώρες.

Σχήμα Δ30: Κατανομή του εβδομαδιαίου όγκου εργασίας των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης σε ώρες για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

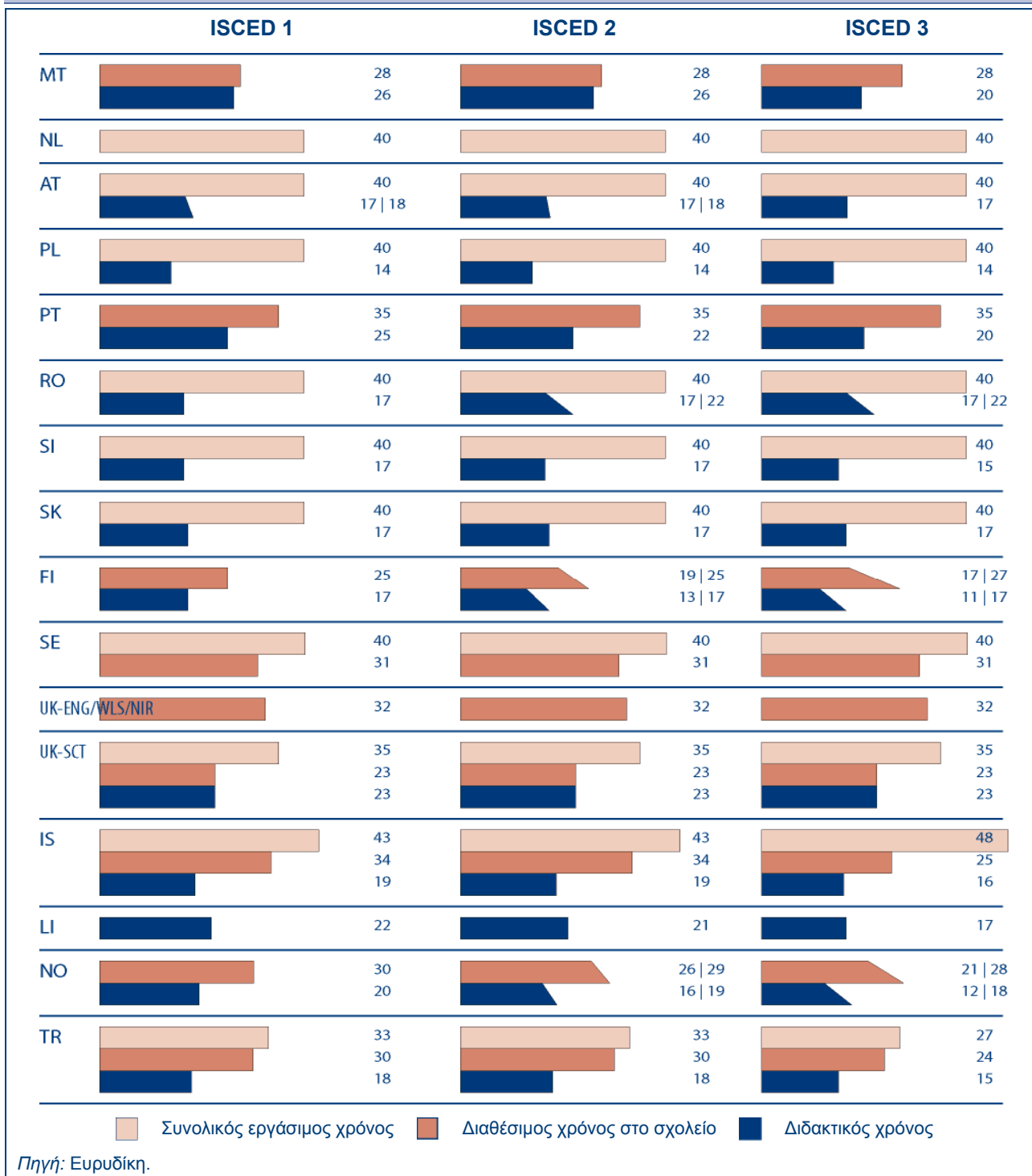

Πηγή: Ευρυδίκη.

ΠΟΡΟΙ

Σχήμα Δ30: Κατανομή του εβδομαδιαίου όγκου εργασίας των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης σε ώρες για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ30)

Βέλγιο (BE fr): Ο συνολικός ετήσιος χρόνος για όλες τις υπηρεσίες που εκτελούν οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν μπορεί να ξεπεράσει τις 962 ώρες. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα μαθήματα, εποπτικά καθήκοντα και συναντήσεις και ανταλλαγή απόψεων με συναδέλφους (που αντιστοιχούν σε τουλάχιστον 60 περιόδους). Εδώ εμφανίζεται μόνο ο χρόνος που αφιερώνεται στη διδασκαλία.

Βέλγιο (BE nl): Ο χρόνος που εμφανίζεται στη στήλη ISCED 3 αφορά στους εκπαιδευτικούς που απασχολούνται στο δεύτερο έτος του *Algemeen Secundair Onderwijs*. Στην περίπτωση εκείνων που εργάζονται στο τρίτο και τέταρτο έτος, ο εβδομαδιαίος διδακτικός χρόνος ανέρχεται σε 16,7 ώρες.

Δανία: Ο αριθμός των ημερών κάθε σχολικό έτος και η διάρκεια των διαλειμμάτων δεν ρυθμίζονται από το υπουργείο, αλλά αφήνονται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε ιδρύματος. Ως εκ τούτου, ενδεχομένως να υπάρχουν διακυμάνσεις στις διδακτικές ώρες.

Γερμανία: Οι 40 ώρες συνολικού χρόνου αντιπροσωπεύουν τον μέσο όρο για όλα τα *Länder*.

Εσθονία: Ο συνολικός εργάσιμος χρόνος είναι 35 ώρες εβδομαδιαίως. Οι εκπαιδευτικοί μπορεί να κληθούν να παραμείνουν στο σχολείο γι' αυτές τις 35 ώρες, αλλά αυτό επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε σχολείου ή του διευθυντή.

Γαλλία: Τα στοιχεία του επιπέδου ISCED 2 αφορούν στους *professeurs certifiés* και του επιπέδου ISCED 3 στους *professeurs agrégés*. Οι *professeurs certifiés* διδάσκουν επίσης στο επίπεδο ISCED 3.

Κύπρος: Ο αριθμός ωρών διδασκαλίας εβδομαδιαίως είναι ο μέγιστος αριθμός ωρών και εξαρτάται από τον αριθμό ετών υπηρεσίας.

Μάλτα: Το Σχήμα δείχνει τον διδακτικό χρόνο, καθώς και τον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο σε κανονικές μέρες. Σε μέρες μισής διάρκειας, ο διδακτικός χρόνος είναι 17,5 ώρες κάθε εβδομάδα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 13 ώρες την εβδομάδα στη γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και 13 ώρες την εβδομάδα στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο διαθέσιμος χρόνος είναι 18,75 ώρες εβδομαδιαίως και στις τρεις περιπτώσεις.

Κάτω Χώρες: Μόνο ο αριθμός των ημερών διδασκαλίας κάθε έτους (200) και ο συνολικός αριθμός ωρών κάθε έτους (1 659) καθορίζονται.

Πορτογαλία: Από το σχολικό έτος 2007/08, ο διδακτικός χρόνος για τους εκπαιδευτικούς στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο είναι 22 ώρες.

Σλοβενία: Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν τη γλώσσα διδασκαλίας, ο διδακτικός χρόνος κάθε εβδομάδα είναι 15,8 ώρες στα επίπεδα ISCED 1 και 2 και 14,3 ώρες στο επίπεδο ISCED 3. Ο χρόνος που αφιερώνεται σε «άλλες δραστηριότητες» περιλαμβάνεται στον διδακτικό χρόνο.

Φινλανδία: Ο χρόνος που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο δεν περιλαμβάνει τις 3-5 ημέρες ετήσιου συμπληρωματικού εργάσιμου χρόνου για τους εκπαιδευτικούς οι οποίες καθορίζονται στις συμφωνίες συλλογικής διαπραγμάτευσης.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Το Σχήμα παρουσιάζει τον ενδεικτικό εβδομαδιαίο μέσο όρο που βασίζεται στις 1 265 ώρες σε διάστημα 195 ημερών που οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι διαθέσιμοι για διδασκαλία και για συναντήσεις του προσωπικού, επαγγελματική ανάπτυξη κλπ.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Βάσει της συμφωνίας του 2001 για τον μισθό και τις συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών, όλα τα καθήκοντα που δεν απαιτούν την παρουσία του εκπαιδευτικού στον σχολικό χώρο μπορούν να πραγματοποιηθούν σε χρόνο και τόπο που επιλέγει ο εκπαιδευτικός.

Λιχτενστάιν: Τα στοιχεία για το επίπεδο ISCED 3 δεν αφορούν στους εκπαιδευτικούς της φυσικής αγωγής, της μουσικής ή της τέχνης οι οποίοι έχουν 26 μαθήματα την εβδομάδα που αναλογούν σε 19,5 ώρες.

Νορβηγία: Ο συνολικός αριθμός ωρών εργασίας εκφράζεται αποκλειστικά σε ώρες ετησίως (1 687,5).

Τουρκία: Πέρα από τον υποχρεωτικό διδακτικό χρόνο, οι εκπαιδευτικοί μπορεί να κληθούν να διδάξουν επιπλέον ώρες με επιπλέον αμοιβή. Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Ο χάρτης αποτυπώνει την κατάσταση στα πλαίσια της ενιαίας δομής.

Επεξηγηματική σημείωση

Το Σχήμα απεικονίζει την περίπτωση ενός εκπαιδευτικού πλήρους απασχόλησης, ο οποίος δεν ασκεί άλλα καθήκοντα, π.χ. διοικητικά. Διακυμάνσεις στα πλαίσια μιας χώρας εμφανίζονται για συγκεκριμένους παράγοντες, όπως το μάθημα που διδάσκει ή το καθεστώς απασχόλησής του. Επίσης διακυμάνσεις στα πλαίσια μιας χώρας εμφανίζονται όπου αντιπροσωπεύουν την ευελιξία που έχει το σχολικό επίπεδο να καθορίσει τον αριθμό των διδακτικών ωρών ή τον διαθέσιμο χρόνο στο σχολείο για κάθε εκπαιδευτικό. Δεν εμφανίζονται μειωμένες συνθήκες ωρολογίου προγράμματος για εκπαιδευτικούς που δεν είναι ακόμη πλήρως κατηρτισμένοι ή που μόλις εντάχθηκαν στο επάγγελμα. Επίσης, δεν εμφανίζεται η ευελιξία μείωσης του αριθμού ωρών βάσει της διάρκειας υπηρεσίας ή κατά την ανάληψη άλλων καθηκόντων.

Το Σχήμα δίνει πληροφορίες μόνο για τις ώρες εβδομαδιαίως. Ο πραγματικός εργάσιμος χρόνος των εκπαιδευτικών μπορεί επίσης να διαφέρει σύμφωνα με τον ετήσιο αριθμό ημερών υπηρεσίας.

Επίσημοι ορισμοί: σχετίζονται με τον εργάσιμο χρόνο όπως ορίζεται στις συμβάσεις απασχόλησης των εκπαιδευτικών, στην περιγραφή της εργασίας τους ή σε άλλα επίσημα έγγραφα. Ο ορισμός δημοσιεύονται από τις κεντρικές αρχές ή από τις περιφερειακές αρχές σε χώρες όπου οι τελευταίες θεωρούνται η ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση.

Ο **αριθμός ωρών διδασκαλίας την εβδομάδα** αφορά στον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί αφιερώνουν σε ομάδες μαθητών. Αυτός ο αριθμός υπολογίζεται αυστηρά και αποκλείει τον χρόνο των διαλειμμάτων ή τον χρόνο που αφιερώνεται στους μαθητές χωρίς να περιλαμβάνει διδασκαλία. Ο αριθμός ωρών διδασκαλίας την εβδομάδα εξάγεται πολλαπλασιάζοντας τον αριθμό των μαθημάτων επί του χρόνου διάρκειας του κάθε μαθήματος και διαιρώντας τον αποτέλεσμα με το 60.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Δ30 – συνέχεια)

Ο αριθμός ωρών παρουσίας στο σχολείο την εβδομάδα αφορά στον διαθέσιμο χρόνο, εκτός από τον διδακτικό χρόνο, που αφιερώνεται στην εκτέλεση καθηκόντων στο σχολείο ή σε άλλη τοποθεσία που καθορίζεται από τον διευθυντή του σχολείου.

Συνολικός αριθμός εργασίμων ωρών την εβδομάδα είναι ο αριθμός των διδακτικών ωρών, ο αριθμός των διαθέσιμων ωρών στο σχολείο και ο εργασίμος χρόνος που αφιερώνεται για την προετοιμασία και βαθμολόγηση των δραστηριοτήτων, ο οποίος μπορεί να αφορά σε ώρες εκτός σχολείου.

Κατά προσέγγιση εκτιμήσεις έγιναν για χώρες όπου το καθεστώς ή οι συμβάσεις των εκπαιδευτικών δεν αφορούν στον διδακτικό χρόνο, τον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο και/ή στον συνολικό εργασίμο χρόνο που εκφράζεται σε ώρες εβδομαδιαίως. Όπου οι υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών καθορίζονται σε ετήσια βάση, ένας μέσος εβδομαδιαίος αριθμός ωρών υπολογίστηκε από τον απαιτούμενο αριθμό ημερών παρουσίας στο σχολείο και/ή τον συνολικό εργασίμο χρόνο, όπου ήταν εφικτό.

Εκτιμήσεις έγιναν για τη Γερμανία (συνολικός εργασίμος χρόνος), την Ισπανία (διδακτικός χρόνος), τη Ρουμανία (διδακτικός χρόνος), τη Φινλανδία (χρόνος παρουσίας στο σχολείο, ISCED 2), τη Νορβηγία (χρόνος παρουσίας στο σχολείο) και Ισλανδία (συνολικός εργασίμος χρόνος, ISCED 3).

Η ΕΠΙΣΗΜΗ ΗΛΙΚΙΑ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΣΥΧΝΑ ΤΑ 65 ΕΤΗ

Ουσιαστικά, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, θεσπίζεται επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης η οποία θέτει το όριο πέραν του οποίου οι εκπαιδευτικοί πλέον παύουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα, εκτός υπό ειδικές συνθήκες. Αυτό το ανώτατο όριο ηλικίας στις περισσότερες περιπτώσεις είναι τα 65 έτη. Ως ανώτατο όριο καθορίζεται το 60ο έτος στη Γαλλία και την Πολωνία (μόνο για γυναίκες), το 64ο στο Λιχτενστάιν και το 67ο στη Νορβηγία. Αυτή η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης είναι ίδια και στα τρία εξεταζόμενα εκπαιδευτικά επίπεδα.

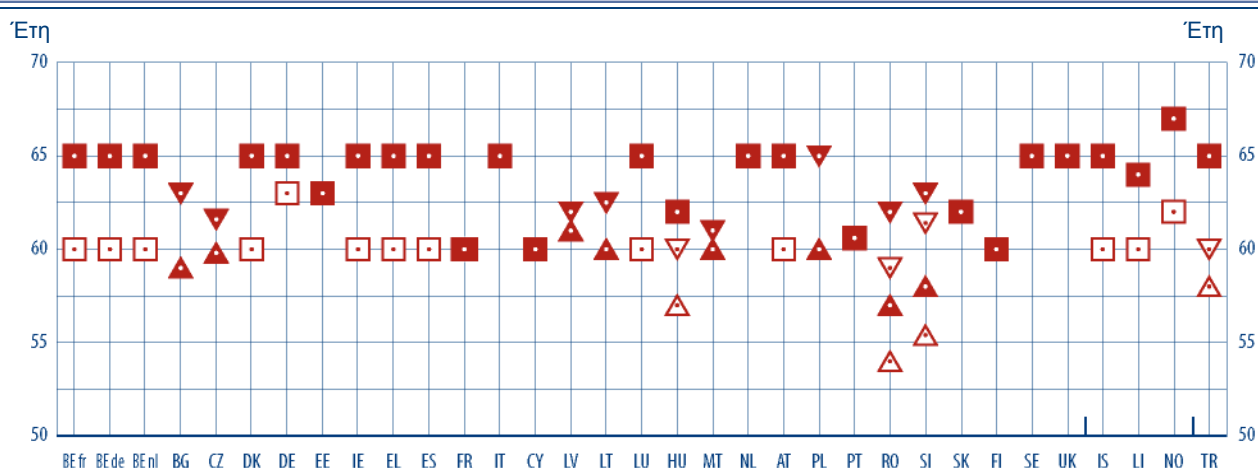
Στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία, η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης αντιστοιχεί σε ένα κατώτατο όριο ηλικίας μετά το οποίο οι εκπαιδευτικοί δύνανται να πάψουν την εκπαιδευτική τους δραστηριότητα και να θεμελιώσουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα. Η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης είναι κάτω από τα 65 έτη. Μεταρρυθμίσεις λαμβάνουν χώρα προκειμένου το όριο να τεθεί μεταξύ 60 και 65 ετών, ανάλογα με τη χώρα.

Σε πάνω από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνταξιοδοτηθούν προτού συμπληρώσουν την επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης. Σε γενικές γραμμές, η κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης είναι γύρω στα 60 έτη και συνεπάγεται κατοχύρωση πλήρους συνταξιοδοτικού δικαιώματος όταν οι εκπαιδευτικοί έχουν συμπληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό ετών υπηρεσίας. Ωστόσο, αυτός ο αριθμός διαφέρει ευρέως από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα, απαιτούνται 15 χρόνια υπηρεσίας στο Λιχτενστάιν, 25 στην Τουρκία και 40 στο Βέλγιο, την Αυστρία και την Ιρλανδία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ιταλία και η Πορτογαλία (μέχρι το 2007) διατήρησαν τις ρυθμίσεις συνταξιοδότησης μετά από ορισμένο αριθμό ετών υπηρεσίας χωρίς να καθορίζουν κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης.

Στη Φινλανδία (στην περίπτωση των εκπαιδευτικών που διορίστηκαν μετά το 1993) η συμπλήρωση της επίσημης ηλικίας είναι το μοναδικό αποδεκτό κριτήριο συνταξιοδότησης και δεν είναι δυνατή η πρόωγη συνταξιοδότηση.

Στις πλείστες χώρες, τα κριτήρια που διέπουν την ηλικία συνταξιοδότησης είναι τα ίδια τόσο για τους άντρες όσο και για τις γυναίκες. Ωστόσο, διαφορές υπάρχουν στη Μάλτα και σε μερικές χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Ενώ, στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις, οι γυναίκες μπορούν να θεμελιώσουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα νωρίτερα από τους άντρες, εντούτοις οι διαφορές μεταξύ τους τείνουν να μειώνονται. Μεταρρυθμίσεις που γίνονται τώρα στη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Λετονία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία αποσκοπούν στο να τις ελαχιστοποιήσουν ή να τις εκμηδενίσουν.

Σχήμα Δ31: Ηλικία συνταξιοδότησης εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

	Γυναίκες	Άντρες	Και οι δύο
Κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης (με πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα που υπόκειται σε συμπλήρωση του απαιτούμενου αριθμού ετών υπηρεσίας)	▲	▼	■
Επίσημη/ες ηλικία/ες συνταξιοδότησης	▲	▼	■

Απαιτούμενος αριθμός ετών υπηρεσίας για θεμελίωση πλήρους συνταξιοδοτικού δικαιώματος σε περιπτώσεις όπου είναι δυνατή η συνταξιοδότηση σε ένα κατώτατο όριο ηλικίας

BE	BG	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT
41.25	⊗	35-37	⊗	40	35	35	38.5 – 39.5	40	33.3	⊗	⊗	35	34-38	⊗
NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR	
⊗	40	30	36	25 (w), 30 (m)	36.3 (w), 40 (m)	⊗	⊗	⊗	⊗	35	15	30	25	

⊗ Δεν είναι δυνατή η συνταξιοδότηση με κατοχύρωση πλήρους συνταξιοδοτικού δικαιώματος πριν την επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Τα 41,25 έτη υπηρεσίας που παρουσιάζονται στον πίνακα περιλαμβάνουν τον κανονικό αριθμό ετών που είναι απαραίτητος για την απόκτηση του σχετικού πτυχίου, τη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας (εάν ισχύει) και τον χρόνο που δυνητικά μπορεί να διαθέσει ο εκπαιδευτικός σε άλλες δημόσιες ή αντίστοιχες υπηρεσίες.

Βουλγαρία: Το 2007, πρόωγη συνταξιοδότηση ήταν εφικτή για γυναίκες ηλικίας 56 ετών και άντρες ηλικίας 60.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Τα στοιχεία αφορούν στο 2006. Είναι επίσης δυνατή η συνταξιοδότηση δύο ή τρία χρόνια νωρίτερα αλλά με μειωμένη σύνταξη. Η ηλικία συνταξιοδότησης των γυναικών που παρατίθεται στο Σχήμα αφορά στις άτεκνες γυναίκες. Η ηλικία μειώνεται ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών. Σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία, η ηλικία συνταξιοδότησης αυξάνεται σταδιακά με σκοπό να φτάσει τα 63 για τους άντρες και για τις άτεκνες γυναίκες.

Δανία: Έχοντας συμπληρώσει την κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης, κάθε υπάλληλος του δημόσιου τομέα δικαιούται σύνταξη η οποία προσαυξάνεται ανάλογα με τον αριθμό ετών υπηρεσίας.

Εσθονία: Στην περίπτωση των γυναικών, η πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης εξαρτάται από το έτος γέννησης. Το 2007, οι γυναίκες που γεννήθηκαν το 1947 (60 ετών) είχαν δικαίωμα συνταξιοδότησης. Το 2016 η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης και η πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης θα συμπίπτουν.

Ιρλανδία: Από την 1^η Απριλίου 2004 οι νεοπροσληφθέντες και οι υφιστάμενοι δημόσιοι υπάλληλοι που άφησαν ή αφήνουν τη δημόσια υπηρεσία κατά ή μετά την 1^η Απριλίου 2004 και επιστρέφουν μετά από ένα διάλειμμα στην υπηρεσία για τουλάχιστον 26 εβδομάδες, γενικά δεν μπορούν να λάβουν συνταξιοδοτικά οφέλη πριν την ηλικία των 65 ετών.

Γαλλία: Το έτος συνταξιοδότησης είναι το 55ο για τους εκπαιδευτικούς στα δημοτικά σχολεία που εξακολουθούν να είναι σε καθεστώς *instituteur*. Από το 2003, ο απαιτούμενος αριθμός ετών υπηρεσίας αλλάζει σταδιακά και θα φτάσει τα 40 έτη το 2008.

Κύπρος: Δεν υφίσταται θεσπισμένη κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης. Οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν πλήρη σύνταξη όταν συμπληρώσουν 400 μήνες υπηρεσίας (ή 33,33 έτη).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ31 – συνέχεια)

Λετονία: Η ηλικία συνταξιοδότησης για τις γυναίκες σταδιακά αυξάνεται μέχρι να φτάσει τα 62 έτη το 2009.

Αυστρία: Το Σχήμα απεικονίζει την περίπτωση των εκπαιδευτικών που είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Στην περίπτωση εκπαιδευτικών που απασχολούνται βάσει σύμβασης, η ηλικία συνταξιοδότησης είναι τα 60 έτη για τις γυναίκες και τα 65 έτη για τους άντρες. Ο αριθμός των ετών που απαιτούνται για πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα είναι τα 40 και 45 χρόνια αντίστοιχα για τους συμβασιούχους εκπαιδευτικούς.

Πολωνία: Μέχρι το τέλος του 2008 ίσχυε η ρύθμιση για συνταξιοδότηση με πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα πριν την επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης.

Πορτογαλία: Από τον Ιανουάριο του 2006, η ηλικία συνταξιοδότησης για τους εκπαιδευτικούς πλησιάζει σταδιακά τα 65 με ρυθμό 6 μηνών κάθε χρόνο για μια περίοδο 10 ετών. Για πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα, απαιτούνται 36 χρόνια και 6 μήνες υπηρεσίας, με 6 μήνες τον χρόνο να προστίθενται μέχρι να φτάσουν τα 40 χρόνια υπηρεσίας.

Ρουμανία: Ο νόμος του 2000, ο οποίος βρίσκεται σε φάση σταδιακής εφαρμογής μεταξύ των ετών 2000 και 2013, καθορίζει την ηλικία συνταξιοδότησης στα 60 έτη για τις γυναίκες και τα 65 έτη για τους άντρες. Ο απαιτούμενος αριθμός ετών υπηρεσίας αυξάνεται στα 30 για τις γυναίκες και τα 35 για τους άντρες.

Σλοβενία: Ο νόμος του 1999, που θα εφαρμόζεται σταδιακά μέχρι το 2014, ορίζει την επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης στα 58 έτη για γυναίκες και άντρες, με την προϋπόθεση ότι θα έχουν συμπληρώσει 38 και 40 χρόνια υπηρεσίας αντίστοιχα.

Σλοβακία: Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η ηλικία συνταξιοδότησης είναι τα 62 χρόνια για γυναίκες και άντρες, αλλά η ηλικία συνταξιοδότησης για τους άντρες αυξήθηκε σταδιακά σε περίοδο 2 ετών, και των γυναικών σε περίοδο 10 ετών.

Φινλανδία: Η συνταξιοδότηση καθορίζεται στα 65 χρόνια για όσους μπήκαν στην υπηρεσία κατά ή μετά την 1^η Ιανουαρίου 1993. Για όσους είχαν προσληφθεί προηγουμένως, η ηλικία συνταξιοδότησης εναλλάσσεται μεταξύ 60 και 65 χρόνια.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Η ηλικία συνταξιοδότησης για τους νέους εκπαιδευτικούς είναι το 65ο έτος. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν σε συνταξιοδοτικό πρόγραμμα πριν την 1^η Ιανουαρίου 2007 (1^η Απριλίου 2007 στη Βόρειο Ιρλανδία), μπορούν να συνταξιοδοτηθούν στα 60 χωρίς να μειωθεί η σύνταξή τους.

Ισλανδία: Οι εκπαιδευτικοί που διορίστηκαν πριν το 1997 μπορούν να συνταξιοδοτηθούν μετά από 35 χρόνια υπηρεσίας δεδομένου ότι θα έχουν συμπληρώσει το 60ο έτος της ηλικίας τους, μετά από 34 χρόνια υπηρεσίας εάν έχουν συμπληρώσει το 61ο έτος της ηλικίας τους κλπ.

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Προκειμένου να συγκρίνουμε την οικονομική κατάσταση των εκπαιδευτικών στις διάφορες χώρες, το Σχήμα Δ32 καθορίζει τους κατώτατους και ανώτατους μεικτούς βασικούς μισθούς των εκπαιδευτικών, ανά εκπαιδευτικό επίπεδο, ως ποσοστό του κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), που αποτελεί ένδειξη του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού μιας χώρας. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο βασικός μισθός δεν περιλαμβάνει μισθολογικά επιδόματα και οφέλη πέραν εκείνων που συνδέονται με τη διάρκεια της υπηρεσίας. Αυτά τα στοιχεία, που ενδέχεται να αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό του μισθού των εκπαιδευτικών σε κάποιες χώρες, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν στο Σχήμα Δ32.

Με εξαίρεση τη Σουηδία, οι μισθοί των εκπαιδευτικών σε όλες τις χώρες καθορίζονται με σημείο αναφοράς μια μισθολογική κλίμακα που, σε γενικές γραμμές, καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο. Όπου οι εκπαιδευτικοί είναι δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας (Σχήμα Δ26), η μισθολογική κλίμακα μπορεί να αφορά σε ολόκληρη τη δημόσια υπηρεσία, ακόμη και αν περιλαμβάνει ειδικά στοιχεία που σχετίζονται με συγκεκριμένα γνωρίσματα του εκπαιδευτικού επαγγέλματος. Τα κριτήρια που διέπουν την προαγωγή στην κλίμακα, καθώς και η ταχύτητα της ανόδου και του αριθμού των βαθμίδων, διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Τα πιο κοινά κριτήρια περιλαμβάνουν τον αριθμό των ετών υπηρεσίας, συμπληρωματικά προσόντα και επαίνους κλπ. Σε κάποιες χώρες, οι μισθοί ενδέχεται να αυξάνονται σύμφωνα με ατομικά κριτήρια που λαμβάνονται υπ' όψιν ξεχωριστά, ενώ σε άλλες περιπτώσεις τα ίδια κριτήρια εξετάζονται σε συνάρτηση. Γι' αυτό, οι μισθοί των εκπαιδευτικών στην αρχή και το τέλος της καριέρας τους ενδέχεται να διαφέρουν. Το Σχήμα, επομένως, απεικονίζει το κατώτατο και ανώτατο κέντρο της βασικής μισθολογικής κλίμακας λαμβάνοντας υπ' όψιν ως μοναδικό κριτήριο τη διάρκεια της υπηρεσίας.

Σε 14 χώρες ή περιφέρειες, οι κατώτατοι και ανώτατοι βασικοί μισθοί των εκπαιδευτικών είναι παρόμοιοι και στα τρία εκπαιδευτικά επίπεδα (πρωτοβάθμιο, κατώτερο και ανώτερο δευτεροβάθμιο). Η πλειονότητα είναι αξιοσημείωτη γιατί προσφέρει εκπαίδευση ενιαίας δομής (Σχήμα Β1).

Φαίνεται επίσης ότι οι βασικοί μισθοί των εκπαιδευτικών είναι ίδιοι τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία, την Αυστρία (εκπαιδευτικοί στα *Volksschulen* και *Hauptschulen*) και την Ισλανδία. Η κατάσταση είναι συγκρίσιμη τόσο στην κατώτερη όσο

και στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Αυστρία (εκπαιδευτικοί στα *allgemein bildenden höheren Schulen*) και τη Ρουμανία. Τέλος, σε τρεις άλλες χώρες (Ιταλία, Φινλανδία και Σουηδία), οι μισθοί αυξάνονται ανάλογα με το επίπεδο της εκπαίδευσης όπου εργάζονται οι εκπαιδευτικοί.

Σχήμα Δ32: Κατώτατοι και ετήσιοι μεικτοί βασικοί μισθοί εκπαιδευτικών σχετικοί με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

Στοιχεία (Σχήμα Δ32)

		BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE a	DE b	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	
ISCED 1	Κατ.	85.1	85.1	88.7	56.1	53.6	87.8	108.9	0.0	51.4	:	65.0	115.2	75.1	66.5	72.7	68.6	42.9	64.6	63.1	
	Av.	146.0	149.9	151.5	69.6	90.5	103.9	149.9	0.0	75.6	:	112.6	166.4	149.0	97.4	140.7	71.0	63.0	134.0	122.0	
ISCED 2	Κατ.	85.1	85.1	88.7	56.1	53.6	87.8	108.9	122.6	51.4	:	65.0	132.4	79.3	72.2	72.7	68.6	42.9	94.7	63.1	
	Av.	146.0	149.9	151.5	69.6	90.5	103.9	149.9	166.8	75.6	:	112.6	187.6	153.1	108.0	159.2	71.0	63.0	164.6	150.3	
ISCED 3	Κατ.	105.7	106.5	110.1	56.1	53.6	100.7	122.6	0.0	51.4	:	65.0	132.5	79.3	72.2	72.7	68.6	42.9	94.7	67.8	
	Av.	184.5	190.1	191.1	69.6	90.5	119.1	209.1	0.0	75.6	:	112.6	187.6	187.3	113.3	159.2	71.0	63.0	164.6	150.3	
		MT	NL	AT a	AT b	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (*)	UK-SCT			IS	LI	NO a	NO b	TR
ISCED 1	Κατ.	47.4	91.9	79.3	0.0	37.0	97.3	54.4	113.4	50.0	92.1	70.7	109.7	92.5			65.3	:	65.3	0.0	99.0
	Av.	56.7	144.6	158.0	0.0	162.6	282.5	103.2	161.7	72.2	122.5	88.6	186.1	147.5			80.8	:	77.0	0.0	120.2
ISCED 2	Κατ.	47.4	95.3	79.3	90.0	37.0	97.3	61.8	113.4	50.0	101.3	73.3	109.7	92.5			65.3	:	65.3	70.3	99.0
	Av.	56.7	191.2	158.0	190.7	162.6	282.5	126.8	161.7	72.2	134.2	103.7	186.1	147.5			80.8	:	77.0	92.1	120.2
ISCED 3	Κατ.	47.4	95.3	90.0	0.0	37.0	97.3	61.8	113.4	50.0	104.0	81.4	109.7	92.5			68.4	:	65.3	70.3	99.0
	Av.	56.7	191.2	190.7	0.0	162.6	282.5	126.8	161.7	72.2	142.4	112.0	186.1	147.5			86.9	:	77.0	92.1	120.2

UK (*): UK-ENG/WLS/NIR

Πηγές: Eurostat και Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις**Βέλγιο:** Υπολογίζεται το εθνικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (και όχι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε κάθε Κοινότητα).**Δανία:** Το κύριο μέρος του μισθού αποτελεί προϊόν συλλογικής συμφωνίας σε κεντρικό επίπεδο. Ο ανώτατος βασικός μισθός που εμφανίζεται στο Σχήμα αφορά στα συμφωνηθέντα σε κεντρικό επίπεδο.**Γερμανία:** Δεδομένης της πολυπλοκότητας και της ευρείας ποικιλίας συνθηκών, οι μισθοί των εκπαιδευτικών υπολογίζονται σε σχέση με τη μέση ηλικία στην αρχή της καριέρας (που εξαρτάται από την ηλικία στην οποία ξεκινούν οι σπουδές και τη διάρκεια τους) και τους μισθούς στα δυτικογερμανικά *Länder*. Τα στοιχεία που αναφέρονται στο επίπεδο ISCED 3 αφορούν στους εκπαιδευτικούς στο *Gymnasium*. (α): Στο επίπεδο ISCED 2, τα στοιχεία αντιστοιχούν στους μισθούς των εκπαιδευτικών στα *Realschule* και *Gymnasium*. Οι εκπαιδευτικοί στο *Gymnasium* λαμβάνουν τον ίδιο μισθό, ασχέτως επιπέδου (ISCED 2 ή 3). (β): Στο επίπεδο ISCED 2, τα στοιχεία αντιστοιχούν στους μισθούς των εκπαιδευτικών στο *Hauptschule*.**Εσθονία:** Ο κατώτατος μισθός (σύμφωνα με την επαγγελματική βαθμίδα), ο οποίος καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο, δεν είναι υποχρεωτικός για τον καθορισμό του πραγματικού ποσού. Ο καθορισμός των όρων μισθοδοσίας και τα κονδύλια για το προσωπικό του σχολείου εξαρτώνται από τη συμμετοχή των τοπικών αρχών. Αυτές οι αρχές πρέπει να συμφωνήσουν με τα σχολεία για τους μισθούς εκ των προτέρων ακολουθώντας τον κατώτατο μισθό που καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο.**Ισπανία:** Ο συνολικός αριθμός αντιστοιχεί στους μέσους μισθούς στη δημόσια εκπαίδευση, υπολογισμένος ως ο μέσος μισθός στις διάφορες Αυτόνομες Κοινότητες σε σχέση με τον αριθμό των εκπαιδευτικών σε κάθε Αυτόνομη Κοινότητα.**Γαλλία:** Στο επίπεδο ISCED 2, οι μισθοί αφορούν στους *professeurs certifiés*. Μπορούν να γίνουν *professeurs agrégés* (μέσω διαγωνισμού ή προαγωγής). Για το επίπεδο ISCED 3, οι κατώτατοι μισθοί που παρατίθενται είναι εκείνοι των *professeurs certifiés* ενώ οι ανώτατοι μισθοί αφορούν στην περίπτωση των *professeurs agrégés*.**Λετονία:** Οι μισθοί των εκπαιδευτικών βασίζονται στην προϋπηρεσία και τον όγκο εργασίας. Ισχύουν τρεις βαθμίδες προϋπηρεσίας: κάτω από 5 χρόνια, 5 έως 10 χρόνια και πάνω από 10 χρόνια.**Ουγγαρία:** Αυτά τα στοιχεία περιλαμβάνουν πριμ, αυξήσεις και επιδόματα και αντιστοιχούν σε εκτιμήσεις των μέσων μισθών για όλους τους εκπαιδευτικούς.**Κάτω Χώρες:** Οι κατώτατοι και ανώτατοι μισθοί αφορούν σε μισθούς στην αρχή της καριέρας και μετά από 18 χρόνια αντίστοιχα.**Αυστρία:** Τα στοιχεία αφορούν στο ημερολογιακό έτος 2006. Τα στοιχεία που αναφέρονται στο επίπεδο ISCED 3 αφορούν σε εκπαιδευτικούς στα *Hauptschulen*. (α): Τα στοιχεία που αναφέρονται στο επίπεδο ISCED 2 αντιστοιχούν στους μισθούς των εκπαιδευτικών στο *Hauptschule*. (β): Τα στοιχεία που αναφέρονται στο επίπεδο ISCED 2 αντιστοιχούν στους μισθούς των εκπαιδευτικών στα *allgemein bildenden höheren Schulen*.**Πολωνία:** Από τον Ιανουάριο του 2008, ο κατώτατος βασικός μισθός αυξήθηκε κατά 19 %.**Πορτογαλία:** Εμφανίζονται μόνο οι μισθοί των εκπαιδευτικών που κατέχουν *Licenciatura*. Περιλαμβάνεται το επίδομα διατροφής.**Ρουμανία:** Εμφανίζονται μόνο οι μισθοί των *institutor*. Οι βασικοί μισθοί υπολογίζονται σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια: διδακτική θέση και βαθμός, το επίπεδο αρχικής κατάρτισης και η προϋπηρεσία.**Φινλανδία:** Οι ανώτατοι μισθοί μπορεί να διαφέρουν εκτενώς ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας του κάθε εκπαιδευτικού και εξατομικευμένες προσαυξήσεις. Η πληροφόρηση που παρέχεται προσφέρει μια εκτίμηση του ανώτατου ετήσιου μεικτού βασικού μισθού.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ32 – συνέχεια)

Σουηδία: Δεν υπάρχει μισθολογική κλίμακα. Οι μισθοί βασίζονται σε ξεχωριστές συμφωνίες μεταξύ των εκπαιδευτικών και των εργοδοτών. Δεν παρέχεται πληροφόρηση ούτε για τους κατώτατους και ανώτατους μισθούς ούτε για την εμπειρία των εκπαιδευτικών η οποία εκτιμάται σε χρόνια υπηρεσίας. Τα στοιχεία αναφέρονται στους μέσους μισθούς των εκπαιδευτικών ανά εκπαιδευτικό επίπεδο τον Νοέμβριο του 2006 (σχολικό έτος 2006/07), ενώ οι πληροφορίες για τους κατώτατους και ανώτατους μισθούς αντιστοιχούν στο 10^ο και 90^ο εκατοστημόριο αντίστοιχα.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Οι μισθοί που παρατίθενται περιλαμβάνουν το επίδομα που χορηγείται στις εσωτερικές περιφέρειες του Λονδίνου. Επίδομα καταβάλλονται επίσης και στις εξωτερικές περιφέρειες καθώς και στα περίχωρα του Λονδίνου. Στην υπόλοιπη Αγγλία, την Ουαλία και τη Βόρειο Ιρλανδία υφίστανται κοινές μισθολογικές κλίμακες. Ο ανώτατος μισθός που απεικονίζεται είναι ο υψηλότερος στην ανώτερη μισθολογική κλίμακα. Σε αυτό το επίπεδο μπορούν να προσβλέπουν όλοι οι καλοί εκπαιδευτικοί, αν και η άνοδος προς το ανώτατο όριο δεν είναι αυτόματη.

Ισλανδία: Εμφανίζονται μόνο οι βασικοί μισθοί. Πιθανές επιπλέον πληρωμές (για υπερωρίες, επιπλέον αρμοδιότητες) είναι γενικά σημαντικές.

Λιχτενστάιν: Δεν είναι διαθέσιμο το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Νορβηγία: (α): Τα στοιχεία που αναφέρονται στο επίπεδο ISCED 2 αφορούν στους μισθούς στο *adjunkt*. (β): Τα στοιχεία που αναφέρονται στο επίπεδο ISCED 2 αφορούν στους μισθούς των *lektors*.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Οι μισθοί των εκπαιδευτικών αυξάνονται δύο φορές τον χρόνο (την 1^η Ιανουαρίου και την 1^η Ιουλίου). Τα στοιχεία που απεικονίζονται στο Σχήμα εξάγονται με βάση τους μισθούς Ιουνίου 2006 και Ιανουαρίου 2007 με ίσους συντελεστές υπολογισμού.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία αναφέρονται σε εκπαιδευτικούς που κατέχουν τα ελάχιστα απαιτούμενα προσόντα και οι οποίοι είναι άγαμοι, άτεκνοι και εργάζονται στην πρωτεύουσα της χώρας τους.

Το έτος αναφοράς για το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι το 2006. Η περίοδος αναφοράς για τους μισθούς είναι το ημερολογιακό έτος 2006 ή το σχολικό έτος 2006/07.

Οι τιμές που παρατίθενται στο διάγραμμα εξάγονται κατόπιν συσχετισμού του (κατώτατου και ανώτατου) ετήσιου μεικτού βασικού μισθού στο εθνικό νόμισμα και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές στο εθνικό νόμισμα) στην εκάστοτε χώρα.

Ο **ετήσιος μεικτός βασικός μισθός** είναι το ποσό που καταβάλλει ο εργοδότης στη διάρκεια ενός έτους, περιλαμβανομένων γενικών αυξήσεων στις μισθολογικές κλίμακες, του 13^{ου} μισθού και επιδόματος διακοπών (όπου ισχύει) κλπ., εκτός από τις ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές εισφορές των εργοδοτών. Σε αυτό τον μισθό δεν υπολογίζονται άλλα επιδόματα ή οικονομικά οφέλη (π.χ. σε σχέση με περαιτέρω προσόντα, επαίνους, υπερωρίες ή επιπρόσθετες ευθύνες, γεωγραφική περιοχή, υποχρέωση διδασκαλίας σε τάξεις υπό δύσκολες συνθήκες, διαμονή, ιατρική κάλυψη ή μεταφορικά έξοδα).

Κατώτατος μισθός είναι ο μισθός που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί στις πιο πάνω περιπτώσεις, στην αρχή της σταδιοδρομίας τους.

Ανώτατος μισθός είναι ο μισθός που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί στις πιο πάνω περιπτώσεις, κατά τη συνταξιοδότησή τους ή μετά την πάροδο ορισμένων ετών υπηρεσίας. Δεν συνυπολογίζονται μισθολογικές προσαρμογές ή οικονομικά οφέλη που απαντούν σε οποιαδήποτε κριτήρια εκτός από τη διάρκεια υπηρεσίας.

Στην πλειονότητα των χωρών, οι κατώτατοι βασικοί μισθοί των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι χαμηλότεροι από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συμπληρώσουν ορισμένο αριθμό ετών υπηρεσίας και/ή να πληρούν άλλες προϋποθέσεις προτού ο μισθός τους ξεπεράσει το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Σλοβακία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, οι ετήσιοι μεικτοί βασικοί μισθοί των εκπαιδευτικών που εργάζονται στην πρωτοβάθμια, κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παραμένουν χαμηλότεροι του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Η σχέση μεταξύ των ανώτατων και κατώτατων βασικών ετήσιων μισθών αποτελεί ένδειξη των μακροπρόθεσμων προοπτικών των εκπαιδευτικών όσον αφορά στις μισθολογικές αυξήσεις στις οποίες μπορούν, λογικά, να προσβλέπουν κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους, εάν ληφθεί υπ' όψιν μόνο η διάρκεια της υπηρεσίας τους. Σε αυτή την βάση, η διαφορά των ανώτατων και κατώτατων επιπέδων είναι γενικά χαμηλότερη από 2 μονάδες. Στη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Σλοβακία και τη Νορβηγία, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ελπίζουν σε πολύ μέτριες μισθολογικές αυξήσεις. Ωστόσο, στην Κύπρο, την Ουγγαρία, την Αυστρία, την Πολωνία και την Πορτογαλία, για παράδειγμα, οι μισθοί μπορεί να υπερδιπλασιαστούν σε σχέση με το αρχικό τους επίπεδο.

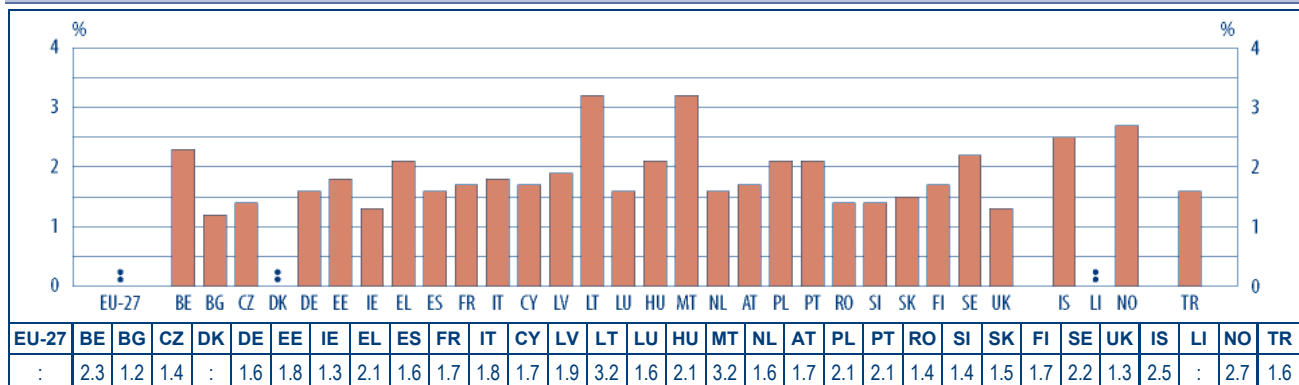
Αυτό το γεγονός, μαζί με τη συχνότητα των μισθολογικών αυξήσεων, δύναται να εξηγήσει γιατί η διδασκαλία μπορεί να είναι πιο ελκυστική σε ορισμένα στάδια της επαγγελματικής ανέλιξης σε αντίθεση με άλλα. Είναι σαφές ότι οι εκπαιδευτικοί των οποίων οι μισθοί αυξάνονται σημαντικά κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους, πιθανότατα να μην εγκαταλείψουν το επάγγελμα σε σύγκριση με τους συναδέλφους τους των οποίων οι μισθοί μένουν στάσιμοι μετά τα πρώτα έτη της επαγγελματικής τους εμπειρίας.

ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΟΡΟ, ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΤΟ 2 % ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Σε γενικές γραμμές, το 2006 οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αναλογούσαν σε τουλάχιστον το 1,5 % του οικονομικά ενεργού πληθυσμού σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Οι εκπαιδευτικοί είχαν αδύναμη παρουσία στη Βουλγαρία (1,2 %) και αντιστοιχούσαν στο 3,2 % του ενεργού πληθυσμού στη Λιθουανία και τη Μάλτα. Η αναλογία των εκπαιδευτικών στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού διαφέρει κατά μία με σχεδόν δύο μονάδες, ανάλογα με την εκάστοτε χώρα. Στο σχολικό έτος 2005/06, οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχούσαν μεταξύ του 1,2 % (Βουλγαρία) και τουλάχιστον 2,5 % (Ισλανδία και Νορβηγία) του ενεργού πληθυσμού. Στη Λιθουανία αναλογεί το υψηλότερο ποσοστό επί του ενεργού πληθυσμού (3,2 %).

Ωστόσο, είναι φρόνιμο να προσεγγίσουμε προσεκτικά τη διακρατική σύγκριση των ποσοστών λόγω των πολύ διαφορετικών τρόπων οργάνωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων (ως προς τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και τον εργάσιμο χρόνο των εκπαιδευτικών) και των δημογραφικών παραγόντων (διακυμάνσεις στον ενεργό πληθυσμό ως αναλογία του συνολικού πληθυσμού).

Σχήμα Δ33: Εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1 και 2) ως ποσοστό του συνολικού ενεργού πληθυσμού, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE και Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συναδέλφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Κάτω Χώρες: Περιλαμβάνεται το επίπεδο ISCED 0.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μία τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής τάξης. Δεν περιλαμβάνονται μέλη του προσωπικού που δεν ασχολούνται με τη διδασκαλία, οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί. Τόσο οι πλήρους όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα στα επίπεδα ISCED 1 και 2 περιλαμβάνονται στον αριθμητή.

Ο ενεργός πληθυσμός αντιστοιχεί στο σύνολο των απασχολούμενων και ανέργων ατόμων του πληθυσμού. Στοιχεία σχετικά με τον ενεργό πληθυσμό (στον παρονομαστή) προέρχονται από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

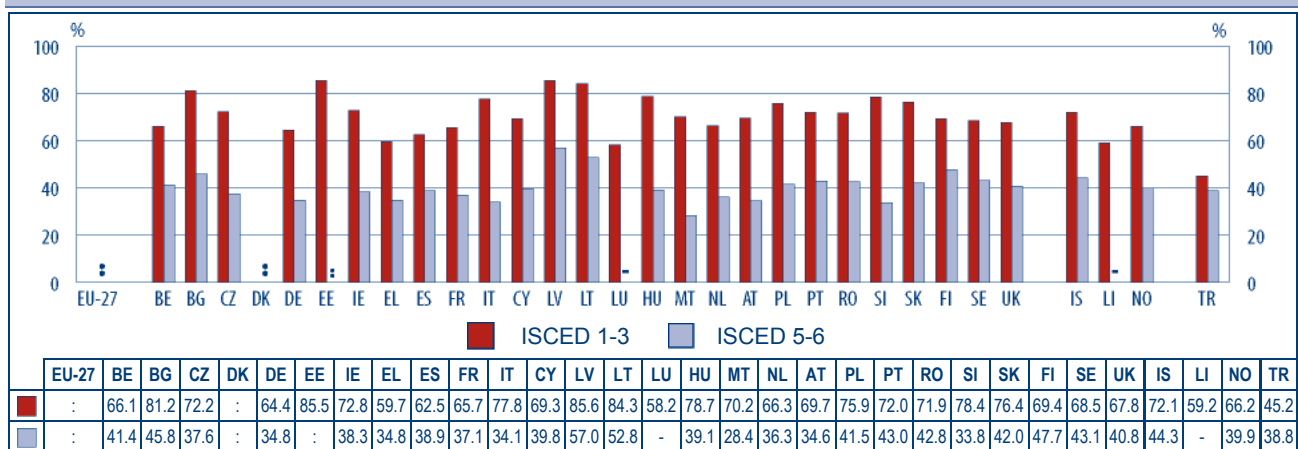
ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΥΠΕΡΤΕΡΟΥΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΤΩΝ ΑΝΤΡΩΝ ΣΥΝΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι γυναίκες αποτελούν την πλειονότητα των εκπαιδευτικών τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, όσο πιο υψηλό είναι το επίπεδο εκπαίδευσης, η αντιπροσώπευσή τους μειώνεται αισθητά σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία.

Το 2006, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες (εκτός από την Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία) πάνω από το 60 % των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3) ήταν γυναίκες. Σε τέσσερις χώρες (Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία), το 80 % των εκπαιδευτικών σε αυτά τα επίπεδα ήταν γένους θηλυκού.

Αυτά τα στοιχεία έρχονται σε οξεία αντίθεση με την αντιπροσώπευση των γυναικών στα επίπεδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6). Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί αντιστοιχούν σε λιγότερο από το 50 % επί του συνόλου των εκπαιδευτικών που εργάζονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τη Λετονία και τη Λιθουανία. Στις μισές χώρες η αντιπροσώπευσή τους είναι χαμηλότερη από το 40 %. Η πτώση στην αντιπροσώπευση των γυναικών στο τριτοβάθμιο επίπεδο σε σύγκριση με τα επίπεδα ISCED 1-3 είναι πολύ εντυπωσιακή στη Μάλτα και τη Σλοβενία.

Σχήμα Δ34: Ποσοστό γυναικών εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3) και την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχείου Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συναδέλφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4.

Ιρλανδία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο: Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Κάτω Χώρες: Το επίπεδο ISCED 1 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 0.

Φινλανδία: Στα επίπεδα ISCED 5-6 τα στοιχεία για το ακαδημαϊκό προσωπικό περιλαμβάνουν μόνο το διδακτικό προσωπικό. Εξαιρείται το ερευνητικό προσωπικό. Προηγουμένως, το ερευνητικό προσωπικό περιλαμβανόταν επίσης στο ακαδημαϊκό προσωπικό στα επίπεδα ISCED 5-6.

Σουηδία: Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές που εκτελούν διδακτικά καθήκοντα περιλαμβάνονται στο ακαδημαϊκό προσωπικό.

Ισλανδία: Το επίπεδο ISCED 3 εν μέρει περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μια τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής τάξης. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρους όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ 40-49

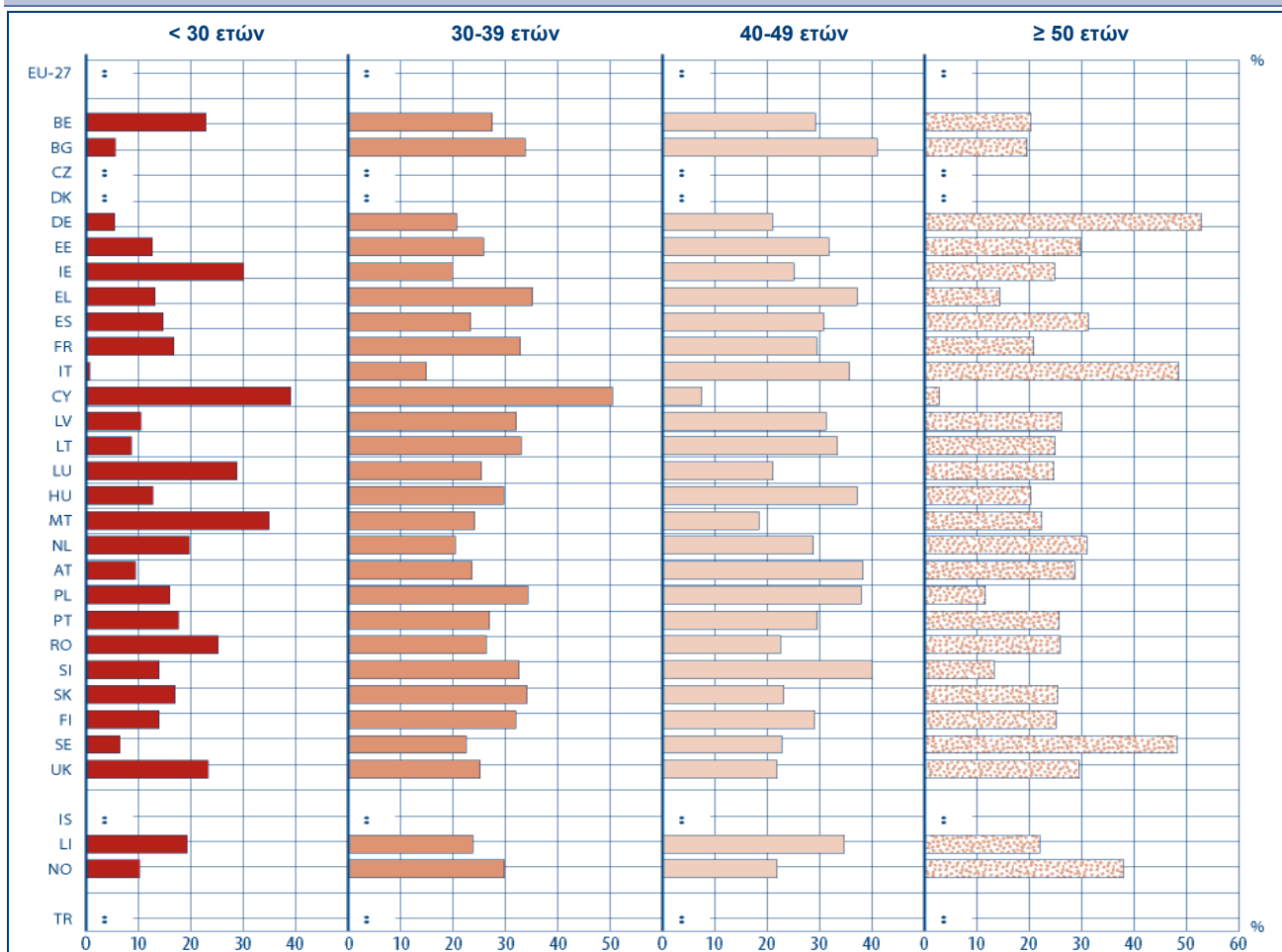
Στη Γερμανία, την Ιταλία και τη Σουηδία, οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχετικά ηλικιωμένοι: οι δύο ηλικιακές ομάδες, που έχουν την πιο έντονη αντιπροσώπευση είναι μεταξύ 40-49 ετών και 50 ετών και άνω.

Την ίδια στιγμή, σε 12 άλλες χώρες (Βέλγιο, Βουλγαρία, Ελλάδα, Γαλλία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία και Φινλανδία), οι ηλικιακές ομάδες 30-39 και 40-49 αριθμούν τα περισσότερα μέλη. Μαζί αντιστοιχούν σχεδόν στο 66 % των εκπαιδευτικών στην Ουγγαρία και πάνω από το 72 % στη Βουλγαρία, την Ελλάδα και τη Σλοβενία.

Οι εκπαιδευτικοί στα δημοτικά σχολεία είναι νεαρότεροι στην Κύπρο και τη Μάλτα, όπου τα άτομα ηλικίας κάτω των 30 και 30-39 ετών έχουν την πιο έντονη αντιπροσώπευση (πάνω από 60 %).

Στο Λουξεμβούργο και τη Ρουμανία, η κατανομή των εκπαιδευτικών ανά ηλικία είναι αρκετά ισορροπημένη. Κάθε ηλικιακή ομάδα αντιστοιχεί σε περίπου ένα τέταρτο των εκπαιδευτικών.

**Σχήμα Δ35: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1),
δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006**

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Στοιχεία (Σχήμα Δ35)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
<30 ετών	:	22.9	5.7	:	:	5.5	12.6	30.2	13.2	14.7	16.8	0.8	39.1	10.5	8.7	28.8	12.9	35.0	19.8	9.5	16.0	17.6	25.3	13.9	17.1	14.0	6.6	23.4	:	19.4	10.3	:
30-39 ετών	:	27.5	33.8	:	:	20.7	25.9	20.0	35.3	23.4	32.9	15.0	50.5	32.1	33.1	25.5	29.7	24.3	20.4	23.6	34.4	27.1	26.3	32.7	34.2	32.0	22.6	25.3	:	23.9	29.9	:
40-49 ετών	:	29.2	41.0	:	:	21.0	31.7	25.1	37.2	30.7	29.5	35.8	7.6	31.2	33.4	21.1	37.1	18.4	28.8	38.3	37.9	29.6	22.5	40.1	23.2	29.0	22.7	21.8	:	34.7	21.9	:
≥ 50 ετών	:	20.3	19.5	:	:	52.7	29.8	24.8	14.4	31.2	20.8	48.5	2.8	26.2	24.9	24.6	20.3	22.3	31.0	28.6	11.7	25.7	25.9	13.2	25.5	25.0	48.2	29.5	:	22.0	37.9	:

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συνάδελφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Κάτω Χώρες: Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 0.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μια τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής τάξης. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρους όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί.

ΛΙΓΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 30

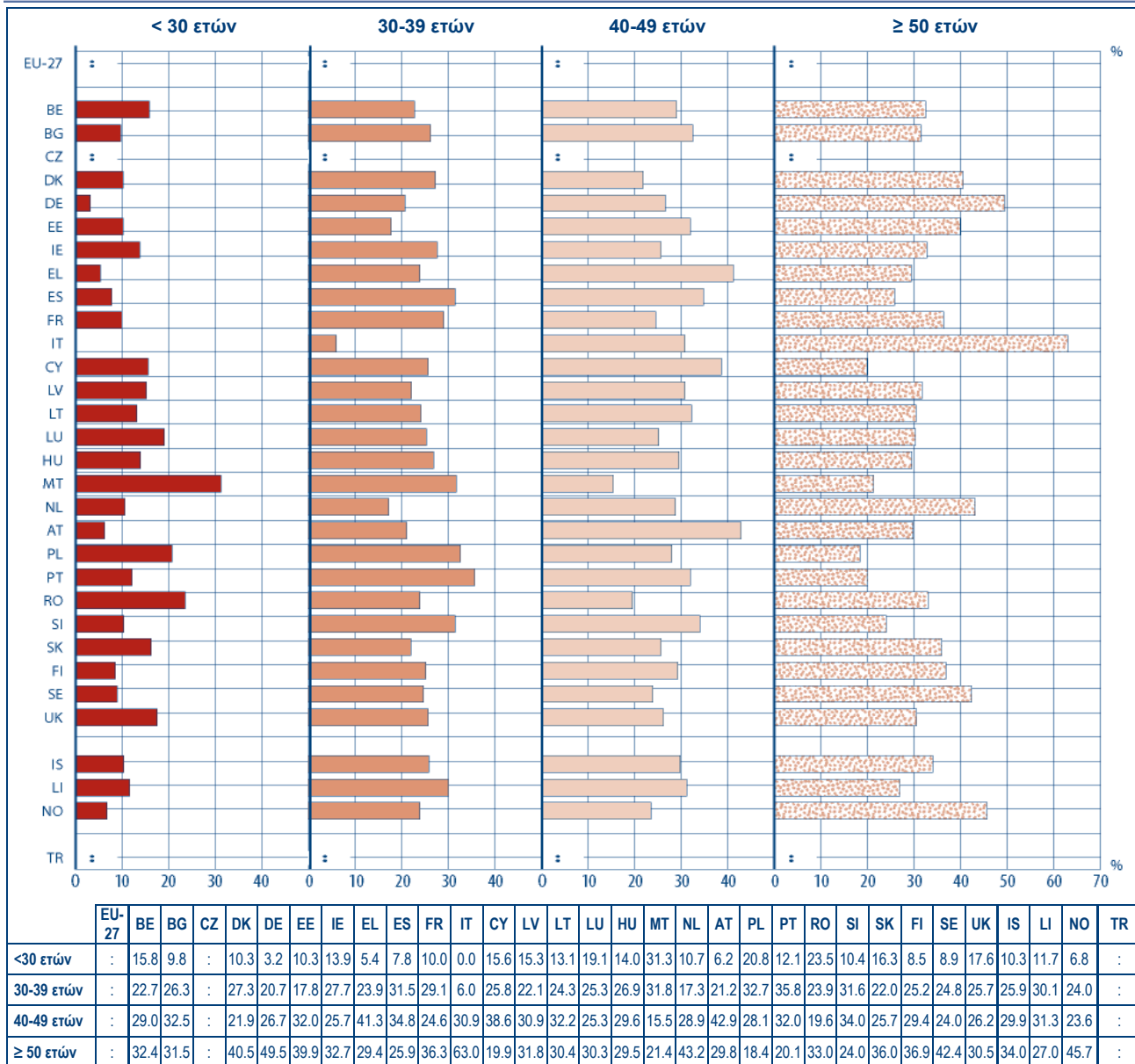
Στην πλειονότητα των χωρών, με εξαίρεση τη Μάλτα, οι εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτεροι από τους εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (βλ. Σχήμα Δ35), όπου το ποσοστό των εκπαιδευτικών ηλικίας 40 ετών δεν είναι τόσο υψηλό.

Στη Γερμανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, οι εκπαιδευτικοί ηλικίας 50 ετών και άνω ξεπερνούν το 40 % του συνόλου των εκπαιδευτικών. Πολύ χαμηλοί αριθμοί εκπαιδευτικών ηλικίας κάτω των 30 ετών καταγράφονται στη Βουλγαρία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Αυστρία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία.

Οι εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι νεαρότεροι στη Μάλτα και την Πορτογαλία. Στην Πορτογαλία, η ηλικιακή ομάδα 30-39 είναι η πολυπληθέστερη, ενώ στη Μάλτα οι εκπαιδευτικοί ηλικίας κάτω των 30 ετών αναλογούν στο ένα τρίτο του συνόλου των εκπαιδευτικών.

Σχήμα Δ36: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συνάδελφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4.

Δανία: Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 1.

Ιρλανδία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο: Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Ισλανδία: Περιλαμβάνονται εν μέρει οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μια τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, με μικρές ομάδες σε αίθουσες βοηθητικής διδασκαλίας ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής τάξης. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρους όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί.

ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΕΠΙΖΗΤΟΥΝ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥΣ ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΔΥΝΑΤΟ

Συνολικά, σε χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, οι εκπαιδευτικοί στη μεγάλη πλειονότητά τους συνταξιοδοτούνται μόλις τους παρέχεται η ευκαιρία να το πράξουν, είτε είναι στην πρωτοβάθμια είτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί, επομένως, συνταξιοδοτούνται όταν συμπληρώσουν τον απαιτούμενο αριθμό ετών και/ή συμπληρώσουν την ελάχιστη ηλικία για πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα. Ωστόσο, στη Δανία (στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση), τη Γερμανία, την Ιρλανδία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία (στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση), σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών παραμένουν στο επάγγελμά τους μετά την κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης.

Η Εσθονία, η Λιθουανία και η Σλοβακία (δευτεροβάθμια εκπαίδευση) είναι οι μόνες χώρες όπου μια σημαντική αναλογία εκπαιδευτικών (περίπου 5 %) συνεχίζουν να εργάζονται πέραν της επίσημης ηλικίας συνταξιοδότησης. Σε αυτές τις χώρες, οι εκπαιδευτικοί κοντά στη συνταξιοδότηση λαμβάνουν αρκετά χαμηλούς βασικούς μισθούς (σε σχέση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ), γεγονός που μπορεί μερικώς να εξηγεί την κατάσταση, με την προϋπόθεση ότι δεν θα ληφθούν υπ' όψιν άλλες υπάρχουσες μισθολογικές προσαρμογές ή οικονομικά οφέλη (Σχήμα Δ32).

Τα ίδια στοιχεία μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για να προβλέψουμε ποιες χώρες κινδυνεύουν να βιώσουν το πρόβλημα της έλλειψης εκπαιδευτικών στα επόμενα χρόνια, εάν η κατάσταση παραμείνει αναλλοίωτη. Χώρες, όπου οι αναλογίες των εκπαιδευτικών σε διαδοχικές ηλικιακές ομάδες άνω των 40 πρώτα σημειώνουν μεγάλη άνοδο και μετά πτώση, όπως στη Γερμανία ή την Ιταλία (ειδικότερα στην περίπτωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), θα γνωρίσουν ένα μεγάλο κύμα συνταξιοδοτήσεων εκπαιδευτικών στο εγγύς μέλλον. Η δημογραφική μεγέθυνση στα διαγράμματα γι' αυτές τις χώρες δείχνει ότι οι ηλικιακές ομάδες πλησιέστερα στη συνταξιοδότηση υπεραντιπροσωπεύονται. Στη Γερμανία και την Ιταλία (στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση), σχεδόν 70 % των εκπαιδευτικών θα συνταξιοδοτηθούν στα επόμενα χρόνια. Αντίθετα, σε χώρες όπου οι αναλογίες τείνουν να μειώνονται για τις γηραιότερες ηλικιακές ομάδες, όπως στο Βέλγιο (στην περίπτωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης), τη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Ελλάδα (στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση), την Ισπανία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Αυστρία, την Πορτογαλία (στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κυρίως), τη Σλοβενία, την Ισλανδία ή το Λιχτενστάιν, οι συνταξιοδοτήσεις θα είναι πιο ισορροπημένες στη διάρκεια των χρόνων.

Η Κύπρος (στην περίπτωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) και η Μάλτα είναι δύο από τις πολύ λίγες χώρες για τις οποίες τα διαγράμματα αντιπροσωπεύουν μια πολύ ελαφρά κάμψη και χαμηλά ποσοστά στις ηλικιακές ομάδες κοντά στη συνταξιοδότηση. Αυτό δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους είναι ίσα κατανεμημένοι σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες και είναι αρκετά νέοι. Πράγματι, σχεδόν 90 % των Κυπρίων εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και 60 % των Μαλτέζων εκπαιδευτικών είναι κάτω των 40 ετών. Σε αυτές τις χώρες, ελάχιστοι εκπαιδευτικοί θα συνταξιοδοτηθούν στα επόμενα 20 χρόνια, ενώ οι αριθμοί που θα συνταξιοδοτούνται κάθε χρόνο θα είναι σχεδόν οι ίδιοι.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ37)

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συνάδελφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Επίσης εξαιρούνται και οι εκπαιδευτικοί στη γαλλόφωνη κοινότητα που εργάζονται στην εκπαίδευση για «κοινωνική πρόοδο».

Βέλγιο και Ηνωμένο Βασίλειο: Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4.

Δανία και Ισλανδία: Οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 1 περιλαμβάνονται στο επίπεδο ISCED 2.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Κάτω Χώρες: Οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 0 περιλαμβάνονται στο επίπεδο ISCED 1.

Φινλανδία: Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4

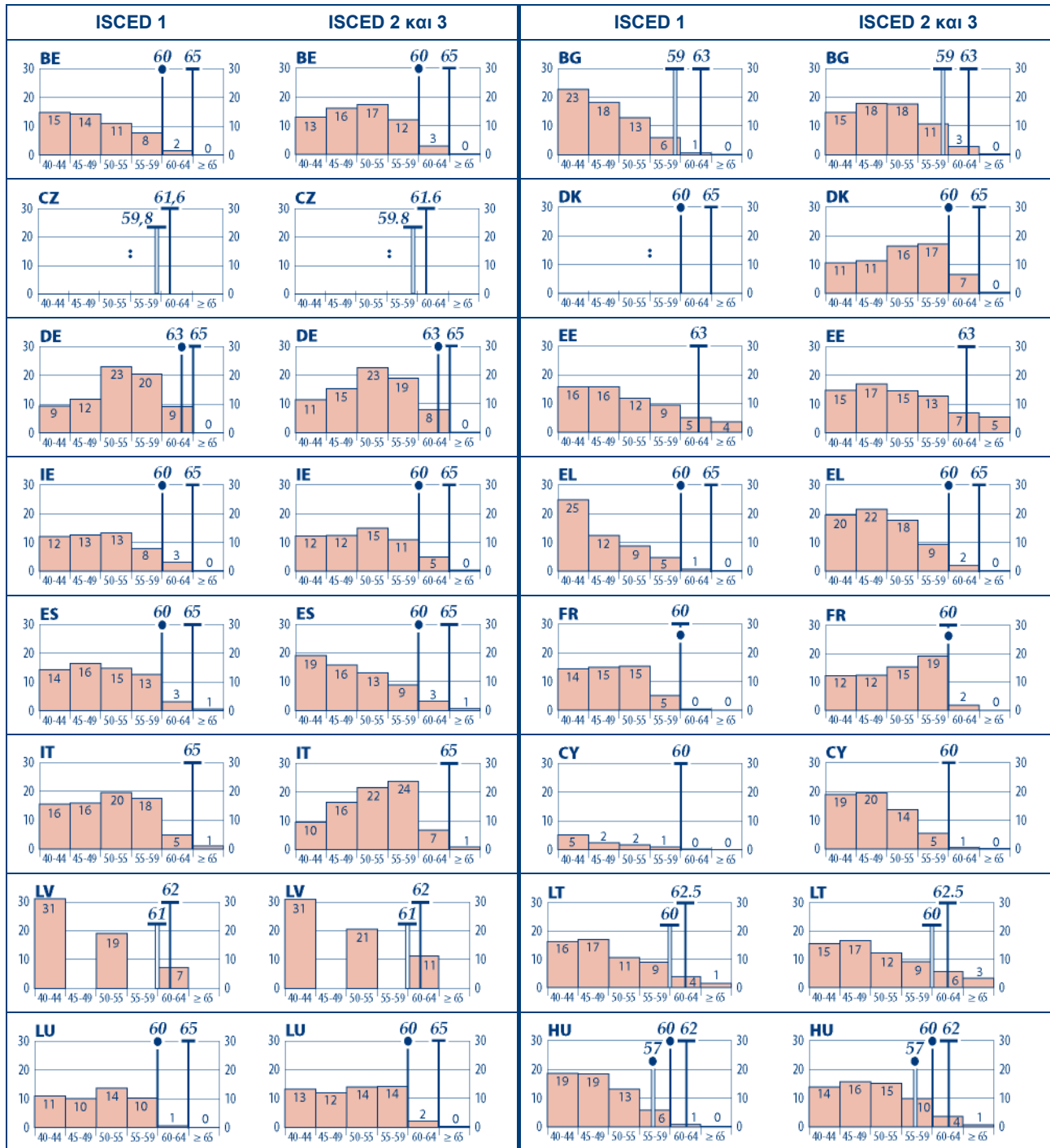
Ισλανδία: Οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στο επίπεδο ISCED 3.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μια τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής τάξης. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρους όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί. Περισσότερες πληροφορίες για την αντιπροσώπευση των εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα παρέχονται στα Σχήματα Δ35 και Δ36.

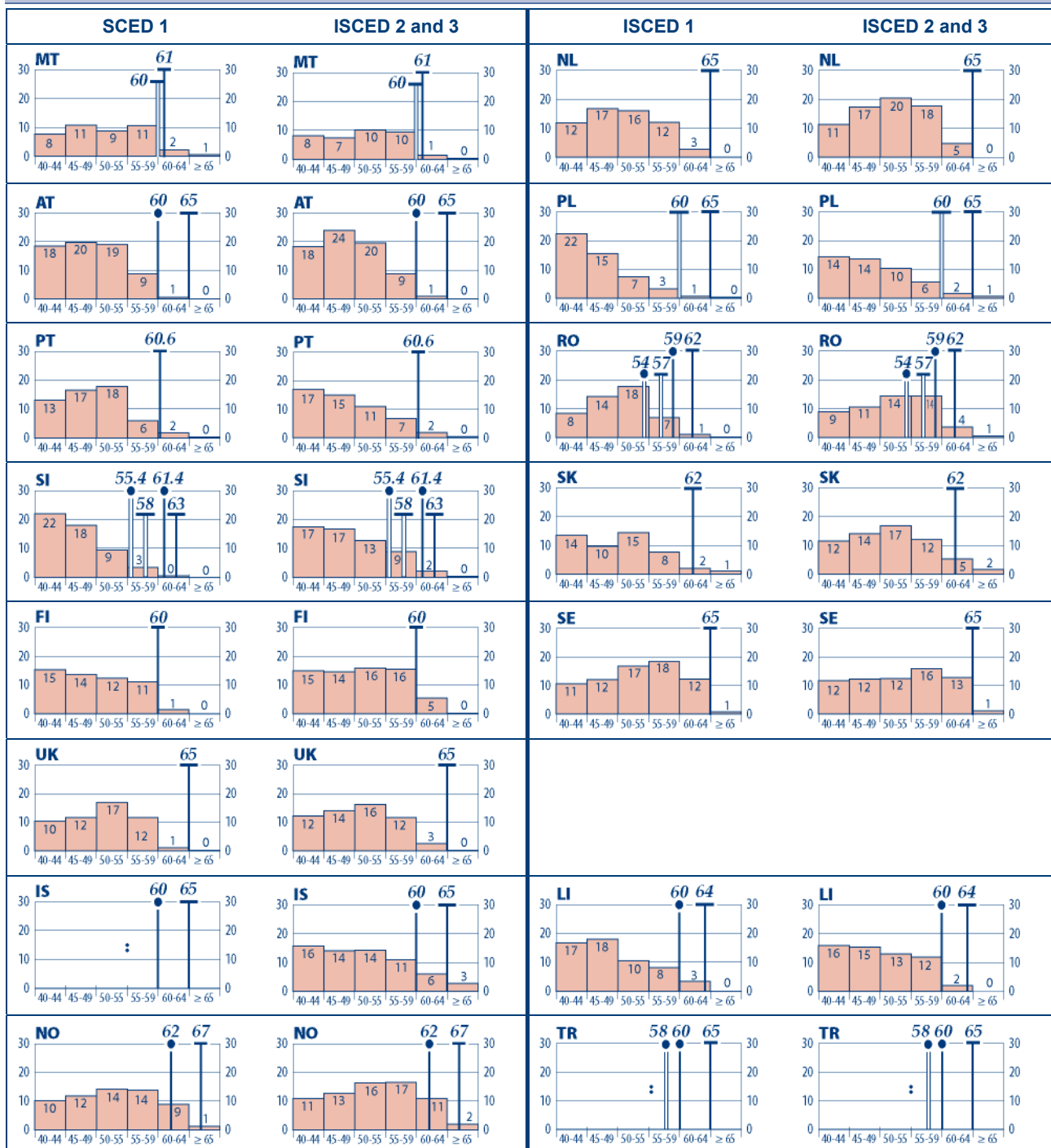
Σχήμα Δ37: Αναλογίες εκπαιδευτικών σε ηλικιακές ομάδες κοντά στη συνταξιοδότηση στην πρωτοβάθμια (ISCED 1) και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

|| Γυναίκες
 — Επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης
 | Άντρες και γυναίκες/άντρες μόνο
 ● Κατώτατη ηλικία συνταξιοδότηση με πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα

Πηγές: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008), Ευρωδίκη: 2006/07.

Σχήμα Δ37: Αναλογίες εκπαιδευτικών σε ηλικιακές ομάδες κοντά στη συνταξιοδότηση στην πρωτοβάθμια (ISCED 1) και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Γυναίκες
 Επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης
 Άντρες και γυναίκες/άντρες μόνο
 Κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης με πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα

Πηγές: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008), Ευρυδική: 2006/07.

ΠΟΡΟΙ

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΚΑΤΑΡΤΗΣΗ ΣΥΧΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΟΡΙΣΜΟ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Με τη διευρυνόμενη σχολική αυτονομία σε πολλές χώρες (Σχήμα Β15), οι διευθυντές σήμερα επωμίζονται περισσότερα καθήκοντα όσον αφορά στη διαχείριση του διδακτικού προσωπικού, της χρηματοδότησης και του περιεχομένου του εκπαιδευτικού προγράμματος. Τα κριτήρια επιλογής είναι επομένως κρίσιμα και ο διορισμός στη θέση του διευθυντή συνεπάγεται μια σειρά διαφορετικών προϋποθέσεων που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν. Στα κριτήρια είναι πιθανό να συγκαταλέγονται η επαγγελματική διδακτική εμπειρία, η διοικητική/διαχειριστική εμπειρία ή η ειδική κατάρτιση για διευθυντές σχολείου. Σε σχεδόν όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχουν επίσημα έγγραφα που καθορίζουν τις προϋποθέσεις που αναμένεται να πληρούν όσοι επιθυμούν να διοριστούν στη θέση του διευθυντή, ασχέτως εάν το σχολείο παρέχει όλα τα επίπεδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ή ένα ενιαίο επίπεδο εκπαίδευσης.

Μόνο πέντε χώρες, δηλαδή η Λετονία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, η Ισλανδία (στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και η Νορβηγία δεν καθορίζουν επισήμως καμία προϋπόθεση πέρα από τη διδακτική εμπειρία, ως όρο για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή του σχολείου. Ωστόσο στην πράξη, εκείνοι που διορίζονται διευθυντές έχουν επαγγελματική διδακτική εμπειρία. Στη Σουηδία, όσοι απέκτησαν δεξιότητες στον εκπαιδευτικό τομέα ως αποτέλεσμα κατάρτισης ή εμπειρίας δύνανται να προαχθούν στη θέση του διευθυντή με τη σύσταση να παρακολουθήσουν ειδική κατάρτιση μετά την ανάληψη της θέσης τους.

Στις χώρες όπου το επίσημα έγγραφο καθορίζει προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούν οι μελλοντικοί διευθυντές, η **επαγγελματική διδακτική εμπειρία** είναι η ελάχιστη προϋπόθεση για διορισμό. Ωστόσο, η απαιτούμενη διάρκεια ποικίλλει (Σχήμα Δ39). Σε αρκετές χώρες, μία ή περισσότερες προϋποθέσεις πλαισιώνουν αυτή την προϋπόθεση. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, την Ισπανία, τη Γαλλία (δευτεροβάθμια επίπεδα), την Ιταλία, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Σλοβενία και το Λιχτενστάιν, οι υποψήφιοι για τη θέση του διευθυντή πρέπει να έχουν εργαστεί ως εκπαιδευτικοί και να έχουν λάβει ειδική κατάρτιση. Η απόκτηση προσόντων στη συμβουλευτική ή την επίβλεψη και καθοδήγηση νέων εκπαιδευτικών αποτελεί επίσης μέρος της επαγγελματικής εμπειρίας που απαιτείται στη Σλοβενία. Οι υποψήφιοι διευθυντές στη Μάλτα όχι μόνο πρέπει να έχουν διδακτική και διοικητική εμπειρία, αλλά και ειδική κατάρτιση πριν τον διορισμό τους. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), η απόκτηση του συγκεκριμένου προσόντος, του Εθνικού Επαγγελματικού Πιστοποιητικού για Διευθυντές, είναι υποχρεωτική για όλους τους πρωτοδιορισθέντες διευθυντές. Στην Κύπρο, την Πορτογαλία, τη Φινλανδία και την Τουρκία, οι διευθυντές πρέπει να έχουν τόσο διδακτική όσο και διοικητική πείρα.

Σε 12 χώρες, οι υποψήφιοι διευθυντές πρέπει να έχουν λάβει **ειδική κατάρτιση για διευθυντές**. Στις πλείστες περιπτώσεις, μάλιστα, πρέπει να έχουν εκπληρώσει αυτή την προϋπόθεση προτού αναλάβουν τα καθήκοντά τους. Ωστόσο, στη Δημοκρατία της Τσεχίας, η κατάρτιση λαμβάνει χώρα μετά τον διορισμό τους. Στην Αυστρία, οι υποψήφιοι διευθυντές είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν αρκετά μαθήματα κατάρτισης, εάν επιθυμούν να εξασφαλίσουν μόνιμο διορισμό. Στη Γαλλία, η κατάρτιση όσων πετυχαίνουν στον διαγωνισμό για διοικητικό προσωπικό λαμβάνει χώρα σε δύο στάδια. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτής της κατάρτισης σηματοδοτεί τη μονιμοποίησή των υποψηφίων. Η ελάχιστη διάρκεια της υποχρεωτικής κατάρτισης για τους διευθυντές κυμαίνεται ευρέως από χώρα σε χώρα. Διαρκεί μερικές ώρες σε κάποιες ισπανικές Αυτόνομες Κοινότητες, ενώ προβλέπεται ένα έτος πλήρους παρακολούθησης στη Μάλτα και το Λιχτενστάιν.

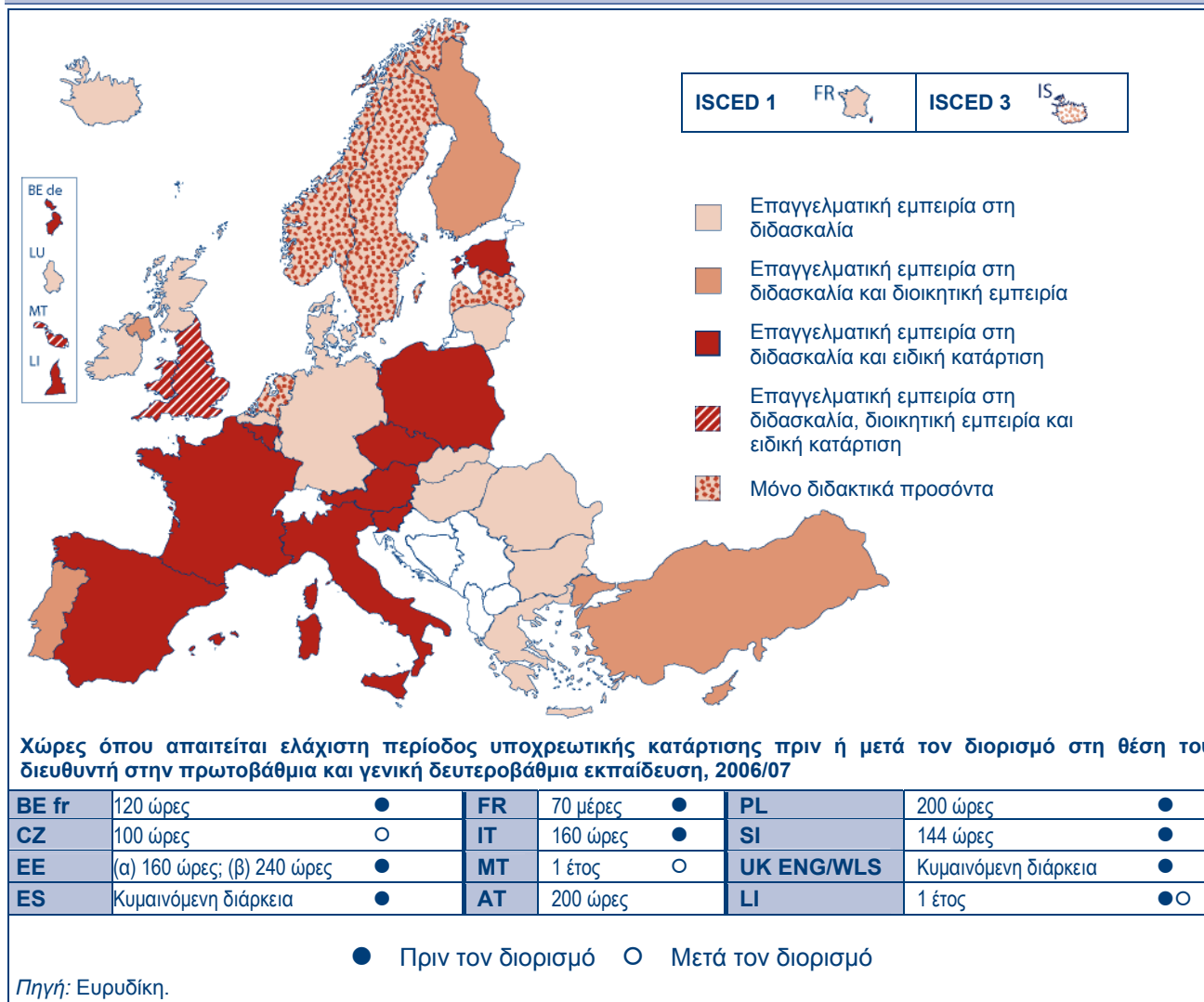

ΠΟΡΟΙ

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, οι διευθυντές μπορούν να παρακολουθήσουν προαιρετική κατάρτιση, κάτι που συστήνεται έντονα, αφού πρώτα διοριστούν. Το περιεχόμενο και η διάρκεια της κατάρτισης εξαρτώνται από τον φορέα που την παρέχει.

Σε όλες τις χώρες όπου παρέχεται ειδική κατάρτιση για διευθυντές, περιλαμβάνονται εκπαιδευτικές, διδακτικές, διοικητικές πτυχές και πτυχές που σχετίζονται με τη διαχείριση σχολικών πόρων, περιλαμβανομένων των οικονομικών πόρων.

Σχήμα Δ38: Επαγγελματική εμπειρία και κατάρτιση για διευθυντές που απαιτούνται επισήμως για τον διορισμό διευθυντή στην πρωτοβάθμια, γενική κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr): Η νέα κατάρτιση ισχύει από τον Φεβρουάριο του 2007.

Βέλγιο (BE de): Για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή σχολείου σε ιδρύματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα της γερμανόφωνης κοινότητας, απαιτείται η απόκτηση πιστοποιητικού στον τομέα της διοίκησης.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Η διδακτική εμπειρία είναι δυνατό να αντικατασταθεί είτε από την εμπειρία σε δραστηριότητες που απαιτούν τις ίδιες ή παρεμφερείς γνώσεις, είτε από την εμπειρία σε ανώτερη διοικητική θέση. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση των διευθυντών σε ολόκληρο τον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα. Η κατάρτιση είναι υποχρεωτική μόνο για τους διευθυντές των δημόσιων σχολείων ή των σχολείων που ίδρυσε το Υπουργείο Παιδείας, Νεολαίας και Αθλητισμού.

Εσθονία: Η διάρκεια της κατάρτισης για (α) διευθυντές *algkool* και (β) διευθυντές *rõhikool*. Από το 2004, άτομα με τουλάχιστον τριετή διοικητική εμπειρία τα οποία έχουν πετύχει στην ειδική κατάρτιση μπορούν επίσης να υποβάλουν αίτηση για να διοριστούν διευθυντές.

Ισπανία: Η διάρκεια της κατάρτισης εξαρτάται από την εκάστοτε Αυτόνομη Κοινότητα και το ίδρυμα κατάρτισης.

Λουξεμβούργο: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχει θέση διευθυντή.

Ουγγαρία, Κάτω Χώρες, Σλοβενία, Σλοβακία και Ισλανδία: Τα στοιχεία αναφέρονται και στους διευθυντές σε ολόκληρο τον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα.

Μάλτα: Είναι δυνατή η παρακολούθηση μερικής κατάρτισης διάρκειας δύο ετών.

Κάτω Χώρες: Σε γενικές γραμμές, στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με κεντρικό διοικητικό συμβούλιο (*centraal school bestuur*), δεν απαιτούνται διδακτικά προσόντα για τα μέλη του συμβουλίου, τα οποία δεν ασκούν διδακτικές δραστηριότητες.

Αυστρία: Από το σχολικό έτος 2008/09 απαιτούνται 12 ECTS υποχρεωτικής κατάρτισης.

Πολωνία: Το ίδρυμα κατάρτισης έχει τη διακριτική ευχέρεια να προσθέσει άλλες 20 ώρες.

Φινλανδία: Ο διευθυντής απαιτείται να κατέχει προσόντα εκπαιδευτικού στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό επίπεδο, να έχει επαρκή πείρα στη διδασκαλία και προσόντα στην εκπαιδευτική διοίκηση ή γνώση που αποκτήθηκε με άλλον τρόπο.

Σουηδία: Συστήνεται κατάρτιση 30 ημερών σε περίοδο 2-3 ετών.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Η απόκτηση του National Professional Qualification for Headship κατέστη υποχρεωτική για όλους τους νεοδιορισθέντες διευθυντές στην Αγγλία και την Ουαλία. Στην Ουαλία, απαιτείται η ολοκλήρωση του προγράμματος πριν τον διορισμό. Στην Αγγλία, μέχρι τον Απρίλιο του 2009, μεταβατικές διευθετήσεις επιτρέπουν σε εκείνους που παρακολουθούν το πρόγραμμα να διοριστούν. Στη Βόρειο Ιρλανδία, το αντίστοιχο πρόγραμμα ονομάζεται Professional Qualification for Headship και δεν είναι υποχρεωτικό.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Ο χάρτης αποτυπώνει την κατάσταση στα πλαίσια της ενιαίας δομής.

Επεξηγηματική σημείωση

Διευθυντής είναι οποιοσδήποτε ηγείται ενός σχολείου ή μιας ομάδας σχολείων ο οποίος, μόνος ή στα πλαίσια ενός διοικητικού φορέα, όπως είναι μια επιτροπή ή ένα συμβούλιο, είναι υπεύθυνος για την ηγεσία/διαχείριση/διοίκηση του σχολείου. Ανάλογα με τις περιστάσεις, αυτό το άτομο μπορεί να αναλαμβάνει εκπαιδευτικές ευθύνες (που μπορεί να περιλαμβάνουν διδακτικά καθήκοντα), καθώς και ευθύνη για τη γενική εύρυθμη λειτουργία του ιδρύματος σε τομείς όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα, η εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος, η λήψη αποφάσεων για τη διδακτική ύλη, τα εκπαιδευτικά εργαλεία και τις μεθόδους που θα υιοθετηθούν, διαχείριση του προσωπικού και/ή οικονομικές ευθύνες.

Επαγγελματική εμπειρία στη διδασκαλία ονομάζεται ορισμένος αριθμός ετών επαγγελματικής εργασίας στη διδασκαλία, τις περισσότερες φορές στο επίπεδο της εκπαίδευσης όπου ο ενδιαφερόμενος επιδιώκει τον διορισμό του ως διευθυντής.

Διοικητική εμπειρία ονομάζεται η αποκτηθείσα εμπειρία στη σχολική διοίκηση/διαχείριση, για παράδειγμα, στη θέση του υποδιευθυντή του σχολείου.

Ειδική κατάρτιση για διευθυντές ονομάζεται συγκεκριμένη κατάρτιση που λαμβάνει χώρα μετά την αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών και την απόκτηση εκπαιδευτικών προσόντων.

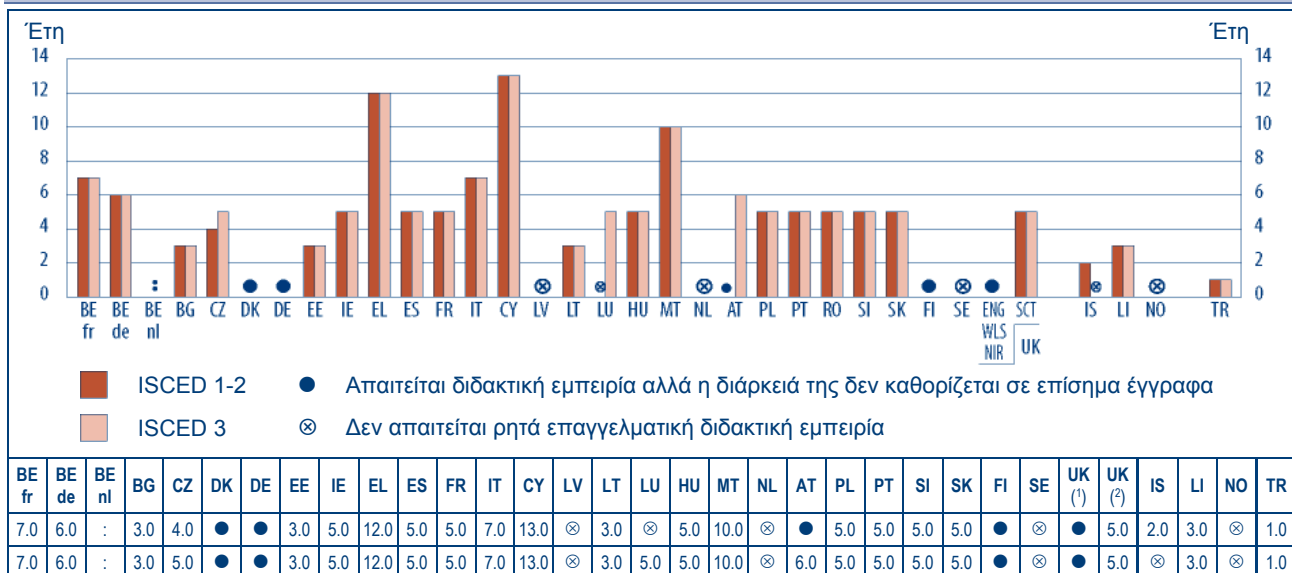
Ανάλογα με τις περιστάσεις, αυτή η κατάρτιση μπορεί να λάβει χώρα είτε πριν την αρχική υποβολή αίτησης για τη θέση του διευθυντή ή τη διαδικασία πρόσληψης, είτε κατά το πρώτο ή περισσότερα αρχικά έτη μετά τον διορισμό. Σκοπός της κατάρτισης είναι να εξοπλίσει τους μελλοντικούς διευθυντές με τις δεξιότητες που απαιτούνται για την ανάληψη και διεκπεραίωση των νέων τους καθηκόντων. Δεν θα πρέπει να συγχέεται με τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των διευθυντών των σχολείων.

ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ, ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 3ΕΤΗΣ ΕΩΣ 5ΕΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΟΡΙΣΜΟ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ

Μεταξύ των προϋποθέσεων για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή (Σχήμα Δ38), η απαίτηση για ελάχιστη περίοδο επαγγελματικής διδακτικής εμπειρίας είναι πολύ κοινή πρακτική. Κυμαίνεται από τουλάχιστον ένα έτος στην Τουρκία και δύο έτη στην Ισλανδία (πρωτοβάθμιο επίπεδο) μέχρι 12 χρόνια στην Ελλάδα και 13 χρόνια στην Κύπρο. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ελάχιστη απαιτούμενη περίοδος κυμαίνεται μεταξύ τριών και πέντε ετών. Σε κάποιες χώρες (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Σλοβενία, Σλοβακία και Ρουμανία), η διδασκαλία σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης αποτελεί το μοναδικό κριτήριο στον καθορισμό της περιόδου επαγγελματικής εμπειρίας. Στη Δανία, τη Γερμανία, την Αυστρία (πρωτοβάθμια εκπαίδευση), τη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), απαιτείται διδακτική εμπειρία, παρ' ότι τα επίσημα έγγραφα δεν δηλώνουν ακριβή διάρκεια.

Σχήμα Δ39: Ελάχιστος αριθμός ετών επαγγελματικής διδακτικής εμπειρίας που απαιτείται για τον διορισμό διευθυντή στην πρωτοβάθμια, γενική κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07

UK (1) = UK ENG/WLS/NIR; UK (2) = UK-SCT

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE de): Η ελάχιστη διάρκεια επαγγελματικής διδακτικής εμπειρίας που απαιτείται για τα σχολεία που διοικούνται από την Κοινότητα, είναι 10 χρόνια. Ωστόσο, από την 1^η Σεπτεμβρίου 2007 και μόνο στην περίπτωση ιδρυμάτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι προϋποθέσεις για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή δεν περιλαμβάνουν πλέον ελάχιστο αριθμό ετών διδακτικής εμπειρίας.

Κύπρος: Επιπλέον, οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν αποκτήσει εργασιακή εμπειρία ως υποδιευθυντές (για περίοδο τριών ετών στην πρωτοβάθμια και δύο ετών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

Μάλτα: Δεν υπάρχει επίσημη ένδειξη αριθμού ετών διδακτικής εμπειρίας που αναμένεται να έχει ένας υποψήφιος. Πρέπει να έχει τέσσερα χρόνια εμπειρία ως υποδιευθυντής του σχολείου και το Δίπλωμα Εκπαιδευτικής Διοίκησης και Διαχείρισης. Για τη θέση του Υποδιευθυντή, είναι αναγκαία τουλάχιστον δεκαετής διδακτική εμπειρία. Από το σχολικό έτος 2007/08, οι Προϊστάμενοι Τμημάτων, οι Σχολικοί Σύμβουλοι και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης χωρίς Αποκλεισμούς μπορούν επίσης να υποβάλλουν αίτηση για τη θέση του Διευθυντή, δεδομένου ότι πληρούν τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες για τον Υποδιευθυντή του Σχολείου.

Τουρκία: Απαιτούνται επίσης ένα έως τρία έτη εμπειρίας στη σχολική διοίκηση, ανάλογα με τον τύπο του ιδρύματος. Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Ο χάρτης αποτυπώνει την κατάσταση στα πλαίσια της ενιαίας δομής.

ΟΙ ΜΙΣΘΟΙ ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ ΕΙΝΑΙ ΥΨΗΛΟΤΕΡΟΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΧΝΑ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Όπως και στην περίπτωση των κατώτατων και ανώτατων ετήσιων μεικτών βασικών μισθών των εκπαιδευτικών, οι μισθοί των διευθυντών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σχετίζονται με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της κάθε χώρας. Σε 14 χώρες ή περιφέρειες, το μέγεθος των σχολείων έχει άμεση επίπτωση στους μισθούς των διευθυντών υπό την έννοια ότι όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό εγγραφών σε ένα σχολείο, τόσο υψηλότερος είναι και ο μισθός του διευθυντή.

Αντίθετα, το εκπαιδευτικό επίπεδο των σχολείων που διευθύνουν έχει, σε γενικές γραμμές, ελάχιστη σημασία. Σε οκτώ χώρες (Δημοκρατία της Τσεχίας, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ηνωμένο Βασίλειο και Τουρκία), οι βασικοί μισθοί των διευθυντών είναι ακριβώς οι ίδιοι και στα τρία επίπεδα εκπαίδευσης. Ωστόσο, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία), οι διευθυντές μοιράζονται την ίδια ενιαία μισθολογική κλίμακα, αλλά στα πλαίσια αυτής της κλίμακας ο κάθε διευθυντής έχει το δικό του μισθολογικό πεδίο. Αυτό το πεδίο σχετίζεται τόσο με το μέγεθος του σχολείου όσο και με την ηλικία των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι οι διευθυντές στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λαμβάνουν υψηλότερους μισθούς από τους διευθυντές των δημοτικών σχολείων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετές χώρες με τον ίδιο βασικό μισθό και στα τρία επίπεδα, προσφέρουν εκπαίδευση στα πλαίσια μιας ενιαίας δομής, γεγονός που σημαίνει ότι αφ' ενός δεν υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στα δύο επίπεδα που αλλού αντιστοιχούν στην πρωτοβάθμια και γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αφ' ετέρου υπάρχει μόνο μία μισθολογική κλίμακα για τους διευθυντές.

Οι ίδιες μισθολογικές κλίμακες ισχύουν για τους διευθυντές τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε πέντε χώρες (Δανία (μόνο εντός μικρών σχολείων), Ιταλία (για κατώτατους μισθούς), Αυστρία, Σλοβακία και Ισλανδία). Παρομοίως, σε 13 χώρες, παρόμοιες κλίμακες ισχύουν για τους διευθυντές τόσο στην κατώτερη όσο και την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στην αντίπερα όχθη, στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Γαλλία και την Ουγγαρία, οι βασικοί μισθοί των διευθυντών αυξάνονται ανάλογα με το επίπεδο της εκπαίδευσης που παρέχει το σχολείο που διευθύνουν. Το ίδιο ισχύει για τους μισθούς των εκπαιδευτικών στη Γαλλία (Σχήμα Δ32).

Σε όλες τις χώρες, οι βασικοί μισθοί των διευθυντών είναι υψηλότεροι από εκείνους των εκπαιδευτικών που εργάζονται στο ίδιο εκπαιδευτικό επίπεδο.

Ανεξάρτητα από τον αριθμό των μαθητών στα σχολεία ή το επίπεδο εκπαίδευσης, οι κατώτατοι βασικοί μισθοί των διευθυντών είναι γενικά ίσοι ή υψηλότεροι από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της κάθε χώρας. Ωστόσο, στη Λιθουανία (στα πλαίσια μικρών σχολείων), την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία, μόνο οι ανώτατοι βασικοί μισθοί των διευθυντών που εργάζονται σε μικρά σχολεία τόσο στην κατώτερη όσο και στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι πάνω από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο ιδιαίτερα, οι κατώτατοι βασικοί μισθοί είναι σχεδόν διπλάσιοι από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Η αντιπαραβολή ανώτατων και κατώτατων βασικών μισθών των διευθυντών ως μέσο αξιολόγησης των προοπτικών για αύξηση του βασικού μισθού τους στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους, δεν είναι τόσο εντυπωσιακή, όσο στην περίπτωση των εκπαιδευτικών. Με οικονομικούς όρους, στις περισσότερες χώρες η σταδιοδρομία των διευθυντών εξελίσσεται περισσότερο ισότιμα. Μολονότι οι μισθολογικές αυξήσεις των διευθυντών στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους δεν είναι εξαιρετικές, οι ανώτατοι μισθοί τους παραμένουν υψηλότεροι από εκείνους των συναδέλφων τους εκπαιδευτικών, δεδομένου ότι οι αρχικοί μισθοί τους είναι υψηλότεροι.

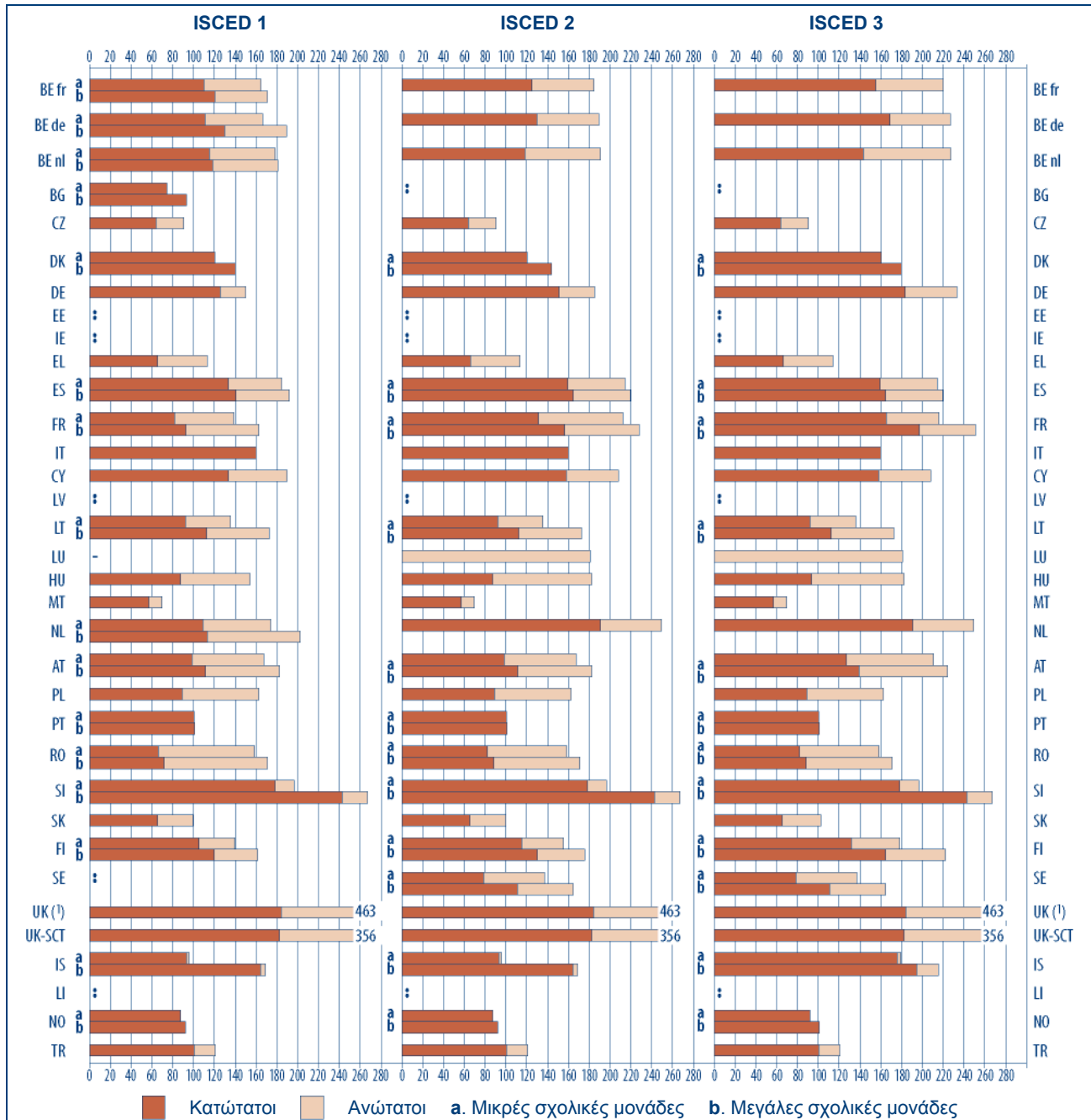
Αυτές οι ιδιαιτερότητες μπορούν να αποδοθούν στο γεγονός ότι, στις περισσότερες χώρες απαιτείται η συμπλήρωση ορισμένου αριθμού ετών διδακτικής εμπειρίας για διορισμό στη θέση του διευθυντή (Σχήμα Δ39). Ενδέχεται επίσης να σχετίζονται και άλλες προϋποθέσεις, όπως είναι η υποχρεωτική ειδική κατάρτιση σε κάποιες χώρες (Σχήμα Δ38). Καθώς η διάρκεια της σταδιοδρομίας στη θέση του διευθυντή είναι επίσης

ΠΟΡΟΙ

συντομότερη, δεδομένων των συμπληρωματικών ετών εμπειρίας που απαιτούνται, είναι αναλογικά βραχύτερο το χρονικό διάστημα στο οποίο οι μισθοί των διευθυντών είναι δυνατό να αυξηθούν.

Σχήμα Δ40: Κατώτατοι και ανώτατοι ετήσιοι μεικτοί βασικοί μισθοί διευθυντών, επίπεδα ISCED 1, 2 και 3, σε σχέση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 2006/07

UK (1): UK-ENGWLS/NIR
Πηγές: Eurostat και Ευρωδίκη.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Στοιχεία (Σχήμα Δ40)

		BE fr		BE de		BE nl		BG		CZ	DK		DE	EE	IE	EL	ES		FR			
		a	b	a	b	a	b	a	b		a	b					a	b	a	b		
ISCED 1	Κατ.	110.1	120.1	110.9	129.8	115.3	118.3	74.1	93.2	64.0	120.1	140.3	125.7	:	:	65.5	133.3	140.8	81.8	92.8		
	Αν.	165.0	170.9	166.5	189.5	178.2	181.1			90.5			149.9	:	:	113.0	184.5	192.0	138.8	162.6		
ISCED 2	Κατ.	124.8		129.8		118.3		:		64.0	120.1	143.6	151.1	:	:	66.0	159.4	164.5	131.5	156.2		
	Αν.	184.5		189.5		191.1		:		90.5			185.0	:	:	113.5	214.6	219.7	212.1	227.9		
ISCED 3	Κατ.	155.3		168.9		143.4		:		64.0	160.4	179.9	183.5	:	:	66.3	159.4	164.5	165.2	197.1		
	Αν.	220.0		227.0		227.5		:		90.5			233.2	:	:	113.8	214.6	219.7	215.9	250.9		
		IT		CY	LV		LT		LU	HU	MT	NL		AT		PL	PT		RO		SI	
		a	b		a	b						a	b	a	b		a	b	a	b	a	b
ISCED 1	Κατ.	159.9	133.5	:	91.9	112.5	(-)	87.1	57.2	109.0	113.1	98.2	111.6	89.1	100.2	100.8	65.8	71.5	178.5	242.7		
	Αν.	:	189.6	:	135.7	172.4	(-)	154.4	69.5	174.0	202.2	167.5	182.7	162.6			158.4	171.1	196.5	267.4		
ISCED 2	Κατ.	159.9	158.0	:	91.9	112.5		87.1	57.2	190.9		98.2	111.6	89.1	100.2	100.8	82.0	88.6	178.5	242.7		
	Αν.	:	207.9	:	135.7	172.4	181.1	182.7	69.5	249.4		167.5	182.7	162.6			158.4	171.1	196.5	267.4		
ISCED 3	Κατ.	159.9	158.0	:	91.9	112.5		93.4	57.2	190.9		127.3	139.1	89.1	100.2	100.8	82.0	88.6	178.5	242.7		
	Αν.	:	207.9	:	135.7	172.4	181.1	182.7	69.5	249.4		210.8	224.3	162.6			158.4	171.1	196.5	267.4		
		SK	FI		SE		UK-ENG/ WLS/NIR		UK- SCT				IS		LI	NO				TR		
			a	b	a	b						a	b			a	b					
ISCED 1	Κατ.	65.5	104.9	119.7	:		183.9	182.4				93.2	164.2	:	:	87.4	92.1			100.7		
	Αν.	99.7	139.6	161.7	:		270.0	270.0				96.0	169.1	:	:					120.9		
ISCED 2	Κατ.	65.5	115.2	130.0	78.5	110.9	183.9	182.4				93.2	164.2	:	:	87.4	92.1			100.7		
	Αν.	99.7	155.5	175.5	136.8	164.6	270.0	270.0				96.0	169.1	:	:					120.9		
ISCED 3	Κατ.	65.5	131.9	164.5	78.5	110.9	183.9	182.4				175.9	194.3	:	:	92.1	100.9			100.7		
	Αν.	102.5	178.1	222.1	136.8	164.6	270.0	270.0				179.1	215.5	:	:					120.9		

Πηγές: Eurostat και Ευρυδική.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Στο Σχήμα λαμβάνεται υπ' όψιν το εθνικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (και όχι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε κάθε Κοινότητα).

Βέλγιο (BE de): Τα ιδρύματα που προσφέρουν μόνο κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντικαταστάθηκαν από ιδρύματα που προσφέρουν τόσο κατώτερη όσο και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και διοικούνται από έναν μόνο διευθυντή.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Οι κατώτατοι και ανώτατοι μισθοί είναι ίδιοι με εκείνους των εκπαιδευτικών. Ένας διευθυντής σχολείου δικαιούται επίδομα ηγετικής ικανότητας, το οποίο δίδεται από τον ιδρυτικό φορέα με περιορισμούς που προβλέπονται δια νόμου.

Δανία: Το κύριο μέρος του μισθού βασίζεται σε συλλογικές συμφωνίες. Οι κατώτατοι μισθοί δεν παρατίθενται καθώς εξαρτώνται από συμπληρωματικές πληρωμές που είναι αντικείμενο διαπραγματεύσεων σε τοπικό επίπεδο.

Γερμανία: Δεδομένης της πολυπλοκότητας και του μεγάλου αριθμού ιδιαίτερων συνθηκών, οι μισθοί των διευθυντών υπολογίστηκαν βάσει των μισθών στα *Länder* της πρώην Δυτικής Γερμανίας. Δεν απαιτείται όριο ηλικίας ή ελάχιστος αριθμός ετών εμπειρίας για τον διορισμό ενός διευθυντή και ο κατώτατος μισθός υπολογίζεται βάσει μιας υποθετικής ηλικίας 40 ετών. Δεν υπάρχει διαφορά στους μισθούς των διευθυντών που εργάζονται σε μικρές και μεγάλες σχολικές μονάδες. Τα πολύ μικρά σχολεία σε αγροτικές περιοχές δεν έχουν διευθυντές, αλλά εκπαιδευτικούς με διευθυντικά καθήκοντα. Τα στοιχεία που σχετίζονται με το επίπεδο ISCED 2 αναφέρονται στους μισθούς των διευθυντών *Realschule*.

Εσθονία: Τα στοιχεία απεικονίζονται ως μη διαθέσιμα, καθώς οι μισθοί μπορεί να διαφέρουν ευρέως ανάλογα με τον δήμο.

Ελλάδα και Λετονία: Τα στοιχεία απεικονίζονται ως μη διαθέσιμα, καθώς οι μισθοί μπορεί να διαφέρουν ευρέως ανάλογα με τις μισθολογικές κλίμακες και τα επικουρικά ατομικά επιδόματα.

Ισπανία: Τα συνολικά ποσά υπολογίζονται προσθέτοντας το «επικουρικό επίδομα διευθυντή» σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο στους μέσους μισθούς των εκπαιδευτικών στο αντίστοιχο επίπεδο. Το «επικουρικό επίδομα διευθυντή» υπολογίστηκε ως το μέσο αυτού του επικουρικού επιδόματος σε κάθε Αυτόνομη Κοινότητα σε συνάρτηση με τον αριθμό των διευθυντών των σχολείων (που εργάζονται τόσο σε μικρά όσο και σε μεγάλα σχολεία) στην κάθε μία.

Λιθουανία: Οι ετήσιοι μισθοί βασικοί υπολογίζονται ανάλογα με τον μηνιαίο βασικό μισθό καθώς και τους συντελεστές προϋπηρεσίας και διοικητικού καθεστώτος.

Λουξεμβούργο: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχει θέση διευθυντή σχολείου. Οι κατώτατοι μισθοί δεν είναι διαθέσιμοι, καθώς μπορεί να διαφέρουν εκτενώς ανάλογα με τις μισθολογικές κλίμακες και τα επικουρικά ατομικά επιδόματα.

Κάτω Χώρες: Στο επίπεδο ISCED 1, υπάρχει επίσης διάκριση όσον αφορά μισθούς των διευθυντών που εργάζονται σε σχολεία μεσαίου μεγέθους. Οι τιμές που σχετίζονται με τους κατώτατους και ανώτατους μισθούς σε σχέση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι 113,09 και 194,37 αντίστοιχα.

Αυστρία: Το επίδομα για τους διευθυντές καθορίζεται βάσει του αριθμού των τάξεων στο συγκεκριμένο σχολείο. Τα στοιχεία που σχετίζονται με τα επίπεδα ISCED 2 και 3 αναφέρονται στους μισθούς των διευθυντών των *Hauptschulen*.

Πολωνία: Το ύψος του επιδόματος αποδοτικότητας εξαρτάται από το μέγεθος των σχολείων και αποφασίζεται από τους διαχειριστικούς φορείς του σχολείου.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Δ40 – συνέχεια)

Πορτογαλία: Στα στοιχεία που παρατίθενται, στον μισθό συνυπολογίζεται το επίδομα διατροφής.

Φινλανδία: Το ποσό των ανώτατων μισθών μπορεί να διαφέρει εκτενώς ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας και τις ατομικές προσαυξήσεις των διευθυντών. Η πληροφορία που φαίνεται στο Σχήμα παρέχει εκτίμηση του ανώτατου ετήσιου μεικτού βασικού μισθού.

Σουηδία: Δεν υπάρχει μισθολογική κλίμακα. Οι μισθοί βασίζονται σε ατομικές συμφωνίες μεταξύ των διευθυντών και των εργοδοτών. Καμία πληροφορία δεν είναι διαθέσιμη ούτε για τους κατώτατους ούτε για τους ανώτατους μισθούς αλλά ούτε και για την εμπειρία των εκπαιδευτικών που εκτιμάται ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας. Τα στοιχεία αναφέρονται στον μέσο όρο των μισθών των διευθυντών στα σχολεία κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τον Νοέμβριο του 2006 (σχολικό έτος 2006/07), ενώ η πληροφορία για τους κατώτατους και ανώτατους μισθούς αντιστοιχεί στο 10^ο και 90^ο εκατοστημόριο αντίστοιχα.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Οι κατώτατοι και ανώτατοι μισθοί που εμφανίζονται στο παρόν Σχήμα αντιστοιχούν στα δύο άκρα της μισθολογικής κλίμακας 43-βαθμίδων των διευθυντών στις εσωτερικές περιφέρειες του Λονδίνου. Πέρα από αυτή την περιοχή στην Αγγλία, κατώτερες κλίμακες ισχύουν επίσης στην Ουαλία και τη Βόρειο Ιρλανδία. Οι διευθυντές σε ατομικό επίπεδο πληρώνονται με βάση ένα πεδίο επτά διαδοχικών σημείων στα πλαίσια της κλίμακας. Κανονικά, το πεδίο σχετίζεται με το μέγεθος του σχολείου που εξαρτάται από τον αριθμό των μαθητών και τις ηλικίες τους. Ως εκ τούτου, ο κατώτατος μισθός που παρατίθεται, θα ίσχυε μόνο στην περίπτωση των μικρότερων δημοτικών σχολείων, ενώ ο ανώτατος μισθός θα ίσχυε μόνο στην περίπτωση των μεγαλύτερων δευτεροβάθμιων σχολείων. Τα διοικητικά συμβούλια μπορούν να πληρώσουν πάνω από το ανώτατο όριο για να προσλάβουν και να συνεχίσουν να εργοδοτούν διευθυντές σε σχολεία όπου φοιτούν παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ή μη-προνομιούχα παιδιά.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Οι τιμαριθμικές αλλαγές στους μισθούς γίνονται την 1^η Απριλίου κάθε χρόνο. Οι μισθοί που εμφανίζονται στο Σχήμα αναφέρονται στον δείκτη που χρησιμοποιείται από τις αρχές Απριλίου 2007 για εκπαιδευτικούς που δεν προήχθησαν.

Ισλανδία: Οι αριθμοί για τους διευθυντές των σχολείων ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι προϊόν εκτίμησης.

Λιχτενστάιν: Δεν είναι διαθέσιμο το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Νορβηγία: Πολύ λίγοι διευθυντές λαμβάνουν κατώτατους μισθούς. Ο ανώτατος μισθός εξαρτάται από συμπληρωματικές αμοιβές που λαμβάνουν οι διευθυντές. Καθώς αυτές οι αμοιβές παρουσιάζουν διακυμάνσεις ανάλογα με τον δικαιούχο, δεν είναι εφικτή η παράθεσή τους.

Τουρκία: Δεν υπάρχει επίπεδο ISCED 2. Ολόκληρη η ενιαία δομή (οκτώ έτη για μαθητές 6-14 ετών) κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 1. Οι μισθοί των διευθυντών αυξάνονται δύο φορές τον χρόνο (την 1^η Ιανουαρίου και την 1^η Ιουλίου). Τα στοιχεία που απεικονίζονται στο Σχήμα εξάγονται με βάση τους μισθούς Ιουνίου 2006 και Ιανουαρίου 2007 με ίσους συντελεστές υπολογισμού.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία αναφέρονται σε διευθυντές που πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις διορισμού οι οποίοι είναι άγαμοι, άτεκνοι και εργάζονται στην πρωτεύουσα της χώρας τους.

Το έτος αναφοράς για το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι το 2006. Η περίοδος αναφοράς για τους μισθούς είναι το ημερολογιακό έτος 2006 ή το σχολικό έτος 2006/07.

Οι τιμές που παρατίθενται στο διάγραμμα εξάγονται κατόπιν συσχετισμού του (κατώτατου και ανώτατου) ετήσιου μεικτού βασικού μισθού στο εθνικό νόμισμα και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές στο εθνικό νόμισμα) στην εκάστοτε χώρα.

Ο **ετήσιος μεικτός βασικός μισθός** είναι το ποσό που καταβάλλει ο εργοδότης στη διάρκεια ενός έτους, περιλαμβανομένων αυξήσεων στις μισθολογικές κλίμακες, του 13^{ου} μισθού και επιδόματος διακοπών (όπου ισχύει) κλπ., εκτός από τις ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές εισφορές των εργοδοτών. Σε αυτόν τον μισθό δεν περιλαμβάνονται άλλα μισθολογικά επιδόματα ή οικονομικά οφέλη (π.χ. σε σχέση με περαιτέρω προσόντα, επαίνους, υπερωρίες ή επιπρόσθετες ευθύνες, γεωγραφική περιοχή, υποχρέωση διδασκαλίας σε τάξεις όπου επικρατούν αντίξοες συνθηκών, κόστος διαμονής, ιατρική κάλυψη ή μεταφορικά έξοδα). Δεδομένου του αριθμού των εθνικών κριτηρίων που ισχύουν σε μερικές χώρες για τον καθορισμό της ανόδου στη μισθολογική κλίμακα, δεν καθίσταται πάντοτε εφικτή η καταγραφή των μισθών στην αρχή και το τέλος της σταδιοδρομίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι κατώτατοι και ανώτατοι μισθοί αντιστοιχούν στα δύο άκρα της μισθολογικής κλίμακας. Οι πραγματικοί μισθοί μπορεί να επηρεάζονται από παράγοντες όπως το μέγεθος του σχολείου, οι ηλικίες των μαθητών, η αναλογία εκπαιδευτικού/μαθητή κλπ. Στις περιπτώσεις χωρών όπου οι κατώτατοι και/ή ανώτατοι μισθοί των διευθυντών διαφέρουν ανάλογα με το μικρό ή μεγάλο μέγεθος του σχολείου, οι μισθοί εμφανίζονται για κάθε περίπτωση ξεχωριστά.

Ο ορισμοί για το μέγεθος των σχολείων διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Ως εκ τούτου, τα μικρά σχολεία αντιπροσωπεύουν τα μικρότερα σχολεία βάσει του ορισμού της εκάστοτε χώρας και, παρομοίως, τα μεγάλα σχολεία παραπέμπουν στον ορισμό των μεγαλύτερων.

Κατώτατος μισθός είναι ο μισθός που λαμβάνουν οι διευθυντές στις πιο πάνω περιπτώσεις, στην αρχή της σταδιοδρομίας τους ως διευθυντές.

Ανώτατος μισθός είναι ο μισθός που λαμβάνουν οι διευθυντές στις πιο πάνω περιπτώσεις, κατά τη συνταξιοδότησή τους ή μετά την πάροδο ορισμένων ετών υπηρεσίας. Δεν συνυπολογίζονται μισθολογικές προσαρμογές ή οικονομικά οφέλη που απαντούν σε οποιαδήποτε κριτήρια εκτός από τη διάρκεια υπηρεσίας.

ΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΔΑΠΑΝΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΕΡΓΑΣΙΜΟ ΧΡΟΝΟ ΣΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

Οι διευθυντές γενικά αποκτούν τα απαραίτητα προσόντα μέσω επαγγελματικής διδακτικής και διοικητικής εμπειρίας και/ή μέσω ειδικής κατάρτισης για διευθυντές (Σχήμα Δ38). Αν και αυτό καλύπτει κάποιες από τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες, οι διευθυντές ενδέχεται επίσης να αφιερώνουν τον εργάσιμο χρόνο τους σε άλλες δραστηριότητες που τους ανατίθενται. Ο χρόνος που δαπανάται στις διάφορες δραστηριότητές τους είναι κατανομημένος αρκετά ομοιόμορφα σε όλες τις χώρες της Ευρώπης.

Στις περισσότερες χώρες, οι διευθυντές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δαπανούν τον περισσότερο χρόνο τους, κατά μέσο όρο πάνω από 40 %, σε δραστηριότητες διαχείρισης και διοίκησης όπως είναι ο διορισμός και η διαχείριση του προσωπικού, και ο προϋπολογισμός. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), τη Δανία, την Ιταλία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, το ποσοστό είναι υψηλότερο, με 50 % ή περισσότερο από τον χρόνο τους να δαπανάται σε δραστηριότητες διαχείρισης και διοίκησης.

Στην πλειονότητα των χωρών, άλλο ένα σημαντικό μερίδιο του εργάσιμου χρόνου των διευθυντών – πάνω από 20 % κατά μέσο όρο – αφιερώνεται στην επικοινωνία με τους γονείς και τους μαθητές, κάτι που περιλαμβάνει τη διατήρηση των σχέσεων με τους γονείς και την κοινότητα καθώς και την αλληλεπίδραση με το κάθε μαθητή. Αυτό ακολουθείται από επαγγελματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προγράμματος και παιδαγωγική δραστηριότητα για το σχολείο, που συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο χρονοβόρων καθηκόντων στη Βουλγαρία και τη Σλοβενία.

Οι διευθυντές των σχολείων δαπανούν κατά μέσο όρο μόνο 13 % του χρόνου τους σε διδακτικές δραστηριότητες. Μάλιστα, το Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), η Ιταλία και η Σουηδία είναι μεταξύ των χωρών όπου ελάχιστος χρόνος αφιερώνεται στη διδασκαλία. Σε δύο χώρες, ωστόσο, Γερμανία και Γαλλία, η πλειονότητα του χρόνου που δαπανάται από τους διευθυντές εστιάζει σε διδακτικές δραστηριότητες. Οι διαφορές στον εργάσιμο χρόνο που αφιερώνεται στις διδακτικές δραστηριότητες μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί από το γεγονός ότι, σε πολλές χώρες, οι διευθυντές έχουν ελάχιστες έως καθόλου διδακτικές ευθύνες, ανάλογα, για παράδειγμα, με το μέγεθος του σχολείου τους.

Συμπληρωματική σημείωση (Σχήμα Δ41)

Λουξεμβούργο: Δεν υπάρχουν διευθυντές στα δημοτικά σχολεία.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι διευθυντές των σχολείων κλήθηκαν να υποδείξουν περίπου τι μέρος του χρόνου τους αφιερώνουν σε ένα φάσμα επαγγελματικών δραστηριοτήτων στο σχολείο.

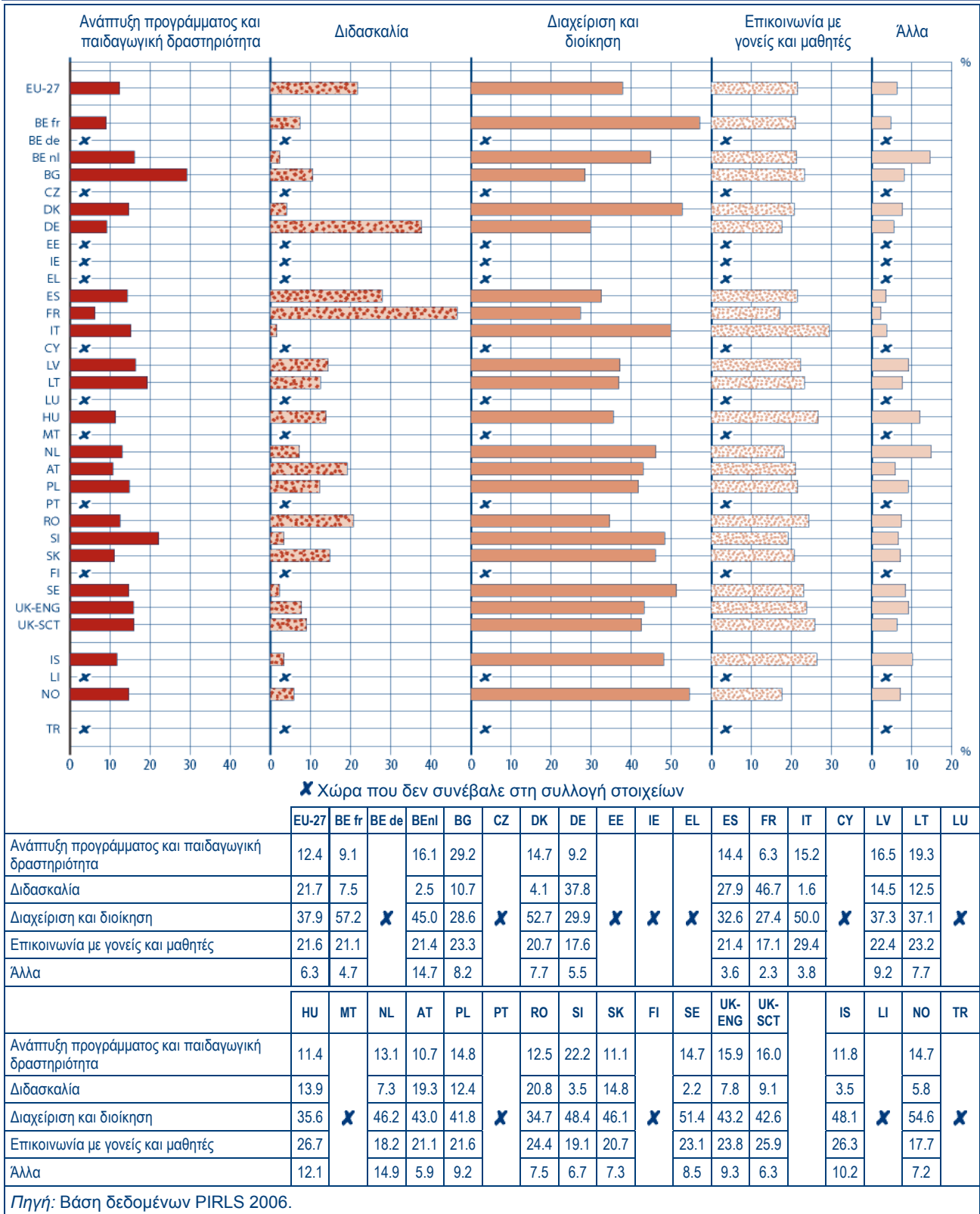
Οι απαντήσεις των διευθυντών ταξινομήθηκαν σε επτά κατηγορίες. Στο παρόν Σχήμα, η κατηγορία «διαχείριση και διοίκηση» καλύπτει τις αρχικές απαντήσεις που δόθηκαν ως «διαχείριση/ανάπτυξη προσωπικού» και «διοικητικά καθήκοντα (προσλήψεις, προϋπολογισμός κλπ.)». Η κατηγορία «επικοινωνία με γονείς και μαθητές» περιλαμβάνει τις αρχικές απαντήσεις που δόθηκαν ως «σχέσεις με γονείς και κοινότητα» και «αλληλεπίδραση με τον κάθε μαθητή».

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των διευθυντών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών των οποίων οι διευθυντές έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Σχήμα Δ41: Ποσοστό του χρόνου που δαπανάται σε μια γκάμμα δραστηριοτήτων από τους διευθυντές των σχολείων όπου φοιτούσαν παιδιά της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2006

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

ΜΕΡΟΣ Ι – ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, Ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΚΑΘΩΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΧΩΡΟΥΝ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Οι ευρωπαϊκές χώρες οργανώνουν τον ετήσιο διδακτικό χρόνο διαφορετικά στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στις περισσότερες χώρες, ο συνολικός αριθμός των ωρών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι διαφορετικός από τον αντίστοιχο στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε πολλές χώρες, το επίσημο ωρολόγιο πρόγραμμα είναι λιγότερο εντατικό στην αρχή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (γενικά τα πρώτα δύο χρόνια), μετά αυξάνεται σταθερά στη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με σημαντική αύξηση στις ώρες που αφιερώνονται στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Ο διδακτικός χρόνος μοιράζεται γενικά σε πέντε μέρες την εβδομάδα, εκτός από την Ιταλία όπου ισχύει το εξαήμερο μοντέλο. Ο χρόνος που δαπανούν οι μαθητές στην αίθουσα διδασκαλίας και η διάρκεια των μαθημάτων τους επίσης διαφέρει ανάλογα με τη χώρα και τα έτη εκπαίδευσης.

Άλλες χώρες έχουν ομοιόμορφο ετήσιο διδακτικό χρόνο σε καθένα από αυτά τα επίπεδα. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), την Ισπανία, την Ιταλία, την Κύπρο και την Πορτογαλία, το ετήσιο μερίδιο του χρόνου είναι σταθερό καθόλη τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παρ' όλα αυτά, ο όγκος εργασίας όντως αυξάνεται από το ένα επίπεδο στο άλλο. Για παράδειγμα, στο Βέλγιο αυξάνεται από 850 ώρες ετησίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε 971 ετησίως στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην Ισπανία, η αύξηση είναι από 875 σε 1 050 ώρες ετησίως.

Τέλος, ο συνολικός ετήσιος όγκος εργασίας είναι παρόμοιος στο πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (ISCED 1 και 2) στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), το Λουξεμβούργο και την Τουρκία. Στην Εσθονία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, ο αριθμός των ωρών για όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση (ή κάποια στάδιά της) ορίζεται από τις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για τον καθορισμό των διδακτικών ωρών στα διαφορετικά έτη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα E1)

Γερμανία: Στα *Hauptschule*.

Ισπανία: Ο νέος νόμος του 2006 «Ley Orgánica de Educación» (LOE ή Οργανωτικός Νόμος περί Εκπαίδευσης) προβλέπει την αναδιοργάνωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, που θα εφαρμοστεί προοδευτικά από το σχολικό έτος 2006/07 μέχρι το σχολικό έτος 2009/10.

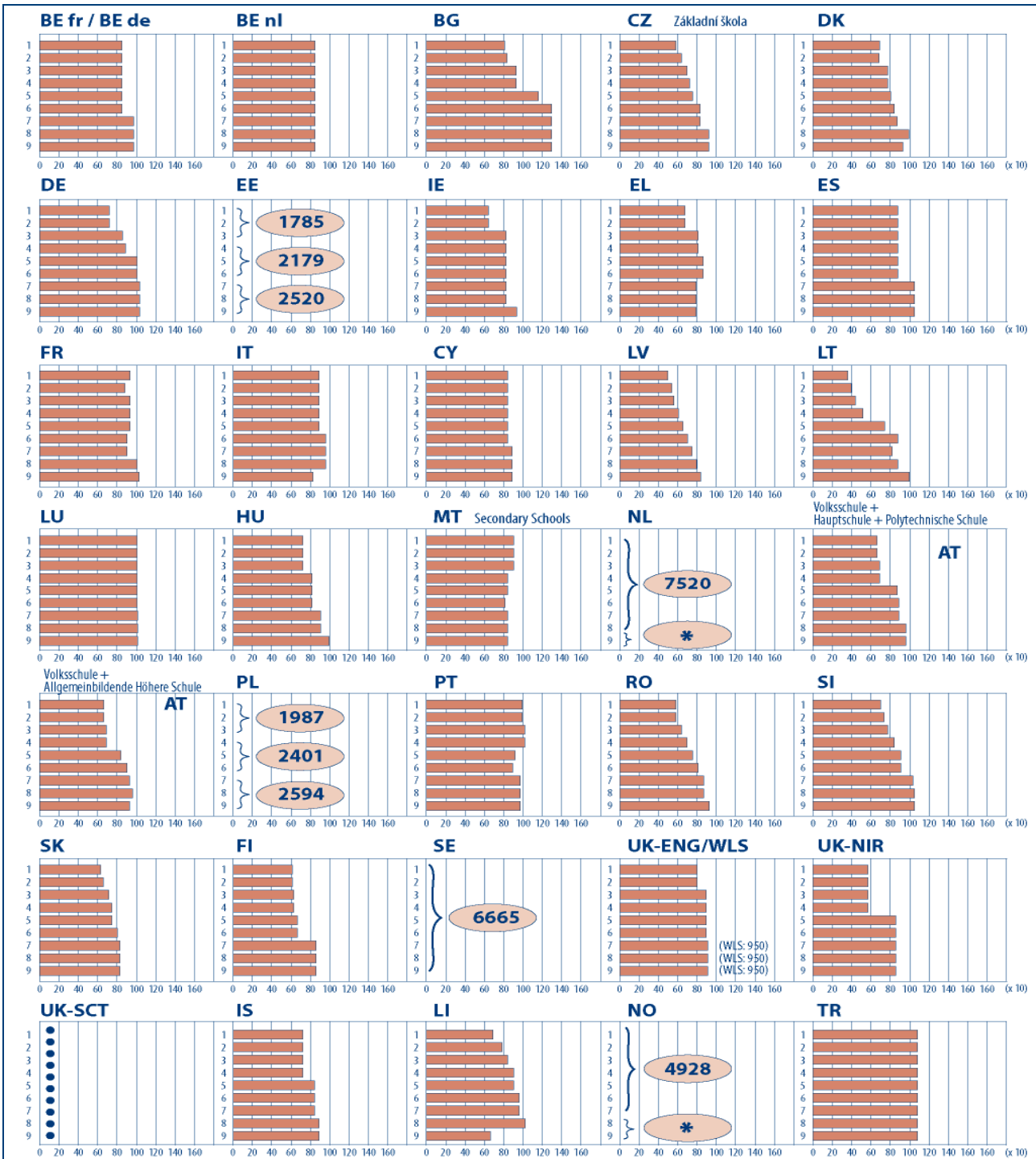
Ρουμανία: Στα *Școala primară + Gimnaziu + Liceu*.

Λιχτενστάιν: Στα *Primarschule + Gymnasium*.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο διδακτικός χρόνος, που απεικονίζεται στο παρόν Σχήμα, είναι ο ενδεικτικός ελάχιστος όγκος εργασίας για τους μαθητές ο οποίος βασίζεται σε ελάχιστες εθνικές συστάσεις για τα πρώτα εννέα χρόνια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συνάδοντας με τη δομή των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων (Σχήμα B1). Ο όγκος εργασίας για κάθε έτος υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας τον μέσο ελάχιστο καθημερινό όγκο εργασίας επί του αριθμού των διδακτικών ημερών ετησίως. Τα διαλείμματα καθώς και ο χρόνος που δαπανάται στα μαθήματα επιλογής δεν υπολογίζονται. Ο συνολικός ετήσιος ελάχιστος διδακτικός χρόνος προστίθεται για να δώσει τον συνολικό ελάχιστο όγκο εργασίας σε ώρες για κάθε έτος.

Σχήμα Ε1: Προτεινόμενος ελάχιστος ετήσιος διδακτικός χρόνος στα πρώτα 9 χρόνια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07

* NL: ελάχιστο 1 040 ώρες/ετησίως για τα έτη 9 και 10, NO: σύνολο 2 564 ώρες για τα έτη 8 έως 10

● Ευέλικτος χρόνος } n Αριθμός ωρών που διατίθεται μεταξύ των διαφόρων σχολικών ετών ■ Αριθμός ωρών ανά σχολικό έτος

Πηγή: Ευρυδίκη.

ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ, ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΥΕΛΙΚΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα υποχρεωτικά μαθήματα που καθορίζονται στα επίσημα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι ως επί το πλείστον τα ίδια σε όλες τις χώρες. Οι βασικές διαφορές που παρατηρούνται σε αυτό το επίπεδο αφορούν στα ευέλικτα ωρολόγια προγράμματα και την υποχρέωση παροχής ΤΠΕ και θρησκευτικής ή ηθικής αγωγής.

Οι περισσότερες χώρες προβλέπουν την ύπαρξη ενός ευέλικτου ωρολογίου προγράμματος, ούτως ώστε τα σχολεία να είναι ελεύθερα να καθορίσουν ολόκληρο ή μέρος του χρόνου ορισμένων μαθημάτων. Σε αυτό το θέμα τα σχολεία χαιρούν πλήρους αυτονομίας στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στο Βέλγιο και την Ιταλία τα σχολεία έχουν την ευχέρεια να αποφασίσουν πώς θα διαθέσουν το 90 % και 75 % του διδακτικού χρόνου στο πρωτοβάθμιο επίπεδο. Στην Ισπανία και την Πολωνία, η αναλογία του ευέλικτου χρόνου αντιστοιχεί στο ένα τρίτο και στο μισό του συνολικού διδακτικού χρόνου (βλ. Σχήμα Ε1 για περισσότερες πληροφορίες για τη συνολική διάθεση του διδακτικού χρόνου). Στην Πολωνία αυτό αποδίδεται στο γεγονός ότι τα μαθήματα διδάσκονται με ενιαίο τρόπο κατά τη διάρκεια των πρώτων τριών ετών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Περιλαμβάνονται στην κατηγορία «ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα».

Στις άλλες χώρες, είναι δυνατό να συγκρίνουμε τον σχετικό χρόνο που καθορίζεται επίσημα για τα διάφορα μαθήματα κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η γλώσσα διδασκαλίας είναι σαφώς το πιο σημαντικό μάθημα όσον αφορά στη διάθεση του διδακτικού χρόνου, ο οποίος γενικά αντιστοιχεί στο ένα τέταρτο με ένα τρίτο του προτεινόμενου συνολικού χρόνου. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί το Λουξεμβούργο, όπου η κατάσταση είναι εξαιρετικά ασυνήθιστη, καθώς τα Γερμανικά και τα Γαλλικά, που είναι επίσημες γλώσσες, θεωρούνται από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ως ξένες γλώσσες και διδάσκονται από την έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και έπειτα. Αυτό δικαιολογεί την πολύ υψηλή αναλογία χρόνου που διατίθεται στις ξένες γλώσσες (39 %).

Στις πιο πολλές χώρες, τα μαθηματικά κατέχουν τη δεύτερη θέση όσον αφορά στον προτεινόμενο διδακτικό χρόνο. Μόνο στη Μάλτα τα μαθηματικά έχουν αναλογικά περισσότερο χρόνο από τη γλώσσα διδασκαλίας (19 % σε σύγκριση με 15 %). Η Μάλτα επίσης έχει τους δικούς της ιδιάζοντες λόγους για τους οποίους διαθέτει περισσότερο χρόνο στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας – τόσο τα Μαλτέζικα όσο και τα Αγγλικά είναι επίσημες γλώσσες.

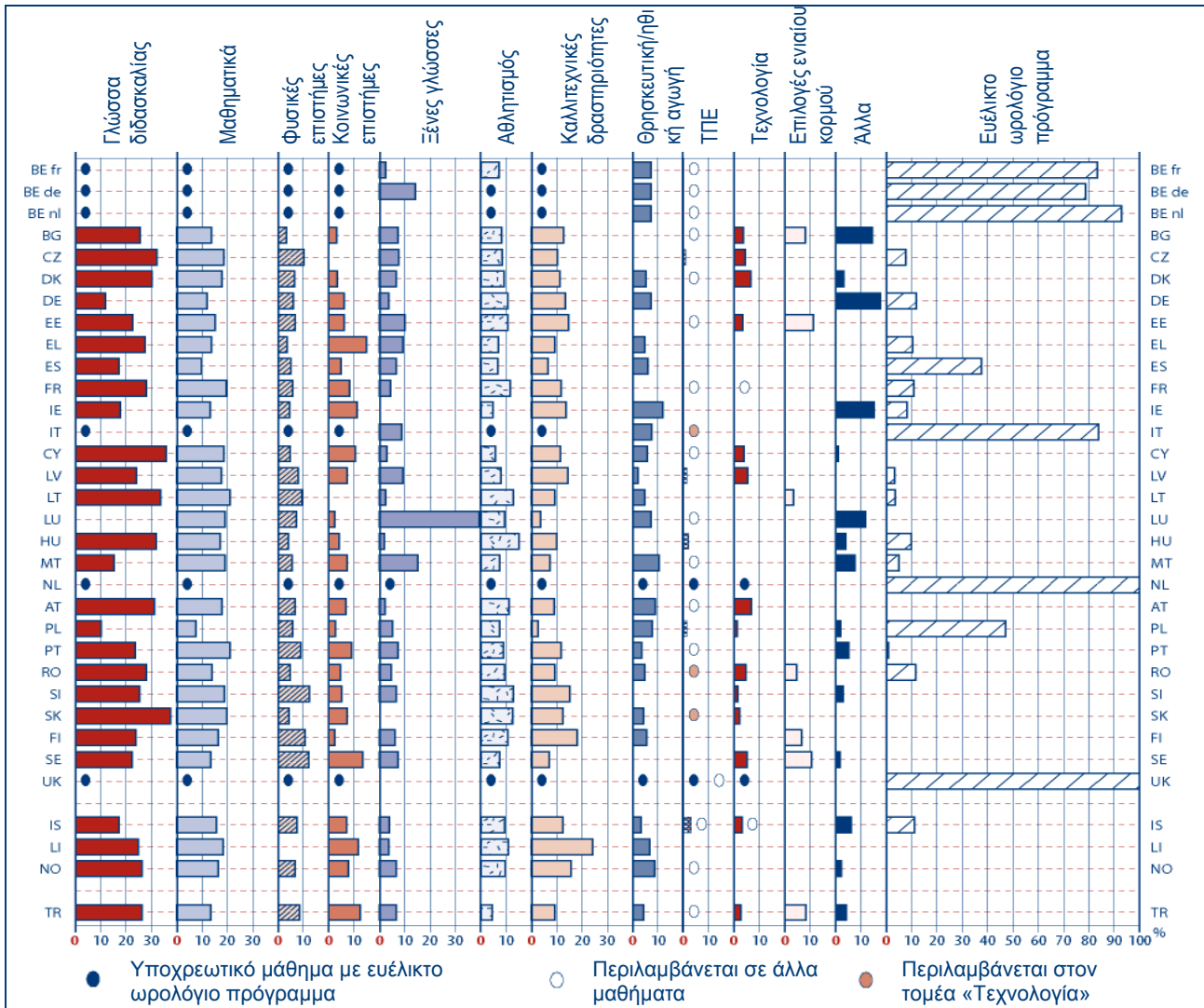
Κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, το μερίδιο του συνολικού συνδυασμένου χρόνου που διατίθεται στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες, σε γενικές γραμμές, κυμαίνεται μεταξύ 9 % και 15 %. Στη Σουηδία και την Τουρκία, είναι 25 % και 21 % αντίστοιχα. Ωστόσο, στη Βουλγαρία, ο χρόνος που διατίθεται σε αυτά τα γνωστικά αντικείμενα μόλις που ξεπερνά το 6 % του συνολικού διδακτικού χρόνου.

Τέλος, το ποσοστό του χρόνου που διατίθεται στη φυσική αγωγή γενικά κυμαίνεται από 7 % μέχρι 12 %, εκτός από την Ιρλανδία και την Τουρκία όπου είναι λιγότερο από 5 %.

Ενώ οι ξένες γλώσσες είναι υποχρεωτικές σχεδόν σε όλες τις χώρες, αναλογούν σε κάτω από το 10 % του διδακτικού χρόνου, με εξαίρεση τη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, το Λουξεμβούργο και τη Μάλτα. Σε αυτές τις χώρες ξεκινούν νωρίτερα, δηλαδή στο πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Key Data on Teaching Languages at School in Europe – 2008 Edition*.

Στις χώρες όπου η θρησκευτική ή ηθική αγωγή είναι υποχρεωτικό μάθημα, το μερίδιο συνολικού διδακτικού χρόνου που προορίζεται γι' αυτά τα μαθήματα γενικά κυμαίνεται μεταξύ 4 % και 8 %. Τέλος, στοιχεία τεχνολογιών των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) συχνά περιλαμβάνονται στο υποχρεωτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το μάθημα ΤΠΕ πολύ σπάνια διδάσκεται ως ξεχωριστό μάθημα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά τείνει να χρησιμοποιείται ως πηγή εργασίας σε άλλα μαθήματα.

Σχήμα Ε2: Προτεινόμενη ελάχιστη διάθεση χρόνου ως ποσοστό του προτεινόμενου διδακτικού χρόνου για όλα τα υποχρεωτικά μαθήματα ή γενικούς τομείς στη συνολική διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr): Στην περιοχή των Βρυξελλών-Πρωτεύουσας, η εικόνα που παρουσιάζει η διδασκαλία υποχρεωτικών ξένων γλωσσών διαφέρει σημαντικά. Η διδασκαλία των Ολλανδικών ξεκινά στο τρίτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατέχει τον μεγαλύτερο διδακτικό χρόνο στο δημοτικό σχολείο.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Το νέο Πλαίσιο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (2007) που θα εφαρμοστεί πλήρως κατά το σχολικό έτος 2011/12 θα έχει μεγαλύτερο ποσοστό ευέλικτου ωρολογίου προγράμματος.

Ισπανία: Το υποχρεωτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, όπως θεσπίζεται από την κεντρική κυβέρνηση για ολόκληρη τη χώρα, αντιπροσωπεύει το 55 % του διδακτικού χρόνου στις Αυτόνομες Κοινότητες, που έχουν μια δεύτερη κοινή επίσημη γλώσσα, και το 65 % στις άλλες κοινότητες. Ο εναπομείναντας χρόνος διδασκαλίας καθορίζεται από κάθε Αυτόνομη Κοινότητα. Ο νέος νόμος του 2006 γνωστός ως *Ley Orgánica de Educación* (LOE ή Οργανωτικός Νόμος περί Εκπαίδευσης) προβλέπει την αναδιοργάνωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η οποία θα υλοποιηθεί προοδευτικά από το σχολικό έτος 2006/07 μέχρι το σχολικό έτος 2009/10. Αυτή η μεταρρύθμιση θα περιλαμβάνει την εκπαίδευση για την πολυπολιτισμότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα και θα επαναπροσδιορίσει τον διδακτικό χρόνο ανά μάθημα.

Κύπρος: Στις αγροτικές περιοχές, ο χρόνος που διατίθεται σε κάθε μάθημα εξαρτάται από τον αριθμό των εκπαιδευτικών στο εξεταζόμενο σχολείο.

Λιθουανία: Οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες διδάσκονται με ενσωματωμένο τρόπο τα πρώτα δύο έτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η μεταρρύθμιση κατά το σχολικό έτος 2007/08 θα αλλάξει τον διδακτικό χρόνο που διατίθεται στα μαθήματα και θα επαναπροσδιορίσει τις εξουσίες των τοπικών συμβαλλομένων μερών (διευθυντές και φορείς λήψης αποφάσεων) ούτως ώστε να αποφασίζουν πώς θα οργανώνεται ο σχολικός χρόνος.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Ε2 – συνέχεια)

Λουξεμβούργο: Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει τα Letzeburgesch, δημιουργικές δραστηριότητες και μουσική.

Ουγγαρία: Ο Εθνικός Ενιαίος Κορμός (EEK) δεν προβλέπει μαθήματα αλλά καθορίζει «πολιτιστικούς τομείς» παρέχοντας ένα προτεινόμενο πλαίσιο για τη διάθεση του συνολικού διδακτικού χρόνου ανά πολιτιστικό τομέα. Αρκετά πλαίσια εκπαιδευτικών προγραμμάτων βασισμένα στο μάθημα (ανεπτυγμένα σε κεντρικό επίπεδο ή αναγνωρισμένα από τον αρμόδιο καθ' ύλην υπουργό) τίθενται στη διάθεση των σχολείων που κάνουν περαιτέρω συστάσεις για τη διάθεση χρόνου. Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει τη διαχείριση των πόρων ζωής και πρακτικές σπουδές.

Αυστρία: Κατά τη διάρκεια των πρώτων δύο ετών, η διδασκαλία της ξένης γλώσσας ενδέχεται να συνδέεται με άλλα μαθήματα (50 λεπτά εβδομαδιαίως) βάσει μιας ενιαίας προσέγγισης.

Σλοβενία: Στην κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνονται τα οικοκυρικά και η συζήτηση στην τάξη.

Σλοβακία: Οι ΤΠΕ διδάσκονται από το πρώτο έτος του δημοτικού σχολείου, αρχής γενομένης από το σχολικό έτος 2007/08.

Σουηδία: Τα στοιχεία περιλαμβάνουν επίσης το επίπεδο ISCED 2.

Ισλανδία: Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει τα οικοκυρικά και πρακτικές δεξιότητες.

Λιχτενστάιν: Από το σχολικό έτος 2008/09, τα Αγγλικά διδάσκονται από το δεύτερο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τουρκία: Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει τους τομείς «οδική ασφάλεια και πρώτες βοήθειες» και «προσανατολισμός και κοινωνικές δραστηριότητες».

Επεξηγηματική σημείωση

Τα ποσοστά ανά μάθημα καθ' όλη τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης εξάγονται υπολογίζοντας τη σχέση ανάμεσα στον χρόνο που διατίθεται σε ξεχωριστά υποχρεωτικά μαθήματα και τον συνολικό αριθμό ωρών που συστήνονται για όλα τα μαθήματα. Ο υπολογισμός βασίζεται σε επίσημες εθνικές ελάχιστες συστάσεις. Οι μαύρες κουκκίδες δηλώνουν ότι ορισμένα μαθήματα είναι υποχρεωτικά σε χώρες όπου το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απλώς καθορίζει ότι θα πρέπει να διδαχθούν, χωρίς καμία αναφορά σε απαιτούμενη διάθεση χρόνου, αφήνοντας τα σχολεία εντελώς ελεύθερα να αποφασίσουν για τον χρόνο που θα αφιερώσουν.

Ο διδακτικός χρόνος για τις ΤΠΕ εμφανίζεται στο διάγραμμα, στην περίπτωση που οι ΤΠΕ αποτελούν ξεχωριστό μάθημα. Όπου η παροχή των ΤΠΕ ενσωματώνεται σε άλλα μαθήματα, αυτό δηλώνεται με κόκκινη κουκκίδα.

Η κατηγορία «επιλογή ενιαίου κορμού εκπαιδευτικού προγράμματος» δηλώνει ότι οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν ένα ή περισσότερα μαθήματα από μια ομάδα μαθημάτων στα πλαίσια του υποχρεωτικού εκπαιδευτικού προγράμματος.

Η κατηγορία «ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα» δηλώνει πως είτε ο χρόνος που διατίθεται στα διάφορα υποχρεωτικά μαθήματα δεν έχει οριστεί, είτε, πέραν του χρόνου που τους διατίθεται, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προβλέπει αριθμό συμπληρωματικών ωρών που οι μαθητές ή το σχολείο μπορούν να αφιερώσουν σε μαθήματα επιλογής.

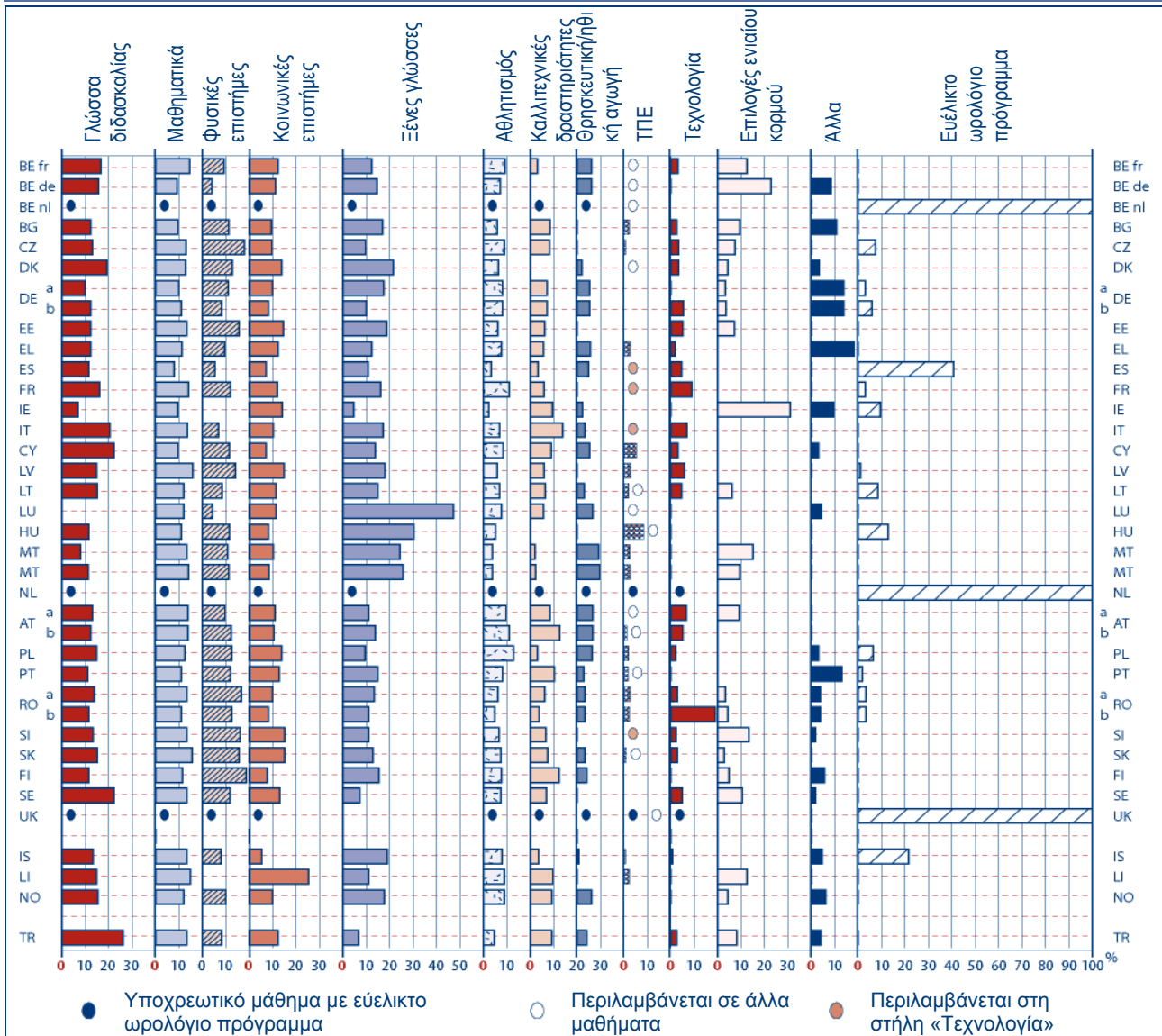
ΠΙΟ ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΣ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η επίσημη κατανομή διδακτικού χρόνου για τα υποχρεωτικά μαθήματα κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διαφέρει πολύ από την αντίστοιχη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα Ε2). Αξίζει ιδιαίτερα να σημειωθεί ότι το μερίδιο του χρόνου που καθορίζεται για τη γλώσσα διδασκαλίας και τα μαθηματικά μειώνεται, ενώ το μερίδιο για τις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες αυξάνεται σε σχεδόν όλες τις χώρες. Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και τη Φινλανδία, οι «φυσικές επιστήμες» τείνουν να κατέχουν την πρώτη θέση όσον αφορά στον διδακτικό χρόνο (μαζί με τα μαθηματικά στην περίπτωση της Σλοβακίας), ενώ στο Λιχτενστάιν αυτό ισχύει για τις κοινωνικές επιστήμες. Μεγαλύτερο μερίδιο χρόνου αφιερώνεται στις ξένες γλώσσες, οι οποίες είναι υποχρεωτικές σε όλες τις χώρες. Σε γενικές γραμμές, 10 % έως 20 % του διδακτικού χρόνου προορίζεται για τις ξένες γλώσσες στη διάρκεια της υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πλήρους φοίτησης.

Ως εκ τούτου, και παρά τις αποκλίσεις μεταξύ των διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων ή ακόμη και στα πλαίσια της ίδιας χώρας, ο διδακτικός χρόνος για τη γλώσσα διδασκαλίας, τα μαθηματικά, τις φυσικές επιστήμες, τις ανθρωπιστικές σπουδές και τις ξένες γλώσσες κατανέμεται πολύ πιο ισομερώς σε σχέση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η αναλογία του χρόνου για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες, όπως καθορίζεται στις συστάσεις, σημειώνει μείωση σε σύγκριση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ενώ αυτές οι δραστηριότητες γενικά αντιστοιχούν στο 10 % με 20 % του συνολικού διδακτικού χρόνου στο πρώτο στάδιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η αντίστοιχη αναλογία κατά την υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση κανονικά δεν ξεπερνά το 10 %. Ωστόσο, ο χρόνος που προορίζεται για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες είναι μεγαλύτερος στην Ιταλία, την Αυστρία (*Allgemeinbildende Höhere Schule*), τη Φινλανδία και το Λιχτενστάιν (*Gymnasium*).

Σχήμα Ε3: Προτεινόμενη ελάχιστη διάθεση χρόνου ως ποσοστό του συνολικού προτεινόμενου διδακτικού χρόνου για τα υποχρεωτικά μαθήματα ή τους γενικούς τομείς στη συνολική διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Δημοκρατία της Τσεχίας: Το νέο Πλαίσιο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (2007), που θα υλοποιηθεί πλήρως κατά το σχολικό έτος 2011/12, θα περιλαμβάνει μεγαλύτερο ποσοστό ευέλικτου ωρολογίου προγράμματος.

Γερμανία: a) *Gymnasium*, b) *Hauptschule*.

Ελλάδα: Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, τα οικοκυρικά και τον επαγγελματικό προσανατολισμό.

Ισπανία και Ουγγαρία: Βλ. σημείωση για το Σχήμα Ε2.

Λιθουανία: Η μεταρρύθμιση κατά το σχολικό έτος 2007/08 θα αλλάξει τον διδακτικό χρόνο που διατίθεται στα μαθήματα και θα επαναπροσδιορίσει τις εξουσίες των τοπικών συμβαλλομένων μερών (διευθυντές και φορείς λήψης αποφάσεων) ούτως ώστε να αποφασίζουν πώς θα οργανώνεται ο σχολικός χρόνος.

Λουξεμβούργο: Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει τα *Letzeburgesch*, τη μουσική και τις χειροτεχνίες.

Μάλτα: Τα *Secondary schools*.

Αυστρία: a) *Hauptschule* και *Polytechnische Schule*; b) *Allgemeinbildende Höhere Schule (AHS)* (υπο-κατηγορία *Realgymnasium*).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Ε3 – συνέχεια)

Πολωνία: Σε αυτό το επίπεδο το ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα πλέον δεν σχετίζεται με την ενιαία διδασκαλία (όπως στο δημοτικό σχολείο), αλλά σε μερικές επιπλέον ώρες που ο νομοθέτης αφήνει στη διακριτική ευχέρεια του διευθυντή του σχολείου.

Ρουμανία: a) *Gimnaziu + Liceu*, b) *Gimnaziu + Școala de arte și meserii*.

Σουηδία: Τα στοιχεία περιλαμβάνουν επίσης το επίπεδο ISCED 1.

Ισλανδία: Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει τα οικοκυρικά και τις πρακτικές δεξιότητες.

Λιχτενστάιν: Το *Oberschule*.

Τουρκία: Η κατηγορία «άλλα μαθήματα» περιλαμβάνει τους τομείς «οδική ασφάλεια και πρώτες βοήθειες» και «προσανατολισμός και κοινωνικές δραστηριότητες».

Επεξηγηματική σημείωση

Τα ποσοστά ανά μάθημα καθ' όλη τη διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εξαγονται υπολογίζοντας τη σχέση ανάμεσα στον χρόνο που διατίθεται σε ξεχωριστά υποχρεωτικά μαθήματα και τον συνολικό αριθμό ωρών που συστήνονται για όλα τα μαθήματα. Το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνήθως συμπίπτει με την ολοκλήρωση της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή της ενιαίας δομής, εκτός από το Βέλγιο, τη Βουλγαρία, τη Γαλλία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες (VWO και HAVO), τη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία) (βλ. Σχήμα Β1).

Ο διδακτικός χρόνος για τις ΤΠΕ εμφανίζεται στο διάγραμμα, στην περίπτωση που οι ΤΠΕ αποτελούν ξεχωριστό μάθημα. Όπου η παροχή των ΤΠΕ ενσωματώνεται σε άλλα μαθήματα, αυτό δηλώνεται με κόκκινη κουκκίδα.

Η κατηγορία «επιλογές ενιαίου κορμού εκπαιδευτικού προγράμματος» δηλώνει ότι οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν ένα ή περισσότερα μαθήματα από μια ομάδα μαθημάτων στα πλαίσια του υποχρεωτικού εκπαιδευτικού προγράμματος.

Η κατηγορία «ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα» δηλώνει πως είτε ο χρόνος που διατίθεται στα διάφορα υποχρεωτικά μαθήματα δεν έχει οριστεί, είτε, πέραν του χρόνου που τους διατίθεται, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προβλέπει αριθμό συμπληρωματικών ωρών που οι μαθητές ή το σχολείο μπορούν να αφιερώσουν σε μαθήματα επιλογής.

Ο χρόνος μελέτης στην υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση παραμένει απολύτως ευέλικτος στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο και σχεδόν εξ ολοκλήρου ευέλικτος στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου. Η Ισπανία παρουσιάζει παρόμοια κατάσταση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ το ποσοστό του ευέλικτου ωρολογίου προγράμματος πέφτει κατακόρυφα από 47 % (πρωτοβάθμια) σε 6 % (δευτεροβάθμια) στην Πολωνία. Επιπλέον, στις πλείστες χώρες, οι μαθητές στην υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι ελεύθεροι να επιλέξουν τα μαθήματά τους μέχρι ενός βαθμού, καθώς τα μαθήματα «επιλογής ενιαίου κορμού του εκπαιδευτικού προγράμματος» τους επιτρέπουν να επιλέγουν ορισμένα μαθήματα από προκαθορισμένη λίστα.

Οι Τεχνολογίες των Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) διδάσκονται ως ξεχωριστό μάθημα σχεδόν στις μισές χώρες, αλλά στην πραγματικότητα καταλαμβάνουν πολύ μικρή αναλογία του διδακτικού χρόνου. Πολύ συχνά, οι ΤΠΕ ενσωματώνονται σε άλλα μαθήματα ή διδάσκονται ως μέρος των τεχνολογικών σπουδών (Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Σλοβενία και Φινλανδία).

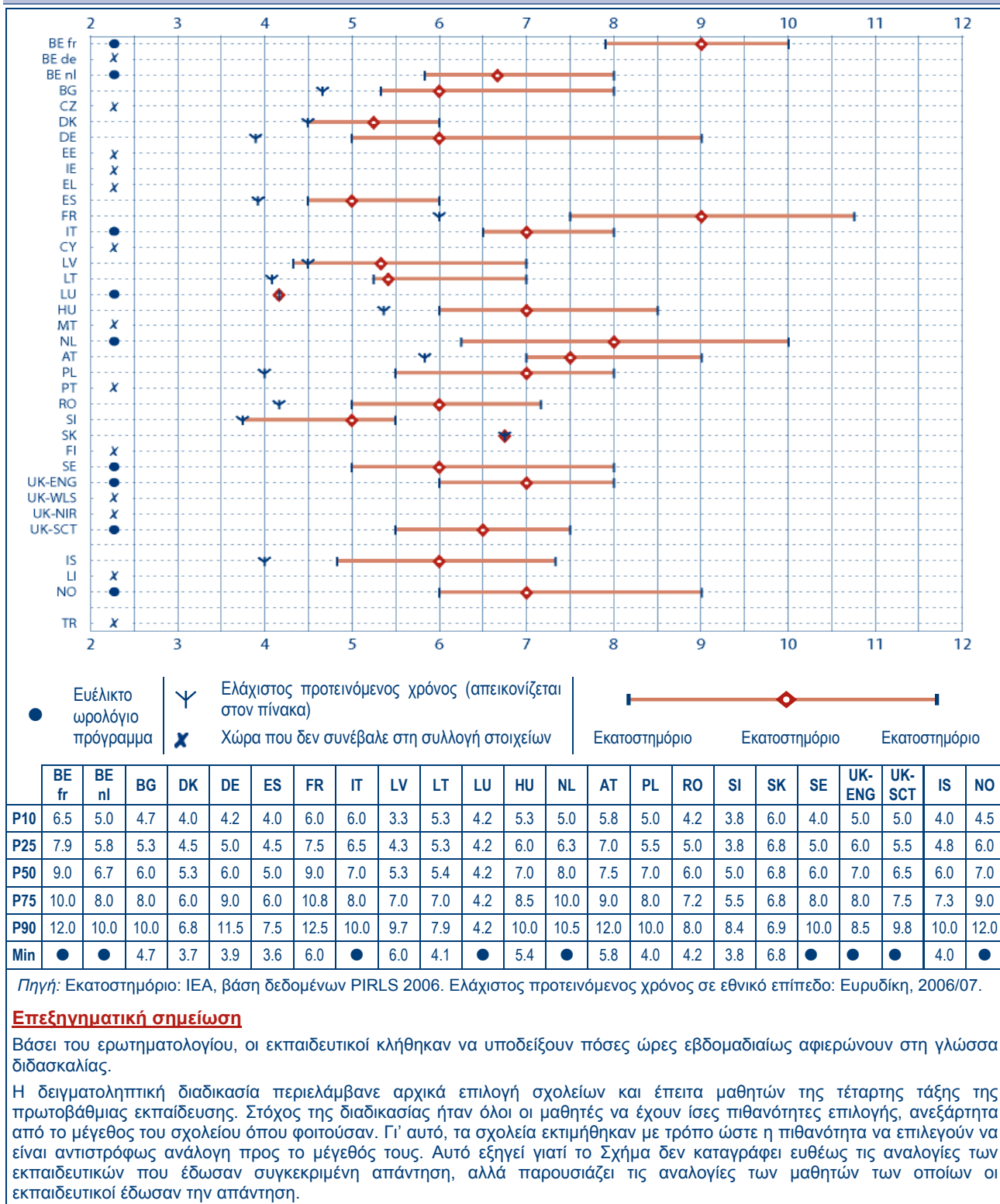
ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ, ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΥΠΕΡΒΑΙΝΕΙ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΣΤΙΣ ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Σε όλη την Ευρώπη, η γλώσσα διδασκαλίας είναι, σε γενικές γραμμές, το υποχρεωτικό μάθημα για το οποίο συστήνεται ο υψηλότερος ελάχιστος αριθμός ωρών (Σχήμα Ε2). Σε χώρες που έλαβαν μέρος στην έρευνα PIRLS 2006, είναι πιθανό να προκύψει μια σχέση μεταξύ αυτών των επίσημων συστάσεων και του χρόνου που οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ουσιαστικά αφιερώνουν στη γλώσσα διδασκαλίας στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στις πλείστες χώρες, τα τρία τέταρτα των μαθητών της τέταρτης τάξης διδάσκονται τη γλώσσα διδασκαλίας για τουλάχιστον έξι ώρες εβδομαδιαίως, με εξαίρεση το Λουξεμβούργο και τη Σλοβενία. Οι μισοί μαθητές στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), τη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες έχουν πάνω από 8 ώρες εβδομαδιαίως για μαθήματα στη γλώσσα διδασκαλίας. Σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, εκτός από τη Λετονία, αυτό συσχετίζεται με τον ελάχιστο χρόνο (σε ώρες) που συστήνεται για την εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας. Με άλλα λόγια, τουλάχιστον 75 % των μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δαπανούν τον προτεινόμενο (ή περισσότερο) αριθμό ωρών διδασκαλίας εβδομαδιαίως για το εν λόγω μάθημα.

Σχήμα Ε4: Κατανομή των μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον αριθμό ωρών που αφιερώνονται στη γλώσσα διδασκαλίας εβδομαδιαίως, σε σύγκριση με τον επίσημο ελάχιστο προτεινόμενο χρόνο, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Ε4 – συνέχεια)

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το Σχήμα απλώς παρουσιάζει τις τιμές που αντιστοιχούν στα εκατοστημόρια 25, 50 και 75 της κατανομής. Οι τιμές για τα εκατοστημόρια 10 και 90 εμφανίζονται στον πίνακα κάτω από το Σχήμα. Ο ελάχιστος προτεινόμενος χρόνος εβδομαδιαίως υπολογίζεται λαμβάνοντας υπ' όψιν την ετήσια εκτίμηση του χρόνου που αφιερώνεται στη γλώσσα διδασκαλίας και διαιρώντας την τιμή αυτή με τον αριθμό των εβδομάδων του σχολικού έτους.

Η κατανομή των μαθητών ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό από χώρα σε χώρα, ανάλογα με τον αριθμό ωρών εβδομαδιαίως που οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι αφιερώνουν στη γλώσσα διδασκαλίας. Η απόκλιση μεταξύ εκατοστημόριου 25 και εκατοστημόριου 75 μεταφράζεται γενικά σε δύο με τρεις ώρες εβδομαδιαίως. Μεταξύ των εκατοστημορίων 10 και 90 η απόκλιση μεταφράζεται γενικά σε τέσσερις με έξι ώρες. Σχετικά μικρές αποκλίσεις εμφανίζουν η Δανία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία και η Ρουμανία, ενώ στο Λουξεμβούργο και τη Σλοβακία σχεδόν όλοι οι μαθητές διδάσκονται τη γλώσσα διδασκαλίας για τον ίδιο αριθμό ωρών. Επιπλέον, στη Σλοβακία αυτός ο διδακτικός χρόνος αντιστοιχεί στον επίσημο ελάχιστο προτεινόμενο χρόνο.

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΟΙ Η/Υ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ**— ΑΚΟΜΗ ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΕΝΕΡΓΑ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ —**

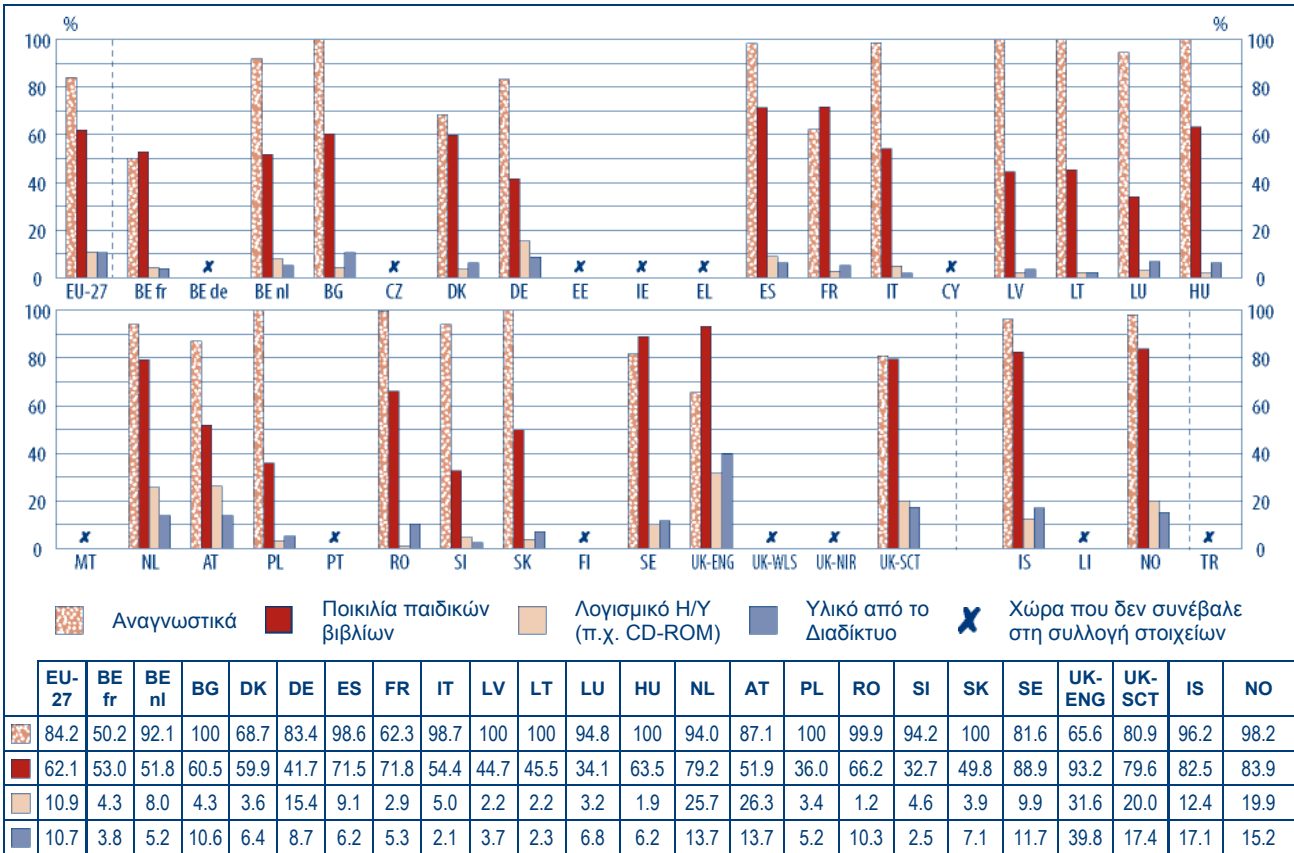
Η διδασκαλία της ανάγνωσης και η ενθάρρυνση των μαθητών να διαβάζουν είναι βασικές δραστηριότητες, ειδικότερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η τεράστια συλλογή διδακτικού υλικού για την ανάγνωση, που χρησιμοποιείται στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, και η συχνότητα με την οποία χρησιμοποιείται, αναλύθηκαν στη βάση στοιχείων της έρευνας PIRLS 2006 για τις συμβαλλόμενες χώρες.

Τα αναγνωστικά αποτελούν το βασικό εργαλείο εκμάθησης για τους μαθητές που μαθαίνουν να διαβάζουν στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε όλες τις χώρες εκτός από το Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), τη Δανία, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), πάνω από τα τρία τέταρτα των μαθητών έχουν έναν εκπαιδευτικό που χρησιμοποιεί αναγνωστικά τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα. Στη Βουλγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβακία, τα αναγνωστικά χρησιμοποιούνται σε όλες τις περιπτώσεις ως το κυριότερο υλικό διδασκαλίας της ανάγνωσης.

Οι εκπαιδευτικοί των μισών και πλέον μαθητών στηρίζονται σε μια σειρά βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας. Στις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ισλανδία και τη Νορβηγία, σχεδόν το 80 % και πλέον των μαθητών έχουν εκπαιδευτικούς που συχνά χρησιμοποιούν ποικιλία παιδικών βιβλίων. Στη Γαλλία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) και, σε μικρότερο βαθμό, το Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), τα βιβλία παιδικής λογοτεχνίας χρησιμοποιούνται πιο συχνά από τα αναγνωστικά στη διδασκαλία της ανάγνωσης.

Αντίθετα, η συχνή χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού ή του Διαδικτύου στη διδασκαλία της ανάγνωσης είναι πολύ λιγότερο διαδεδομένη. Ωστόσο, σε σύγκριση με την κατάσταση το 2001 (βλ. *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*), η χρήση νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της ανάγνωσης στο σχολείο έχει σημειώσει άνοδο. Υψηλή συχνότητα καταγράφεται στις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Σκωτία) και τη Νορβηγία, όπου πάνω από το 30 % των μαθητών χρησιμοποιούν λογισμικό ανάγνωσης ή το Διαδίκτυο πάνω από μια φορά την εβδομάδα. Αυτή η αύξηση αναμένεται να επιταχυνθεί τα επόμενα χρόνια, με την ανάπτυξη εξειδικευμένου λογισμικού και υλικού on-line που προορίζεται ειδικά για τη διδασκαλία της ανάγνωσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Σχήμα Ε5: Ποσοστά μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των οποίων οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν αναγνωστικά, παιδική λογοτεχνία ή εκπαιδευτικό λογισμικό ή το Διαδίκτυο για τη διδασκαλία της ανάγνωσης τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν τη συχνότητα με την οποία χρησιμοποιούσαν διάφορα διδακτικά εργαλεία για να ενισχύσουν τη διδασκαλία της ανάγνωσης: (α) «Αναγνωστικά», (β) «Σειρές βιβλίων ανάγνωσης», (γ) «Βιβλία ασκήσεων ή φύλλα εργασίας», (δ) «Παιδικές εφημερίδες και περιοδικά», (στ) «Λογισμικό Η/Υ για τη διδασκαλία της ανάγνωσης (π.χ. CD-ROM)», (ζ) «Υλικό ανάγνωσης στο Διαδίκτυο (ιστοσελίδες)», (η) «Ποικιλία παιδικών βιβλίων (π.χ. διηγήματα, συλλογές παραμυθιών κλπ.)», (θ) «Υλικό από άλλα μαθήματα» και (ι) «Υλικό που έγραψαν μαθητές». Το Σχήμα παραθέτει μόνο τα στοιχεία (α), (ε), (στ) και (ζ).

Οι πιθανές απαντήσεις ήταν (i) «κάθε μέρα ή σχεδόν κάθε μέρα», (ii) «μία ή δύο φορές την εβδομάδα», (iii) «μία ή δύο φορές τον μήνα» και (iv) «ποτέ ή σχεδόν ποτέ». Το Σχήμα παραθέτει τον συνδυασμό των κατηγοριών (i) και (ii).

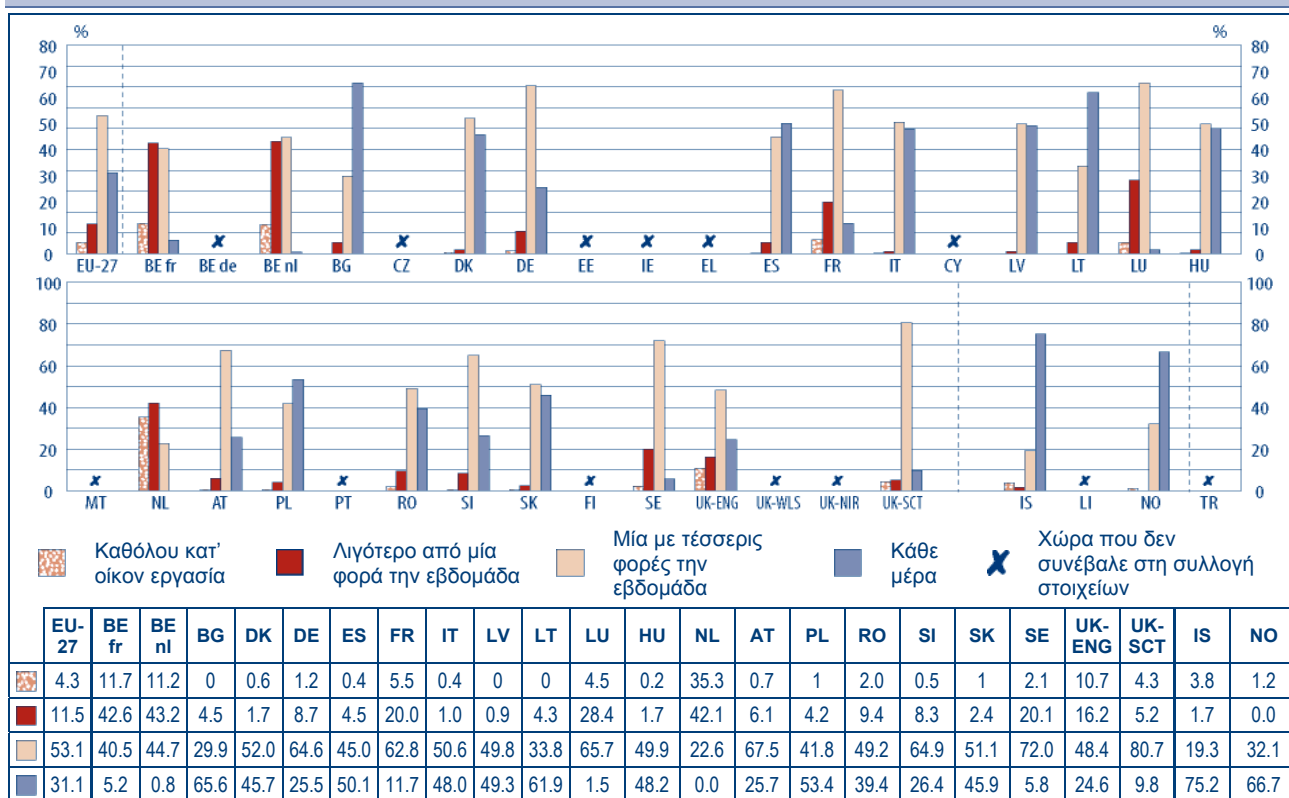
Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των εκπαιδευτικών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΩΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Κατά γενική ομολογία, η εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας συγκαταλέγεται ανάμεσα στις εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι Κάτω Χώρες αποτελούν εξαίρεση καθώς οι περισσότεροι μαθητές πρέπει να κάνουν κατ' οίκον εργασία σε αυτό το μάθημα λιγότερο από μια φορά την εβδομάδα. Στις χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία διαθέσιμα από την έρευνα PIRLS 2006, οι εκπαιδευτικοί περίπου του 53 % των μαθητών δηλώνουν ότι τους αναθέτουν κατ' οίκον εργασία σε αυτό το μάθημα από μία έως τέσσερις φορές την εβδομάδα. Στη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), πάνω από το 70 % των μαθητών πρέπει να κάνουν κατ' οίκον εργασία στη γλώσσα διδασκαλίας από μία έως τέσσερις φορές την εβδομάδα. Επιπλέον, στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, περίπου 60 % των μαθητών πρέπει να κάνουν κατ' οίκον εργασία στη γλώσσα διδασκαλίας κάθε μέρα.

Σχήμα Ε6: Ποσοστό μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των οποίων οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι τους αναθέτουν κατ' οίκον εργασία στη γλώσσα διδασκαλίας, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν τη συχνότητα με την οποία ανέθεταν στους μαθητές τους κατ' οίκον εργασία στη γλώσσα διδασκαλίας (ανάγνωση, γραπτή και προφορική έκφραση, λογοτεχνία και άλλες γλωσσικές ικανότητες).

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των εκπαιδευτικών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ 15 ΕΤΩΝ ΑΦΙΕΡΩΝΟΥΝ ΔΥΟ Ή ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ — ΏΡΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ —

Ο μέσος χρόνος που δαπανάται στην κατ' οίκον εργασία και μελέτη, όπως δηλώνουν οι μαθητές 15 ετών που έλαβαν μέρος στην έρευνα PISA 2006, ποικίλλει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Κατά γενικό κανόνα, αναλογικά λιγότεροι μαθητές έχουν κατ' οίκον εργασία στις σκανδιναβικές χώρες, και πιο πολλοί στην κεντρική και νότια Ευρώπη. Επιπλέον, ο χρόνος που αφιερώνεται στις δραστηριότητες κατ' οίκον είναι διαφορετικός στα τρία εξεταζόμενα μαθήματα (γλώσσα, μαθηματικά και επιστήμη).

Πάνω από το ένα τρίτο των μαθητών ηλικίας 15 ετών δαπανούν περισσότερες από δύο ώρες την εβδομάδα στις κατ' οίκον εργασίες για τη γλώσσα ή τα μαθηματικά. Στη Βουλγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και την Τουρκία αυτό το ποσοστό αντιπροσωπεύει πάνω από το 40 % των μαθητών και στην Ιταλία πάνω από το 60 %. Αντίθετα, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, πάνω από το 80 % των μαθητών δηλώνουν ότι έχουν λιγότερο από δύο ώρες την εβδομάδα κατ' οίκον εργασία στη γλώσσα διδασκαλίας ή ακόμη ότι δεν κάνουν καθόλου κατ' οίκον εργασία στο εν λόγω μάθημα.

Στην πλειονότητα των χωρών, περισσότεροι μαθητές αφιερώνουν πάνω από δύο ώρες εβδομαδιαίως σε κατ' οίκον εργασία στα μαθηματικά από ό,τι στη γλώσσα διδασκαλίας. Σε επτά χώρες, το ποσοστό των μαθητών που αφιερώνουν τέσσερις ή περισσότερες ώρες στην κατ' οίκον εργασία για τη γλώσσα διδασκαλίας ή τα μαθηματικά είναι σχεδόν ίδιο (διαφορά κάτω από 3 %), ενώ στη Δανία, την Ιταλία, την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), πιο πολλοί μαθητές αφιερώνουν περισσότερο χρόνο σε κατ' οίκον εργασία για τη γλώσσα διδασκαλίας από ό,τι στα μαθηματικά.

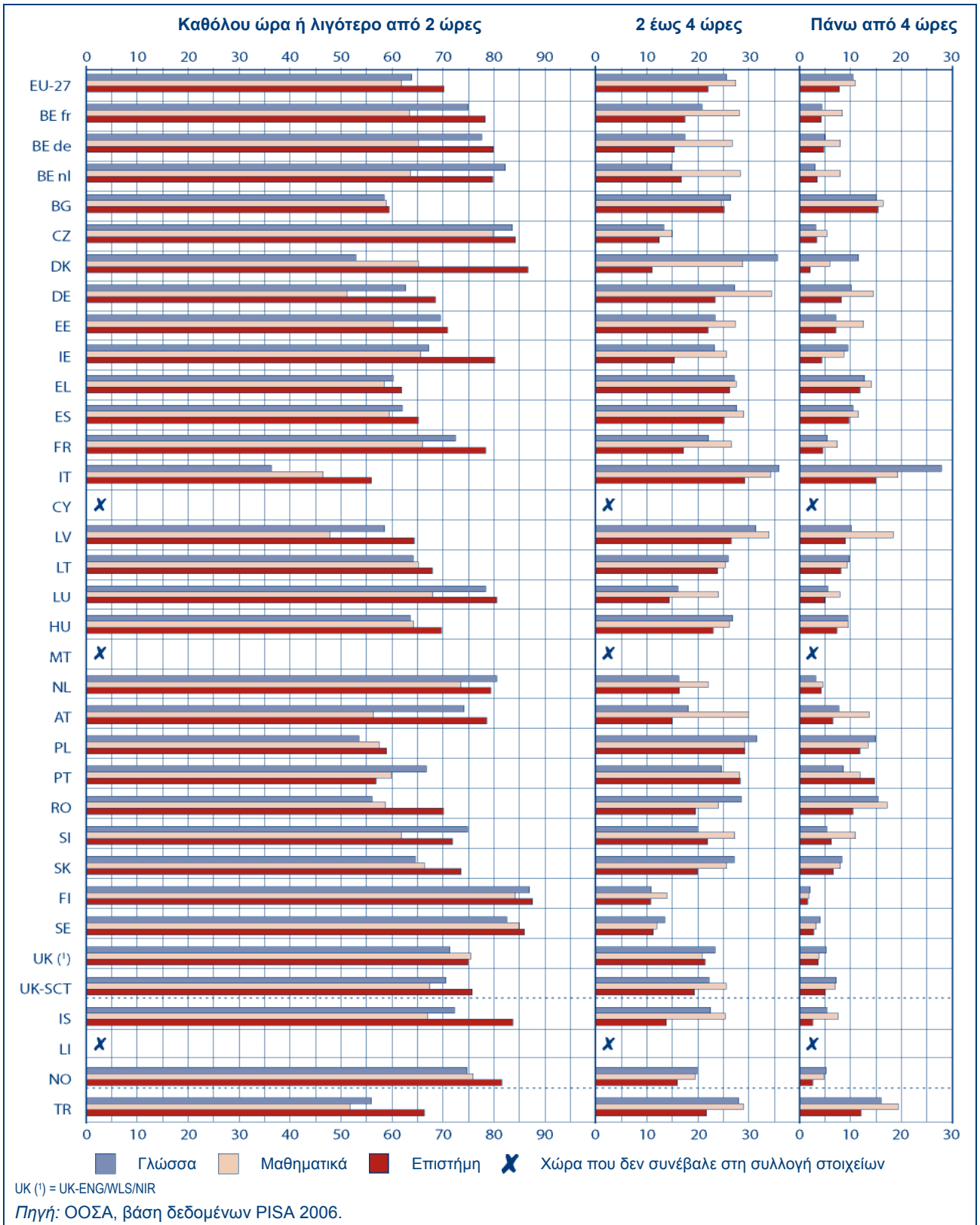
Σε γενικές γραμμές, ένα χαμηλότερο ποσοστό μαθητών αφιερώνουν περισσότερο από δύο ώρες την εβδομάδα σε κατ' οίκον εργασία στα μαθήματα επιστήμης. Παρ' όλα αυτά, στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Λετονία, την Πολωνία και την Πορτογαλία, πάνω από το 35 % των μαθητών αφιερώνουν λιγότερο από δύο ώρες εβδομαδιαίως σε κατ' οίκον εργασία στην επιστήμη. Επιπλέον, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβενία, περισσότεροι μαθητές αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην κατ' οίκον εργασία για τα μαθήματα επιστήμης παρά για τη γλώσσα διδασκαλίας.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα E7)

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι μαθητές κλήθηκαν να υποδείξουν πόσες ώρες εβδομαδιαίως αφιέρωναν στην κατ' οίκον εργασία και μελέτη για την Επιστήμη, τα Μαθηματικά και τη Γλώσσα. Υπήρχαν πέντε κατηγορίες οι οποίες συμπίχθηκαν στις ακόλουθες τρεις του Σχήματος: (α) καθόλου ή λιγότερο από δύο ώρες, (β) δύο έως τέσσερις ώρες και (γ) πάνω από τέσσερις ώρες.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών (35 μαθητές ηλικίας 15 ετών). Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PISA, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Σχήμα Ε7: Κατανομή μαθητών 15 ετών ανά αριθμό ωρών εβδομαδιαίως που δηλώνουν ότι αφιερώνουν στην κατ' οίκον εργασία και μελέτη, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

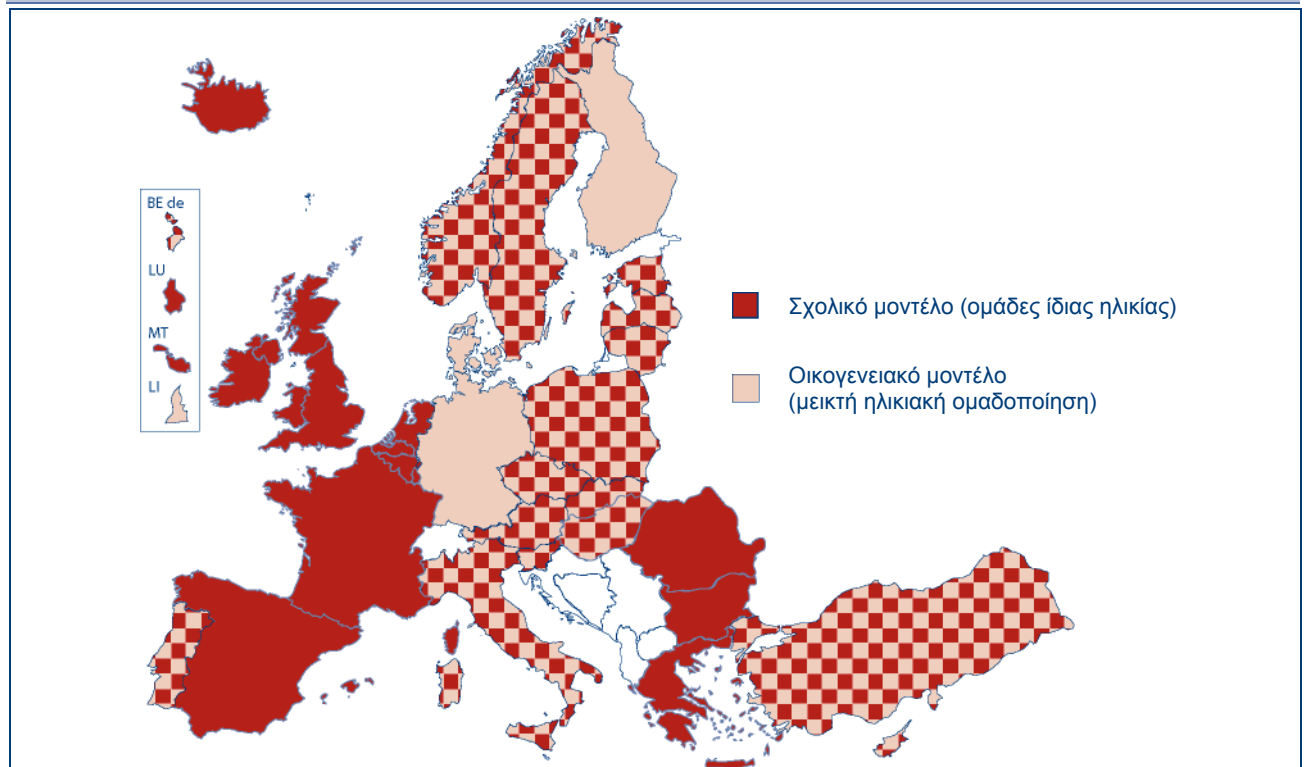
ΜΕΡΟΣ II – ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΟ ΚΛΙΜΑ

Η ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΚΟΙΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε ιδρύματα προσχολικής εκπαίδευσης (ISCED 0), τα παιδιά ομαδοποιούνται με δύο βασικές διαδικασίες:

- Η πρώτη προσφέρει μια πρόγευση της σύνθεσης του δημοτικού σχολείου, όπου τα παιδιά ομαδοποιούνται ανά ηλικία. Αυτή η διαδικασία είναι γνωστή ως «σχολικό μοντέλο».
- Η δεύτερη θυμίζει περισσότερο «οικογενειακή σύνθεση», όπου τα παιδιά διαφορετικών ηλικιών ανήκουν στην ίδια ομάδα.

Σχήμα Ε8: Βασικές μέθοδοι ομαδοποίησης παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr, BE nl), Λουξεμβούργο και Ισλανδία: Μολονότι υπάρχει το οικογενειακό μοντέλο, είναι λιγότερο διαδεδομένο.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Ο κανονισμός για την προσχολική εκπαίδευση που εκδόθηκε το 2005, καθορίζει την ομαδοποίηση βάσει ηλικίας. Τα παιδιά διαφορετικών ηλικιών μπορούν να τοποθετηθούν στην ίδια τάξη στο *mateřská škola*. Η επιλογή εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του διευθυντή του σχολείου.

Κάτω Χώρες: Δεν υπάρχει εκπαίδευση με την αυστηρή έννοια του όρου. Το Σχήμα δείχνει την κατάσταση στα πρώτα χρόνια του *basisonderwijs* (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) όπου φοιτούν τα περισσότερα παιδιά ηλικίας 4 ετών.

Πορτογαλία: Τα δημόσια ιδρύματα τείνουν να ομαδοποιούν τα παιδιά σύμφωνα με το οικογενειακό μοντέλο. Στο ιδιωτικό δίκτυο, οι ομαδοποιήσεις γίνονται σύμφωνα με το σχολικό μοντέλο.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Μολονότι κυριαρχεί το σχολικό μοντέλο, η ομαδοποίηση των παιδιών αποτελεί αρμοδιότητα του ιδρύματος, επομένως η πρακτική μπορεί να διαφέρει.

Η πιο διαδεδομένη πρακτική στην Ευρώπη είναι η ομαδοποίηση παιδιών της ίδιας ηλικίας σύμφωνα με το σχολικό μοντέλο. Τα ιδρύματα όπου ισχύει αυτό, υπάγονται στο υπουργείο παιδείας. Εξ ορισμού, αυτό το μοντέλο ισχύει και στις προσχολικές τάξεις αποκλειστικά για παιδιά μιας συγκεκριμένης ηλικίας (6 ετών) στη Δανία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία.

Αντίθετα, στη Γερμανία, και στα ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση για τα παιδιά ηλικίας κάτω των 6 ετών στη Δανία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, τα παιδιά διαφορετικών ηλικιών στις πλείστες περιπτώσεις ομαδοποιούνται σύμφωνα με ένα πιο «οικογενειακό» μοντέλο (επίσης αποκαλείται και «κάθετη ομαδοποίηση»). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλες τις προαναφερθείσες χώρες, εκτός από τη Σουηδία, αυτό το μοντέλο παρατηρείται σε ιδρύματα που υπάγονται σε υπουργεία εκτός του υπουργείου παιδείας (Σχήμα Β1).

Σε άλλες χώρες, συνυπάρχουν και τα δύο μοντέλα, π.χ. στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, την Ιταλία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Αυστρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία, τη Νορβηγία και την Τουρκία. Σε κάποιες χώρες, οι μεικτές ηλικιακές ομαδοποιήσεις παρατηρούνται κυρίως σε πολύ μικρά σχολεία αγροτικών περιοχών. Σε αυτές τις χώρες, επομένως, το σχολικό μοντέλο είναι σαφώς πιο διαδεδομένο.

ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ 20-25 ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΝΑ ΕΝΗΛΙΚΑ, ΚΟΙΝΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

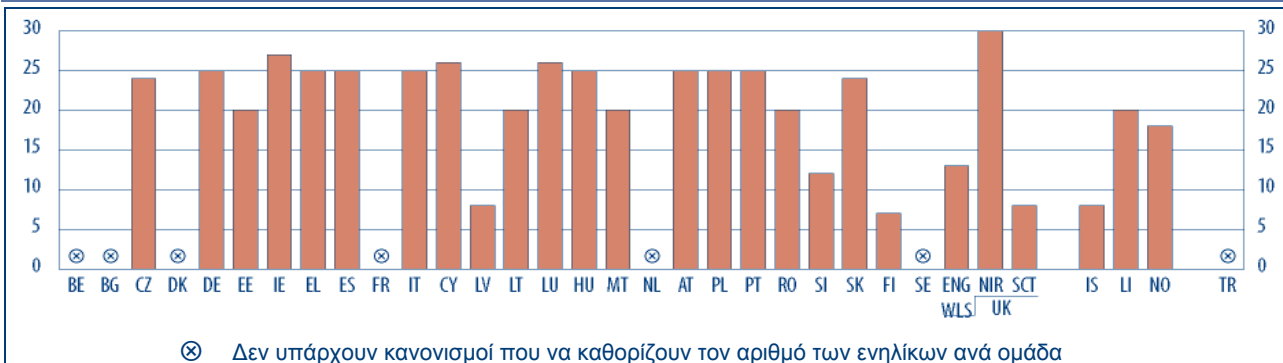
Στα πλαίσια της προσχολικής εκπαίδευσης, οι πλείστες χώρες υιοθετούν προϋποθέσεις που καθορίζουν έναν μέγιστο αριθμό παιδιών για τα οποία θα είναι υπεύθυνος ένας ενήλικας. Σε περίπτωση που ο αριθμός υπερβεί το ανώτατο όριο, τότε η ομάδα των παιδιών είτε χωρίζεται στα δύο είτε εποπτεύεται από δύο ενήλικες ταυτόχρονα.

Για τα παιδιά 4 ετών, οι πιο διαδεδομένες επίσημες προϋποθέσεις κάνουν λόγο για μέγιστο αριθμό 20-25 παιδιών ανά ενήλικα. Το όριο είναι χαμηλότερο από 10 μαθητές στη Λετονία, τη Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και την Ισλανδία. Ωστόσο ο αριθμός είναι σημαντικά μεγαλύτερος (μέχρι 30 παιδιά ανά ενήλικα) στο Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειος Ιρλανδία) στο πρώτο έτος του δημοτικού σχολείου.

Μερικές φορές, πιο αυστηρές προϋποθέσεις ενδέχεται να καθορίζονται για ειδικές περιπτώσεις, όπως είναι η υποδοχή παιδιών κάτω των 3 ετών (Μάλτα και Φινλανδία), η παρουσία παιδιών διαφορετικών ηλικιών στην ίδια ομάδα (Εσθονία και Σλοβενία), η έδρα των σχολείων σε υποβαθμισμένες περιοχές (Γαλλία και Σλοβενία) ή η παρουσία παιδιών με ειδικές ανάγκες σε μια ομάδα (Δημοκρατία της Τσεχίας, Ιρλανδία, Ιταλία και Σλοβενία).

Υπάρχουν διάφορες διευθετήσεις σε χώρες όπου δεν ισχύουν κανονισμοί για τις αναλογίες παιδιού/ενήλικα. Στο Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες, ο συνολικός αριθμός των εκπαιδευτικών ενός ιδρύματος ενδέχεται να βασίζεται στον αριθμό των εγγραφών του. Οι διευθυντές καθορίζουν τη σύσταση των τάξεων. Στις Κάτω Χώρες, ωστόσο, τα σχολεία είναι ελεύθερα να αποφασίσουν για τον αριθμό των εκπαιδευτικών που θα προσλάβουν. Στη Γαλλία, οι επιθεωρητές της *académie* καθορίζουν ετησίως τον μέσο όρο των παιδιών ανά τάξη στο *département* τους και μπορούν επίσης να καθορίσουν τον μέγιστο αριθμό παιδιών ανά τάξη σύμφωνα με τα δικά τους κριτήρια.

Σχήμα Ε9: Προτεινόμενος μέγιστος αριθμός παιδιών ηλικίας 4 ετών ανά ενήλικα σε σχολεία ή άλλα προσχολικά ιδρύματα προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, 2006/07

⊗ Δεν υπάρχουν κανονισμοί που να καθορίζουν τον αριθμό των ενηλίκων ανά ομάδα

BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG/WLS	UK-NIR	UK-SCT	IS	LI	NO	TR
⊗	⊗	24	⊗	25	20	27	25	25	⊗	25	26	8	20	26	25	20	⊗	25	25	25	20	12	24	7	⊗	13	30	8	8	20	18	⊗

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βουλγαρία: Δεν υπάρχει κεντρικός κανονισμός για τον αριθμό των μαθητών ανά ενήλικα, αλλά γενικά το μέγιστο όριο μιας ομάδας περιορίζεται στους 24 μαθητές.

Εσθονία: Η προϋπόθεση αφορά σε ομάδες παιδιών ίδιας ηλικίας. Το όριο μειώνεται σε 18 όταν η ομάδα περιλαμβάνει παιδιά διαφορετικών ηλικιακών ομάδων.

Ιρλανδία: Το Σχήμα αφορά στις νηπιακές τάξεις (*infant*) στα δημοτικά σχολεία (*primary schools*).

Γαλλία: Ακόμη και αν δεν υπάρχει κανονισμός, ο μέσος όρος είναι 26 μαθητές σε κάθε τάξη που εποπτεύεται από έναν εκπαιδευτικό τον οποίο επιβλέπει ένας *agent territorial spécialisé d'école maternelle* (ATSEM).

Κύπρος: Από τον Σεπτέμβριο του 2008 ο μέγιστος αριθμός παιδιών ορίστηκε στα 25.

Κάτω Χώρες: Δεν υπάρχει πρωτοβάθμια εκπαίδευση με την αυστηρή έννοια του όρου. Το Σχήμα δείχνει την κατάσταση στα πρώτα χρόνια του *basisonderwijs* (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) όπου φοιτούν τα περισσότερα παιδιά ηλικίας 4 ετών.

Σλοβενία: Η προϋπόθεση που ορίζει 12 παιδιά ανά ενήλικα καλύπτει 4 ώρες κάθε μέρα. Όσον αφορά στον υπόλοιπο χρόνο, ένας ενήλικας φροντίζει ολόκληρη την ομάδα (μέγιστος αριθμός 22 παιδιών).

Σλοβακία: Μετά τον νέο Νόμο περί Εκπαίδευσης που ισχύει από την 1^η Σεπτεμβρίου 2008, ο προτεινόμενος μέγιστος αριθμός καθορίστηκε στα 21 παιδιά.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS): Η προϋπόθεση που καθορίζει μέγιστο αριθμό 26 παιδιών ανά δύο ενήλικες (ο ένας είναι πτυχιούχος εκπαιδευτικός και ο άλλος πτυχιούχος βοηθός νηπιαγωγός), αφορά σε νηπιαγωγεία και νηπιακές τάξεις στον δημόσιο τομέα. Ο μέγιστος αριθμός ανέρχεται στα 20 παιδιά, σε περίπτωση που ο εκπαιδευτικός ασκεί επίσης διοικητικά καθήκοντα. Άλλες προσχολικές ομάδες μπορούν να υιοθετήσουν αυτή την αναλογία, εάν τα μέλη του προσωπικού κατέχουν τα ίδια προσόντα. Σε αντίθετη περίπτωση, συστήνεται ένας μέγιστος αριθμός οκτώ παιδιών ανά ενήλικα. Πολλά παιδιά ηλικίας 4 ετών φοιτούν στις τάξεις υποδοχής του δημοτικού σχολείου, όπου το ανώτατο όριο της τάξης καθορίζεται στα 30 παιδιά.

Ηνωμένο Βασίλειο (NIR): Το διάγραμμα αφορά στο πρώτο έτος του δημοτικού σχολείου. Μολονότι τα περισσότερα παιδιά 4 ετών φοιτούν στο πρώτο έτος του δημοτικού σχολείου, άλλα παιδιά ηλικίας 4 ετών είναι πιθανό να πηγαίνουν σε νηπιαγωγεία και σε άλλα προσχολικά πλαίσια όπου εφαρμόζονται συστάσεις όμοιες με εκείνες που ισχύουν στην Αγγλία και την Ουαλία.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Η προϋπόθεση ισχύει από το 2002. Προηγουμένως, η αναλογία ήταν ένας μέγιστος αριθμός 10 παιδιών ανά ενήλικα.

Ισλανδία: Η προϋπόθεση αφορά αποκλειστικά σε πτυχιούχους εκπαιδευτικούς στην προσχολική εκπαίδευση.

Τουρκία: Ακόμη και αν δεν υπάρχει συγκεκριμένος κανονισμός, το προτεινόμενο μέγεθος της τάξης στα προσχολικά πλαίσια για τα παιδιά 4 ετών, σε γενικές γραμμές αριθμεί μεταξύ 10 και 20 παιδιά.

Επεξηγηματική σημείωση

Το Σχήμα αφορά σε επίσημες συστάσεις για τον μέγιστο αριθμό παιδιών ηλικίας 4 ετών ανά ενήλικα. Σε κάποιες χώρες, αυτός ο πτυχιούχος ενήλικας μπορεί να στηρίζεται από βοηθητικό ή επικουρικό προσωπικό.

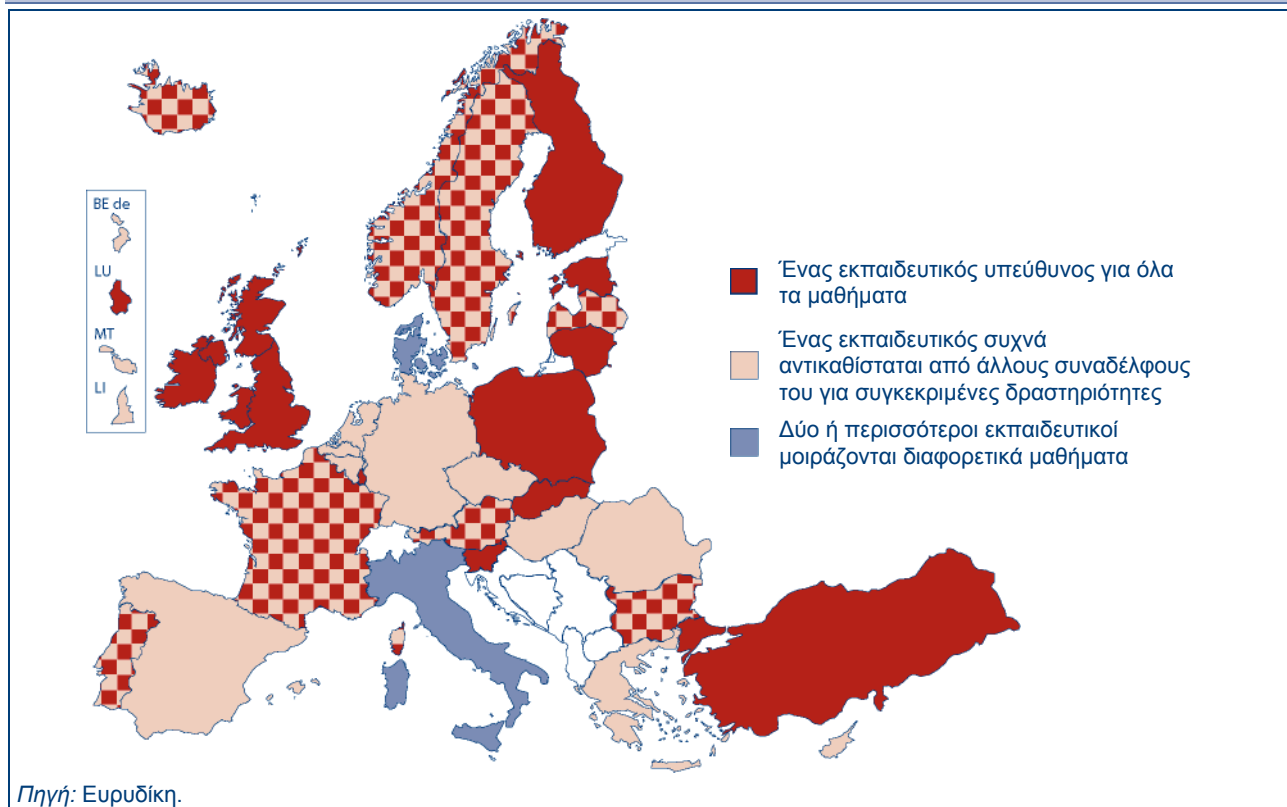
ΣΤΙΣ ΠΛΕΙΣΤΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΜΑΘΗΤΕΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 7 ΕΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΑ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Στην έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις πλείστες χώρες (βλ. Σχήμα Β1 για παραπομπή στο επίπεδο ISCED 1), οι τάξεις αποτελούν ευθύνη ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού που διδάσκει τα περισσότερα μαθήματα, αλλά είναι πιθανό να αντικαθίσταται από άλλους εκπαιδευτικούς για συγκεκριμένα μαθήματα (όπως ξένες γλώσσες, φυσική αγωγή και αθλητισμός, μουσική ή θρησκευτική αγωγή).

Σε δέκα χώρες, ο εκπαιδευτικός στην κάθε τάξη αναλαμβάνει αποκλειστικά τη διδασκαλία όλων των μαθημάτων στην ομάδα των μαθητών που του ανατίθεται, αλλά μπορεί να αντικατασταθεί από έναν ειδικό για συγκεκριμένα μαθήματα. Στη Βουλγαρία, τη Γαλλία, τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, οι εκπαιδευτικοί των τάξεων είναι εξ ολοκλήρου υπεύθυνοι για όλα τα μαθήματα σε κάποιες περιπτώσεις, ενώ, σε άλλες, ειδικευμένοι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν για ορισμένα μαθήματα.

Ο τρόπος επιμερισμού των σχολικών μαθημάτων μεταξύ των εκπαιδευτικών εξαρτάται άμεσα από το επίπεδο ειδίκευσής τους. Αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι οι τάξεις είναι πάντοτε αυστηρά καταμερισμένες σε έναν εκπαιδευτικό. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), πολλά σχολεία χρησιμοποιούν το διδακτικό προσωπικό ευέλικτα, δίνοντας τη δυνατότητα ανταλλαγής προσωπικού μεταξύ τάξεων για συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Σχήμα Ε10: Βασικά μοντέλα καταμερισμού διδασκαλίας και μαθημάτων μεταξύ των εκπαιδευτικών για μαθητές ηλικίας 7 ετών περίπου, 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα Ε10)

Βουλγαρία: Μόνο ένας «βασικός εκπαιδευτικός» είναι υπεύθυνος για την εκπαίδευση μαθητών ηλικίας 7 ετών σε όλα τα σχολικά μαθήματα. Ωστόσο, άλλοι εκπαιδευτικοί που θεωρούνται ειδικοί σε κάποιον τομέα προσλαμβάνονται για να διδάξουν μαθήματα όπως είναι η μουσική, η φυσική αγωγή, οι ξένες γλώσσες και οι χειροτεχνίες. Στην περίπτωση της ολόημερης εκπαιδευτικής παροχής, τα παιδιά έχουν φροντίδα και λαμβάνουν παιδαγωγική βοήθεια από έναν εκπαιδευτικό-σύμβουλο για την προετοιμασία των μαθημάτων τους.

Λιθουανία: Σε κάποια σχολεία, οι εκπαιδευτικοί ενδέχεται να έχουν βοήθεια από ειδικούς σε συγκεκριμένα μαθήματα, όπως είναι η μουσική, η τέχνη, η φυσική αγωγή ή οι ξένες γλώσσες κλπ.

Κάτω Χώρες: Ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός αντικαθίσταται στα μαθήματα της μουσικής και φυσικής αγωγής, επειδή οι τακτικοί εκπαιδευτικοί του δημοτικού σχολείου δεν έχουν δικαίωμα να διδάσκουν αυτά τα δύο μαθήματα.

Σλοβενία: Κατά το πρώτο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (μαθητές 6-7 ετών), ένας βασικός εκπαιδευτικός είναι υπεύθυνος για τον μισό διδακτικό χρόνο. Τον βοηθάει ένας δεύτερος εκπαιδευτικός που συνήθως έχει προσόντα εκπαιδευτικού προσχολικής εκπαίδευσης. Όπου 3 ή περισσότεροι μαθητές της φυλής Ρομ περιλαμβάνονται στην ίδια ομάδα, δύο εκπαιδευτικοί εργάζονται με την ομάδα ταυτόχρονα.

Δύο χώρες υιοθετούν συγκεκριμένο προφίλ στον επιμερισμό των μαθημάτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στη Δανία, ο επιμερισμός των διδακτικών καθηκόντων αντανακλά συγκεκριμένες διευθετήσεις στο σχολικό πλαίσιο, ωστόσο, στην πλειονότητα των περιπτώσεων δύο ή αρκετοί εκπαιδευτικοί μοιράζονται διαφορετικά μαθήματα. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί εργάζονται ως ομάδα και η διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων είναι διατομεακή. Στην Ιταλία, προσφέρονται αρκετές διευθετήσεις. Σε σχολεία που επέλεξαν τις λεγόμενες *classi a modulo* (ή «τάξεις ανά μάθημα»), τρεις ή τέσσερις εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για δύο ή τρεις τάξεις, αντίστοιχα, και μοιράζονται τα μαθήματά τους. Διδάσκουν εκ περιτροπής μια τάξη και μετά εργάζονται με αυτή την τάξη για μερικές ώρες κάθε μέρα. Σε σχολεία που επέλεξαν τις *classi a tempo pieno* (ή «τάξεις πλήρους διδασκαλίας»), δύο εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για μια μόνο τάξη.

Σε πολλές χώρες, οι διδακτικές ευθύνες καταμερίζονται μεταξύ αρκετών εκπαιδευτικών στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στη Φινλανδία, για παράδειγμα, οι μαθητές ολοένα και περισσότερο διδάσκονται από εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς, ούτως ώστε να προετοιμαστούν για τη μετάβαση στα τελευταία έτη της ενιαίας δομής (*perusopetus/grundläggande utbildning*), όπου αυτή η πρακτική αποτελεί τον κανόνα. Στο δεύτερο στάδιο του *ensino básico* στην Πορτογαλία, ο κάθε εκπαιδευτικός είναι υπεύθυνος για μια ομάδα μαθημάτων. Η έρευνα PIRLS 2006 αποκάλυψε ότι αυτή η μορφή οργάνωσης ήταν η πιο διαδεδομένη στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Γερμανία και την Ουγγαρία (Σχήμα Ε13).

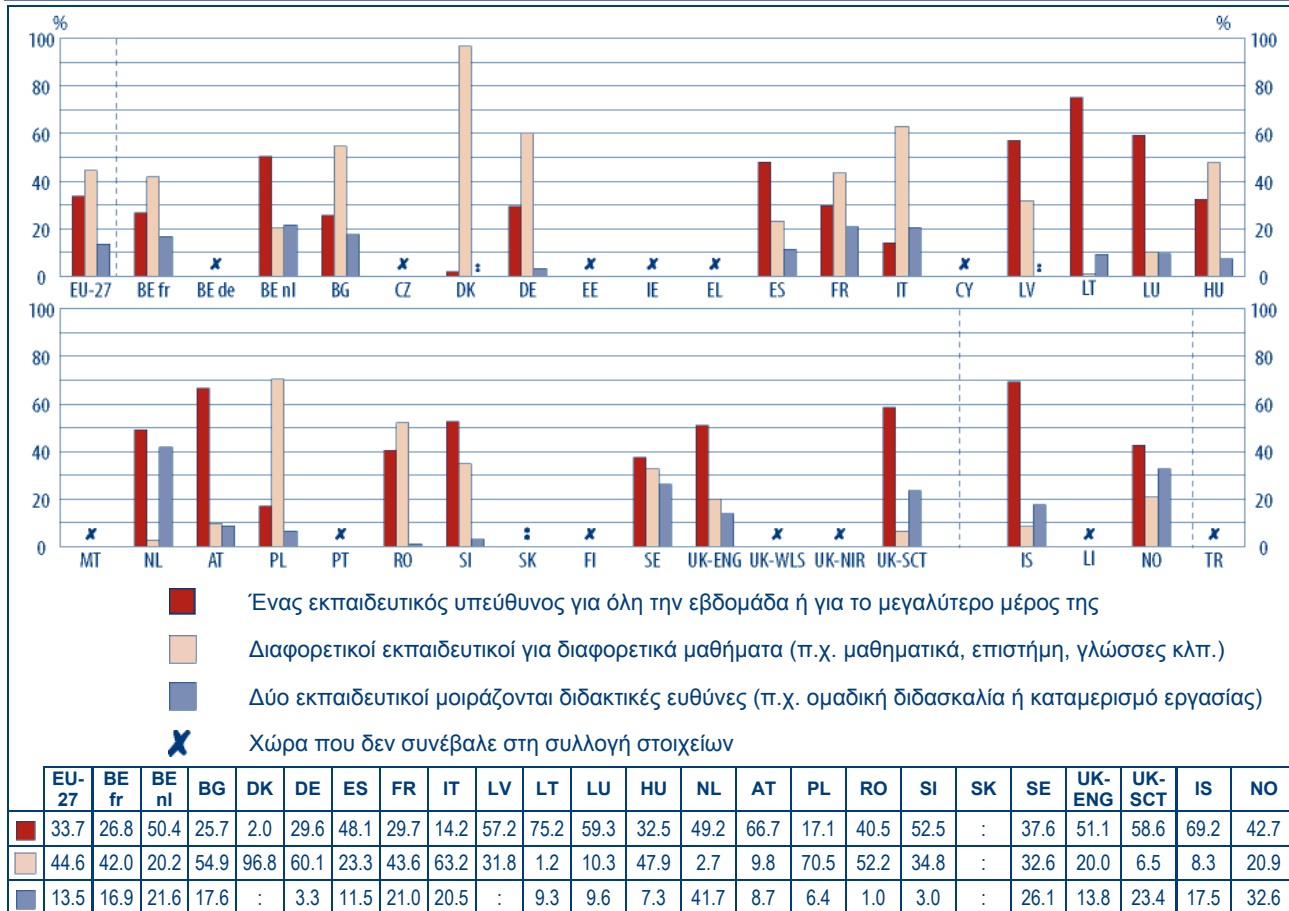
ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΞΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΜΟΙΡΑΖΟΝΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Κατά μέσο όρο στην Ευρώπη, οι περισσότεροι μαθητές στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διδάσκονται διαφορετικά μαθήματα από διαφορετικούς εκπαιδευτικούς, αλλά παρατηρούνται αποκλίσεις μεταξύ των χωρών. Σε εννέα χώρες που έλαβαν μέρος στην έρευνα PIRLS 2006, οι τάξεις ανατίθενται σε μια ομάδα εκπαιδευτικών που ο καθένας είναι υπεύθυνος για ένα ή περισσότερα μαθήματα (για παράδειγμα, μαθηματικά, επιστήμη και γλώσσες). Στη Βουλγαρία, τη Δανία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Ρουμανία, αυτή είναι η πιο διαδεδομένη πρακτική. Στη Δανία διαφορετικοί εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για διαφορετικά μαθήματα για πάνω από το 95 % των μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πρόκειται για μια διευθέτηση που ήδη ισχύει στο πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Ε10). Ωστόσο, σε 13 χώρες η πλειονότητα των μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανήκουν σε μια τάξη με έναν εκπαιδευτικό υπεύθυνο για (σχεδόν) όλα τα μαθήματα. Στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Λετονία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Αυστρία, τη Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία, αυτό ισχύει σε πάνω από το 50 % των μαθητών.

Στις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και τη Νορβηγία και σε μικρότερο βαθμό στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), μια τρίτη προσέγγιση είναι σχετικά διαδεδομένη. Περιλαμβάνει δύο εκπαιδευτικούς που μοιράζονται τις ευθύνες είτε δουλεύοντας ταυτόχρονα (γνωστή ως «ομαδική διδασκαλία») είτε εκ περιτροπής («επιμερισμός

εργασίας»). Στα πρώτα χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στη Σουηδία, οι εκπαιδευτικοί παροτρύνονται να αναλαμβάνουν την ομαδική διδασκαλία που, ανάλογα με το κάθε σχολείο, μπορεί να λαμβάνει διάφορες μορφές (για παράδειγμα, ταυτόχρονη εργασία με μια ομάδα μαθητών είτε μαζί σε ένα μέρος είτε χωρισμένοι σε δύο ομάδες). Η κατάσταση στις Κάτω Χώρες οφείλεται τόσο στο ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση που εργάζονται με όρους μερικής απασχόλησης όσο και στις συστάσεις του υπουργείου παιδείας που ενθαρρύνουν την ομαδική διδασκαλία (ενώ αφήνουν τις τελικές αποφάσεις σε αυτό το θέμα στα ίδια τα σχολεία).

Σχήμα Ε11: Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον τρόπο καταμερισμού των ευθυνών μεταξύ των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία και τα σχολικά μαθήματα, βάσει των δηλώσεων των ίδιων των εκπαιδευτικών, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Συμπληρωματική σημείωση

Σλοβακία: Αυτή η ερώτηση δεν περιλαμβανόταν στο ερωτηματολόγιο που στάλθηκε στους εκπαιδευτικούς αυτής της χώρας.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν εάν άλλοι εκπαιδευτικοί αναλάμβαναν την τάξη τους για μια σημαντική περίοδο της εβδομάδας και, εάν ναι, να διακρίνουν μεταξύ της ανάθεσης διδασκαλίας διαφορετικών μαθημάτων σε διαφορετικούς εκπαιδευτικούς και του καταμερισμού ευθυνών για τη διδασκαλία των μαθημάτων σε δύο εκπαιδευτικούς.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των εκπαιδευτικών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

ΠΟΛΥΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΥΝ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΠΟΥ 25 ΠΑΙΔΙΑ

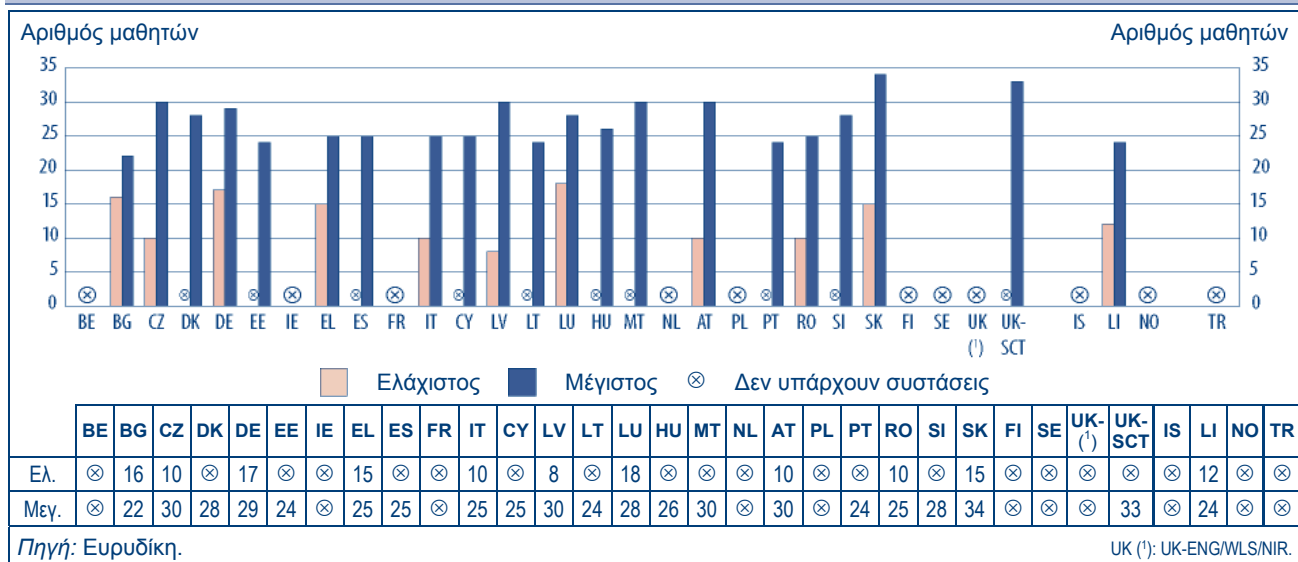
Σχεδόν στο ένα τρίτο των χωρών δεν υπάρχουν επίσημες συστάσεις για καθορισμό του μέγιστου αριθμού των μαθητών σε μια τάξη ασχέτως από το διδασκόμενο μάθημα. Τα δύο τρίτα των χωρών δεν έχουν κανονισμούς σχετικά με τον ελάχιστο αριθμό. Στις υπόλοιπες χώρες, οι κεντρικές (ή ανωτάτου επιπέδου) αρχές έχουν θέσει μέγιστους και/ή ελάχιστους περιορισμούς στο μέγεθος των τάξεων. Αυτές οι επίσημες προδιαγραφές δεν αντιστοιχούν κατ' ανάγκην σε πραγματικό μέσο μέγεθος τάξης το οποίο, για παράδειγμα, στις χώρες που έλαβαν μέρος στην έρευνα PIRLS 2006, ήταν μικρότερο από το προτεινόμενο μέγιστο (Σχήμα Ε14).

Ο κανόνας που διέπει τη μέγιστη ομάδα ή το μέγιστο μέγεθος τάξης για τη διδασκαλία των περισσότερων μαθημάτων μπορεί να διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, αλλά ποτέ δεν ξεπερνά τους 33-34 μαθητές. Αυτό είναι το μέγιστο όριο στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και τη Σλοβακία, αντίστοιχα. Κατά κανόνα, τα προαναφερθέντα ανώτατα όρια προβλέπουν 25-30 μαθητές ανά τάξη, ενώ το χαμηλότερο μέγιστο μέγεθος (λιγότεροι από 22 μαθητές) καταγράφεται στη Βουλγαρία. Σε 11 χώρες, απαιτείται επίσης ελάχιστος αριθμός μαθητών, αλλά στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιταλία, τη Λετονία, την Αυστρία και τη Ρουμανία αυτός ο αριθμός είναι χαμηλότερος ή ίσος με 10 μαθητές ανά τάξη.

Γενικά, στο πρωτοβάθμιο επίπεδο οι χώρες όπου δεν προβλέπονται συστάσεις για μέγιστο μέγεθος τάξεων, είναι εκείνες που δεν έχουν συστάσεις για τον μέγιστο αριθμό παιδιών ανά ενήλικα στην προσχολική εκπαίδευση (Σχήμα Ε9). Σε όλες αυτές τις χώρες, οι τοπικές αρχές ή τα σχολεία έχουν την εξουσία να αποφασίζουν πώς οι μαθητές θα ομαδοποιούνται σε τάξεις.

Σε γενικές γραμμές, οι προϋποθέσεις για το μέγεθος των τάξεων δεν διακρίνουν μεταξύ διαφορετικών μαθημάτων στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή στις βαθμίδες των τάξεων. Παρ' όλα αυτά, σε μερικές χώρες ισχύουν ειδικές συστάσεις σε ορισμένες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, στην Κύπρο και τη Σλοβακία, οι προϋποθέσεις για το πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προβλέπουν μικρότερες ομάδες, ενώ στην Πολωνία ισχύουν συστάσεις για το μέγιστο μέγεθος των τάξεων μόνο στην περίπτωση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών. Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ισπανία, τη Λετονία και τη Λιθουανία, ο μέγιστος προτεινόμενος αριθμός μαθητών για τις τάξεις των ξένων γλωσσών είναι 30 τοις εκατό χαμηλότερος από τον μέγιστο προτεινόμενο για άλλα μαθήματα του εκπαιδευτικού προγράμματος (βλ. έκδοση *Key Data on Teaching Languages at School in Europe – 2008*).

**Σχήμα Ε12: Κανονισμοί ή συστάσεις όσον αφορά στο μέγεθος των τάξεων
στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 2006/07**

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα E12)

Δημοκρατία της Τσεχίας: Υπό εξαιρετικές συνθήκες, οι τάξεις ενδέχεται να αριθμούν πάνω από 30 μαθητές.

Γερμανία: Μέσος όρος των περιορισμών για τα μεγέθη των τάξεων στα διάφορα *Länder*.

Ιρλανδία: Μολονότι δεν υπάρχουν ισχύοντες κανονισμοί σε κεντρικό επίπεδο σχετικά με το μέγιστο μέγεθος των τάξεων, το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης καλεί τις σχολικές αρχές να διατηρούν όσο το δυνατό χαμηλότερο αριθμό μαθητών στις τάξεις και συστήνει μια μέση κανονική τάξη των 28 μαθητών.

Ισπανία: Οι μόνοι κανονισμοί που ισχύουν σε εθνικό επίπεδο αφορούν στο μέγιστο μέγεθος των τάξεων. Οι συστάσεις για μείωση του αριθμού των μαθητών ανά ομάδα ξένων γλωσσών είναι αρμοδιότητα των Αυτόνομων Κοινοτήτων.

Γαλλία: Ο εκτιμώμενος μέσος αριθμός μαθητών ανά τάξη είναι 23.

Κύπρος: Η προϋπόθεση για τα πρώτα δύο έτη είναι 30 μαθητές και για τα τελευταία τέσσερα έτη είναι 32 μαθητές.

Λετονία: Ο κανόνας για το ελάχιστο μέγεθος τάξεων μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 8 και 15 παιδιών ανάλογα με την τοποθεσία του σχολείου. Για τα σχολεία στις πόλεις, το ελάχιστο μέγεθος είναι 15 παιδιά.

Ουγγαρία: Οι τάξεις σε όλα τα μαθήματα ενδέχεται να χωρίζονται σε ομάδες σε κάθε μία από τις οποίες ο αριθμός των μαθητών δεν ξεπερνά το ήμισυ του θεσπισμένου μέγιστου μεγέθους των τάξεων.

Αυστρία: Το Αύγουστο του 2008 βάσει ομοσπονδιακού νόμου, τα αυστριακά *Länder* υποχρεώθηκαν να μειώσουν το μέγιστο μέγεθος των τάξεων από 30 σε 25 παιδιά.

Πολωνία: Σύμφωνα με τον νόμο που υιοθετήθηκε το 2008, συστήνεται ο αριθμός των μαθητών σε μια τάξη να περιορίζεται μέχρι το πολύ 26 μαθητές στις τάξεις 1 έως 3 του δημοτικού σχολείου.

Πορτογαλία: Στον δεύτερο κύκλο του ensino básico (ISCED 1), προσδιορίζεται ένα κατώτατο όριο 25 μαθητών και ένα ανώτατο όριο 28 μαθητών.

Σλοβακία: Μετά τον νέο Νόμο περί Εκπαίδευσης που ισχύει από την 1^η Σεπτεμβρίου 2008, δεν υπάρχει πλέον κανονισμός που να προβλέπει το μέγιστο μέγεθος της τάξης αλλά μόνο το μέγιστο μέγεθος που εξαρτάται από τη βαθμίδα: 1^η τάξη 22 μαθητές, 2^η-4^η τάξη 25 μαθητές και 5^η-9^η τάξη 28 μαθητές.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Μέγιστο μέγεθος τάξης 30 μαθητών ισχύει μόνο για τα παιδιά ηλικίας 5-7 (ENG/WLS) ή 4-8 ετών (NIR).

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Η Σκωτία έχει θεσπισμένο μέγιστο μέγεθος τάξης 30 μαθητών για τα πρώτα 3 χρόνια του δημοτικού σχολείου (ηλικίες 5-7). Η σημερινή Κυβέρνηση της Σκωτίας συνεργάζεται με τις τοπικές κυβερνήσεις για να μειώσει το μέγιστο μέγεθος της τάξης σε 18 μαθητές κατά τα πρώτα 3 χρόνια του δημοτικού σχολείου.

Επεξηγηματική σημείωση

Δεν λαμβάνονται υπ' όψιν οι κανονισμοί ή συστάσεις για το μέγεθος των τάξεων που περιλαμβάνουν παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

10-15 ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

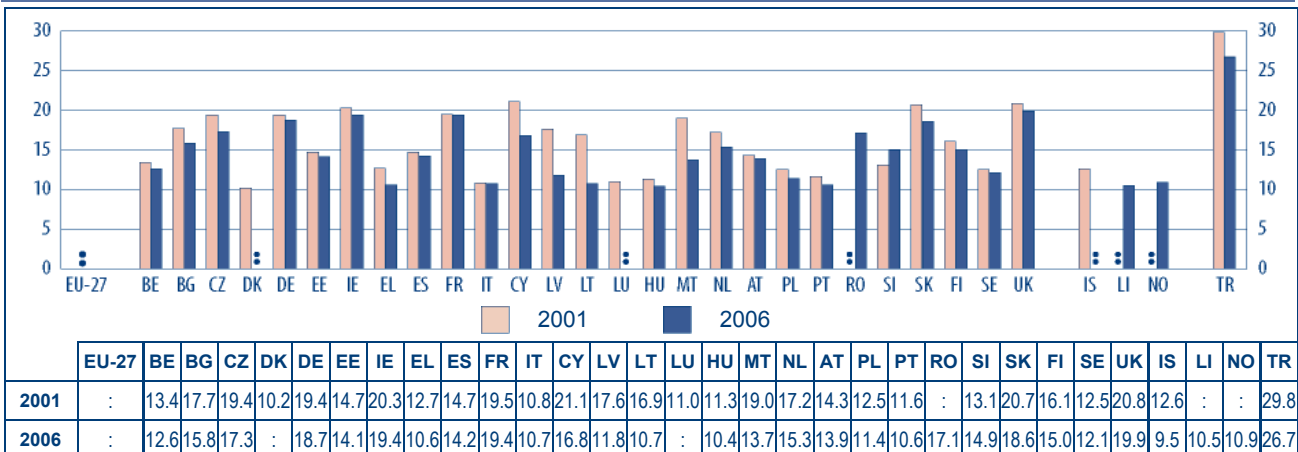
Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 19 χώρες έχουν αναλογία 10-15 μαθητές ανά εκπαιδευτικό και σχεδόν όλες οι υπόλοιπες έχουν αναλογία κάτω των 20 μαθητών ανά εκπαιδευτικό. Μόνο η Τουρκία έχει σημαντικά υψηλότερη αναλογία με πάνω από 25 μαθητές ανά εκπαιδευτικό.

Συνολικά, η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού μειώθηκε μεταξύ των ετών 2001 και 2006 σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τη Σλοβενία όπου αυξήθηκε κατά 1,82 ποσοστιαίες μονάδες. Αυτή η τάση μπορεί να εξηγηθεί κυρίως από τη σχετική μείωση του νεαρού πληθυσμού (Σχήμα A1) και τη σταθερή τάση του αριθμού των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σε οκτώ χώρες (Δημοκρατία της Τσεχίας, Ελλάδα, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Σλοβακία και Τουρκία) αυτή η αναλογία μειώθηκε με περισσότερες από δύο ποσοστιαίες μονάδες, αλλά στην περίπτωση της Λιθουανίας, η μείωση οφειλόταν εν μέρει σε μια νέα μεθοδολογία υπολογισμού των εκπαιδευτικών που είναι ισότιμοι με τους εκπαιδευτικούς πλήρους απασχόλησης, η οποία εφαρμόστηκε από το 2002.

Αυτές οι αναλογίες δεν θα πρέπει να συγχέονται με το μέγεθος των τάξεων (Σχήμα E12). Ο επιμερισμός της ευθύνης μιας τάξης μεταξύ αρκετών εκπαιδευτικών που εργάζονται ταυτόχρονα ή η παρουσία εξειδικευμένων διδασκάλων υπεύθυνων για τη στήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, είναι ανάμεσα στους παράγοντες που επηρεάζουν τις αναλογίες μαθητή/εκπαιδευτικού χωρίς ωστόσο να επηρεάζουν το μέγεθος των τάξεων.

Σε γενικές γραμμές, το μέγεθος των τάξεων (Σχήμα E14) είναι πολύ μεγαλύτερο από τις αναλογίες μαθητή/εκπαιδευτικού. Εάν εκλάβουμε όλες τις χώρες ως ένα σύνολο, ωστόσο, είναι δυνατό να εντοπίσουμε μια σχέση μεταξύ των δύο δεικτών, καθώς όπου οι αναλογίες μαθητή/εκπαιδευτικού είναι υψηλότερες, το μέγεθος των τάξεων διευρύνεται. Ωστόσο, στην Ουγγαρία και τη Σλοβακία, για παράδειγμα, τα μεγέθη των τάξεων είναι σχετικά όμοια. Παρ' όλα αυτά, η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού είναι υψηλότερη από τον μέσο όρο στη Σλοβακία και χαμηλότερη στην Ουγγαρία.

Σχήμα Ε13: Μεταβολές στην αναλογία των μαθητών ως προς το διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), 2001 και 2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Εξαιρούνται τα μη-επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία.

Γαλλία: Τα στοιχεία του 2006 αφορούν στο 2005.

Κύπρος: Τα στοιχεία του 2006 περιλαμβάνουν διδακτικό προσωπικό στα σχολεία ειδικής εκπαίδευσης.

Λιθουανία: Ο υπολογισμός των εκπαιδευτικών με καθεστώς ισότιμο εκείνου των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης βελτιώθηκε από το 2002. Επομένως, τα στοιχεία δεν είναι πλήρως συγκρίσιμα με τα προηγούμενα χρόνια.

Λουξεμβούργο: Τα στοιχεία του 2001 αφορούν μόνο στον δημόσιο τομέα.

Κάτω Χώρες: Τα στοιχεία περιλαμβάνουν επίσης το επίπεδο ISCED 0.

Πορτογαλία: Τα στοιχεία για το 2001 περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς (καταμέτρηση ατόμων) στον παρονομαστή. Τα στοιχεία για εκπαιδευτικούς με καθεστώς πλήρους ισοτιμίας δεν είναι διαθέσιμα.

Ισλανδία: Τα στοιχεία επίσης περιλαμβάνουν το επίπεδο ISCED 2. Ο αριθμός για το 2006 προέρχεται από εθνικές εκτιμήσεις.

Επεξηγηματική σημείωση

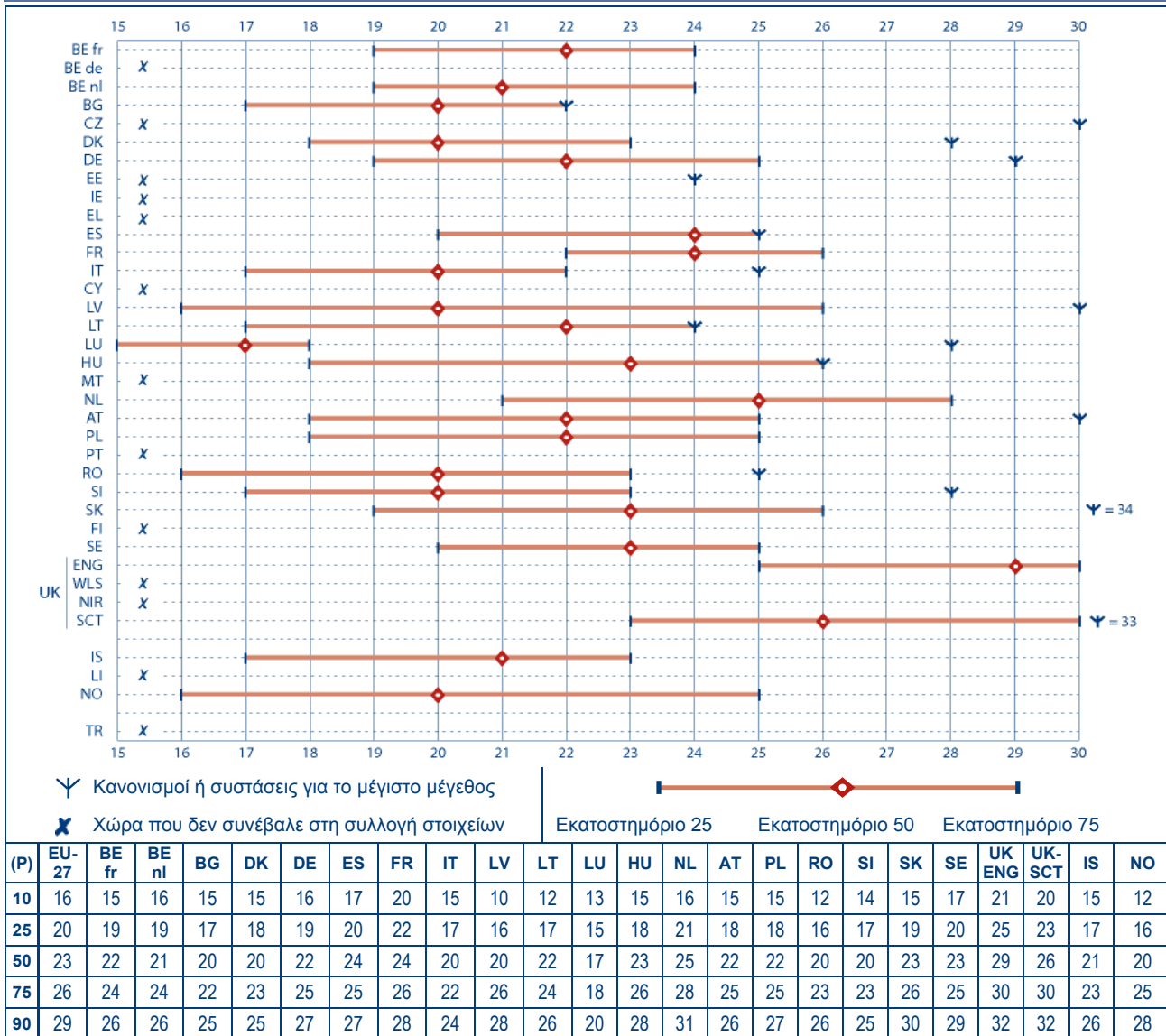
Η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού εξάγεται διαιρώντας τον αριθμό των μαθητών (εκπεφρασμένος σε αντιστοιχία πλήρους φοίτησης) σε δεδομένο επίπεδο εκπαίδευσης με τον αριθμό των εκπαιδευτικών, που αντιστοιχούν στην κατηγορία πλήρους απασχόλησης, οι οποίοι εργάζονται στο ίδιο επίπεδο. Με πολύ ελάχιστες εξαιρέσεις, λαμβάνονται υπ' όψιν μόνο οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί. Εξαιρούνται το προσωπικό που δεν ασκεί καθήκοντα διδασκαλίας (επιθεωρητές, διευθυντές σχολείων που δεν διδάσκουν, εκπαιδευτικοί σε απόσπαση κλπ.) και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί που κάνουν την πρακτική τους στα σχολεία. Συνυπολογίζονται εκπαιδευτικοί στήριξης ή άλλοι εκπαιδευτικοί που εργάζονται με μια ολόκληρη τάξη σε μια ενιαία αίθουσα, με μικρές ομάδες σε μια βιβλιοθήκη ή που παρέχουν εξατομικευμένα μαθήματα εντός ή εκτός μιας συμβατικής αίθουσας διδασκαλίας.

ΠΕΡΙΠΟΥ 23 ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΝΑ ΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΑΛΛΑ ΜΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ

Το μέγεθος της τάξης είναι πιθανό να επηρεάζει την αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Οι μικρότερες τάξεις συχνά θεωρούνται ωφέλιμες για την απόδοση του μαθητή, αφού επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να επικεντρώνονται περισσότερο στις ανάγκες του κάθε μαθητή ξεχωριστά. Ωστόσο, τα στοιχεία υποδεικνύουν ότι η σχέση ανάμεσα στο μέγεθος της τάξης και την απόδοσης του μαθητή είναι μη-γραμμική και μπορεί να εξαρτάται από άλλους παράγοντες.

Βάσει των απαντήσεων των εκπαιδευτικών στην έρευνα PIRLS 2006, το μέγεθος των τάξεων στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διαφέρει τόσο από χώρα σε χώρα όσο και εντός της επικράτειας των χωρών. Κατά κανόνα, τα στοιχεία, που προέρχονται από τα σχολεία, αποκαλύπτουν μεγέθη που εμπίπτουν στα πλαίσια των επίσημα εκπεφρασμένων υποχρεωτικών ή προτεινόμενων μέγιστων μεγεθών (Σχήμα 12). Η Βουλγαρία, η Ισπανία, η Λιθουανία και η Ουγγαρία είναι οι μοναδικές χώρες όπου το πραγματικό μέγεθος των τάξεων σε ορισμένα σχολεία είναι πιθανό να υπερβαίνει τα προτεινόμενα μέγιστα μεγέθη.

Σχήμα Ε14: Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά στο μέγεθος της τάξης τους, σύμφωνα με τις δηλώσεις των εκπαιδευτικών και σε σύγκριση με τα επίσημα προτεινόμενα ή απαιτούμενα μέγιστα μεγέθη, 2006

(P) = Εκατοστημόριο.

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006 και Ευρυδίκη 2006/07.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν τον αριθμό των μαθητών στην τάξη.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως την αναλογία των εκπαιδευτικών όσον αφορά στο μέγεθος της τάξης τους, αλλά παρουσιάζει την αναλογία των μαθητών.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το Σχήμα περιλαμβάνει απλώς τις τιμές που αντιστοιχούν στα εκατοστημόρια 25, 50 και 75 της κατανομής. Οι τιμές για τα εκατοστημόρια 10 και 90 εμφανίζονται στον πίνακα κάτω από το Σχήμα.

Οι κανονισμοί ή συστάσεις για το μέγιστο μέγεθος των τάξεων προέρχονται από το Σχήμα Ε12.

Για χώρες που δεν έχουν συστάσεις ή κανονισμούς για το μέγιστο μέγεθος των τάξεων, όπως είναι το Βέλγιο, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), η Ισλανδία ή η Νορβηγία, το Σχήμα Ε14 παρέχει μια γενική εικόνα της κατάστασης. Παρατηρείται σχετική απόκλιση στον αριθμό των μαθητών ανά τάξη, αφού οι χώρες ξεκινούν με έναν μέσο αριθμό 20 μαθητών ανά τάξη στη Νορβηγία και φτάνουν στους 29 μαθητές ανά τάξη στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία).

Ιδιαίτερα μεγάλες τάξεις καταγράφονται κυρίως στη Γαλλία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, τη Σλοβακία και τη Σουηδία. Επιπλέον, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Σκωτία), τουλάχιστον το 75 % όλων των τάξεων είναι μεγαλύτερες από τον μέσο όρο στην Ευρώπη και το 10 % έχουν 32 ή και περισσότερους μαθητές. Από την άλλη μεριά, στη Λετονία, το Λουξεμβούργο, τη Ρουμανία και τη Νορβηγία, το ένα τέταρτο των τάξεων περιλαμβάνουν 15 ή 16 μαθητές. Αυτά τα μικρά μεγέθη τάξεων εν μέρει οφείλονται στον τόπο όπου βρίσκονται τα εξεταζόμενα σχολεία, τα οποία είθισται να είναι σε αγροτικές περιοχές.

Ωστόσο, το μέγεθος της τάξης διαφέρει από την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού (ο αριθμός των μαθητών ανά εκπαιδευτικό). Σε γενικές γραμμές, τα μεγέθη των τάξεων υπερβαίνουν σαφώς την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού (Σχήμα 13), δεδομένου ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί είναι πιθανό να έχουν την ευθύνη μιας τάξης. Μολαταύτα, η σχέση μεταξύ των δύο δεικτών είναι έκδηλη καθώς χώρες με σχετικά μικρές τάξεις στο τέταρτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης επίσης αναφέρουν χαμηλές αναλογίες μαθητή/εκπαιδευτικού σε ολόκληρο το πρωτοβάθμιο επίπεδο. Ωστόσο, δύο χώρες αποκλίνουν από αυτή την τάση. Πρόκειται για τη Σουηδία και την Ουγγαρία όπου οι τάξεις τείνουν να είναι μεγάλες (με μέσο όρο 23 μαθητές) και οι αναλογίες μαθητή/εκπαιδευτικού σχετικά μικρές (12,1 και 10,4 μαθητές ανά εκπαιδευτικό αντίστοιχα).

Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΚΟΙΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορες τακτικές στην οργάνωση της τάξης, κυρίως βασισμένοι στις γνώσεις του μαθητή σε διάφορα μαθήματα. Σε γενικές γραμμές, 10 χώρες κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούν διδασκαλία όλης της τάξης με περαιτέρω περιορισμένη χρήση άλλων μορφών ομαδοποίησης στην τάξη. Σε μια δεύτερη ομάδα χωρών, όπως η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Ρουμανία και η Σλοβακία, είναι ευρέως διαδεδομένη η χρήση τριών διαφορετικών μεθόδων. Τέλος, σε κάποιες χώρες ισχύουν συγκεκριμένες ρυθμίσεις.

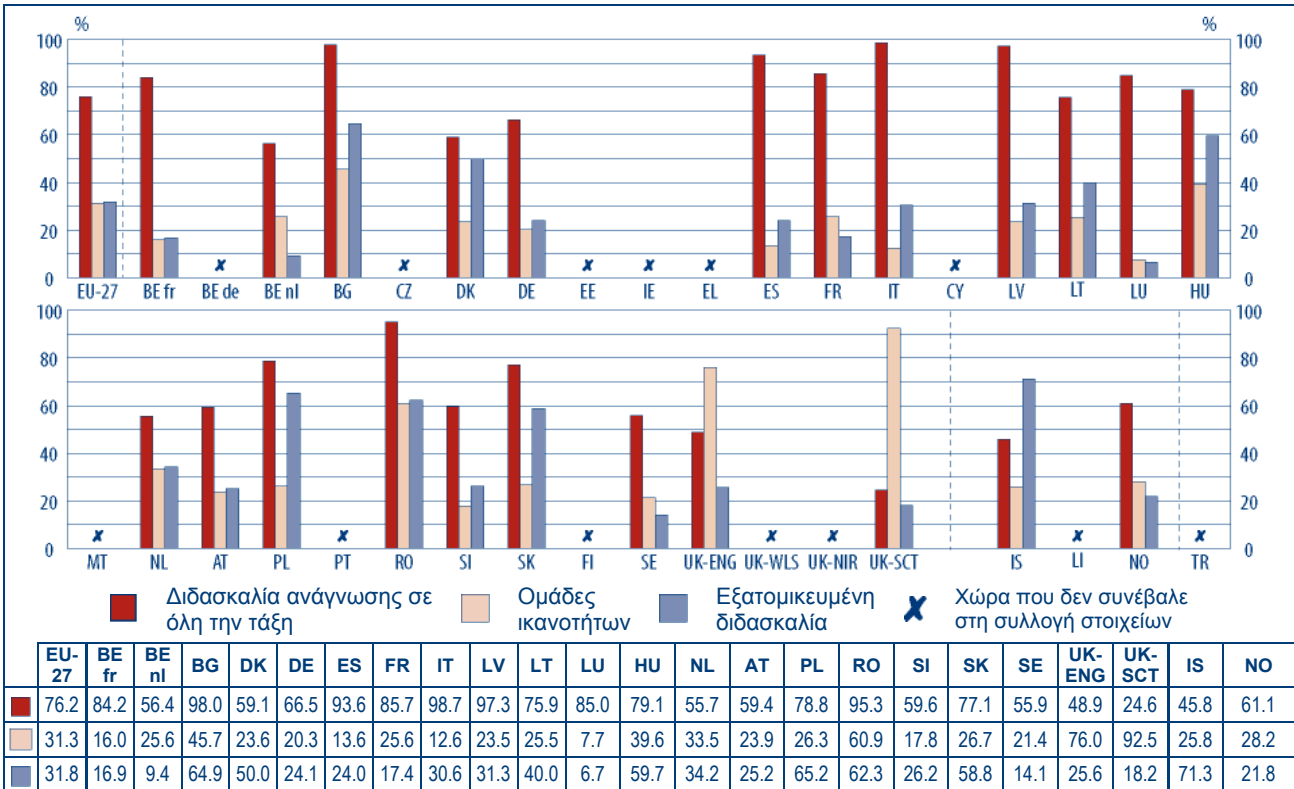
Εάν κάθε τύπος ομαδοποίησης αναλυθεί ξεχωριστά, η διδασκαλία όλης της τάξης που επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να επικοινωνούν με όλους τους μαθητές ταυτόχρονα φαίνεται να είναι η πιο κοινή οργανωτική προσέγγιση. Αυτή η μέθοδος σε πολλές χώρες επίσης συμπληρώνεται από κάποιες άλλες μεθόδους, όπως είναι η οργάνωση ομάδων ικανοτήτων ή εξατομικευμένης διδασκαλίας.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις από τους εκπαιδευτικούς στη Βουλγαρία, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Λετονία και τη Ρουμανία, η διδασκαλία όλης της τάξης είναι η μέθοδος διδασκαλίας που υιοθετείται για όλους σχεδόν τους μαθητές. Στο άλλο άκρο, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), η διδασκαλία όλης της τάξης φαίνεται να είναι πολύ λιγότερο διαδεδομένη από ό,τι σε άλλες χώρες. Η ίδια κατάσταση είναι εμφανής στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) και την Ισλανδία όπου κάτω από το 50 % των μαθητών διδάσκονται ανάγνωση σε ενιαία τάξη.

Η διδασκαλία μικρών ομάδων, που βασίζεται στις ικανότητες των παιδιών, αποτελεί την πιο δημοφιλή προσέγγιση στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Σκωτία), ενώ αποτελεί κοινή συμπληρωματική μέθοδος διδασκαλίας στη Βουλγαρία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία.

Τέλος, το εξατομικευμένο μάθημα στην ανάγνωση αποτελεί την πιο δημοφιλή προσέγγιση στην Ισλανδία (για πάνω από το 70 % των μαθητών) και συχνή συμπληρωματική μέθοδο στη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία.

Σχήμα Ε15: Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με την οργανωτική προσέγγιση που υιοθετείται για τη διδασκαλία της ανάγνωσης, βάσει των δηλώσεων των εκπαιδευτικών, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να υποδείξουν πόσο συχνά διδάσκουν ανάγνωση (πάντα ή σχεδόν πάντα, συχνά, μερικές φορές, ποτέ), χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες διαφορετικές οργανωτικές προσεγγίσεις: διδασκαλία όλης της τάξης, διδασκαλία ομάδων ίδιων ικανοτήτων, διδασκαλία ομάδων μεικτών ικανοτήτων, διδασκαλία ομάδων που συγκροτούνται βάσει άλλων διευθετήσεων, εξατομικευμένη διδασκαλία. Το Σχήμα ασχολείται με τρεις παραμέτρους, τη διδασκαλία όλης της τάξης, τις ομάδες ίδιων ικανοτήτων και την εξατομικευμένη διδασκαλία, καθώς και με τις πιθανές απαντήσεις «πάντοτε ή σχεδόν πάντοτε» και «συχνά» συνδυασμένες κάτω από την ίδια επικεφαλίδα.

Στο παρόν Σχήμα, οι ομάδες ίδιων ικανοτήτων αναφέρονται σε μαθητές που ομαδοποιούνται σε τάξεις από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία δεδομένου μαθήματος.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως την αναλογία των εκπαιδευτικών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση, αλλά παρουσιάζει την αναλογία των μαθητών των οποίων οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

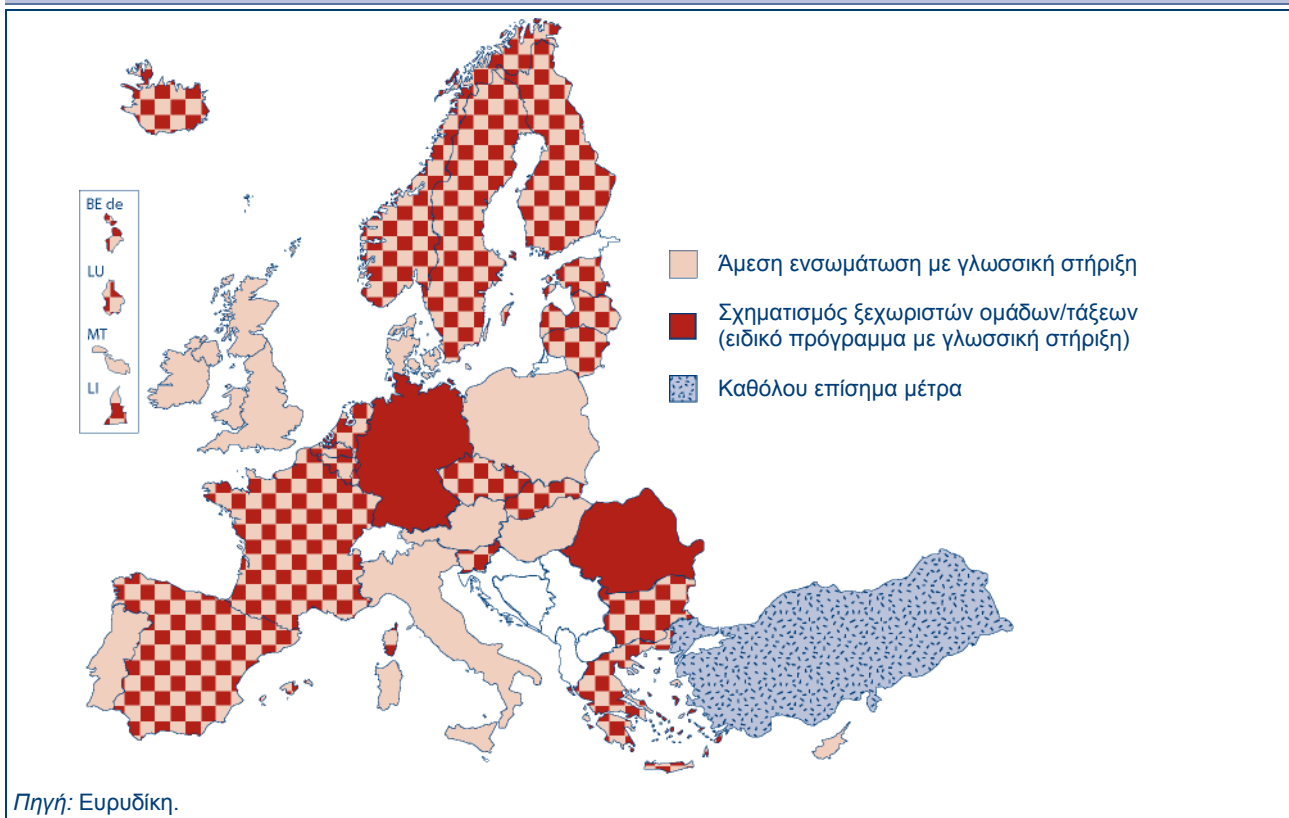
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ/Η ΞΕΧΩΡΙΣΤΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

Σε σχεδόν όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα, οι μετανάστες μαθητές με ξένη μητρική γλώσσα λαμβάνουν ειδική βοήθεια που αποσκοπεί στο να απαντήσει στις ιδιαίτερες ανάγκες τους για εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας. Μόνο στην Τουρκία δεν έχουν εγκαινιαστεί ακόμη τέτοια μέτρα. Η πλειονότητα αυτών των μέτρων γλωσσικής στήριξης σχεδιάστηκαν για παιδιά μετανάστες που έφτασαν πρόσφατα στη φιλοξενούσα χώρα. Αυτή η στήριξη παρέχεται σύμφωνα με δύο κύρια μοντέλα και διαφορετικούς συνδυασμούς μεταξύ τους.

Η πρώτη προσέγγιση περιλαμβάνει την άμεση ενσωμάτωση των μαθητών στη γενική εκπαίδευση, μερικές φορές εγγράφοντάς τους σε ένα σχολικό έτος μικρότερο από εκείνο που ταιριάζει στην ηλικία τους, ούτως ώστε να έχουν χρόνο να βελτιώσουν τις γνώσεις τους στη γλώσσα διδασκαλίας. Ακολουθούν μεθόδους και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος που απευθύνεται σε όλους τους μαθητές. Τα μέτρα γλωσσικής στήριξης εφαρμόζονται σε ατομική βάση για κάθε μετανάστη μαθητή στη διάρκεια των κανονικών ωρών λειτουργίας του σχολείου.

Η δεύτερη προσέγγιση περιλαμβάνει την παροχή στήριξης σε μαθητές εξατομικευμένα ή σε ομάδες ξεχωριστά από τα άλλα παιδιά για μια περιορισμένη περίοδο (κυμαίνεται από μερικές εβδομάδες μέχρι ένα ή δύο σχολικά έτη) ούτως ώστε να λάβουν ειδική διδασκαλία διαμορφωμένη για τις ανάγκες τους. Ωστόσο, μπορούν να παρακολουθούν κάποια μαθήματα στις αντίστοιχες γενικές τάξεις με όλους τους άλλους μαθητές.

Σχήμα Ε16: Διευθετήσεις για την ενσωμάτωση μεταναστών μαθητών με ξένη μητρική γλώσσα στα πλαίσια σχολείων της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2006/07

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα E16)

Δημοκρατία της Τσεχίας: Τα σχολεία δεν είναι υποχρεωμένα να παρέχουν βοήθεια για την εκμάθηση της τσεχικής γλώσσας σε μαθητές από χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ οι οποίοι ενσωματώνονται σε κανονικές τάξεις. Πρακτικά, όμως, τους παρέχεται ειδική στήριξη. Στην περίπτωση των μαθητών από την ΕΕ οι περιφερειακές αρχές οργανώνουν δωρεάν προκαταρκτικές τάξεις για την εκμάθηση της γλώσσας.

Εσθονία: Αυτά τα μέτρα επηρεάζουν κυρίως παιδιά μεταναστών των οποίων η μητρική γλώσσα είναι η ρωσική.

Ιρλανδία: Προκειμένου ένα σχολείο να παρέχει ξεχωριστές τάξεις «εισαγωγής/ενσωμάτωσης», πάνω από το 20 % των μαθητών του πρέπει να έχουν ξένη καταγωγή. Μόνο ένας μικρός αριθμός σχολείων ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Ισπανία: Η κεντρική κυβέρνηση εκδίδει γενικές κατευθυντήριες γραμμές, σύμφωνα με τις οποίες οι περιφερειακές αρχές αποφασίζουν για συγκεκριμένα μέτρα που εφαρμόζονται στα σχολεία με γνώμονα τις συγκεκριμένες ανάγκες του κάθε μαθητή.

Λετονία: Το Σχήμα αφορά αποκλειστικά σε σχολεία/τάξεις που παρέχουν ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα (περιλαμβανομένης διγλωσσης προσέγγισης) για μαθητές που προέρχονται από τη ρωσική, την πολωνική, την ουκρανική, την εβραϊκή, τη λιθουανική, την εσθονική, την τσιγγάνικη και τη λευκορωσική γλωσσική μειονότητα.

Αυστρία: Ξεχωριστές τάξεις για μαθητές που έχουν εγκατασταθεί πρόσφατα στην Αυστρία δημιουργούνται μόνο σε εξαιρετική βάση και προϋποθέτουν τη συναίνεση του ομοσπονδιακού υπουργείου.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Μολονότι οι κεντρικές αρχές παρέχουν χρηματοδότηση για μέτρα στήριξης και κατευθυντήριες γραμμές για ορθή πρακτική, αυτή η χρηματοδότηση παρέχεται στις τοπικές αρχές και (στην Αγγλία και την Ουαλία) σε σχολεία ούτως ώστε τα μέτρα να εφαρμοστούν ανάλογα με τις τρέχουσες τοπικές συνθήκες. Η άμεση ενσωμάτωση με πρόσθετη στήριξη είναι το κυρίαρχο μοντέλο αλλά όχι και το μοναδικό.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα E16)

Υπολογίζονται μόνο τα μέτρα στήριξης που εφαρμόστηκαν στα γενικά σχολεία. Οι μαθητές που διδάσκονταν στη μητρική τους γλώσσα δεν λαμβάνονται υπ' όψιν.

Σύσταση ξεχωριστών ομάδων/τάξεων: Πρόκειται για την προσωρινή παρακολούθηση σε τάξεις/μαθήματα που οργανώνονται ειδικά για τα παιδιά μετανάστες με ξένη μητρική γλώσσα. Σε αυτές τις τάξεις, παρακολουθούν ένα πρόγραμμα σχεδιασμένο ειδικά για τις ανάγκες τους, που περιλαμβάνει χρόνο αφιερωμένο στην εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας.

Άμεση ενσωμάτωση: Παιδιά μετανάστες με ξένη μητρική γλώσσα εγγράφονται κατευθείαν στις τάξεις της γενικής εκπαίδευσης. Αυτά τα παιδιά λαμβάνουν ειδική υποστήριξη στην εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας στη διάρκεια των κανονικών ωρών του σχολείου.

Μια συμπληρωματική προσέγγιση που συνδυάζει κάποια στοιχεία από τις προηγούμενες δύο μεθόδους χρησιμοποιείται στην πλειονότητα των χωρών. Σκοπός της είναι να προσφέρει σε αυτούς τους μαθητές ξεχωριστή διδασκαλία εστιάζοντας στις ειδικές απαιτήσεις τους – ιδιαίτερα τις γλωσσικές – και να τους ενσωματώσει σταδιακά στη γενική εκπαίδευση. Οι μετανάστες μαθητές επομένως, ενσωματώνονται σε «μεταβατικές τάξεις», «τάξεις υποδοχής» ή «τάξεις ενσωμάτωσης» για μια περίοδο που κυμαίνεται από μερικές εβδομάδες έως αρκετούς μήνες αλλά γενικά δεν ξεπερνά το ένα σχολικό έτος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα παιδιά συμμετέχουν στις γενικές τάξεις για μαθήματα για τα οποία δεν απαιτείται μεγάλη επάρκεια στη γλώσσα διδασκαλίας (καλλιτεχνικά μαθήματα, αθλητικές δραστηριότητες ή ξένες γλώσσες). Μερικές φορές αυτή η προσέγγιση υπόκειται σε ορισμένες προϋποθέσεις, όπως είναι η ύπαρξη ενός ικανοποιητικού ποσοστού μεταναστών μαθητών στο σχολείο ή η παροχή για συγκεκριμένες ομάδες (για παράδειγμα, παιδιά αιτούντων ασύλου ή από συγκεκριμένη γλωσσική ομάδα).

Σε μόλις δύο χώρες, Γερμανία και Ρουμανία, τα κύρια εργαλεία παροχής γλωσσικής στήριξης προκύπτουν μέσα από τον σχηματισμό ξεχωριστών τάξεων για παιδιά με ξένη μητρική γλώσσα για μέγιστη περίοδο τεσσάρων ετών και ενός έτους αντίστοιχα.

**10-15 ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

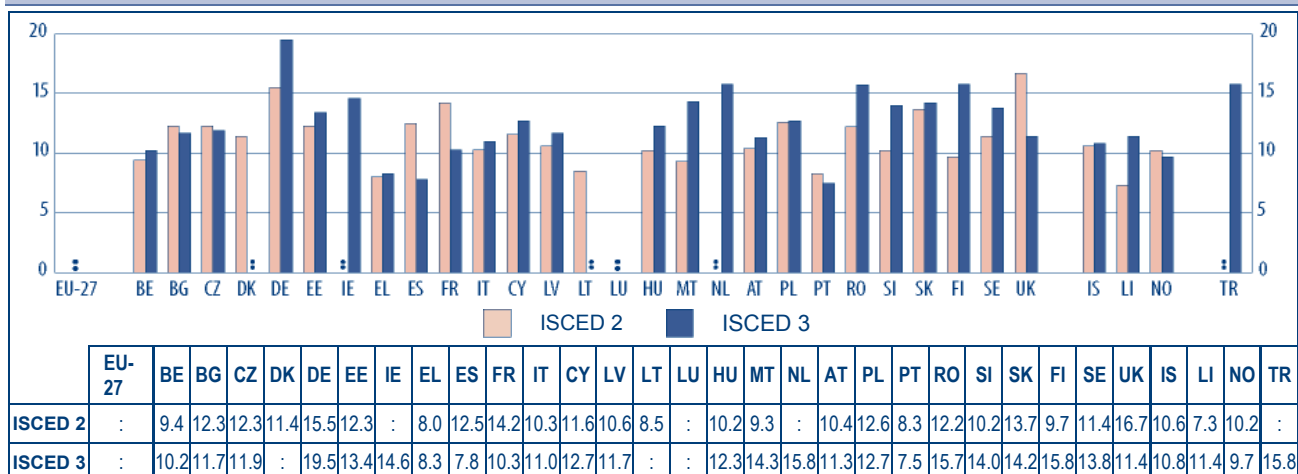
Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι χώρες στην πλειονότητά τους έχουν αναλογίες μαθητή/εκπαιδευτικού που κυμαίνονται μεταξύ 10 και 15 μαθητές ανά εκπαιδευτικό. Αυτές οι αναλογίες είναι γενικά χαμηλότερες από ό,τι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με εξαίρεση στη Γερμανία και την Πολωνία όπου η αναλογία είναι 18,7 και 11,4 μαθητές ανά εκπαιδευτικό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα (Σχήμα E13).

Η Ελλάδα, η Λιθουανία και η Πορτογαλία καταγράφουν αναλογίες χαμηλότερες από 10 μαθητές ανά εκπαιδευτικό και για τις δύο βαθμίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, το Βέλγιο, η Μάλτα, η Φινλανδία και το Λιχτενστάιν έχουν λιγότερους από 10 μαθητές ανά εκπαιδευτικό στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά αυτές οι αναλογίες είναι υψηλότερες στην ανώτερη δευτεροβάθμια

εκπαίδευση. Αντίθετα, η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες, η Ρουμανία (ανώτερη δευτεροβάθμια βαθμίδα), η Φινλανδία (ανώτερη δευτεροβάθμια), το Ηνωμένο Βασίλειο (κατώτερη δευτεροβάθμια) και η Τουρκία έχουν πάνω από 15 μαθητές ανά εκπαιδευτικό.

Οι αναλογίες μαθητή/εκπαιδευτικού δεν θα πρέπει να συγχέονται με το μέγεθος των τάξεων. Η διαφορά μεταξύ του αριθμού των θεσπισμένων ωρών διδασκαλίας των εκπαιδευτικών και του αριθμού των ωρών διδασκαλίας που καθορίζεται για τους μαθητές, καθώς και η παρουσία εκπαιδευτικών στήριξης που δεν έχουν διδακτικό όγκο εργασίας και βοηθούν τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ανάγονται σε παράγοντες που επηρεάζουν το μέγεθος των τάξεων. Κατά κανόνα, τα μεγέθη των τάξεων είναι πάντα μεγαλύτερα από τις προαναφερθείσες αναλογίες.

Σχήμα E17: Αναλογία μαθητών ως προς το διδακτικό προσωπικό στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), 2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Τα στοιχεία δεν περιλαμβάνουν τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Βέλγιο, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο: Τα στοιχεία του επιπέδου ISCED 3 περιλαμβάνουν όλους ή κάποιους από τους μαθητές και διδακτικό προσωπικό στο επίπεδο ISCED 4.

Δανία: Τα στοιχεία του επιπέδου ISCED 2 περιλαμβάνουν όλους ή κάποιους μαθητές και διδακτικό προσωπικό στο επίπεδο ISCED 1.

Ιρλανδία και Κάτω Χώρες: Τα στοιχεία του επιπέδου ISCED 3 περιλαμβάνουν μαθητές και διδακτικό προσωπικό στα επίπεδα ISCED 2 και 4.

Γαλλία: Τα στοιχεία 2006 αφορούν στο 2005.

Λιθουανία: Τα γενικά προγράμματα του επιπέδου ISCED 3 περιλαμβάνονται στο επίπεδο ISCED 2.

Ισλανδία: Τα στοιχεία του επιπέδου ISCED 2 περιλαμβάνουν όλους ή κάποιους μαθητές και διδακτικό προσωπικό στο επίπεδο ISCED 1. Στους εκπαιδευτικούς του επιπέδου ISCED 3 εν μέρει περιλαμβάνονται εκείνοι του επιπέδου ISCED 4.

Λιχτενστάιν: Τα στοιχεία εμφανίζουν τους φοιτητές που σπουδάζουν στο Λιχτενστάιν (π.χ. χρησιμοποιώντας την εθνική έννοια του όρου). Πολλοί μαθητές/φοιτητές σπουδάζουν και αποφοιτούν από σχολεία στο εξωτερικό, κυρίως στην Ελβετία και την Αυστρία (ISCED 3 έως 6 μετά την υποχρεωτική φοίτηση).

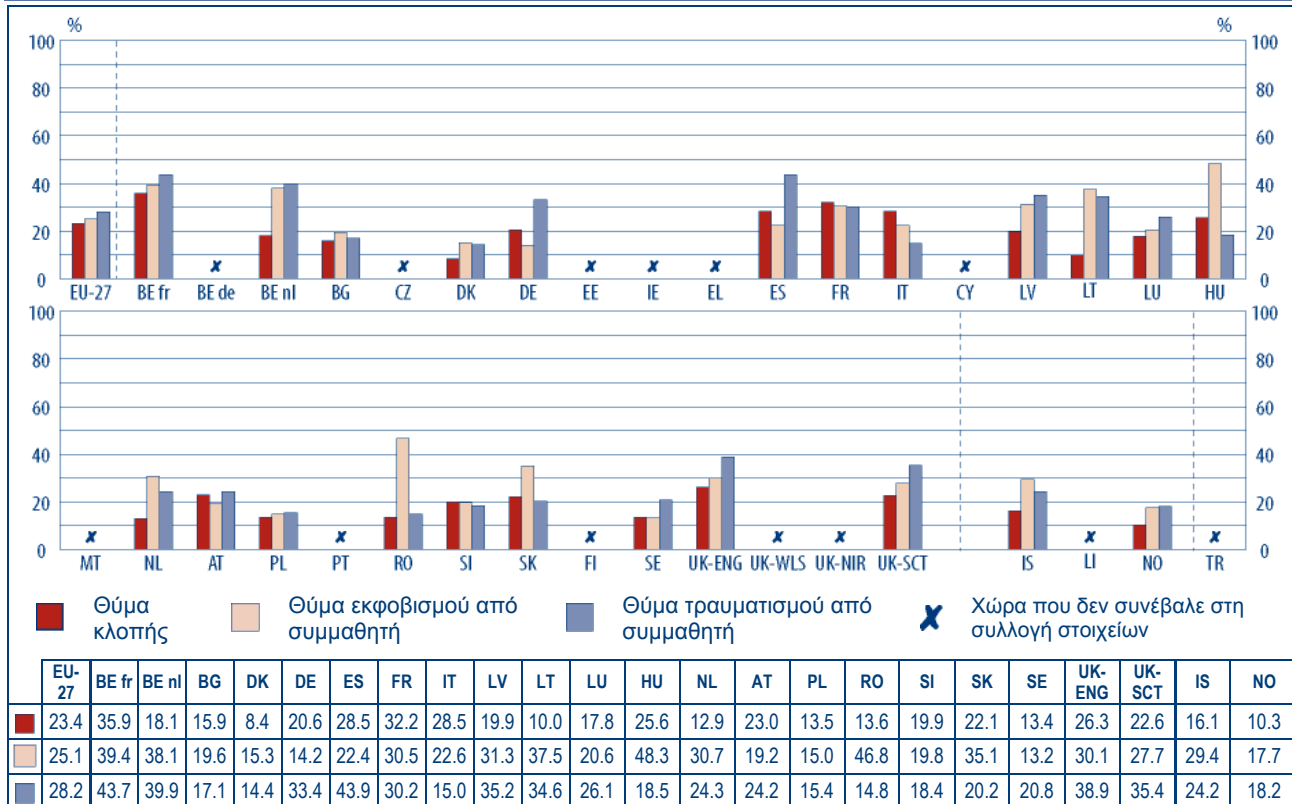
Επεξηγηματική σημείωση

Η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού εξάγεται διαιρώντας τον αριθμό των μαθητών (εκπεφρασμένου σε αντιστοιχία πλήρους φοίτησης) σε δεδομένο επίπεδο εκπαίδευσης με τον αριθμό των εκπαιδευτικών, που αντιστοιχούν στην κατηγορία πλήρους απασχόλησης, οι οποίοι εργάζονται στο ίδιο επίπεδο. Με πολύ ελάχιστες εξαιρέσεις, λαμβάνονται υπ' όψιν μόνο οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί. Εξαιρούνται το προσωπικό που δεν ασκεί καθήκοντα διδασκαλίας (επιθεωρητές, διευθυντές σχολείων που δεν διδάσκουν, εκπαιδευτικοί σε απόσπαση κλπ.) και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί που κάνουν την πρακτική τους στα σχολεία. Συνυπολογίζονται εκπαιδευτικοί στήριξης ή άλλοι εκπαιδευτικοί που εργάζονται με μια ολόκληρη τάξη σε μια ενιαία αίθουσα, με μικρές ομάδες σε μια βιβλιοθήκη ή που παρέχουν εξατομικευμένα μαθήματα εντός ή εκτός μιας συμβατικής αίθουσας διδασκαλίας.

**ΕΝΑ ΠΕΜΠΤΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΠΕΣΑΝ ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΠΟΙΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ**

Το σχολικό κλίμα μπορεί να επηρεάσει πολλούς τομείς των διαπροσωπικών σχέσεων στα πλαίσια των σχολείων και επίσης να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην επίδοση των μαθητών. Θετικές διαπροσωπικές σχέσεις και ελάχιστες παραβατικές συμπεριφορές μεταξύ των μαθητών προωθούν στο έπακρο τις ευκαιρίες μάθησης και μειώνουν την αρνητική συμπεριφορά.

Σχήμα E18: Κατανομή των μαθητών της τέταρτης τάξης του δημοτικού σχολείου σύμφωνα με τον αριθμό των παραπτωμάτων που ανέφεραν στο σχολείο τους, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι μαθητές κλήθηκαν να υποδείξουν εάν προέκυψε κάποιο από τα ακόλουθα περιστατικά στο σχολείο τους κατά τη διάρκεια του μήνα που προηγήθηκε της έρευνας: «Έπεσα θύμα κλοπής», «Κάποιο παιδί από την τάξη μου έπεσε θύμα κλοπής», «Έπεσα θύμα εκφοβισμού από συμμαθητή», «Κάποιο παιδί στην τάξη μου έπεσε θύμα εκφοβισμού από άλλον συμμαθητή», «Έπεσα θύμα τραυματισμού από συμμαθητή» και «Κάποιο παιδί στην τάξη μου έπεσε θύμα τραυματισμού από άλλον συμμαθητή». Το Σχήμα απεικονίζει τρεις παραμέτρους – « Έπεσα θύμα κλοπής», «Έπεσα θύμα εκφοβισμού από συμμαθητή» και «Έπεσα θύμα τραυματισμού από συμμαθητή» – καθώς αυτές οι απαντήσεις προσφέρουν μια πιο άμεση αντίληψη του σχολικού κλίματος.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Στις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα PIRLS 2006, οι μαθητές κλήθηκαν να υποδείξουν εάν έπεσαν θύμα κλοπής, εκφοβισμού ή τραυματισμού τον μήνα αμέσως πριν την έρευνα. Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα αντιπροσωπεύουν την αντίληψη των μαθητών για την ασφάλειά τους στο σχολείο και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αντιπροσωπευτικά παραδείγματα για ανάλυση του σχολικού κλίματος. Ωστόσο,

λόγω των διαφορών στην κουλτούρα και τις εκπαιδευτικές παραδόσεις, η κοινωνική αντίληψη του αντικτύπου ενός παραπτώματος στο σχολικό περιβάλλον και η ερμηνεία του ενδέχεται να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των χωρών. Γι' αυτό, οι απαντήσεις πρέπει να αναλυθούν προσεκτικά.

Στη Βουλγαρία, τη Δανία, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Νορβηγία, λιγότερο από το 20 % των μαθητών ανέφεραν κάποιο παράπτωμα σχετικό με τα τρία στοιχεία που αναφέρονται στο σχολικό κλίμα. Η κατάσταση είναι όμοια στη Σουηδία, εκτός από την κατηγορία «τραυματίστηκα» την οποία υπέδειξαν 20,8 % των μαθητών.

Από την άλλη μεριά στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), την Ισπανία, τη Γαλλία, τη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Σκωτία), πάνω από το 20 % των μαθητών ανέφεραν ότι όλα τα εξεταζόμενα παραπτώματα συνέβησαν στο σχολείο τους.

Τέλος, σε κάποιες χώρες, μόνο ένα από τα παραπτώματα αναφέρθηκε από υψηλό ποσοστό των μαθητών. Αυτή, για παράδειγμα, ήταν η περίπτωση στη Γερμανία, όπου πάνω από το 30 % των μαθητών ανέφεραν ότι τραυματίστηκαν από συμμαθητή τους, ή στην Ουγγαρία και τη Ρουμανία, όπου πάνω από το 45 % των μαθητών ανέφεραν ότι έπεσαν θύματα εκφοβισμού από συμμαθητή τους.

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ 20 % ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΟ ΟΠΟΥ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ

Στη διεθνή έρευνα PIRLS (2006) οι διευθυντές κλήθηκαν να δηλώσουν τυχόν προβλήματα που είχαν αντίκτυπο στο σχολικό κλίμα. Κλήθηκαν να αναφέρουν δώδεκα διαφορετικά πειθαρχικά θέματα. Στη μελέτη εξετάζονται τρεις τύποι προβλημάτων ως αντιπροσωπευτικά παραδείγματα για την καθημερινή σχολική ατμόσφαιρα: «οκνηρία», «απουσία κατ' επανάληψη» και «αναστάτωση στην τάξη». Σε κάποιες περιπτώσεις, η απάντηση του διευθυντή μπορεί να βασίζεται σε ατομικές παρατηρήσεις και, σε άλλες, σε συγκεκριμένους κανόνες ή κανονισμούς για την καταγραφή αργοπορημένων αφίξεων των μαθητών ή αναστάτωσης στην τάξη. Γι' αυτό, τα στοιχεία πρέπει να ερμηνευτούν με προσοχή.

Στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Ισπανία, τη Γαλλία, την Πολωνία και τη Σουηδία, οι διευθυντές που αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 20 % των μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέφεραν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα σε αυτούς τους τρεις τομείς. Επιπλέον, διευθυντές στη Δανία, τη Σλοβενία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία δήλωσαν ότι η «οκνηρία» ή η «απουσία κατ' επανάληψη» ήταν προβλήματα που παρουσιάστηκαν μόνο σε μικρά ποσοστά του σχολικού τους πληθυσμού, αλλά ανέφεραν ότι η «αναστάτωση στην τάξη» ήταν «μέτριο» ή «σοβαρό» πρόβλημα για το ένα τρίτο περίπου του ίδιου μαθητικού πληθυσμού.

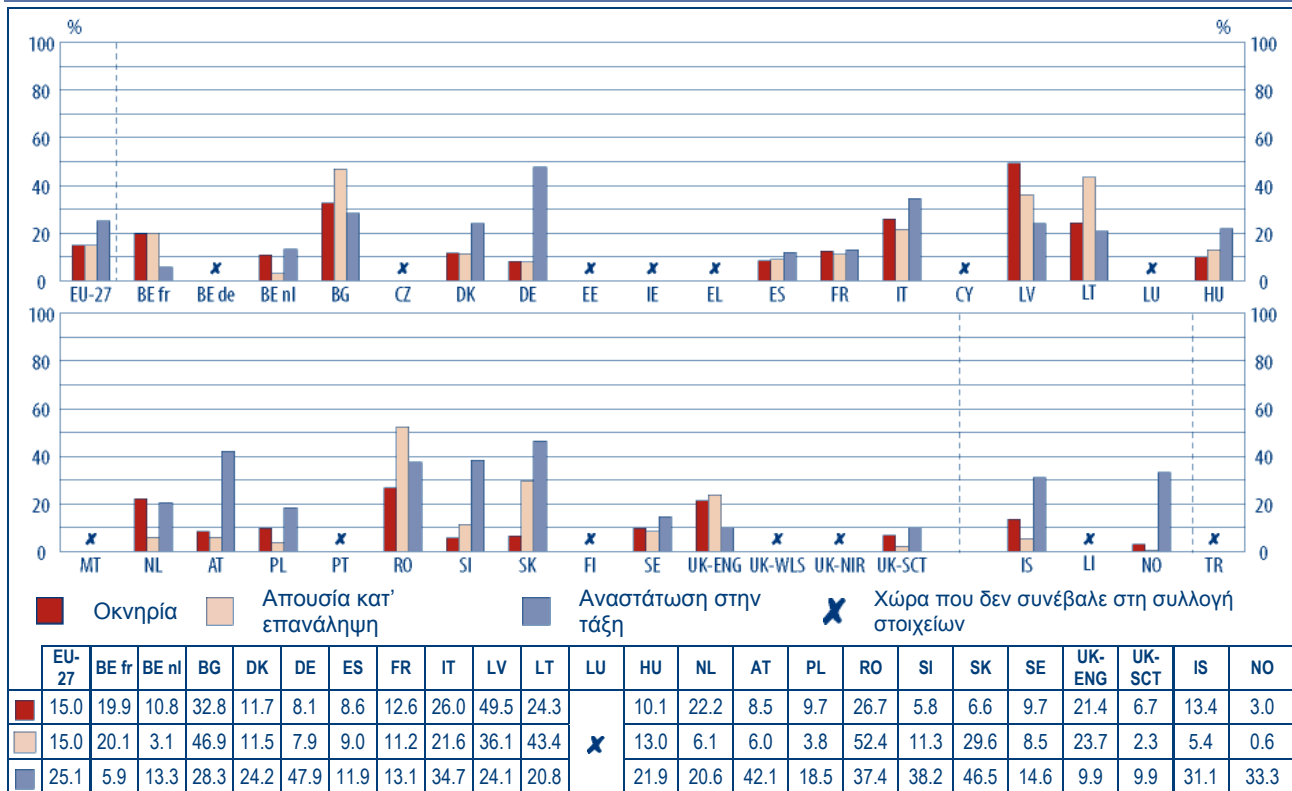
Κατά μέσο όρο, η αναστάτωση στην τάξη είναι το συχνότερο παράπτωμα που αναφέρθηκε ως μέτριο ή σοβαρό πρόβλημα για περίπου το 25 % των μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν σε σχολείο όπου παρουσιάζονται τέτοια κρούσματα. Μολαταύτα η διαφορά μεταξύ των χωρών είναι σημαντική. Στη Γερμανία, την Αυστρία και τη Σλοβακία, η αναστάτωση στην τάξη αναφέρεται από τους διευθυντές ως μέτριο ή σοβαρό πρόβλημα για πάνω από το 40 % των μαθητών, αντανακλώντας έτσι ένα μείζον πρόβλημα με σημαντικά μεγαλύτερη συχνότητα σε αυτές τις χώρες.

Από την άλλη μεριά, οι διευθυντές που αντιπροσωπεύουν το 20 έως 40 % των μαθητών σε χώρες όπως η Βουλγαρία, η Ιταλία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Ρουμανία δήλωσαν ότι και οι τρεις παράγοντες αποτελούν μέτριο ή σοβαρό πρόβλημα στο σχολείο τους. Όλες αυτές οι χώρες έχουν σχετικά μεγάλα σχολεία (Σχήμα Β5), γεγονός που μπορεί να εξηγεί το συνολικό υψηλό επίπεδο οκνηρίας ή απουσίας κατ' επανάληψη. Επιπλέον, η απουσία κατ' επανάληψη αναφέρεται ως μέτριο ή σοβαρό πρόβλημα για πάνω από το 40 % των μαθητών στα εξεταζόμενα σχολεία στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία. Και στις τρεις χώρες, αυτό είναι το πιο συχνά δηλωμένο πρόβλημα πειθαρχίας.

Ένα χαμηλό ποσοστό απουσίας κατ' επανάληψη (κάτω από 5 %) αναφέρεται στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Πολωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και τη Νορβηγία.

Αυτοί οι τρεις παράγοντες που επηρεάζουν το σχολικό κλίμα πρέπει να εκτιμηθούν σε συνάρτηση με το μέγεθος των τάξεων και των σχολείων καθώς και το επίπεδο εκπαίδευσης που παρέχεται. Σε κάποιες χώρες οι διευθυντές που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο PIRLS είναι υπεύθυνοι σχολείων που παρέχουν δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συνεπώς, μπορεί να θεωρηθεί ότι σε αυτά τα σχολεία τα καταγεγραμμένα ποσοστά για τους τρεις παράγοντες μπορεί να είναι υψηλότερα.

Σχήμα Ε19: Κατανομή των μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν σε σχολείο όπου θέματα όπως η οκνηρία, η απουσία κατ' επανάληψη και η αναστάτωση στην τάξη αναφέρονται ως μέτρια ή σοβαρά προβλήματα, σύμφωνα με τον διευθυντή του σχολείου, 2006

Πηγή: IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.

Συμπληρωματική σημείωση

Λουξεμβούργο: Δεν υπάρχουν διευθυντές στα δημοτικά σχολεία.

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι διευθυντές των σχολείων κλήθηκαν να υποδείξουν σε ποιο βαθμό αποτελούν πρόβλημα για το σχολείο τους δώδεκα διαφορετικά πειθαρχικά θέματα. Οι απαντήσεις των διευθυντών των σχολείων ταξινομήθηκαν σε τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες. Το Σχήμα απεικονίζει τις απαντήσεις που δήλωναν ότι τρία πειθαρχικά θέματα, η «Οκνηρία», η «Απουσία κατ' επανάληψη» (δηλαδή οι αδικαιολόγητες απουσίες) και η «Αναστάτωση στην τάξη», αποτελούσαν «Μέτριο πρόβλημα» ή «Σοβαρό πρόβλημα».

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως την αναλογία των διευθυντών που έδωσαν συγκεκριμένη απάντηση, αλλά παρουσιάζει την αναλογία των μαθητών των σχολείων των οποίων οι διευθυντές έδωσαν την απάντηση.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα PIRLS, βλ «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Η ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΝΟΣ ΕΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΤΑΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

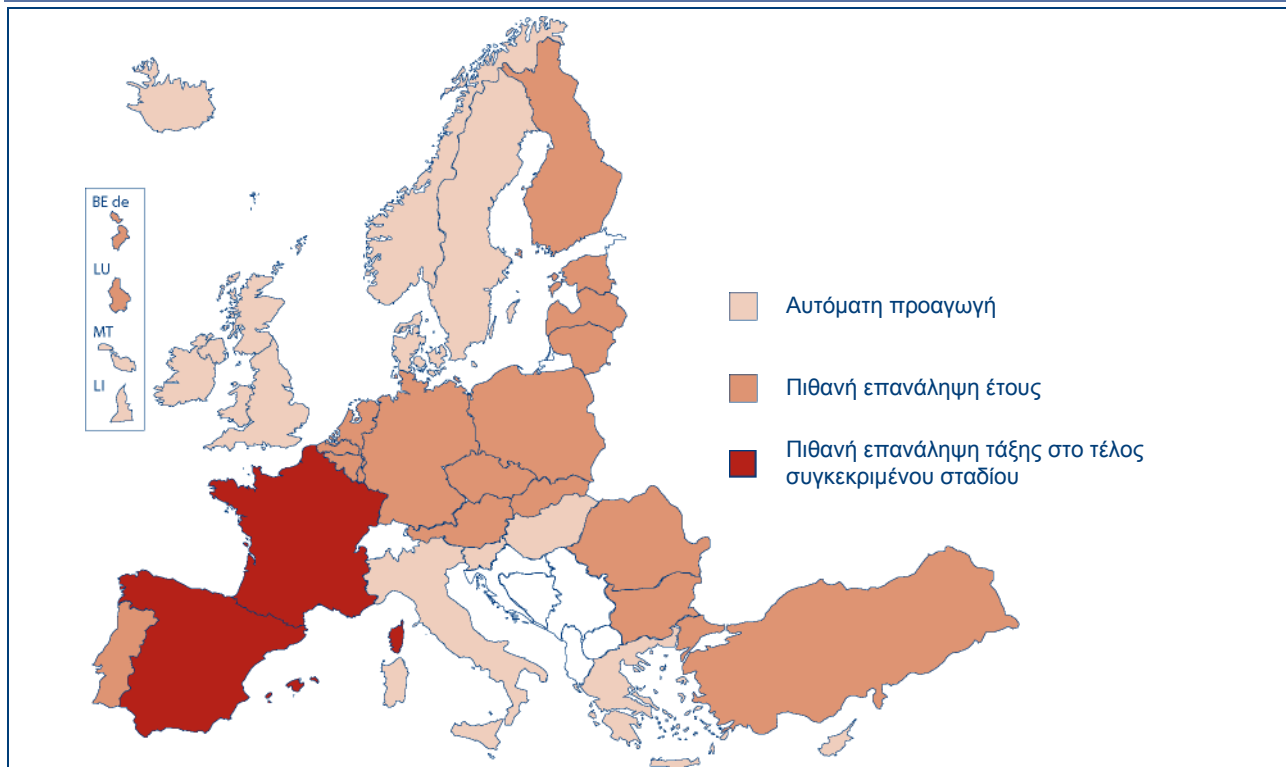
Οι χώρες χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τις μαθησιακές δυσκολίες του κάθε μαθητή, οι οποίες ενδεχομένως επηρεάζουν τον προβιβασμό του από το ένα έτος στο άλλο βάσει δύο τυποποιημένων διαδικασιών. Η πρώτη προβλέπει την επανάληψη του έτους που μόλις ολοκλήρωσαν, ενώ η δεύτερη, κατά κανόνα, προβλέπει τον προβιβασμό τους στο επόμενο έτος.

Σε πολλές χώρες, οι μαθητές που στο τέλος του σχολικού έτους απέτυχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, πρέπει να επαναλάβουν τη χρονιά. Η απόφαση οι μαθητές να επαναλάβουν το έτος επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του σχολείου. Αυτό μπορεί να συμβεί στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Γερμανία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, τη Φινλανδία και την Τουρκία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ενώ θεωρητικά είναι πιθανό οι μαθητές να επαναλάβουν το έτος σε αυτές τις χώρες, εντούτοις πρακτικά, μερικές φορές κάτι τέτοιο συμβαίνει πολύ σπάνια. Στη Φινλανδία, για παράδειγμα, οι μαθητές ενδέχεται να επαναλάβουν το έτος μόνο σε δύο περιπτώσεις – είτε όταν, κατόπιν αξιολόγησης, θεωρηθεί ότι «απέτυχαν» σε ένα ή περισσότερα μαθήματα, είτε όταν η συνολική πρόοδός τους στα μαθήματα είναι τέτοια ώστε η επανάληψη της χρονιάς να κρίνεται αναγκαία. Ωστόσο, στην πρώτη περίπτωση, οι μαθητές πρέπει να έχουν την ευκαιρία να αποδείξουν, χωρίς περαιτέρω διδασκαλία, ότι κατέχουν το απαιτούμενο επίπεδο γνώσεων για να προχωρήσουν. Στη δεύτερη περίπτωση, ο γονέας ή κηδεμόνας πρέπει να έχει την ευκαιρία να εκφράσει τη γνώμη του προτού ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση.

Σε χώρες όπου είναι δυνατή η επανάληψη της χρονιάς, οι μαθητές δεν έχουν απεριόριστο δικαίωμα να το πράξουν (Βέλγιο, Ισπανία, Κύπρος και Λιχτενστάιν). Επιπλέον, αυτή η δυνατότητα είναι πιθανό να τους παρέχεται σε ορισμένα στάδια της σχολικής τους σταδιοδρομίας. Σε δύο χώρες, Ισπανία και Γαλλία, οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν ένα έτος στο τέλος κάθε σταδίου που, σε αυτές τις χώρες, διαρκεί από δύο μέχρι τέσσερα έτη. Σε κάποιες χώρες, περιλαμβανομένων της Βουλγαρίας, της Γερμανίας, της Ουγγαρίας, της Αυστρίας, της Πολωνίας και της Πορτογαλίας, οι μαθητές δεν μπορούν να επαναλάβουν τον αρχικό χρόνο ή τα πρώτα χρόνια του δημοτικού σχολείου.

Αντίθετα, στη Δανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ελλάδα, την Κύπρο, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, τη Σλοβενία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία, υπό κανονικές συνθήκες οι μαθητές προβιβάζονται αυτόματα στο επόμενο έτος στη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με συμπληρωματικά διδακτικά μέτρα στήριξης για όσα παιδιά αντιμετωπίζουν δυσκολίες μάθησης. Παρ' όλα αυτά, ακόμη και σε χώρες που επέλεξαν τον αυτόματο προβιβασμό από τάξη σε τάξη, είναι δυνατό οι μαθητές να επαναλάβουν ένα έτος υπό εξαιρετικές περιστάσεις. Ανάλογα με τη χώρα, αυτές οι περιστάσεις ενδέχεται να κυμαίνονται από μια πολύ μακρά περίοδο απουσίας στο σχολικό έτος (π.χ. λόγω ασθένειας) μέχρι τη γνωμοδότηση ειδικών εκτός σχολείου (ψυχολόγων, γιατρών, κοινωνικών λειτουργών κλπ.). Τέτοιες αποφάσεις συνήθως λαμβάνονται με τη σύμφωνη γνώμη του διευθυντή και των γονέων.

Σχήμα Ε20: Κύρια επίσημη σύσταση για τον προβιβασμό στο επόμενο έτος στη γενική πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), 2006/07

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Είναι εφικτή η επανάληψη ενός έτους μόνο δύο φορές κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Βουλγαρία: Είναι πιθανό οι μαθητές να επαναλάβουν οποιοδήποτε έτος εκτός από το πρώτο έτος του δημοτικού σχολείου μετά από το οποίο οργανώνονται θερινά μαθήματα για παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Σύμφωνα με τον Νόμο περί Εκπαίδευσης (2005), ένας μαθητής ο οποίος στο πρώτο στάδιο του βασικού σχολείου (ISCED 1) επαναλαμβάνει ένα έτος, θα πρέπει, ασχέτως από τα αποτελέσματά του, να προβιβάσει στην ανώτερη βαθμίδα στη διάρκεια του δεύτερου σταδίου.

Δανία και Ελλάδα: Είναι πιθανό τα παιδιά να επαναλάβουν ένα έτος, εάν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά θα ωφεληθούν από αυτό το ενδεχόμενο.

Γερμανία και Αυστρία: Οι μαθητές προβιβάζονται αυτόματα από το πρώτο στο δεύτερο έτος του δημοτικού σχολείου. Ακολούθως, μπορεί να αναγκαστούν να επαναλάβουν ένα έτος ανάλογα με τα αποτελέσματά τους.

Εσθονία: Οι μαθητές αναγκάζονται να επαναλάβουν το πρώτο ή δεύτερο έτος μόνο υπό εξαιρετικές συνθήκες (π.χ. για λόγους υγείας).

Ισπανία: Οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν ένα έτος μόνο μία φορά, αν και αυτό μπορεί να συμβεί στο τέλος οποιοδήποτε από τους τρεις *ciclos*.

Ιταλία: Ο μη-προβιβασμός στο επόμενο έτος επιτρέπεται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις. Η απόφαση για να μείνει ένας μαθητής μετεξεταστέος είναι ευθύνη της ομάδας των εκπαιδευτικών της τάξης.

Κύπρος: Οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν ένα έτος μόνο μία φορά κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ουγγαρία: Ο προβιβασμός γίνεται αυτομάτως τα πρώτα τρία χρόνια. Ωστόσο, οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν ένα έτος υπό εξαιρετικές συνθήκες και με γονική συναίνεση. Είναι πιθανή η επανάληψη της χρονιάς το τέταρτο έτος.

Μάλτα: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές καλούνται να επαναλάβουν ένα έτος μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η σύσταση του διευθυντή του σχολείου είναι κρίσιμη στην απόφαση. Οι γονείς των παιδιών που αποτυγχάνουν στις εξετάσεις για το *Junior Lyceum* στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, μπορούν να ζητήσουν την επανάληψη του τελευταίου έτους ούτως ώστε τα παιδιά να ξανακάνουν τις εξετάσεις τον επόμενο χρόνο.

Κάτω Χώρες: Αποφεύγεται όσο γίνεται περισσότερο η επιλογή της επανάληψης του έτους. Συνήθως, κάτι τέτοιο συμβαίνει μόνο όταν ένα παιδί υστερεί πολύ σε σχέση με τους συμμαθητές του σε επίπεδο επίδοσης και ανάπτυξης και το σχολείο αδυνατεί να βρει εναλλακτική λύση.

Πολωνία: Κατά τη διάρκεια των πρώτων τριών ετών, οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν το έτος μόνο υπό εξαιρετικές περιστάσεις και αφού το σχολείο συζητήσει με τους γονείς και με εξειδικευμένο προσωπικό σε κέντρα ψυχολογικής βοήθειας.

Πορτογαλία: Είναι πιθανή η επανάληψη ενός έτους εκτός από το πρώτο έτος φοίτησης.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα E20 – συνέχεια)

Σλοβενία: Η νομοθεσία για το δημοτικό σχολείο προβλέπει ότι οι μαθητές κατά τα πρώτα 6 χρόνια της βασικής εκπαίδευσης δεν επαναλαμβάνουν τη χρονιά. Ενδέχεται να επαναλάβουν μια χρονιά μόνο σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις (π.χ. λόγω ασθένειας ή μετακόμισης).

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Εναπόκειται στα σχολεία να αποφασίσουν πώς θα οργανώσουν τους μαθητές σε διδακτικές ομάδες. Ωστόσο, αναμένεται ότι η χαμηλή επίδοση των μαθητών θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με διαφοροποιημένη διδασκαλία και παροχή επιπλέον στήριξης, παρά με την επανάληψη της χρονιάς. Οι μαθητές, επομένως, σχεδόν πάντοτε προβιβάζονται αυτόματα στο επόμενο έτος.

Λιχτενστάιν: Εάν ένας μαθητής υστερεί σημαντικά στην επίδοση και την προσωπική ανάπτυξη, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς από κοινού μπορεί να αποφασίσουν ότι πρέπει να επαναλάβει τη χρονιά (μία φορά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση).

Τουρκία: Στις ολιγοθέσιες τάξεις (μία πρακτική που συναντάται στις αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές), οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν μόνο την τρίτη και πέμπτη τάξη.

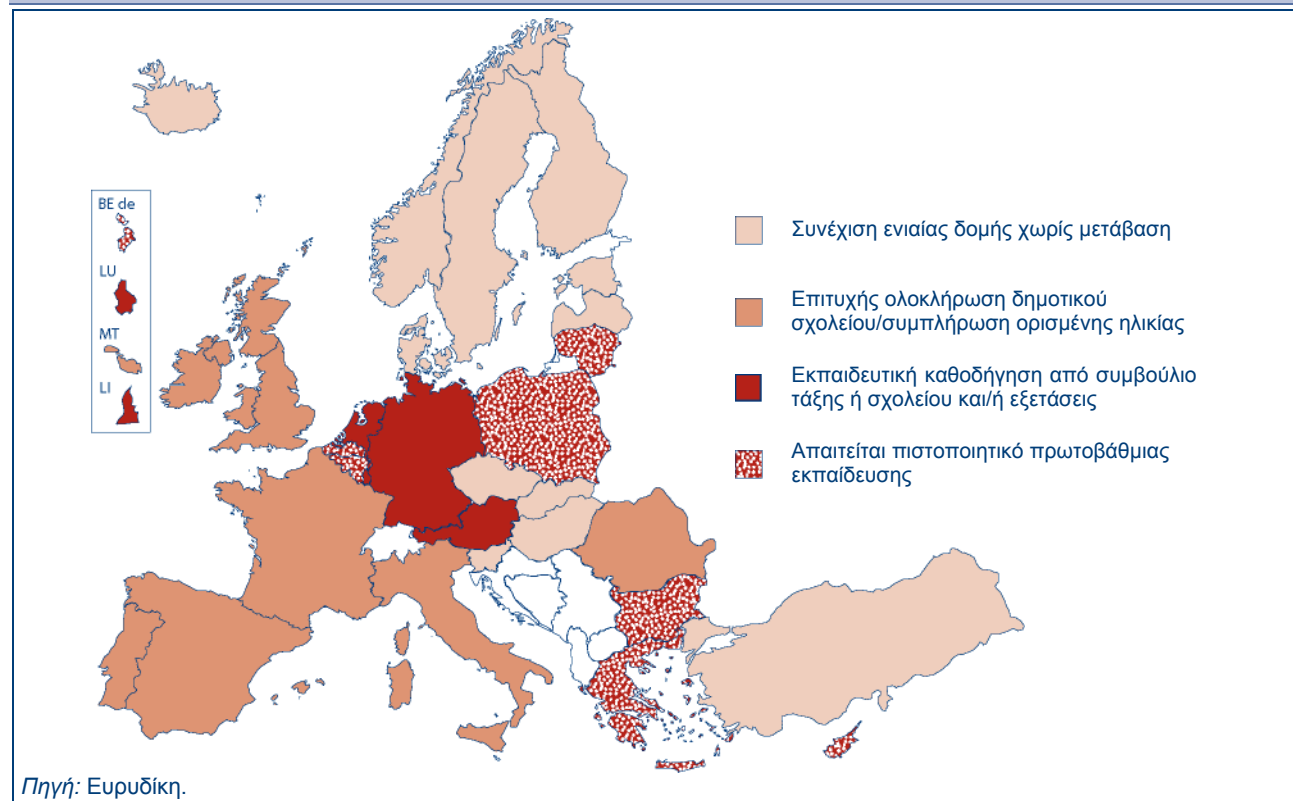
Επεξηγηματική σημείωση

Δεν περιλαμβάνονται οι αποφάσεις που προκύπτουν από την αξιολόγηση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα πλαίσια των γενικών τάξεων.

ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η οργάνωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης διαφέρει ευρέως στην Ευρώπη (Σχήμα B1). Σε μια πρώτη ομάδα χωρών, οι μαθητές ολοκληρώνουν όλη – ή σχεδόν όλη – την υποχρεωτική τους εκπαίδευση εντός μιας ενιαίας δομής. Σε μια δεύτερη ομάδα χωρών, υπάρχουν δύο διαδοχικά επίπεδα εκπαίδευσης, πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο, και στις πλείστες από αυτές υπάρχει «ενιαίος κορμός» στην αρχή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που παρέχει σε όλους τους μαθητές κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ωστόσο, σε κάποιες από αυτές τις χώρες, οι μαθητές σε αυτό το σημείο μπορεί να επιλέξουν μεταξύ αρκετών κλάδων ή τύπων σχολείου.

**Σχήμα E21: Όροι εισαγωγής στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2),
δημόσιος και επιχορηγούμενος ιδιωτικός τομέας, 2006/07**

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα E21 – συνέχεια)

Βέλγιο: Οι μαθητές που δεν έλαβαν το απολυτήριο του δημοτικού σχολείου με την ολοκλήρωση της έκτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και/ή που είναι τουλάχιστον 12 ετών μπορούν να εισαχθούν στο πρώτο στάδιο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου ακόμη μπορούν να αποκτήσουν το πιστοποιητικό.

Βέλγιο (BE fr): Το πιστοποιητικό του δημοτικού σχολείου απονέμεται βάσει εξωτερικής τυποποιημένης εξέτασης στο τέλος αυτού του εκπαιδευτικού επιπέδου. Από το 2008/2009, η εξωτερική εξέταση αποτελεί τον μόνο τρόπο απόκτησης του πιστοποιητικού.

Ουγγαρία: Όπου ο μαθητής επιλέγει σχολείο έξω από την περιοχή κάλυψης ή σχολείο με ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το σχολικό ίδρυμα μπορεί να θέσει κριτήρια εισαγωγής.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Μάλτα: Η εισαγωγή σε έναν αριθμό κυβερνητικών εξαρτώμενων εκκλησιαστικών δευτεροβάθμιων σχολείων γίνεται επίσης μέσω εξέτασης βασισμένης σε εθνικά κριτήρια με τίτλο *Κοινές Εισαγωγικές Εξετάσεις*. Οι μαθητές που επιθυμούν να συνεχίσουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή τους στα *Junior Lyceums*, πρέπει να περάσουν μια ειδική εξέταση για εισαγωγή στο *Junior Lyceum*. Ωστόσο, κατά το σχολικό έτος 2010/11 σχεδιάζεται η σταδιακή κατάργηση της Εισαγωγικής Εξέτασης του Γυμνασίου.

Πολωνία: Στο τέλος του δημοτικού σχολείου, οι μαθητές είναι υποχρεωμένοι να περάσουν ένα εξωτερικό τεστ που έχει περισσότερο διαγνωστικό παρά επιλεκτικό χαρακτήρα. Ωστόσο, η συμμετοχή σε αυτό το τεστ, ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα, απαιτείται για την ολοκλήρωση του δημοτικού σχολείου και ένταξη στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/NIR): Στη Βόρειο Ιρλανδία και σε μερικές περιοχές της Αγγλίας, υπάρχουν επιλεκτικά σχολεία στα οποία η εισαγωγή εξαρτάται από τα αποτελέσματα ενός διαγωνισμού. Στη Βόρειο Ιρλανδία, το σύστημα αλλάζει και τα τελευταία τεστ, που οργανώνονται από την κεντρική αρχή προκειμένου τα παιδιά να ενταχθούν στα δευτεροβάθμια σχολεία, έγιναν το 2008 για ένταξη στο δευτεροβάθμιο επίπεδο το 2009.

Ανάλογα με την οργάνωση και τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, σε κάποιες χώρες τα αποτελέσματα των μαθητών ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στις ρυθμίσεις για τη μετάβασή τους από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Διακρίνονται τέσσερις βασικές ομάδες χωρών.

Στην πρώτη ομάδα, όπου η υποχρεωτική εκπαίδευση αποτελεί μια ενιαία δομή, η εισαγωγή στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση γίνεται αυτόματα χωρίς μετάβαση (12 χώρες). Επομένως, ο προβιβασμός των μαθητών στο επόμενο έτος προϋποθέτει την επιτυχή ολοκλήρωση του προηγούμενου έτους. Ωστόσο, όταν οι μαθητές στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία επιλέγουν να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική τους εκπαίδευση σε σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρά στα πλαίσια του συστήματος ενιαίας δομής, πρέπει να λάβουν μέρος σε εξετάσεις που ορίζονται από το κάθε σχολείο.

Στη δεύτερη ομάδα χωρών, για την εισαγωγή στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την τελευταία τάξη του δημοτικού σχολείου. Αυτό ισχύει στην Ιρλανδία, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Μάλτα, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία. Υπό κανονικές συνθήκες, στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, τα παιδιά εισάγονται στο δευτεροβάθμιο επίπεδο όταν συμπληρώσουν την κατάλληλη ηλικία.

Στην τρίτη ομάδα χωρών, η μετάβαση στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαρτάται και από την απόφαση του συμβουλίου της τάξης ή του σχολικού συμβουλίου, πέραν της ολοκλήρωσης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε όλες αυτές τις χώρες, η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διακρίνεται σε διαφορετικούς τύπους εκπαιδευτικής παροχής. Ως εκ τούτου, οι μαθητές που ολοκλήρωσαν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση κατευθύνονται προς διαφορετικούς τύπους δευτεροβάθμιου σχολείου ανάλογα με τα αποτελέσματά τους στο πρωτοβάθμιο επίπεδο. Στη Γερμανία, οι συστάσεις του δημοτικού σχολείου αποτελούν τη βάση στην οποία στηρίζονται αφ' ενός η απόφαση για τον τύπο της επακόλουθης παροχής όπου θα πρέπει να φοιτήσουν οι μαθητές και αφ' ετέρου η συζήτηση με τα παιδιά ή τους γονείς τους γι' αυτό το θέμα. Πράγματι, η σύσταση προβλέπει ενδελεχή συζήτηση με τους γονείς σε όλες τις περιπτώσεις. Ανάλογα με το εκάστοτε *Land*, η τελική απόφαση λαμβάνεται από τους γονείς, το υποψήφιο σχολείο ή την εποπτική αρχή του σχολείου. Στο Λουξεμβούργο, μια σύσταση καθοδήγησης εκδίδεται στο τέλος της έκτης τάξης του δημοτικού σχολείου. Εάν οι γονείς αποφασίσουν να μην την αποδεχτούν, ο μαθητής πρέπει να συμμετάσχει σε εθνικές εισαγωγικές εξετάσεις για είσοδο στη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στις Κάτω Χώρες, το αποδεικτικό αποφοίτησης του δημοτικού σχολείου βασίζεται εν μέρει στην αξιολόγηση του μαθητή, που, στις πλείστες περιπτώσεις, περιλαμβάνει μη-υποχρεωτικό τεστ που οργανώνεται σε κεντρικό επίπεδο την τελευταία χρονιά του *basisonderwijs*. Το τεστ βοηθά να φανεί το επίπεδο του μαθητή και να συμβάλει στην επιλογή διαφοροποιημένης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η εισαγωγή στο *allgemein*

bildende höhere Schule στην Αυστρία εξαρτάται από το κατά πόσο οι μαθητές ολοκλήρωσαν επιτυχώς το τέταρτο έτος του δημοτικού σχολείου με τον βαθμό «άριστα» ή «καλώς» στα Γερμανικά και τα μαθηματικά. Οι μαθητές που δεν γίνονται αυτομάτως δεκτοί στο *allgemein bildende höhere Schule* μπορούν να συμμετάσχουν σε εισαγωγικές εξετάσεις που καθορίζει το ίδιο το σχολείο.

Τέλος, σε έναν μικρό αριθμό χωρών όπου η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχονται ξεχωριστά, η απόφαση μετάβασης των μαθητών στο επόμενο επίπεδο εξαρτάται από την απονομή ή μη αποδεικτικού ολοκλήρωσης από το δημοτικό σχολείο. Κριτήριο για την απονομή του εν λόγω πιστοποιητικού είναι η επίδοση του μαθητή στη διάρκεια του σχολικού έτους στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λιθουανία και την Πολωνία (μαζί με την απαίτηση να συμμετάσχει σε εξωτερικό τεστ). Στο Βέλγιο, το πιστοποιητικό απονέμεται συνήθως στο τέλος της έκτης τάξης από το συμβούλιο της τάξης εάν επετεύχθησαν οι στόχοι του βασικού προγράμματος σπουδών (σχέδιο σπουδών). Ουσιαστικά σε όλες αυτές τις χώρες, το πιστοποιητικό εκδίδεται από το κάθε σχολείο χωρίς οποιονδήποτε εξωτερικό έλεγχο.

ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΠΟΥ ΔΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΥΝΗΘΩΣ ΒΑΣΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΤΕΛΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, όσοι ολοκλήρωσαν τη γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή την πλήρη υποχρεωτική εκπαίδευση λαμβάνουν σχετικό πιστοποιητικό ή πιστοποιητικά. Τα στοιχεία που παρατίθενται αφορούν αποκλειστικά στην απονομή πιστοποιητικών στη γενική εκπαίδευση, η οποία στις περισσότερες χώρες σηματοδοτεί τη μετάβαση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μόνο οι μαθητές που φοιτούν σε σχολεία VWO και HAVO στις Κάτω Χώρες, καθώς και μαθητές στη Σλοβακία, δεν λαμβάνουν πιστοποιητικό σε αυτό το στάδιο της εκπαίδευσής τους.

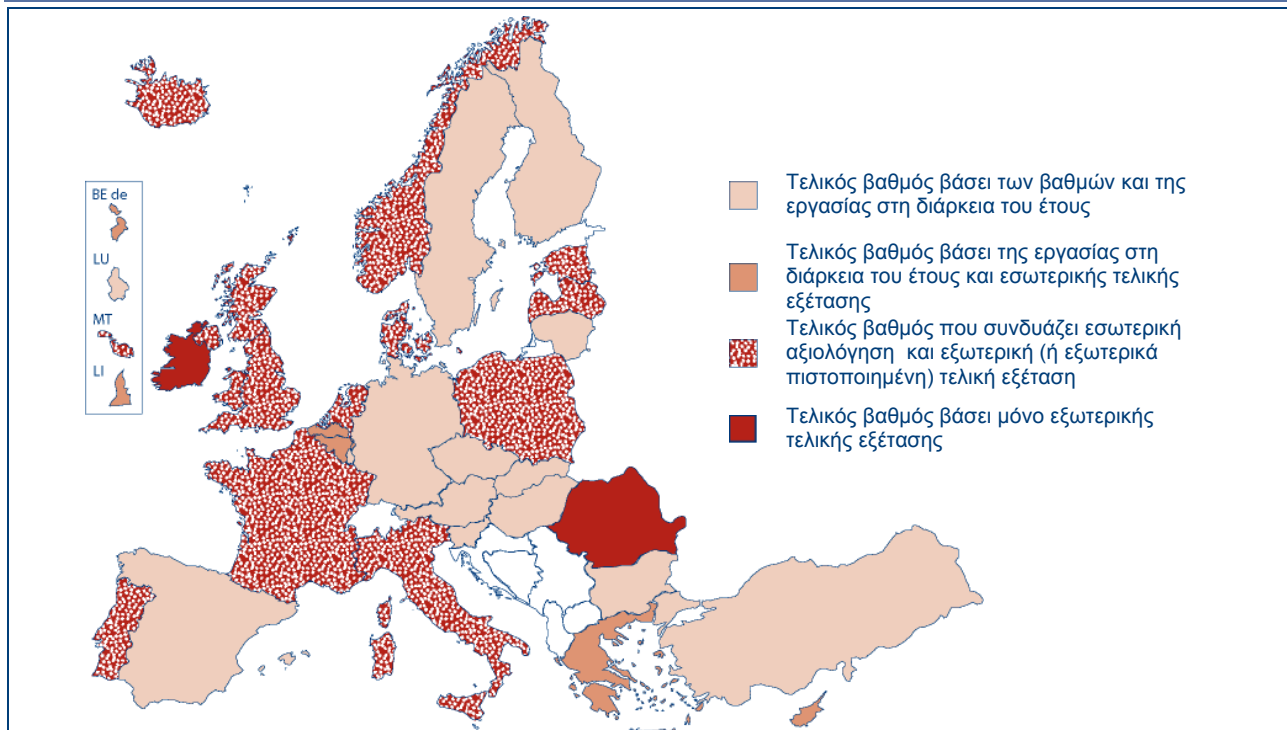
Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτό το πιστοποιητικό απονέμεται σε μαθητές, έστω εν μέρει, βάσει των αποτελεσμάτων τους σε τελικές εξετάσεις. Απονέμεται επίσης εξ ολοκλήρου στη βάση μιας εξωτερικής τελικής εξέτασης σε μερικά *Länder* στη Γερμανία (στην περίπτωση του *Hauptschule* και του *Realschule*), την Ιρλανδία και τη Ρουμανία (μέχρι το 2007/08). Ωστόσο, στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τα περισσότερα γερμανικά *Länder*, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, την Αυστρία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και την Τουρκία, το πιστοποιητικό απονέμεται μόνο βάσει των βαθμών και της εργασίας του μαθητή στη διάρκεια της χρονιάς.

Όταν ορίζεται τελική εξέταση περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα γραπτό σκέλος. Μερικές φορές τα τεστ, γραπτά και/ή προφορικά, συντάσσονται από μια ομάδα εκτός σχολείου αλλά συνήθως διοχετεύονται από το ίδιο το σχολείο. Μόνο στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Κύπρο και το Λιχτενστάιν, το γραπτό σκέλος ετοιμάζεται στο σχολείο, το οποίο έχει και την απόλυτη ευθύνη.

Σε 12 χώρες, οι εσωτερικές αξιολογήσεις, π.χ. υπό μορφή τελικών εσωτερικών τεστ ή αξιολόγηση των βαθμών και της δουλειάς του έτους, συνδυάζονται με εξωτερικές ή εξωτερικά ρυθμιζόμενες εξετάσεις. Για παράδειγμα, στην Ιταλία ο πρόεδρος του εξεταστικού συμβουλίου, που δεν είναι μέλος του σχολείου, γνωμοδοτεί για τα τεστ που κάνουν οι εκπαιδευτικοί και επιβλέπει τη διόρθωση και τη βαθμολόγηση. Στις Κάτω Χώρες, η τελική εξέταση αποτελείται από δύο τεστ: ένα εσωτερικό (*schoolexamen*), που είναι προφορικό και/ή γραπτό, και ένα γραπτό που καταρτίζει ένας εξωτερικός φορέας (*centraal examen*). Τέλος, στην Πορτογαλία, οι μαθητές συμμετέχουν σε εσωτερικές και εξωτερικές εξετάσεις στο τέλος της ενιαίας δομής.

Όπου το πιστοποιητικό απονέμεται βάσει των βαθμών και της εργασίας του έτους ή των αποτελεσμάτων μιας εξέτασης που διοργανώνεται από το σχολείο, οι εκπαιδευτικοί είναι γενικά υπεύθυνοι για τους βαθμούς που αναγράφονται στο πιστοποιητικό. Σε αρκετές χώρες, οι εκπαιδευτικοί βαθμολογούν είτε σε συνάρτηση με έναν εξωτερικό βαθμό (για παράδειγμα, τα αποτελέσματα που λήφθησαν στην εξωτερική εξέταση) είτε αποφασίζοντας βάσει των κριτηρίων που καθορίστηκαν από την εξωτερική αρχή (Εσθονία, Λετονία, Κάτω Χώρες και Πορτογαλία). Στην Ιρλανδία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ο τελικός βαθμός απονέμεται από εξεταστές εκτός σχολείου.

Σχήμα Ε22: Πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2006/07

Πηγή: Ευρωδίκη.

Το πιστοποιητικό απονέμεται βάσει

Τελικής εξέτασης	DE (σε ορισμένα Länder για το Hauptschule και το Realschule), IE, RO
Των βαθμών και της εργασίας του έτους	BG, CZ, DE (περισσότερα Länder), ES, LT, LU, HU, AT, SI, SK, FI, SE, TR
Τελικής εξέτασης και των βαθμών και της εργασίας του έτους	BE, DK, EE, EL, FR, IT, CY, LV, MT, NL, PL, PT, UK, IS, LI, NO

Όπου προβλέπεται εξέταση, είναι

Γραπτή	BE de, EL, FR, IE (+ προαιρετική προφορική), CY, NL (centraal examen), PL, PT, RO, LI
Γραπτή και προφορική	BE fr, BE nl, DK, DE (σε ορισμένα Länder για το Hauptschule και το Realschule), EE, IT, LV, MT (προφορική εξέταση για γλώσσες και το πρακτικό σκέλος κάποιων μαθημάτων, π.χ. επιστήμες, τέχνες κλπ.), NL (schoolexamen), UK (προφορικές/πρακτικές εξετάσεις για κάποια προγράμματα μόνο), IS, NO

Όπου προβλέπεται γραπτή εξέταση, προετοιμάζεται από

Το σχολείο (εσωτερικά)	BE, EL, CY, NL (schoolexamen), PT, IS, LI
Το σχολείο με εξωτερική επίτευση	DE (σε ορισμένα Länder για το Hauptschule και το Realschule), IT, SI
Εξωτερική/ή φορέα/αρχή	DK, DE (σε ορισμένα Länder για το Hauptschule και το Realschule), EE, FR, IE, LV, MT, NL (centraal examen), PL, PT, RO, UK, IS, NO

Όπου προβλέπεται προφορική εξέταση, προετοιμάζεται από

Το σχολείο (εσωτερικά)	BE fr, BE nl, DK, DE (σε ορισμένα Länder για το Hauptschule και το Realschule), NL (schoolexamen), IS
Το σχολείο με εξωτερική πιστοποίηση	IT, NO
Εξωτερική/ή φορέα/αρχή	EE, IE, UK, LV, MT

Ο τελικός βαθμός απονέμεται από

Αποκλειστικά τους εκπαιδευτικούς του μαθητή	BE, BG, CZ, DE (περισσότερα Länder), EL, ES, CY, LT, LU, HU, AT, SK, FI, SE, LI, TR
Τους εκπαιδευτικούς, αλλά σε συνάρτηση με έναν εξωτερικό βαθμό	DK, DE (σε ορισμένα Länder για το Hauptschule και το Realschule), FR (εργασία 2 ετών και εξέταση), IT, IS, NO
Τους εκπαιδευτικούς, βάσει κριτηρίων που ορίζονται από έναν εξωτερικό φορέα	EE, LV, NL, PT
Εξωτερικούς εξεταστές	IE, MT, PL, RO, UK

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα E22)

Βέλγιο: Στη γαλλόφωνη κοινότητα, το πιστοποιητικό απονέμεται με την ολοκλήρωση του δεύτερου σταδίου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή ένα έτος μετά το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στη φλαμανδική κοινότητα, εκδίδεται ένα πιστοποιητικό στο τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (δηλαδή στο τέλος της πρώτης βαθμίδας). Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εκδίδεται ένα πιστοποιητικό στο τέλος κάθε τάξης και ένα δίπλωμα στο τέλος της τρίτης τάξης. Προς το παρόν, στη γερμανόφωνη κοινότητα, απονέμεται πιστοποιητικό στο τέλος του τρίτου έτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αντιστοιχεί στο τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης) μέχρις ότου ρυθμιστούν δια νόμου οι βασικές δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές στο τέλος του δεύτερου σταδίου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Δημοκρατία της Τσεχίας: Με την επιτυχή ολοκλήρωση του 9^{ου} έτους της βασικής εκπαίδευσης, το σχολικό αποδεικτικό περιλαμβάνει μια δήλωση που αναγνωρίζει τη διεκπεραίωση του βασικού εκπαιδευτικού επιπέδου (*základní vzdělání* – ISCED 2A). Αυτή η δήλωση προστέθηκε στο σχολικό αποδεικτικό βάσει του Νόμου περί Εκπαίδευσης που ισχύει από το 2005.

Γερμανία: Σε αρκετά *Länder*, οι μαθητές οφείλουν να λάβουν μέρος σε μια τελική εξέταση (γραπτή και προφορική) για να λάβουν το πιστοποιητικό στο τέλος του *Hauptschule* ή του *Realschule*. Ανάλογα με το *Land*, η *Schulaufsichtsbehörde* (η σχολική εποπτική αρχή) είτε καθορίζει τα θέματα για τη γραπτή εξέταση σε κεντρικό επίπεδο είτε απλώς δίνει την έγκρισή της στην περίπτωση που τα θέματα καθορίζονται από το κάθε σχολείο.

Λιθουανία: Επί του παρόντος, το πιστοποιητικό απονέμεται βάσει των βαθμών και της εργασίας της χρονιάς αλλά οι μαθητές μπορούν επιπλέον να επιλέξουν ένα τεστ επιτεύγματος Βασικής (Κατώτερης Δευτεροβάθμιας) Εκπαίδευσης. Τα καθήκοντα, οδηγίες για εφαρμογή και τα κριτήρια αξιολόγησης προετοιμάζονται από έναν εξωτερικό φορέα, αλλά ο τελικός βαθμός απονέμεται από τους εκπαιδευτικούς του μαθητή.

Μάλτα: Η εσωτερική αξιολόγηση γίνεται σε 11 μαθήματα. Για τον τελικό βαθμό, λαμβάνονται υπ' όψιν τα αποτελέσματα των πρακτικών αποδεικτικών των μαθητών από τα τελευταία τρία χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ρυθμίζεται από τον εξεταστικό φορέα που διεξάγει την τελική εξωτερική εξέταση.

Κάτω Χώρες: Το Σχήμα απεικονίζει την κατάσταση στα σχολεία VMBO. Για τους μαθητές στα σχολεία HAVO και VWO, η πλήρης υποχρεωτική εκπαίδευση τελειώνει στη διάρκεια της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Πολωνία: Τα αποτελέσματα της τελικής εξωτερικής εξέτασης που έλαβαν οι μαθητές με την ολοκλήρωση του *gimnazjum* εμφανίζονται στο πιστοποιητικό και επηρεάζουν την εισαγωγή τους στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πορτογαλία: Οι μαθητές κάνουν την εσωτερική συνοπτική αξιολόγηση σε όλα τα μαθήματα σε όλα τα σχολικά έτη και μια εξωτερική συνοπτική αξιολόγηση, μέσω εθνικών εξετάσεων, στα Πορτογαλικά και τα μαθηματικά στο 9ο έτος της φοίτησής τους.

Ρουμανία: Από το 2007/08, η πιστοποίηση για άνοδο στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο της εκπαίδευσης (*lyceum*) απονέμεται βάσει εσωτερικής αξιολόγησης (εργασία του μαθητή τα τελευταία 4 χρόνια) και μιας εξωτερικής εξέτασης. Αυτά τα νέα τεστ σχεδιάζονται σε εθνικό επίπεδο (Εθνικό Κέντρο για το Πρόγραμμα Σπουδών και την Αξιολόγηση στην Προ-πανεπιστημιακή Εκπαίδευση), διανέμονται εσωτερικά και βαθμολογούνται κατά το ήμισυ εξωτερικά σε σχολικό επίπεδο, από εκπαιδευτικό/εξεταστή εντός και εκτός του σχολείου του μαθητή.

Σλοβενία: Υπάρχει μια τελική (γραπτή) εξέταση. Σκοπός της είναι να παρέχει ενημέρωση για τη γνώση που απέκτησαν οι μαθητές, πρωτίστως για τους ίδιους, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς τους. Η γραπτή εξέταση καθορίζεται από έναν εξωτερικό φορέα. Δεν απονέμεται τελικός βαθμός. Η βαθμολόγηση γίνεται από εξωτερικούς εξεταστές. Η επίδοση του μαθητή στην τελική εξέταση περιλαμβάνεται ξεχωριστά στο τελικό αποδεικτικό.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Εξωτερικά πιστοποιημένα προσόντα απονέμονται στη βάση ενός μαθήματος. Πιστοποιούνται από ανεξάρτητους φορείς αλλά ρυθμίζονται από την κυβέρνηση. Τα προγράμματα αξιολόγησης αυτών των προσόντων διαφέρουν, ωστόσο πάντα περιλαμβάνουν στοιχεία που καθορίζονται και βαθμολογούνται εξωτερικά είτε στο τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος είτε, στην περίπτωση προγραμμάτων κατά ενότητα, στο τέλος κάθε ενότητας καθώς και στο τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος. Τα προγράμματα αξιολόγησης μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν μία ή περισσότερες εργασίες που ρυθμίζονται εξωτερικά και εκπονούνται κατά τη διάρκεια των δύο ετών του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Ισλανδία: Οι μαθητές πια δεν λαμβάνουν μέρος σε εξωτερικές εξετάσεις που διεξάγονται το 10ο έτος στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Επεξηγηματική σημείωση

Στην κατηγορία «ο τελικός βαθμός συνδυάζει εσωτερική αξιολόγηση και εξωτερική (ή εξωτερικά πιστοποιημένη) τελική εξέταση», η εσωτερική αξιολόγηση μπορεί να σημαίνει ένα τελικό εσωτερικό τεστ, αξιολόγηση των βαθμών που έλαβε ο μαθητής ή μια εργασία που εκπονήθηκε στη διάρκεια του έτους.

ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ,**Η ΕΞΕΤΑΣΗ ΓΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΙΝΑΙ ΣΥΧΝΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ**

Σε όλες τις χώρες, απονέμεται πιστοποιητικό ή πιστοποιητικά στους μαθητές που ολοκληρώνουν τη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχοντας εκπληρώσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Αυτά τα πιστοποιητικά αποτελούν κανονικά μια ελάχιστη προϋπόθεση για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε μόνο τρεις χώρες, Ισπανία, Σουηδία και Τουρκία, το πιστοποιητικό απονέμεται αποκλειστικά βάσει συνεχούς αξιολόγησης στη διάρκεια του τελευταίου έτους ή ετών της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Αλλού η πιστοποίηση ακολουθεί κάποιου είδους τελική εξέταση. Στην Ιρλανδία, τη Γαλλία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία βασίζεται αποκλειστικά σε εξωτερική τελική εξέταση.

Σε κάποιες χώρες, το πιστοποιητικό απονέμεται βάσει της εργασίας των μαθητών το τελευταίο έτος ή έτη και τα αποτελέσματά τους σε εσωτερικές τελικές εξετάσεις.

Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Φινλανδία, ενδέχεται να απονεμηθούν δύο πιστοποιητικά στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στις πλείστες από αυτές τις χώρες, το πρώτο πιστοποιητικό βασίζεται αποκλειστικά στους βαθμούς που οι μαθητές έλαβαν για την εργασία τους στη διάρκεια του τελευταίου σχολικού έτους, ενώ το δεύτερο απονέμεται βάσει τελικής εξέτασης. Η κατάσταση διαφέρει ελαφρώς στην Εσθονία, όπου το πρώτο πιστοποιητικό βασίζεται στην εργασία που έγινε στη διάρκεια των τελευταίων ετών και στα αποτελέσματα τελικών εσωτερικών εξετάσεων και το δεύτερο πιστοποιητικό βασίζεται στα αποτελέσματα που έλαβαν οι μαθητές σε εξωτερικές εξετάσεις. Σε όλες αυτές τις χώρες, εκτός από τη Φινλανδία (στην περίπτωση των *polytechnics*), το πρώτο πιστοποιητικό δεν αρκεί μόνο του για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην πλειονότητα των χωρών, η τελική εξέταση χωρίζεται σε δύο σκέλη, ένα γραπτό και ένα προφορικό. Στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία και τη Φινλανδία, η τελική εξέταση είναι αποκλειστικά γραπτή. Σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης, η γραπτή εξέταση πολύ συχνά οργανώνεται από έναν εξωτερικό φορέα, ενώ μερικές φορές γίνεται από το σχολικό ίδρυμα και πιστοποιείται εξωτερικά.

Ωστόσο, στο Βέλγιο, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Σλοβακία και την Ισλανδία, η τελική γραπτή εξέταση καθορίζεται από έναν εκπαιδευτικό ή μια ομάδα εκπαιδευτικών εντός του σχολείου. Στην Ελλάδα, οι μαθητές συμμετέχουν σε δύο γραπτές εξετάσεις, μία εσωτερική και μία εξωτερική. Στην Πορτογαλία, η εξωτερική τελική εξέταση σχεδιάζεται μόνο για μαθήματα που διδάσκονταν μέχρι το τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Όσον αφορά στο γραπτό σκέλος της εξέτασης στην Αυστρία, ο σχολικός επιθεωρητής που είναι υπεύθυνος εντός της εκπαιδευτικής αρχής επιλέγει τις ερωτήσεις που θα περιληφθούν στην εξέταση μέσα από τις ερωτήσεις που προτείνει το σχολείο. Όσον αφορά στο προφορικό σκέλος, ο πρόεδρος της εξεταστικής επιτροπής επιλέγει τις ερωτήσεις που θα τεθούν μέσα από τις ερωτήσεις που προτείνουν οι εξεταστές.

Στις περισσότερες χώρες όπου η τελική εξέταση έχει δύο σκέλη (γραπτό και προφορικό), αυτά οργανώνονται με τον ίδιο τρόπο, είτε εντός του σχολείου είτε από έναν εξωτερικό φορέα. Στις Κάτω Χώρες, η τελική εξέταση αποτελείται από δύο τεστ: ένα εσωτερικό (*schoolexamen*), που είναι προφορικό και/ή γραπτό και καθορίζεται και βαθμολογείται από τον εκπαιδευτικό, και ένα εξωτερικό (*centraal examen*), που είναι γραπτό, καθορίζεται από έναν εξωτερικό φορέα και βαθμολογείται από τους εκπαιδευτικούς σύμφωνα με τις προδιαγραφές που καθόρισε ο εξωτερικός φορέας.

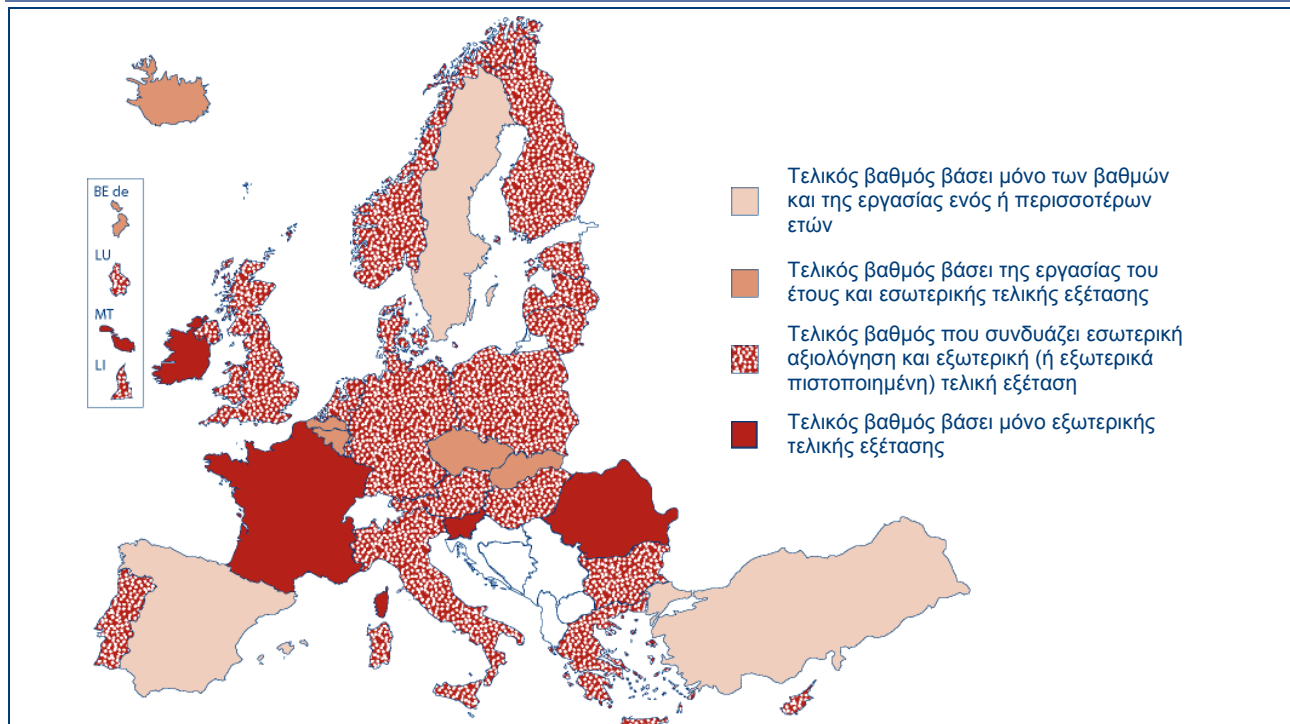
Στην πλειονότητα των χωρών, ο τελικός βαθμός απονέμεται από τους εκπαιδευτικούς εντός του σχολείου οι οποίοι αποφασίζουν για τους βαθμούς που θα πρέπει να πάρουν οι μαθητές. Οι εκπαιδευτικοί αποφασίζουν εάν θα απονέμουν το πιστοποιητικό μόνοι τους ή βάσει εξωτερικά καθορισμένων κριτηρίων ή εκτιμώντας τους βαθμούς των μαθητών σε συνάρτηση με έναν εξωτερικό βαθμό. Για την απόκτηση του πιστοποιητικού μετά από την εξωτερική γραπτή εξέταση εγγραφής στη Φινλανδία, η αξιολόγηση αρχικά γίνεται από τους εκπαιδευτικούς και ύστερα από έναν εξωτερικό φορέα, την *Επιτροπή Εξετάσεων Εγγραφής*. Σε αρκετές χώρες, ο τελικός βαθμός απονέμεται από ένα εξεταστικό σώμα ή άτομα εκτός σχολείου. Στην Εσθονία, μόνο οι εξωτερικές εξετάσεις βαθμολογούνται από εξωτερικούς εξεταστές. Ομοίως, στη Λετονία και τη Λιθουανία, εξωτερικοί εξεταστές βαθμολογούν μαθήματα που αξιολογούνται σε εξετάσεις που σχεδιάζονται σε κεντρικό επίπεδο, ενώ στην περίπτωση άλλων μαθημάτων, οι εκπαιδευτικοί διορθώνουν τα τεστ με αναφορά σε κανόνες που καθορίζει ένας εξωτερικός φορέας. Στις Κάτω Χώρες, ο τελικός βαθμός είναι ο μέσος όρος των αποτελεσμάτων στις δύο εξετάσεις (εσωτερική και εξωτερική).

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα E23)

Ο χάρτης παρουσιάζει την πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης η οποία δίνει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην περίπτωση χωρών όπου απονέμονται δύο πιστοποιητικά, αυτό λήφθηκε υπ' όψιν στην επιλογή κατηγορίας στον χάρτη.

Στην κατηγορία «ο τελικός βαθμός συνδυάζει εσωτερική αξιολόγηση και εξωτερική (ή εξωτερικά πιστοποιημένη) τελική εξέταση», η εσωτερική αξιολόγηση μπορεί να σημαίνει ένα τελικό εσωτερικό τεστ, αξιολόγηση των βαθμών που έλαβε ο μαθητής ή μια εργασία που εκπονήθηκε στη διάρκεια ενός ή περισσότερων ετών.

**Σχήμα Ε23: Πιστοποιημένη αξιολόγηση
στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Το πιστοποιητικό απονέμεται βάσει

Τελικής εξέτασης	CZ (<i>maturitní zkouška</i>), EE (<i>riigieksamitunnistus</i>), FR, IE, HU (<i>Érettségi Bizonyítvány</i>), MT, AT, SI, SK (<i>maturitná skúška</i>), FI (<i>Εξέταση Εγγραφής</i>), RO
Των βαθμών και της εργασίας του έτους	CZ (<i>vysvědčení</i>), ES (συνεχής αξιολόγηση), HU (<i>Érvényi Bizonyítvány</i>), PL (<i>świadectwo ukończenia liceum</i>), SK (<i>vysvedčenie</i>), FI (απολυτήριο), SE (βαθμοί στα τελευταία τρία έτη), TR
Τελικής εξέτασης και των βαθμών και της εργασίας του έτους	BG, BE, CZ, DK, DE, EE (<i>gümnaasiumi lõputunnistus</i>), EL, IT, CY, LV, LT, LU, NL, PL (<i>świadectwo maturalne</i>), PT, UK, IS, LI, NO

Όπου προβλέπεται εξέταση, είναι

Γραπτή	BG, EL, CY, LT, NL (<i>centraal examen</i>), PT, FI (<i>Εξέταση Εγγραφής</i>)
Γραπτή και προφορική	BE, CZ, DK, DE, EE (<i>riigieksamitunnistus</i> και <i>gümnaasiumi lõputunnistus</i> , προφορική εξέταση για δεύτερη και ξένες γλώσσες μόνο), FR, IE, IT, LV, LU, HU (<i>Érettségi Bizonyítvány</i>), MT (προφορική για τις γλώσσες και το πρακτικό σκέλος κάποιων μαθημάτων, π.χ. επιστήμες, τέχνες κλπ.), NL (<i>schoolexamen</i>), AT, PL (<i>świadectwo maturalne</i>), RO, SI, SK (<i>maturitná skúška</i>), UK (προφορική/πρακτική εξέταση για κάποια προγράμματα μόνο), IS, LI, NO

Όπου προβλέπεται γραπτή εξέταση, προετοιμάζεται από

Το σχολείο (εσωτερικά)	BE, CZ (<i>maturitní zkouška</i>), EE (<i>gümnaasiumi lõputunnistus</i>), EL, NL (<i>schoolexamen</i>), PT, IS
Το σχολείο με εξωτερική επίπτωση	DE (σε κάποια <i>Länder</i>), IT, AT, LI
Εξωτερικό/ή φορέα/αρχή	BG, DK, DE (σε κάποια <i>Länder</i>), EE (<i>riigieksamitunnistus</i>), EL, FR, IE, IT, CY, LV, LT, LU, HU (<i>Érettségi Bizonyítvány</i>), MT, NL (<i>centraal examen</i>), PL (<i>świadectwo maturalne</i>), PT, RO, SI, SK, FI (<i>Εξέταση Εγγραφής</i>), UK, NO

Όπου προβλέπεται προφορική εξέταση, προετοιμάζεται από

Το σχολείο (εσωτερικά)	BE, CZ (<i>maturitní zkouška</i>), DK, EE (<i>gümnaasiumi lõputunnistus</i>), NL (<i>schoolexamen</i>), PL (<i>świadectwo maturalne</i>), SK (<i>maturitná skúška</i>), IS
Το σχολείο με εξωτερική πιστοποίηση	DE, IT, HU (<i>Érettségi Bizonyítvány</i>), AT, LI, NO
Εξωτερικό/ή φορέα/αρχή	EE (<i>riigieksamitunnistus</i>), FR, IE, IT, LV (για εξετάσεις οργανωμένες σε κεντρικό επίπεδο), LU, MT, RO, SI, UK

Ο τελικός βαθμός απονέμεται από	
Αποκλειστικά τους εκπαιδευτικούς του μαθητή	BE, CZ, EE (<i>gymnaasiumi lõputunnistus</i>), ES, HU (<i>Érvégi Bizonyítvány</i>), PL (<i>świadectwo ukończenia liceum</i>), SK (<i>vysvedčenie</i> και <i>maturitné vysvedčenie</i> – εσωτερικό μέρος), FI (απολυτήριο), SE, IS, TR
Τους εκπαιδευτικούς, αλλά σε συνάρτηση με έναν εξωτερικό βαθμό	BG (βαθμοί 3 τελευταίων ετών + εξέταση), DK (προφορική), DE (αποτελέσματα στο <i>Abitur</i>), EL, CY (βαθμοί χρονιάς + τελική εξέταση), AT, LI, NO (βαθμοί που λήφθηκαν κατά την εκπόνηση εργασίας + εξέταση)
Τους εκπαιδευτικούς, βάσει κριτηρίων που ορίζονται από έναν εξωτερικό φορέα	IT, LV, LT, HU (<i>Középszintű Érettségi Vizsga</i>), NL, PT
Εξωτερικούς εξεταστές	DK (γραπτή), EE (<i>riigieksamitunnistus</i>), FR (<i>jury</i>), IE, IT, LV (για εξετάσεις οργανωμένες σε κεντρικό επίπεδο), LT (στην περίπτωση εξετάσεων οργανωμένων σε κεντρικό επίπεδο), LU, HU (<i>Emelt Szintű Érettségi Vizsga</i>), MT, PL (<i>świadectwo maturalne</i>), RO, SI, SK (<i>maturitné vysvedčenie</i> - εξωτερικό σκέλος), FI (Εξετάσεις Εγγραφής), UK

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα E23)

Δημοκρατία της Τσεχίας: Οι μαθητές λαμβάνουν δύο πιστοποιητικά, ένα με τους βαθμούς από το τελευταίο σχολικό έτος (*vysnědčeni*) και ένα δεύτερο εφόσον περάσουν τις τελικές εσωτερικές εξετάσεις (*maturitní zkouška*). Μόνο το δεύτερο πιστοποιητικό δίνει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Δανία: Το Σχήμα σχετίζεται με το πιστοποιητικό στο τέλος του *Gymnasium*. Στο πιστοποιητικό επίσης αναγράφονται οι βαθμοί της εργασίας του έτους. Το πιστοποιητικό δεν εκδίδεται εάν ο μαθητής αποτύχει στις απολυτήριες εξετάσεις.

Γερμανία: Σε επτά *Länder*, η *Schulaufsichtsbehörde* (εποπτική σχολική αρχή) καθορίζει τα θέματα για την γραπτή εξέταση.

Εσθονία: Οι μαθητές λαμβάνουν δύο πιστοποιητικά, ένα βάσει της δουλειάς τους στο τελικό έτος ή έτη και των αποτελεσμάτων των τελικών εσωτερικών εξετάσεων (*gymnaasiumi lõputunnistus*), και το άλλο βάσει των αποτελεσμάτων των εξωτερικών εθνικών εξετάσεων (*riigieksamitunnistus*). Και τα δύο πιστοποιητικά χρειάζονται για τη συνέχιση των σπουδών.

Ιταλία: Ο Νόμος υπ' αρ. 1 (11 Ιανουαρίου 2007) προβλέπει ότι, αρχής γενομένης από το σχολικό έτος 2006/07, η εξεταστική επιτροπή θα απαρτίζεται κατά το ήμισυ από εκπαιδευτικούς του σχολείου ενώ το άλλο μισό θα απαρτίζεται από εξωτερικούς εκπαιδευτικούς και θα έχει εξωτερικό πρόεδρο.

Ουγγαρία: Στην Ουγγαρία υπάρχουν δύο τύποι πιστοποιητικού. Το πιστοποιητικό για τις εθνικές απολυτήριες εξετάσεις δευτεροβάθμιου σχολείου (*Gimnáziumi Érettségi Bizonyítvány*) απονέμεται βάσει μιας τελικής εξέτασης, η οποία είτε είναι η *középszintű érettségi vizsga* (τυποποιημένη εθνική απολυτήρια εξέταση δευτεροβάθμιου σχολείου) είτε είναι η *emelt szintű érettségi vizsga* (προηγμένη εθνική απολυτήρια εξέταση δευτεροβάθμιου σχολείου). Αυτές οι εξετάσεις είναι γραπτές (καθορίζονται από εξωτερικό φορέα) και προφορικές (καθορίζονται στο σχολείο με εξωτερική πιστοποίηση στην περίπτωση της τυποποιημένης εξέτασης και από εξωτερικό φορέα στην περίπτωση της προηγμένης εξέτασης). Ο τελικός βαθμός απονέμεται από τους εκπαιδευτικούς στο σχολείο βάσει των κριτηρίων που όρισε μια εξωτερική αρχή (τυποποιημένη εξέταση) ή από εξωτερικούς εξεταστές (προηγμένη εξέταση). Στην περίπτωση του πιστοποιητικού που απονέμεται βάσει των βαθμών και της δουλειάς των ετών του ανώτερου δευτεροβάθμιου σχολείου (*Gimnáziumi Bizonyítvány*), ο τελικός βαθμός απονέμεται μόνο από τους εκπαιδευτικούς των μαθητών.

Μάλτα: Σε ορισμένα μαθήματα (τέχνη, Η/Υ, γεωγραφία, πληροφορική και συστήματα γνώσεων), ο τελικός βαθμός περιλαμβάνει βαθμούς που δόθηκαν για την εκπόνηση εργασίας.

Αυστρία: Από το 2014 το γραπτό σκέλος της πιστοποιημένης αξιολόγησης στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται εξωτερική εξέταση για όλους τους εξεταζόμενους.

Πολωνία: Το πιστοποιητικό *świadectwo maturalne*, που δίνει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, απονέμεται βάσει της εξωτερικής εξέτασης *matura* (εγκαινιάστηκε το 2005) και των βαθμών του τελευταίου έτους. Το γραπτό σκέλος της εξέτασης *matura* καθορίζεται από την Κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων, και εξωτερικοί εξεταστές είναι υπεύθυνοι για την αξιολόγηση και βαθμολόγησή του. Όσοι μαθητές δεν επιθυμούν να συμμετέχουν στην εξέταση *matura*, λαμβάνουν το πιστοποιητικό *świadectwo ukończenia liceum*, που βασίζεται μόνο στους βαθμούς και την εργασία του έτους αλλά δεν τους επιτρέπει την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πορτογαλία: Η εξωτερική αξιολόγηση, μέσω εθνικών εξετάσεων, ορίζεται μόνο σε προγράμματα επιστημονικών-ανθρωπιστικών σπουδών σε 4 μαθήματα. Τα Πορτογαλικά είναι υποχρεωτικά για όλα τα προγράμματα. Άλλοι τύποι ανωτέρων δευτεροβάθμιων προγραμμάτων, όπως είναι τα τεχνολογικά, καλλιτεχνικά και επαγγελματικά προγράμματα, περιλαμβάνουν μόνο εξωτερικές εξετάσεις εάν οι μαθητές θέλουν να συνεχίσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σλοβακία: Μετά την απονομή του πιστοποιητικού *vysvedčenie* βάσει των βαθμών της εργασίας τους κατά το τελευταίο σχολικό έτος, οι μαθητές πρέπει να περάσουν τελική εξέταση, που να δίνει πρόσβαση στο απολυτήριο του σχολείου. Οι τελικοί βαθμοί απονέμονται από τους εκπαιδευτικούς τους στο εσωτερικό σκέλος της απολυτήριας εξέτασης, ενώ εξωτερικοί εξεταστές δίνουν ποσοστά και εκατοστημόρια στο εξωτερικό σκέλος.

Φινλανδία: Όλοι οι μαθητές λαμβάνουν πιστοποιητικό του οποίου οι τελικοί βαθμοί εξαγονται βάσει της εργασίας των μαθητών στο ανώτερο δευτεροβάθμιο σχολείο. Οι μαθητές που συμμετέχουν σε εξωτερικές εισαγωγικές εξετάσεις λαμβάνουν το πιστοποιητικό εγγραφής. Και τα δύο πιστοποιητικά δίνουν δικαίωμα πρόσβασης στα πολυτεχνεία, αλλά το πιστοποιητικό εγγραφής απαιτείται για εισαγωγή στο πανεπιστήμιο.

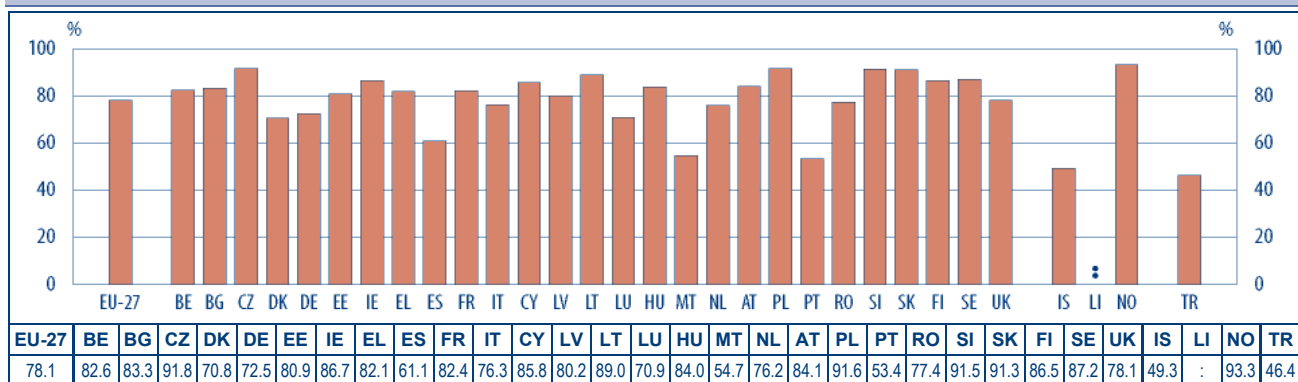
Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Εξωτερικά πιστοποιημένα προσόντα απονέμονται στη βάση ενός μαθήματος. Πιστοποιούνται από ανεξάρτητους φορείς αλλά ρυθμίζονται από την κυβέρνηση. Τα προγράμματα αξιολόγησης αυτών των προσόντων διαφέρουν, ωστόσο πάντα περιλαμβάνουν στοιχεία που καθορίζονται και βαθμολογούνται εξωτερικά είτε στο τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος είτε, στην περίπτωση προγραμμάτων κατά ενότητα, στο τέλος κάθε ενότητας καθώς και στο τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος. Τα προγράμματα αξιολόγησης μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν μία ή περισσότερες εργασίες που ρυθμίζονται εξωτερικά και εκπονούνται κατά τη διάρκεια των δύο ετών του εκπαιδευτικού προγράμματος.

ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ

Η ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΕΧΟΥΝ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πάνω από το 78 % των νέων στην Ευρώπη ηλικίας 20-24 ετών έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία αυτό το ποσοστό ξεπερνά το 90 %. Μόνο στη Μάλτα, την Πορτογαλία, την Ισλανδία και την Τουρκία καταγράφηκαν ποσοστά προσόντων χαμηλότερα του 60 %.

Σχήμα ΣΤ1: Ποσοστό του πληθυσμού στην ηλικιακή ομάδα 20-24 που ολοκλήρωσε τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), 2007

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Κύπρος: Οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο εξωτερικό δεν καλύπτονται από την έρευνα.

Ηνωμένο Βασίλειο: Το επίπεδο 1 του τίτλου *National Vocational Qualifications* (NVQ) και το επίπεδο *Foundation General National Vocational Qualifications* (GNVQ) δεν κατατάσσονται στα προσόντα του επιπέδου ISCED 3.

Ισλανδία και Νορβηγία: Τα στοιχεία προέρχονται από την έρευνα εργατικού δυναμικού του 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Στο παρόν Σχήμα, τα εκπαιδευτικά επίπεδα ορίζονται σύμφωνα με το Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης ή αλλιώς ISCED (βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»). Ως άτομα που έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θεωρούνται εκείνα των οποίων τα υψηλότερα ακαδημαϊκά προσόντα ενδέχεται να κατατάσσονται στα επίπεδα ISCED 3, 4, 5 και 6.

Τα στοιχεία αφορούν σε ένα δείγμα του μόνιμου πληθυσμού κατά τη διεξαγωγή της έρευνας εργατικού δυναμικού (ή ΕΕΔ, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»). Στο δείγμα συγκαταλέγονται άτομα τα οποία σπούδασαν σε χώρα άλλη από εκείνη όπου διαμένουν σήμερα. Συνεπώς, ο δείκτης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλά την επίδοση των εξεταζόμενων εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Αυτός ο παράγοντας είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε χώρες που γνωρίζουν σημαντική μετανάστευση.

Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από τα γενικά και επαγγελματικά προγράμματα (Σχήμα Β1) που οδηγούν είτε σε απόκτηση προσόντων για την αγορά εργασίας είτε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Από το 2002 έως το 2007 υπήρξε ξεκάθαρη άνοδος στον αριθμό των νέων που κατείχαν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η Μάλτα και η Πορτογαλία παρουσιάζουν μια σημαντική θετική τάση καθώς το ποσοστό των νέων με ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανέβηκε κατά 15,7 % και 9 % αντίστοιχα. Μόνο σε τρεις χώρες (Δανία, Σλοβακία και Ισπανία) υπήρχαν πάνω από 2 % λιγότεροι μαθητές με προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ηλικιακή ομάδα 20-24 ετών από το 2002.

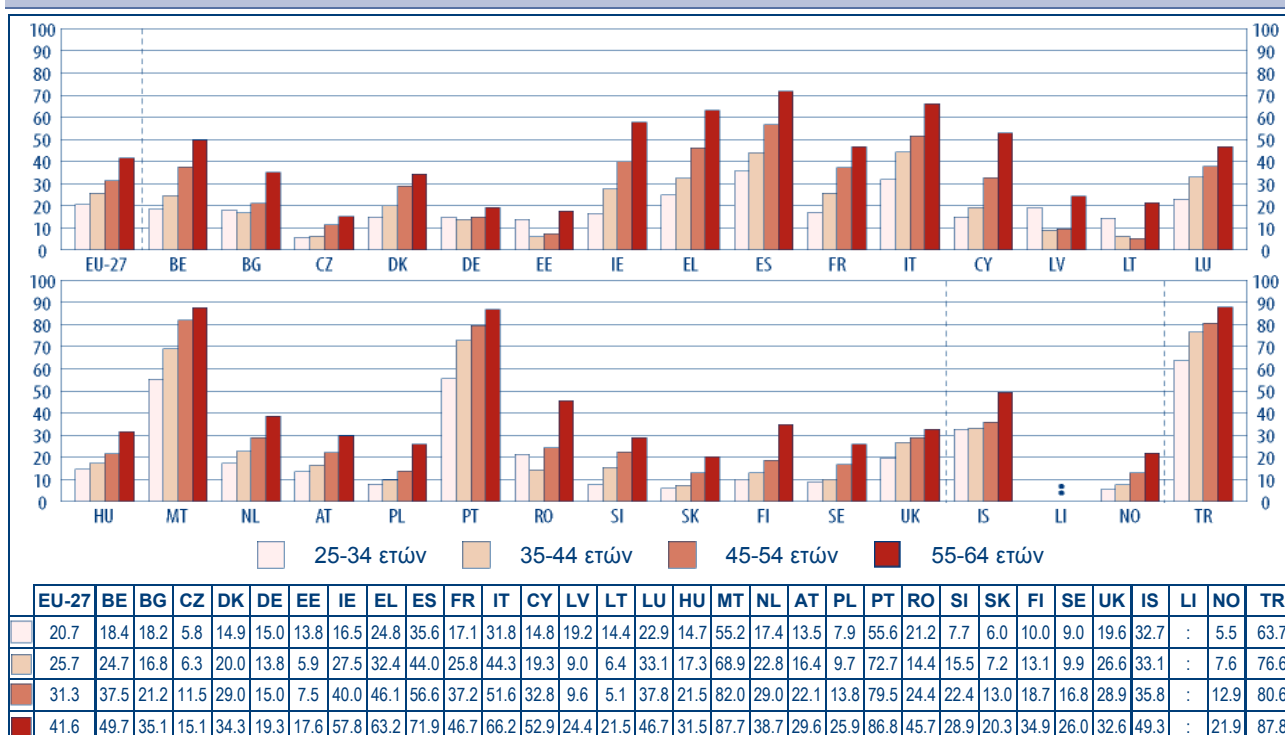
Αυτό το γεγονός εξηγεί επίσης εν μέρει γιατί το ποσοστό των νέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα Γ15) δεν σχετίζεται άμεσα με το ποσοστό εκείνων που έχουν προσόντα επιπέδου ISCED 3, καθώς εκείνοι με προσόντα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο επίπεδο ISCED 3Γ, το οποίο οδηγεί κατευθείαν στην αγορά εργασίας ή περαιτέρω σπουδές στο επίπεδο ISCED 4 δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να ενταχθούν απευθείας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Παρά τη γενική βελτίωση στο επίπεδο εκπαίδευσης των νέων, μείζονες διακυμάνσεις εμμένουν από χώρα σε χώρα όταν λαμβάνεται υπ' όψιν ολόκληρος ο πληθυσμός. Μολαταύτα, μόνο σε δύο ευρωπαϊκές χώρες, τη Μάλτα και την Πορτογαλία, λιγότερο από τα μισά μέλη της ηλικιακής ομάδας 25-64 κατέχουν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΟΙ ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΟ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΕΙ ΤΗΝ ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κατά μέσο όρο, οι άνθρωποι σε νεαρότερες ηλικιακές ομάδες (μεταξύ 25-34 ετών) εμφανίζονται να κατέχουν καλύτερα προσόντα από τους μεγαλύτερους. Στις περισσότερες χώρες, το ποσοστό των ατόμων χωρίς προσόντα έστω ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αυξάνεται στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες.

Σχήμα ΣΤ2: Ποσοστό του πληθυσμού χωρίς έστω ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), ανά ηλικιακή ομάδα, 2007

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Ηνωμένο Βασίλειο: Το επίπεδο 1 του τίτλου *National Vocational Qualifications* (NVQ) και το επίπεδο *Foundation General National Vocational Qualifications* (GNVQ) δεν κατατάσσονται στα προσόντα του επιπέδου ISCED 3.

Ισλανδία και Νορβηγία: Τα στοιχεία προέρχονται από την έρευνα εργατικού δυναμικού του 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Στο παρόν Σχήμα, τα εκπαιδευτικά επίπεδα ορίζονται σύμφωνα με το Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης ή αλλιώς ISCED (βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»). Τα άτομα που δεν κατέχουν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχούν σε εκείνους που στην καλύτερη περίπτωση ολοκλήρωσαν τα επίπεδα ISCED 0-2. Για σχεδόν όλες τις χώρες, τα στοιχεία αναφέρονται στο δεύτερο τρίμηνο του έτους. Εξαιρέση αποτελούν η Γερμανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο με στοιχεία από διαφορετικά τρίμηνα ή μέσους όρους.

Τα στοιχεία αφορούν σε ένα δείγμα του μόνιμου πληθυσμού κατά τη διεξαγωγή της έρευνας εργατικού δυναμικού (ή ΕΕΔ, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»). Στο δείγμα συγκαταλέγονται άτομα τα οποία σπούδασαν σε χώρα άλλη από εκείνη όπου διαμένουν σήμερα. Συνεπώς, ο δείκτης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλά την επίδοση των εξεταζόμενων εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Αυτός ο παράγοντας είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε χώρες που γνωρίζουν σημαντική μετανάστευση.

Στο σύνολο όλων των ηλικιακών ομάδων, το ποσοστό όσων δεν κατέχουν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Μάλτα, την Πορτογαλία και την Τουρκία ήταν διπλάσιο από τον μέσο όρο της ΕΕ-27.

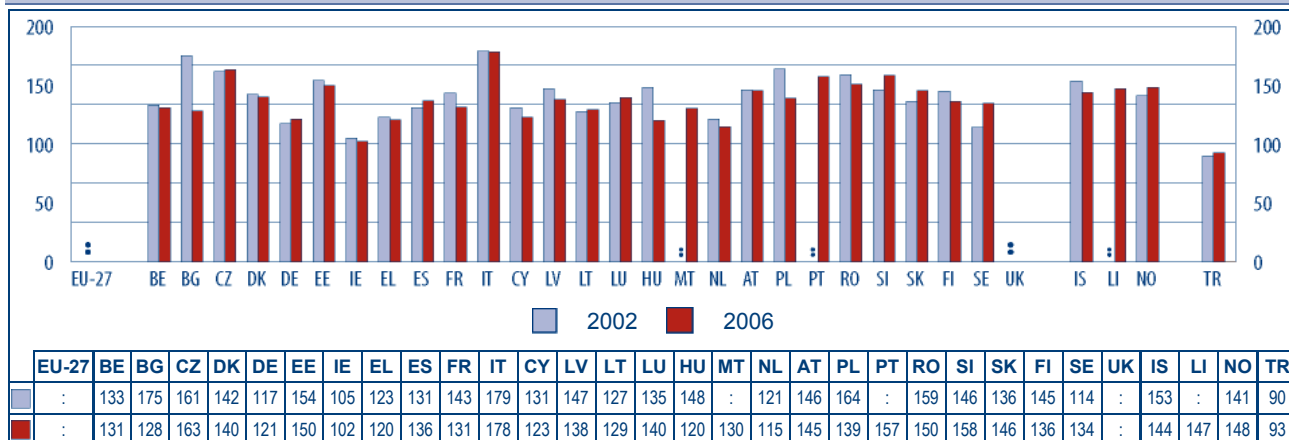
Στη διάρκεια του 2007, περίπου 20 % των νέων ηλικίας 25-34 στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είχαν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε σύγκριση με 41,6 % των ανθρώπων ηλικίας 55-64. Το ποσοστό των νέων χωρίς προσόντα κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (20,7) σε πολλά κράτη μέλη στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, ιδιαίτερα στη Δημοκρατία της Τσεχίας (5,8 %) και τη Σλοβακία (6 %). Τα επίπεδα προσόντων των νέων βελτιώθηκαν κυρίως μεταξύ 2002 και 2007 στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Ισπανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Μάλτα κατέγραψε την πιο σημαντική μείωση στους αριθμούς των νέων με προσόντα μόνο κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα τελευταία πέντε χρόνια, με πτώση περίπου 15 ποσοστιαίων μονάδων για τα άτομα ηλικίας 25-34. Η βελτίωση είναι πολύ λιγότερο εντυπωσιακή σε χώρες όπου τα επίπεδα ήταν ήδη σχετικά υψηλά. Αντίθετα, οι αριθμοί των νέων που κατείχαν μόνο κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε την αντίστοιχη περίοδο σε έξι χώρες της ΕΕ, δηλαδή στη Γερμανία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και τη Σουηδία (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*).

Στη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία και σε μικρότερο βαθμό στη Γερμανία, το ποσοστό των ανθρώπων χωρίς ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ήταν υψηλότερο από την ηλικιακή ομάδα 35-44. Για κάποιες χώρες αυτό μπορεί να οφείλεται εν μέρει στις αλλαγές που αυτές οι χώρες γνώρισαν με τη μετάβασή τους στην οικονομία της αγοράς η οποία ανάγκασε κάποιους μαθητές να εγκαταλείψουν το σχολείο μόλις ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΤΡΕΣ, ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΤΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2006, ο αριθμός των γυναικών που κατείχαν προσόντα γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο αριθμό των αντρών σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, με μόνη εξαίρεση την Τουρκία.

Σχήμα ΣΤ3: Αριθμός γυναικών για κάθε 100 άντρες που απέκτησαν προσόντα γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2002-2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματική σημείωση

Δανία, Γαλλία και Αυστρία: Τα στοιχεία αφορούν στο 2001 και το 2006.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα ΣΤ3)

Ο λόγος του αριθμού των νεαρών γυναικών για κάθε 100 νεαρούς άντρες με ακαδημαϊκά προσόντα εξάγεται διαιρώντας τον αριθμό των νεαρών γυναικών που ολοκληρώνουν επιτυχώς την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τον αντίστοιχο αριθμό των νεαρών αντρών. Το αποτέλεσμα πολλαπλασιάζεται επί του 100. Οι όροι που διέπουν την επιτυχή ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) καθορίζονται σύμφωνα με εθνικά κριτήρια.

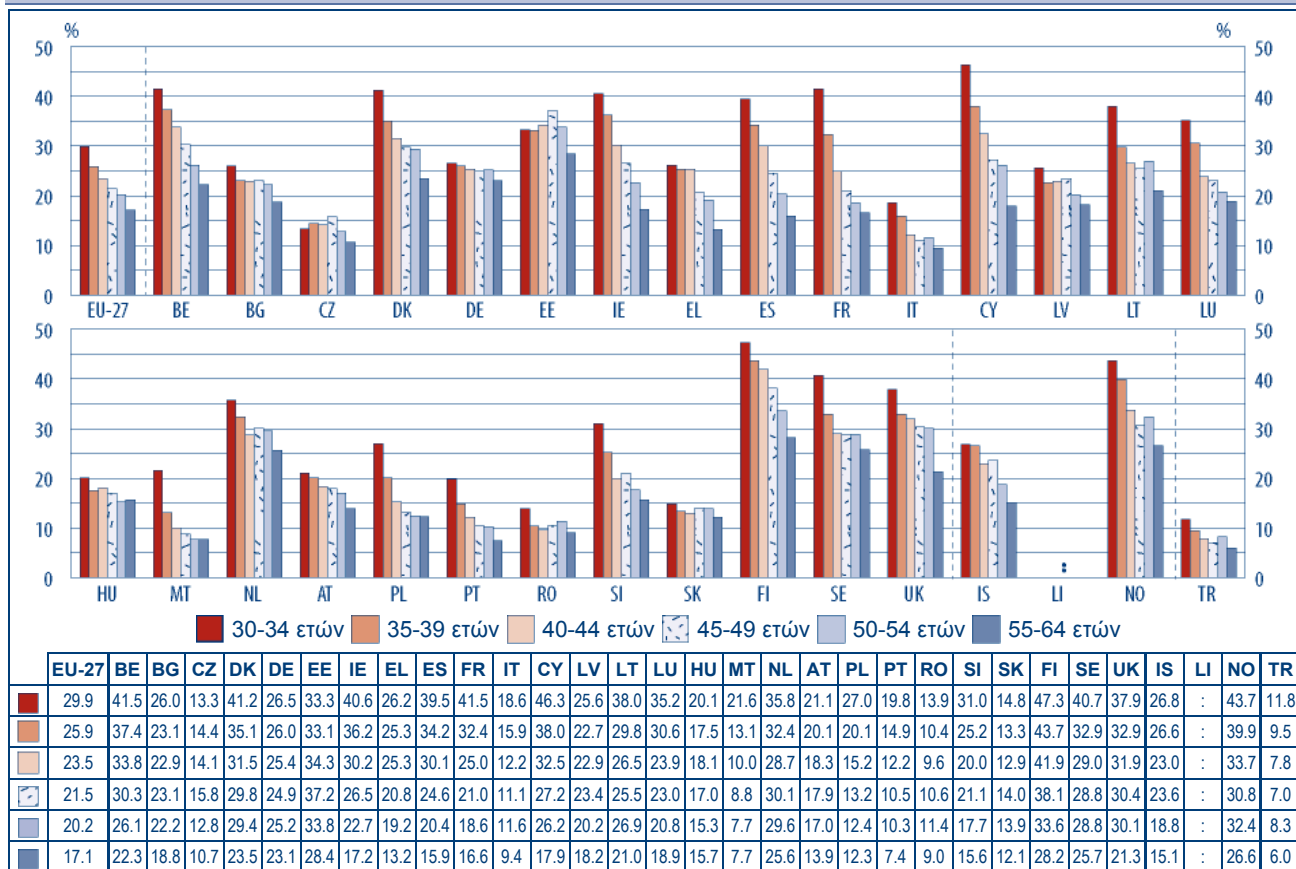
Μεταξύ του 2002 και του 2006, η κατάσταση φάνηκε να αλλάζει λίγο στις πλείστες χώρες, με τη μέση αναλογία να παραμένει, κατά το μάλλον ή ήττον, στα ίδια επίπεδα. Ωστόσο, αυτό δεν οφείλεται τόσο στη γενική σταθερότητα όσο στις αντίρροπες τάσεις στους κόλπους της ΕΕ. Στην ουσία, στα μισά κράτη μέλη για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, αυτή η αναλογία κατέγραψε μείωση, ενώ στα άλλα μισά κράτη κατέγραψε αύξηση. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Βουλγαρία, η Ουγγαρία και η Πολωνία γνώρισαν γοργή μείωση στον αριθμό των γυναικών που απέκτησαν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, ο αριθμός των γυναικών με αυτό το επίπεδο προσόντων σε αυτές τις χώρες είναι ακόμα υψηλότερος από τον αριθμό των αντρών.

Το υψηλό ποσοστό γυναικών είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτο στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία όπου τουλάχιστον τρεις γυναίκες για κάθε δύο άντρες κατέχουν προσόντα γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΔΙΠΛΑΣΙΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΝΕΑΡΟΤΕΡΩΝ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΚΑΤΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΟΝΤΑ — ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ —

Το ποσοστό των ατόμων που ανήκουν στις νεαρότερες ηλικιακές ομάδες και τα οποία έχουν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό των μελών των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων. Το 2007, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σχεδόν το 30 % των ατόμων 30-34 ετών κατείχαν πτυχιακά ή μεταπτυχιακά προσόντα, σε σύγκριση με περίπου 17 % της ηλικιακής ομάδας 55-64.

Σχήμα ΣΤ4: Ποσοστό του πληθυσμού που κατέχει προσόντα Γ/βάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) στον πληθυσμό ηλικίας 30-64, ανά ηλικιακή ομάδα, 2007

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματική σημείωση

Ισλανδία: Τα στοιχεία για τους πτυχιούχους αφορούν στο 2006.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία αφορούν σε ένα δείγμα του μόνιμου πληθυσμού κατά τη διεξαγωγή της έρευνας εργατικού δυναμικού (ή ΕΕΔ, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»). Στο δείγμα συγκαταλέγονται άτομα τα οποία σπούδασαν σε χώρα άλλη από εκείνη όπου διαμένουν σήμερα. Συνεπώς, ο δείκτης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλά την επίδοση των εξετασόμενων εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Αυτός ο παράγοντας είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε χώρες που γνωρίζουν σημαντική μετανάστευση.

Σε κάποιες χώρες, υπήρξε αξιοθαύμαστη αύξηση στο ποσοστό των πτυχιούχων από γενιά σε γενιά. Αυτό το ποσοστό ξεπερνά το 60 % των ατόμων 30-34 ετών σε σύγκριση με την ηλικιακή ομάδα 60-64 στη Γαλλία, την Κύπρο, τη Μάλτα και την Πορτογαλία. Στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες η διαφορά μεταξύ νεαρότερων και μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων συγκλίνει με τον μέσο όρο της ΕΕ-27. Μόνο σε τέσσερις χώρες, δηλαδή τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Γερμανία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία, οι διαφορετικές γενιές έχουν περίπου όμοια ποσοστά προσόντων τριτοβάθμιου επιπέδου, αλλά ακόμη και σε αυτές τις χώρες οι νεαρότερες ηλικιακές ομάδες (30-34 ετών) κατέγραψαν μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Παρά την αύξηση στο ποσοστό των νέων με προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, παραμένουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Σε κάποια κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Φινλανδία και Σουηδία) και επίσης στη Νορβηγία πάνω από το 40 % των ατόμων ηλικίας 30-34 κατέχουν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε αντίθεση με το αντίστοιχο ποσοστό που δεν ξεπερνά το 20 % στη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία.

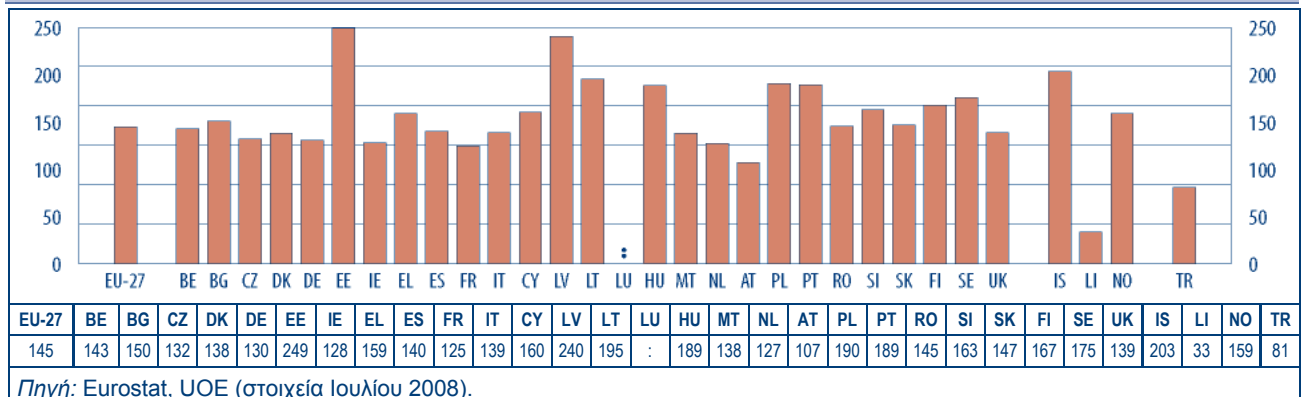
60 % ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Το 2006, περισσότερες γυναίκες, σε σύγκριση με τους άντρες, αποφοίτησαν από την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις χώρες της ΕΕ-27. Στην Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και την Πορτογαλία αυτός ο αριθμός ήταν περίπου διπλάσιος.

Ο αριθμός των γυναικών πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι κατά μιάμιση φορά μεγαλύτερος από τον αριθμό των αντρών σε αρκετές χώρες, όπως τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία. Μόνο στην Τουρκία το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι χαμηλότερο των αντρών.

Στην περίοδο 2002-2006, υπήρχαν περίπου τρεις γυναίκες πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για κάθε δύο άντρες. Αυτή η αναλογία κατέγραψε σταθερή πορεία.

Σχήμα ΣΤ5: Γυναίκες απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) ανά 100 άντρες, 2006

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Δεν περιλαμβάνεται το μικρό ποσοστό κατόχων δεύτερων τίτλων σπουδών στα πλαίσια της μη-πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Εσθονία: Δεν περιλαμβάνονται τα πτυχία σε επίπεδο Master's (ISCED 5A).

Ιταλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι και περαιτέρω τίτλοι σπουδών στο επίπεδο ISCED 5A καθώς και το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Η πλειονότητα των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό και ως εκ τούτου, δεν συνυπολογίστηκαν.

Μάλτα και Πορτογαλία: Τα στοιχεία είναι προσωρινά.

Αυστρία: Τα στοιχεία για το επίπεδο ISCED 5B αφορούν στο 2001.

Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών, ούτε και τα προηγμένα ερευνητικά προγράμματα (ISCED 6).

Επεξηγηματική σημείωση

Ο λόγος του αριθμού των νεαρών γυναικών πτυχιούχων για κάθε 100 άντρες πτυχιούχους εξάγεται διαιρώντας τον συνολικό αριθμό των νεαρών γυναικών που ολοκληρώνουν επιτυχώς την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τον αντίστοιχο αριθμό των νεαρών αντρών. Το αποτέλεσμα πολλαπλασιάζεται επί του 100. Περιλαμβάνονται κανονικά όλοι οι πτυχιούχοι στα επίπεδα ISCED 5A, 5B και 6.

Πτυχιούχοι είναι όσοι απέκτησαν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς για τη συλλογή στοιχείων. Στις περισσότερες χώρες, η περίοδος αναφοράς είναι το ημερολογιακό έτος. Όμως, κάποιες χώρες υιοθετούν το ακαδημαϊκό έτος. Οι όροι που διέπουν την απονομή τίτλων σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζονται σύμφωνα με εθνικά κριτήρια.

Ο αριθμός των πτυχιούχων στο επίπεδο ISCED 6 είναι πολύ μικρότερος από τα επίπεδα 5A και 5B. Η συνολική ισορροπία μεταξύ των φύλων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να κρύβει μερικές σημαντικές αποκλίσεις στα ποσοστά αποφοίτησης μεταξύ των διαφόρων επιπέδων ISCED.

**ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΑΡΑ ΑΝΤΡΩΝ
ΑΠΟΚΤΟΥΝ ΠΤΥΧΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ:
ΣΤΑΘΕΡΗ ΤΑΣΗ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ**

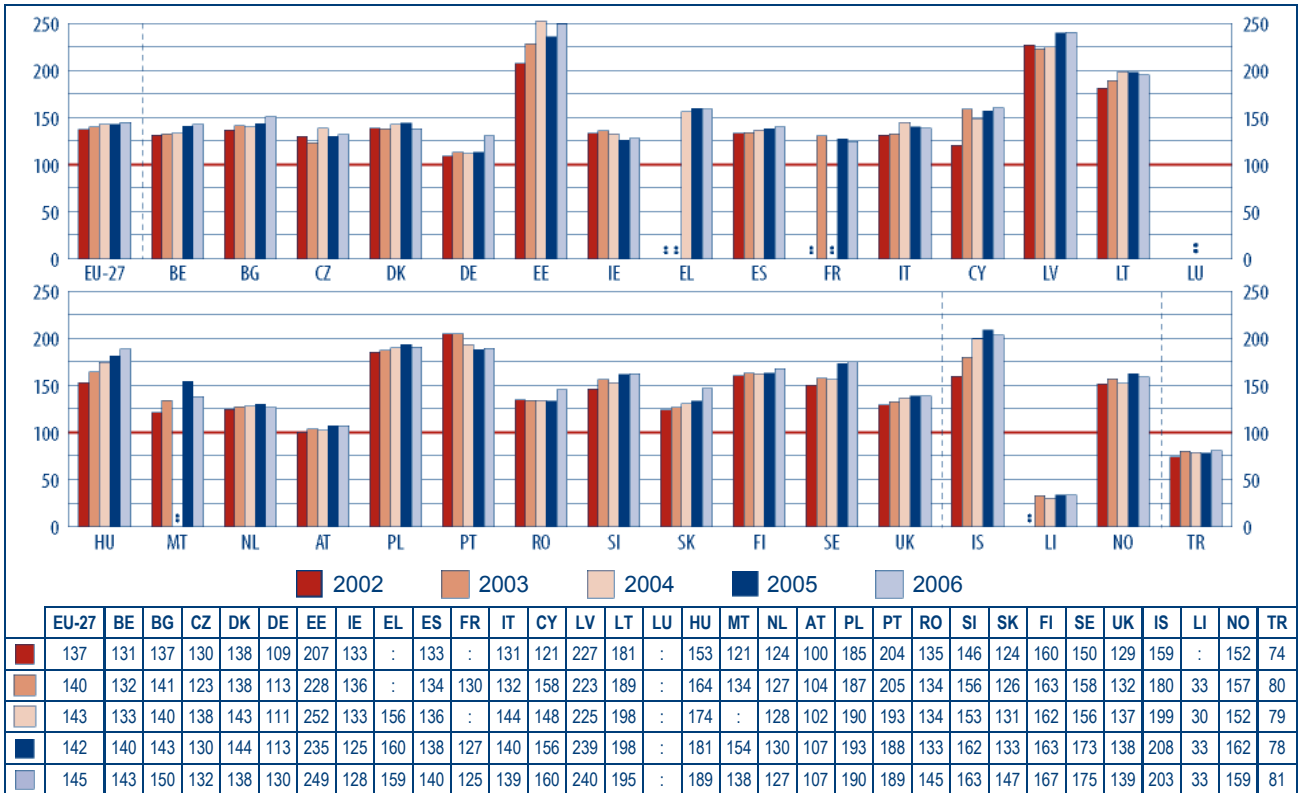
Ήταν ήδη πρόδηλο το 1998 (*Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*) ότι μεγαλύτερος αριθμός γυναικών παρά αντρών είχαν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (εκτός από τη Γερμανία και την Αυστρία). Αυτή η τάση συνεχίστηκε μέχρι το 2002 με αύξηση πάνω από 10 ποσοστιαίες μονάδες στο ποσοστό των γυναικών αποφοίτων σε σύγκριση με τους άντρες ομολόγους τους στην πλειονότητα των χωρών.

Από το 2002 μέχρι το 2006, το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων ήταν πολύ σταθερό αντιστοιχώντας περίπου σε τρεις γυναίκες αποφοίτους για κάθε δύο άντρες. Σε μια ομάδα χωρών (Βέλγιο, Δανία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Φινλανδία και Νορβηγία), ο αριθμός των γυναικών για κάθε 100 άντρες αποφοίτους διαφοροποιήθηκε σχετικά ελάχιστα στη διάρκεια της περιόδου. Ωστόσο, στην Ουγγαρία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία, τη Σουηδία και την Ισλανδία, το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων συνέχισε να αυξάνεται κατά περίπου 5 % ετησίως.

Το 2006, περισσότερες γυναίκες από άντρες αποφοίτησαν από την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία. Η Εσθονία, η Λετονία, η Πολωνία και η Πορτογαλία είναι οι χώρες όπου η διαφορά είναι μεγαλύτερη, με δύο γυναίκες πτυχιούχους να αντιστοιχούν σε έναν άντρα.

Η Ιρλανδία και η Πορτογαλία ήταν οι μοναδικές δύο χώρες για τις οποίες η αναλογία των γυναικών αποφοίτων του 2006 ήταν χαμηλότερη από το 2002. Ωστόσο, η Πορτογαλία εξακολουθεί να είναι μια από τις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά γυναικών αποφοίτων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ-27. Στον αντίποδα, η Βουλγαρία και η Κύπρος, οι μοναδικές δύο χώρες όπου το ποσοστό των γυναικών πτυχιούχων για κάθε 100 άντρες μειώθηκε την περίοδο 1998-2002, αντέστρεψαν την τάση στην περίοδο από το 2002. Πράγματι, μέχρι το 2006 και οι δύο χώρες είχαν σημειώσει αναλογίες υψηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (150 για τη Βουλγαρία και 160 για την Κύπρο).

Σχήμα ΣΤ6: Διακύμανση στον αριθμό των γυναικών ανά 100 άντρες αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6), 2002-2006

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Δεν περιλαμβάνεται το μικρό ποσοστό κατόχων δεύτερων τίτλων σπουδών στα πλαίσια της μη-πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Εσθονία: Δεν περιλαμβάνονται τα πτυχία σε επίπεδο Master's (ISCED 5A) για το 2002.

Ιταλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι και περαιτέρω τίτλοι σπουδών στο επίπεδο ISCED 5A καθώς και το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Η πλειονότητα των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό και ως εκ τούτου, δεν συνυπολογίστηκαν.

Αυστρία: Τα στοιχεία για το επίπεδο ISCED 5B αφορούν στο προηγούμενο έτος.

Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών, ούτε και τα προηγμένα ερευνητικά προγράμματα (ISCED 6).

Ηνωμένο Βασίλειο: Μια αλλαγή στη μεθοδολογία το 2001 περιορίζει τον βαθμό στον οποίο τα στοιχεία του 2001 και του 2002 μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα στοιχεία για το 2000 και νωρίτερα. Αυτή η αλλαγή δεν επηρεάζει την κατανομή των πτυχιούχων βάσει του φύλου. Αντίθετα, επηρεάζει τον συνολικό αριθμό των πτυχιούχων.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο λόγος του αριθμού των νεαρών γυναικών πτυχιούχων για κάθε 100 άντρες πτυχιούχους εξάγεται διαιρώντας τον συνολικό αριθμό των νεαρών γυναικών που ολοκληρώνουν επιτυχώς την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τον αντίστοιχο αριθμό των νεαρών αντρών. Το αποτέλεσμα πολλαπλασιάζεται επί του 100. Περιλαμβάνονται κανονικά όλοι οι πτυχιούχοι στα επίπεδα ISCED 5A, 5B και 6.

Πτυχιούχοι είναι όσοι απέκτησαν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς για τη συλλογή στοιχείων. Στις περισσότερες χώρες, η περίοδος αναφοράς είναι το ημερολογιακό έτος. Όμως, κάποιες χώρες υιοθετούν το ακαδημαϊκό έτος. Οι όροι που διέπουν την απονομή προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζονται σύμφωνα με εθνικά κριτήρια.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα ΣΤ6 – συνέχεια)

Όπου κατέστη δυνατό, αποφεύχθηκε η διπλή καταμέτρηση των στοιχείων μιας χώρας. Ένας φοιτητής ο οποίος αποκτά αρκετούς πτυχιακούς τίτλους στο ίδιο επίπεδο (πρώτο κύκλο του ISCED 5A, δεύτερο κύκλο του ISCED 5A, πρώτο κύκλο του ISCED 5B, δεύτερο κύκλο του ISCED 5B ή ISCED 6), καταμετρήθηκε μόνο μία φορά.

Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος εξάγεται από τα διαθέσιμα ετήσια στοιχεία.

**ΟΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ,
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ» ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ**

ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ —

Το 2006 οι πτυχιούχοι στις «κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες» αντιπροσώπευαν πάνω από το 35 % όλων των πτυχιούχων στην Ευρώπη, ακολουθούμενοι από τους αποφοίτους στον τομέα «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας» με 14,4 % και τους τομείς «μηχανολογία» και «ανθρωπιστικές σπουδές» με λίγο περισσότερο από 12 %. Σε έναν μικρό αριθμό χωρών (Λετονία, Ρουμανία, Σλοβενία και Λιχτενστάιν) οι πτυχιούχοι των «κοινωνικών επιστημών» αντιστοιχούν σχεδόν στους μισούς πτυχιούχους. Σε όλες τις υπόλοιπες χώρες, με μόνη εξαίρεση τη Γερμανία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, τουλάχιστον 25 % από τους κατόχους προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποφοίτησαν σε αυτούς τους τομείς.

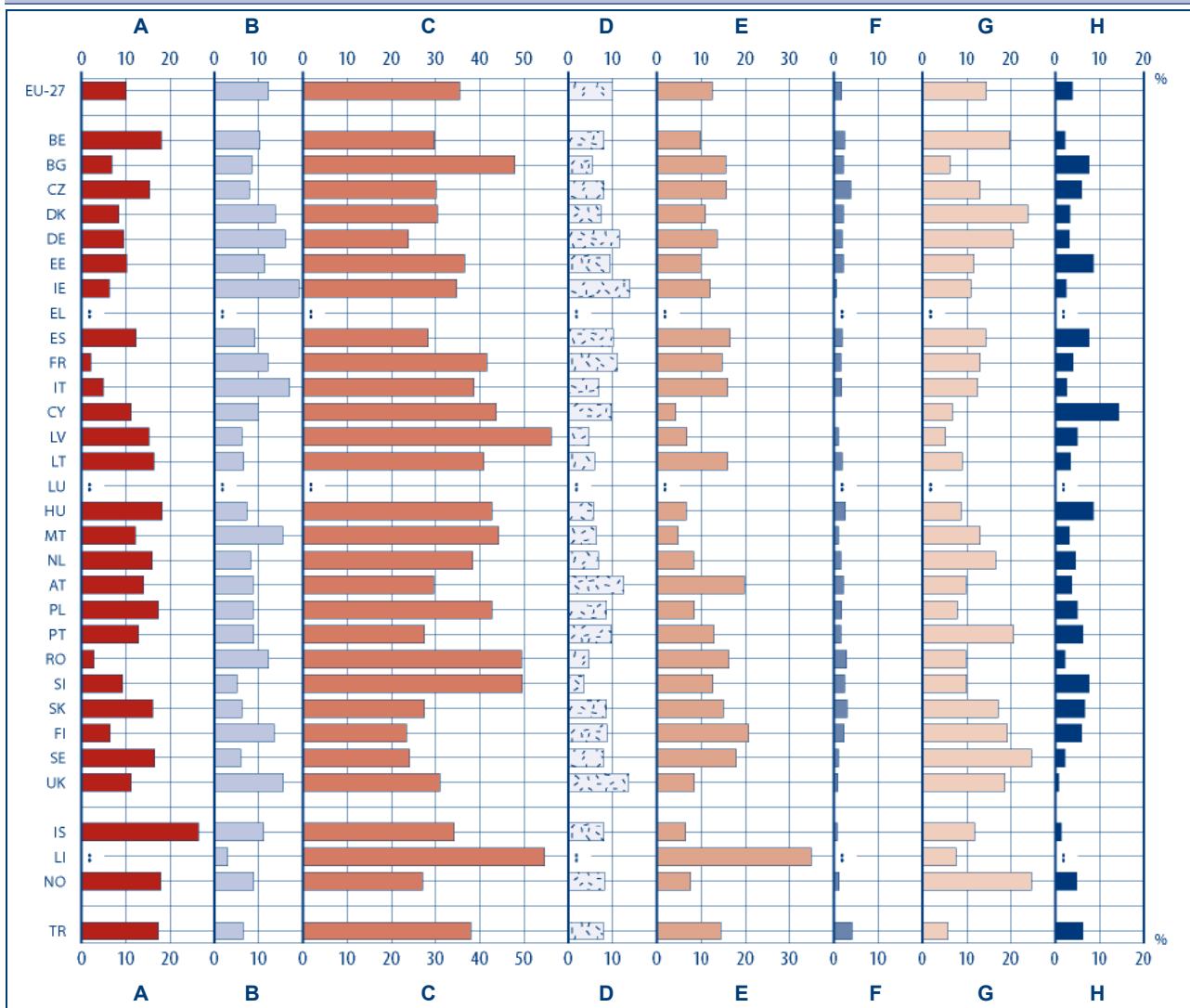
Πέντε κράτη (Δανία, Γερμανία, Πορτογαλία, Σουηδία και Νορβηγία) σημείωσαν πάνω από 20 % αποφοίτους στον τομέα «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας» το 2006. Οι απόφοιτοι στον τομέα «μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές» αντιπροσώπευαν πάνω από 15 % σε δέκα χώρες με υψηλότερη τιμή το 19,7 % για την Αυστρία και το 34,9 % για το Λιχτενστάιν.

Στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών και παρά την αύξηση των αριθμών κατά περίπου 4,5 % ετησίως, η αναλογία πτυχιούχων στον τομέα «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» ανέρχεται μέχρι το 10 % όλων των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρατηρούνται επίσης σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των χωρών. Στη Λετονία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία οι πτυχιούχοι σε αυτούς τους τομείς αναλογούσαν σε λιγότερο από το 5 % του συνόλου, ενώ στην Ιρλανδία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο κατέγραψαν ποσοστά πάνω από το 12 %.

Η σύγκριση του ποσοστού των αποφοίτων σε διαφορετικούς κλάδους μεταξύ 2002 και 2006 (*Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*) παρουσιάζει ελαφρά αύξηση (μεταξύ 4 και 8 μονάδων για την πενταετία) στο ποσοστό των αποφοίτων στον τομέα «κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες» στη Βουλγαρία, τη Δανία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τις Κάτω Χώρες, τη Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά την ίδια περίοδο, μια άλλη ομάδα χωρών (Δημοκρατία της Τσεχίας, Γερμανία, Εσθονία, Ουγγαρία, Μάλτα, Αυστρία, Πολωνία και Πορτογαλία) κατέδειξε τάση αυξανόμενων αριθμών πτυχιούχων στους τομείς «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» και «μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές», αλλά οι ρυθμοί αύξησης ήταν μέτριοι με αύξηση που δεν ξεπερνούσε το 4 % στα ποσοστά αυτών των πτυχιούχων σε σύγκριση με το 2002.

Καθώς ο αριθμός των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε μέχρι το 2006 (Σχήμα Γ13), μπορεί να αναμένεται ότι ο αριθμός των πτυχιούχων επίσης θα συνεχίσει να αυξάνεται τα επόμενα χρόνια. Ωστόσο, είναι σημαντικό να λάβουμε υπ' όψιν την κατανομή αυτών των φοιτητών μεταξύ των διαφόρων πανεπιστημιακών κλάδων (βλ. Σχήμα Γ17) για να προσαρμόσουμε τις προβλέψεις που αφορούν στους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους διάφορους τομείς.

Σχήμα ΣΤ7: Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) ανά τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης, 2006

A Επιστήμη της αγωγής και κατάρτιση	B Ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες	C Κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες	D Θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική
E Μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές	F Γεωπονική και κτηνιατρική	G Υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας	H Υπηρεσίες

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
A	10.1	18.0	6.9	15.4	8.4	9.6	10.2	6.3	:	12.3	2.1	4.9	11.2	15.2	16.4	:	18.1	12.1	15.9	13.9	17.3	12.9	2.8	9.2	16.1	6.5	16.5	11.2	26.5	:	17.9	17.4
B	12.2	10.2	8.4	7.9	13.8	16.0	11.5	19.1	:	9.2	12.1	17.0	10.0	6.2	6.7	:	7.4	15.5	8.2	8.7	8.7	8.8	12.2	5.1	6.3	13.5	6.0	15.7	11.2	3.0	8.8	6.5
C	35.4	29.6	47.9	30.2	30.4	23.9	36.6	34.8	:	28.3	41.6	38.7	43.7	56.1	40.9	:	42.7	44.2	38.3	29.6	42.6	27.4	49.4	49.6	27.4	23.4	24.1	31.0	34.1	54.6	27.1	37.9
D	9.9	8.0	5.3	8.0	7.2	11.5	9.4	13.8	:	10.1	11.1	6.8	9.7	4.6	5.9	:	5.6	6.3	6.8	12.5	8.5	9.7	4.6	3.5	8.6	8.7	7.9	13.6	8.0	:	8.2	7.8
E	12.5	9.8	15.6	15.7	10.9	13.6	9.9	12.1	:	16.5	14.7	15.9	4.2	6.8	15.9	:	6.5	4.8	8.3	19.7	8.4	12.9	16.2	12.7	15.0	20.7	17.9	8.4	6.4	34.9	7.5	14.4
F	1.7	2.4	2.1	3.8	2.1	1.9	2.2	0.6	:	1.8	1.5	1.7	0.2	1.0	1.8	:	2.6	1.0	1.5	2.1	1.7	1.6	2.8	2.4	2.9	2.3	1.0	0.9	0.7	:	1.1	4.0
G	14.4	19.8	6.2	13.1	23.8	20.5	11.6	11.0	:	14.3	13.0	12.4	6.7	5.2	9.0	:	8.6	13.0	16.5	9.9	7.8	20.6	9.9	9.9	17.1	19.1	24.6	18.6	11.7	7.6	24.6	5.7
H	3.9	2.2	7.7	5.9	3.3	3.2	8.6	2.4	:	7.6	3.9	2.6	14.3	4.9	3.5	:	8.5	3.1	4.5	3.7	5.0	6.2	2.2	7.7	6.7	6.0	2.1	0.8	1.4	:	4.8	6.3

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα ΣΤ7)

ΕΕ-27: Ο μέσος όρος για την ΕΕ-27 εκτιμήθηκε από τη Eurostat.

Βέλγιο (BE nl): Δεν περιλαμβάνεται το μικρό ποσοστό κατόχων δεύτερων τίτλων σπουδών στα πλαίσια της μη-πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Εσθονία: Δεν περιλαμβάνονται τα πτυχία σε επίπεδο Master's (ISCED 5A).

Ιταλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι και περαιτέρω τίτλοι σπουδών στο επίπεδο ISCED 5A καθώς και το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Η πλειονότητα των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό και ως εκ τούτου, δεν συνυπολογίστηκαν.

Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών, ούτε και τα προηγμένα ερευνητικά προγράμματα (ISCED 6).

Επεξηγηματική σημείωση

Αυτός ο δείκτης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των πτυχιούχων σε έναν δεδομένο τομέα με τον συνολικό αριθμό των πτυχιούχων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το αποτέλεσμα πολλαπλασιάζεται επί του 100. Στον παρονομαστή δεν περιλαμβάνεται ο αριθμός των πτυχιούχων σε «άγνωστους τομείς σπουδών».

Πτυχιούχοι είναι όσοι απέκτησαν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς για τη συλλογή στοιχείων. Στις περισσότερες χώρες, η περίοδος αναφοράς είναι το ημερολογιακό έτος. Όμως, κάποιες χώρες υιοθετούν το ακαδημαϊκό έτος. Οι όροι που διέπουν την απονομή προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζονται σύμφωνα με εθνικά κριτήρια.

Λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι πτυχιούχοι στα επίπεδα ISCED 5A και 5B (πρώτος και δεύτερος κύκλος), καθώς και στο επίπεδο ISCED 6.

ΠΟΛΛΟΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΙΝΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΑΛΛΑ ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ**— ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΥΠΕΡΤΕΡΟΥΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ —**

Σε όλες τις χώρες, διακρίνεται εύκολα η αριθμητική υπεροχή των γυναικών έναντι των αντρών πτυχιούχων στους τομείς «επιστήμη της αγωγής», «ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες», «κοινωνικές οικονομικές και νομικές σπουδές» και «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας».

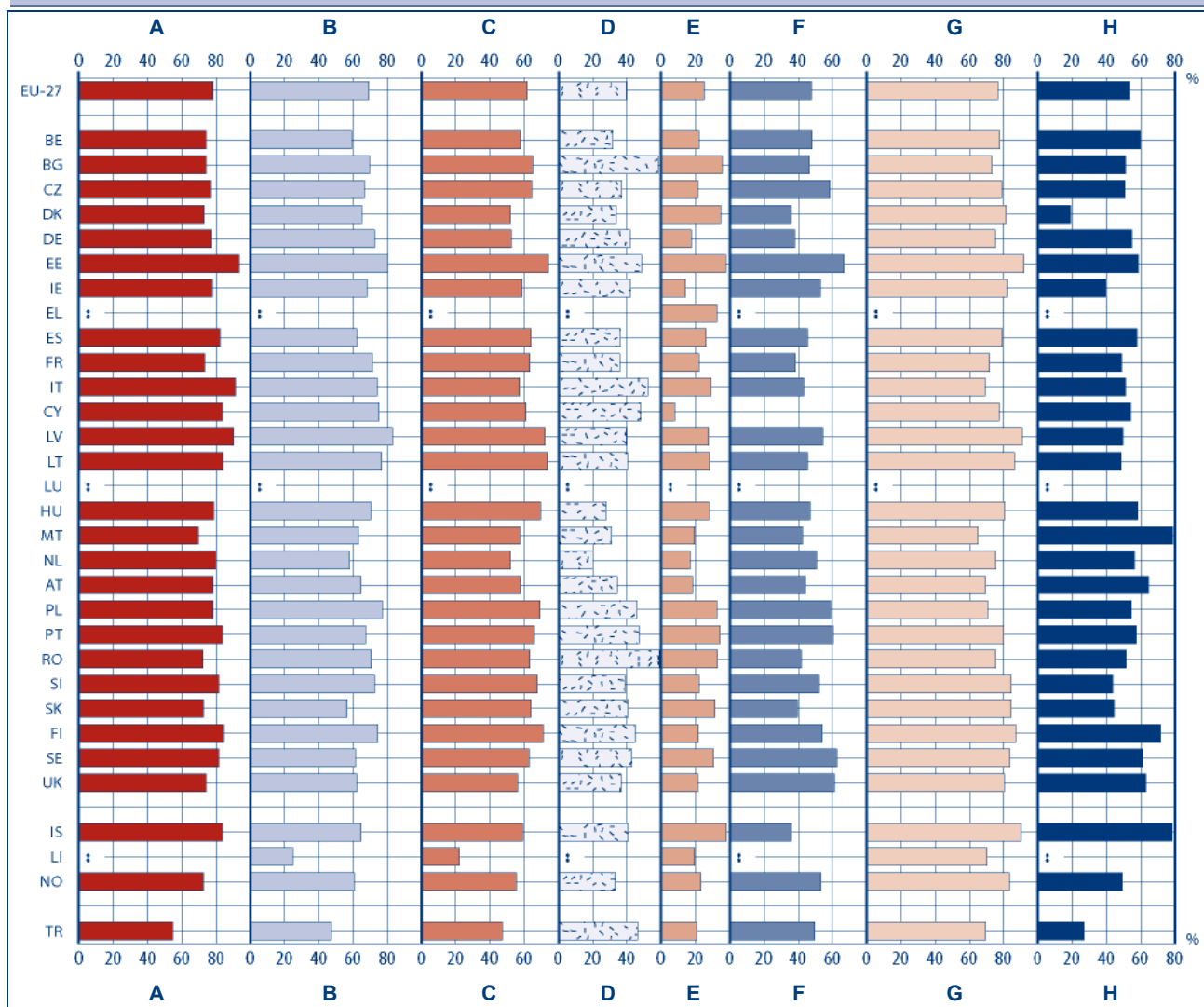
Τουλάχιστον 70 % των πτυχιούχων στον τομέα «επιστήμη της αγωγής» είναι γυναίκες, με εξαίρεση τη Μάλτα και την Τουρκία με 69 % και 54 % αντίστοιχα. Στην Εσθονία, την Ιταλία και τη Λετονία, το ποσοστό των γυναικών ξεπερνά το 90 %. Ένας μεγαλύτερος αριθμός γυναικών είναι επίσης εμφανής στον τομέα «υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας», όπου η αναλογία τους υπερβαίνει το 75 % των πτυχιούχων στη μεγάλη πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών. Στην Εσθονία, τη Λετονία και την Ισλανδία ο αριθμός των γυναικών πτυχιούχων σε αυτόν τον τομέα φτάνει το 90 %.

Οι τομείς «ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες» και «κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες» παρουσιάζουν παρόμοια πορεία το 2006 καθώς, και στους δύο τομείς, ο μέσος όρος της ΕΕ-27 δείχνει ότι πάνω από 60 % των πτυχιούχων είναι γυναίκες. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες σημαντικές εθνικές διακυμάνσεις ειδικότερα στον τομέα «κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες». Στην Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Φινλανδία οι γυναίκες ξεπερνούν το 70 % των πτυχιούχων στις «κοινωνικές επιστήμες», ενώ στη Δανία, τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες παρατηρείται σχετική ισορροπία μεταξύ αντρών και γυναικών πτυχιούχων.

Δεδομένου ότι σχεδόν παντού, περισσότεροι άντρες παρά γυναίκες σπουδάζουν «μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές» και «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» (Σχήμα Γ18), αυτή η πραγματικότητα αντικατοπτρίζεται και στις στατιστικές για τους πτυχιούχους σε αυτούς τους τομείς. Ο μέσος όρος της ΕΕ-27 δείχνει ότι πάνω από το 75 % αυτών των πτυχιούχων είναι άντρες. Ωστόσο, στη Βουλγαρία, τη Δανία, την Εσθονία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία και, σε μικρότερο βαθμό, στην Ελλάδα, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Σλοβενία, υπήρχαν πάνω από 30 % γυναίκες απόφοιτοι στη «μηχανολογία». Ο άλλος τομέας με σαφή αριθμητική επικράτηση των αντρών πτυχιούχων είναι οι «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική». Με εξαίρεση τις Κάτω Χώρες – όπου 80 % των πτυχιούχων είναι άντρες – το ποσοστό των αντρών πτυχιούχων σε αυτό τον τομέα ποτέ δεν ξεπερνά το 75 %. Οι χώρες όπου υπάρχει μεγαλύτερη ισορροπία μεταξύ των φύλων σε αυτόν τον τομέα είναι η Βουλγαρία, η Ιταλία και η Ρουμανία.

Τέλος, μια ενδιαφέρουσα εξέλιξη διαφαίνεται στον τομέα «υπηρεσίες» όπου ο μέσος αριθμός των γυναικών αποφοίτων στις χώρες της ΕΕ-27 είναι περίπου 55 %. Μεταξύ των ετών 2002 και 2006, η Εσθονία, η Ιταλία, η Κύπρος, η Λετονία, η Ουγγαρία, η Μάλτα και η Αυστρία, κατέγραψαν σημαντική αύξηση των γυναικών αποφοίτων σε αυτόν τον τομέα. Μάλιστα η αύξηση σε κάποιες από αυτές τις χώρες έφτασε πάνω από το 5 % ετησίως.

Σχήμα ΣΤ8: Ποσοστό τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) που απονεμήθηκαν σε γυναίκες, ανά τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης, 2006

A Επιστήμη της αγωγής και κατάρτιση **B** Ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες **C** Κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες **D** Θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική

E Μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές **F** Γεωπονική και κτηνιατρική **G** Υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας **H** Υπηρεσίες

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
A	78.5	74.0	74.3	77.3	73.2	77.7	93.7	77.8	:	82.6	73.4	91.5	84.0	90.1	84.2	:	78.7	69.8	80.1	78.1	78.3	84.0	72.2	81.8	72.9	84.6	81.8	74.3	83.9	:	72.6	54.9
B	69.3	59.3	69.5	66.5	65.1	72.7	80.6	68.0	:	62.3	71.7	74.2	75.3	83.2	76.8	:	70.5	63.4	58.0	64.7	77.2	67.4	70.6	72.7	56.6	74.6	61.3	62.3	64.6	25.0	60.8	47.3
C	61.8	58.0	64.9	64.3	52.2	52.5	74.2	58.7	:	63.8	63.2	57.4	61.1	72.0	73.5	:	69.5	57.8	51.9	58.1	69.1	66.0	63.2	67.7	63.8	71.1	62.8	56.1	59.1	22.2	55.4	47.0
D	39.7	31.8	58.2	37.1	33.4	41.8	48.5	42.1	:	36.0	35.9	52.3	48.0	39.5	40.4	:	27.9	31.0	20.2	34.2	45.8	46.8	58.8	38.9	40.7	44.6	43.0	36.7	40.6	:	33.3	46.4
E	47.1	22.1	35.5	21.1	34.6	17.5	37.5	14.3	32.5	26.3	21.9	29.2	8.0	27.6	28.3	:	27.8	19.4	16.9	18.3	32.4	34.3	32.9	22.1	31.4	21.7	30.6	21.2	37.9	19.6	23.1	20.7
F	25.6	48.2	46.3	58.5	35.7	38.0	66.8	52.8	:	45.4	38.3	43.3	0.0	54.5	45.4	:	46.8	42.3	50.7	44.4	58.7	60.4	41.6	52.9	39.5	54.1	62.7	60.9	36.0	:	53.3	49.5
G	76.4	77.6	73.2	78.8	81.5	75.0	91.8	81.7	:	79.0	71.7	68.9	77.3	90.6	86.2	:	80.4	64.9	75.3	69.4	70.6	79.7	75.3	84.3	84.3	86.9	83.6	80.1	90.0	70.0	83.4	69.3
H	53.4	60.1	51.1	50.8	19.1	54.8	58.4	39.9	:	57.9	48.7	51.0	53.9	49.7	48.6	:	58.1	78.6	56.3	64.4	54.4	57.5	51.6	43.5	44.5	71.7	61.3	62.9	78.3	:	49.0	26.6

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Σχήμα ΣΤ8)

ΕΕ-27: Ο μέσος όρος για την ΕΕ-27 εκτιμήθηκε από τη Eurostat.

Βέλγιο (BE nl): Δεν περιλαμβάνεται το μικρό ποσοστό κατόχων δεύτερων τίτλων σπουδών στα πλαίσια της μη πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Εσθονία: Δεν περιλαμβάνονται τα πτυχία σε επίπεδο Master's (ISCED 5A).

Ιταλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι και περαιτέρω τίτλοι σπουδών στο επίπεδο ISCED 5A καθώς και το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Η πλειονότητα των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό και ως εκ τούτου, δεν συνυπολογίστηκαν.

Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών, ούτε και τα προηγμένα ερευνητικά προγράμματα (ISCED 6).

Επεξηγηματική σημείωση

Αυτός ο δείκτης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των γυναικών πτυχιούχων σε ένα δεδομένο τομέα με τον συνολικό αριθμό των πτυχιούχων στον ίδιο τομέα. Το αποτέλεσμα πολλαπλασιάζεται επί του 100.

Πτυχιούχοι είναι όσοι απέκτησαν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς για τη συλλογή στοιχείων. Στις περισσότερες χώρες, η περίοδος αναφοράς είναι το ημερολογιακό έτος. Όμως, κάποιες χώρες υιοθετούν το ακαδημαϊκό έτος. Οι όροι που διέπουν την απονομή προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζονται σύμφωνα με εθνικά κριτήρια.

Λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι πτυχιούχοι στα επίπεδα ISCED 5A και 5B (πρώτος και δεύτερος κύκλος), καθώς και στο επίπεδο ISCED 6.

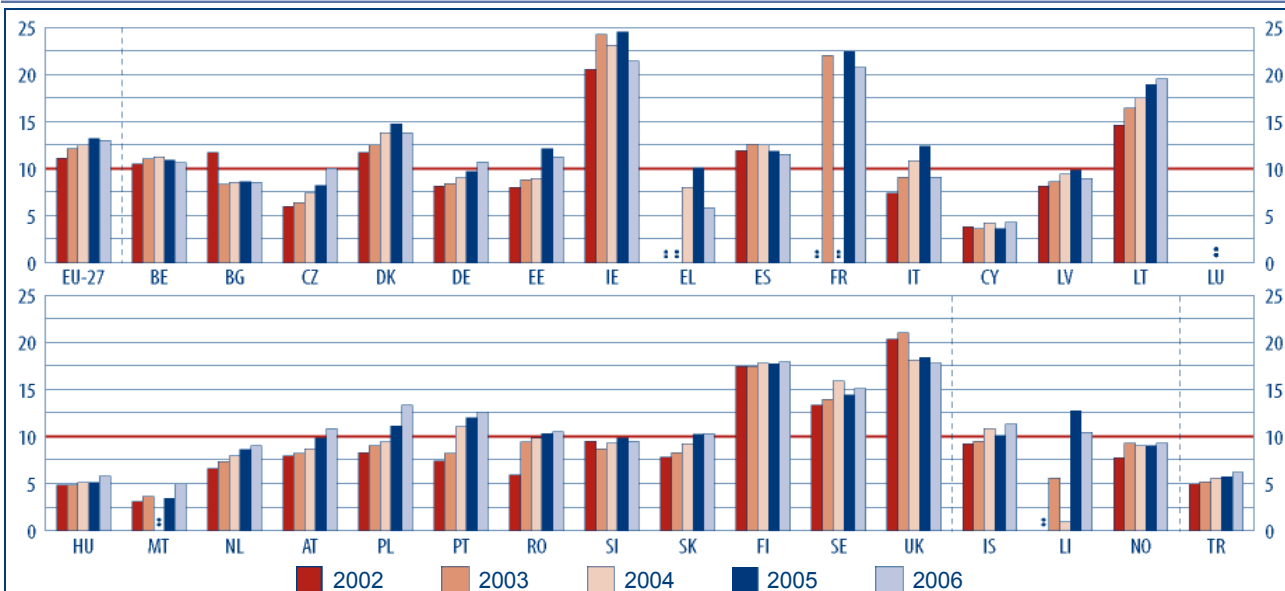
ΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Ο αριθμός των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον κλάδο «επιστήμη και τεχνολογία» ανά 1 000 κατοίκους ηλικίας 20-29 αυξήθηκε στις περισσότερες χώρες στη διάρκεια της περιόδου 2002-2006. Στην ΕΕ, ο αριθμός των πτυχιούχων στον τομέα «επιστήμη και τεχνολογία» ανά 1 000 κατοίκους ηλικίας 20-29 αυξήθηκε από 11 το 2002 σε 13 το 2006.

Το 2006, υπήρχαν μεταξύ 10 και 15 πτυχιούχοι στον τομέα «επιστήμη και τεχνολογία» για κάθε 1 000 κατοίκους ηλικίας 20-29 στις περισσότερες χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία. Ωστόσο, δύο ομάδες χωρών είναι διαμετρικά αντίθετες. Από τη μια μεριά, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία, η Φινλανδία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν πάνω από 15 πτυχιούχους στον κλάδο «επιστήμη και τεχνολογία» για κάθε 1 000 κατοίκους μεταξύ 20 και 29 ετών, ενώ από την άλλη μεριά, Ελλάδα, Κύπρος, Ουγγαρία και Μάλτα έχουν τις χαμηλότερες αναλογίες πτυχιούχων σε αυτόν τον τομέα με μόλις 6 πτυχιούχους ανά 1 000 πολίτες ηλικίας 20-29 ετών. Στη Μάλτα και την Κύπρο αυτά τα ευρήματα εξηγούνται εν μέρει από την περιορισμένη δυνατότητα για πανεπιστημιακές σπουδές σε αυτούς τους τομείς.

Παρά τη γενικά θετική τάση στη διάρκεια της περιόδου, η Δανία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Λετονία γνώρισαν μείωση πάνω από 5 ποσοστιαίες μονάδες στην αναλογία πτυχιούχων «επιστήμης και τεχνολογίας» ανά 1 000 κατοίκους το 2006. Ωστόσο, όλες αυτές οι χώρες (εκτός από την Ιταλία) παραμένουν πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27. Αναλύοντας αυτή την πενταετία (2002-2006), μόνο τέσσερις χώρες (Βουλγαρία, Ισπανία, Σλοβενία και Ηνωμένο Βασίλειο) γνώρισαν μείωση στην αναλογία των πτυχιούχων στον τομέα «επιστήμη και τεχνολογία».

Σχήμα ΣΤ9: Μεταβολές στον αριθμό των αποφοίτων τριτοβάθμιου επιπέδου (ISCED 5 και 6) στον τομέα της επιστήμης και τεχνολογίας ανά 1 000 κατοίκους ηλικίας 20-29, 2002-2006

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
2002	11.1	10.5	11.7	6.0	11.7	8.1	8.0	20.5	:	11.9	:	7.4	3.8	8.1	14.6	:	4.8	3.1	6.6	7.9	8.3	7.4	5.9	9.5	7.8	17.4	13.3	20.3	9.2	:	7.7	5.0
2003	12.1	11.0	8.3	6.4	12.5	8.4	8.8	24.2	:	12.6	22.0	9.1	3.6	8.6	16.4	:	4.8	3.6	7.3	8.2	9.0	8.2	9.4	8.7	8.3	17.4	13.9	21.0	9.5	5.6	9.3	5.2
2004	12.5	11.2	8.5	7.4	13.8	9.0	8.9	23.1	8.0	12.5	:	10.8	4.2	9.4	17.5	:	5.1	:	7.9	8.7	9.4	11.0	9.8	9.3	9.2	17.8	15.9	18.1	10.8	0.9	9.0	5.6
2005	13.2	10.9	8.6	8.2	14.7	9.7	12.1	24.5	10.1	11.8	22.5	12.4	3.6	9.8	18.9	:	5.1	3.4	8.6	9.8	11.1	12.0	10.3	9.8	10.2	17.7	14.4	18.4	10.1	12.7	9.0	5.7
2006	13.0	10.6	8.5	10.0	13.8	10.7	11.2	21.4	5.8	11.5	20.7	9.1	4.3	8.9	19.5	:	5.8	5.0	9.0	10.8	13.3	12.6	10.5	9.5	10.3	17.9	15.1	17.8	11.3	10.4	9.3	6.2

Πηγή: Eurostat, ΥΟΕ (στοιχεία Ιουλίου 2008).

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Δεν περιλαμβάνεται το μικρό ποσοστό κατόχων δευτέρων τίτλων σπουδών στα πλαίσια της μη-πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Εσθονία: Δεν περιλαμβάνονται τα πτυχία σε επίπεδο Master's (ISCED 5A).

Ιταλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι και περαιτέρω τίτλοι σπουδών στο επίπεδο ISCED 5A καθώς και το επίπεδο ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Στον αριθμό των πτυχιούχων δεν συνυπολογίστηκαν οι φοιτητές που αποφοίτησαν στον κλάδο «επιστήμη και τεχνολογία» από ιδρύματα του εξωτερικού. Ωστόσο, καταμετρήθηκαν στον συνολικό πληθυσμό. Ως εκ τούτου, η αναλογία είναι υποτιμημένη.

Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών, ούτε και τα προηγμένα ερευνητικά προγράμματα του επιπέδου ISCED 6.

Επεξηγηματική σημείωση

Αυτός ο δείκτης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των πτυχιούχων όλων των ηλικιών στους τομείς «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» και «μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές» με τον συνολικό πληθυσμό ηλικίας 20-29 ετών. Το αποτέλεσμα πολλαπλασιάζεται επί του 1 000.

Πτυχιούχοι είναι όσοι απέκτησαν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς για τη συλλογή στοιχείων. Στις περισσότερες χώρες, η περίοδος αναφοράς είναι το ημερολογιακό έτος. Όμως, κάποιες χώρες υιοθετούν το ακαδημαϊκό έτος. Οι όροι που διέπουν την απονομή προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζονται σύμφωνα με εθνικά κριτήρια.

Λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι πτυχιούχοι στα επίπεδα ISCED 5A και 5B (πρώτος και δεύτερος κύκλος), καθώς και στο επίπεδο ISCED 6. Ο παρονομαστής αντιστοιχεί στον πληθυσμό που καταγράφηκε την 1^η Ιανουαρίου.

I. Ταξινομήσεις

Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (ISCED 1997)

Το Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (ISCED) συμβάλλει στην εκπόνηση στατιστικών για την εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο και καλύπτει δύο μεταβλητές δια-ταξινόμησης: επίπεδα και τομείς της εκπαίδευσης με συμπληρωματικές διαστάσεις γενικού/επαγγελματικού/προ-επαγγελματικού προσανατολισμού και με προορισμό την εκπαίδευση/αγορά εργασίας. Η τρέχουσα έκδοση, ISCED 97 ⁽¹⁾, διακρίνει επτά εκπαιδευτικά επίπεδα. Εμπειρικά, βάσει του ISCED υπάρχουν αρκετά κριτήρια τα οποία δύνανται να συμβάλουν στην κατάταξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε επίπεδα εκπαίδευσης. Ανάλογα με το επίπεδο και τον τύπο εκπαίδευσης, καθίσταται αναγκαία η καθιέρωση ενός ιεραρχικού συστήματος κατάταξης μεταξύ κύριων και επικουρικών κριτηρίων (τυπικά προσόντα εισαγωγής, ελάχιστες προϋποθέσεις εισαγωγής, κατώτατο ηλικιακό όριο, προσόντα προσωπικού κλπ.).

ISCED 0: Προσχολική εκπαίδευση

Η προσχολική εκπαίδευση ορίζεται ως το αρχικό στάδιο της οργανωμένης διδασκαλίας. Παρέχεται σε πλαίσιο σχολείου ή εκπαιδευτικού κέντρου και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας τουλάχιστον 3 ετών.

ISCED 1: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Η ηλικία έναρξης αυτού του επιπέδου κυμαίνεται μεταξύ 5 και 7 ετών. Αυτή η παροχή είναι υποχρεωτική σε όλες τις χώρες και γενικά έχει τετραετή έως εξαετή διάρκεια.

ISCED 2: Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σε αυτή τη βαθμίδα συνεχίζεται το βασικό πρόγραμμα του πρωτοβάθμιου επιπέδου, αν και η διδασκαλία είναι τυπικά πιο επικεντρωμένη στα γνωστικά αντικείμενα. Συνήθως, το τέλος αυτού του επιπέδου συμπίπτει με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

ISCED 3: Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σε γενικές γραμμές, το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σηματοδοτεί την έναρξη αυτού του επιπέδου. Η ηλικία εισαγωγής είναι τυπικά τα 15 ή 16 έτη. Συνήθως απαιτείται η απόκτηση προσόντων που επιτρέπουν την ένταξη σε αυτό το επίπεδο (ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης) καθώς συνήθως και άλλες ελάχιστες προϋποθέσεις εισαγωγής. Η διδασκαλία συχνά εμβαθύνει περισσότερο στα γνωστικά αντικείμενα σε σχέση με το επίπεδο ISCED 2. Η τυπική διάρκεια του επιπέδου ISCED 3 κυμαίνεται από δύο έως πέντε έτη.

ISCED 4: Μεταδευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια εκπαίδευση

Αυτά τα προγράμματα βρίσκονται μεταξύ ανώτερης δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αποβλέπουν στη διεύρυνση των γνώσεων των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 3. Τυπικό παράδειγμα αυτής της βαθμίδας αποτελούν τα προγράμματα με στόχο την προετοιμασία των μαθητών για σπουδές στο επίπεδο 5, καθώς και τα προγράμματα που σχεδιάζονται για να προετοιμάσουν τους μαθητές για απευθείας ένταξη στην αγορά εργασίας.

ISCED 5: Τριτοβάθμια εκπαίδευση (πρώτο στάδιο)

Η εισαγωγή σε αυτά τα προγράμματα απαιτεί κανονικά την επιτυχή ολοκλήρωση του επιπέδου ISCED 3 ή 4. Αυτή η εκπαιδευτική βαθμίδα περιλαμβάνει προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ακαδημαϊκό προσανατολισμό (τύπος Α) τα οποία έχουν σε μεγάλο βαθμό θεωρητική βάση. Επίσης περιλαμβάνει προγράμματα τριτοβάθμιου επιπέδου με επαγγελματικό προσανατολισμό (τύπος Β) τα οποία είναι τυπικά

(¹) http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=3813_201&ID2=DO_TOPIC

βραχύτερης διάρκειας σε σχέση με τα προγράμματα τύπου Α και είναι σχεδιασμένα για ένταξη στην αγορά εργασίας.

ISCED 6: Τριτοβάθμια εκπαίδευση (δεύτερο στάδιο)

Αυτό το επίπεδο προορίζεται για τριτοβάθμιες σπουδές που οδηγούν στην απόκτηση τίτλου προχωρημένης έρευνας (διδακτορικός τίτλος Ph.D. ή διδακτορική διατριβή).

Ονοματολογία των Στατιστικών Εδαφικών Μονάδων (NUTS)

Βλ. τον Διακομιστή Ταξινομήσεων της Eurostat (RAMON): <http://europa.eu.int/comm/eurostat/ramon>

Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση Επαγγελματών, 1988 (ISCO-88)

Βλ. τον Διακομιστή Ταξινομήσεων της Eurostat (RAMON): <http://europa.eu.int/comm/eurostat/ramon>

II. Ορισμοί

Ενεργός πληθυσμός (οικονομικά ενεργός πληθυσμός/εργατικό δυναμικό): Σύμφωνα με τον ορισμό της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, πρόκειται για το σύνολο των απασχολουμένων και ανέργων ατόμων.

Βασικός μεικτός ετήσιος μισθός: Το ποσό που καταβάλλει ο εργοδότης στη διάρκεια ενός έτους, περιλαμβανομένων των πριμ, αυξήσεων και επιδομάτων, π.χ. τιμαριθμικό επίδομα, 13^{ος} μισθός (όπου ισχύει), επίδομα διακοπών κλπ., εκτός από τις ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές εισφορές των εργοδοτών. Σε αυτό τον μισθό δεν υπολογίζεται οποιαδήποτε φορολογία στην πηγή ή άλλη μισθολογική προσαρμογή ή οικονομικό όφελος (π.χ. σε σχέση με περαιτέρω προσόντα, επαίνους, υπερωρίες ή επιπρόσθετες ευθύνες, γεωγραφική περιοχή ή υποχρέωση διδασκαλίας σε μεικτές ή δύσκολες τάξεις, διαμονή, ιατρική κάλυψη ή μεταφορικά έξοδα).

Κεφαλαιουχική δαπάνη: Στοιχεία που διαρκούν περισσότερο από ένα έτος. Αναφέρεται σε κατασκευές, ανακαινίσεις ή μεγάλες επιδιορθώσεις κτιρίων (ακίνητη περιουσία) καθώς και σε εξοπλισμό, έπιπλα, ηλεκτρονικούς υπολογιστές (κινητή περιουσία). Μικρές δαπάνες κάτω από ορισμένο πάγιο ποσό, ωστόσο, συγκαταλέγονται στις λειτουργικές δαπάνες.

Δημόσιος υπάλληλος: Πρόκειται για τον εκπαιδευτικό που εργοδοτείται από τις δημόσιες αρχές (σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο), βάσει νομοθετικού πλαισίου που διαφέρει από εκείνο που διέπει τις συμβατικές σχέσεις στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Σε διαρθρωμένα συστήματα καριέρας, οι εκπαιδευτικοί διορίζονται εφ' όρου ζωής ως **δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας** από τις αρμόδιες κεντρικές ή περιφερειακές αρχές, όπου αυτές αντιστοιχούν στην ανωτάτου επιπέδου αρχή για την εκπαίδευση.

Ταυτόχρονο μοντέλο: Πρόκειται για πρόγραμμα αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, το οποίο συνδυάζει εξ αρχής τη γενική κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε ένα ή περισσότερα γνωστικά αντικείμενα με τη θεωρητική και πρακτική επαγγελματική κατάρτιση.

Διαδοχικό μοντέλο: Πρόκειται για πρόγραμμα αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών σε δύο στάδια. Οι φοιτητές πρώτα παρακολουθούν σπουδές γενικής εκπαίδευσης προκειμένου να αποκτήσουν πτυχιακό τίτλο σε συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο ή κλάδο σπουδών. Με ή περι το τέλος αυτής της περιόδου σπουδών, εγγράφονται σε ένα πρόγραμμα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, που θα τους επιτρέψει να εργαστούν ως εκπαιδευτικοί.

Τρέχουσες δαπάνες: Αγαθά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους και πρέπει να ανανεώνονται ετησίως. Περιλαμβάνουν τις δαπάνες για το προσωπικό και τα λειτουργικά έξοδα.

Προσχολικά ιδρύματα ή πλαίσια προσανατολισμένα στην εκπαίδευση: Πρόκειται για ιδρύματα ή πλαίσια όπου το προσωπικό (υπεύθυνο για μια ομάδα παιδιών) πρέπει να κατέχει προσόντα στην εκπαίδευση, ασχέτως εάν αυτά τα ιδρύματα ή πλαίσια υπάγονται στο υπουργείο παιδείας.

Απασχολούμενοι: Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, σε αυτή την κατηγορία συγκαταλέγονται τα άτομα που εργάστηκαν με αμοιβή ή κέρδος κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς (έστω και για μία ώρα) ή μολονότι δεν εργάζονταν εκείνη τη συγκεκριμένη περίοδο, είχαν εργασίες από τις οποίες απουσίαζαν προσωρινά. Περιλαμβάνονται και οι εργαζόμενοι σε οικογενειακές επιχειρήσεις.

Υπάλληλοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου: Σύμφωνα με τον ορισμό στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, μια θέση εργασίας δύναται να θεωρηθεί προσωρινή, εάν ο εργοδότης και ο εργαζόμενος συμφωνήσουν ότι η εν λόγω εργασία θα τερματιστεί βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, π.χ. σε καθορισμένη ημερομηνία, με την περάτωση συγκεκριμένου έργου ή την επιστροφή άλλου εργαζομένου που αντικαταστάθηκε προσωρινά. Συνήθως οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου καθορίζουν τους όρους τερματισμού της σύμβασης.

Αρχή πρόσληψης: Πρόκειται για την αρχή που έχει άμεση ευθύνη να διορίζει τους εκπαιδευτικούς, να καθορίζει τους όρους εργασίας τους (σε συνεργασία με άλλους εταίρους, εάν υπάρχουν) και να φροντίζει ώστε αυτοί οι όροι να πληρούνται. Σε αυτά τα πλαίσια περιλαμβάνεται επίσης και η καταβολή των μισθών των εκπαιδευτικών, μολονότι τα κονδύλια γι' αυτό τον σκοπό ενδέχεται να μην πηγάζουν απαραίτητα από τον προϋπολογισμό της αρχής.

Αξιολόγηση των σχολείων ως οντότητες: Αξιολόγηση που εστιάζεται στις δραστηριότητες του προσωπικού χωρίς να επιζητείται η ανάθεση ατομικής ευθύνης σε ένα ή περισσότερα μέλη του εξεταζόμενου σχολείου. Αυτές οι αξιολογήσεις αποβλέπουν στην επόπτευση ή βελτίωση της αποδοτικότητας και των αποτελεσμάτων του σχολείου και τα ευρήματα παρουσιάζονται σε μια συνολική έκθεση που δεν περιλαμβάνει ατομικές αξιολογήσεις. Όταν οι διευθυντές συγκαταλέγονται στα σημεία όπου εστιάζει μια αξιολόγηση η οποία καλύπτει όλες τις σχολικές δραστηριότητες (περιλαμβανομένων και εκείνων για τις οποίες δεν είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι) και τα ευρήματα χρησιμοποιούνται με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των εν λόγω σχολείων, θεωρείται ότι το σχολείο αξιολογείται ως μία οντότητα. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις όπου η σχολική επιτροπή ή το σχολικό συμβούλιο αξιολογούν τους διευθυντές των σχολείων αυστηρά για τις δραστηριότητές τους στους τομείς της διοίκησης του προσωπικού ή της διαχείρισης των πόρων.

Ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών: Συνίσταται στη διαμόρφωση κρίσης για την εργασία των εκπαιδευτικών η οποία συμβάλλει στην καθοδήγηση και τη βοήθεια που παρέχεται στους εκπαιδευτικούς για να βελτιωθούν σε ατομικό επίπεδο. Ο εκπαιδευτικός που υπόκειται σε αξιολόγηση λαμβάνει ατομική προφορική ή γραπτή ενημέρωση.

Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS): Το Σύστημα αποτελούν η Eurostat και τα ινστιτούτα στατιστικής, υπουργεία, φορείς και κεντρικές τράπεζες που συλλέγουν επίσημα στατιστικά στοιχεία στα κράτη μέλη της ΕΕ, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία.

Τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» ή εισαγωγική φάση: Πρόκειται για υποχρεωτική μεταβατική περίοδο μεταξύ της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών και της ένταξής τους στον επαγγελματικό στίβο ως πλήρως κατηρτισμένοι εκπαιδευτικοί. Αυτή η περίοδος θεωρείται ως η τελική φάση της αρχικής κατάρτισης. Αυτή η φάση έχει σημαντική στηρικτική και εποπτική διάσταση και περιλαμβάνει επίσημη αξιολόγηση των διδακτικών ικανοτήτων των υποψηφίων. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι εκπαιδευτικοί δεν είναι ακόμη πλήρως κατηρτισμένοι και συνήθως θεωρούνται «υποψήφιοι» ή «υπό κατάρτιση». Αφιερώνουν σημαντικό χρόνο σε πραγματικό εργασιακό περιβάλλον (ένα σχολείο), όπου διεκπεραιώνουν πλήρως ή μερικώς και επ' αμοιβή τα καθήκοντα που, υπό κανονικές συνθήκες, ανατίθενται σε πλήρως κατηρτισμένους εκπαιδευτικούς.

Οικονομική στήριξη φοιτητών: Σύμφωνα με τον ορισμό του ερωτηματολογίου του UOE, πρόκειται αφ' ενός για χορηγίες και άλλα είδη αρωγής προς τους φοιτητές και αφ' ετέρου για φοιτητικά δάνεια. Η πρώτη κατηγορία θεωρητικά περιλαμβάνει χορηγίες με την αυστηρή αλλά και την ευρύτερη έννοια του όρου (π.χ. αρχικά κεφάλαια, βραβεία κλπ.), την αξία οποιασδήποτε ειδικής βοήθειας προς τους φοιτητές τοις μετρητοίς ή σε είδος (π.χ. δωρεάν μεταφορά ή μειωμένα κόμιστρα στα μέσα δημόσιας μεταφοράς) καθώς και οικογενειακά επιδόματα και φορολογικές ελαφρύνσεις για φοιτητές που είναι εξαρτώμενα τέκνα. Δεν περιλαμβάνονται φορολογικά πλεονεκτήματα. Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από δάνεια – στην παρούσα

έκδοση υπολογίζεται το μεικτό ποσό (δηλαδή, χωρίς να αφαιρούνται αποπληρωμές των δανειοληπτών από προηγούμενα έτη).

Ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα: Δηλώνει πως είτε ο χρόνος που διατίθεται στα διάφορα υποχρεωτικά μαθήματα δεν έχει οριστεί, είτε, πέραν του χρόνου που τους διατίθεται, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προβλέπει ορισμένο αριθμό ωρών που οι μαθητές ή το σχολείο μπορούν να αφιερώσουν σε μαθήματα επιλογής.

Γενική κατάρτιση των εκπαιδευτικών: Γενικά προγράμματα σπουδών και προγράμματα εξειδίκευσης στο/α γνωστικό/ά αντικείμενο/α που οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί θα διδάξουν στο μέλλον. Σκοπός αυτών των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι, επομένως, να παρέχουν στους υπό κατάρτιση εκπαιδευτικούς ενδελεχή γνώση ενός ή περισσοτέρων γνωστικών αντικειμένων και καλές γενικές γνώσεις.

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ): Η τελική αποτίμηση της παραγωγικής δραστηριότητας της παραγωγικής μονάδας μόνιμων κατοίκων.

Ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (ΑΕΕ): Το ΑΕΠ μείον το πρωτογενές εισόδημα που πληρώνει η μονάδα μόνιμων κατοίκων στη μονάδα μη-μόνιμων κατοίκων, συν το πρωτογενές εισόδημα που λαμβάνει η μονάδα μόνιμων κατοίκων από την αλλοδαπή. Αντανακλά την αυξανόμενη διαφορά μεταξύ του ΑΕΠ και του ΑΕΕ στις μικρές ανοικτές οικονομίες, η οποία οφείλεται στον μεγάλο και αυξανόμενο επαναπατρισμό κερδών από υπεράκτιες εταιρείες που εγκατέστησαν τα εργοστάσια παραγωγής τους εκεί.

Ανεργά άτομα: Σύμφωνα με τον ορισμό στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, πρόκειται για τα άτομα που δεν κατατάσσονται ούτε στην κατηγορία «απασχολούμενοι» ούτε στην κατηγορία «άνεργοι».

Εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων: Αξιολόγηση που διεξάγεται από μέλη της σχολικής κοινότητας, δηλαδή άτομα ή ομάδες ατόμων που έχουν άμεση ανάμιξη στις σχολικές δραστηριότητες (όπως ο διευθυντής, το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό και οι μαθητές) ή άμεσο ενδιαφέρον (όπως οι γονείς ή εκπρόσωποι της τοπικής κοινότητας).

Επίπεδο που ολοκληρώθηκε επιτυχώς: Σύμφωνα με τον ορισμό στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, πρόκειται για μια έκφραση που συνδέεται με την απόκτηση πιστοποιητικού ή διπλώματος, στις περιπτώσεις όπου προβλέπεται πιστοποίηση. Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει πιστοποίηση, η επιτυχής ολοκλήρωση συνδέεται με την πλήρη φοίτηση. Στον καθορισμό του υψηλότερου επιπέδου, πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν τόσο η γενική όσο και η επαγγελματική εκπαίδευση/κατάρτιση.

Επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος: Οι σκοποί της επόπτευσης είναι πολλοί και περιλαμβάνουν και εκείνους της ενδελεχούς εξέτασης του συστήματος, της αναφοράς για την ποιότητά του και της δυνατότητας προσαρμογής του ώστε να βελτιώνει την αποδοτικότητα του. Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι προδιαγραφές και οι στόχοι που πρέπει να εκπληρώσει, καθώς και οι ρυθμιστικοί μηχανισμοί που του επιτρέπουν να προσαρμόζεται κατάλληλα, ορίζονται με σαφήνεια. Αυτή η επόπτευση μπορεί να λάβει χώρα σε σχολικό, τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Διαφορετικά κριτήρια αναφοράς μπορεί να χρησιμοποιηθούν ανάλογα με το εκάστοτε επίπεδο και τη συγκεκριμένη χώρα, τα οποία ενδέχεται να σχετίζονται με τα σχολικά σχέδια ανάπτυξης (ή δράσης), τα αποτελέσματα της αυτο-αξιολόγησης του σχολείου, εξωτερικές εξετάσεις, ειδικά σχεδιασμένους δείκτες αποδοτικότητας, τον ορισμό ορίων αρμοδιότητας ή τελικών απαιτήσεων, εθνικές ή διεθνείς αξιολογήσεις (περιλαμβανομένων των PIRLS, TIMSS, PISA κλπ.), ή ειδικούς/ειδική αρχή (για παράδειγμα, ένα συμβούλιο που συγκροτήθηκε για να εποπτεύσει μια μεταρρύθμιση).

Συνολικός εργάσιμος χρόνος (εκπαιδευτικών): Το σύνολο του αριθμού των διδακτικών ωρών, του αριθμού των διαθέσιμων ωρών στο σχολείο και του εργάσιμου χρόνου που αφιερώνεται για την προετοιμασία και βαθμολόγηση των δραστηριοτήτων, ο οποίος μπορεί να αφορά σε ώρες εκτός σχολείου. Αυτός ο συνολικός εβδομαδιαίος χρόνος κανονικά αντιστοιχεί στον χρόνο που καθορίζεται στις συμφωνίες συλλογικής διαπραγμάτευσης (40 ώρες εβδομαδιαίως).

Μερική απασχόληση: Σύμφωνα με τον ορισμό στο ερωτηματολόγιο του UOE, πρόκειται για όγκο εργασίας μικρότερο του 90 τοις εκατό του πλήρους όγκου εργασίας. Στην παρούσα έκδοση λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι βαθμοί μερικής απασχόλησης.

Επαγγελματική κατάρτιση εκπαιδευτικών: Παρέχει στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς θεωρητική και πρακτική γνώση για το μελλοντικό τους επάγγελμα. Πέραν των μαθημάτων στην ψυχολογία και τις διδακτικές μεθόδους και μεθοδολογία, περιλαμβάνει (συνήθως) την άνευ αποδοχών τοποθέτηση των υποψηφίων εκπαιδευτικών σε αίθουσες διδασκαλίας (επιτηρούνται από τον εκπαιδευτικό που είναι υπεύθυνος για την τάξη και υπόκεινται σε περιοδικές αξιολογήσεις από εκπαιδευτικούς του ιδρύματος κατάρτισής τους).

Ιδιωτικά σχολεία/ιδρύματα: Σχολεία/ιδρύματα που διοικούνται άμεσα ή έμμεσα από μη-κυβερνητικούς οργανισμούς (εκκλησία, συνδικάτο, ιδιωτική επιχείρηση ή άλλον φορέα) και τα οποία, σύμφωνα με τον ορισμό στο ερωτηματολόγιο UOE, θεωρούνται εξαρτώμενα από την κυβέρνηση εάν λαμβάνουν πάνω από το 50 % της χρηματοδότησής τους από τον δημόσιο τομέα. Τα ιδιωτικά σχολεία θεωρούνται ανεξάρτητα εάν κάτω από το 50 % της χρηματοδότησής τους προέρχεται από τον δημόσιο τομέα.

Υπάλληλος στον δημόσιο τομέα με καθεστώς συμβασιούχου: Πρόκειται για τον εκπαιδευτικό που, σε γενικές γραμμές, προσλαμβάνεται από τις τοπικές αρχές ή από σχολεία σε συμβατική βάση σύμφωνα με τη γενική νομοθεσία απασχόλησης.

Δημόσια σχολεία/ιδρύματα: Σχολεία/ιδρύματα που άμεσα ή έμμεσα διοικούνται από μια δημόσια εκπαιδευτική αρχή.

Ισοτιμία αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ): Τιμή μετατροπής ξένου νομίσματος η οποία μετατρέπει τους οικονομικούς δείκτες, που εκφράζονται σε ένα εθνικό νόμισμα, σε ένα τεχνητό κοινό νόμισμα το οποίο εξισώνει την αγοραστική δύναμη διαφορετικών εθνικών νομισμάτων. Εν ολίγοις, η ΙΑΔ εξαλείφει τις διαφορές στα επίπεδα τιμών μεταξύ των χωρών κατά τη διαδικασία μετατροπής σε ένα τεχνητό κοινό νόμισμα, το οποίο ονομάζεται Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ).

Μονάδα αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ): Η τεχνητή κοινή μονάδα αναφοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση που εκφράζει τον όγκο των οικονομικών μεγεθών με σκοπό τις διατοπικές συγκρίσεις κατά τρόπο ώστε να εξαλείφονται οι διαφορές στο επίπεδο τιμών μεταξύ των χωρών. Τα μεγέθη οικονομικού όγκου σε ΜΑΔ εξάγονται διαιρώντας την αρχική αξία τους σε εθνικό νόμισμα με την αντίστοιχη ΙΑΔ. Η ΜΑΔ, επομένως, αγοράζει τον ίδιο δεδομένο όγκο αγαθών και υπηρεσιών σε όλες τις χώρες, ενώ χρειάζονται διαφορετικά ποσά σε εθνικό νόμισμα για την αγορά του ίδιου όγκου αγαθών και υπηρεσιών σε διαφορετικές χώρες, ανάλογα με το επίπεδο τιμών.

Δίδακτρα εγγραφής: Δίδακτρα που σχετίζονται με την εγγραφή και/ή πιστοποίηση και τα οποία καταβάλλουν οι φοιτητές.

Σχολείο: Μια οντότητα που εκπροσωπείται είτε από διευθυντή είτε από διαχειριστικό φορέα. Ο σχολικός διαχειριστικός φορέας λαμβάνεται υπ' όψιν μόνο όταν εντοπίζεται στο σχολικό επίπεδο. Αυτός ο φορέας, ωστόσο, ενδέχεται να περιλαμβάνει άτομα εκτός σχολικού χώρου, όπως είναι οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Αναμενόμενη διάρκεια φοίτησης στο σχολείο: Εκτιμάται ως ο αριθμός των ετών τα οποία ένα παιδί 5 ετών αναμένεται τυπικά να φοιτήσει στο εκπαιδευτικό σύστημα στη διάρκεια του βίου του, δεδομένου ότι τα σημερινά μοντέλα εγγραφών θα παραμείνουν αναλλοίωτα. Το άθροισμα των καθαρών ποσοστών των εγγραφών κάθε έτους για κάθε ηλικία (εκφράζεται σε έτη) παρέχει μια κατά προσέγγιση εκτίμηση (σε έτη) για τον αριθμό των ετών της αναμενόμενης διάρκειας φοίτησης στο σχολείο για την περίοδο που καλύπτει εκείνα τα έτη. Το άθροισμα των ποσοστών των εγγραφών ενός έτους για όλες τις ηλικίες παρέχει μια κατά προσέγγιση εκτίμηση για τον αναμενόμενο αριθμό ετών εκπαίδευσης στη διάρκεια του βίου. Αυτός ο τύπος εκτίμησης θα είναι ακριβής, εάν τα σημερινά μοντέλα εγγραφών παραμείνουν ως έχουν. Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε στοιχεία που προκύπτουν από την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι δεν γίνεται διάκριση ανάμεσα σε σπουδές μερικής και πλήρους φοίτησης.

Διευθυντής του σχολείου: Οποιοσδήποτε ηγείται ενός σχολείου ο οποίος, μόνος ή στα πλαίσια ενός διοικητικού φορέα, όπως είναι μια επιτροπή ή ένα συμβούλιο, είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση/διοίκησή του. Ανάλογα με τις περιστάσεις, αυτό το άτομο μπορεί να αναλαμβάνει εκπαιδευτικές ευθύνες (π.χ. διδακτικά καθήκοντα, καθώς και ευθύνη για τη γενική εύρυθμη λειτουργία του ιδρύματος σε τομείς όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα, η εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος, η λήψη αποφάσεων για τη διδακτική ύλη, τα εκπαιδευτικά εργαλεία και οι μέθοδοι που θα υιοθετηθούν, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και της

επίδοσής τους κλπ.) και/ή οικονομικές ευθύνες (συχνά περιορίζονται σε ανάληψη ευθύνης για τη διάθεση των πόρων που διατίθενται στο σχολείο).

Σύστημα ενιαίας δομής: Στα πλαίσια αυτού του συστήματος, η εκπαίδευση παρέχεται με συνεχή τρόπο από την αρχή μέχρι το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, χωρίς μετάβαση από την πρωτοβάθμια στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η γενική εκπαίδευση παρέχεται από κοινού για όλους τους μαθητές.

Διδακτικός χρόνος μαθητών: Ο ενδεικτικός ελάχιστος όγκος εργασίας για τους μαθητές ο οποίος βασίζεται σε ελάχιστες εθνικές συστάσεις. Ο όγκος εργασίας για κάθε έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή της πλήρους υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας τον μέσο ελάχιστο καθημερινό όγκο εργασίας επί του αριθμού των διδακτικών ημερών ετησίως. Τα διαλείμματα καθώς και ο χρόνος που δαπανάται στα μαθήματα επιλογής δεν υπολογίζονται. Ο συνολικός ετήσιος ελάχιστος διδακτικός χρόνος προστίθεται για να δώσει τον συνολικό ελάχιστο όγκο εργασίας σε ώρες για την πρωτοβάθμια και την πλήρη υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτές οι τιμές διαιρούνται με τον αριθμό των ετών που αντιστοιχούν στο καθένα από τα δύο επίπεδα.

Διδακτικός χρόνος (εκπαιδευτικών): Αριθμός διδακτικών ωρών που αφιερώνουν οι εκπαιδευτικοί σε ομάδες μαθητών (εξαιρείται ο χρόνος που προορίζεται για καθορισμένα διαλείμματα).

Χρόνος διαθέσιμων ωρών στο σχολείο (εκπαιδευτικών): Ο αριθμός των ωρών που δαπανώνται για την εκτέλεση των καθηκόντων στο σχολείο ή σε άλλο χώρο που καθορίζει ο διευθυντής του σχολείου. Ενίοτε πρόκειται για χρόνο που διατίθεται πέραν των ωρών που αφιερώνονται στη διδασκαλία. Άλλες φορές πάλι, πρόκειται για διαθέσιμες ώρες που περιλαμβάνουν τον χρόνο που αφιερώνεται στη διδασκαλία (ισχύει όπου η διδασκαλία δεν καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο).

Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση: Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει άμεση δημόσια χρηματοδότηση για εκπαιδευτικά ιδρύματα καθώς και μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και εταιρείες. Σε γενικές γραμμές, η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών δαπανών από τον δημόσιο τομέα έγκειται στην ανάληψη άμεσης ευθύνης για την κάλυψη των τρεχουσών και κεφαλαιουχικών δαπανών των σχολείων (άμεση δημόσια χρηματοδότηση των σχολείων) ή στην προσφορά οικονομικής στήριξης σε μαθητές/φοιτητές και τις οικογένειές τους (δημόσιες χορηγίες και δάνεια) και την επιχορήγηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και της κατάρτισης που προσφέρουν ο ιδιωτικός επιχειρηματικός τομέας ή οι μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί (μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και εταιρείες). Η άμεση δημόσια χρηματοδότηση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ενδέχεται να περιλαμβάνει δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης σε ορισμένες χώρες όπου τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρηματοδοτούνται από γενικούς προϋπολογισμούς οι οποίοι καλύπτουν πόρους που καθορίζονται τόσο για τη διδασκαλία όσο και για δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης.

Δίδακτρα σπουδών: Καλύπτουν διαφορετικές πτυχές, ανάλογα με το κράτος. Σε κάποιες χώρες, αναφέρονται αποκλειστικά στα ποσά που καταβάλλονται από τους φοιτητές. Σε άλλες χώρες, αναφέρονται στο κόστος της εκπαίδευσης που επωμίζονται τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το οποίο ενδέχεται να πληρώνει η δημόσια αρχή προς όφελος του συνόλου ή της πλειονότητας των φοιτητών. Στην παρούσα έκδοση, η δεύτερη από αυτές τις δύο περιπτώσεις θεωρείται ίση με τη δωρεάν εκπαίδευση.

Άνεργοι: Σύμφωνα με τον ορισμό στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ως άνεργα νοούνται τα άτομα ηλικίας 15 έως 74 ετών, τα οποία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς: α) δεν είχαν εργασία, δηλαδή δεν είχαν ούτε μισθωτή ούτε μη μισθωτή εργασία (για μία ώρα τουλάχιστον), β) ήταν διαθέσιμα για εργασία, δηλαδή για έναρξη δραστηριότητας ως μισθωτοί ή μη μισθωτοί εντός δύο εβδομάδων από την εβδομάδα αναφοράς και γ) αναζητούσαν ενεργά απασχόληση, δηλαδή είχαν πραγματοποιήσει συγκεκριμένες ενέργειες για περίοδο τεσσάρων εβδομάδων που λήγει στο τέλος της εβδομάδας αναφοράς, με σκοπό την εξεύρεση μισθωτής ή μη μισθωτής απασχόλησης ή τα οποία είχαν βρει εργασία και θα την άρχιζαν το πολύ εντός τριών μηνών.

Ποσοστό ανεργίας: Οι άνεργοι ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού.

III. Βάσεις Δεδομένων

Βάση δεδομένων UOE

Η συλλογή στοιχείων UOE (ΟΥΝΕΣΚΟ/ΟΟΣΑ/Eurostat) είναι ένα μέσο που χρησιμοποιούν από κοινού αυτοί οι τρεις οργανισμοί προκειμένου να συλλέξουν, σε ετήσια βάση, διεθνώς συγκρίσιμα στοιχεία για βασικές πτυχές των εκπαιδευτικών συστημάτων, χρησιμοποιώντας διοικητικές πηγές. Τα στοιχεία συγκεντρώνονται σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED 97 και καλύπτουν εγγραφές, νεοεισαχθέντες, πτυχιούχους, διδακτικό προσωπικό και εκπαιδευτικές δαπάνες. Οι ειδικές αναλύσεις εστιάζουν στο εκπαιδευτικό επίπεδο, το φύλο, την ηλικία, τον τύπο του εκπαιδευτικού προγράμματος (γενικό, επαγγελματικό), τη μορφή της εκπαίδευσης (πλήρης/μερική), τον τύπο του ιδρύματος (δημόσιο/ιδιωτικό), τον τομέα σπουδών και την εθνικότητα.

Η μεθοδολογία και τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή δεδομένων από το UOE για το σχολικό έτος 2006-2007, από την οποία προκύπτουν τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση, φιλοξενούνται στην ιστοσελίδα της Eurostat για τις Στατιστικές Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Πολιτισμού ⁽²⁾.

Βάση δημογραφικών δεδομένων

Η Eurostat συλλέγει εθνικά δημογραφικά στοιχεία από τις απαντήσεις σε ένα ετήσιο ερωτηματολόγιο που αποστέλλει στις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες. Ο ετήσιος αριθμός του πληθυσμού της κάθε χώρας υπολογίζεται βάσει της πιο πρόσφατης απογραφής ή στοιχείων που προέρχονται από τα δημοτολόγια. Έτος αναφοράς για τα δημογραφικά στοιχεία στην παρούσα έκδοση είναι το 2006/07.

Κοινοτική Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ)

Η Κοινοτική Έρευνα Εργατικού Δυναμικού διεξάγεται κάθε χρόνο από το 1983. Πρόκειται για τη βασική πηγή στατιστικών πληροφοριών για θέματα απασχόλησης και ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η δειγματοληπτική έρευνα απευθύνεται σε άτομα και νοικοκυριά. Τα ερωτήματα που τίθενται στα πλαίσια της έρευνας καλύπτουν τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης και της αναζήτησης εργασίας. Η έρευνα επίσης περιλαμβάνει ερωτήσεις για τη συμμετοχή στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων προ της διεξαγωγής της, καθώς και πληροφορίες για το επίπεδο εκπαίδευσης που ολοκληρώθηκε σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED 97. Οι έννοιες και οι ορισμοί που χρησιμοποιούνται στην ΕΕΔ βασίζονται στις αντίστοιχες έννοιες και ορισμούς που περιλαμβάνονται στις Συστάσεις του 13^{ου} Συνεδρίου Στατιστολόγων Εργασίας που συγκάλεσε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) το 1982.

Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθμός 1897/2000 της Επιτροπής παρέχει ακριβή ορισμό της ανεργίας προκειμένου να βελτιώσει τη συγκρισιμότητα των στατιστικών στοιχείων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ορισμός συνάδει με τις συστάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Όλοι οι ορισμοί που ακολουθούν αφορούν σε άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά. Οι ορισμοί είναι, επομένως, κοινοί για όλες τις χώρες.

Προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ομοιομορφία την περίοδο αναφοράς για τις διάφορες χώρες και να εξασφαλιστεί η συνοχή των στοιχείων στη σειρά *Αριθμοί Κλειδιά*, η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει τα στοιχεία για το δεύτερο τρίμηνο του έτους αναφοράς (από Απρίλιο μέχρι Ιούνιο). Τα αποτελέσματα για το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία αφορούν στην άνοιξη του έτους αναφοράς, ενώ εκείνα για τη Γαλλία και την Αυστρία αντιστοιχούν στο πρώτο τρίμηνο. Η περίοδος αναφοράς για τις στατιστικές από την ΕΕΔ αφορούν στην άνοιξη του 2007.

Όπως όλες οι έρευνες, έτσι και η ΕΕΔ βασίζεται σε δείγμα πληθυσμού. Επομένως, τα ευρήματά της ενδέχεται να επηρεάζονται από δειγματοληπτικές συνθήκες και σφάλματα. Τα εθνικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση συνάδουν με τα υψηλότερα όρια αξιοπιστίας που σύστησε η

⁽²⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/introduction>

Eurostat. Τα στοιχεία που δεν πλησίασαν σε ένα επαρκές όριο αξιοπιστίας θεωρήθηκαν ως μη διαθέσιμα και δηλώνονται με το σύμβολο (:).

Βάση δεδομένων εθνικών λογαριασμών

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών (συντομογραφία «ΕΣΟΛ 1995», «ΕΣΟΛ» ή και ενίοτε «το σύστημα») είναι ένα διεθνώς συγκρίσιμο λογιστικό πλαίσιο που σκοπό έχει να δώσει συστηματική και αναλυτική περιγραφή μιας «συνολικής οικονομίας» (δηλαδή μιας περιφέρειας, μιας χώρας ή μιας ομάδας χωρών), των συστατικών της στοιχείων και των σχέσεων της με άλλες «συνολικές οικονομίες».

Στην παρούσα έκδοση, το έτος αναφοράς των στοιχείων που περιλαμβάνουν εθνικούς λογαριασμούς είναι το 2006.

Βάσεις δεδομένων ΟΟΣΑ και ΙΕΑ (PISA 2006 και PIRLS 2006 αντίστοιχα)

Οι έρευνες PISA και PIRLS δεν καταπιάνονται μόνο με την αξιολόγηση της επίδοσης. Περιλαμβάνουν ερωτηματολόγια που σκοπό έχουν να εντοπίσουν διάφορες μεταβλητές στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον, οι οποίες μπορούν να ρίξουν φως στα ευρήματά τους. Στα ερωτηματολόγια στα πλαίσια της έρευνας PISA κλήθηκαν να απαντήσουν διευθυντές σχολείων και μαθητές, ενώ στην έρευνα PIRLS συμμετείχαν εκπαιδευτικοί και γονείς. Οι 30 δείκτες που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση απορρέουν από τις απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτές τις έρευνες.

- Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών (35 μαθητές ηλικίας 15 ετών ή μια τάξη στο τέταρτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης). Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος ή την τοποθεσία του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν πριν τη δειγματοληψία με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους ⁽³⁾. Κατά την ερμηνεία των Σχημάτων, τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας εμφανίζονται στις επεξηγηματικές σημειώσεις.
- Όταν τα στοιχεία αφορούν σε ολόκληρο τον πληθυσμό των χωρών, είναι ζωτικής σημασίας η συμμόρφωση με ορισμένες αυστηρές προϋποθέσεις, όπως είναι η ανάλυση του τυπικού σφάλματος (μέτρηση σφαλμάτων που σχετίζονται με τη δειγματοληψία), βάσει της οποίας η αντιληπτή διαφορά μεταξύ δύο στοιχείων να θεωρηθεί στατιστικά ασήμαντη. Για τον ορισμό του τυπικού σφάλματος, βλ. μέρος IV (στατιστικοί όροι).
- Το ποσοστό ανταπόκρισης στην έρευνα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπ' όψιν. Σε περίπτωση που το ποσοστό είναι πολύ χαμηλό και, ως εκ τούτου, τα στοιχεία δεν μπορούν να θεωρηθούν αντιπροσωπευτικά, παραλείπονται στα Σχήματα, αλλά αναφέρονται σε συμπληρωματική σημείωση κάτω από το κάθε Σχήμα. Όταν το ποσοστό συμμετοχής είναι πολύ χαμηλό στην περίπτωση συγκεκριμένης ερώτησης και χώρας, τα στοιχεία για την εν λόγω χώρα αναφέρονται ως ελλιπή.

⁽³⁾ Στην έρευνα PISA, τα μικρά σχολεία (με λιγότερους από 35 μαθητές ηλικίας 15 ετών που είχαν την ίδια πιθανότητα επιλογής δεδομένου ότι όλοι επιλέγηκαν) εξετάστηκαν ξεχωριστά σε χώρες όπου αντιπροσωπεύονταν επαρκώς (πάνω από το 5 % των σχολείων σε αυτή την κατηγορία).

IV. Στατιστικοί Όροι

Συντελεστής συσχέτισης: ο βαθμός συσχετισμού δύο μεταβλητών, των οποίων οι τιμές μπορεί να διαφέρουν μεταξύ -1 και $+1$. Οι αρνητικές τιμές του συντελεστή συσχέτισης αντανakλούν μια αντίστροφη σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών: οι τιμές της μίας μεταβλητής μειώνονται καθώς οι τιμές της άλλης μεταβλητής αυξάνονται. Για παράδειγμα, ο συντελεστής μεταξύ της ηλικίας ενός ατόμου και της υπόλοιπης αναμενόμενης διάρκειας της ζωής του τείνει προς το -1 . Όταν οι τιμές δύο μεταβλητών αυξάνονται ή μειώνονται σχετικά ταυτόχρονα, ο συντελεστής συσχέτισης είναι θετικός. Για παράδειγμα, υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους ενός ατόμου και του μεγέθους των ποδιών του. Όσο περισσότερο μια συσχέτιση πλησιάζει το -1 ή το $+1$, τόσο πιο δυνατή είναι η σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Ένας συντελεστής συσχέτισης με τιμή 0 αντανakλά την έλλειψη οποιασδήποτε σχέσης μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Δεκατημόριο: διαιρεί το σύνολο των στοιχείων σε δέκα ίσα μέρη.

Μέση τιμή: η μέση τιμή σε μια κατανομή, όπου ο αριθμός των τιμών κάτω και πάνω από αυτή είναι ίσος.

Εκατοστημόριο: μια τιμή σε κλίμακα του εκατό η οποία δηλώνει το ποσοστό μιας κατανομής που ισούται με ή είναι χαμηλότερη από αυτή την τιμή. Η μέση τιμή ορίζεται ως το 50° εκατοστημόριο. Για παράδειγμα, ο μικρότερος βαθμός σε τεστ, ο οποίος είναι μεγαλύτερος από το 90% των βαθμών που έλαβαν όσοι συμμετείχαν στο τεστ, θεωρείται ότι βρίσκεται στο 90° εκατοστημόριο. Εν ολίγοις, τα εκατοστημόρια είναι οι 99 τιμές που διαιρούν ένα σύνολο στατιστικών στοιχείων ή μια κατανομή σε 100 υποδιαιρέσεις, η κάθε μία εκ των οποίων περιλαμβάνει τον ίδιο (ή περίπου τον ίδιο) αριθμό ατόμων.

Τυπική απόκλιση: μετρά την απόκλιση από τη μέση τιμή σε μια στατιστική ανάλυση.

Τυπικό σφάλμα: η τυπική απόκλιση της δειγματοληπτικής κατανομής μιας πληθυσμιακής παραμέτρου. Μετρά τον βαθμό αβεβαιότητας που σχετίζεται με την κατά προσέγγιση εκτίμηση μιας πληθυσμιακής παραμέτρου που προκύπτει από ένα δείγμα. Πράγματι, επειδή η δειγματοληπτική διαδικασία είναι τυχαία, από ένα διαφορετικό δείγμα θα μπορούσαν να προκύψουν περισσότερο ή λιγότερο διαφορετικά αποτελέσματα. Αν υποθέσουμε ότι, βάσει ενός δεδομένου δείγματος, εκτιμηθεί πως ο μέσος όρος του πληθυσμού ήταν 10 και το τυπικό σφάλμα που σχετίζεται με την κατά προσέγγιση εκτίμηση του δείγματος ήταν δύο μονάδες, τότε θα μπορούσαμε, με 95% αξιοπιστία, να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι ο μέσος όρος του πληθυσμού πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ $+10$ και -10 δύο τυπικών αποκλίσεων, δηλαδή μεταξύ 6 και 14 .

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

(1) Προσχολική εκπαίδευση (2) Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση (3) Γ/βάθμια εκπαίδευση

(1)	(2)	(3)	Σχήματα	Πηγές	Σελ.
A – ΠΛΑΙΣΙΟ					
x	x	x	Σχήμα A1: Μεταβολές στον πληθυσμό των ηλικιακών ομάδων 0-9, 10-19 και 20-29 στην ΕΕ-27 (1985-2007)	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	27
x	x	x	Σχήμα A2: Ποσοστό νέων στην ηλικιακή ομάδα 0-29 ανά περιφέρειες NUTS, 2006	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	28
x	x	x	Σχήμα A3: Αναλογία του πληθυσμού στις ηλικιακές ομάδες 0-9, 10-19 και 20-29, 2007	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	29
x	x		Σχήμα A4α: Προβλεπόμενες αλλαγές στον πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 5-9 μεταξύ των ετών 2000 και 2010 και μεταξύ των ετών 2000 και 2020	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	31
	x		Σχήμα A4β: Προβλεπόμενες αλλαγές στον πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 10-14 μεταξύ των ετών 2000 και 2010 και μεταξύ των ετών 2000 και 2020	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	31
	x		Σχήμα A5: Ποσοστό του αλλοδαπού πληθυσμού στον συνολικό πληθυσμό και στο πληθυσμό κάτω των 15 ετών, 2007	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	32
	x	x	Σχήμα A6: Ποσοστό των απασχολούμενων ανά ηλικιακή ομάδα και υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, 2007	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	34
		x	Σχήμα A7: Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην απασχόληση ανά επαγγελματική κατηγορία και φύλο (ISCED 5 και 6), 2007	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	36
	x	x	Σχήμα A8: Ποσοστά ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 25-64 ανά επίπεδο εκπαίδευσης και φύλο, 2007	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	38
	x	x	Σχήμα A9: Ποσοστά ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 15-24, 2002-2007	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	40
B – ΟΡΓΑΝΩΣΗ					
Μέρος Ι – Δομές					
x	x	x	Σχήμα B1: Δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων από την προσχολική μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-5), 2006/07	Ευρυδική	42
x			Σχήμα B2: Εκπαιδευτικές αρχές αρμόδιες για τα προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (ISCED 0), 2006/07	Ευρυδική	53
	x		Σχήμα B3: Κατανομή μαθητών/σπουδαστών (ISCED 1, 2 και 3) ανάλογα με τον τύπο ιδρύματος όπου φοιτούν (δημόσιο ή ιδιωτικό), 2006	Eurostat, UOE	54
	x		Σχήμα B4: Ευχέρεια των γονέων να επιλέξουν σχολείο υποχρεωτικής εκπαίδευσης στον δημόσιο τομέα, 2006/07	Ευρυδική	56
	x		Σχήμα B5: Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της Α/βάθμιας εκπαίδευσης (όσον αφορά στη μέση τιμή κατανομής και τα εκατοστημόρια) ανά μέγεθος του σχολείου φοίτησης, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	57
			Σχήμα B6: Ποσοστό μαθητών της τέταρτης τάξης της Α/βάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν σε σχολείο που προσφέρει υπηρεσίες φροντίδας στις σχολικές εγκαταστάσεις πριν ή μετά τις ώρες μαθήματος, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	59
	x		Σχήμα B7: Δομή και διάρκεια της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με την ηλικία των μαθητών στο τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2006/07	Ευρυδική	60
		x	Σχήμα B8: Επίπεδα αρχής που σχετίζεται με τον περιορισμό θέσεων ή την επιλογή φοιτητών για τον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A και 5B), 2006/07	Ευρυδική	63

B – ΟΡΓΑΝΩΣΗ						
Μέρος II – Στόχοι και Αξιολόγηση						
x		Σχήμα B9:	Τομείς που καλύπτουν οι επίσημες κατευθυντήριες γραμμές για τα προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	65	
	x	Σχήμα B10:	Στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος που υπόκεινται σε αξιολόγηση, γενική υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	67	
	x	Σχήμα B11:	Εφαρμογή πρότυπων κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση σχολείων που παρέχουν γενική υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	69	
	x	Σχήμα B12:	Δημοσίευση ευρημάτων εξωτερικής αξιολόγησης σχολείων, γενική υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	71	
	x	Σχήμα B13:	Εθνική επίτευξη εκπαιδευτικών συστημάτων – χρήση ευρημάτων εξωτερικής αξιολόγησης μαθητών και σχολείων, ISCED 1-3, 2006/07	Ευρυδική	74	
	x	Σχήμα B14:	Συχνότητα και οργάνωση εξωτερικών τεστ ελάσσοнос σημασίας, που χρησιμοποιούνται για επίτευξη του εκπαιδευτικού συστήματος, ISCED 1 και 2, 2006/07	Ευρυδική	76	
Μέρος III – Επίπεδα και Διαδικασίες Λήψης Αποφάσεων						
	x	Σχήμα B15:	Αυτονομία των σχολείων όσον αφορά στους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, το διδακτικό περιεχόμενο και τις διδακτικές διαδικασίες, δημόσιος τομέας, ISCED 1 και 2, 2006/07	Ευρυδική	79	
	x	Σχήμα B16:	Δυνατότητα συμμετοχής σχολικού συμβουλίου/σχολικής επιτροπής, όπου εκπροσωπούνται γονείς, σε οκτώ τομείς, υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	83	
	x	Σχήμα B17:	Συμμετοχή γονέων σε εθνικού ή κεντρικού επιπέδου συμβουλευτικούς φορείς, υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	84	
	x	Σχήμα B18:	Διοικητικό επίπεδο υπεύθυνο για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στην Α/βάθμια, κατώτερη και ανώτερη Β/βάθμια εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	86	
	x	Σχήμα B19:	Επίπεδο αρχής λήψης αποφάσεων για καθορισμό του συνολικού ποσού της δημόσιας δαπάνης που προορίζεται για τα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δημόσιος ή ισότιμος τομέας, 2006/07	Ευρυδική	88	
Γ – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ						
	x	x	Σχήμα Γ1:	Ποσοστό μαθητών και φοιτητών από την Α/βάθμια μέχρι την Γ/βάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-6) στο σύνολο του πληθυσμού, 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	91
			Σχήμα Γ2:	Αναλογία μαθητών και φοιτητών στις ηλικιακές ομάδες 3-19 και 3-29, 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	92
			Σχήμα Γ3:	Ποσοστό νέων ηλικίας 15-24 στην εκπαίδευση και κατάρτιση ανά φύλο, 2006	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	93
	x		Σχήμα Γ4:	Αναλογία των μαθητών από οικογένειες μεταναστών στο σύνολο του πληθυσμού των μαθητών ηλικίας 15 ετών, 2006	ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2006	94
x	x		Σχήμα Γ5:	Αλλαγές στο ποσοστό συμμετοχής παιδιών ηλικίας 4 ετών στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-1), από το 1979/80 έως το 2005/06	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	96
x	x		Σχήμα Γ6:	Ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0 και 1) ανά ηλικία, 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	98
	x	x	Σχήμα Γ7:	Ποσοστά συμμετοχής ανά ηλικία από την κατώτερη Β/βάθμια στην Γ/βάθμια εκπαίδευση (ISCED 2-6), 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	100
	x		Σχήμα Γ8:	Ποσοστό μαθητών ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου (ISCED 3) που παρακολουθούν γενικά εκπαιδευτικά προγράμματα ανά περιφέρειες NUTS, 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	101
	x		Σχήμα Γ9:	Κατανομή μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) ανά τύπο προγράμματος (γενικό ή επαγγελματικό) συνολικά και ανά φύλο, 2006	Eurostat, UOE	103
	x		Σχήμα Γ10:	Ποσοστό συμμετοχής, συνολικά και ανά φύλο, μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση, 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	105
x	x	x	Σχήμα Γ11:	Αναμενόμενη διάρκεια εκπαίδευσης για τα παιδιά ηλικίας 5 ετών (ISCED 0-6), 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	106
		x	Σχήμα Γ12:	Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) ως προς το σύνολο των μαθητών και φοιτητών, 2006	Eurostat, UOE	107

		x	Σχήμα Γ13:	Τάσεις του δείκτη όσον αφορά στους αριθμούς των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2002-2006 (σε σύγκριση με το 1998)	Eurostat, UOE	109
		x	Σχήμα Γ14:	Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά περιφέρεια (ISCED 5 και 6) ως αναλογία του ποσοστού του πληθυσμού ανά περιφέρεια, σε περιοχές NUTS, 2006	Eurostat, UOE και στατιστική πληθυσμού	111
		x	Σχήμα Γ15:	Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6) ανά ηλικία και φύλο, 2006	Eurostat, UOE	113
		x	Σχήμα Γ16:	Τάσεις στους αριθμούς γυναικών ανά 100 άντρες που ενεγράφησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2002-2006	Eurostat, UOE	115
		x	Σχήμα Γ17:	Κατανομή ανά ηλικία των φοιτητών πλήρους φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2006	Eurostat, UOE	116
		x	Σχήμα Γ18:	Ποσοστό φοιτητριών εγγεγραμμένων σε διάφορους τομείς σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2006	Eurostat, UOE	118
		x	Σχήμα Γ19:	Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) που σπουδάζουν σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ, σε υποψήφια χώρα ή σε χώρα ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, 2002-2006	Eurostat, UOE	119
Δ – ΠΟΡΟΙ						
Μέρος Ι – Επένδυση και Εξοπλισμός						
x	x	x	Σχήμα Δ1:	Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση (ISCED 0-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2006	Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί	121
x	x	x	Σχήμα Δ2:	Δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση (ISCED 0-6) ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης, 2006	Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί	123
	x	x	Σχήμα Δ3:	Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 1, 2-4 και 5-6), ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2006	Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί	124
x	x	x	Σχήμα Δ4:	Ετήσια δαπάνη στα ιδρύματα δημόσιου τομέα (ISCED 0-6) ανά μαθητή/φοιτητή, σε € ΜΑΔ (χιλιάρδες), 2006	Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί	126
	x	x	Σχήμα Δ5:	Ετήσια δαπάνη για ιδρύματα δημόσιου τομέα ανά μαθητή/φοιτητή και εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 1, 2-4 και 5-6), σε € ΜΑΔ (χιλιάρδες), 2006.	Eurostat, UOE και Εθνικοί Λογαριασμοί	127
x	x	x	Σχήμα Δ6:	Αναλογίες εκπαιδευτικής δαπάνης (ISCED 0-6) από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές, 2006	Eurostat, UOE	128
x			Σχήμα Δ7:	Προσχολική παροχή, δωρεάν και με καταβολή διδασκτρων, που προσφέρουν ιδρύματα προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	129
	x		Σχήμα Δ8:	Δημόσια χρηματοδότηση επιχορηγούμενων ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σύγκριση με σχολεία του δημόσιου τομέα (όσον αφορά στα ποσά ή τη μέθοδο που χρησιμοποιείται στον υπολογισμό τους), 2006/07	Ευρυδική	131
x	x	x	Σχήμα Δ9:	Πηγές δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης ανά διοικητικό επίπεδο πριν και μετά τις μεταβιβάσεις (ISCED 0-6), 2006	Eurostat, UOE	133
x	x	x	Σχήμα Δ10:	Διάθεση της συνολικής ετήσιας δαπάνης στα ιδρύματα του δημόσιου τομέα (ISCED 0-6) σε μείζονες κατηγορίες δαπάνης, 2006	Eurostat, UOE	135
	x		Σχήμα Δ11:	Αναλογίες μαθητών της τέταρτης τάξης του δημοτικού σχολείου οι οποίοι, σύμφωνα με τον εκπαιδευτικό ή διευθυντή, έχουν πρόσβαση σε βιβλιοθήκη σχολείου και σε βιβλιοθήκη ή γωνιά ανάγνωσης στην αίθουσα διδασκαλίας, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	136
x	x	x	Σχήμα Δ12:	Άμεση δημόσια στήριξη (χορηγίες και δάνεια) σε μαθητές και φοιτητές ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο συνολικά (ISCED 0-6), σχολικό επίπεδο (ISCED 1, 2, 3 και 4) και τριτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 5 και 6), 2006	Eurostat, UOE	138
	x		Σχήμα Δ13:	Τύποι οικονομικής στήριξης για γονείς με παιδιά στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδική	139
		x	Σχήμα Δ14:	Δικαιούχοι και σκοπός δημόσιας οικονομικής στήριξης για πλήρεις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα, 2006/07	Ευρυδική	141
		x	Σχήμα Δ15:	Τύποι ιδιωτικής συνδρομής ετήσιας που καταβάλλεται από φοιτητές πλήρους ημερήσιας φοίτησης για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα, 2006/07	Ευρυδική	143
		x	Σχήμα Δ16:	Διδάκτρα και άλλες συνδρομές σε € ΜΑΔ που καταβάλλουν φοιτητές πλήρους ημερήσιας φοίτησης για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα, 2006/07	Ευρυδική	146

Δ – ΠΟΡΟΙ					
Μέρος II – Εκπαιδευτικοί					
x	x		Σχήμα Δ17: Δομή της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών της προσχολικής, πρωτοβάθμιας και γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 0, 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	150
x	x		Σχήμα Δ18: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών προσχολικού επιπέδου (ISCED 0) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07	Ευρυδίκη	152
	x		Σχήμα Δ19: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης εκπαιδευτικών για το πρωτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 1) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07	Ευρυδίκη	153
	x		Σχήμα Δ20: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών γενικού κατώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου (ISCED 2) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07	Ευρυδίκη	155
	x		Σχήμα Δ21: Επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών γενικού ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου (ISCED 3) και η ελάχιστη υποχρεωτική αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση, 2006/07	Ευρυδίκη	156
	x		Σχήμα Δ22: Τελική φάση αναγνώρισης της κατάρτισης «στην εργασία» για την προσχολική, πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	158
	x		Σχήμα Δ23: Κανονισμοί και/ή συστάσεις όσον αφορά σε τύπους στήριξης για τους νεοεισαχθέντες στο εκπαιδευτικό επάγγελμα στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	160
	x		Σχήμα Δ24: Καθεστώς συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	161
	x		Σχήμα Δ25: Αναλογίες μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, των οποίων οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι έλαβαν μέρος σε ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση για το μάθημα της διδασκαλίας της ανάγνωσης κατά τα τελευταία δύο χρόνια, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	162
	x		Σχήμα Δ26: Τύποι καθεστώτος απασχόλησης για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	163
	x		Σχήμα Δ27: Κανονισμοί και/ή συστάσεις όσον αφορά σε τύπους στήριξης για τους εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	165
	x		Σχήμα Δ28: Αναλογίες μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των οποίων οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι ειδικοί ή άλλοι ενήλικες είναι διαθέσιμοι για να φροντίσουν μαθητές με δυσκολίες στην ανάγνωση, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	167
	x		Σχήμα Δ29: Επίσημοι ορισμοί του χρόνου εργασίας των εκπαιδευτικών, πρωτοβάθμιο και γενικό (κατώτερο και ανώτερο) δευτεροβάθμιο επίπεδο (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	168
	x		Σχήμα Δ30: Κατανομή του εβδομαδιαίου όγκου εργασίας των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης σε ώρες για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	171
	x		Σχήμα Δ31: Ηλικία συνταξιοδότησης εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	175
	x		Σχήμα Δ32: Κατώτατοι και ανώτατοι ετήσιοι μεικτοί βασικοί μισθοί εκπαιδευτικών σχετικοί με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	177
	x		Σχήμα Δ33: Εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1 και 2) ως ποσοστό του συνολικού ενεργού πληθυσμού, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	Eurostat και Ευρυδίκη	180
	x	x	Σχήμα Δ34: Ποσοστό γυναικών εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3) και την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	Eurostat, UOE και Έρευνα εργατικού δυναμικού	181
	x		Σχήμα Δ35: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	Eurostat, UOE	182
	x		Σχήμα Δ36: Αναλογίες εκπαιδευτικών σε ηλικιακή ομάδα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	Eurostat, UOE	184
	x		Σχήμα Δ37: Αναλογίες εκπαιδευτικών σε ηλικιακές ομάδες κοντά στη συνταξιοδότηση στην πρωτοβάθμια (ISCED 1) και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	Eurostat, UOE, Ευρυδίκη: 2006/07	186

Δ – ΠΟΡΟΙ					
Μέρος III – Διοικητικό Προσωπικό					
	x	Σχήμα Δ38:	Επαγγελματική εμπειρία και κατάρτιση για διευθυντές που απαιτούνται επίσημως για τον διορισμό διευθυντή στην πρωτοβάθμια, γενική κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	190
	x	Σχήμα Δ39:	Ελάχιστος αριθμός ετών επαγγελματικής διδακτικής εμπειρίας που απαιτείται για τον διορισμό διευθυντή στην πρωτοβάθμια, γενική κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2006/07	Ευρυδίκη	192
	x	Σχήμα Δ40:	Κατώτατοι και ανώτατοι ετήσιοι μεικτοί βασικοί μισθοί διευθυντών, επίπεδα ISCED 1, 2 και 3, σε σχέση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 2006/07	Eurostat και Ευρυδίκη	194
	x	Σχήμα Δ41:	Ποσοστό του χρόνου που δαπνάνται σε μια γκάμμα δραστηριοτήτων από τους διευθυντές των σχολείων όπου φοιτούσαν παιδιά της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	197
Ε – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ					
Μέρος I – Διδακτικός Χρόνος					
	x	Σχήμα Ε1:	Προτεινόμενος ελάχιστος ετήσιος διδακτικός χρόνος στα πρώτα 9 χρόνια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07	Ευρυδίκη	200
	x	Σχήμα Ε2:	Προτεινόμενη ελάχιστη διάθεση χρόνου ως ποσοστό του προτεινόμενου διδακτικού χρόνου για όλα τα υποχρεωτικά μαθήματα ή γενικούς τομείς στη συνολική διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07	Ευρυδίκη	202
	x	Σχήμα Ε3:	Προτεινόμενη ελάχιστη διάθεση χρόνου ως ποσοστό του συνολικού προτεινόμενου διδακτικού χρόνου για τα υποχρεωτικά μαθήματα ή τους γενικούς τομείς στη συνολική διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07	Ευρυδίκη	204
	x	Σχήμα Ε4:	Κατανομή των μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον αριθμό ωρών που αφιερώνονται στη γλώσσα διδασκαλίας εβδομαδιαίως, σε σύγκριση με τον επίσημο ελάχιστο προτεινόμενο χρόνο, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006 και Ευρυδίκη, 2006/07	206
	x	Σχήμα Ε5:	Ποσοστά μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των οποίων οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν αναγνωστικά, παιδική λογοτεχνία ή εκπαιδευτικό λογισμικό ή το Διαδίκτυο για τη διδασκαλία της ανάγνωσης τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	208
	x	Σχήμα Ε6:	Ποσοστό μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των οποίων οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι τους αναθέτουν κατ' οίκον εργασία στη γλώσσα διδασκαλίας, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	209
	x	Σχήμα Ε7:	Κατανομή μαθητών 15 ετών ανά αριθμό ωρών εβδομαδιαίως που δηλώνουν ότι αφιερώνουν στην κατ' οίκον εργασία και μελέτη, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2006	211
Μέρος II – Ομαδοποίηση Μαθητών και Σχολικό Κλίμα					
x		Σχήμα Ε8:	Βασικές μέθοδοι ομαδοποίησης παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), 2006/07	Ευρυδίκη	213
x		Σχήμα Ε9:	Προτεινόμενος μέγιστος αριθμός παιδιών ηλικίας 4 ετών ανά ενήλικα σε σχολεία ή άλλα προσχολικά ιδρύματα προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδίκη	215
	x	Σχήμα Ε10:	Βασικά μοντέλα καταμερισμού διδασκαλίας και μαθημάτων μεταξύ των εκπαιδευτικών για μαθητές ηλικίας 7 ετών περίπου, 2006/07	Ευρυδίκη	216
	x	Σχήμα Ε11:	Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον τρόπο καταμερισμού των ευθυνών μεταξύ των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία και τα σχολικά μαθήματα, βάσει των δηλώσεων των ίδιων των εκπαιδευτικών, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	218
	x	Σχήμα Ε12:	Κανονισμοί ή συστάσεις όσον αφορά στο μέγεθος των τάξεων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 2006/07	Ευρυδίκη	219
	x	Σχήμα Ε13:	Μεταβολές στην αναλογία των μαθητών ως προς το διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), 2001 και 2006	Eurostat, UOE	221
	x	Σχήμα Ε14:	Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά στο μέγεθος της τάξης τους, σύμφωνα με τις δηλώσεις των εκπαιδευτικών και σε σύγκριση με τα επίσημα προτεινόμενα ή απαιτούμενα μέγιστα μεγέθη, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006 και Ευρυδίκη 2006/07	222
	x	Σχήμα Ε15:	Κατανομή μαθητών στην τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με την οργανωτική προσέγγιση που υιοθετείται για τη διδασκαλία της ανάγνωσης, βάσει των δηλώσεων των εκπαιδευτικών, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006.	224

	x	Σχήμα E16:	Διευθετήσεις για την ενσωμάτωση μεταναστών μαθητών με ξένη μητρική γλώσσα στα πλαίσια σχολείων της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2006/07	Ευρυδική	225
	x	Σχήμα E17:	Αναλογία μαθητών ως προς το διδακτικό προσωπικό στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), 2006	Eurostat, UOE	227
	x	Σχήμα E18:	Κατανομή των μαθητών της τέταρτης τάξης του δημοτικού σχολείου σύμφωνα με τον αριθμό των παραπαιωμάτων που ανέφεραν στο σχολείο τους, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	228
	x	Σχήμα E19:	Κατανομή των μαθητών της τέταρτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν σε σχολείο όπου θέματα όπως η οκνηρία, η απουσία κατ' επανάληψη και η αναστάτωση στην τάξη αναφέρονται ως μέτρια ή σοβαρά προβλήματα, σύμφωνα με τον διευθυντή του σχολείου, 2006	IEA, βάση δεδομένων PIRLS 2006	230
Ε – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ					
Μέρος III – Αξιολόγηση Μαθητών					
	x	Σχήμα E20:	Κύρια επίσημη σύσταση για τον προβιβασμό στο επόμενο έτος στη γενική πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), 2006/07	Ευρυδική	232
	x	Σχήμα E21:	Όροι εισαγωγής στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2), δημόσιος και επιχορηγούμενος ιδιωτικός τομέας, 2006/07	Ευρυδική	233
	x	Σχήμα E22:	Πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2006/07	Ευρυδική	236
	x	Σχήμα E23:	Πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2006/07	Ευρυδική	239
ΣΤ – ΠΤΥΧΙΟΎΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΊΠΕΔΑ ΠΡΟΣΩΝΤΩΝ					
	x	Σχήμα ΣΤ1:	Ποσοστό του πληθυσμού στην ηλικιακή ομάδα 20-24 που ολοκλήρωσε τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), 2007	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	241
	x	Σχήμα ΣΤ2:	Ποσοστό του πληθυσμού χωρίς έστω ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), ανά ηλικιακή ομάδα, 2007	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	242
	x	Σχήμα ΣΤ3:	Αριθμός γυναικών για κάθε 100 άντρες που απέκτησαν προσόντα γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2002-2006	Eurostat, UOE	243
	x	Σχήμα ΣΤ4:	Ποσοστό του πληθυσμού που κατέχει προσόντα Γ/βάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) στους κόλπους του πληθυσμού ηλικίας 30-64, ανά ηλικιακή ομάδα, 2007	Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού	245
	x	Σχήμα ΣΤ5:	Γυναίκες απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) ανά 100 άντρες, 2006	Eurostat, UOE	246
	x	Σχήμα ΣΤ6:	Διακύμανση στον αριθμό των γυναικών ανά 100 άντρες αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6), 2002-2006	Eurostat, UOE	247
	x	Σχήμα ΣΤ7:	Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) ανά τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης, 2006	Eurostat, UOE	249
	x	Σχήμα ΣΤ8:	Ποσοστό τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) που απονεμήθηκαν σε γυναίκες, ανά τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης, 2006	Eurostat, UOE	251
	x	Σχήμα ΣΤ9:	Μεταβολές στον αριθμό των αποφοίτων τριτοβάθμιου επιπέδου (ISCED 5 και 6) στον τομέα της επιστήμης και τεχνολογίας ανά 1 000 κατοίκους ηλικίας 20-29, 2002-2006	Eurostat, UOE	253

Σημείωση: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού: Στοιχεία Ιουλίου 2008
Eurostat, UOE: Στοιχεία Ιουλίου 2008 και Ιουνίου 2009
Eurostat, Στατιστική πληθυσμού: Στοιχεία Ιουλίου 2008
Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί: Στοιχεία Ιουνίου 2009

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

P9 EURYDICE

Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
(<http://www.eurydice.org>)

Συντονισμός έκδοσης

Arlette Delhaxhe

Συγγραφείς

Stanislav Ranguelon (Συντονισμός)

Isabelle de Coster, Bernadette Forsthuber, Sogol Noorani, Philippe Ruffio

Σελιδοποίηση και προετοιμασία γραφημάτων

Patrice Brel

Συντονισμός παραγωγής

Gisèle De Lel

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Arnaud Desurmont, Christian Monseur, Stephanie Oberheidt

EUROSTAT (ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ)

Παράθεση δεικτών από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat

Lene Mejer, Marta Beck-Domzalska, Eric Gere, Reigo Hirmo,
Georgeta Istrate, Fernando Reis, Paolo Turchetti, Tomas Uhlar

ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

BELGIQUE / BELGIË

Unité francophone d'Eurydice
Ministère de la Communauté française
Direction des Relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/002
1080 Bruxelles
Contribution of the Unit: Joint responsibility

Eurydice Vlaanderen / Internationale Projecten
Ministerie Onderwijs en Vorming
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II – laan 15
1210 Brussel
Contribution of the Unit: Elke Ghijsse (Secondary and Adult Education); Veronique Adriaens (Elementary and Part Time Arts Education); Ann Van Driessche (Departmental Staff); Isabelle Erauw (Division for Strategic Policy Support); Bieke Vander Elst (Inspection Division); Sabine Meuwis (Division for Employment Conditions Policy)

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Agentur für Europäische Bildungsprogramme VoG
Gospertstrasse 1
4700 Eupen
Contribution of the Unit: Leonhard Schifflers, Johanna Schröder

BULGARIA

Eurydice Unit
European Integration and International Organisations Division
European Integration and International Cooperation
Department
Ministry of Education and Science
2A, Kniaz Dondukov Blvd.
1000 Sofia
Contribution of the Unit: Joint responsibility

ČESKÁ REPUBLIKA

Eurydice Unit
Institute for Information on Education
Senovážné nám. 26
P.O. Box č.1
110 06 Praha 1
Contribution of the Unit: Joint responsibility

DANMARK

Eurydice Unit
CIRIUS
Fiolstræde 44
1171 København K
Contribution of the Unit: Joint responsibility

DEUTSCHLAND

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
EU-Büro des Bundesministeriums für Bildung und Forschung
(BMBF) / PT-DLR
Carnotstr. 5
10587 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der
Kultusministerkonferenz
Lennéstrasse 6
53113 Bonn
Contribution of the Unit: Brigitte Lohmar

EESTI

Eurydice Unit
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Contribution of the Unit: Kersti Kalmda (co-ordination) and joint
responsibility with ministerial officials and experts of the
Examinations and Qualifications Centre

ÉIRE / IRELAND

Eurydice Unit
Department of Education and Science
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Contribution of the Unit: Joint responsibility

ELLÁDA

Μονάδα Ευρυδική
Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης
Τομέας Γ' 'Ευρυδική'
Οδός Ανδρέα Παπανδρέου 37 (Γραφείο 2168)
15180 Μαρούσι (Αττική)
Συμβολή Μονάδας: Αθηνά Πλέσσα-Παπαδάκη (Διευθύντρια
της Διεύθυνσης Θεμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης), Δρ.
Αναστασία Κωστάκη (Μονάδα Ευρυδική)

ESPAÑA

Unidad Española de Eurydice
CIDE – Centro de Investigación y Documentación Educativa
Ministerio de Educación
c/General Oráa 55
E – 28006 Madrid
Contribution of the Unit: Flora Gil Traver;
expert: Alberto Alcalá Lapido

FRANCE

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement
supérieur et de la Recherche
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance
Mission aux relations européennes et internationales
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Contribution of the Unit: Nadine Dalsheimer;
expert: Pierre Fallourd

ÍSLAND

Eurydice Unit
 Ministry of Education, Science and Culture
 Office of Evaluation and Analysis
 Sölvhólgötu 4
 150 Reykjavík
 Contribution of the Unit: Margrét Harðardóttir

ITALIA

Unità italiana di Eurydice
 Agenzia Nazionale per lo Sviluppo dell'Autonomia Scolastica
 (ex INDIRE)
 Ministero della Pubblica Istruzione
 Ministero dell'Università e della Ricerca
 Via Magliabechi 1
 50122 Firenze
 Contribution of the Unit: Alessandra Mochi, Antonella Turchi;
 expert: Dino Cristanini (dirigente tecnico, Ministero
 dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca)

KYPROS

Μονάδα Ευρυδική
 Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
 Κίμωνος και Θουκυδίδου
 1434 Λευκωσία
 Συμβολή Μονάδας: Χριστιάνα Χαπέρη,
 ειδικός: Γρηγόρης Μακρίδης (Πρόεδρος Ιδρύματος «ΘΑΛΗΣ»)

LATVIJA

Eurydice Unit
 LLP National Agency – Academic Programme Agency
 Blaumaņa iela 28
 1011 Rīga
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

LIECHTENSTEIN

Informationsstelle Eurydice
 Schulamt
 Austrasse 79
 9490 Vaduz
 Contribution of the Unit: Marion Steffens-Fisler, Eva-Maria
 Schädler

LIETUVA

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Science
 A. Volano g. 2/7
 01516 Vilnius
 Contribution of the Unit: Joint responsibility with ministerial
 officials and experts of the Education Development Centre

LUXEMBOURG

Unité d'Eurydice
 Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
 professionnelle (MENFP)
 29, rue Aldringen
 2926 Luxembourg
 Contribution of the Unit: Mike Engel

MAGYARORSZÁG

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Culture
 Szalay u. 10-14
 1055 Budapest
 Contribution of the Unit: Katalin Zoltán, István Orbán, Sára
 Kun-Hatony, Dóra Demeter

MALTA

Eurydice Unit
 Directorate for Quality and Standards in Education
 Ministry of Education, Culture, Youth and Sport
 Floriana VLT 2000
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

NEDERLAND

Eurydice Nederland
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Directie Internationaal Beleid
 IPC 2300 / Kamer 10.130
 Postbus 16375
 2500 BJ Den Haag
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

NORGE

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Research
 Department of Policy Analysis, Lifelong Learning and
 International Affairs
 Akersgaten 44
 0032 Oslo
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

ÖSTERREICH

Eurydice-Informationsstelle
 Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur – I/6b
 Minoritenplatz 5
 1014 Wien
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

POLSKA

Eurydice Unit
 Foundation for the Development of the Education System
 LLP Agency
 Mokotowska 43
 00-551 Warsaw
 Contribution of the unit: Anna Smoczynska in cooperation with
 experts from the Ministry of National Education

PORTUGAL

Eurydice Portuguese Unit
 Ministry of Education
 Office for Education Statistics and Planning
 Av. 24 de Julho, 134 – 4º
 1399-054 Lisboa
 Contribution of the Unit: Guadalupe Magalhães, Rosa
 Fernandes; experts: Carlos Ruela, Elsa Estêvão, Helder
 Guerreiro, João Matos

ROMÂNIA

Eurydice Unit
National Agency for Community Programmes in the Field of
Education and Vocational Training
Calea Serban Voda, no. 133, 3rd floor
Sector 4
040205 Bucharest
Contribution of the Unit: Veronica - Gabriela Chirea;
experts: Maria Dornean (Director, Ministry of Education,
Research and Innovation); Violeta Gogu (Romanian Agency
for Quality Assurance in Pre-University Education – ARACIP);
Anca Denisa Petrache (Ministry of Education, Research and
Innovation)

SLOVENIJA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Sport
Department for Development of Education (ODE)
Masarykova 16/V
1000 Ljubljana
Contribution of the Unit: Tatjana Plevnik, Barbara Kresal-
Sterniša

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Eurydice Unit
Slovak Academic Association for International Cooperation
Staré grunty 52
842 44 Bratislava
Contribution of the Unit: Tatjana Plevnik, Barbara Kresal-
Sterniša

SUOMI / FINLAND

Eurydice Finland
Finnish National Board of Education
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Contribution of the Unit: Joint responsibility

SVERIGE

Eurydice Unit
Ministry of Education and Research
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
Contribution of the Unit: Joint responsibility

TÜRKIYE

Eurydice Unit
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Birimi Merkez Bina Giriş
Kat B-Blok NO 1 Kizilay
06100 Ankara
Contribution of the Unit: Osman Yıldırım Uğur, Bilal Aday,
Dilek Güleçyüz

UNITED KINGDOM

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough SL1 2DQ
Contribution of the Unit: Sigrid Boyd

Eurydice Unit Scotland
International Team
Schools Directorate
2B South
Victoria Quay
Edinburgh
EH6 6QQ
Contribution of the Unit: National unit staff and Scottish
Government colleagues

ΣΗΜΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ EUROSTAT

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Eurostat

Μονάδα F4: Στατιστικά Στοιχεία για την Εκπαίδευση

Γραφεία: Bech Buidling B3/434, 5 rue Alphonse Weicker, L-2721 Luxembourg

Εθνικοί φορείς που συμμετείχαν στην εκπόνηση της μελέτης

BELGIQUE / BELGIË

Ministère de la Communauté française
Direction des Relations Internationales
Boulevard Léopold II, 44
1080 Bruxelles
Contribution: Nathalie Jauniaux

Department of Education and Training – Flemish Community
(Belgium)
Departmental Staff
Koning Albert II-iaan 15
1210 Brussels
Contribution: Ann Van Driessche

BULGARIA

Statistics of Social Activities Division
NSI of Bulgaria
2, P. Volov street
1038 Sofia
Contribution: Stoyan Baev and Svilen Kateliev

ČESKÁ REPUBLIKA

Czech Statistical Office
Institute for information on Education
Senovazne nam. 26
P.O.Box 1,
110 06 Prague 1
Contribution: Vladimír Hulík

DANMARK

Ministry of Education
Frekeriksholms Kanal 25
1220 København K
Contribution: Julie Grunnet Hansen

Statistics Denmark

Sejrogade 11
2100 København Ø
Contribution: Leo Jensen

DEUTSCHLAND

Statistisches Bundesamt
Gustav-Stresemann-Ring 11
65189 Wiesbaden
Contribution: Christiane Krueger-Hemmer

EESTI

Statistical Office of Estonia
Endla 15
15174 Tallinn
Contribution: Tiit-Liisa Rummo-Laes

ÉIRE / IRELAND

Department of Education and Science
Marlborough Street
Dublin 1
Contribution: Gillian Golden and Nicola Tickner

ELLÁDA

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Διεύθυνση Προγραμματισμού Επιχειρησιακής Έρευνας
Ανδρέα Παπανδρέου 37
15180 Μαρούσι (Αθήνα)
Συμβολή: Άγγελος Καραγιάννης και Χρύσα Δρυδάκη

ESPAÑA

Ministerio de Educación y Ciencia
Plaza del Rey 6
28004 Madrid
Contribution: Jesus Ibáñez Milla

FRANCE

Ministère de l'Éducation nationale et Ministère de
l'Enseignement supérieur et de la Recherche
61 rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Contribution: Cedric Afsa

ÍSLAND

Statistics Iceland
Education and Culture Statistics
Borgartuni 21a
150 Reykjavík
Contribution: Asta M. Urbancic

ITALIA

Ministry of Education
Statistical Office
Via Michele Carcani 61
00153 Roma
Contribution: Paola Di Girolamo and Maria Teresa Morana

KYPROS

Στατιστική για την Εκπαίδευση
Οδός Μιχαλάκη Καραολή
1444 Λευκωσία
Συμβολή: Δήμητρα Κώστα

LATVIJA

Central Statistical Bureau of Latvia
Lacpleša St. 1
1301 Riga
Contribution: Anita Svarckopfa

LIECHTENSTEIN

Office of Economic Affairs
Contribution: Harry Winkler

LIETUVA

Education and Culture Statistics Division,
Statistics Lithuania
Gedimino av.29,
01500 Vilnius
Contribution: Daiva Marcinkeviciene and Gaile Dapsiene

LUXEMBOURG

Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
professionnelle (MENFP)
29, rue Aldringen
2926 Luxembourg
Contribution: Jérôme Levy

MAGYARORSZÁG

Hungarian Central Statistical Office
Keleti Károly u. 5-7
1024 Budapest
Contribution: Katalin Janak

MALTA

National Statistics Office
Lascaris
Valletta
Contribution: Joslyn Magro Cuschieri

NEDERLAND

Statistics Netherlands
Education Statistics
P.O Box 4000
2270 JM Voorburg
Contribution: Dick Takkenberg

NORGE

Statistics Norway – SSB
Division for Population and Education Statistic
Oterveien 23
2225 Kongsvinger
Contribution: Terje Risberg

ÖSTERREICH

Statistik Austria
Guglgasse 13
1110 Wien
Contribution: Wolfgang Pauli

POLSKA

Central Statistical Office Poland
Al. Niepodleglosci 208
00925 Warsaw
Contribution: Chojnicka Malgorzata

PORTUGAL

Ministry of Education
Office for Education Statistics and Planning
Av. 24 de Julho 134 – 2°
1399-054 Lisboa
Contribution: Nuno Rodrigues and Mario Baptista

ROMÂNIA

National Institute of Statistics
General Direction of Social Statistics
16 Libertatii Boulevard
70 542 Bucharest, Sector 5
Contribution: Nicoleta Adamescu

SLOVENIJA

Statistical Office of Slovenia
Vožarski Pot 12
1000 Ljubljana
Contribution: Tatjana Skrbec

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Statistical Office of the Slovak Republic
Stare grunty 52
842 44 Bratislava
Contribution: Pavol Baxa and Alzbeta Ferencicova

SUOMI / FINLAND

Statistics Finland
P.O. Box 4B
00022 Finland
Contribution: Mika Tuononen

SVERIGE

Statistiska centralbyran
Statistics Sweden
701 89 Örebro
Contribution: Kenny Petersson

TÜRKIYE

Turkish Statistical Institute
Education Statistics Team
MEB Strateji Gelistirme Baskanligi
Bakanliklar Ankara
Contribution: Nilgün Duran and Fatima Tarpis

UNITED KINGDOM

dcsf
International
Department for children, schools and families
Room W606
Moorfoot
Sheffield
England S1 4PQ
Contribution: Tony Clarke and Steve Hewitt

EACEA, Ευρυδίκη, Eurostat

Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Έκδοση 2009

Βρυξέλλες: Ευρυδίκη

2009 – 278 σελ.

(Αριθμοί Κλειδιά)

ISBN 978-92-9201-043-0

DOI 10.2797/20299

